Ledamöter och ersättare

KOMMUNSTYRELSEN

Tid **måndag 12 oktober 2026 kl. 13:15**

Plats **Stadshuset, våning 9**

Upprop

Val av justerare

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Punkt	Rubrik	Ärendenr	Sida
1	Information om Malmporten	2026/1165	3
2	Delegationsbeslut till kommunstyrelsen 2026-10-12	2026/223	4 - 8
3	Meddelanden till kommunstyrelsen 2026-10-12	2026/1027	9 - 18
4	Kurser och konferenser 2026-10-12	2026/1028	19
5	Kommundirektörens rapport 2026-10-12	2026/1166	20
6	KS-Räddningstjänstens delårsuppföljning januari-augusti 2026	2026/1340	21 - 41
7	Förlängning av dispens avseende dygnsvila för räddningstjänsten - brandmän och styrkeledare	2026/1201	42 - 58
8	Svar på remiss av SOU 2026:32 Att säga ja! Kommunernas förutsättningar att ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner	2026/946	59 - 284
9	Svar på remiss av promemorian Kommunal och regional finansiering av flyglinjer med allmän trafikplikt	2026/929	285 - 323
10	Svar på remiss av betänkandet ”Vägen mot utfasning” (SOU 2026:33)	2026/1054	324 - 1102
11	Svar på remiss av promemorian Energiplanering i kommuner och regioner och en mer energieffektiv offentlig sektor	2026/1065	1103 - 1224

12	Luleå kommuns Dagvatten- och skyfallsplan 2040	2026/1013	1225 - 1265
13	Uppsikt över verksamheten 2025 i delägda bolaget Shorelink AB	2026/1127	1266 - 1303
14	Uppsikt över verksamheten 2025 i delägda bolaget Arctic Business Incubator AB	2026/1128	1304 - 1321
15	Uppsikt över verksamheten 2025 i delägda bolaget BD Pop AB	2026/1129	1322 - 1341
16	Uppsikt över verksamheten 2025 i delägda bolaget Filmpool Nord AB	2026/1130	1342 - 1367
17	Uppsikt över verksamheten 2025 i delägda bolaget Energikontor Norr AB	2026/1131	1368 - 1384
18	Uppsikt över verksamheten 2025 i delägda bolaget Investeringar i Norrbotten AB (Invest i Norrbotten AB)	2026/1132	1385 - 1411
19	Uppsikt över verksamheten 2025 i delägda bolaget IT-Norrbotten AB	2026/1134	1412 - 1433
20	Uppsikt över verksamheten 2025 i gemensamt ägda bolaget Norrbotniabanan AB	2026/1180	1434 - 1468
21	Granskning av delegationsordningar och delegationsbeslut	2025/1655	1469 - 1521
22	Finansrapport september 2026	2026/1329	1522
23	Motion (C) om markbyte i Gammelstad/Kyrkbyn - Mattisberget	2024/678	1523 - 1525
24	Information om budgetjusteringar	2026/1392	1526
25	Information om internkontroll - Riskidentifiering inför internkontrollplanen 2027	2026/1393	1527

Information om Malmporten

Ärendenr 2026/1165-2.1.0.1

Kommunstyrelseförvaltningens förslag till beslut

Kommunstyrelsen beslutar att lägga informationen till handlingarna.

Sammanfattning av ärendet

Luleå Hamn AB informerar kommunstyrelsen om nuläget i projekt Malmporten.

Genom projekt Malmporten fördjupas och breddas farlederna och farledsutmärkningen moderniseras. Av muddermassorna skapas nya landytor som ger plats åt en logistikpark. En ny djuphamn kopplas samman med järnväg som ansluter till södra Malmbanan. Projekt Malmporten genomförs av Luleå Hamn AB och Sjöfartsverket.

Delegationsbeslut till kommunstyrelsen 2026-10-12

Ärendenr 2026/223-1.1.1.7

Kommunstyrelseförvaltningens förslag till beslut

Kommunstyrelsen beslutar att godkänna redovisningen av anmälda delegationsbeslut.

Beskrivning av ärendet

Beslut fattade på delegation ska anmälas till kommunstyrelsen på nästföljande sammanträde. Följande beslut redovisas enligt gällande delegationsordning:

Delegat	Beslutsdatum
Kommunstyrelsens arbetsutskott	
KLF Hid.nr 2026.8491 Avrop Addas ramavtal Möbler 2025	2026-09-14
Samhällsbyggnadsutskottet	
KLF Hid.nr 2026.8891 Planuppdrag för del av Porsön, del av Porsön 1:3	2026-09-28
Kommunstyrelsens ordförande	
KLF Hid.nr 2026.8475 Delegationsbeslut avseende Fredrik Hansson, Mathias Karvonen samt Evelina Rydekers medverkan vid NMW 2025	2026-09-14
KLF Hid.nr 2026.8907 Delegationsbeslut avseende Fredrik Hansson och Evelina Rydekers medverkan vid Logistikdag Norr 12 november 2026	2026-09-30
Kommundirektör	
KLF Hid.nr 2026.8400 Avaktualisera riktlinjer Bisyssla	2026-09-10
Biträdande kommundirektör	
KLF 2026/1289 – 2.3.2.6 Delegationsbeslut anställning av Kommunikationschef	206-09-14
Inköpschef	

KLF Hid.nr 2026.8839 2026-09-23
Delegationsbeslut direktupphandling av systemstöd för livsmedelsupphandling och uppföljning

Mark- och exploateringschef
KLF 2026/1294 – 2.3.2.6 2026-09-21
Delegationsbeslut anställning av projektledare vid Mark- och exploateringskontoret

Ekonomichef
KLF Hid.nr 2026.8641 2026-09-21
Delegationsbeslut gällande undertecknande av personuppgiftsbiträdesavtal med Coor Service Management AB

Kommunjurist
KLF 2026/1216 -1.5.1.3 2026-09-18
Delegationsbeslut avslag på begäran om allmän handling - uppgifter om nyanställda

Kommunarkivarie
KLF Hid.nr 2026.8689 2026-09-23
Delegationsbeslut om att överta handlingar för slutarkivering

Räddningstjänsten, Räddningsdirektör
KLF 2026/964 – 2.5.1.1 2026-09-17
Delegationsbeslut för upphandling, Kläder och personlig skyddsutrustning till Räddningstjänsten

Räddningstjänsten, Sektionschef
KLF Hid.nr 2026.8414 2026-09-07
Beslut enligt lagen om skydd mot olyckor avseende avslag för egensotning, Hindersön

KLF Hid.nr 2026.8858 2026-09-29
Yttrande enligt ordningslagen avseende tillstånd för Konsert, Ebeneser Kulturcentrum

Räddningstjänsten, Brandingenjör
KLF Hid.nr 2026.8476 2026-05-20
Föreläggande enligt om skydd mot olyckor (LSO), Mjölkuddsberget

KLF Hid.nr 2026.8880 2026-09-01

Yttrande enligt alkohollagen avseende stadigvarande serveringstillstånd 1, Ember & Iron, Västra Varvsgatan	
KLF Hid.nr 2026.8248 Föreläggande enligt om skydd mot olyckor (LSO), Malmuddsgårdens vård- och omsorgsboende	2026-09-02
KLF 2026.8315 Yttrande avseende granskningshandling för detaljplan del av Kronan, Kikaren, Bärmesen mfl	2026-09-07
KLF Hid.nr 20226.8310 Yttrande enligt miljöbalken avseende ansökan om nytt miljötillstånd	2026-09-08
KLF Hid.nr 2026.8325 Yttrande enligt miljöbalken avseende ansökan om nytt miljötillstånd	2026-09-08
KLF 2026.8485 Yttrande enligt plan och bygglagen avseende nybyggnad av enbostadshus, Alvik	2026-09-14
KLF Hid.nr 2026.8554 Yttrande avseende serveringstillstånd, Rosforsgrillen, Kungsgatan	2026-09-14
KLF Hid.nr 2026.8455 Yttrande enligt Plan- och bygglagen avseende bygglovsansökan för2026-09-14 nybyggnad av industribyggnad/lagerbyggnad, Sunderbyn	2026-09-14
KLF Hid.nr 2026.8635 Yttrande enligt lagen om skydd mot olyckor avseende bygglovsansökan, Pelikanen	2026-09-21
KLF Hid.nr 2026.8652 Yttrande enligt plan- och bygglagen (PBL) avseende bygglovsansökan, Porsön	2026-09-21
KLF Hid.nr 2026.8721 Yttrande avseende tillfällig ändring av serveringstillstånd, Luleå Energi Arena	2026-09-23

KLF Hid.nr 2026.8799 2026-09-25
Yttrande enligt alkohollagen avseende stadigvarande serveringstillstånd 2, Ember & Iron, Västra Varvsgatan

Räddningstjänsten, Brandinspektör

KLF Hid.nr 2026.8630 2026-09-03
Beslut om tillstånd för hantering av brandfarlig vara enligt lagen om brandfarliga och explosiva varor (LBE), Swecon Anläggningsmaskiner AB

KLF Hid.nr 2026.8337 2026-09-07
Beslut enligt lagen om skydd mot olyckor (LSO) om egensotning, Brändön

KLF Hid.nr 2026.8546 2026-09-15
Beslut enligt lagen om skydd mot olyckor avseende egensotning, Bensbyn

KLF Hid.nr 2026.8723 2026-09-21
Beslut om tillstånd enligt lagen om brandfarlig vara, Euromaint Rail AB

KLF Hid.nr 2026.8912 2026-09-21
Beslut om tillstånd för hantering av brandfarlig vara, Restaurang Bryggan / Pråmen Norra Hamn

KLF Hid.nr 2026.8666 2026-09-22
Beslut om tillstånd för hantering av brandfarlig vara, apoteket Björkskatans Vårdcentral

KLF Hid.nr 2026.8697 2026-09-23
Yttrande enligt plan- och bygglagen (PBL) avseende bygglovsansökan, Kronan

KLF Hid.nr 2026.8722 2023-09-23
Beslut enligt lagen om skydd mot olyckor avseende egensotning, Rutvik

Räddningstjänsten, Handläggare

KLF Hid.nr 2026.8435 2026-09-01
Föreläggande enligt lagen om skydd mot olyckor avseende uthyrning, Banvakten

KLF Hid.nr 2026.8445 2026-09-07

Föreläggande enligt lagen om skydd mot olyckor (LSO), Pizzeria OYA	
KLF Hid.nr 2026.8517 Beslut enligt lagen om skydd mot olyckor avseende avslut av ärende Quinto restaurang och pizzeria, Sunderbyn	2026-09-15
KLF Hid.nr 2026.8576 Beslut enligt lagen om skydd mot olyckor avseende avslut av ärende Iraj kyrkbyn restaurang och pizzeria, Gammelstaden	2026-09-15
KLF Hid.nr 2026.8619 Beslut enligt lagen om skydd mot olyckor (LSO) om avslut av ärende avseende tillsyn, Bergskolan	2026-09-18
KLF Hid.nr 2026.8664 Beslut enligt lagen om skydd mot olyckor (LSO) om avslut av ärende avseende tillsyn, Alviks vård- och omsorgsboende	2026-09-21
KLF Hid.nr 2026.8894 Beslut enligt lagen om skydd mot olyckor (LSO) avslut av ärende avseende tillsyn, Ingridshems vård- och omsorgsboende	2026-09-22

Meddelanden till kommunstyrelsen 2026-10-12

Ärendenr 2026/1027-1.1.1.7

Kommunstyrelseförvaltningens förslag till beslut

Kommunstyrelsen beslutar att lägga redovisade meddelanden till handlingarna.

Beskrivning av ärendet

Följande meddelanden redovisas:

Avsändare	Ämne
Kommunfullmäktige 2026-08-31	KLF Hid.nr 2026.8249 Protokoll kommunfullmäktiges sammanträde 2026-08-31
Länsstyrelsen i Norrbottens län 2026-09-09	KLF Hid.nr 2026.8342 Beslut om tillstånd till ingrepp i fornlämning, Jämtön
Konkurrensverket 2026-09-10	KLF Hid.nr 2026.8450 Avskrivningsbeslut avseende upphandling av robotgräsklippare och åkgräsklippare
Sveriges Kommuner och Regioner 2026-09-18	KLF Hid.nr 2026.8605 Din guide som förtroendevald - SKR lanserar utbildningssida 15 oktober
Räddningstjänsten 2026-09-21	KLF 2026/1341 – 2.4.0.2 Räddningstjänstens månadsrapport 2026-08-31
Räddningstjänsten 2026-09-21	KLF Hid.nr 2026.8686 Räddningsutskottets beslut 2026-09-21 § 13 Informationspunkter
Infrastruktur- och serviceförvaltningen 2026-09-24	KLF Hid.nr 2026.8773 Svar på remiss om ändring i trafikförordningen (1998:1276) avseende sammanställningen över allmänna vägar och andra viktiga vägar

Miljö- och byggnadsnämnden 2026-09-25	KLF Hid.nr 2026.8794 Miljö- och byggnadsnämndens beslut 2026-09-16 § 128, Svar på remiss av promemorian Ett nytt system för miljösanktionsavgifter
Kommunstyrelseförvaltningen 2026-09-25	KLF 2026/1308 – 1.3.1.5 Luleå kommun avstår att besvara remissen Anpassningar av svensk rätt till EU:s maskinförordning, förslagen berör i huvudsak inte kommunens verksamhet.
Barn- och utbildningsnämnden 2026-09-28	KLF Hid.nr 2026.8804 Luleå kommun har inga särskilda synpunkter på förslaget avseende ändring i Socialstyrelsens föreskrifter (HSLF-FS 2018:43) om behörighet för sjuksköterskor att förskriva och ordinera läkemedel.
Miljö- och byggnadsnämnden 2026-09-29	KLF Hid.nr 2026.8870 Miljö-och byggnadsnämndens beslut §134, Delårsuppföljning 2
Infrastruktur- och servicenämnden 2026-09-29	KLF Hid.nr 2026.8897 Infrastruktur- och servicenämndens beslut 2026-09-24 § 105, Delårsuppföljning 2
Överförmyndarnämnden 2026-09-30	KLF Hid.nr 2026.8899 Överförmyndarnämndens beslut § 88 2026-09-24 Verksamhetsuppföljning, delårsrapport januari - augusti 2026
Sveriges Kommuner och Regioner 2026-09-30	KLF Hid.nr 2026.8909 Cirkulär 26:29 - Sammanfattning av ändringar i skollagen (2010:800) och lagen (1998:621) om misstankeregister
Samhällsbyggnadsutskottet 2026-09-28	KLF Hid.nr 2026.8884 Information från Trafikverket om samrådsförslag JP13 mellan Notviken - Rosviksbodarna

Samhällsbyggnadsutskottet 2026-09-28	KLF Hid.nr 2026.8885 Information om bostadsmarknad och studentbostäder
Samhällsbyggnadsutskottet 2026-09-28	KLF Hid.nr 2026.8886 Information om lägesrapport Lulebo 2026
Samhällsbyggnadsutskottet 2026-09-28	KLF 2026/1274-1.2.3.4 Information om projektet Mellankommunal energi- och samhällsplanering i den gröna omställningen
Samhällsbyggnadsutskottet 2026-09-28	KLF Hid.nr 2026.8895 Information om aktuella frågor och planläge 2026-09-28

§ 11

Räddningstjänstens månadsrapport 260831

Ärendenr 2026/54-2.4.0.2

Räddningsutskottets beslut

Räddningsutskottet beslutar att godkänna redovisningen av räddningstjänstens månadsrapport 31 augusti 2026

Sammanfattning av ärendet

Räddningstjänsten har upprättat månadsrapport per den 31 augusti 2026. Avvikelsen mot budget uppgår till +0,1 mkr på total nivå. Intäkterna är -0,1 mkr lägre än budget för perioden. Inga internfakturor har skrivits under årets första åtta månader beroende på att filerna inte har gått att föra över till den nya leverantörsreskontraportalen. Förhoppningsvis är detta åtgärdat inom en snar framtid.
Avvikelsen i kostnader exklusive kapitalkostnader uppgår till -0,1 mkr varav avvikelsen i personalkostnader uppgår till -0,4 mkr vilket beror på att under 2026 har förändringen av semesterlöneskulden redovisats löpande under året. T o m augusti så uppgår den till -0,6 mkr som blir en minskad kostnad under perioden. Avvikelsen i övriga kostnader exklusive personalkostnader uppgår till 0,3 mkr. Avvikelsen i kapitalkostnader uppgår till 0,3 mkr beroende på att investeringar inte har levererats än. (Om förändringen i semesterlöneskuld inte hade medräknats så hade avvikelsen mot budget varit -0,5 mkr 260831).

Räddningstjänsten föreslår räddningsutskottet besluta att godkänna redovisningen av räddningstjänstens månadsrapport 31 augusti 2026.

Sammanträdet

Räddningstjänsten föredrar ärendet. Ordföranden ställer räddningstjänstens förslag under proposition och finner att räddningsutskottet bifaller förslaget.

Beslutsunderlag

- Räddningstjänstens månadsrapport 2026-08-31 (bilaga), H-RTJ 2026.289
- Räddningstjänstens tjänsteskrivelse 2026-09-14, H-id RTJ 2026.290

Beslutet skickas till

Kommunstyrelsen

Räddningstjänsten

Resultatrapport per 260831

Tkr	**260101-260831**	**Budget 2026**
Rörelsens intäkter		
Ej momspliktiga taxor	691	1 040
Övrig försäljning och andra intäkter	18 818	28 340
Summa intäkter	**19 509**	**29 380**
Rörelsens kostnader		
Personal	-44 069	-66 228
Anläggning, inventarier o förbrukningsmaterial	-5 895	-5 307
Köpta tjänster	-12 406	-20 257
Lokalhyror	-9 837	-14 702
Övriga kostnader	-2 209	-5 626
Summa driftkostnader	**-74 416**	**-112 120**
Rörelseresultat före kapitalkostnader	**-54 907**	**-82 740**
Kapitalkostnader på inventarier o anläggningar	-3 326	-5 845
	-58 232	**-88 585**
Kommunbidrag/budget	**58 352**	**88 585**
Periodens avvikelse mot budget	**120**	**0**

§ 13

Informationspunkter

Ärendenr 2026/37-1.2.1.2

Räddningsutskottets beslut

Räddningsutskottet beslutar att lägga informationen till handlingarna.

Sammanfattning av ärendet

Räddningstjänsten informerar om det som är aktuellt.

Företagsklimat, förbättringsarbete Myndighetsutövning
En ny Insiktsmätning har presenterats. I denna har Räddningstjänstens myndighetsutövning år 2026 förbättrats på flera områden jämfört med år 2025. Det som sticker ut mest positivt är effektivitet, tillgänglighet, och helhetsupplevelse.

Årsuppföljning LSO
Årsuppföljning LSO, Lagen om skydd mot olyckor, är en uppföljning MCF årligen skickar ut till landets räddningstjänster. Den besvarade uppföljningen presenteras på MCF:s hemsida i form av en statistikdatabas.

Nytt tillsynsärende LSO Myndighet
MCF kommer att inleda tillsyn av Räddningstjänstens arbete enligt LSO med avseende på tillsynsverksamheten samt rengöring/sotning och brandskyddskontroll. Svar kommer att lämnas under september 2026.

Utveckling av samverkan
Förbundutredningen i region Norrbotten ligger stilla då det för närvarande inte finns tillräckligt många kommuner som är intresserade av att gå vidare. Ett förslag om att bilda en stor räddningsregionmed grannlänen i söder har kommit upp och en avsiktsförklaring har skett i juni. Nästa steg är att utreda ett pragmatiskt samarbete och/eller bildandet av ett räddningstjänstförbund.

RUHB Samarbete med MSB för grundutbildning civilpliktiga?
En intresseanmälan har lämnats till MSB för grundutbildning av civilpliktiga. En utredning om detta är möjligt är påbörjad. Detta ska vara fullfinansierat från staten men tillhörande kostnader är inte upptaget i budgetunderlaget. De största fördelarna är kompetensanpassning och snabbare mobilisering.

RIB Sörbyarna
Rekrytering ett är genomförd och gav 34 sökanden och 13 nya anställda och fyra interna. Nästa steg är utbildning i september/oktober. RIB-organisationen planeras vara i drift innan november-december 2026.

Föreläggande om PFAS-utredning RUC
Ett föreläggande om PFAS-utredning på RUC är ställt till Luleå kommun. Sedan 2014 så är det känt att det finns PFAS i marken på RUC. På 80-talet så övade bland annat F 21 på RUC och använde skum. Även räddningstjänsten övade med skum fast i betydligt mindre omfattning.
En tidigare utredning var av uppfattning att det var bäst att den förorenade jorden fick ligga kvar i marken då den inte utgjorde någon skada på omgivningen. Nu har det visat sig att det kan finnas PFAS i dagvattnet och att detta ska utredas. Miljö och byggnadsnämnden har därför skrivit ett föreläggande ställt till Luleå Kommun om att detta ska utredas.
Luleå Räddningstjänst är hyresgäst på området. Bara omfattningen på utredningen bedöms kosta flera miljoner kr vilket det inte finns någon budget för.

Sotning och brandskyddskontroll
Sedan 2026 finns det en ny sotningsentreprenör. Denne har kommit med ett skadeståndskrav för påstådda brister i sotningsregistret. Ärendet har utretts av inköp och kommunens jurister. Något belopp har inte fastställts.

Beslutet skickas till
Kommunstyrelsen

Kurser och konferenser 2026-10-12

Ärendenr 2026/1028-1.1.1.7

Kommunstyrelseförvaltningens förslag till beslut

Kommunstyrelsen beslutar att lägga redovisade kurser och konferenser till handlingarna.

Beskrivning av ärendet

Följande kurser och konferenser redovisas:

Avsändare	Ämne
Länsstyrelsen i Norrbottens län 2026-09-11	KLF Hid.nr 2026.8403 Utbildningsdag om rasism, 13 november, Boden Business Park
Informationsbolaget 2026-09-16	KLF Hid.nr 2026.8559 POSOM 2026 - Krisstödsarbetet i fokus, 30 september, digitalt
Sveriges Kommuner och Regioner 2026-09-17	KLF Hid.nr 2026.8575 Inbjudan till Förtroendevaldas uppdrag och mänskliga rättigheter i kommuner och regioner, 3 december, digitalt

Kommundirektörens rapport 2026-10-12

Ärendenr 2026/1166-2.1.0.1

Kommunstyrelseförvaltningens förslag till beslut

Kommunstyrelsen beslutar att lägga informationen till handlingarna.

Sammanfattning av ärendet

Kommunstyrelsen delges information om kommundirektörens rapport 2026-10-12.

§ 12

KS-Räddningstjänstens delårsuppföljning 31 augusti 2026

Ärendenr 2026/55-2.4.0.2

Räddningsutskottets förslag till beslut

Kommunstyrelsen beslutar att godkänna KS-Räddningstjänstens delårsuppföljning per den 31 augusti 2026.

Sammanfattning av ärendet

Räddningstjänsten har upprättat delårsuppföljning per den 31 augusti 2026.

Viktiga händelser

Under våren har Kulturskolan i samverkan med Räddningstjänsten genomfört en föreställning "Elden är lös" för elever i årskurs två. Föreställningen innehöll en brand och skyddsutbildning och var mycket uppskattat.

På RUC har utbildningen GRIB, Grundläggande utbildning för räddningspersonal i beredskap, genomförts. Under 2026 så har utbildningen genomförts med en större del av distansutbildning. Räddningstjänsten gör detta uppdrag åt MCF som minst 2025-2027.

Det är ett hårt tryck på sektionen Myndighet med anledning av att Framtidens Luleå, Luleå Industripark och Hertsöheden är på gång vilket har medfört att det är svårt att hinna med planerade tillsyner och viss omprioritering har gjorts. Sektion Myndighet arbetar kontinuerligt med att förbättra servicen för de som kontaktar dem i olika ärenden. Räddningstjänsten har under våren inlett "kundresan" i syfte att förbättra servicen och kommunikationen mot den enskilde. Redan är vissa nya preliminära mätningar positiva.

Med anledning av den tillsyn som MSB (fr o m 260101 MCF) genomförde under 2024 på ledningssystemet Räddsam Nord har en utökad organisation införts fr o m 2026. Ledningskapaciteten är förstärkt i räddningscentralen. MCF har inte längre några synpunkter på att ledningssystemet inte är tillräckligt.

För att utveckla och behålla kompetensen inom Räddningstjänsten så har projektet "Framtidens ledare" startat under året.
Fyra brandmän går programmet som syftar till att stärka internt ledarskap och motivera personal som inte är chefer att söka sig vidare till chefsuppdrag eller

andra operativa uppdrag. Under våren har kommunens nya ledningsprinciper implementerats i räddningstjänstens ledningsgrupp samt i den operativa ledningsgruppen och bland enhetschefer på Opsam.
Under hösten 2025 så kom det ett nytt beslut från arbetstidsnämnden som innebär en skärpning av tidigare regler. Dispensen gavs för en övergång till ett system som kan följa reglerna. Regelverket är fortsatt uppe till diskussion och det är stor risk att det också blir en del av avtalsrörelsen 2027. För att i högre grad klara av schemaläggningen har sektion Opsam har inlett ett förändringsprojekt till ett 5-skiftssystem, för tänkt förändring i början av 2027.

RiB-organisationen i Sörbyarna planeras att driftsättas under senare delen av hösten 2026. Rekrytering har genomförts under våren och utbildning har påbörjats i augusti/september 2026.

Civilpliktiga kommer utgöra en stor del av bemanningen vid händelse av krig. Det finns två inriktningar för hur civilpliktiga brandmän kompetensförsörjs. De kan bli direktinskrivna utifrån att tidigare arbetat inom kommunal räddningstjänst. Alternativet är att de kan mönstra och få en grundutbildning och bli krigsplacerade i en kommun. MCF har frågat Luleå Räddningstjänst om de är intresserade av att utbilda de brandmän som ska mönstra och Luleå räddningstjänst har svarat att Luleå vill föra fortsatt dialog om möjligheterna att utbilda civilpliktiga brandmän. Lokalt arbetas det med kompetenshöjning för ammunitions och minhantering för räddningstjänstens personal under 2026.

En tvist har uppstått mellan Luleå Sot & Vent och Luleå kommun, baserat på påstått förekommande brister i överlämnat sotningsregister. Entreprenören vill ha ersättning för merarbete och förlorade intäkter. Inga beslut har fattats i ärendet, analys och förhandling kommer att ske under 2026.

Under perioden så har det inträffat en dödsbrand i ett flerfamiljshus på Skurholmen. Räddningsinsatsen har genomförts snabbt och effektivt. Brandmännen hittade en medvetslös person i lägenheten och HLR genomfördes men personens liv gick inte att rädda. En dödsbrandsutredning och en rapport till MCF görs. Lägenheten var i en ombyggd källare som ej hade tillfredställande utrymningsvägar och som saknade bygglov. Polisutredning pågår och räddningstjänsten avser att göra tillsyn därefter.

I juni så uppstod en omfattande brand på Stenvalls trä i Piteå kommun. Luleå Räddningstjänst deltog i släckningsarbete och även helikoptrar hjälpte till att vattenbomba och få kontroll över lågorna. Ingen person kom till skada men själva torkbyggnaden blev dock förstörd. Räddningssamverkan Nord kommer utvärdera insatsen, men inledningsvis kan sägas att mycket stora värden

kunde räddas i branden.

Under andra halvan av augusti drabbades Bodens kommun av rekordstora regnmängder och omfattande översvämningar. Efter att över 200 mm regn fallit i delar av nordöstra Norrbotten gick Bodens kommun upp i stabsläge på grund av de snabbt stigande vattennivåerna. Översvämningarna slog hårt mot både privatbostäder och infrastrukturen i området. Räddningssamverkan Nord och Luleå Räddningstjänst bistod med ledningsresurser för att hantera samhällsstörningarna.

Verksamhetens måluppföljning
Räddningstjänsten har fem mål varav tre är helt genomförda och de övriga är påbörjade.

Ekonomi
T o m 2026-08-31 så är avvikelsen mot budget 0,1 mkr för räddningstjänsten på total nivå.

Personal
Räddningstjänsten har något högre sjuktal under perioden jämfört mot tidigare år men medarbetarna förväntas återkomma till arbete under hösten. Frisktalen är fortsatt höga. Under perioden har rekrytering skett av medarbetare till den nya RIB-organisationen i Sörbyarna.

Räddningstjänsten föreslår kommunstyrelsen besluta att godkänna KS-Räddningstjänstens delårsrapport per den 31 augusti 2026.

Sammanträdet
Räddningstjänsten föredrar ärendet. Ordföranden ställer räddningstjänstens förslag under proposition och finner att räddningsutskottet bifaller förslaget.

Dialog
Någon dialog har inte hållits då detta är en återrapport.

Beslutsunderlag
- KS-Räddningstjänstens delåruppföljning 31 augusti 2026 (bilaga) H-id RTJ 2026.
- Räddningstjänstens tjänsteskrivelse 2026-09-14, H-id RTJ 2026.292

Beslutet skickas till
Räddningstjänsten

Delårsuppföljning januari-augusti 2026

KS-Räddningstjänst

Innehållsförteckning

1 Inledning 2
2 Måluppföljning 5
2.1 Prognos måluppfyllelse 5
2.2 Tilläggsuppdrag 10
2.3 Bidrag till program/planer/strategier 10
2.4 Bidrag till framdrift inom service 12
3 Ekonomisk redovisning 13
3.1 Driftsredovisning med prognos för helår 13
3.2 Investeringsredovisning med prognos för helår 14
4 Personalredovisning 15

1 Inledning

Viktiga händelser

Under våren har Kulturskolan i samverkan med Räddningstjänsten genomfört en föreställning "Elden är lös" för elever i årskurs två. Föreställningen innehöll en brand och skyddsutbildning och var mycket uppskattat.

På RUC har utbildningen GRIB, Grundläggande utbildning för räddningspersonal i beredskap, genomförts. Under 2026 så har utbildningen genomförts med en större del av distansutbildning. Räddningstjänsten gör detta uppdrag åt MCF som minst 2025-2027.

Det är ett hårt tryck på sektionen Myndighet med anledning av att Framtidens Luleå, Luleå Industripark och Hertsöheden är på gång vilket har medfört att det är svårt att hinna med planerade tillsyner och viss omprioritering har gjorts. Sektion Myndighet arbetar kontinuerligt med att förbättra servicen för de som kontaktar dem i olika ärenden. Räddningstjänsten har under våren inlett "kundresan" i syfte att förbättra servicen och kommunikationen mot den enskilde. Redan är vissa nya preliminära mätningar positiva.

Med anledning av den tillsyn som MSB (fr o m 260101 MCF) genomförde under 2024 på ledningssystemet Räddsam Nord har en utökad organisation införts fr o m 2026. Ledningskapaciteten är förstärkt i räddningscentralen. MCF har inte längre några synpunkter på att ledningssystemet inte är tillräcklig.

För att utveckla och behålla kompetensen inom Räddningstjänsten så har projektet "Framtidens ledare" startat under året. Fyra brandmän går programmet som syftar till att stärka internt ledarskap och motivera personal som inte är chefer att söka sig vidare till chefsuppdrag eller andra operativa uppdrag. Under våren har kommunens nya ledningsprinciper implementerats i räddningstjänstens ledningsgrupp samt i den operativa ledningsgruppen och bland enhetschefer på Opsam.

Under hösten 2025 så kom det ett nytt beslut från arbetstidsnämnden som innebär en skärpning av tidigare regler. Dispensen gavs för en övergång till ett system som kan följa reglerna. Regelverket är fortsatt uppe till diskussion och det är stor risk att det också blir en del av avtalsrörelsen 2027. För att i större grad klara av schemaläggningen har sektion Opsam har inlett ett förändringsprojekt till ett 5-skiftssystem, för tänkt förändring i början av 2027.

RiB-organisationen i Sörbyarna planeras att driftsättas under senare delen av hösten 2026. Rekrytering har genomförts under våren och utbildning har påbörjats i augusti/september 2026.

Civilpliktiga kommer utgöra en stor del av bemanningen vid händelse av krig. Det finns två inriktningar för hur civilpliktiga brandmän kompetensförsörjs. De kan bli direktinskrivna utifrån att tidigare arbetat inom kommunal räddningstjänst. Alternativet är att de kan mönstra och få en grundutbildning och bli krigsplacerade i en kommun. MCF har frågat Luleå Räddningstjänst om de är intresserade av att utbilda de brandmän som ska mönstra och Luleå räddningstjänst har svarat att Luleå vill föra fortsatt dialog om möjligheterna att utbilda civilpliktiga brandmän. Lokalt arbetas det med kompetenshöjning för ammunitions och minhantering för räddningstjänstens personal under 2026.

En tvist har uppstått mellan Luleå Sot & Vent och Luleå kommun, baserat på påstått förekommande brister i överlämnat sotningsregister. Entreprenören vill ha ersättning för merarbete och förlorade intäkter. Inga beslut har fattats i ärendet, analys och förhandling kommer att ske under 2026.

Under perioden så har det inträffat en dödsbrand i ett flerfamiljshus på Skurholmen. Räddningsinsatsen har genomförts snabbt och effektivt. Brandmännen hittade en medvetslös person i lägenheten och HLR genomfördes men personens liv gick inte att rädda. En dödsbrandsutredning och en rapport till MCF görs. Lägenheten var i en ombyggd källare som ej hade tillfredställande utrymningsvägar och som saknade bygglov. Polisutredning pågår och räddningstjänsten avser att göra tillsyn därefter.

I juni så uppstod en omfattande brand på Stenvalls trä i Piteå kommun. Luleå Räddningstjänst deltog i släckningsarbete och även helikoptrar hjälpte till att vattenbomba och få kontroll över lågorna. Ingen person kom till skada men själva torkbyggnaden blev dock förstörd. Räddningssamverkan Nord kommer utvärdera insatsen, men inledningsvis kan sägas att mycket stora värden kunde räddas i branden.

Under andra halvan av augusti drabbades Bodens kommun av rekordstora regnmängder och omfattande översvämningar. Efter att över 200 mm regn fallit i delar av nordöstra Norrbotten gick Bodens kommun upp i stabsläge på grund av de snabbt stigande vattennivåerna. Översvämningarna slog hårt mot både privatbostäder och infrastrukturen i området. Räddningssamverkan Nord och Luleå Räddningstjänst bistod med ledningsresurser för att hantera samhällsstörningarna.

Verksamhetens måluppföljning

Räddningstjänsten har fem mål varav tre är helt genomförda och de övriga är påbörjade.

Ekonomi

T o m 2026-08-31 så är avvikelsen mot budget 0,1 mkr för räddningstjänsten på total nivå.

Personal

Räddningstjänsten har något högre sjuktal under perioden jämfört mot tidigare år men medarbetarna förväntas återkomma till arbete under hösten. Frisktalen är fortsatt höga. Under perioden har rekrytering skett av medarbetare till den nya RIB-organisationen i Sörbyarna.

2 Måluppföljning

Definition av symboler:	
	Ej uppfyllt – målet kommer inte att nås
	Delvis uppfyllt – Det är stor risk att målet inte kommer att nås
	I hög grad uppfyllt – Det är osäkert om målet kommer att nås
	Helt uppfyllt – Målet kommer att nås/har uppnåtts

2.1 Prognos måluppfyllelse

Nämndsmål	Bedömning	Trend
Välfungerande vardag för alla		
Utveckla räddningstjänstens förmåga vid insatser.		↗
Fortsätta att utveckla regional samverkan.		–
Attrahera, utveckla och behålla kompetens inom Räddningstjänsten.		–
Mer Luleå för fler luleåbor		
Möjliggöra för industrins etablering i Luleå.		–
Trygg i Luleå		
Öka tryggheten och kunskapen om brand och säkerhet hos Luleås invånare.		–
Räddningstjänstens verksamhet ska vara robust vid störda förhållanden och ha god resilient förmåga.		↗
Omhänderta kraven i Räddningstjänst under höjd beredskap.		→
Klimatsmart och naturpositiv		
Minska utsläppen av koldioxid.		→
Blomstrande näringsliv		
Fortsätta att förbättra kommunikation och förståelse vid myndighetsutövning.		–

Nämndsmål	Bedömning
Välfungerande vardag för alla	
Utveckla räddningstjänstens förmåga vid insatser.	
Beskrivning: Lag om skydd mot olyckor anger att räddningstjänsten skall planeras och organiseras så att räddningsinsatserna kan påbörjas inom godtagbar tid och genomföras på ett effektivt sätt. Utifrån det pågår ständigt utveckling och kvalitetssäkring av räddningstjänstens förmåga. Räddningstjänsten avser under 2026 stärka förmågan att leda räddningsinsatser, att planera för att minska tiden till räddningsinsats påbörjas i Sörbyarna samt att verka för att bredda uppdraget jämnt emot medborgaren. De planer som finns för ett växande Luleå kommer också att påverka den andel invånare i Luleå som nås av insats inom 10 minuter. 2017 uppgick den till 82 % och med placeringen av den nya Räddningsstationen på Risslan så uppgår den till 70% fr o m år 2021. År 2017 fanns även en brandstation i Gammelstad vilket förklarar den högre procentsatsen. På sikt kan ett växande Luleå innebära att räddningstjänsten kan komma att behöva utöka sin verksamhet om man vill behålla den nuvarande andelen invånare som nås av en insats inom 10 minuter. Den planerade RIB-organisationen i Sörbyarna kommer att medverka till att detta mål nås.	
Kommentar: Räddningstjänstens operativa förmåga utvecklas under året med särskilt fokus på nya FIP (Första Insats Personer) i egna räddningsfordon i Antnäs, förbättrad förmåga vid drunkningstillbud och stärkt ledningsförmåga, både i räddningscentralen och på skadeplatsen.	
Fortsätta att utveckla regional samverkan.	
Beskrivning: Den samverkan som bedrivs inom Räddsam Nord och omfattar samverkan mellan 19 kommuner kommer att fortsätta att utvecklas till kommande år. Bemanningen i ledningscentralen kommer att öka innebärande att förutom vakthavande befäl så kommer även larm- och ledningsbefäl att tjänstgöra dygnet runt vilket ger ytterligare möjligheter vid komplexa och samtidiga räddningsinsatser att utöka kapaciteten. Det utredningsarbete som har påbörjats under 2024 om en gemensam räddningsorganisation kommer att fortsätta under 2026 med de kommuner som är intresserade.	
Kommentar: Larm och ledningsbefäl bemannar räddningscentralen 24/7 enligt kraven från MCF. Flera andra organisationer som tidigare deltagit i förstudie om gemensam organisation har meddelat att de inte vill fortsätta utreda. Det kvarstår således bara två organisationer som sagt ja till fortsatt utredning, vilket är för tunt underlag. Projektet har pausats. En avsiktsförklaring till att utöka samverkan med det mest närliggande räddningsledningssystemet har undertecknats, på tjänstemannanivå. Tillsammans omfattar regionen hela de fyra nordligaste länen och sammanfaller geografiskt med civilområde norr såväl som polisområde norr och norra militärregionen. Genom en utökad samverkan skulle mer redundans kunna åstadkommas på kostnadseffektiva sätt.	

Attrahera, utveckla och behålla kompetens inom Räddningstjänsten.	
Beskrivning: Luleå kommun står inför en arbetsmarknad där tillgången på arbetskraft minskar samtidigt som behoven inom välfärden växer. För att klara framtidens uppdrag måste vi använda vår samlade kompetens på ett mer långsiktigt, hållbart och strategiskt sätt. Fokus ligger på att bygga en robust organisation som attraherar, utvecklar och behåller den kompetens som krävs – både idag och i framtiden.	
Kommentar: Projektet Framtidens ledare har startat och beräknas vara klart i november 2026. Fyra brandmän går programmet som syftar till att stärka internt ledarskap och motivera personal som inte är chefer att söka sig vidare till chefsuppdrag eller andra operativa uppdrag. Kommunens nya ledningsprinciper implementeras i ledningsgruppen samt i den operativa ledningsgruppen samt bland enhetschefer på Opsam. Även styrkeledarna ska få en utbildningsinsats i ledarskap.	
Mer Luleå för fler luleåbor	
Möjliggöra för industrins etablering i Luleå.	
Beskrivning: Räddningstjänsten deltar i säkerhetsprövningar, planering av etablering, tillståndsprocesser, byggprocesser samt remisser för att svara mot de behov som finns inför de kommande industrisatsningarna samt bostadsbyggandet. Även förmågan i räddningsinsatserna måste anpassas till de nya industrierna samt de behov som ökat bostadsbyggande medför.	
Kommentar: Räddningstjänsten deltar i plan- och byggärenden samt bistår med yttranden gällande industrietableringar kontinuerligt. Veckovis sker möten med ISF/Bygglov om ärenden som inkommit och för fortsatt handläggning. Löpande sker uppföljning i mindre grupp mellan sektionerna. Vidare samverkan räddningstjänsten inom de samordningsforum som finns för industrins etableringar, bla Svartögruppen.	
Trygg i Luleå	
Öka tryggheten och kunskapen om brand och säkerhet hos Luleås invånare.	
Beskrivning: Räddningstjänsten arbetar för att öka kunskapen om brand och säkerhet hos Luleås invånare och fokus är på utsatta grupper samt barn och ungdomar. Därför riktas informationsinsatser främst till dessa grupper.	
Kommentar: Information i samband med teater är utförd i samverkan med Luleå kulturskola i januari. Teatern innehåller en brand- och skyddsutbildning riktad till barn och är mycket uppskattad. "Upp i rök" en föreläsning för åk 8 har genomförs under vårterminen. 617 elever i åk 8 kommunala skolor har deltagit i föreläsningen och en friskola har nyttjat erbjudandet från räddningstjänsten och deltagit i föreläsningen.	

GBU, Grundläggande brandutbildning till kommunens verksamheter, erbjuds genom Utbildningar & Event samt som onlinekurs där vi i nuläget samordnar med socialförvaltningen och skola för genomförandeperiod för att nå så många som möjligt inom ramen för upplägg.
Löpande genomförs riktade informationsinsatser som en del i kommunikationsarbetet via våra sociala medier samt uppsökande verksamhet, när den kan prioriteras. Det kan även vara en del i att vi från MYND nu även är en del i LOS-projektet (Lokal samverkan mellan myndigheter).

Räddningstjänstens verksamhet ska vara robust vid störda förhållanden och ha god resilient förmåga.

Beskrivning:
När omvärlden förändras så förändras förutsättningarna för att bedriva räddningstjänst på det sätt som tidigare har skett. Därför satsar räddningstjänsten på att stärka förmågan till övergripande ledning i ledningscentralen vid eventuell komplex/omfattande händelse eller vid flera larm. Räddningstjänstens verksamhet ska också vara robust vid störda förhållanden och ha god resilient förmåga.

Kommentar:
I ledningscentralen har ledningskapaciteten utökats under det första tertialet 2026. Arbete med kontinuitetshantering, informationssäkerhet och cybersystemsäkerhet fortsätter under 2026. Investeringar i robusthetshöjande åtgärder har gjorts, men där kvarstår mycket arbete med kriget som dimensionerande förutsättning.

Omhänderta kraven i Räddningstjänst under höjd beredskap.

Beskrivning:
Räddningstjänst under höjd beredskap innebär att den kommunala räddningstjänsten får utökade och nya uppgifter för att hantera kriser i ett allvarligt säkerhetspolitiskt läge, inklusive skydd mot kärnvapen och kemiska stridsmedel samt befolkningsskydd. Detta utökar det normala arbetet med att hindra och begränsa skador vid olyckor, och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) utvecklar och samordnar arbetet för att stärka kommunal räddningstjänst för dessa högre krav.

Kommentar:
Kravbilden på att organisationen ska vara robust och kapabel till att klara påfrestningen av ett krig är oerhört hög, omöjligt att vara "klar" med. Räddningstjänsten arbetar med krigsorganisationen, säkerhetsskyddsarbetet, informationssäkerheten, cybersäkerheten och mycket med kompetenshöjning av den egna personalen. Under 2026 utbildas personalen särskilt i ammunitions och minhantering, AMH. Under året planeras också ytterligare investeringar i robusthetshöjande åtgärder för att möta krigets krav.

Klimatsmart och naturpositiv

Minska utsläppen av koldioxid.

Beskrivning:
Kommunkoncernens alla verksamheter bidrar till en positiv trend för att bli klimatsmarta i enlighet med Klimatplan 2040. Räddningstjänsten fortsätter att förflytta verksamhet till mer klimatsmarta lösningar när det finns utrymme. Transporter utgör huvuddelen av förvaltningens påverkan.

Kommentar:

HVO-drift är teoretiskt möjligt i framtiden på de flesta moderna fordon, men bedöms i nuläget varken praktiskt eller ekonomiskt möjlig. Det finns utrustning på räddningstjänstens fordon som inte kan driftas på HVO, som skulle kräva ombyggnation av samtliga brandbilar. Kostnadsmässigt skulle HVO-100-drift belasta fordonsparken med ca 50-60% högre driftskostnader samt okända investeringskostnader för ombyggnation av fordon, ingen av vilka ryms i nuvarande budget. Avseende frågan om det är möjligt för anställd personal att ladda privata fordon på arbetsplatsen, har den frågan strandat i juridiska aspekter på att vidaresälja el. Tillsvidare kan personal använda sig av såkallad långsammladdning via vanlig elstolpe på arbetsplatsen.

Blomstrande näringsliv

Fortsätta att förbättra kommunikation och förståelse vid myndighetsutövning.	

Beskrivning:
Det prioriterade områdets syfte är att bl a att Luleå kommun ska ge förutsättningar förutsättningar för ett starkt och växande näringsliv, genom att främja ett gott företagsklimat, hög tillgänglighet och god service. För räddningstjänsten del så är det främst genom myndighetsutövningen som företag kommer i kontakt med räddningstjänsten. Räddningstjänsten har därför mål om att förbättra kommunikationen och förståelsen vid myndighetsutövning.

Kommentar:
Räddningstjänsten arbetar målmevetet för att förbättra bemötande, kommunikation och förståelse vid myndighetsutövningen och börjar se en viss positiv effekt av arbetet. En för förvaltningen specifik kundresa är påbörjad med Hello Future. Vidare följer och analyserar räddningstjänsten de mätningar som genomförs gällande bl.a. service, bemötande och tillgänglighet. Insatser för att öka tillgängligheten pågår löpande och åtgärder för att säkerställa tillgänglighet är vidtagna i enlighet med de riktlinjer Luleå Kommun beslutat om. Sektionen har tagit del av Insiktsmätningen för att se vilka ytterligare åtgärder som kan behöva genomföras. Detta sker löpande. Utredning av vad som krävs för att ge återkoppling inom 24 timmar inom myndighetsutövning pågår.

Kvalitativt mått	Svar
Utveckla räddningstjänstens förmåga vid insatser.	
Genomförda aktiviteter	Delvis
Möjliggöra för industrins etablering i Luleå.	
Genomförda aktiviteter	Delvis
Öka tryggheten och kunskapen om brand och säkerhet hos Luleås invånare.	
Genomförda aktiviteter	Ja
Räddningstjänstens verksamhet ska vara robust vid störda förhållanden och ha god resilient förmåga.	
Genomförda aktiviteter	Delvis
Fortsätta att förbättra kommunikation och förståelse vid myndighetsutövning.	
Genomförda aktiviteter	Delvis

Omhänderta kraven i Räddningstjänst under höjd beredskap.	
Genomförda aktiviteter.	Delvis
Minska utsläppen av koldioxid.	
Genomförda aktiviteter.	Delvis

2.2 Tilläggsuppdrag

Räddningstjänsten har inte fått några utredningsuppdrag.

2.3 Bidrag till program/planer/strategier

Handlingsprogram för olycksförebyggande verksamhet och räddningstjänst

Luleå kommun har utarbetat och antagit ett handlingsprogram för olycksförebyggande verksamhet och räddningstjänst 2022, enligt lag (2003:778) om skydd mot olyckor (LSO). Handlingsprogrammet har tagits fram av Räddningstjänsten i Luleå kommun, i samverkan med berörda nämnder och förvaltningar i kommunen. Programmet anger och värderar de risker för olyckor som finns i kommunen som kan leda till räddningsinsatser, mål för den olycksförebyggande verksamheten och räddningstjänstens verksamhet samt redovisar hur verksamheterna är ordnade och hur de planeras. Programmet beskriver också förmågan att förebygga olyckor och förmågan att genomföra räddningsinsatser för varje typ av olycka, förmågan att genomföra flera samtidiga räddningsinsatser, omfattande räddningsinsatser, insatser under höjd beredskap och beskriver organisationen för ledning av räddningstjänsten mm. Utvärdering sker kontinuerligt.

Program för civil beredskap

Den fredstida förmågan behöver även kompletteras med ytterligare åtgärder för att samhället ska klara de specifika förhållanden som råder under höjd beredskap och krig. Den gällande regleringen är övergripande och anger att kommunen ska planera för att den obligatoriska verksamheten ska fortgå samt för att utföra tillkommande uppgifter vid höjd beredskap.

Räddningstjänsten får tillkommande uppgifter enlig lag vid höjd beredskap. För att hantera dessa uppgifter prioriteras under mandatperioden utveckling av en krigsorganisation bestående både av åtgärder för förmågeutveckling inom uppgifter för räddningstjänst under höjd beredskap samt förutsättningar för att kunna ta emot en stärkt bemanning till följd av civilpliktig räddningstjänstpersonal. Under 2026 sker utbildning av räddningstjänstens medarbetare i min- och ammunitionshantering vilket

handlar om säker kontroll, identifiering, flytt och röjning av explosiva varor. På RUC, Räddningstjänstens utbildningscentrum har markarbeten genomförts för att kunna planera för och genomföra övningar med tanke på kommande uppgifter inom civil beredskap.

Kontinuitetshantering handlar om att planera för att upprätthålla verksamhet på en tolerabel nivå oavsett vilken störning den utsätts för. Att ha förmågan att upprätthålla en nödvändig försörjning är centralt för att hantera både fredstida krissituationer, krigsfara och krig. Under 2026 har räddningstjänsten påbörjat kontinuitetshanteringen för hela organisatioinen. Materialet ifrån kontinuitetshanteringen används även som underlag till kommunens risk-och sårbarhetsanalys (RSA).

Det nya omvärldsläget med nya krav har lett till att en genomlysning av säkerheten inom räddningstjänstens verksamhetssystem ska genomföras tillsammans med ett trettiotal andra räddningstjänster i Sverige.

Plan för kris- och krisledningorganisation

Räddningstjänsten samverkan med flera aktörer inom kris- och krisledningsorganisation både inom kommunen, deltagande kommuner i Räddsam Nord samt Länsstyrelsen. Räddningstjänsten samverkar också med övriga aktörer som kan komma i fråga beroende på behov samt MCF, Myndigheten för Civilt försvar.

Lokal plan för suicidprevention

Luleå Räddningstjänst ingår i ett räddningsledningssystem, RC Nord, tillsammans med 18 andra kommuner från Nordmaling i söder till Kiruna i norr. Räddningstjänsten larmas vid suicidhändelser. Samtlig operativ personal inom Räddningstjänsten har genomgått utbildning inom AOSP (akut omhändertagande av självmordsnära person). Luleå har även utbildat egna instruktörer i arbetssättet och man har sett goda resultat av tillämpningen.

Kompetensförsörjningsstrategin

För att utveckla och behålla kompetensen inom Räddningstjänsten så har projektet "Framtidens ledare startat under året. Fyra brandmän går programmet som syftar till att stärka internt ledarskap och motivera personal som inte är chefer att söka sig vidare till chefsuppdrag eller andra operativa uppdrag. Under våren har kommunens nya ledningsprinciper implementerats räddningstjänstens ledningsgrupp samt i den operativa ledningsgruppen och enhetschefer på Opsam.

Under hösten 2025 så kom det ett nytt beslut från arbetstidsnämnden som innebär en skärpning av tidigare regler. Dispensen gavs för en övergång till ett system som kan

följa reglerna. De striktare reglerna får till följd att räddningstjänsten behöver omorganisera verksamheten så att vi på sikt kan följa grundkraven i arbetstidsförläggningen. Sektion Opsam har inlett ett förändringsprojekt till ett 5-skiftssystem, för tänkt förändring i början av 2027.

2.4 Bidrag till framdrift inom service

En ny Insiktsmätning har presenterats. I denna har Räddningstjänstens myndighetsutövning år 2026 förbättrats på flera områden jämfört med år 2025.

Det som sticker ut mest positivt:

Effektivitet är den stora framgången. Här finns flera av undersökningens största förbättringar. Mest ökar:

- Tid för handläggning: 62,7 → 81,5 = +18,8
- Rutiner kring handläggning: 68,4 → 85,8 = +17,4
- Effektiviteten totalt: 68,5 → 85,6 = +17,1
- Hålla överenskomna tidsramar: 71,7 → 85,7 = +14,0

Tillgänglighet utvecklas starkt. Möjligheten att komma i kontakt med rätt person ökar från 70,1 till 86,8 (+16,7). Det är dessutom ett av de allra högsta resultaten 2026.

Helhetsupplevelsen (NKI) förbättras också kraftigt. Hanteringen av ärendet som helhet går från 69,0 till 83,7 (+14,7) och närheten till en ”perfekt hantering” från 66,2 till 78,6 (+12,4). Det tyder på att förbättringarna i de enskilda delarna faktiskt märks i kundernas samlade upplevelse.

Effektivitet, handläggningstid och kontaktvägar – sådant som ofta påverkar kundens upplevelse mycket – har förbättrats kraftigt vilket är väldigt positivt.

3 Ekonomisk redovisning

3.1 Driftsredovisning med prognos för helår

Driftredovisning, mkr	Utfall jan-aug 2026	Utfall jan-aug 2025	Prognos 2026	Budget 2026	Avvikelse prognos-budget 2026
Nettoresultat	-58,2	-52,6	-87,8	-88,6	0,9
Total summa	**-58,2**	**-52,8**	**-87,8**	**-88,6**	**0,9**

3.1.1 Kommentar till driftsredovisningen

Kommentar utfall

Avvikelsen mot budget uppgår till +0,1 mkr på total nivå. Intäkterna är -0,1 mkr lägre än budget för perioden. Inga internfakturor har skrivits under årets första åtta månader beroende på att filerna inte har gått att föra över till den nya leverantörsreskontraportalen. Förhoppningsvis är detta åtgärdat inom en snar framtid.

Avvikelsen i kostnader exklusive kapitalkostnader uppgår till -0,1 mkr varav avvikelsen i personalkostnader uppgår till -0,4 mkr vilket beror på att under 2026 har förändringen av semesterlöneskulden redovisats löpande under året. T o m augusti så uppgår den till -0,6 mkr som blir en minskad kostnad under perioden. Avvikelsen i övriga kostnader exklusive personalkostnader uppgår till 0,3 mkr. Avvikelsen i kapitalkostnader uppgår till 0,3 mkr beroende på att investeringar inte har levererats än. (Om förändringen i semesterlöneskuld inte hade medräknats så hade avvikelsen mot budget varit -0,5 mkr 260831)

Kommentar prognos

Prognosen är 0,9 mkr lägre kostnader än budget för året beroende på att rekryteringen av RIB-anställda brandmän till Sörbyarna är något försenad och att alla hinner inte utbildas under 2026.

3.2 Investeringsredovisning med prognos för helår

Investeringsredovisning, mkr	Utfall jan-aug 2026	Utfall jan-aug 2025	Prognos 2026	Budget 2026	Avvikelse prognos-budget 2026
Kostnader	-6,1	-1,3	-11,4	-9,4	-2,0
Intäkter	0				
Total summa	**-6,1**	**-1,3**	**-11,4**	**-9,4**	**-2,0**

3.2.1 Kommentar till investeringsredovisningen

Kommentar utfall

I investeringsbudgeten för 2026 finns ett ledningsfordon, dragbil, lastbil med lastväxlare, räddnings- och skyddsutrustning samt inventarier. Under perioden har ett ledningsfordon levererats 0,8 mkr, och en lastbil med lastväxlare 2,5 mkr, samt en stor FIP-bil 0,8 mkr. Även chassit till höjdfordonet har levererats under våren 2,0 mkr. Budgeten för höjdfordonet uppgår ursprungligen till 11 mkr och är upptaget 2027.

Kommentar prognos

I budgeten för 2027 är det upptaget ett höjdfordon för 11 mkr. Chassit har levererats under 2026 och beloppet är 2,0 mkr vilket tas upp i prognosen för 2026. Den ursprungliga budgeten 2027 har efter leveransen 2026 ändrats till 9 mkr.

4 Personalredovisning

Organisation (fördelad): 71 - KS/RÄDDNINGSTJÄNST *Sysselsättningsgrad: Heltid/Deltid* *Vilande: Ej vilande*

Mått nyckeltal sjukfrånvaro	2026	2025	2024
Sjukfrånvaro	3.54%	0.84%	1.70%
Sjukfrånvaro (Kv)	2.14%	0.09%	0.33%
Sjukfrånvaro (M)	3.77%	0.96%	1.92%
Sjukfrånvaro dag 1-14	1.02%	0.46%	0.99%
Sjukfrånvaro dag 1-14 (Kv)	1.03%	0.09%	0.33%
Sjukfrånvaro dag 1-14 (M)	1.02%	0.52%	1.10%
Sjukfrånvaro dag 15+	2.52%	0.38%	0.71%
Sjukfrånvaro dag 15+ (Kv)	1.11%		
Sjukfrånvaro dag 15+ (M)	2.76%	0.44%	0.82%
Sjukfrånvaro fr o m dag 60	1.38%	0.30%	0.27%
Sjukfrånvaro fr o m dag 60 (Kv)	0.16%		
Sjukfrånvaro fr o m dag 60 (M)	1.59%	0.35%	0.31%
Sjukfrånvaro (<= 29 år)	0.36%	0.60%	0.56%
Sjukfrånvaro (30-49 år)	1.42%	0.47%	1.94%
Sjukfrånvaro (>= 50 år)	6.20%	1.27%	1.51%

Tabellen visar utfall för rapporteringsperioden januari-augusti respektive år

Under året har sjukfrånvaron ökat jämfört mot tidigare år och består till stor del av sjukfrånvaro över 15 dagar. Flera medarbetare förväntas komma tillbaka till arbetet under hösten efter rehabilitering. Totalt sett ligger sjukfrånvaron fortfarande på en låg nivå trots att den är högre än tidigare år.

Organisation: 71 - KS/RÄDDNINGSTJÄNST *Sysselsättningsgrad: Heltid/Deltid* *Vilande: Ej vilande*

Mått frisknärvaro	2026	2025	2024
Andel med 0-7 sjukdagar (%)	83.10%	86.15%	86.57%
Andel kvinnor med 0-7 sjukdagar (%)	90.00%	100.00%	90.00%

Andel män med 0-7 sjukdagar (%)	81.97%	83.93%	85.96%
Andel med 0 sjukdagar (%)	59.15%	63.08%	65.67%

Tabellen visar utfall rullande 12 månaders period

Frisknärvaron hos Räddningstjänstens medarbetare är fortsatt hög.

Organisation: *71 - KS/RÄDDNINGSTJÄNST* ***Sysselsättningsgrad:*** *Heltid/Deltid* ***Vilande:*** *Ej vilande*

Mått antal anställda	2026	2025	2024
Tillsvidareanställda totalt	72	66	62
Tv-anställda (Kv) %	13.89%	12.12%	12.90%
Tv-anställda (M) %	86.11%	87.88%	87.10%
Tv-anställda (<=34 år)	6.94%	9.09%	12.90%
Tv-anställda (35-54 år)	66.67%	63.64%	61.29%
Tv-anställda (>=55 år)	26.39%	27.27%	25.81%
Visstidsanställda totalt	5	2	8
Visstidsanställda (Kv) %	40.00%	50.00%	25.00%
Visstidsanställda (M) %	60.00%	50.00%	75.00%
Visstidsanställda (<=34 år)	20.00%	50.00%	37.50%
Visstidsanställda (35-54 år)	80.00%	50.00%	50.00%
Visstidsanställda (>=55 år)			12.50%
Chefer totalt	7	7	6
Chefer (Kv) %			
Chefer (M) %	100.00%	100.00%	100.00%

Tabellen visar antal anställda per sista augusti respektive år

Jämfört mot 2025 så har ett antal nyrekryteringar skett bland annat inom området RUHB, Räddningstjänst under höjd beredskap.

Organisation: 71 - KS/RÄDDNINGSTJÄNST *Sysselsättningsgrad: Heltid/Deltid* *Vilande: Ej vilande*

Mått personalavgångar externt	2026	2025	2024
Tv-anställd %	1.38%	8.64%	3.37%
Tv-anställd (Kv) %		11.20%	
Tv-anställd (M) %	1.62%	8.26%	3.84%

Tabellen visar utfall för rapporteringsperioden januari-augusti respektive år

§ 126

Förlängning av dispens avseende dygnsvila för räddningstjänsten - brandmän och styrkeledare

Ärendenr 2026/1201-2.3.0.2

Kommunstyrelsens arbetsutskotts förslag till beslut

Kommunstyrelsen beslutar att förlänga det dispensbeslut som centrala parters arbetstidsnämnd fattat per 2025-10-15 som innebär att räddningstjänstens personal som tjänstgör som brandmän och styrkeledare, kan schemaläggas vid enstaka tillfällen och kortare perioder med arbetspass upp till 24 timmar. Förlängningen är i samma omfattning som tidigare beslut och gäller 12 mån från och med 2026-11-01 till 2027-10-31.

Sammanfattning av ärendet

Det har gjorts ändringar i kollektivavtalet Allmänna bestämmelser, i § 13 om arbetstid, i enlighet med arbetstidsdirektivet, 2003/88/EG. De nya reglerna gäller sedan 2023-10-01 med vissa nya justeringar per 2024-04-01. Syftet är att skärpa arbetstagarens skydd och rättighet till dygnsvila samt att tydliggöra under vilka omständigheter det är möjligt att avvika från huvudregeln om 11 timmars dygnsvila.

Enligt tidigare schema och regelverk har brandmän kunnat arbeta vissa arbetspass upp till 24 timmar, där nattvila schemaläggs 23-06. I nuläget, via gällande dispens, schemaläggs pass på helg med 24 timmar tjänstgöring. Som en följd av det nya kollektivavtalet måste dessa arbetspass delas upp i kortare och fler arbetspass och dessa måste förläggas tätt inpå varandra om inte 75 % helgtjänstgöring ska bli följden. Enligt genomförd risk- och konsekvensanalys ser arbetsgivaren fara för akut kompetensbrist som en följd av denna förändring.

Räddningstjänsten är i nuläget bemannad med en fyrskiftsorganisation och Luleå har endast en heltidsbemannad brandstation. I skrivande stund söker räddningstjänsten personal till nya tjänster, ett femte skiftlag. Vidare är Luleå en mycket specialiserad räddningstjänst, där det tar mellan 2-5 år för en brandman att nå full kompetensprofil. Om scheman ändras så att den tidigare attraktiva tjänsten som brandman inte längre upplevs tillräckligt tilldragande riskerar arbetsgivaren att stor volym ledighetsansökningar, tjänstledighet, föräldraledighet, osv inkommer specifikt på helger. Den operativa förmågan är för specialiserad för att klara säkerheten för medborgaren om andelen tim-

vikarier blir för stor. Således föreslås att fortsatt nyttja undantag tills vidare eller till dess att nytt centralt regelverk tydliggörs.

Kommunstyrelsen har 2025-08-11 § 183 beslutat att ansöka om dispens för perioden 2025-11-01 till 2026-10-31. Arbetstidsnämnden beslutade 2025-10-15 att bevilja dispens vid enstaka tillfällen och kortare perioder vid förläggning av ordinarie arbetstid och tjänstgöringstid/jour i följande situationer: vid övning och utbildning, och då det råder kompetensbrist. Kommunstyrelsen kan numera själv besluta om förlängning, förutsatt att förlängningen är i samma (eller mindre) omfattning som tidigare beviljad dispens. Sådant beslut inrapporteras till arbetstidsnämnden av förhandlingschef.

Vid årsskiftet 2026/2027 införs ett ytterligare nytt regelverk, där arbetstidsnämndens dispensförfarande fasas ut och kommunerna ska själva besluta om tillämpning av nödvändiga undantag inom ramen för tidigare fattade beslut och utarbetad praxis. Exakt hanteringssätt för detta har ännu inte förmedlats av SKR.

Kommunstyrelseförvaltningen har föreslagit kommunstyrelsen besluta att förlänga det dispensbeslut som centrala parters arbetstidsnämnd fattat per 2025-10-15 som innebär att räddningstjänstens personal som tjänstgör som brandmän och styrkeledare, kan schemaläggas vid enstaka tillfällen och kortare perioder med arbetspass upp till 24 timmar. Förlängningen är i samma omfattning som tidigare beslut och gäller 12 mån från och med 2026-11-01 till 2027-10-31.

Sammanträdet
Räddningstjänsten föredrar ärendet.

Beslutsgång
Ordföranden ställer kommunstyrelseförvaltningens förslag under proposition och finner att arbetsutskottet bifaller förslaget.

Dialog
I beredningen av detta ärende har dialog förts mellan räddningstjänsten och berörda fackliga parter, Kommunal och Ledarna. Arbetsgivaren och fackliga organisationer är överens om behovet att förlänga tillämpningen av undantag. Luleå kommuns förhandlingschef har deltagit i formuleringen av beslutsunderlaget.

Beslutsunderlag

- Arbetstidsnämndens beslutsprotokoll Luleå kommun 2025-10-15, KLF Hid: 2026.8353
- Ansökan om dispens från dygnsvila i syfte att säkra verksamhetens bemanning (underlag till arbetstidsnämnden inför ansökan 2025), KLF Hid: 2025.8050
- Kommunstyrelseförvaltningens förslag till beslut gällande förlängning av dispens avseende dygnsvila för räddningstjänsten - brandmän och styrkeledare, KLF Hid: 2026.8352

Arbetstidsnämndens kansli

Dnr: SKR 250901a

Plats och tid: Hornsgatan 20, den 15 oktober 2025, kl. 10:00-12.00

Dispensansökan från Luleå kommun

Arbetstidsnämndens beslut
Arbetstidsnämndens beslut framgår av bilaga, 2 sidor.

Tidsperiod för beviljad dispens
Tidsperiod framgår av bilagan.

Ärendeberedning
Ärendet har beretts av SKR och Kommunal.

Beslutet expedierat 2025-10-22

Ordförande

Begäran om dispens från AB § 13 mom. 5 och bilaga R från Räddningstjänsten i Luleå kommun

Arbetstidsnämnden är inrättad av centrala parter inom den kommunala sektorn. Nämndens uppdrag är att pröva inkommen begäran om dispens utifrån gällande avtal och det samlade inkomna underlaget från arbetsgivaren.

Ansökan från Räddningstjänsten i Luleå kommun

Luleå kommun har inkommit med en ansökan avseende dispens från AB § 13 mom. 5 och bilaga R.

Ansökan avser möjligheten att förlägga tjänstgöringstid/jourpass 24 timmar per dygn för att hantera följande situationer:

1. Helger i grundschemat,
2. Övning och utbildning som inte ryms inom ordinarie arbetstidsförläggning eller inom ordinarie verksamhet,
3. Tillfällen för aktiviteter där behov finns att samla hela arbetsgrupper/arbetslag för APT, arbetsmöten, workshops etc., samt
4. Huvudsemesterperioden 2026 (juni – augusti).

Ansökan avser 12 månader för perioden 1 november 2025 – 31 oktober 2026. Dispensansökan avser heltidsanställda brandmän och heltidsanställda styrkeledare.

Verksamheten

I Luleå kommun drivs räddningstjänsten i en kommunal förvaltning, bestående av en station med räddningspersonal i beredskap 35 km från huvudort och en central huvudstation med heltidsräddningstjänst. Under hösten 2025 kommer även arbetet med att bygga upp en ny RIB station i kommunens södra del att påbörjas för att vara i drift 2026.

Tidigare beslut

Arbetstidsnämnden har tidigare beslutat om dispens för sommarsemesterperioden 2024 och dispens för perioden 1 februari 2024 till 31 januari 2025. Förlängt genom tilläggsöverenskommelsen till 31 oktober 2025. Dispensen omfattade heltidsanställda brandmän och heltidsanställda styrkeledare och avsåg:

- Helger,
- Huvudsemesterperiod, och
- Övning och utbildning.

Bakgrund till beslut

Innan förläggning av arbete i kombination med jour eller tjänstgöringstid enligt bilaga R med en sammanlagd arbetstid över 20 timmar kan bli aktuell är arbetsgivaren skyldig att uttömma alla möjligheter att bemanna verksamheten i enlighet med gällande regelverk.

Om inga andra rimliga åtgärder står till buds och det är nödvändigt att förlägga arbete i kombination med jour utöver 20 timmar för att upprätthålla verksamheten kan arbetsgivaren förlägga pass utöver 20 timmar.
Arbetsgivaren ska under sådan förläggning vidta nödvändiga åtgärder för att verksamheten ska kunna bemannas på ett sådant sätt att gällande skyddsregler kan efterlevas.

Det kan till exempel handla om verksamheter som kräver sådan förläggning, då tillgången på nödvändig kompetens är begränsad, samt vid övningar och utbildningar som inte ryms inom ordinarie schemaläggning. Det är arbetsgivaren som, utifrån kriterierna ovan, gör bedömningen om och när förläggning av arbete med jour utöver 20 timmar är nödvändigt för att upprätthålla verksamheten.

Arbetsgivaren behöver därför kontinuerligt se över om förläggning av arbete med jour och tjänstgöringstid utöver 20 timmar är nödvändigt för att upprätthålla verksamheten, men också hur en sådan förläggning påverkar arbetstagarnas hälsa. Dispens får inte tillämpas i större utsträckning än vad som är absolut nödvändigt. Beslut om sådan avvikelse kan endast fattas då inga andra rimliga åtgärder står till buds. Den sammanlagda arbetstiden får då som högst uppgå till 24 timmar.

Det är arbetsgivaren som bär det fulla ansvaret för att reglerna i lag och kollektivavtal efterlevs. Överträdelse av reglerna utgör brott mot kollektivavtalet. Även arbetsmiljölagen ställer krav på arbetsgivaren att planera och organisera arbetet så att det kan utföras i en sund och säker miljö. Detta inkluderar att beakta arbetstidsförläggningen och se till att den inte leder till ohälsa eller olycksfall. I det fall arbetsgivaren inte uppfyller kraven i en granskning kan det leda till straffrättsligt ansvar för arbetsgivaren.

Beslut

Med utgångspunkt i ovanstående beslutar Arbetstidsnämnden för perioden 1 november 2025 – 31 oktober 2026

att bevilja dispens enligt ansökan vid enstaka tillfällen och kortare perioder vid förläggning av ordinarie arbetstid och tjänstgöringstid/jour i följande situationer:

- vid övning och utbildning,
- då det råder kompetensbrist.

Inom ramen för ovanstående dispens kan arbetsgivarens behov av undantag hanteras under exempelvis semesterperioden, storhelger samt helger, men endast i den omfattning som arbetsgivaren bedömer som absolut nödvändigt.

att avslå punkt 3, med motiveringen: att dessa aktiviteter bedöms kunna hanteras inom ordinarie planering och arbetstidsförläggning och därför inte utgör skäl att avvika från arbetstidsregler.

2025-07-01

Ansökan om dispens från dygnsvila i syfte att säkra verksamhetens bemanning

Luleå kommun ansöker om dispens för avvikelse från dygnsviloreglerna från ABs bilaga R, inledning anmärkning 4 samt ABs §13 mom. 5 i syfte att kunna under vissa undantag tjänstgöra upp till 24h för heltidsbrandmän och heltidsstyrkeledare. Luleå kommun söker dispens för perioden 2025-11-01 till 2026-10-31.

Verksamhetsbeskrivning

I Luleå kommun drivs räddningstjänsten i en kommunal förvaltning, bestående av en station räddningspersonal i beredskap 35km från huvudort och en central huvudstation med heltidsräddningstjänst. Under hösten 2025 kommer även arbetet med att bygga upp en ny RIB station i kommunens södra del att påbörjas för att vara i drift 2026. Huvudstationens bemanning är avgörande för verksamhetens samlade operativa förmåga, då räddningsresurser och specialiserade kompetenser i mycket hög grad är centraliserade till just denna huvudstation. Kollektivavtalsreglerna kring dygnsvila innebär en stor begränsning till hur verksamheten kan bemannas med rätt kompetens. Det är dels en fråga om schemat för den utryckande personalen och därigenom upprätthållandet av den operativa specialiserade räddningsförmågan som riskerar att omöjliggöras, men reglerna har också avgörande betydelse i fråga om hur rätt specifik kompetens kan planeras till att ansvara för övningar, utbildningar och tillsynsuppdrag.

Postadress
Luleå kommun
971 85 LULEÅ

Besöksadress
Rådstugatan 11

Telefon
0920-45 30 00

Hemsida
www.lulea.se

LULEÅ KOMMUN

2025-07-01

Dispensansökans uppgifter som ska lämnas i samband med begäran om dispens

(1) *Ange om begäran avser avvikelse från AB § 13 mom. 5 eller bilaga till AB och i så fall vilken.*

Luleå kommun begär dispens från ABs bilaga R, inledning anmärkning 4 samt ABs §13 mom. 5.

Dispens söks för att kunna schemalägga 24h arbete som undantag under:
- helger i grundschemat,
- i samband med övning och utbildning som inte ryms inom ordinarie arbetstidsförläggning eller inom ordinarie verksamhet,
- under tillfällen för aktiviteter där behov finns att samla hela arbetsgrupper/arbetslag för APT, arbetsmöten, workshops etc. , samt
- under huvudsemesterperioden (juni – augusti).

(2) *Vilken verksamhet och vilka delar av verksamheten är aktuell/aktuella för begäran av dispens?*

Dispensansökan avser verksamhet av arten operativ kommunal räddningstjänst, i syfte att rädda liv, egendom och miljö, vilket motsvarar tilläggsöverenskommelsens formulering liv, hälsa, egendom och miljö.

(3) *Vilken/vilka yrkesgrupp/yrkesgrupper är berörda av begäran om dispens och hur många arbetstagare i dessa grupper skulle beröras?*

Dispensansökan avser skiftgående heltidsbrandmän på huvudstationen Luleå, samt styrkeledare med samma schemasystem och skiftgång. Ansökan berör 36 tjänster, varav 4 ordinarie styrkeledare och 32 heltidsbrandmän, samtliga arbetar under bilaga R med 42h tjänstgöringstid per vecka. Dispensansökan bör också omfatta de som vikarierar på motsvarande arbetsschema.

(4) *Beskriv hur verksamheten är bemannad och hur belastningen ser ut. Ange om det saknas specifik kompetens eller dylikt. Om så är fallet vilken/vilka kompetenser saknas och vilka konsekvenser får det?*

Heltidsstyrkan på Luleå huvudstation bemannas med en styrkeledare och minst sju brandmän fördelat på fyra skiftlag som arbetar enligt bilaga R,

Postadress
Luleå kommun
971 85 LULEÅ

Besöksadress
Rådstugatan 11

Telefon
0920-45 30 00

Hemsida
www.lulea.se

dvs 42h/vecka. För att klara den bemanningen är åtta brandmän nominellt anställda och av brandmännen är ytterligare fem utbildade för att vid vakans tjänstgöra som styrkeledare. Organisationen har i dagsläget varken någon heltidsanställd personalpool eller något 5:e skift utan vakanser täcks antingen av den överanställning som finns mellan 1+8 till 1+7, med extrapass på ordinarie personal eller med timvikarier. 6 av 32 brandmän har kortare än två års anställning. I dagsläget finns därför inga överanställda på skiftlagen med full kompetensprofil.

Den tillsvidareanställde personalen på heltidsstyrkan bemannar ytterligare mellan 2500–3000 h per år i form av extrapass och övertid, motsvarande nästan två heltidstjänster, men spridd över helåret. Utöver heltidsbrandmännen är bemanningen beroende av ca 20 timvikarier som över året bemannar 11 000 - 12 000 arbetstimmar motsvarande sex heltidstjänster. Nyanställning av ytterligare timvikarier pågår. Timvikarierna uppfyller inte full kompetensprofil.

Luleåstationen hanterar i genomsnitt 2,3 händelser per dygn, varav 13% eller ca 0,3 händelser sker nattetid mellan kl 23-06. Alltså knappt var tredje natt sker en störd nattvila.

(5) *Beskriv om det finns specifika faktorer kopplade till tredje man (till exempel patient, brukare, barn, civilsamhälle eller dylikt) som särskilt behöver beaktas när verksamheten bemannas.*

Luleå räddningstjänst har endast en heltidsstation och en RIB station (deltidsstation). För Luleå tätort finns förstärkande brandstationer ca 35 km/25 min bort. I kommunen bor ca 80 000 invånare. Riskbilden i kommunen är komplex, med en stor civil och militär flygplats, universitet, omfattande tung industri, industrihamn, kustland och glesbygd samt både spårtrafik och tung vägtrafik. Vidare är Luleå, via avtal med MSB, en av sex nationella förstärkningsresurser för avancerade kemikalieolyckor och blev under 2024 också en av fem specialistdepåer för oljecisternbrandsläckning via avtal med SMC. Den omfattande riskbilden kräver en mycket hög specialist-kompetens på ordinarie brandmän och för Luleås del kan denna inte fördelas på olika stationer, utan alla höga specialiserade kompetenskrav belastar alla heltidsbrandmän på huvudstationen Luleå (Bilaga 4 – Kompetensområden brandman Bilaga 4).

Kompetenskraven för att verka som heltidsbrandman på Luleå

huvudstation är höga. Det tar mellan 2-5 år från rekrytering att uppnå full kompetensprofil, att fylla alla de dimensionerande och certifierande övningsmoment som en brandman ska behärska. I dagsläget hanteras planerade vakanser i den operativa styrkan både med nyttjande av timvikarier med en lägre kompetensprofil såväl som extrapass och övertid från fullkompetensbrandmän från den ordinarie styrkan. Med de nya dygnsviloreglerna kommer möjligheten till planerade extrapass och övertid drastiskt att minska och beroendet av timvikarier öka. Dock är det av kvalitetsskäl inte möjligt att transferera för stor andel arbetstid till personalgruppen timvikarier, som inte upprätthåller samma kompetensprofil som de tillsvidareanställda heltidsbrandmännen. För att säkerställa räddningstjänstens specialförmågor, t.ex. att livrädda med hjälp av höjdfordon, livrädda till sjöss med båt, vattenskoter eller hydrokopter, hantera svåra kemikalieolyckor via MSBs nationella kem-enhet eller släcka bränder i oljecisterner via SMC och mycket mer, så måste verksamheten förses med personal med tillräcklig andel erfarna brandmän och kan inte klara sig på endast relativt oerfarna timvikarier. Sett till helåret och upprätthållandet av den operativa förmågan så krävs det att minst fyra av sju brandmän per skiftlag upprätthåller full kompetensprofil, det vill säga är erfarna tillsvidareanställda och övade heltidsbrandmän.

2024 rekryterade arbetsgivaren 6 nya heltidsbrandmän och 2025 rekryterades ytterligare 3 nya oerfarna brandmän. Dessa har därför inte uppnått i närheten av full kompetensprofil, vilket ytterligare begränsar antalet vikarier som kan nyttjas vid ett enskilt tillfälle. Dessa nyanställda förväntas uppnå full kompetensprofil ca 2027–2030.

Effekterna av tillräcklig full kompetensprofil för tredje man är uppenbara. Utan tillräcklig heltidsbemanning riskerar räddningstjänsten att misslyckas med lagstiftningens mål som anger att räddningstjänsten ska vara ändamålsenligt ordnad så att räddningsinsatserna kan påbörjas inom godtagbar tid och genomföras på ett effektivt sätt.

(6) *Finns det andra faktorer som påverkar möjligheten att bemanna, såsom hög andel deltidsarbete, frånvaro, svårigheter att rekrytera eller dylikt?*

Räddningstjänsten märker av konkurrensen om arbetskraften generellt och har de senaste 15 åren sett en kraftig (-80%) minskning i antalet sökande till de annars eftertraktade jobben. Till tillsvidaretjänster klarar organisationen än så länge att få tillräckligt många sökande för att

numerärt bemanna verksamheten men kravprofilen för att tillträda kan inte längre upprätthållas strikt på brandmän med utbildningen SMO, Skydd mot olyckor. Det innebär att en större del av grundandet av den faktiska kompetensen måste göras i yrket och detta tar mycket längre tid.

Räddningspersonal värnar den frihet och möjlighet till familjeliv som personalvänliga scheman medför. Samtidigt är varje individ fri att göra personliga val i den situation de ställs inför. Det schema (se Bilaga 1 - Schemaförslag) som räddningstjänsten Luleå kommer att behöva arbeta med, om dispens inte ges, upplevs så pass negativ under helgpassen att individer kommer att försöka manövrera bort att jobba dessa helgpass. Vad det verkar så kommer en stor grupp personal maximera sin personliga möjlighet att söka tjänstledigt för studier eller att driva eget företag, begära förkortning av arbetstiden för småbarnsföräldrar eller söka föräldraledigt. Om så sker saknar arbetsgivaren marginaler på antalet personal med full kompetensprofil och riskerar att bemanna verksamheten med färre än de 4 av 7 som krävs.

(7) *Beskriv verksamhetens geografiska förutsättningar, till exempel om det rör sig om glesbygd med långa pendlingsavstånd eller dylikt?*

Luleå är en norrlandskommun med på sina håll långa avstånd. I personalgruppen finns pendlande från kranskommunerna, såväl som pendlande från landsbygden i den egna kommunen. En tredjedel av personalgruppen pendlar och då mellan 30-70 min enkel väg för att komma till arbetet.

(8) *Ange genomsnittlig andel aktivt arbete under jour för berörd/berörda yrkesgrupp/yrkesgrupper. Bifoga statistik om sådan finns att tillgå.*

Luleåstationen hanterar i genomsnitt 2,3 händelser per dygn, varav 13% eller ca 0,3 händelser sker nattetid mellan kl 23-06. Alltså knappt var tredje natt sker en störd nattvila. Mediantiden för en händelse är 23 min och endast 10% av händelserna tar längre än 80 min.

(9) *Beskriv förväntad utveckling och belastning på verksamheten under de kommande 12 månaderna.*

Räddningstjänsten Luleå är i en omfattande förändringsfas som ställer stora krav på ytterligare kompetensfördjupningar och ytterligare specialistförmåga. Dels drivs denna förändringsfas av kravet på

återuppbyggnad av det civila försvaret och räddningstjänstens förmåga under höjd beredskap. Från detta kommer omfattande volym av ny kunskap som måste införlivas i organisationen. Dels är räddningstjänsten Luleå i en slutfas att färdigställa förmåga till oljecisternsläckning, via avtal med SMC AB. Denna specialistförmåga gick i skarp drift under 2024 och införlivandet av detta är i ett intensivt skede med pågående utbildning av samtliga brandmän och styrkeledare. Detta kommer inte att vara slutfört innan andra halvåret 2026 och kräver i dagsläget mycket av organisationen i form av övningstid och personalplanering. Att i organisationen förankra sådan specifik och detaljerad kompetens är helt beroende av att arbetsgivaren kan nyttja heltidsarbetstidsmåttet för detta. Det låter sig inte göras med för stor andel olika timvikarier.

Hösten 2025 påbörjas även arbetet med att upprätta en helt ny deltidskår i kommunen. Detta kommer att kräva deltagande från samtlig heltidspersonal med att bistå vid rekrytering, utbildning och övningstid för helt nyrekryterade och ej utbildade deltidsbrandmän. Att starta upp en helt ny deltidsstyrka från grunden kommer ytterligare att öka belastningen på organisationen och framförallt på de brandmän och styrkeledare som är involverade i övnings och utbildningsarbetet på räddningstjänsten. Flexibel schemaläggning blir därför avgörande för att lyckas med uppgiften.

(10) *Beskriv vilka åtgärder som har vidtagits för att arbetstid enligt AB eller tillämplig bilaga till AB ska kunna förläggas.*

Arbetsgivare och arbetstagarorganisationer har länge arbetat partsgemensamt med att undersöka möjliga schemaalternativ som uppfyller de kollektivavtalade dygnsviloreglerna. Efter delaktighet med arbetstagare har ett schema alternativ lagts fram (se Bilaga 1 - Schemaförslag). Om dispens avslås kommer verksamheten vara hänvisad till detta alternativ och försöka hantera de effekter som medföljer.

Parterna har också djupdykt i schemalternativ med nyttjande av den speciella reglering om 20h tjänstgöringstid som infördes i bilaga R. Men då dygnsbrytet ligger fast över schemaperioden och skiftbytestiderna som en följd av att 20h inte är en multipel av 24, så ger dessa ingen nytta i verksamhetens schemaläggning. Dessa har därmed förkastats.

De arbetsuppgifter som en operativ brandman eller styrkeledare utför syftar till att stå i ständig beredskap för räddningsinsatser, varje timme,

året runt. Olyckor schemaläggs självklart inte, de inträffar slumpmässigt även om det statistiskt går att följa vissa mönster. Det följer sig därför helt omöjligt att låta uppgiften anstå till annan tid eller förläggas till annan personalkategori. Arbetsgivaren har också övervägt möjligheten att rekrytera än mer personal för att säkerställa bemanningen i verksamheten. På lång sikt är det en teoretisk möjlighet, men tidsskalan för att rekrytera och utbilda är mycket lång. Beroende på om en rekrytering besätts med en erfaren brandman eller nyutbildad så tar det mellan 2-5 år innan ny personal kan upprätthålla full kompetensprofil.

(11) *Beskriv varför det krävs en dispens och utveckla varför arbetstid och jourtid, som sammantaget uppgår till 20 timmar, inte är tillräckligt för verksamheten. Beskriv också vilka konsekvenser en sådan schemaläggning skulle medföra för verksamheten.*

Räddningstjänsten Luleå bedömer att dispens behövs för att säkerställa samhällets ansvar att vid olyckor eller överhängande fara för olyckor säkerställa ett skydd för liv och hälsa, egendom och miljö. Arbetsgivaren har prövat de möjligheter som står till buds för att på tillgänglig tidsskala åstadkomma en verksamhet som är i enlighet med reglerna i AB och bilaga R.

Dispens behövs för att räddningstjänsten Luleå inte kan säkerställa att tillräckligt många personal med full kompetensprofil bemannar verksamheten. Bemanningen är beroende av att arbetsgivaren kan erbjuda ett attraktivt arbete, både till innehåll och tillräckligt goda scheman, så att inte marginalerna för personalfrånvaro underskrids och kompetensen och kvaliteten blir lidande. Alternativet med 20 timmars tjänstgöringstid medför förvisso en möjlighet till att enstaka arbetspass kan förläggas längre, men medför också att passbyten ständigt förskjuts över dygnet och veckan. I och med de fasta tiderna för bryt av dygnet, ger dessa inte utrymme för 20h under helg utan att istället förlägga 75% helgtjänstgöring på personalen. Att utöka personalens närvarokrav på helger är om möjligt ännu tuffare personalpolitik och har därmed förkastats av parterna.

(12) Ange för hur lång tidsperiod dispens krävs, och vad som ligger till grund för detta.

Luleå kommun söker dispens för perioden 2025-11-01 till 2026-10-31. Skälen till den sökta dispensperioden är att omfattande omställningstid

krävs för att kunna bemanna verksamheten. Även då arbetsgivaren nyrekryterar, utbildar och examinerar specialistförmågor mot full kompetensprofil kommer detta att ta mellan 2-5 år att genomföra.

Kontaktuppgifter

Luleå kommun företräds av
Räddningsdirektör Mikael Andersson, mikael.andersson@rtj.lulea.se 0920-454142, 070-3074142
Förhandlingschef Elin Selberg, elin.selberg@lulea.se 076-129 61 64

Bilagor

Till ansökan bifogas följande dokument

Bilaga 1	Schemaförslag
Bilaga 2	Förhandlingsprotokoll MBL §11 dispensansökan
Bilaga 3	Risk- och konsekvensanalys
Bilaga 4	Kompetensområden fullkompetensbrandman

LULEÅ KOMMUN

2025-07-01

Bilaga 1 - Schemaförslag

Schemaförslag som framtagits i partssamverkan, som legat till grund för risk- och konsekvensanalys. Fyra skiftlag, 42h/vecka.

Dygnsbryt 20:00
Veckobryt sön-mån 00:00

	M	Ti	O	To	F	L	S
1				D (08-17)	N (19-07)	N (19-07)	N (19-08)
2		D (08-17)	N (17-08)				
3	D (08-17)	N (17-08)			D (08-19)	D (07-19)	D (07-19)
4	N (17-08)		D (08-17)	N (17-08)			

Postadress
Luleå kommun
971 85 LULEÅ

Besöksadress
Rådstugatan 11

Telefon
0920-45 30 00

Hemsida
www.lulea.se

Bilaga 4 - Kompetensområden fullkompetens heltidsbrandman

- C-körkort
- Fri väg
- Halkkörning
- Samband
- Karta och insatsplaner
- Chaufför
- räddningsenhet
- Rökdykare
- Rökdykarledare
- Suicid
- förhandlingsteknik
- Motorsåg och skärande
- verktyg brand
- Motorsåg och skärande
- verktyg kapning/fällning
- Säkerhetsman
- FIP
- Chaufför vattenenhet
- Medåkare vattenenhet
- Chaufför maskinstege
- Medåkare maskinstege
- (takarbetssätt)
- Losstagare
- Tung räddning
- Chaufför ATV
- Medåkare ATV
- Chaufför Snöskoter
- Medåkare Snöskoter
- Mätutrustning
- CAFS strålförare
- B-skum
- D-HLR vuxen
- D-HLR barn
- Chaufför båt
- Medåkare båt
- Förare Hydrokopter
- Medåkare Hydrokopter
- Ytlivräddare is

- Ytlivräddare öppet
- vatten
- Räddningsfrånkoppling
- Djurräddning
- Operatör kemenhet
- Teoretiskt
- utbildningspaket
- kemenhet
- Kemdykare
- Lastväxlare
- Takarbetssätt
- Personsanering
- Dörrforcering
- Utskjutsstege
- Värmekamera
- Läns
- Byggnadstekniskt
- brandskydd
- Skärsläckare
- Alternativa drivmedel
- Vintertjänst
- Lyft och vinschning
- Repräddning
- Elolycka
- Hissöppning
- Soteld
- Pågående dödligt våld
- (PDV)
- Motorsprutor
- Brandpostnät
- Solceller och batterilager
- Uppstart brand
- Brand i stora volymer
- Konstruktionsbrand
- Källarbrand
- Vattenkanon och
- backupstrålrör
- Trapphusbrand
- Avfackling av LNG
- SMC brandman

§ 125

Svar på remiss av SOU 2026:32 Att säga ja! Kommunernas förutsättningar att ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner

Ärendenr 2026/946-1.3.1.5

Kommunstyrelsens arbetsutskotts förslag till beslut

Kommunstyrelsen beslutar att godkänna remissvaret på SOU 2026:32 ”Att säga ja! Kommunernas förutsättningar att ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner” enligt bilaga och avge som Luleå kommuns svar till Klimat- och näringslivsdepartementet.

Sammanfattning av ärendet

Luleå kommun har beretts tillfälle att yttra sig över utredningen *Att säga ja! Kommunernas förutsättningar att ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner (SOU 2026:32)*. Utredningen analyserar de utmaningar kommuner möter vid stora företagsetableringar och föreslår åtgärder för att stärka kommunernas förutsättningar, bland annat genom en nationell rådgivningsfunktion, incitamentsersättning, stöd till bostadsförsörjning och infrastruktur samt insatser för kompetensförsörjning.

Luleå kommun delar utredningens analys och tillstyrker i huvudsak förslagen, men framhåller att de ekonomiska utmaningarna för tillväxt- och omställningskommuner endast delvis hanteras. Kommunen anser att staten behöver ta ett större långsiktigt ansvar för finansieringen av samhällsomvandlingen i kommuner som bär stora kostnader till följd av nationellt strategiska investeringar.

Luleå kommuns svar på remissen återfinns i sin helhet i bilaga.

Kommunstyrelseförvaltningen har föreslagit kommunstyrelsen besluta att godkänna remissvaret på SOU 2026:32 ”Att säga ja! Kommunernas förutsättningar att ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner” enligt bilaga och avge som Luleå kommuns svar till Klimat- och näringslivsdepartementet.

Sammanträdet
Kommunstyrelseförvaltningen föredrar ärendet.

Beslutsgång
Ordföranden ställer kommunstyrelseförvaltningens förslag under proposition och finner att arbetsutskottet bifaller förslaget.

Dialog
Remissvaret har beretts inom kommunstyrelseförvaltningen, i samråd med berörda förvaltningar och bolag, i detta fall arbetsmarknads- och utbildningsförvaltningen och Lulebo AB.

Beslutsunderlag
- Luleå kommuns svar på remiss SOU 2026:32 Att säga ja! Kommunernas förutsättningar att ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner, KLF Hid: 2026.8351
- Remiss av SOU 2026:32 Att säga ja! Kommunernas förutsättningar att ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner, KLF Hid: 2026.6407
- Kommunstyrelseförvaltningens förslag till beslut gällande svar på remiss av SOU 2026:32 Att säga ja! Kommunernas förutsättningar att ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner, KLF Hid: 2026.8350

Svar på remiss av SOU 2026:32 Att säga ja! Kommunernas förutsättningar att ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner

Ert ärendenummer: KN2026/01343

Sammanfattning

Luleå kommun välkomnar utredningens analys av de utmaningar som kommuner möter vid stora företagsetableringar och företagsexpansioner. Luleå kommun instämmer i huvudsak med utredningens bedömning att den pågående industriella omställningen och de omfattande investeringarna i Sverige ställer ökade krav på kommunernas planeringsförmåga, bostadsförsörjning, kompetensförsörjning och infrastruktur.

Kommunen är positiv till flera av de föreslagna åtgärderna, men bedömer samtidigt att de endast delvis hanterar de strukturella ekonomiska utmaningar som tillväxt- och omställningskommuner står inför.

Luleå kommun tillstyrker huvudsakligen förslagen om:

- en nationell rådgivningsfunktion för etableringskommuner,
- incitamentsersättning till kommuner,
- åtgärder för att stärka bostadsförsörjningen,
- en särskild tillväxtpott för transportinfrastruktur,
- insatser för kompetensförsörjning.

Kommunen anser dock att staten behöver ta ett större långsiktigt ansvar för finansieringen av samhällsomvandlingen i kommuner som bär stora kostnader till följd av nationellt strategiska investeringar.

Luleå kommuns synpunkter

Övergripande synpunkt

Luleå kommun ställer sig positiv till utredningens ambition att stärka kommunernas förutsättningar att ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner.

Luleå kommun vill särskilt betona att det är den samlade effekten av utredningens förslag som bedöms kunna stärka kommunernas förutsättningar att ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner. Flera av förslagen förstärker varandra och bör därför genomföras som en helhet. Enskilda åtgärder bedöms inte vara tillräckliga för att hantera de ekonomiska,

organisatoriska och infrastrukturella utmaningar som följer av större etableringar.

Kommunen delar utredningens bedömning att staten behöver ta en mer aktiv roll för att underlätta kommunernas arbete i samband med större etableringar och expansioner. De föreslagna åtgärderna är ett viktigt steg i rätt riktning och adresserar flera av de hinder och utmaningar som tillväxt- och omställningskommuner möter.

Samtidigt bedömer kommunen att flera av förslagen behöver tydliggöras, förstärkas och i större utsträckning anpassas till kommunernas faktiska förutsättningar. För att åtgärderna ska få avsedd effekt krävs en tydligare ansvarsfördelning mellan stat och kommun, ändamålsenligt utformade incitament samt ett förstärkt statligt engagemang, inte minst när det gäller riskdelning och finansiering.

Luleå kommun vill även framhålla att de långsiktiga ekonomiska utmaningarna för tillväxt- och omställningskommuner endast delvis hanteras genom utredningens förslag. Kommuner som möjliggör investeringar av stor betydelse för nationell konkurrenskraft, försörjningstrygghet och klimatomställning kommer även fortsättningsvis att bära betydande ekonomiska risker.

Luleå kommun konstaterar att utredningen tydligt beskriver den obalans som kan uppstå när kommunerna bär betydande kostnader och risker för etableringar som samtidigt genererar omfattande nationella nyttor. Kommunen noterar att utredningen inte närmare analyserar hur skattesystemets utformning påverkar kommunernas långsiktiga incitament och finansieringsförutsättningar. Frågan om hur värdeskapande från nationellt strategiska investeringar kommer etableringskommuner till del bör därför belysas vidare i det fortsatta arbetet. Detta gäller inte minst då en betydande del av de offentliga intäkter som genereras genom företagsetableringar, exempelvis bolagsskatt, tillfaller staten medan kommunerna står för en stor del av de investeringar som krävs för att möjliggöra utvecklingen.

Mot denna bakgrund anser Luleå kommun att regeringen bör fortsätta analysera hur statens ansvar för finansieringen av den samhällsomvandling som följer av stora etableringar kan utvecklas och stärkas på längre sikt.

Nationell rådgivningsfunktion
Luleå kommun tillstyrker förslaget.
Kommunen delar utredningens bedömning att det finns behov av ett sammanhållet nationellt stöd till kommuner som hanterar omfattande etablerings- och expansionsprocesser. Även kommuner med erfarenhet av

stora investeringar har behov av stöd i frågor som kräver samordning mellan statliga myndigheter, näringsliv och kommunsektor.

Kommunen välkomnar förslaget om en rådgivningsfunktion som kunskaps- och erfarenhetsbank som kan erbjuda riktat stöd i strategiskt viktiga projekt. Detta kan bidra till kortare ledtider, ökad förutsägbarhet och ett mer likvärdigt statligt stöd över landet.

Luleå kommun vill samtidigt framhålla att funktionen bör utformas som ett stöd till kommunerna genom kunskapsutbyte, vägledning och erfarenhetsöverföring. Funktionen bör inte innebära styrning av kommunala prioriteringar eller beslut. Det kommunala självstyret behöver värnas.

Kommunen bedömer vidare att utredningens fokus på rådgivning är något för begränsat. Minst lika viktigt är att staten stärker sin interna samordning mellan berörda myndigheter och aktörer. I komplexa etableringsprocesser är det ofta samspelet mellan flera statliga myndigheter som påverkar ledtider, förutsägbarhet och genomförande. Den nationella funktionen bör därför även bidra till en mer sammanhållen statlig samordning gentemot kommunerna

Incitamentspeng till kommuner
Luleå kommun tillstyrker förslaget men bedömer att omfattningen behöver förstärkas.

Kommunen välkomnar att staten erkänner de betydande kostnader som kan uppstå i samband med stora etableringar och expansioner. Ett riktat statsbidrag som kan användas för planering, tillståndsprocesser, kompetensinsatser och annan kommunal verksamhetsutveckling är positivt.

Luleå kommun bedömer dock att den föreslagna nationella ramen om 200–250 miljoner kronor under fem år är begränsad i förhållande till de investeringar och kostnader som många tillväxtkommuner står inför. För kommuner som hanterar investeringar i miljardklassen kommer stödet endast att täcka en mindre del av de faktiska kostnaderna. Kommunen efterlyser därför en fortsatt översyn av hur staten långsiktigt kan bidra till att minska den ekonomiska belastningen för kommuner som genomför insatser av nationell betydelse.

Luleå kommun vill samtidigt betona att incitamentsersättningen bör utformas så att den stärker kommunernas handlingsutrymme och inte leder till detaljstyrning av lokala prioriteringar. Kommunerna behöver ges möjlighet att utifrån lokala förutsättningar avgöra vilka åtgärder som bäst bidrar till att möta de behov som uppstår vid större etableringar.

Luleå kommun noterar utredningens bedömning att en generell statlig kreditgarantimodell inte utgör en ändamålsenlig lösning på de komplexa risker som följer av större företagsetableringar och expansioner. Kommunen delar bedömningen att riskerna är bredare än frågor om upplåning. Samtidigt kvarstår betydande ekonomiska åtaganden för etableringskommuner, varför behovet av långsiktiga modeller för riskdelning och finansiering mellan stat och kommun fortsatt bör analyseras.

Kommunen efterfrågar tydligare modeller för riskdelning mellan stat och kommun. Det bör särskilt klargöras hur kostnader ska hanteras om planerade etableringar försenas, förändras eller inte genomförs. Kommunen vill även framhålla att det i dag finns en obalans där kommunerna bär stora investeringskostnader medan en betydande del av de offentliga intäkterna tillfaller staten.

Bostadsförsörjning
Hyresförlustgaranti för bostadsbyggande

Luleå kommun tillstyrker förslaget.
Kommunen delar utredningens bedömning att osäkerhet kring framtida efterfrågan kan utgöra ett hinder för bostadsbyggande i samband med snabb tillväxt. En hyresförlustgaranti kan bidra till att minska riskerna för fastighetsägare och därmed öka möjligheterna att få fram bostäder i rätt tid. Kommunen ser samtidigt behov av att utformningen blir enkel och förutsägbar samt att kriterierna för att definiera etablerings- och omställningskommuner utformas så att kommuner i expansiva arbetsmarknadsregioner omfattas.

Luleå kommun vill även betona vikten av att bostadsförsörjningen möter olika behov och livssituationer. För att långsiktigt kunna hantera tillväxt krävs ett varierat bostadsutbud med såväl hyresrätter och bostadsrätter som småhus.

Kommunen delar utredningens bedömning att det vid större etableringar kan uppstå ett snabbt och tillfälligt ökat behov av bostäder. För att minska risken för framtida obalanser på bostadsmarknaden är det därför viktigt att permanent bostadsbyggande kompletteras med tillfälliga bostadslösningar där så är lämpligt.

Kommunen vill samtidigt framhålla att planering och lokalisering av tillfälliga bostäder behöver ske med stor omsorg utifrån lokala förutsättningar och långsiktiga utvecklingsbehov. Tillfälliga bostäder får inte hindra byggandet av permanenta bostäder för andra grupper eller motverka en hållbar samhällsutveckling.

Räntebidrag till småhus
Luleå kommun är positiv till förslaget.
Bidraget kan leda till ökad inflyttning och bosättning i kommunen.
Kommunen bedömer dock att effekten sannolikt blir begränsad om stödet inte kombineras med andra åtgärder för att stärka bostadsförsörjningen och arbetskraftens rörlighet.

Kommunen vill samtidigt framhålla att tillgången till finansiering och kreditgivning i många fall utgör ett större hinder än själva räntekostnaden. Staten bör därför följa upp reformen och överväga kompletterande åtgärder som stärker hushållens faktiska möjligheter att finansiera sitt boende.

Infrastruktur
Luleå kommun tillstyrker förslaget om en särskild tillväxtpott.
För kommunen är tillgången till väl fungerande transportinfrastruktur avgörande för fortsatt industriell utveckling, kompetensförsörjning och logistik. För Luleå och Norrbotten finns betydande behov av kapacitetshöjande investeringar i transportsystemet, bland annat dubbelspår på Malmbanan, ökad kapacitet på sträckan Boden-Luleå, utveckling av Malmbangården samt ett genomförande av Norrbotniabanan. Därtill genomför Luleå kommun och Luleå Hamn investeringar i miljardklassen för att stärka kapaciteten för nationellt strategiska godsflöden. En särskild tillväxtpott kan skapa större möjligheter att tidigarelägga investeringar som är nödvändiga för att stödja etableringar av nationellt intresse

Kommunen anser dock att den föreslagna omfattningen om 100 miljoner kronor per år är begränsad i relation till de infrastruktursatsningar som krävs i flera av Sveriges tillväxtregioner. Staten bör därför överväga en betydligt större ekonomisk ram. Kommunen anser även att möjligheterna till stöd bör omfatta kommunal transportinfrastruktur när sådan är en förutsättning för etableringar av nationell betydelse.

Luleå kommun ser även positivt på att utredningen lyfter behovet av tydligare ansvarsfördelning kring medfinansiering och förskottering av statlig infrastruktur.

Åtgärder för kompetensförsörjning
Luleå kommun tillstyrker i huvudsak utredningens förslag.
Kompetensförsörjning är en av de mest avgörande frågorna för fortsatt utveckling i Luleå och Norrbotten och en grundläggande förutsättning för att industriella investeringar och företagsetableringar ska kunna genomföras och få långsiktigt genomslag.

Kommunen delar utredningens bedömning att staten, regionerna och kommunerna behöver stärka samverkan för att skapa bättre förutsättningar för tillväxt, etableringar och samhällsomvandling.
Erfarenheterna från den pågående omställningen i Norrbotten visar att tillgången till arbetskraft är en av de största utmaningarna för såväl näringslivet som den offentliga sektorn.

Luleå kommun välkomnar förslag om flyttstöd, förstärkningar inom yrkesutbildningen och fortsatt analys av incitament som kan stärka inflyttningen till etablerings- och omställningskommuner. Kommunen delar särskilt bedömningen att utbildningssystemet behöver kunna dimensioneras snabbare utifrån arbetsmarknadens behov och att kommuner som tar ett stort ansvar för kompetensförsörjningen ges bättre förutsättningar att göra detta.

Kommunen ser samtidigt behov av ett ökat fokus på åtgärder som stärker kompetensattraktion, arbetskraftsmobilitet och inflyttning till tillväxtregioner. För omställningskommuner i norra Sverige, där arbetslösheten är låg och kompetensbehoven mycket stora, är den centrala utmaningen i högre grad att attrahera och behålla arbetskraft från andra delar av landet och från utlandet än att matcha arbetslösa mot lediga jobb. Staten bör därför även överväga reformer som stärker långsiktig inflyttning och bosättning i kommuner som påverkas av omfattande etableringar och som behöver bygga kapacitet inom kompetensförsörjning, mottagande och samhällsservice.

Luleå kommun ser också behov av en tydligare nationell samordning mellan berörda myndigheter och aktörer för att stödja kommuner i komplexa etableringsprocesser.

Utredningen föreslår ett flyttbidrag för att ersätta kostnader för bohagstransport vid flytt av arbetsmarknadsskäl. Luleå kommun ställer sig bakom förslaget, då det kan bidra till ökad geografisk rörlighet och underlätta rekrytering till kommuner med stort arbetskraftsbehov.

Kommunen är även positiv till förslaget om extra statsbidrag till yrkesvux-utbildningar i kommuner som har särskilt stora utbildningsbehov till följd av större företagsetableringar eller företagsexpansioner. Samtidigt vill kommunen framhålla att den största utmaningen inte är finansieringen av utbildningarna utan att attrahera tillräckligt många studerande. Satsningen bör därför kompletteras med åtgärder som ökar intresset för yrkes-utbildningar, exempelvis utbildningsanställningar med lön under studietiden, traineeupplägg där studier kombineras med arbete samt insatser som kopplar samman yrkesutbildning med flyttstöd och praktikplatser.

Utredningen föreslår också att regeringen ska överväga ett system där akademiskt utbildade personer som bor och arbetar i etablerings- och omställningskommuner kan få delar av sina studielån avskrivna. Luleå kommun är positiv till att sådana incitament utreds vidare, men vill betona att ett eventuellt system behöver utformas med tydliga och förutsägbara regler kring målgrupper, omfattning och tidsperioder.

Kommunen anser vidare att reformer som innebär avskrivning av studieskulder bör utformas så att de stärker den samlade kompetensförsörjningen och inte leder till oönskade omfördelningar av arbetskraft mellan olika tillväxtorter. Personer som redan är bosatta och verksamma i etablerings- och omställningskommuner bör omfattas av likvärdiga villkor. Reformen bör inte heller utformas eller kommuniceras på ett sätt som riskerar att stimulera utflyttning från studieorter som samtidigt är tillväxtkommuner. Detta är särskilt viktigt i regioner där universitet, arbetsmarknadstillväxt och etableringstryck sammanfaller.

Kommunstyrelsen
Luleå Kommun

Att säga ja!

Kommunernas förutsättningar att ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner

Delbetänkande av Kommittén Accelerationskontor för att underlätta industrins omställning

Stockholm 2026

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR

SOU 2026:32

SOU och Ds finns på regeringen.se under Rättsliga dokument.

Svara på remiss – hur och varför
Statsrådsberedningen, SB PM 2021:1.
Information för dem som ska svara på remiss finns tillgänglig på regeringen.se/remisser.

Layout: Kommittéservice, Regeringskansliet
Omslag: Multiply Solutions
Tryck och remisshantering: Multiply Solutions, Stockholm 2026

ISBN 978-91-525-1537-2 (tryck)
ISBN 978-91-525-1538-9 (pdf)
ISSN 0375-250X

Innehåll

Sammanfattning **9**

1 Författningsförslag **15**

1.1 Förslag till förordning om statlig hyresförlustgaranti i etablerings- och omställningskommuner 15

1.2 Förslag till förordning om statsbidrag till kommuner för åtgärder vid företagsetableringar och företagsexpansioner 23

1.3 Förslag till förordning om räntebidrag till privatpersoner som bosätter sig i nya småhus 26

1.4 Förslag till förordning om flyttningsbidrag 30

1.5 Förslag till förordning om ändring i förordning (2011:211) om utlåning och garantier 34

2 Utredningens uppdrag **37**

2.1 Bakgrund 37

2.2 Uppdraget enligt tilläggsdirektivet 38
2.2.1 Analys av kommunernas incitament 38
2.2.2 Bedömning av behovet av statliga åtgärder 39

2.3 Utredningens genomförande 40

2.4 Betänkandets disposition 43

3 Kommuners arbete med näringslivsutveckling **45**

3.1 Kommuners uppgifter och relation till staten 45
3.1.1 Kommunernas uppgifter 46

3.1.2 Finansiering av den kommunala verksamheten 46

3.2 Kommunernas näringslivsarbete 47
3.2.1 Vad säger kommunallagen? 48
3.2.2 Näringslivsarbetets organisation och inriktning 48

3.3 Samverkan med och stöd från andra aktörer i näringslivsarbetet 50
3.3.1 Regionernas arbete med näringslivsutveckling 50
3.3.2 Statligt arbete med och stöd till näringslivsutveckling 53
3.3.3 Nationellt investeringsfrämjande 55
3.3.4 Andra aktörer av relevans i sammanhanget 58

3.4 Investeringarnas omfattning och lokalisering 58
3.4.1 Investeringarnas omfattning i allmänhet 58
3.4.2 Accelerationskontorets tidigare kartläggning av pågående och planerade investeringar 59
3.4.3 Bilden bekräftas av enkäten i tilläggsuppdraget 61
3.4.4 Förekommer det att kommuner tackar nej? 63

4 Kommuners incitament och utmaningar 69

4.1 Vilka incitament har kommuner? 69
4.1.1 Möjligheter till ökade ekonomiska intäkter 69
4.1.2 Andra fördelar för kommunen, dess invånare och näringsliv 73
4.1.3 Olika typer av incitament betonas i vår enkät 74

4.2 Bilden av kommuners utmaningar i vår enkät 75
4.2.1 Utmaningar enligt enkäten 76
4.2.2 Kostnader enligt enkäten 77
4.2.3 Önskemål om åtgärder enligt enkäten 78

4.3 Utvecklad redogörelse för kommuners utmaningar 80
4.3.1 Frågor kring investeringsfrämjande 80
4.3.2 Stöd och rådgivning från statens sida 82
4.3.3 Allmän ekonomisk riskavlastning 83
4.3.4 Behov av insatser inom vissa sakområden 87
4.3.5 Frågor kring kompetensförsörjning 94

5 Överväganden och förslag 103

5.1 Övergripande bedömningar 103
5.1.1 Hur ser problembilden ut? 103
5.1.2 Motiv för statliga insatser 105
5.1.3 Utgångspunkter för val av åtgärder 108

5.2 Frågor kring investeringsfrämjande 113

5.3 Frågor kring statens stöd och rådgivning 115
5.3.1 Statlig rådgivningsfunktion 115

5.4 Frågor kring allmän ekonomisk riskavlastning 122
5.4.1 Kreditgarantimodellen skulle inte vara lämplig för ekonomisk riskavlastning 123
5.4.2 Incitamentspeng för kommuners åtgärder vid företagsetableringar och företagsexpansioner 126

5.5 Frågor kring bostadsbyggande 129
5.5.1 Behov av blandad bebyggelse i berörda kommuner 130
5.5.2 Hyresförlustgaranti 132
5.5.3 Räntebidrag till privatpersoner som bosätter sig i nya småhus 135

5.6 Frågor kring investeringar i transportinfrastruktur 138
5.6.1 Tillväxtpott för infrastruktursatsningar vid stora företagsetableringar och företagsexpansioner 138
5.6.2 Ansvarsfördelningen vid medfinansiering av transportinfrastruktur 142

5.7 Frågor kring kompetensförsörjning 145
5.7.1 Flyttningsbidrag 146
5.7.2 Extra tilldelning av statsbidrag för yrkesvux vid stora företagsetableringar och företagsexpansioner 149
5.7.3 Nedskrivning av studieskulder 151

5.8 Sammanfattande kommentarer 155

6 Konsekvensbeskrivningar 159

6.1 Aktuellt problem och eftersträvad förändring 159

6.2 Översiktlig redogörelse för förslagen 160

6.3 Påverkan på den kommunala självstyrelsen 164

6.4 Ekonomiska konsekvenser av förslagen 164
6.4.1 Påverkan på skatteområdet 164
6.4.2 Offentligfinansiella effekter och kostnader 164
6.4.3 Samhällsekonomiska effekter 175
6.4.4 Förslag till finansiering 177

6.5 Relation till EU-rätten 179

6.6 Betydelse av EU:s statsstödsregler 179
6.6.1 Vad menas med statsstöd? 179
6.6.2 Förslag som kan omfattas av statsstödsreglerna 181

Referenser 191

Bilagor

Bilaga 1 Kommittédirektiv 2024:57 199

Bilaga 2 Kommittédirektiv 2025:58 209

Sammanfattning

Vårt uppdrag och hur vi genomfört det

Accelerationskontoret tillsattes av regeringen sommaren 2024. Vårt uppdrag är att öka tempot i industrins gröna omställning genom koordinering av offentliga och privata aktörer som deltar i samhällsomvandlingen. Vi ska även identifiera och omhänderta investerings- och etableringshinder.

I juni 2025 beslutade regeringen om tilläggsdirektiv till Accelerationskontoret. Det rör kommuners förutsättningar att attrahera och ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner som är viktiga för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning. Vi ska analysera kommuners incitament för att göra detta och vilka utmaningar det kan medföra för dem. Om vi ser behov av fler statliga åtgärder som kan underlätta för kommunerna, ska vi lämna sådana förslag. Detta delbetänkande handlar helt om tilläggsuppdraget.

Delbetänkandet baseras bland annat på dokumentstudier, en enkät bland samtliga kommuner, möten med utredningens referensgrupp, samt intervjuer med företrädare för ett antal kommuner, regioner, statliga myndigheter med flera.

Vilka problem ser vi?

Runt om i landet sker många företagsetableringar och -expansioner som är viktiga för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning. I en kartläggning våren 2025 identifierade Accelerationskontoret 155 pågående eller planerade stora företagsinvesteringar av vikt för den gröna omställningen. De berör samtliga län och totalt 90 olika kommuner. Alla dessa investeringar är på minst 100 miljoner kronor vardera. Kartläggningen gav även många exempel på något mindre investeringar.

Samtidigt finns det tecken på att kommuner blivit mer osäkra vad gäller viljan att ta emot stora företagsetableringar och -expansioner. Osäkerheten beror till stor del på att det finns en förskjutning i tiden mellan de kostnader och intäkter som mottagandet medför för en kommun. På kort sikt kan det finnas många utmaningar. Ofta behöver kommunen göra kostsamma och oftast lånefinansierade insatser för att kunna ta emot etableringen/expansionen, till exempel bygga fler bostäder eller utveckla den kommunala infrastrukturen och servicen. Kommunens viktigaste incitament när företag etablerar sig eller expanderar på orten, är att det kan leda till att fler flyttar till kommunen och att skatteintäkterna därmed ökar. Men denna fördel uppstår oftast på lite längre sikt. För en kommun kan det därför innebära en risk att ta emot en stor företagsinvestering. Till det bidrar även att man i förväg inte säkert kan veta vare sig om företagets investering i slutändan får den planerade omfattningen eller hur den i praktiken påverkar inflyttningen till kommunen och kommunens skatteintäkter.

Staten vill att det i landet ska ske fler stora företagsetableringar och -expansioner som är viktiga för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning. Kommuners vilja och förmåga att ta emot sådana etableringar och expansioner är då av stor betydelse, eftersom alla företagsinvesteringar sker på en geografisk plats som hör till en eller flera kommuner. För staten är det därför viktigt att de mottagande kommunerna har rimliga förutsättningar att hantera de åtaganden som investeringarna kräver från dem.

Det behövs en bred palett av åtgärder

Accelerationskontoret anser att staten bör göra mer för att underlätta kommuners mottagande av stora företagsetableringar och företagsexpansioner. De utmaningar kommuner möter i sådana situationer kan vara av många slag. De kan också variera mellan olika kommuner. Vi ser därför behov av åtgärder inom flera områden.

Våra förslag är inte beroende av varandra. De kan genomföras samlat eller var för sig. Men ju fler förslag som genomförs, desto större blir effekten på kommunernas förutsättningar att attrahera och ta emot stora företagsetableringar och -expansioner.

Accelerationskontorets förslag i sammanfattning

Frågor kring investeringsfrämjande

Fokus i tilläggsuppdraget är kommuners utmaningar när de tar emot en stor etablering eller expansion. Det handlar därmed till stor del om kommunala insatser efter att företaget väl har beslutat sig för att göra sin investering på orten, men kan även avse insatser som föregår detta, till exempel att ställa i ordning industrimark. Men även det investeringsfrämjande arbete som sker innan dess för att attrahera företaget att göra investeringen kan vara en utmaning för kommunen.

- Accelerationskontoret bedömer att det förslag vi lämnar om en statlig rådgivningsfunktion (se nedan) kommer att underlätta för kommuner i hela den process som krävs för att kunna ta emot en stor företagsetablering eller företagsexpansion, det vill säga från attraherande insatser, över mottagningsinsatser, till färdig etablering och verksamhet i drift. Eventuellt kan det finnas skäl för regeringen att vidta ytterligare åtgärder för att stärka investeringsfrämjandet på i synnerhet lokal och regional nivå.

Stöd och rådgivning från statens sida

Statens stöd och rådgivning till de kommuner som vill attrahera och ta emot stora företagsetableringar eller företagsexpansioner behöver förbättras. Det visar både vår utredning och andra studier.

- Vi föreslår att regeringen inrättar en permanent statlig funktion för att ge stöd och råd till kommuner som vill attrahera och ta emot stora företagsetableringar och -expansioner som är viktiga för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning. Den ska ha två typer av uppgifter. Dels allmän rådgivning, bland annat att fungera som erfarenhetsbank kring tidigare gjorda insatser och förmedla kunskap till kommuner och andra berörda. Dels specifik rådgivning, i form av mer aktivt stöd till kommuner i vissa särskilda fall, exempelvis kring företagsinvesteringar som är av särskilt stor vikt för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning. Business Sweden ska ges i uppdrag att ansvara för funktionen. Den närmare inriktningen och finansieringen

ska anges i regeringens årliga riktlinjebrev till Business Sweden. En inledande uppgift ska vara att i samråd med andra berörda aktörer definiera kriterier för i vilka situationer mer aktivt stöd ska kunna erbjudas till enskilda kommuner. Vid behov ska även andra berörda myndigheter delta i rådgivningsarbetet. Det bör anges i deras instruktioner eller regleringsbrev.

Allmän ekonomisk riskavlastning

Flera aktörer har framfört till Accelerationskontoret att staten bör bidra till att minska den ekonomiska risk som stora företagsetableringar och -expansioner kan medföra för kommuner. Det har påtalats även i tidigare studier. Idéer som lyfts om riskavlastande åtgärder har berört både den allmänna ekonomiska risk som hänger samman med förskjutningen i tid mellan kommunens kostnader och intäkter vid stora etableringar och expansioner, och risker inom enskilda sakområden, till exempel bostadsbyggande och investeringar i infrastruktur. Vi gör följande bedömningar om detta.

- Det bör inte införas en statlig kreditgaranti för att hantera den allmänna ekonomiska risk som kan finnas för kommuner som tar emot stora företagsetableringar och -expansioner som är viktiga för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning. Det skulle inte vara ett ändamålsenligt sätt att hantera den flerdimensionella risk som det då kan handla om.
- En incitamentspeng ska införas för att bidra till finansiering av de åtgärder kommuner kan behöva göra när de önskar attrahera och ta emot stora företagsetableringar eller -expansioner som är viktiga för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning. Pengen ska ta sikte på de utmaningar som typiskt sett kan förekomma i kommuners verksamhet i sådana situationer. Primärt bör det handla om insatser för att förstärka kommunens planerings-, infrastruktur-, tillstånds-, miljö-, utbildnings-, kultur- eller arbetsmarknadsverksamhet eller annan kommunal verksamhet som underlättar mottagandet av berörda etableringar och expansioner. För incitamentspengen bör en ram på 200–250 miljoner kronor avsättas under fem år. Pengen ska ges i form av ett riktat statsbidrag och Tillväxtverket ska ges i uppdrag att administrera den.

Behov av insatser inom vissa sakområden

- En hyresförlustgaranti ska införas för att främja nytillskott av hyresbostäder i etablerings- och omställningskommuner. Boverket ska ges i uppdrag att administrera hyresförlustgarantin.
- Ett räntebidrag ska införas till privatpersoner som bosätter sig i nya småhus i etablerings- och omställningskommuner. Bidraget ska uppgå till fem procent av räntekostnaderna för byggnation och boende för berörda privatpersoner, dock högst 500 kronor per månad. Bidraget ska kunna ges under en period av högst fem år. Boverket ska ges i uppdrag att administrera räntebidraget.
- En tillväxtpott ska införas i den nationella planen för transportinfrastruktur. Den ska användas för infrastruktursatsningar i kommuner som kan underlätta mottagandet av stora företagsetableringar eller -expansioner som är viktiga för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning. Tillväxtpottens omfattning ska motsvara den näringslivspott som i dag finns i planen, det vill säga 100 miljoner kronor per år. Medlen i tillväxtpotten ska fördelas – utifrån lämpliga kriterier – till projekt som bedöms som angelägna av Trafikverket ihop med en grupp av relevanta företrädare för berörda kommunala och andra intressen. Trafikverket ska ges i uppdrag att närmare utforma kriterierna för tilldelning ur tillväxtpotten och den bedömande gruppens sammansättning. Uppdraget ska genomföras i samråd med SKR, andra berörda myndigheter och relevanta företrädare för näringslivet.
- Trafikverket ska ges i uppdrag att ge en samlad lägesredovisning av hur arbetet med medfinansiering och förskottering fungerar samt vad verket gör för att säkerställa att det råder tydliga avtalsvillkor och att motparterna är införstådda med vilka konsekvenser sådana avtal kan innebära. Trafikverket ska även analysera lämplig utformning av en modell där Trafikverket ska stå för eventuella fördyringar som sker efter att avtalen ingåtts i medfinansierings- och förskotteringsprojekt, om det inte är uppenbart att fördyringen beror på motpartens agerande.

Åtgärder kopplade till kompetensförsörjning

En stor företagsetablering eller -expansion medför ofta olika utmaningar kring kompetensförsörjning. Företaget behöver hitta personal till de nya jobben, i eller utanför kommunen. Om de nyanställda hämtas från befintliga verksamheter på orten, till exempel andra företag eller kommunen, kan det uppstå vakanser där. De åtgärder som kommunen behöver göra till följd av etableringen eller expansionen är också ofta tids- och arbetskrävande och kan belasta den kommunala administrationen. För kommunen är det även viktigt att de som får de nya jobben bosätter sig i kommunen, eftersom kommunalskatten betalas där man är folkbokförd. Mot denna bakgrund föreslår vi följande.

- Accelerationskontoret föreslår att det ska införas en möjlighet att få ersättning för bohagstransport i samband med flytt av arbetsmarknadsskäl. Detta för att underlätta för arbetslösa att söka arbete på annan ort. I mitten av april 2026 meddelade regeringen att den ska ge Arbetsförmedlingen i uppdrag att ta fram ett förslag på flyttstöd. Den analys och det författningsförslag vi redovisar i delbetänkandet bör ge myndigheten vägledning i detta arbete. I uppdraget bör Arbetsförmedlingen enligt vår mening även analysera om och hur flyttbidraget kan utformas så att det i första hand inriktas på flytt till etablerings- och omställningskommuner med arbetskraftsbehov.
- Det förslag om en möjlighet till extra tilldelning av statsbidrag för yrkesvux till kommuner med särskilt stora behov av utbildning vid till exempel stora företagsetableringar och företagsexpansioner, som lämnades av Yrkesvuxutredningen 2024, ska genomföras.
- Regeringen bör överväga att införa en möjlighet att skriva ned studieskulder för akademiskt utbildade personer som bor och arbetar i kommuner som tar emot stora företagsetableringar och -expansioner. En utredning ska tillsättas för att analysera de närmare förutsättningarna, med utgångspunkt i den modell för nedskrivning av studieskulder som Accelerationskontoret redovisar i delbetänkandet.

1 Författningsförslag

1.1 Förslag till förordning om statlig hyresförlustgaranti i etablerings- och omställningskommuner

Härigenom föreskrivs följande.

Förordningens syfte

1 § Statlig hyresförlustgaranti (hyresförlustgarantin) ska främja nytillskott av hyresbostäder i etablerings- och omställningskommuner. Hyresförlustgarantin ska täcka del av förlust som uppkommer då bostadslägenheter inte går att hyra ut.

Statsstöd

2 § Anslagsmedel får användas enligt 20 § för att täcka en del av avgiften för hyresförlustgarantin i enlighet med Kommissionens förordning (EU) 2023/2831 av den 13 december 2023 om tillämpningen av artiklarna 107 och 108 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt på stöd av mindre betydelse.

Ordförklaringar

3 § Med FA-region avses i denna förordning en funktionell analysregion som består av en eller flera kommuner där människor ska kunna bo och arbeta utan att behöva göra alltför tidsödande resor enligt den indelning av Sverige som Tillväxtverket tar fram baserat på arbetspendling.

4 § Med en etablerings- och omställningskommun avses i denna förordning en kommun där det enligt länsstyrelsens bedömning finns

1. behov av ett betydande tillskott av bostäder med anledning av påbörjade eller planerade företagsetableringar eller företagsexpansioner inom FA-regionen,
2. ovisshet om den framtida efterfrågan på bostäder på grund av osäkerhet i fråga om utvecklingen av de etableringar och expansioner som avses i 1, och
3. grundad anledning anta att produktionskostnaderna för nya bostäder kommer att överstiga bostädernas marknadsvärden.

Förutsättningar för hyresförlustgaranti

5 § Boverket får lämna hyresförlustgaranti till fastighetsägare eller tomträttshavare (garantitagaren) som i en etablerings- och omställningskommun genom nybyggnad uppför eller låter uppföra hyresrätter för egen förvaltning.

Med nybyggnad avses uppförande av hus, tillbyggnad av hus och förändring av ett befintligt hus som innebär tillskott av bostäder. Tillskottet av bostäder i ett befintligt hus får endast ske genom omvandling av utrymmen som inte har använts till bostäder under de senaste åtta åren.

6 § Avtal om hyresförlustgaranti ska tecknas senast vid påbörjandet av byggprojektet.

Ett byggprojekt anses vara påbörjat när byggnadsarbetet har påbörjats. Med byggnadsarbete avses grundläggningsarbete.

7 § Vid tecknandet av hyresförlustgarantin ska garantitagaren redovisa rimliga hyresnivåer. Hyrorna ska fastställas enligt 12 kap. 55 c § jordabalken. Under avtalsperioden får de redovisade hyrorna inte öka mer än hyrorna i genomsnitt på orten.

Belopp och ersättning

8 § Ersättning för hyresförluster får för varje utställd garanti lämnas upp till 15 miljoner kronor sammantaget för hela garantiperioden. Över detta belopp utbetalas ingen ersättning.

9 § Hyresförlustgarantin täcker högst 50 procent av utebliven hyra vid varje givet tillfälle. Garantin får infrias tidigast sex månader och senast 15 år efter byggprojektets färdigställande.

Fram till dagen 5 år efter byggprojektets färdigställande ersätter garantin 50 procent av hyresförlusterna. Därefter minskar ersättningsgraden med 5 procentenheter varje år.

Ett byggprojekt anses färdigställt när byggnadsnämnden har beslutat om ett slutbesked enligt 10 kap. 34 § plan- och bygglagen (2010:900) eller ett interimistiskt slutbesked enligt 10 kap. 36 § samma lag.

10 § Garantitagaren har inte rätt till ersättning om denne motverkar att lägenheterna i huset hyrs ut eller inte vidtar de åtgärder som behövs för att få lägenheterna uthyrda.

Det åligger garantitagaren att vid begäran om utbetalning av ersättning för hyresförluster visa att nödvändiga åtgärder har vidtagits för att hyra ut de bostäder för vilka hyresförlustersättning begärs.

Avtal och villkor

11 § En hyresförlustgaranti får endast beviljas den som bedöms vara redbar och kan antas ha förutsättningar att bedriva den verksamhet som garantin avser. En hyresförlustgaranti får vidare endast utfärdas om garantitagaren förväntas fullgöra sina skyldigheter enligt garantivillkoren.

Avtal om hyresförlustgaranti får inte tecknas med företag i svårigheter som begreppet definieras i punkt 20 i Europeiska kommissionens meddelande om riktlinjer för statligt stöd till undsättning och omstrukturering av icke-finansiella företag i svårigheter (2014/C 249/01).

12 § Villkoren för hyresförlustgarantier ska utformas med hänsyn till statens risk samt för att tillvarata statens rätt och säkerställa behovet av kontroll och uppföljning. I syfte att begränsa statens risk ska villkor eftersträvas som begränsar dels möjligheten att använda hyresförlustgarantin för annat än avsedda syften, dels möjligheten att i efterhand vidta åtgärder som ökar risken eller den förväntade kostnaden för hyresförlustgarantin.

Villkoren ska innehålla en skyldighet för garantitagaren att lämna de uppgifter som behövs för uppföljning enligt 27 §.

Garantiperiodens längd ska anges i avtalet om hyresförlustgaranti och får uppgå till högst 15 år från byggprojektets färdigställande.

13 § Villkoren för en hyresförlustgaranti ska regleras genom ett avtal mellan garantitagaren och staten genom Boverket.

Om anslagsmedel används enligt 20 § för att täcka en del av avgiften för hyresförlustgarantin ska avtalet om hyresförlustgaranti innehålla de uppgifter som följer av artikel 7.4 i kommissionens förordning (EU) 2023/2831.

14 § Avtal om hyresförlustgaranti som grundar sig på kommissionens förordning (EU) 2023/2831 får endast beviljas ett företag som lämnat en skriftlig redogörelse för allt annat stöd av mindre betydelse som företaget fått under den senaste perioden om tre år.

Riskbedömning

15 § Innan en hyresförlustgaranti eller en särskilt avgränsad grupp av hyresförlustgarantier beviljas, ska en bedömning göras av statens risk. Bedömningen ska inkludera en beräkning av statens förväntade förlust och dokumenteras i en rapport.

Avgifter

16 § En garantiavgift ska tas ut för varje hyresförlustgaranti eller särskilt avgränsad grupp av hyresförlustgarantier som minst motsvarar statens förväntade förlust. Garantiavgiften betalas av garantitagaren, till den del den inte täcks med anslag enligt 20 §. Betalning erläggs i förskott för hela garantiperioden.

17 § Med statens förväntade förlust för hyresförlustgarantin avses den förlust som kan förväntas uppstå med beaktande av sannolikheten för att staten måste infria garantin, uttryckt som ett nuvärde.

18 § Utöver vad som följer av 16 § om garantiavgift ska en administrativ avgift tas ut av garantitagaren. Avgiften ska täcka Boverkets administrationskostnader för hyresförlustgarantierna. Boverket får ta ut avgiften samtidigt med garantiavgiften.

Den administrativa avgiften disponeras av Boverket.

19 § Storleken på de avgifter Boverket ska ta ut enligt denna förordning bestäms av verket. Avgifternas storlek ska framgå av villkoren för hyresförlustgarantin.

Om en del av garantiavgiften överstiger statens förväntade förlust ska den delen redovisas mot en inkomsttitel på statens budget.

Användning av anslagsmedel

20 § Boverket får i mån av medel ta ut en del av avgiften för hyresförlustgarantin från anslagsmedel. Boverket får bestämma denna del till maximalt mellanskillnaden mellan avgiften enligt 16 § och egenavgiftsnivån enligt 21 §.

Den del av avgiften som täcks med anslag får inte överskrida 300 000 euro tillsammans med annat stöd av mindre betydelse som företaget fått under den senaste perioden om tre år.

21 § Egenavgiftsnivån för en hyresförlustgaranti eller särskilt avgränsad grupp av hyresförlustgarantier ska uppgå till ett belopp som avgiften enligt 16 § kan antas ha uppgått till, om de aktuella projekten byggs på orter som inte omfattas av denna förordning.

Om anslagsmedel används för att täcka en del av avgiften för en hyresförlustgaranti eller särskilt avgränsad grupp av hyresförlustgarantier ska bedömningen av egenavgiftsnivån dokumenteras i rapporten enligt 15 §.

22 § Avtalet om hyresförlustgaranti ska innehålla villkor om eventuell användning av anslagsmedel.

Uppsägning av avtal

23 § Boverket får säga upp avtalet om hyresförlustgarantin på de villkor som framgår av avtalet om hyresförlustgaranti.

Återbetalning och återkrav

24 § Garantitagaren är återbetalningsskyldig om

1. garantitagaren genom att lämna oriktiga uppgifter eller på något annat sätt har förorsakat att ersättningen har beviljats på felaktig grund eller med för högt belopp,
2. ersättningen av något annat skäl har lämnats på felaktig grund eller med för högt belopp och garantitagaren borde ha insett detta, eller
3. villkor i avtalet om ersättning inte har följts.

25 § Om en garantitagare är återbetalningsskyldig enligt 24 §, ska Boverket besluta att helt eller delvis kräva tillbaka ersättningen. Om det finns särskilda skäl för det, får Boverket efterge ett återkrav helt eller delvis.

26 § Om en garantitagare visar sig inte ha varit berättigad till ersättning och den lämnade ersättningen därför ska återbetalas, ska ränta tas ut enligt räntelagen (1975:635). Räntekravet får sättas ned om det finns särskilda skäl.

Uppföljning och bevakning

27 § Boverket ska löpande följa upp och bevaka statens intresse avseende de hyresförlustgarantier verket förvaltar enligt 31 §. Boverket ska löpande göra bedömningar av risken för skadefall.

Register

28 § Boverket ska föra de register som avses i artikel 6.1 i kommissionens förordning (EU) 2023/2831. Uppgifterna ska bevaras i tio år från den dag då hyresförlustgarantin tecknades.

Garantireserv

29 § Boverket ska ha en garantireserv för att täcka de förväntade förluster som kan uppstå med anledning av lämnade hyresförlustgarantier. Garantireserven får endast belastas med de infriade garantierna som hör till reserven.

Till garantireserven ska det kopplas en kredit i Riksgäldskontoret som ska användas för att täcka de förluster som garantierna kan ge upphov till. Regeringen beslutar för varje reserv om krediten och dess storlek.

30 § Till garantireserven ska följande medel föras:

1. den del av garantiavgifterna som motsvarar statens förväntade förlust, inklusive den del som enligt 20 § täcks med medel från anslagsmedel och
2. återvinningar avseende garantier.

Boverket förvaltar garantireserven. Garantireserven ska placeras på ett räntebärande konto hos Riksgäldskontoret. Placeringen ska ske på ett avistakonto eller med en löptid som motsvarar de garantier som hör till reserven.

Förvaltning och uppgiftsskyldighet

31 § Boverket förvaltar de hyresförlustgarantier verket har beslutat om.

32 § Boverket ska i enlighet med förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag redovisa de hyresförlustgarantier som verket förvaltar och löpande göra avsättningar för förväntade förluster avseende dessa.

33 § Boverket ska senast den 15 februari varje år till Riksgäldskontoret redovisa

1. hur myndigheten har utnyttjat de garantiramar som regeringen har beslutat om,
2. vilka tillgångar som finns i garantiverksamheten för hyresförlustgarantierna, och
3. förväntade förluster och väsentliga risker avseende utestående hyresförlustgarantier.

Redovisningen ska motsvara det underlag Riksgäldskontoret behöver enligt 4 § förordningen (2011:231) om underlag för årsredovisning för staten.

Bemyndigande

34 § Boverket får meddela föreskrifter om verkställighet av denna förordning.

Överklagande

35 § Boverkets beslut enligt denna förordning får inte överklagas.

Denna förordning träder i kraft den xx xx 202x.

1.2 Förslag till förordning om statsbidrag till kommuner för åtgärder vid företagsetableringar och företagsexpansioner

Härigenom föreskrivs följande.

Inledande bestämmelser

1 § Denna förordning innehåller bestämmelser om statsbidrag till kommuner för åtgärder i samband med stora företagsetableringar eller företagsexpansioner som är viktiga för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning. Syftet är att underlätta för kommuner inför sådana företagsetableringar och företagsexpansioner.

Förordningen är meddelad med stöd av 8 kap. 11 § regeringsformen i fråga om 11 § och med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen i fråga om övriga bestämmelser.

2 § Statsbidrag lämnas i mån av tillgång på medel och för ett kalenderår (bidragsår) i sänder.

Förutsättningar för statsbidrag

3 § Statsbidrag får lämnas till en kommun för åtgärder inom den kommunala verksamheten, om

1. kommunen har eller står inför en stor företagsetablering eller företagsexpansion eller gränsar till en sådan kommun, och
2. åtgärden syftar till att underlätta mottagandet av företagsetableringen eller företagsexpansionen.

Statsbidrag får lämnas till insatser inom kommunal verksamhet som underlättar mottagandet av sådana företagsetableringar eller företagsexpansioner som avses i 1 §.

Om det finns särskilda skäl får statsbidrag även lämnas till en kommun som ligger nära en kommun som har eller står inför en stor företagsetablering eller företagsexpansion, utan att gränsa till den.

Ansökan och beslut

4 § Ansökan om statsbidrag lämnas till Tillväxtverket som prövar frågor om bidraget och betalar ut det. Sökanden ska lämna de handlingar och uppgifter till Tillväxtverket som myndigheten behöver för att kunna pröva ansökan.

I ett beslut om att bevilja bidrag ska sista dagen för redovisning enligt 7 § anges. Beslutet får förenas med villkor. Villkoren ska framgå av beslutet.

Fördelning

5 § Om det kommer in fler ansökningar om statsbidrag än det finns medel för, beslutar Tillväxtverket om urval. Vid urvalet ska Tillväxtverket prioritera följande:

1. företagsetableringar eller företagsexpansioner som är stora vid en nationell jämförelse,
2. företagsetableringar eller företagsexpansioner som är stora för de kommuner som har eller står inför dem.

Uppföljning och redovisning

6 § Tillväxtverket ska följa upp vad statsbidraget har använts till.

Mottagaren av statsbidrag ska medverka i den uppföljning av verksamheten som bestäms av Tillväxtverket och lämna de uppgifter som verket begär.

7 § Tillväxtverket ska i samband med sin årsredovisning till Regeringskansliet redogöra för hur statsbidraget har använts och vilka resultat som har uppnåtts.

Mottagaren av statsbidrag är skyldig att lämna sådan ekonomisk och annan redovisning som Tillväxtverket begär.

Anmälningsskyldighet

8 § Den som ansöker om eller har beviljats statsbidrag enligt denna förordning ska anmäla sådana ändrade förhållanden som kan påverka rätten till bidraget eller storleken på det till Tillväxtverket.

Återbetalning och återkrav

9 § Mottagaren av statsbidrag enligt denna förordning är återbetalningsskyldig, om

1. något av villkoren för bidraget i väsentlig mån har åsidosatts,
2. bidraget har lämnats på felaktig grund eller med för högt belopp,
3. sådana uppgifter som avses i 6 § eller den redovisning som avses i 7 § inte har lämnats, eller
4. bidraget helt eller delvis inte har utnyttjats eller inte har använts för det syfte som det har lämnats för.

10 § Tillväxtverket ska besluta att helt eller delvis kräva tillbaka bidraget om någon är återbetalningsskyldig enligt 9 §.

Om det finns särskilda skäl för det, får Tillväxtverket besluta att avstå från att kräva tillbaka bidraget helt eller delvis.

Hinder mot utbetalning

11 § Tillväxtverket ska besluta att ett beviljat statsbidrag helt eller delvis inte ska betalas ut om mottagaren av bidraget inte längre bedöms uppfylla villkoren för det eller om det finns grund för återbetalning enligt 9 §. Beslutet gäller omedelbart.

Bemyndigande

12 § Tillväxtverket får meddela föreskrifter om verkställighet av denna förordning.

Överklagande

13 § Tillväxtverkets beslut enligt denna förordning får inte överklagas.

Denna förordning träder i kraft den xx xx 202x.

1.3 Förslag till förordning om räntebidrag till privatpersoner som bosätter sig i nya småhus

Härigenom föreskrivs följande.

Förordningens syfte

1 § Denna förordning innehåller bestämmelser om statligt räntebidrag till privatpersoner som bosätter sig i nya småhus i etablerings- och omställningskommuner. Syftet med stödet är att främja nybyggnation av småhus och underlätta bosättning i sådana kommuner.

Definitioner

2 § I denna förordning avses med

byggnadsnämnden: den eller de nämnder som fullgör kommunens uppgifter enligt plan- och bygglagen (2010:900),

etablerings- och omställningskommun: en kommun där det enligt länsstyrelsens bedömning finns

1. behov av ett betydande tillskott av bostäder med anledning av påbörjade eller planerade företagsetableringar eller företagsexpansioner inom FA-regionen,

2. ovisshet om den framtida efterfrågan på bostäder på grund av osäkerhet i fråga om utvecklingen av de etableringar och expansioner som avses i 1, och

3. grundad anledning anta att produktionskostnaderna för nya bostäder kommer att överstiga bostädernas marknadsvärden,

FA-region: en funktionell analysregion som består av en eller flera kommuner där människor ska kunna bo och arbeta utan att behöva göra alltför tidsödande resor enligt den indelning av Sverige som Tillväxtverket tar fram baserat på arbetspendling,

nytt småhus: ett småhus för vilket byggnadsnämnden för mindre än fem år sedan har beslutat om

1. ett interimistiskt slutbesked enligt 10 kap. 36 § plan- och bygglagen (2010:900), eller,

2. om inget interimistiskt slutbesked har meddelats, ett slutbesked enligt 10 kap. 34 § samma lag, samt

småhus: en- eller tvåbostadshus som är friliggande eller sammanbyggt till par-, rad- eller kedjehus.

Stödets personkrets

3 § Stöd enligt denna förordning lämnas till en fysisk person som är folkbokförd enligt folkbokföringslagen (1991:481) i ett nytt småhus som är beläget i en etablerings- och omställningskommun och som svarar för räntekostnader som hänför sig till småhuset.

Stöd får lämnas oavsett om småhuset innehas med äganderätt, bostadsrätt eller på annat sätt.

Stödets storlek

4 § Räntebidrag lämnas med 5 procent av den sökandes faktiska räntekostnader för lån avseende byggnation och boende i det nya småhuset. Det totala räntebidrag som en eller flera personer erhåller för räntekostnader avseende ett och samma småhus får dock uppgå till högst 500 kronor per månad.

Förutsättningar för stöd

5 § Stöd lämnas från och med den månad som följer efter den månad då den sökande har folkbokförts i det nya småhuset.

Stödet upphör om den sökande inte längre är folkbokförd i småhuset. Den som beviljats stöd ska utan dröjsmål anmäla sådana förhållanden som kan påverka rätten till stöd.

Stödet upphör när sådan tid har förflutit att småhuset inte längre uppfyller definitionen av ett nytt småhus i 2 §.

Ansökan

6 § Ansökan om stöd ska ges in till Boverket.

Ansökan ska ha kommit in senast tre månader efter den första månad som stödet avser och ska innehålla de uppgifter och handlingar som Boverket föreskriver.

Boverket får begära de kompletteringar som behövs för prövningen av ärendet.

Utbetalning

7 § Stöd betalas ut av Boverket månadsvis i efterskott, om inte Boverket har föreskrivit något annat.

Stöd får endast betalas ut i den mån det finns tillgängliga medel.

Kontroll och uppgiftsskyldighet

8 § Boverket får kontrollera att förutsättningarna för stöd är uppfyllda och får för detta ändamål begära in de uppgifter och handlingar som behövs.

Den som ansöker om eller har mottagit stöd är skyldig att lämna de uppgifter som begärs för kontroll och uppföljning.

Återkrav

9 § Om stöd har lämnats felaktigt eller med för högt belopp ska mottagaren återbetala det belopp som betalats ut för mycket.

Återkrav får beslutas om

1. den sökande lämnat oriktiga eller ofullständiga uppgifter,
2. den sökande underlåtit att anmäla förändrade förhållanden enligt 5 § andra stycket, eller
3. stöd av annan anledning betalats ut felaktigt.

På belopp som krävs tillbaka ska ränta betalas enligt räntelagen (1975:635).

Behandling av personuppgifter

10 § Boverket får behandla personuppgifter som är nödvändiga för handläggning, uppföljning, kontroll och utvärdering av stöd enligt denna förordning.

Bemyndigande

11 § Boverket får meddela föreskrifter om verkställighet av denna förordning.

Överklagande

12 § Boverkets beslut enligt denna förordning får överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

---

1. Denna förordning träder i kraft den xx xx 202x.

2. Förordningen gäller ej för ett småhus för vilket byggnadsnämnden har gett startbesked enligt 10 kap. 3 § plan- och bygglagen (2010:900) före den [datum för förordningens kungörande].

1.4 Förslag till förordning om flyttningsbidrag

Härigenom föreskrivs följande.

Allmänna bestämmelser

1 § Denna förordning innehåller bestämmelser om flyttningsbidrag. Bidrag lämnas i form av ersättning för bohagstransport.

Förutsättningar för flyttningsbidrag

2 § Flyttningsbidrag får lämnas till den som har fyllt 20 år och i övrigt uppfyller de krav som anges i denna förordning.

3 § Flyttningsbidrag får lämnas till den som

1. varit inskriven som arbetssökande hos den offentliga arbetsförmedlingen i minst sex månader,
2. har fått en anställning som beräknas vara minst sex månader på en annan ort än hemorten, och
3. har fått bostad på den orten eller i samma kommun.

4 § Flyttningsbidrag får bara lämnas vid sådana förflyttningar som är arbetsmarknadspolitiskt motiverade och får bara lämnas till den som

1. är eller riskerar att bli arbetslös,
2. är inskriven som arbetssökande hos den offentliga arbetsförmedlingen, och
3. inte bedöms kunna få arbete på eller nära hemorten.

5 § Vid tillämpningen av denna förordning anses risk för arbetskonflikt vid en arbetsplats inte innebära risk för arbetslöshet.

Lagen (1969:93) om begränsning av samhällsstöd vid arbetskonflikt ska tillämpas på flyttningsbidrag. Detta gäller dock inte bidrag som har beviljats före utbrott av en konflikt eller sökts före varsel om konflikten och bidrag som i annat fall uppenbarligen skulle ha lämnats, även om konflikten inte inträffat.

6 § Flyttningsbidrag får inte lämnas, om anställningen på den nya orten kan anses som en flyttning mellan arbetsplatser inom samma företag.

Ansökan och ersättning

7 § Ansökan om flyttningsbidrag ska göras före flyttningen.

Flyttningsbidrag får lämnas med den faktiska kostnaden om den är skälig. Flyttningsbidraget vid varje tillfälle får dock högst uppgå till 45 procent av prisbasbeloppet enligt 2 kap. 6 § socialförsäkringsbalken.

Ärendenas handläggning

8 § Arbetsförmedlingen prövar frågor om flyttningsbidrag.

9 § Arbetsförmedlingen ska se till att stöd enligt denna förordning används på föreskrivet sätt.

Återbetalning och återkrav

10 § En mottagare av ekonomiskt stöd eller ersättning enligt denna förordning är återbetalningsskyldig om han eller hon genom att lämna oriktiga uppgifter eller på något annat sätt har förorsakat att stöd eller ersättning har lämnats på felaktig grund eller med ett för högt belopp.

Om stöd eller ersättning i annat fall har lämnats på felaktig grund eller med ett för högt belopp, är mottagaren återbetalningsskyldig endast om han eller hon insett eller skäligen borde ha insett felet.

11 § Om en mottagare av ekonomiskt stöd eller ersättning är återbetalningsskyldig enligt 10 §, ska Arbetsförmedlingen besluta att återkräva det felaktigt utbetalda beloppet.

12 § Vid återkrav enligt 11 § får Arbetsförmedlingen bevilja anstånd med betalningen eller träffa avtal med den återbetalningsskyldige om en avbetalningsplan. Arbetsförmedlingen ska i sådana fall ta ut ränta på det obetalda beloppet.

Ränta ska tas ut från den dag då anståndet beviljades eller avtalet om avbetalningsplan träffades, dock inte för tid innan det återkrävda beloppet har förfallit till betalning.

Ränta ska tas ut efter en räntesats som vid varje tidpunkt överstiger statens utlåningsränta med två procentenheter.

13 § Om ett belopp som har återkrävts med stöd av 10 § inte betalas i rätt tid, ska dröjsmålsränta enligt räntelagen (1975:635) tas ut på beloppet. Detsamma gäller när den återbetalningsskyldige beviljats anstånd med betalningen eller träffat ett avtal om en avbetalningsplan enligt 12 § och betalning inte sker inom den tid som följer av beslutet om anstånd eller avtalet.

14 § Om det med hänsyn till den återbetalningsskyldiges personliga eller ekonomiska förhållanden eller andra omständigheter finns särskilda skäl för det, får Arbetsförmedlingen helt eller delvis efterge ett krav på återbetalning enligt 11 § eller ett krav på ränta enligt 12 eller 13 §§. Myndigheten ska i sådant fall i beslutet ange vilka de särskilda skälen är och dokumentera den information som ligger till grund för beslutet.

15 § Vid återkrav enligt 11 § får Arbetsförmedlingen, vid en senare utbetalning av stöd eller ersättning till den återbetalningsskyldige, besluta att dra av ett skäligt belopp i avräkning på vad som har betalats ut för mycket. Detsamma gäller skyldighet att betala ränta enligt 12 eller 13 §§.

Bemyndigande

16 § Arbetsförmedlingen får meddela föreskrifter om verkställighet av denna förordning.

Omprövning och överklagande

17 § Arbetsförmedlingens beslut enligt denna förordning ska omprövas hos myndighetens centrala enhet för omprövning, om det begärs av den som beslutet gäller. Vid omprövningen får beslutet inte ändras till den enskildes nackdel.

En begäran om omprövning ska vara skriftlig. Begäran ska ges in till Arbetsförmedlingen och ska ha kommit in dit inom tre veckor från den dag då den som begär omprövning fick del av beslutet.

18 § I förvaltningslagen (2017:900) finns bestämmelser om överklagande hos allmän förvaltningsdomstol. Andra beslut än beslut om omprövning av beslut enligt 15 § får dock inte överklagas.

Om ett beslut överklagas innan det har omprövats, ska överklagandet anses som en begäran om omprövning.

Denna förordning träder i kraft den xx xx 202x.

1.5 Förslag till förordning om ändring i förordning (2011:211) om utlåning och garantier

Härigenom föreskrivs att 2 § förordningen (2011:211) om utlåning och garantier ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
Denna förordning gäller för utlåning som beslutas av myndigheter under regeringen, om utlåningen ska finansieras med lån i Riksgäldskontoret, och för garantier som ställs ut av myndigheter under regeringen.	
Förordningen gäller inte	
1. lån som lämnas till myndigheter under regeringen,	
2. lån eller garantier som utfärdas enligt lagen (2015:1017) om förebyggande statligt stöd till kreditinstitut och om stabilitetsfonden,	
3. den statliga insättningsgarantin enligt lagen (1995:1571) om insättningsgaranti,	
4. ersättning för förlust enligt lagen (1999:158) om investerarskydd,	
5. kapitalgarantier som lämnas till mellanstatliga eller överstatliga finansiella institutioner,	
6. ägarkapitalgarantier,	
7. lån till företag i form av utvecklingskapital,	
8. lån med villkor om att återbetalning ska ske i form av intäkterna av visst projekt,	
9. studielån som lämnas enligt studiestödslagen (1999:1395),	
10. garantier eller lån enligt 27 kap. 1 § första stycket 1 och 2 lagen (2015:1016) om resolution, *eller*	10. garantier eller lån enligt 27 kap. 1 § första stycket 1 och 2 lagen (2015:1016) om resolution,
11. garantier eller lån enligt 4 kap. 1 och 5 §§ lagen (2022:739) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om återhämtning och resolution av centrala motparter.	11. garantier eller lån enligt 4 kap. 1 och 5 §§ lagen (2022:739) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om återhämtning och resolution av centrala motparter, *eller*
	12. garantier enligt förordningen (20xx:xx) om statlig hyresförlust-

garanti i etablerings- och omställningskommuner.

Denna förordning träder i kraft den xx xx 202x.

2 Utredningens uppdrag

I detta kapitel ges först en bakgrund till utredningsuppdraget (2.1). Därefter redogörs för utredningens tilläggsdirektiv (2.2) och genomförande (2.3) samt betänkandets disposition (2.4).

2.1 Bakgrund

Sverige har enligt regeringen goda förutsättningar att utveckla en världsledande fossilfri industri, med ett stort antal pågående och planerade storskaliga industriprojekt med stora investeringsbehov. Regeringens mål är att investeringsklimatet för både svenska och utländska företag i hela Sverige ska vara attraktivt och konkurrenskraftigt.

Industrins omställning till fossilfria processer sker i hög hastighet och påverkar alla delar av samhället. Enligt regeringen måste Sverige hålla ett högt tempo i omställningen för att säkerställa hela landets långsiktiga konkurrenskraft, beredskap och klimatåtagande.

Flera faktorer ska enligt regeringen bidra till att skapa goda förutsättningar för företag att växa i Sverige och bidra till EU:s mål för grön och digital omställning och öppen strategisk autonomi. Det handlar bland annat om en god och nära samverkan mellan myndigheter, effektivare tillståndsprocesser, bättre tillgång till internationellt tillväxtkapital och ökade utländska direktinvesteringar. Enligt regeringen behöver svensk konkurrenskraft stärkas genom att staten aktivt främjar koordinering av offentliga och privata aktörer som deltar i den samhällsomvandling som följer av stora industrietableringar och expansioner av befintlig verksamhet.

Mot denna bakgrund tillsatte regeringen den 13 juni 2024 Kommittén Accelerationskontor för att underlätta industrins omställning (KN 2024:05). Uppdraget är att öka tempot i industrins gröna om-

ställning genom koordinering av offentliga och privata aktörer som deltar i samhällsomvandlingen samt att identifiera och omhänderta investerings- och etableringshinder. Det ursprungliga direktivet (dir. 2024:57) framgår av bilaga 1.

Den 5 juni 2025 beslutade regeringen också om tilläggsdirektiv (dir. 2025:58) till Accelerationskontoret. Det tar upp frågor om kommuners förutsättningar att attrahera och ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner som är viktiga för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning. Tilläggsdirektivet tillkom delvis som en följd av att Accelerationskontoret under sitt första verksamhetsår hade uppmärksammat att det kan medföra utmaningar för kommuner när företag etablerar sig eller expanderar på orten.

Innehållet i tilläggsdirektivet beskrivs i nästföljande avsnitt. Direktivet återges också i sin helhet i bilaga 2

Detta delbetänkande handlar helt och hållet om tilläggsdirektivet.

2.2 Uppdraget enligt tilläggsdirektivet

Tilläggsdirektivet innehåller två huvudfrågor. Dels vilka incitament kommuner har att attrahera och ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner som är viktiga för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning. Dels om, och i så fall hur, staten bör underlätta för kommuner att växa och bidra till regional utveckling. Därtill ska vi göra konsekvensbeskrivningar i enlighet med vad som specificeras i tilläggsdirektivet.

2.2.1 Analys av kommunernas incitament

Enligt tilläggsdirektivet behöver det svenska investeringsklimatet fortsatt utvecklas så att hela landet ska kunna attrahera, hantera och dra nytta av stora företagsetableringar och företagsexpansioner. Regeringen hänvisar till att Tillväxtanalys i en rapport lyft att det behövs ett sammanhållet system för strategiskt viktiga investeringar, där hela kedjan från attraktiva ramvillkor och investeringsfrämjande till en utvecklad mottagningsstruktur finns på plats.[1] I tilläggsdirek-

[1] Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser (rapport 2025:01) Att landa en gigainvestering – Erfarenheter och lärdomar från ett kommunalt perspektiv.

tivet framhålls att kommunerna har en frivillig men viktig roll i ett sådant sammanhållet system.

I tilläggsdirektivet beskrivs hur kommuner som på senare år har tagit emot stora företagsetableringar eller -expansioner behöver hantera en mängd komplexa frågor kring exempelvis infrastruktur, utbildning, tillståndsprocesser, planeringsfrågor, kultur, miljö, riksintressen, arbetsmarknad och bostäder. För att finansiera nödvändiga insatser har vissa kommuner tagit stora lån. Enligt tilläggsdirektivet kan det vara värt att göra om det finns möjligheter till goda resultat av investeringarna. För en kommun rör det sig i första hand om potentiellt ökade skatteintäkter vid inflyttning av arbetskraft. Kommunens insatser behöver dock ofta ske innan man säkert vet hur omfattande företagens aviserade investeringar blir eller hur inflyttningen till kommunen påverkas. Kommunen har därmed kostnader i närtid, medan intäkterna är osäkra och ligger längre fram i tiden. Samtidigt ska en kommun ha god ekonomisk hushållning och leva upp till det balanskrav som bland annat innebär att ett kommunalt budgetunderskott ska regleras inom tre år enligt kommunallagen. I tilläggsdirektivet framhålls att detta innebär ett risktagande för berörda kommuner.

Kommuner möter därmed utmaningar om de väljer att bidra till Sveriges investeringsfrämjande och konkurrenskraft genom att attrahera och ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner. Enligt tilläggsdirektivet kan det finnas särskilda svårigheter för små kommuner. Även för företagen som vill göra stora investeringar kan det innebära risker om anpassning av samhället inte kan gå i takt med företagens investeringar.

Mot denna bakgrund ska Accelerationskontoret enligt tilläggsdirektivet:

- analysera vilka incitament kommuner har att attrahera och ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner som är viktiga för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning.

2.2.2 Bedömning av behovet av statliga åtgärder

Regeringen framhåller i tilläggsdirektivet att det av flera skäl är angeläget att kommuner har incitament att attrahera och ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner som är viktiga för

svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning. Att arbeta med företagsinvesteringar som har nationell betydelse är, liksom näringslivsutveckling i övrigt, en frivillig uppgift för kommunerna. Om kommunerna saknar incitament att främja stora företagsetableringar och företagsexpansioner kan det enligt tilläggsdirektivet innebära att Sverige kan ta emot färre investeringar och får sämre tillväxt än om kommunerna haft andra incitament.

I Accelerationskontorets ursprungliga uppdrag ingår bland annat att analysera olika finansieringsformer och möjligheter till synergier som syftar till att påskynda industrins omställning till fossilfria processer. Vid behov ska vi även föreslå åtgärder som kan bidra till en mer effektiv användning av befintliga medel, en mer gynnsam investeringsmiljö och större mobilisering av privata investeringar. Att utreda och lämna förslag som berör kommunsektorn ingår däremot inte uttryckligen i det ursprungliga uppdraget.

Enligt tilläggsdirektivet ska Accelerationskontoret nu även:

- ta ställning till om det finns behov av att staten underlättar för kommuner att växa och bidra till regional utveckling samt i så fall lämna förslag på hur det bör ske, exempelvis genom att använda kreditgarantimodellen för att stötta samhällsutvecklande insatser för kommuner,
- analysera huruvida EU:s statsstödsregler hindrar eller begränsar möjligheterna för staten att genomföra förslagen,
- säkerställa att förslagen inte påverkar skatteområdet, och
- lämna nödvändiga författningsförslag.

2.3 Utredningens genomförande

Uppdraget berör kommuners incitament och utmaningar när det gäller att attrahera och ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner som är viktiga för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning. Med hänsyn till att Accelerationskontorets grunduppdrag handlar om industrins gröna omställning, har vi tolkat tilläggsuppdraget som att det i första hand fokuserar på stora företagsinvesteringar som är viktiga för *både* svensk ekonomi, konkurrenskraft *och* klimatomställning. När Accelerationskontoret

tidigare har kartlagt pågående eller planerade stora företagsetableringar och företagsexpansioner har urvalet också avgränsats till investeringar av vikt för den gröna omställningen (se avsnitt 3.4). Men vi har inte i övrigt sett skäl att strikt tillämpa denna avgränsning i det empiriska arbetet med tilläggsuppdraget. Detta bland annat då kommuners incitament och utmaningar för att attrahera och ta emot stora företagsetableringar och -expansioner i huvudsak ser likadana ut oavsett om samtliga tre led i uppdragsformuleringen är vid handen eller ej.

De analyser och slutsatser som Accelerationskontoret redovisar i delbetänkandet baseras på en omfattande datainsamling med olika metoder. Bland annat har vi som underlag för arbetet tagit del av en stor mängd skriftligt material (se referenslista).

För att få en bred bild av hur kommunerna ser på de frågor som ingår i tilläggsuppdraget har Accelerationskontoret även gjort en enkätundersökning riktad till samtliga kommuner. Den genomfördes under november-december 2025.[2] Övergripande om enkätens svarsfrekvens med mera kan sägas:

- Enkäten besvarades av 196 av landets 290 kommuner. Det ger en svarsfrekvens på 68 procent. Den varierade dock något mellan olika frågor, eftersom alla inte besvarade samtliga frågor. De svarande angav vanligen sin yrkesbeteckning som ”chef eller ledande befattning” (61 procent) eller ”tjänsteman/handläggare/utredare” (34 procent).
- Enkätsvaren har god täckning över landet. Kommuner från samtliga 21 län har svarat. Andelen svarande kommuner i respektive län varierar dock, från som mest 100 procent till som minst 44 procent.
- Enkätsvaren visar god spridning utifrån kommunernas storlek.[3] Svar lämnades av 62 procent av kommunerna med upp till 10 000 invånare (47 av 76), 70 procent av de mellan 10 001 och 20 000 invånare (64 av 91), 68 procent av de mellan 20 001 och 50 000 invånare (49 av 72), 68 procent av de mellan 50 001 och 100 000 invånare (21 av 31) och 75 procent av kommunerna med över 100 000 invånare (15 av 20).

[2] Som stöd i genomförandet av enkäten anlitades konsultföretaget Governo AB.
[3] Kommunernas storlek utgår från Statistiska centralbyråns statistik ”Folkmängd i riket, län och kommuner 31 december 2024 och befolkningsförändringar 2024”.

Enkätens resultat presenteras löpande i betänkandet, i anslutning till att vi behandlar de frågor som togs upp i den. Vi redovisar dels den samlade svarsbilden för olika enkätfrågor, dels hur svaren fördelar sig mellan olika typer av kommuner. Utöver kommunstorlek mätt som antal invånare (med de grupper som framgår ovan) analyseras svarsbilden också med utgångspunkt i vilka FA-regioner kommunerna tillhör[4] samt vilken nivå arbetslösheten ligger på i kommunerna (här används grupperna ”0–2,99 %”, ”3–4,99 %”, ”5–6,99 %”, ”7–8,99 %” samt ”9 % och uppåt”).[5]

Vidare har Accelerationskontoret inhämtat synpunkter vid olika möten med ett stort antal intressenter. Ett par möten har hållits med den referensgrupp som bildats som stöd i arbetet. I denna ingick företrädare för Business Sweden, Regeringskansliet (från Finans-, Klimat- och näringslivs- samt Landsbygds- och infrastrukturdepartementen), Riksgäldskontoret, Sveriges Kommuner och Regioner (SKR), Tillväxtanalys och Tillväxtverket. Vi har också haft ett par möten med SKR:s nätverk av kommuner som är särskilt berörda av industrins gröna omställning.

I utredningen har Accelerationskontoret också haft bilaterala kontakter med ett 30-tal organisationer, inkluderande totalt cirka 50 personer. Möten och intervjuer har genomförts med bland annat företrädare för kommuner (oftast kommundirektör e.d. och i vissa fall även näringslivsansvariga eller förvaltningschefer)[6], regioner (tjänstepersoner som arbetar med näringslivsutveckling)[7], departement och statliga myndigheter[8] samt andra organisationer[9].

Accelerationskontoret har också gett Hellström Advokatbyrå i uppdrag att analysera juridiska förutsättningar för vissa tänkbara åtgärder, inklusive vilka konsekvenser avseende statsstöd som skulle uppstå av berörda förslag.

---

[4] En funktionell analysregion (FA-region) är en region inom vilken människor kan bo och arbeta. De syftar till att spegla geografiska områden som utgör lokala arbetsmarknadsområden på lång sikt. Sverige delas in i 71 FA-regioner. Se Tillväxtverket (2025) Funktionella analysregioner 2025. Uppdatering för perioden 2025–2035. Rapport 0503.
[5] Kommunernas arbetslöshetsnivåer baseras på andel inskrivna arbetslösa i kommunen enligt Arbetsförmedlingens statistik per oktober 2025.
[6] Intervjuade kommuner: Boden, Gällivare, Härnösand, Järfälla, Karlskrona, Ludvika, Mariestad, Skellefteå, Stenungsund, Strängnäs, Tranås, Åmål, Ånge.
[7] Intervjuade regioner: Region Blekinge, Region Gävleborg, Västra Götalandsregionen.
[8] Intervjuade departement och statliga myndigheter: Arbetsförmedlingen, Klimatpolitiska rådet, Riksgäldskontoret, Tillväxtanalys, Tillväxtverket, Trafikverket, Utrikesdepartementet.
[9] Intervjuade övriga organisationer: Azets, Business Sweden, Företagsbostadsbolagen, Kommuninvest, Norrlandsfonden, Programrådet för Svenska industrikommuner, SKR.

Kvantitativa uppgifter i betänkandet avser främst utvecklingen till och med 2025. Såvitt Accelerationskontoret kan bedöma har utvecklingen under 2026 inte varit sådan att den bild som förmedlas har förändrats på något påtagligt sätt. Eventuella undantag från detta framgår av den löpande texten.

2.4 Betänkandets disposition

Den fortsatta framställningen har disponerats på följande sätt.

Kapitel 3 beskriver hur kommuner arbetar med näringslivsutveckling och etableringar, inklusive deras samarbete med regionala och nationella aktörer. Det ger även en bild av omfattning och fördelning mellan kommuner av investeringar för grön omställning samt i vilken mån kommuner avstår från sådana investeringar. I *kapitel 4* analyseras kommuners incitament att attrahera och ta emot stora företagsetableringar och -expansioner samt vilka utmaningar det kan innebära för dem. *Kapitel 5* behandlar Accelerationskontorets överväganden om vilka behov som finns av att staten underlättar för kommuner att växa och bidra till regional utveckling samt våra förslag på åtgärder. I *kapitel 6* redovisas konsekvensbeskrivningar.

Som bilagor till betänkandet har fogats en referenslista, utredningens ursprungliga direktiv och tilläggsdirektiv.

3 Kommuners arbete med näringslivsutveckling

Tilläggsdirektivet berör frågor om kommuners incitament och utmaningar när det gäller att attrahera och ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner som är viktiga för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning. Vi analyserar incitament och utmaningar i det nästföljande kapitel 4.

Som bakgrund till det beskriver det här kapitlet relationen mellan stat och kommun (3.1) och hur kommuner arbetar med näringslivsutveckling och etableringar (3.2) inklusive samarbete med regionala och nationella aktörer (3.3). Översiktligt beskrivs även förekomsten av stora företagsetableringar och -expansioner i Sverige och i vilken mån kommuner avstår från sådana investeringar (3.4).

3.1 Kommuners uppgifter och relation till staten

Kommuner är självstyrande organ med beskattningsrätt. Enligt regeringsformen finns det i riket kommuner på lokal och regional nivå (1 kap. 7 § RF). De sköter lokala och regionala angelägenheter av allmänt intresse på den kommunala självstyrelsens grund (14 kap. 2 § RF). För frågorna i tilläggsdirektivet är utgångspunkten kommunerna på den lokala nivån.

Den kommunala självstyrelsen och beskattningsrätten är inskriven i grundlagen och innebär en självständig och fri bestämmanderätt för kommuner och regioner. De styrs av folkvalda politiker i kommun- respektive regionfullmäktige.

Staten reglerar och styr kommuners och regioners verksamhet genom lag, förordning och föreskrifter. Staten har också ett ansvar för att kommuner och regioner har goda och likvärdiga förutsättningar att bedriva en effektiv välfärd med god kvalitet.

3.1.1 Kommunernas uppgifter

Kommunerna är skyldiga att ha vissa verksamheter enligt lag, medan andra är frivilliga och beslutas av lokalpolitikerna. Indelningen i obligatoriska och frivilliga uppgifter framgår av figur 3.1 nedan.[1]

Figur 3.1 Kommuners obligatoriska och frivilliga uppgifter

Obligatoriska uppgifter	Till frivilliga uppgifter hör
• Social omsorg (äldre- och handikappomsorg samt individ- och familjeomsorg) • För-, grund- och gymnasieskola samt kommunal vuxenutbildning (komvux) • Plan- och byggfrågor • Miljö- och hälsoskydd • Renhållning och avfallshantering • Vatten och avlopp • Räddningstjänst • Krisberedskap och civilt försvar • Biblioteksverksamhet • Bostäder	• Fritid och kultur • Energi • Sysselsättning • Näringslivsutveckling

Verksamheterna inom de obligatoriska och frivilliga områdena knyter även an till vad som brukar benämnas kommuners drifts- respektive utvecklingskapacitet. En kommun med hög driftskapacitet kännetecknas av att den på ett rättssäkert och kostnadseffektivt sätt når de kvalitetskrav som medborgarna och staten ställer på välfärdstjänsterna. På motsvarande sätt kan en kommunal organisation som förmår arbeta med utvecklingsfrågor i vid mening ses som en kommun med god utvecklingskapacitet.[2] Idealt sett är en kommun bra på både drift och utveckling, men det kan variera, till exempel av resursskäl.

3.1.2 Finansiering av den kommunala verksamheten

År 2024 uppgick kommunernas totala intäkter till drygt 890 miljarder kronor och regionernas till knappt 500 miljarder kronor.

Kommuner och regioner finansieras av intäkter från kommunalskatter (två tredjedelar av kommunsektorns totala intäkter), avgifter och finansiella intäkter med mera (tillsammans en dryg tiondel av

[1] Listan i figur 3.1 är hämtad från Sveriges Kommuner och Regioners webbplats: https://skr.se/kommunerochregioner/kommunernasataganden.8280.html (hämtad 2025-11-10).
[2] SOU 2020:8 Starkare kommuner – med kapacitet att klara välfärdsuppdraget. Slutbetänkande av Kommunutredningen, s. 354.

intäkterna) samt statliga bidrag (cirka en femtedel av kommunsektorns intäkter).

Vad gäller kommunalskatten beslutar varje kommun och region själva hur stor skattesatsen ska vara för invånarna.

De statliga bidragen kan vara generella eller riktade. Generella statsbidrag är i de flesta fall permanenta och fördelas till Sveriges 290 kommuner och 21 regioner i statens budget. Kommunerna och regionerna beslutar därefter själva hur pengarna ska användas. Riktade statsbidrag är i regel tillfälliga och avsedda för ett särskilt ändamål. Vanligtvis ansöker kommuner och regioner själva om bidraget hos den myndighet som ansvarar för det.

De generella statsbidragen fördelas genom det kommunalekonomiska utjämningssystemet. Dess syfte är att skapa likvärdiga ekonomiska förutsättningar för alla kommuner och regioner i landet, oberoende av kommuninvånarnas inkomster, geografi, demografi eller socioekonomiska förhållanden. Detta för att kommuner och regioner ska kunna erbjuda sina invånare likvärdig välfärd och service.

Soliditeten i svenska kommuner låg 2024 på i genomsnitt 41,8 procent (ovägt medel). Variationerna är dock stora mellan olika kommuner. Exempelvis hade cirka 20 kommuner en soliditet på 20 procent eller lägre detta år, medan drygt 30 kommuner hade en soliditet över 60 procent.[3]

3.2 Kommunernas näringslivsarbete

När en kommun vill attrahera och ta emot stora företagsetableringar och -expansioner, krävs åtgärder inom både det obligatoriska och det frivilliga området. Det förstnämnda berör främst mottagandet. Till följd av att ett företag etablerar sig eller expanderar på orten kan kommunen exempelvis behöva hantera plan- och byggfrågor, bygga ut den kommunala infrastrukturen och utveckla sin skolverksamhet. Sådana utmaningar analyseras i kapitel 4 och tas inte upp vidare här. Nedan behandlar vi i stället främst insatser som görs innan en kommun kan ta emot en företagsinvestering, för att attrahera och dra till sig etableringar och expansioner. Främst berörs kommuners arbete med den frivilliga uppgiften näringslivsutveckling.

[3] Källa: www.kolada.se. Soliditeten definieras som eget kapital (vid årets slut) dividerat med summa tillgångar i balansräkningen, exklusive pensionsåtaganden intjänade före 1998.

3.2.1 Vad säger kommunallagen?

Även om näringslivsutveckling är en frivillig uppgift, så anges de rättsliga ramarna för kommunernas arbete med dessa frågor i kommunallagen (2017:725). Enligt 2 kap. 8 § får kommuner och regioner genomföra åtgärder för att allmänt främja näringslivet i kommunen eller regionen. Vidare anges att individuellt inriktat stöd till enskilda näringsidkare endast får lämnas om det finns synnerliga skäl för det.

En allmänt näringsfrämjande åtgärd från en kommun kan exempelvis vara att tillhandahålla mark eller teknisk service till företag. Det kan till exempel handla om att ställa i ordning byggklara industriområden med trafikleder, stickspår, vatten och avlopp med mera. Att hålla det enskilda näringslivet med lokaler är inte i sig en uppgift för kommunerna, men däremot har de sedan länge haft befogenhet att tillgodose hantverkets och den mindre industrins behov av lokaler under förutsättning att verksamheten inriktas på företagarkollektivet i allmänhet. Exempel på andra i princip tillåtna allmänfrämjande åtgärder är kommunala engagemang i utställningar, mässor och annan liknande kollektiv marknadsföring.[4]

3.2.2 Näringslivsarbetets organisation och inriktning

Alla kommuner i landet har någon form av näringslivsansvarig – det framgår av både tidigare studier och en genomgång som vi gjort av alla kommuners webbplatser. Benämningarna kan dock variera. De flesta näringslivsansvariga har tillsvidareanställda och projektanställda medarbetare, även om så mycket som en tredjedel av kommunerna bemannar funktionen med endast en person på hel- eller deltid.[5] I stora kommuner kan det handla om tiotals personer.

Hur kommuner organiserar arbetet med näringslivsutveckling varierar. Vissa bedriver verksamheten inom den kommunala förvaltningen, med benämningar som exempelvis näringslivsavdelning,

[4] Dalman, L., Persson, G. och Wikell, S. (2025). Kommunallagen med kommentarer och praxis, sjunde upplagan 2025, s. 141 ff.
[5] SKL (2019) Den strategiske mångsysslaren – 10 år senare. Enkätundersökning om kommunernas näringslivsarbete 2018 med återkoppling till undersökningen 2008. Här refererad från Hermelin, B. och Persson, B. (2021) Lokala näringslivspolitiska strategier – oreglerat men förväntat i mellanlandet mellan ekonomi och politik. Linköpings universitet.

-kontor eller -enhet. Men det är även vanligt att arbetet sköts av ett bolag, helt eller delvis ägt av kommunen.

Vanligen har kommunerna i sitt arbete med näringslivsutveckling olika typer av samarbeten inom kommunens gränser med organ som stöttar och ger råd till företag, såsom exempelvis Almi, Coompanion, Företagarna, handelskammare med flera. Ofta har kommunerna även ett näringslivsråd där företrädare för kommunen och näringslivet träffas regelbundet och samarbetar för att utveckla det lokala näringslivet.

De flesta av landets kommuner deltar också i en eller flera samverkanskonstellationer med andra kommuner, regionen med flera, i syfte att bland annat attrahera företagsetableringar och företagsexpansioner till det geografiska område som samverkan omfattar (se vidare avsnitt 3.3). Sådan samverkan kan ske på permanent basis eller som tidsbegränsade projekt.

Vår genomgång av samtliga kommuners webbplatser visar att kommunernas arbete med näringslivsutveckling med en grov kategorisering främst tycks omfatta två huvudtyper av insatser (vilka också ligger i linje med vad som sades i avsnitt 3.2.1):

- Underlätta för företag som är verksamma i kommunen. Det kan exempelvis handla om rådgivning av olika slag, anordnande av nätverksträffar, företagsbesök, information om nödvändiga tillstånd, regler och tillsyn med mera.
- Attrahera nyetableringar, både från företag som redan är verksamma i kommunen och sådana som inte är det. En viktig del i detta är marknadsföring i olika former. På sina hemsidor lyfter de flesta kommunerna fram vilka fördelar som kan finnas med att etablera sig i kommunen, såsom företagsklimat, kommunikationer, rådgivningsresurser med mera. Vanligen visar kommunen på hemsidan också på vilken tillgång som finns på ledig mark och lediga lokaler för potentiella företagsetableringar.

Arbetet med näringslivsutveckling utgör en liten del av de svenska kommunernas kostnader. År 2023 använde de tillsammans cirka fyra miljarder kronor för näringslivs- och turismarbete.[6]

[6] Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser (Rapport 2024:13) Kommunalt näringslivsarbete. En kartläggning av Sveriges kommuners resurser och insatser.

3.3 Samverkan med och stöd från andra aktörer i näringslivsarbetet

Den statliga näringspolitiken handlar om att skapa förutsättningar för jobb och växande företag. Här ingår bland annat villkor för företagande och entreprenörskap, innovationskraft och en väl fungerande konkurrens. Många offentliga och andra aktörer på såväl nationell som regional nivå ansvarar för arbetsuppgifter som bidrar till att syftet med näringspolitiken kan uppnås.

Även kommuners arbete med näringslivsutveckling handlar i hög grad om att skapa förutsättningar för jobb och växande företag. Genom olika former av samverkan och stöd har kommunerna också mycket kontakter med de regionala och nationella aktörer som arbetar med att uppfylla näringspolitikens syfte. Nedan beskrivs översiktligt de delar av det svenska näringspolitiska systemet som vi bedömer är särskilt viktiga för kommunernas arbete med näringslivsutveckling och etableringar.

3.3.1 Regionernas arbete med näringslivsutveckling[7]

Regional utvecklingspolitik har bedrivits i flera decennier. Sedan den 1 januari 2019 är det Sveriges 21 regioner[8] som ansvarar för att samordna och utveckla det regionala arbetet för hållbar utveckling i respektive län – se lag (2010:630) om regionalt utvecklingsansvar.

Här fokuserar vi på frågor om näringslivsutveckling. En regions uppdrag att bidra till en hållbar regional utveckling spänner dock över flera politikområden, såsom till exempel samhällsplanering, kollektivtrafik, kompetensförsörjning, kultur och näringsliv och innovation. I en regions ansvar ingår bland annat att utarbeta och fastställa en strategi för länets utveckling (en s.k. RUS) och samordna insatser för genomförandet av strategin.

Hur många som arbetar med regional utveckling varierar mellan regionerna, på ett sätt som i huvudsak tycks följa deras befolkningsstorlek. Andelen av dessa som arbetar med frågor om näringslivsutveckling tycks vanligen ligga på cirka 15–20 procent.[9]

[7] Uppgifterna om regionernas arbete med näringslivsutveckling bygger till stor del på Sveriges Kommuner och Regioner (2023) 21 vägar till hållbar regional utveckling.
[8] Här har även Region Gotland räknats med. I Gotlands län ansvarar dock Gotlands kommun för de uppgifter som regioner ansvarar för i övriga län.
[9] Att döma av de uppgifter om anställda som kan utläsas av regionernas webbplatser.

Att främja näringslivets utveckling och stödja regionernas långsiktiga förmåga till innovation och förnyelse har länge ingått i det regionala utvecklingsarbetet. Till exempel tar regionerna fram kunskap och utvecklar planer och strategier – utöver den ovannämnda RUS handlar det exempelvis om strategier för näringslivsutveckling och innovation. I arbetet ingår att samordna och förankra planer och strategier med andra aktörer, som regionens närings- och arbetsliv, akademin, kommunerna med flera. Regionerna främjar även utvecklingen av s.k. innovativa miljöer.

Vidare stödjer regionerna näringslivets utveckling genom rådgivning till företag och entreprenörer. Insatserna kan vara allmänna och rikta sig till många olika branscher och typer av företag, men också avse mer specifik rådgivning till en viss bransch eller typ av företag. Rådgivningen sker ofta via olika organisationer, till exempel Almi, Coompanion, Företagarna eller Nyföretagarcentrum. Almis rådgivningsverksamhet sker via de 16 regionala Almibolagen, där ägandet delas av staten och regionerna.[10]

I uppdraget ingår även att underlätta tillgången till finansiellt kapital. Regionerna bidrar till det regionala näringslivets kapital till investeringar, genom så kallade företagsstöd och regionalt riskkapital. De regionala företagsstöden finansieras i huvudsak via ett statligt anslag[11], medan regionerna ofta är medfinansiärer för riskkapitalet. Vidare verkar regionerna för att stärka tillgången till lånekapital, till exempel via Almis regionala bolag.

Till regionernas insatser hör också att på regional nivå främja såväl export från befintliga företag som etableringar och investeringar i Sverige. Sedan flera år leder och samordnar regionerna arbetet med det regionala exportfrämjandet. I denna samverkan ingår också Almi, Business Sweden, Enterprise Europe Network[12], Tillväxtverket och Exportkreditnämnden. Flera regioner arbetar också med etablerings-

[10] De regionala Almibolagen ägs till 51 procent av helstatliga Almi Företagspartner AB och till 49 procent av regionerna. I några fall äger flera regioner ett Almibolag gemensamt.
[11] Anslag 1:1 Regionala utvecklingsåtgärder inom utgiftsområde 19 Regional utveckling, som 2025 uppgick till 2,0 miljarder kronor. Det får bland annat användas till utgifter för statsbidrag till projektverksamhet (inklusive riskkapitalfonder, lånefonder och garantifonder), regionala företagsstöd, ersättning för vissa kreditförluster samt stöd till kommersiell service. Medlen disponeras i huvudsak av Tillväxtverket, men är delvis vikta för användning av regionerna (regeringen anger fördelningen i regleringsbrevet för anslaget). Nivåerna varierar. Exempelvis fick de fyra nordligaste regionerna mer än 100 miljoner kronor vardera 2025, medan till exempel Region Uppsala fick cirka 13 och Region Halland cirka 15 miljoner kronor.
[12] Enterprise Europe Network är ett europeiskt nätverk som administreras av Europeiska kommissionen för att stödja små och medelstora företag.

och investeringsfrämjande. Det sker ofta i nära samarbete med länets kommuner. Flera regioner har också särskilda investeringsfrämjande verksamheter som exempelvis drivs som aktiebolag, projekt eller i den regionala förvaltningen.

Organ där en region och länets kommuner samarbetar kring etablerings- och investeringsfrämjande finns i stort sett i samtliga Sveriges län – några exempel är Business Blekinge, Invest in Dalarna Agency, Business Region Kronoberg, Invest in Skåne, Business Region Värmland och Business Region Örebro. Många av de organ där regioner och kommuner samarbetar ingår också bland de totalt 20 organ runt om i landet som ingått avtal att vara regional partner till Business Sweden, vilket innebär att man får tillgång till Business Swedens kompetens, service och globala nätverk.

Kommunal samverkan sker även med annan avgränsning än län

För att komplettera bilden ovan bör sägas att många kommuner även deltar i andra samverkanskonstellationer än med sitt läns region, för att bland annat attrahera företagsetableringar och -expansioner till det geografiska område som samverkan omfattar. Den geografiska avgränsningen för sådan samverkan kan variera. Ett par exempel:

- Samverkan inom delregioner. I framför allt stora län kan det vara funktionellt med samverkan i en mindre krets än länets samtliga kommuner. Vi har i arbetet stött på ett flertal exempel på att två eller flera närliggande kommuner samverkar kring etablerings- och investeringsfrämjande (ibland över länsgränser). Ett exempel är Västra Götalands län. Baserat på kommunalförbund sker där samverkan avseende etableringskontor i de fyra delregionerna Boråsregionen (8 kommuner, Business Region Borås), Fyrbodal (14 kommuner, Business Region Väst), Göteborgsregionen (13 kommuner, Business Region Göteborg[13]) och Skaraborg (15 kommuner, Business Region Skaraborg). Inom ramen för Västra Götalandsregionen sker också samverkan mellan de olika etableringskontoren.

[13] I Göteborgsregionen ingår även Kungsbacka som hör till Hallands län.

- Samverkan över större geografiska områden än län. I vissa fall kan det vara ändamålsenligt för kommuner att bedriva den marknadsföring som behövs för att attrahera företagsetableringar utifrån större geografiska områden än berörda län, om än inte avseende hela Sverige. Ett exempel på det är Stockholm Business Alliance, som drivs av Stockholm stads näringslivs- och destinationsbolag Stockholm Business Region, men som är ett partnerskap mellan 55 kommuner i nio län (Dalarna, Gävleborg, Stockholm, Södermanland, Värmland, Västmanland, Uppsala, Örebro och Östergötland). Ett annat exempel är Greater Copenhagen som startade 2016 och omfattar Region Skåne, Region Halland, Region Hovedstaden, Region Sjælland och samtliga 85 kommuner i den berörda svensk-danska geografin.

3.3.2 Statligt arbete med och stöd till näringslivsutveckling

Som nämndes i inledningen till avsnitt 3.3 handlar den statliga näringspolitiken om att skapa förutsättningar för jobb och växande företag. Målet för näringspolitiken är att stärka den svenska konkurrenskraften och skapa förutsättningar för fler jobb i fler och växande företag. Delmålen är: a) Stärkta förutsättningar för innovation och förnyelse, b) Stärkt entreprenörskap för ett dynamiskt och diversifierat näringsliv, samt c) Ramvillkor och väl fungerande marknader som stärker företags konkurrenskraft.

Av regeringens webbplats framgår att totalt 24 myndigheter, statliga bolag med mera är verksamma inom politikområdet näringspolitik.[14] Då vårt fokus här är på kommunernas arbete med näringslivsutveckling, och det stöd och samverkan de kan ges i detta, vill vi särskilt nämna två av de statliga myndigheterna.

Tillväxtverket

Tillväxtverket arbetar för fler och växande företag samt ett hållbart och konkurrenskraftigt näringsliv i alla delar av landet. Myndigheten strävar efter att stärka företag, kommuner och regioner och skapa förutsättningar att möta framtidens utmaningar. Tillväxtverket erbjuder kunskap, nätverk och investeringar.

[14] https://www.regeringen.se/myndigheter-med-flera/ (hämtad 2025-11-10).

Givet tilläggsdirektivets inriktning, bör här särskilt nämnas tre regeringsuppdrag som verket arbetar med eller nyligen har avslutat:

- Regeringen har uppdragit åt Tillväxtverket att samordna arbetet på nationell nivå för att stödja nyindustrialiseringen och samhällsomvandlingen i Norrbottens och Västerbottens län. Tillväxtverket tilldelades uppdraget i juni 2023 och det sträcker sig fram till och med den 31 december 2026.[15]
- Tillväxtverket har sedan 2017 haft regeringens uppdrag att bistå kommuner och regioner vid varsel och omställning i näringslivet. Uppdraget har förnyats i flera omgångar och löper i dagsläget till 2027. Syftet är att ytterligare stärka regioners och kommuners beredskap vid varsel, omställning, företagsetableringar och företagsexpansioner liksom deras kapacitet att hantera konsekvenserna av dessa. Inom ramen för uppdraget har Tillväxtverket bland annat tagit fram en etableringsguide som erbjuder kommuner och regioner tips, stöd och inspiration kring hur de kan utveckla sitt arbete med att attrahera och hantera företagsetableringar och företagsexpansioner. Guiden finns tillgänglig sedan början av 2026.[16]
- Tillväxtverket hade under åren 2018–2024 i uppdrag att administrera ett särskilt statsbidrag kring näringslivsutveckling till 39 kommuner med demografiska och geografiska utmaningar. Bidraget utgick med knappt 1,8 miljoner kronor per år vardera till de 39 kommunerna (totalt 70 miljoner kronor per år) för att de skulle kunna genomföra generella näringslivsfrämjande insatser.[17]

[15] Klimat- och näringslivsdepartementet (2023) Uppdrag till Tillväxtverket att samordna arbetet på nationell nivå för att stödja nyindustrialiseringen och samhällsomvandlingen i Norrbottens och Västerbottens län. KN2023/03505.
[16] https://tillvaxtverket.se/tillvaxtverket/guiderochverktyg/guiderochverktyg/etableringsguiden.10161.html (hämtad 2026-03-10).
[17] Tillväxtverket (2025) Utveckling av näringslivet och företagsklimatet i landsbygdskommuner. Slutrapport för uppdrag att utbetala stöd för utveckling av företagsklimat och näringsliv i vissa gles- och landsbygdskommuner. Dnr 2021-11427.

Verket för innovationssystem (Vinnova)

Vinnova ska främja hållbar tillväxt genom finansiering av behovsmotiverad forskning och utveckling av effektiva innovationssystem. Med det avses nätverk av offentliga och privata aktörer där innovationer och ny kunskap tas fram, sprids och används. För att uppnå hållbar tillväxt och stärka Sveriges konkurrenskraft ska de, utifrån ett utmaningsdrivet perspektiv, verka för nyttiggörande av forskning och främjande av innovation.

Den forskning och utveckling som finansieras kan omfatta olika samhällsaktörer, till exempel förekommer ofta innovationsprojekt kring kommunala verksamheter med stöd av Vinnova.

Vinnova arbetar också med utredningsuppdrag o.d. Här bör nämnas att regeringen i sin strategi för nyindustrialiseringen och samhällsomvandlingen i Norrbottens och Västerbottens län nämner ett uppdrag till Vinnova som ett exempel på en åtgärd som ska bidra till att öka statens styrning och koordinering på området. I uppdraget ska Vinnova ge stöd till offentliga aktörer för att stärka deras förmåga att arbeta proaktivt med policyutveckling.[18]

3.3.3 Nationellt investeringsfrämjande[19]

Business Sweden är drivande i statens investeringsfrämjande

Investeringsfrämjande syftar till att attrahera och underlätta för utländska företag att investera och expandera i Sverige och därmed bidra till ökad sysselsättning och hållbar tillväxt i hela landet. Sveriges export- och investeringsråd (Business Sweden) ansvarar för huvuddelen av det statligt finansierade investeringsfrämjandet. De arbetar med både export- och investeringsfrämjande.

Business Sweden ägs till lika delar av staten och Sveriges Allmänna Utrikeshandelsförening (SAU).[20] Uppdragen ges från staten (finansierat med anslag) och från svenska företag (i form av konsulttjäns-

[18] Regeringskansliet (2024) Strategi för nyindustrialiseringen och samhällsomvandlingen i Norrbottens och Västerbottens län.
[19] Avsnittet baseras främst på Business Swedens årsredovisning för 2024, prop. 2025/26:01, utgiftsområde 24 samt SOU 2019:21 Effektivt investeringsfrämjande för hela Sverige. Slutbetänkande av Utredningen för ett effektivt offentligt främjande av utländska investeringar.
[20] SAU är en förening med cirka 150 medlemmar som omfattar bland annat Svenskt Näringsliv, Lantbrukarnas Riksförbund, Företagarna, branschförbund och näringslivsorganisationer samt stora och små svenska företag.

ter som erbjuds företag på marknadsmässiga villkor). Anslaget för investeringsfrämjande var 104 miljoner kronor 2025, vilket var cirka en femtedel av det samlade statsanslaget. Business Sweden hade under 2024 kontor i 37 länder utanför Sverige. I Sverige finns huvudkontoret i Stockholm och kontor på ytterligare nio orter. År 2024 hade Business Sweden i medeltal 513 anställda, varav 140 i Sverige och övriga runt om i världen.

I investeringsfrämjandet ska Business Sweden samverka nära med Regeringskansliet, statliga myndigheter och andra berörda nationella, regionala och lokala aktörer. Arbetet bedrivs dels i Sverige, dels på prioriterade marknader som till exempel Frankrike, Indien, Japan, Storbritannien, Sydkorea, Tyskland och USA, dels i ett antal andra länder för enskilda projekt, i samverkan med utlandsmyndigheterna. I investeringsfrämjandet prioriterar Business Sweden högkvalitativa investeringar, det vill säga sådana som skapar värde för svensk ekonomi och bidrar till nytta för Sverige.

Stöd och samverkan på regional och lokal nivå

I uppdraget ska Business Sweden stödja och samspela med relevanta aktörer på regional och lokal nivå. Det handlar bland annat om att koordinera och utveckla samverkan med regionala aktörer och andra samarbetspartners i Sverige för att stödja utländska investerare i investeringsprocessen, och om att bidra till kompetenshöjning hos personer som arbetar med investeringsfrämjande inom myndigheter, regionala aktörer med flera. Som nämndes i avsnitt 3.3.1 har Business Sweden formaliserade samarbeten med 20 regionala organisationer för att stödja företag att identifiera affärs- och investeringsmöjligheter i Sverige och svenska företag att hitta rätt hjälp när de planerar att expandera till nya marknader.

Givet tilläggsdirektivets inriktning, bör också nämnas att regeringen 2023 gav Business Sweden i uppdrag att förstärka koordineringen av insatser för stora etableringar i fordonsindustrins gröna omställning. Uppdraget, som slutredovisades i november 2025, skulle bidra till att skapa goda förutsättningar för att realisera fordonstillverkarnas nyckelinvesteringar i form av etableringar. I uppdraget ingick bland annat att identifiera utmaningar och hinder, uppmärk-

samma berörda aktörer på dessa och underlätta samverkan mellan aktörerna – däribland berörda kommuner.[21]

Andra statliga aktörer inom investeringsfrämjandet

En viktig aktör i det svenska handels- och investeringsfrämjande är utrikesförvaltningen – Utrikesdepartementet (UD) och Sveriges utlandsmyndigheter (ambassader, generalkonsulat och representationer). Även annan utsänd personal, såsom de kulturråd respektive innovations- och forskningsråd som finns vid några ambassader och biståndspersonal, har betydelse i sammanhanget.

Även flera myndigheter bidrar på olika sätt till det statliga investeringsfrämjandet, bland annat Kommerskollegium, Svenska institutet, Tillväxtanalys, Tillväxtverket och Vinnova. Därtill påverkar ett flertal andra myndigheter investeringsfrämjandet genom tillsyn och tillståndsgivning med mera.

Det finns också flera statliga bolag som på olika sätt bidrar till investeringsfrämjandet, till exempel Almi Företagspartner AB, RISE Research Institutes of Sweden AB, Saminvest AB och Visit Sweden.

Andra aktörer i investeringsfrämjandet

Utöver offentliga aktörer, finns det även andra aktörer som spelar en viktig roll i investeringsfrämjandet och som i flera fall har kontakter med kommuner. Ett exempel är branschorganisationer, som har en samlande roll i investeringsfrämjandet genom att representera sina medlemsföretag inom respektive sektor.

Även privata handelskammare är viktiga för investeringsfrämjandet. De är oberoende näringslivsorganisationer som arbetar för att främja handel och företagande i en viss region och internationellt. I Sverige finns elva regionala handelskammare och även cirka 30 utländska handelskammare. Vidare finns cirka 50 svenska handelskammare i utlandet.

[21] Business Sweden (2025) Uppdrag att förstärka koordinering av insatser för stora etableringar i fordonsindustrins gröna omställning (KN2023/03276). Slutredovisning.

3.3.4 Andra aktörer av relevans i sammanhanget

Här bör även nämnas Sveriges Kommuner och Regioner som på olika sätt arbetar för att förbättra näringslivs- och företagsklimatet lokalt och regionalt. Fokus ligger på att främja samverkan mellan kommunen och näringslivet, lyfta medlemmarnas möjligheter att arbeta med kompetensförsörjning samt service och bemötande i kommunernas myndighetsutövning gentemot företag. SKR håller också i olika nätverk för samverkan om näringslivsfrågor där kommuner och regioner kan delta.

3.4 Investeringarnas omfattning och lokalisering

Tilläggsdirektivet berör kommuners förutsättningar att attrahera och ta emot stora företagsetableringar och -expansioner som är viktiga för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning. Oavsett storlek eller inriktning berör dock alla etableringar och expansioner minst en kommun, eftersom de sker på en specifik plats.

3.4.1 Investeringarnas omfattning i allmänhet

Uppdragets fokus på stora företagsetableringar och -expansioner skiljer inte på om investeringen görs av utländska eller inhemska företag. Vi har dock inte funnit någon statistik som uttömmande beskriver all investeringsverksamhet som sker i Sverige.

En indikation på omfattningen av de etableringar och expansioner som sker, ges dock av storleken på de utländska direktinvesteringarna i Sverige. Vid utgången av 2024 uppgick de utländska direktinvesteringstillgångarna till 4 701 miljarder kronor. Det var en ökning med 222 miljarder kronor jämfört med 2023.[22]

De utländska direktinvesteringarna kom från ett 30-tal olika länder. De sju största ägarländerna stod dock för cirka 75 procent av de totala direktinvesteringarna, med Luxemburg som största ägarland, följt av Storbritannien och Nederländerna. Sett till verksamheter berör de utländska direktinvesteringarna till cirka två tredjedelar tjänstesektorn (med finans och försäkring som största bransch)

[22] Baserat på Statistiska centralbyråns ”Direktinvesteringstillgångar ökade både i Sverige och i utlandet under 2024”, Statistiknyhet från SCB 2025-11-05.

och till cirka en tredjedel tillverkningsindustrin (där kemi och läkemedel är den största branschen).[23]

3.4.2 Accelerationskontorets tidigare kartläggning av pågående och planerade investeringar

I vårt grunduppdrag ingår att samla information om pågående eller planerade stora företagsetableringar och företagsexpansioner av vikt för den gröna omställningen till fossilfria processer. Vi ska också löpande ta fram en nulägesbild av dessa satsningars framdrift, status och eventuella hinder, målkonflikter och risker. Läget våren 2025 redovisades i en rapport i maj 2025.[24]

Den kartläggningen omfattade projekt i tidig fas, planeringsfas och byggnation, medan etableringar och expansioner som avslutats och driftsatts inte ingick. Vidare var fokus på stora etableringar och expansioner, varför en lägre gräns drogs vid 100 miljoner kronor. Det betyder att mindre investeringar, som ändå kan vara viktiga för industrins gröna omställning, inte räknades med.[25]

I rapporten från maj 2025 identifierades 155 investeringsprojekt över 100 miljoner kronor vardera. Deras totala investeringssumma var 803 miljarder kronor. Det handlade både om etableringar av helt nya industrier och om expansioner eller omställningar av befintliga industrier. Mätt som andel både av antalet fall och av den totala investeringssumman var relationen cirka 60/40 mellan nyetableringar och expansioner. Därtill gav undersökningen många exempel på väsentliga investeringar på något mindre belopp.

De 155 investeringsprojekten är spridda över hela landet. Det finns minst en investering i samtliga 21 län och det sker miljardinvesteringar i nästan varje län. En betydande andel av totalsumman här-

[23] Andelsuppgifterna, som avser 2023, är hämtade från Business Sweden (2025) Investeringar i geopolitikens skugga. Internationella direktinvesteringar i den globala och svenska ekonomi.
[24] Accelerationskontoret (2025) Här och nu i hela landet – En kartläggning av pågående och planerade investeringar av vikt för den gröna omställningen.
[25] Även följande urvalskriterier användes. För bedömning av en etablerings/expansions vikt för den gröna omställningen användes EU:s taxonomi för hållbara investeringar. För att en verksamhet (här en investering i en verksamhet) ska anses miljömässigt hållbar måste den då bidra väsentligt till ett eller flera av EU:s sex miljömål. Därtill medtogs investeringar som ger viktiga bidrag till miljömålen men ännu inte täcks av taxonomin, till exempel brytning och bearbetning av kritiska råmaterial inklusive järnmalm. Av olika skäl medtogs inte följande områden: Vindkraft och solkraftparker (då de kartläggs av länsstyrelserna och Energimyndigheten på vindbrukskollen.se), Indirekta investeringar såsom stadsutveckling, bostadsbyggande och utbildningssatsningar, samt Infrastruktursatsningar såsom elnät, järnväg, väg och hamnar (som kan följas i den nationella planen för transportinfrastruktur).

rör dock från de nordligaste länen, i och med att de enskilda investeringarna inom sektorer som gruvnäring och stålproduktion är mycket stora.

Många kommuner berörs i den tidigare kartläggningen

I arbetet med tilläggsuppdraget har vi bearbetat materialet från den tidigare kartläggningen för att även få fram fördelningen mellan enskilda kommuner. Detta visar att de 155 investeringsprojekten över 100 miljoner kronor vardera fördelar sig mellan totalt 90 olika kommuner.

Bland dessa 90 finns en god spridning mellan olika typer av kommuner. Exempelvis finns det representation i materialet av minst en kommun från samtliga de grupper som ingår i SKR:s kommungruppsindelning, det vill säga de tre huvudgrupperna 1) storstäder och storstadsnära kommuner, 2) större städer och kommuner nära större stad, samt 3) mindre städer/tätorter och landsbygdskommuner, och deras totalt nio undergrupper.[26]

De 90 kommunernas storlek varierar mycket. Se tabell 3.1 där de delats in utifrån de fem storleksklasser vi använder i uppdraget.[27]

Tabell 3.1 Berörda kommuner indelade utifrån befolkningsstorlek

Befolkningsstorlek	Antal kommuner i materialet	Antal kommuner totalt i storleksklassen	Andel med investering
Upp till 10 000	7	76	9 %
10 001–20 000	27	91	30 %
20 001–50 000	25	72	35 %
50 001–100 000	18	31	58 %
Fler än 100 000	13	20	65 %
Summa	**90**	**290**	**–**

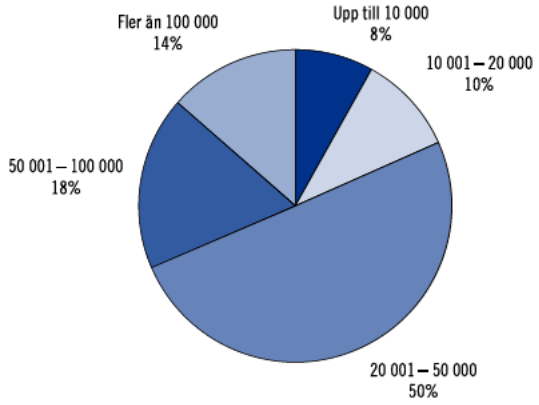
Källa: Bearbetning av underlagsmaterial till Accelerationskontoret (2025) Här och nu i hela landet – En kartläggning av pågående och planerade investeringar av vikt för den gröna omställningen.

[26] Sveriges Kommuner och Regioner (2023) Kommungruppsindelning. Sveriges Kommuner och Regioners kommungruppsindelning 2023.
[27] Som framgått av kapitel 2 utgår kommunernas storlek från Statistiska centralbyråns statistik ”Folkmängd i riket, län och kommuner 31 december 2024 och befolkningsförändringar 2024”.

Även om alla storleksklasser finns med, så visar tabellen ändå att mottagande av stora företagsetableringar och -expansioner tycks vara relativt sett vanligare i större kommuner. Det är dock knappast förvånande med tanke på omfattningen av det åtagande som en stor investering av detta slag kan medföra för kommunen.

Av den totala investeringssumman som framkom i vår kartläggning från maj 2025, avser hälften kommuner i gruppen 20 001–50 000 invånare, Det förklaras bland annat av att både Kiruna och Boden – med stora investeringar inom gruvnäring och stålproduktion – återfinns i denna storleksklass. Resten är relativt jämnt fördelat mellan storleksklasserna. Se figur 3.2 nedan.

Figur 3.2 Total investeringssumma fördelad utifrån befolkningsstorlek

Källa: Bearbetning av underlagsmaterial till Accelerationskontoret (2025) Här och nu i hela landet – En kartläggning av pågående och planerade investeringar av vikt för den gröna omställningen.

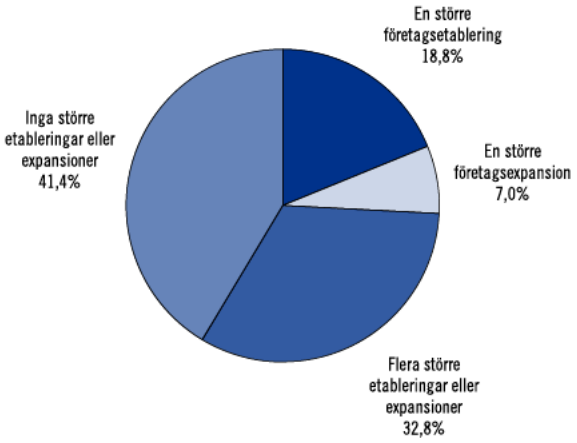
3.4.3 Bilden bekräftas av enkäten i tilläggsuppdraget

Som framgått av kapitel 2 gjorde vi inom ramen för tilläggsuppdraget under november-december 2025 en enkät bland samtliga kommuner. Även där ställdes frågor om förekomsten av stora företagsetableringar och företagsexpansioner i kommunerna.

I enkäten angav cirka 60 procent av de svarande att det i kommunen under de senaste fem åren genomförts, beslutats eller planerats

någon/några större företagsetableringar eller företagsexpansioner av vikt för industrins gröna omställning i kommunen (se figur 3.3).[28]

Figur 3.3 Större företagsetableringar/-expansioner av vikt för den gröna omställningen som skett i kommunen senaste fem åren (n = 186)

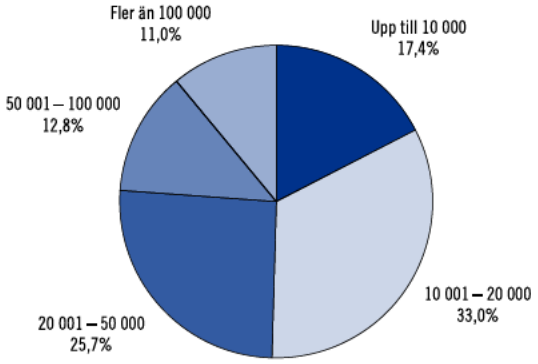
Källa: Accelerationskontorets enkätundersökning bland landets kommuner.

Vad som ses som en stor företagsetablering eller företagsexpansion lär variera mellan olika kommuner, bland annat eftersom landets kommuner sinsemellan är så olika stora. I enkäten ombads de svarande därför att utgå från vad de själva bedömer som betydande storlek, men som vägledning ändå beakta att Accelerationskontoret i sin tidigare kartläggning drog en lägre gräns för stora etableringar och expansioner vid 100 miljoner kronor.

Med reservation för att tolkningen av vad som är en stor etablering/expansion kan variera, tyder ändå enkäten på att förekomsten av etableringar och expansioner varit ganska jämnt fördelad mellan kommuner av olika storlek. Detta framgår av figur 3.4, som visar hur stor andel av det totala antalet kommuner som angett att det förekommit *minst en* etablering/expansion som återfinns i de olika storleksgrupper vi använder.

[28] För att knyta an till vår tidigare kartläggning användes även i denna enkät formuleringen ”stora företagsetableringar och företagsexpansioner av vikt för den gröna omställningen”.

Figur 3.4 **Större företagsetableringar/-expansioner av vikt för den gröna omställningen som skett i kommunen senaste fem åren – fördelat på kommunstorlek (n = 109)**

Källa: Accelerationskontorets enkätundersökning bland landets kommuner.

Figur 3.4 bygger alltså på de kommuner som angett att det förekommit minst en etablering/expansion. Det underliggande enkätmaterialet tyder dock på att det är relativt sett vanligare att det förekommit *fler än en* etablering/expansion i stora kommuner än i små. Ser man till svaren för de kommuner som ingår i figur 3.4 var det exempelvis tre fjärdedelar av kommunerna med fler än 100 000 invånare som angav att det hade handlat om flera etableringar/expansioner, att jämföra med en femtedel bland kommunerna med högst 10 000 invånare.

3.4.4 Förekommer det att kommuner tackar nej?

Att ta emot stora industriinvesteringar innebär i allmänhet ett risktagande för den berörda kommunen. Vinsterna – i form av främst ökade skatteintäkter – ligger oftast en bit fram i tiden. För att kunna ta emot företagsetableringen eller -expansionen kan dock kommunen på kortare sikt behöva göra investeringar – ofta lånefinansierade – i kommunal infrastruktur, bostäder, service med mera. Det sker också innan kommunen säkert vet vilken omfattning företagets investering i slutändan får eller hur inflyttningen till kommunen kommer att påverkas. För kommunen är det dock viktigt att de personer

som tar de nya jobben också bosätter sig i kommunen, eftersom kommunalskatten betalas där man är folkbokförd. Risktagandet påverkas även av att ett kommunalt budgetunderskott ska regleras inom tre år enligt kommunallagen. Vi diskuterar dessa utmaningar närmare i det nästföljande kapitel 4.

Även om det som framgått sker många stora företagsetableringar och företagsexpansioner runt om i landet, så innebär de risker en investering kan medföra att det inte alltid är givet att en kommun är villig att ta emot en planerad investering.

Det finns också tecken på att kommuner tvekar inför framtida etableringar. Exempelvis har Tillväxtverket genom kontakter med kommuner och regioner på senare tid noterat en förändrad inställning till framför allt större företagsetableringar. Enligt Tillväxtverket är flera kommunrepresentanter tveksamma till att locka större företagsetableringar till sin kommun, bland annat beroende på den finansiella risk en investering kan medföra för en kommun.[29]

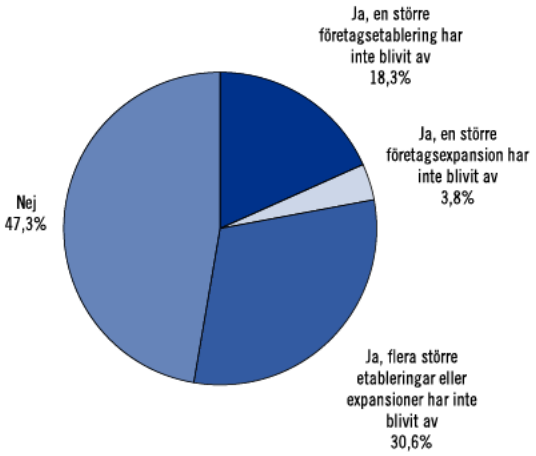
Även andra skäl kan få kommuner att avstå. Till exempel visar en enkätundersökning som Västra Götalandsregionen gjorde i mars 2025 att 75 etableringsprocesser avbrutits bland länets kommuner under de senaste fyra åren på grund av bristande tillgång på eleffekt.[30]

Accelerationskontorets enkät ger en liknande bild

I enkäten frågade vi om det under de senaste fem åren förekommit att någon/några planerade större företagsetableringar eller företagsexpansioner i kommunen *inte* har blivit av på grund av att kommunen inte haft möjlighet att ta emot dem. Drygt hälften av kommunerna svarade ja på detta (se figur 3.5).

[29] Tillväxtverket (2025) Att bistå vid varsel och omställning 2022–2024. Slutrapport. Dnr Ä2022-1984.
[30] VGR Analys (2025:22) Etableringsprocesser och marknadens elbehov i kommuner i Västra Götaland. En studie av etableringsprocesser från kommunernas perspektiv.

Figur 3.5 **Har det förekommit att någon planerad större företagsetablering/ -expansion inte blivit av i kommunen de senaste fem åren? (n = 186)**

Källa: Accelerationskontorets enkätundersökning bland landets kommuner.

Det är god geografisk spridning bland de kommuner som angett att en eller flera företagsetableringar eller -expansioner i kommunen inte har blivit av. Det finns kommuner i 16 län bland de som svarat att *en* etablering har uteblivit och kommuner i 19 län bland de som svarat att *flera* etableringar eller expansioner har uteblivit. Det går inte att utläsa några systematiska skillnader i fördelningen mellan de olika svarsalternativen beroende på hur stor arbetslösheten är i kommunerna (fördelningen mellan kommuner med hög respektive låg arbetslöshet är i stort sett densamma för de olika svarsalternativen[31]) eller vilken FA-region de svarande kommunerna hör till.[32] Det kan noteras att i de FA-regioner som omfattar många kommuner, det vill säga främst storstadsområdena, finns i allmänhet någon/några kommuner i samtliga svarsalternativ.

Det finns också kommuner i samtliga de fem storleksklasser vi utgått från bland både dem där en etablering uteblivit och dem där

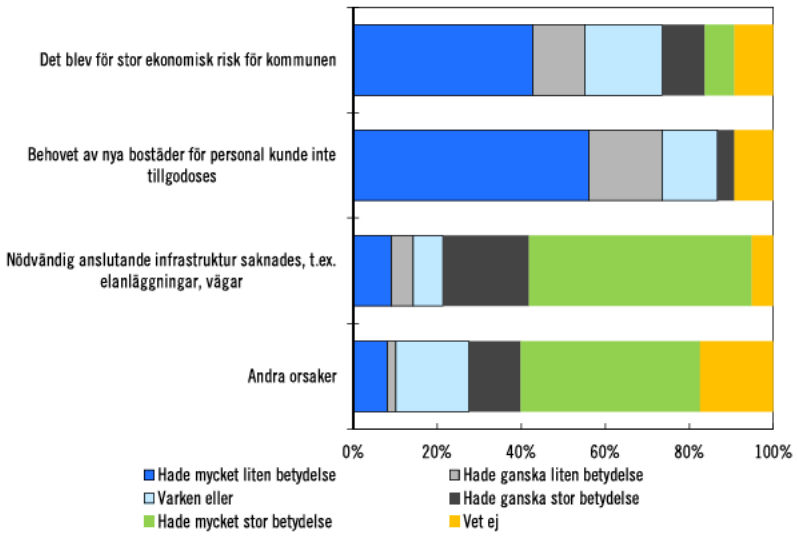
[31] Som framgått av kapitel 2 har vi för att undersöka påverkan av arbetslöshetsnivåer delat in kommunerna i fem grupper utifrån andel inskrivna arbetslösa i kommunen (0–2,99 %, 3–4,99 %, 5–6,99 %, 7–8,99 %, 9 % och uppåt) baserat på Arbetsförmedlingens statistik per oktober 2025.
[32] Som framgått av kapitel 2 är en funktionell analysregion (FA-region) en region inom vilken människor kan bo och arbeta. FA-regioner syftar till att spegla geografiska områden som utgör lokala arbetsmarknadsområden på lång sikt. Sverige delas in i 71 FA-regioner.

flera etableringar eller expansioner inte blivit av. Fördelningen mellan små och stora kommuner ser dock lite olika ut i de två fallen. Bland de kommuner som svarat att *en* etablering uteblivit är det 56 procent som har högst 20 000 invånare och 12 procent som har fler än 50 000 invånare. Bland de kommuner som angett att *flera* etableringar eller expansioner uteblivit är motsvarande fördelning 47 respektive 32 procent.

Figur 3.5 tar upp uteblivna större etableringar och expansioner oavsett verksamhetens karaktär. På en följdfråga i enkäten svarade dock två tredjedelar av de som angav att minst en planerad, större etablering eller expansion inte hade blivit av, att de kunde bedömas ha varit av vikt för den gröna omställningen.

I enkäten bad vi också de som svarat att minst en planerad, större företagsetablering eller -expansion hade uteblivit, att ange skälen till detta. Fyra svarsalternativ var fördefinierade, med möjlighet att i ett öppet svar utveckla vad man avsåg med ”andra orsaker”. Som figur 3.6 visar ansågs frågor om infrastruktur ha haft störst betydelse.

Figur 3.6 Skäl till att företagsetableringar/-expansioner inte blivit av (n = 98)

Källa: Accelerationskontorets enkätundersökning bland landets kommuner.

Svarsbilden i figuren motsvarar i huvudsak hur svaren fördelar sig även uppdelat på kommunstorlek. På ett par punkter kan man dock i det underliggande enkätmaterialet se tydliga skillnader på gruppnivå mellan små och stora kommuner. Den ena är att beträffande ekonomisk risk så anger cirka 28 procent av kommunerna med upp till 10 000 invånare att den ekonomiska risken hade ganska eller mycket stor betydelse, att jämföra med cirka 8 procent för kommuner med mer än 50 000 invånare. Den andra rör om det saknades nödvändig anslutande infrastruktur. På detta svarade 14 procent av kommunerna med högst 20 000 invånare att det hade ganska eller mycket liten betydelse eller ”varken eller”, att jämföra med att cirka 42 procent av kommunerna med fler än 100 000 invånare lämnade något av dessa svar.

Vidare överensstämmer svarsbilden i figuren väl med hur kommuner med olika hög arbetslöshet har svarat – det går inte att urskilja några tydliga skillnader mellan de grupper vi definierat. Inte heller mellan olika FA-regioner finns några tydliga skillnader på gruppnivå. I likhet med vad som sades i anslutning till föregående figur gäller även för denna fråga att bland de FA-regioner som omfattar många kommuner, så finns vanligen någon/några kommuner i samtliga svarsalternativ.

Bland de som svarade att andra orsaker hade ganska eller mycket stor betydelse visade de uppföljande öppna svaren att det oftast handlat om att man inte på ett tillfredsställande sätt hade kunnat lösa olika tillståndsfrågor eller frågor om mark- och planförutsättningar (ofta att kommunen inte kunnat erbjuda tillräckligt med detaljplanerad mark). Ungefär tre fjärdedelar av de berörda svarande tog upp sådana faktorer. Ett annat vanligt svar (som gavs av cirka en fjärdedel av de berörda svarande) var att kommunen inte haft tillräcklig kompetens eller kapacitet för att kunna hantera etableringen eller expansionen, inklusive frågor om arbetssätt och styrning. Flera av respondenterna gav också i sina öppna svar mer utvecklade resonemang om de problem som funnits kring teknisk infrastruktur. Omkring en tiondel av de berörda svarande lyfte också fram externa marknads- och branschförutsättningar som påverkat, till exempel att det berörda företaget i slutändan valt att förlägga verksamheten till andra orter i Sverige eller andra länder.

4 Kommuners incitament och utmaningar

I detta kapitel analyseras vilka incitament kommuner har att attrahera och ta emot stora företagsetableringar och -expansioner som är viktiga för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning (4.1) och vilka utmaningar det kan medföra för dem. För utmaningar redovisar vi först vad som framkommit i vår enkät (4.2) och redogör sedan mer ingående för olika utmaningars betydelse (4.3). För respektive område beskriver vi även översiktligt befintliga statliga stöd och idéer som framförts om nya stöd.

4.1 Vilka incitament har kommuner?

Ett flertal tidigare studier har beskrivit vilka incitament kommuner har att attrahera och ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner. Den bild som där framkommer har också i huvudsak bekräftats i de kontakter vi haft i arbetet. I korthet handlar det om två typer av incitament:

- Möjligheter till ökade ekonomiska intäkter för kommunen
- Andra fördelar för kommunen, dess invånare och näringsliv

4.1.1 Möjligheter till ökade ekonomiska intäkter

Ökade skatteintäkter

Ett viktigt ekonomiskt incitament för en kommun att ta emot stora företagsetableringar och -expansioner är att det ger möjlighet till nya jobb och därmed även till ökade skatteintäkter till kommunen. Landets kommuner står inför en ny demografisk situation med mindre

barnkullar, marginellt fler i arbetsför ålder och en ansenlig ökning av äldre. Det medför stora utmaningar. En förändrad befolkning påverkar välfärdens förutsättningar. För att på sikt klara sitt välfärdsuppdrag kan en kommun behöva öka andelen av befolkningen i arbetsför ålder och sträva efter att fler arbetstillfällen ska finnas i kommunen.

De ökade skatteintäkterna kan komma från flera typer av arbetstillfällen när det sker en stor företagsinvestering i en kommun:

- Den primära sysselsättningseffekten handlar om att det uppstår nya jobb i den nya företagsetableringen eller -expansionen.
- Det uppstår även en indirekt effekt genom att personer som flyttar till kommunen för att arbeta vid det företag som etablerar sig eller expanderar ofta har en medföljande make/maka/partner som också behöver ett jobb på orten. Därtill leder tillkomsten av nya arbetstillfällen och nya kommuninvånare till en viss s.k. multiplikatoreffekt genom att efterfrågan på varor och tjänster av olika slag ökar i kommunen, vilket kan öka antalet sysselsatta i dessa branscher. På kort sikt handlar det inte minst om att inflödet av nya investeringar och bostadsbehov kan leda till en period av intensiv byggverksamhet i kommunen. Storleken på multiplikatoreffekterna kan variera från fall till fall, men normalt torde det handla om någonstans mellan 1 och 2 ytterligare jobb för varje nytt jobb i den nya företagsetableringen eller företagsexpansionen.[1]

En kommuns skatteintäkter bestäms av befolkningens storlek, beskattningsbara förvärvsinkomster och skattesatsen. Hur stor skatteintäkt kommunen får för varje nytt arbetstillfälle beror således i grunden på lönenivån och den kommunala skattesatsen.

Ökade skatteintäkter förutsätter bosättning

Det bör poängteras att kommunalskatten betalas i den kommun där en person är folkbokförd. För att en kommuns skatteintäkter ska kunna öka när ett företag etablerar sig eller expanderar på orten krävs det således att de nya jobb som uppstår utförs av personer som är

[1] Se till exempel Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser (Rapport 2024:12) Ny kraft i norr. Grön omställning och norra Sveriges arbetskraftsbehov fram till 2035 och Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser (Rapport 2025:13) Effekter av företagsetableringar på lokal ekonomi – två exempel från norra Sverige.

folkbokförda i kommunen. Ökade skatteintäkter från de nya anställda kan då komma både från personer som inte tidigare bodde i kommunen och flyttar dit för det nya arbetet, och från personer som redan bor i kommunen men som tidigare saknade eller hade en lägre arbetsinkomst.

En erfarenhet från gruvnäringen och de nya industrisatsningarna i norra Sverige är dock att de nya jobben där inte sällan utförs av personer som är bosatta i andra kommuner i landet, eller rent av utomlands, och som väljer att pendla till kommunen (så kallad ”fly in, fly out”).[2] I detta fall ökar alltså inte kommunens skattekraft, eftersom personerna i fråga är folkbokförda på någon annan ort.

Det kommunala utjämningssystemet påverkar

Hur stor den faktiska intäktsökningen blir för kommunen påverkas även av det kommunala utjämningssystemet. SKR har på sin hemsida redovisat räkneexempel för 2024 på hur utjämningssystemet påverkar skillnaden mellan brutto- och nettoeffekt på skatteintäkter som en kommun får för olika typer av invånare. Efter hänsyn taget till systemets faktorer för inkomst- respektive kostnadsutjämning visar beräkningarna att marginaleffekten på kommunens totala skatteintäkter vid inflyttning skiljer sig ganska lite mellan låg- och högavlönade yrken. Om man ser till genomsnittet för samtliga kommuner medför ytterligare en invånare mellan 19 och 64 år med en årsinkomst på 200 000 kronor ett skattetillskott för kommunen på drygt 22 000 kronor, medan motsvarande tillskott för en person med en årsinkomst på 800 000 kronor blir cirka 35 000 kronor. Effekten varierar dock mellan olika kommuner. För de kommuner som får lägst skattetillskott av den nya invånaren handlar det i räkneexemplen om knappt 10 000 kronor för både låg- och höginkomsttagaren, och för de som får mest om cirka 30 000 kronor för låg- och cirka

[2] Gällivare och Kiruna kommuner har uppskattat att cirka 10–15 procent av de som arbetar där inte är skrivna i kommunerna utan pendlar in från övriga länet, övriga Sverige eller utlandet. (Se Regeringskansliet [2024] Delrapport från utredare med uppdrag att främja koordinering av insatser för hållbart samhällsbyggande i Norrbottens och Västerbottens län [Fi 2022:A], s. 11 f.) Sett som andel av sysselsättningen i hela de två nordligaste länen, ökade inpendlingen i Västerbotten från cirka 2 procent under 2010–2022 till cirka 3,8 procent 2023, medan den i Norrbotten var cirka 3 procent 2023, vilket andelen legat på sedan 2015. [Se Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser [Rapport 2024:12] Ny kraft i norr. Grön omställning och norra Sveriges arbetskraftsbehov fram till 2035, s. 49 f.)

45 000 kronor för höginkomsttagaren (vi har då rensat bort några enstaka extremfall).[3]

En liknande bild ges av en underlagsrapport till Accelerationskontoret om lärdomar från södra Norrland av kommunalt risktagande vid stora företagsetableringar. Där anges att Timrå kommun har beräknat att om en stor företagsetablering skulle medföra att kommunens befolkning ökar med mellan 7 000 och 13 000 personer, så skulle kommunens skatteintäkter totalt öka med mellan 105 och 229 miljoner kronor, det vill säga mellan cirka 15 000 och 17 500 kronor per ny kommuninvånare.[4]

Fastighetsrelaterade intäkter

Att sälja mark till företag som ska etablera sig eller expandera på orten kan ge intäkter för kommunen. Kommuner är i allmänhet stora markägare som aktivt använder mark för att planera och bygga för samhällsutveckling, bostäder och infrastruktur. De äger ofta mark nära tätorter för att möta behov av rekreation och friluftsliv. Kommunen kan sälja mark genom avtal eller upplåta nyttjanderätter till byggherrar, men allmänna platser kvarstår oftast som kommunens egendom.

På längre sikt kan en stor företagsetablering eller -expansion, med ökad befolkning och behov av ökat bostadsbyggande som följd, även leda till ökade intäkter från kommunala fastighetsavgifter. Alla som äger ett bostadshus betalar en sådan avgift, vilken uppgår till 0,75 procent av fastighetens taxeringsvärde. Avgiften begränsas dock till ett indexbundet takbelopp som följer den årliga förändringen av inkomstbasbeloppet (för 2025 var takbeloppet 10 074 kronor per bostadsbyggnad). För nybyggnation har ett undantag dock införts för att stimulera bostadsbyggandet. Bostäderna är helt befriade från avgift de första 15 åren, varför det tar lång tid innan kommunerna kan få ut intäkter från fastighetsavgiften för nybyggda bostäder.

[3] https://skr.se/ekonomiochbudgetplanering/utjamningssystem.8275.html (hämtad 2025-11-04).
[4] Azets (2025) Starkare tillsammans – lärdomar från Södra Norrland av kommunalt risktagande vid stora företagsetableringar. Rapport till Accelerationskontoret.

4.1.2 Andra fördelar för kommunen, dess invånare och näringsliv

När ett företag etablerar sig eller expanderar kan det alltså ge fler invånare i kommunen och ökade skatteintäkter. Fler invånare kan dock även ha andra fördelar för en kommun. Till att börja med ses tillväxt rent allmänt som något eftersträvansvärt av många kommuner. En stor och ökande befolkning antas stärka en kommuns attraktivitet, bland annat därför att det möjliggör ett större utbud av verksamheter där människor kan träffas eller konsumera, såsom kulturinstitutioner, butiker och restauranger.

Med en växande befolkning ökar också antalet användare av de offentliga tjänsterna. Det kan göra det lättare att upprätthålla och utveckla omfattningen och kvaliteten i skolor, vård och omsorg och infrastruktur som vatten och avlopp.

En variant på detta är om nyinflyttningen till kommunen kan bidra till att öka kapacitetsutnyttjandet av kommunens befintliga tillgångar, till exempel bostadsbeståndet. Visserligen är det vanligt att en ökad inflyttning till följd av en större företagsinvestering medför att fler bostäder behöver byggas, vilket kan ge utmaningar för kommunen (se avsnitt 4.3). Men om beläggningen i utgångsläget är låg i bostadsbeståndet i kommunen, kan nyinflyttningen åtminstone till en del mötas med ökad beläggning bland befintliga bostäder. Att få till ett sådant ökat kapacitetsutnyttjande i kommunala faciliteter, såsom till exempel bostäder, skolor eller industrimark/-lokaler, kan vara ett incitament för en kommun att ta emot en stor etablering eller expansion.

När det sker en stor företagsinvestering av vikt för den gröna omställningen, kan också kommunens mottagande sägas bidra till denna omställning. Det kan vara ett mål i sig för kommunen och även medföra att den ”sätts på kartan” som en föregångare i omställningen. Det kan ge ökad uppmärksamhet och leda till att kommunen får stå som arrangör för nationella och utländska besök samt större nationella och internationella evenemang. Även sådana aktiviteter har en positiv effekt på näringslivet i kommunen, exempelvis för hotell, restauranger och affärer.

Vidare handlar de etableringar och expansioner som är i fokus för vårt uppdrag ofta om verksamheter i teknologisk framkant. Med sådana etableringar kan kommunen bli mer attraktiv för investe-

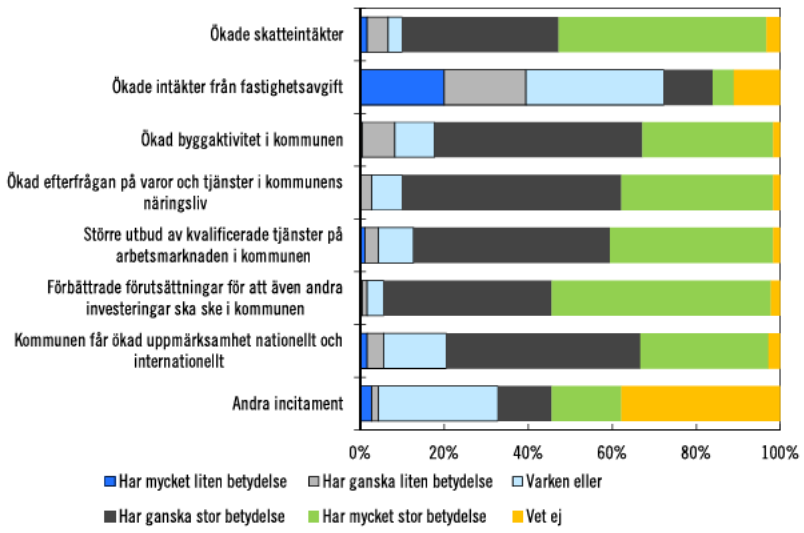
ingar av likartad karaktär. Det ökar möjligheterna för att det i kommunen kan bildas kluster inom verksamhetsområdet, vilket kan öka kommunens attraktionskraft för forskningsverksamhet.

Stora företagsinvesteringar kan också stärka arbetsmarknaden i kommunen – och då inte bara i bemärkelsen att det tillkommer fler arbetstillfällen. Genom att investeringarna inte sällan handlar om avancerad teknik kräver de också ofta kvalificerad personal. Om behovet av kvalificerade tjänster ökar i en kommun, så kan det ha positiva effekter på den lokala arbetsmarknaden.

4.1.3 Olika typer av incitament betonas i vår enkät

Som framgått av kapitel 2 har vi gjort en enkät bland samtliga kommuner. En fråga var vilka incitament kommuner generellt sett har att attrahera och ta emot företagsetableringar och -expansioner. De svarande fick bedöma graden av betydelse för åtta fördefinierade svarsalternativ, med möjlighet att i ett öppet svar utveckla vad man avsåg om man fyllde i ”andra incitament”. Många angav att flera olika incitament har ganska eller mycket stor betydelse (se figur 4.1).

Figur 4.1 Bedömning av vilka incitament kommuner generellt har att attrahera och ta emot företagsetableringar/-expansioner (n = 180)

Källa: Accelerationskontorets enkätundersökning bland landets kommuner.

Som figuren visar angav många av kommunerna att möjligheten till ökade skatteintäkter är ett viktigt incitament för att attrahera och ta emot stora etableringar och expansioner. Men enkätsvaren tyder också på att kommunernas incitament handlar om mer än bara ökade skatteintäkter.

Av de som angav att ”andra incitament” har ganska eller mycket stor betydelse (53 kommuner) nämnde många i det öppna svaret faktorer som liknar de fördefinierade alternativen. Således var de två vanligaste svaren i dessa fall att företagsetableringar och företagsexpansioner skapar fler jobb i kommunen (cirka 40 procent angav det) eller bidrar till ökad befolkning i kommunen (cirka 20 procent svarade det) – det får sägas knyta an till att skatteintäkterna kan öka vid en etablering eller expansion. De tre faktorer som därutöver nämndes oftast i de öppna svaren (alla angavs av cirka 15 procent) rörde att etableringar och expansioner förstärker kommunens varumärke och bild i omvärlden, bidrar till att utveckla det lokala näringslivet samt underlättar investeringar i infrastruktur.

Sett till hur olika typer av kommuner har svarat på frågan om incitament, finns det på gruppnivå (med de indelningar vi använder) inga tydliga skillnader vare sig mellan kommuner av olika storlek, med olika nivå av arbetslöshet eller utifrån vilken FA-region de tillhör. Till exempel kan noteras att i de FA-regioner där flera kommuner svarat på enkäten så har de nästan genomgående gjort olika bedömningar av vilken betydelse det har att en etablering/expansion kan ge ett ”större utbud av kvalificerade tjänster på arbetsmarknaden i kommunen”. I FA-regioner med många kommuner, det vill säga främst storstadsområdena, finns det också i allmänhet någon eller några kommuner i samtliga svarsalternativ.

4.2 Bilden av kommuners utmaningar i vår enkät

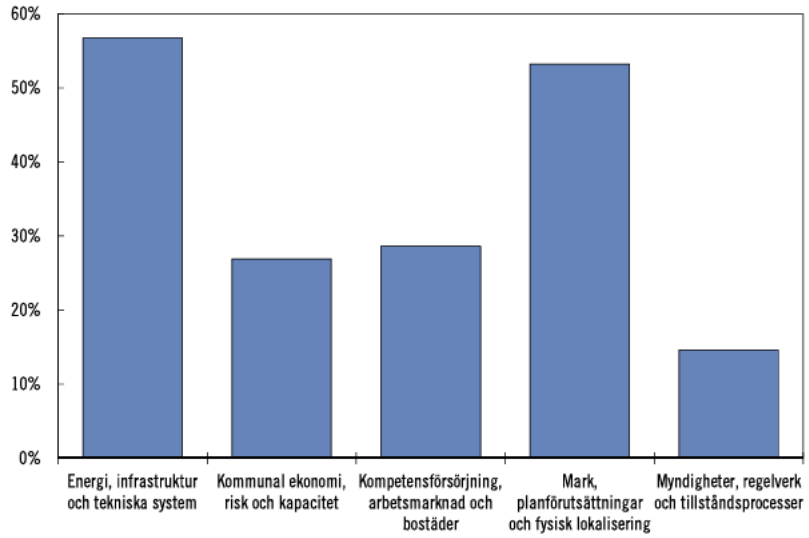
Kommuner som vill attrahera och ta emot stora etableringar och expansioner möter olika slags utmaningar – det visar såväl tidigare studier som vår enkät och våra intervjuer. Utmaningar kring att attrahera företag att etablera sig eller expandera uppstår i ett tidigt skede och föregår till stor del mottagandet, medan olika utmaningar i själva mottagandet ofta uppstår ungefär samtidigt.

4.2.1 Utmaningar enligt enkäten

I enkäten ombads de svarande att i en öppen fråga ange vilka de största utmaningarna är för en kommun som vill ta emot en större företagsetablering eller företagsexpansion. Svaren kan grovt sett indelas i fem kategorier – dessa och hur stor andel som angett respektive kategori som en utmaning visas i figur 4.2 nedan.

Figur 4.2 Faktorer som angetts som utmaningar när kommuner tar emot större företagsetableringar/-expansioner (n = 171)

Andel av de svarande som nämnt området som en utmaning

Källa: Accelerationskontorets enkätundersökning bland landets kommuner.

Sett till den storleksindelning av kommunerna som vi använder, så motsvarar svarsprofilen även på gruppnivå i huvudsak den som visas i figuren. För enskilda utmaningar finns dock vissa variationer mellan kommuner av olika storlek. Störst enhetlighet finns kring att ”energi, infrastruktur och tekniska system” kan utgöra en utmaning – där motsvarar genomsnitten i samtliga storleksgrupper i princip det samlade värde som framgår av figuren ovan. För två typer av utmaningar finns däremot stora skillnader, främst genom att en klart större andel av kommunerna i en storleksgrupp lyft fram utmaningen än i övriga grupper (i båda fallen cirka 25 procentenheter mer än den näst högsta gruppen). Det gäller för ”kompetensförsörjning,

arbetsmarknad och bostäder” där genomsnittet för kommunerna med mellan 50 000 och 100 000 invånare (cirka 65 %) är klart högre än för övriga grupper och för ”mark, planförutsättningar och fysisk lokalisering” där motsvarande gäller för kommunerna med fler än 100 000 invånare (vars genomsnitt är cirka 80 % i detta fall). Möjligen avspeglar det senare att tillgången på ledig mark för företagsetableringar är mer begränsad i de största och ofta tätbebyggda kommunerna.

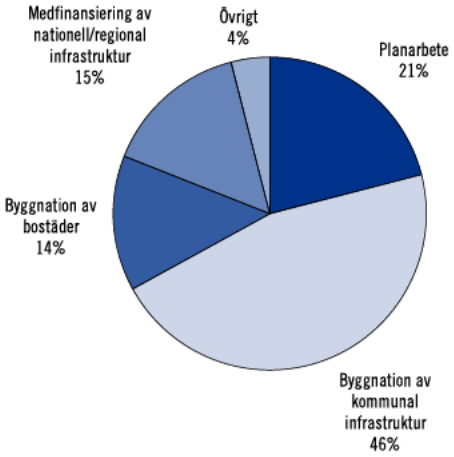
Även för kommuner med olika nivåer av arbetslöshet ser svarsprofilerna på gruppnivå i huvudsak ut på motsvarande sätt som i figur 4.2. Dock tycks ”kompetensförsörjning, arbetsmarknad och bostäder” oftare vara en utmaning för kommuner med låg arbetslöshet än för dem med hög arbetslöshet. Således har drygt en tredjedel av kommunerna med mindre än 5 procents arbetslöshet angett detta som en utmaning, att jämföra med mindre än en sjättedel av kommunerna där arbetslösheten överstiger 9 procent.

Som framgår av figur 4.2 har många kommuner nämnt ”mark, planförutsättningar och fysisk lokalisering” som en utmaning. Sett till hur svaren fördelar sig mellan FA-regionerna kan dock noteras att i cirka 20 av de 71 FA-regionerna har ingen kommun nämnt dessa aspekter i sitt svar. Av dessa återfinns fler än hälften i Norrland och även de övriga i områden som präglas av gles- eller landsbygd. I samtliga de FA-regioner som omfattar landets största städer har däremot åtminstone någon kommun nämnt att ”mark, planförutsättningar och fysisk lokalisering” är en utmaning.

4.2.2 Kostnader enligt enkäten

I sammanhanget är det också intressant att se hur de svarande har bedömt hur stor del av en kommuns kostnader i samband med en företagsetablering eller -expansion som kan kopplas till olika insatser. I enkäten ombads kommunerna att uppskatta hur stor del av de totala kostnaderna som kan hänföras till fem olika fördefinierade kostnadstyper, med möjlighet att i ett öppet svar precisera vad man menar med typen ”övrigt”. Det bör påpekas att ganska många svarade ”vet ej” i denna fråga, men i figur 4.3 visas den genomsnittliga svarsbilden för de som gjort en uppskattning.

Figur 4.3 **Hur stor del av en kommuns kostnader vid en företagsetablering eller -expansion kan kopplas till olika insatser (n = 109)**

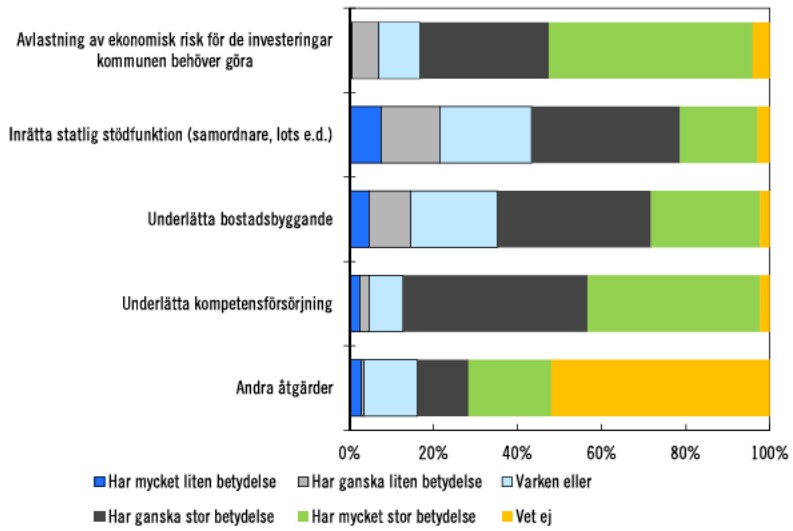
Källa: Accelerationskontorets enkätundersökning bland landets kommuner.

Bland de som tog upp ”övriga” insatser (32 svarande) var det främst två områden som återkom hos flera svarande. Dels kostnader för insatser som i vid mening är riktade till de investerande företagen (näringslivsutveckling, näringslivsservice, etablerings- och marknadsföringsinsatser med mera). Dels kostnader kopplade till kommunens interna insatser (kompetensförsörjning, utbildning, kommunikation, möten med mera).

4.2.3 Önskemål om åtgärder enligt enkäten

I enkäten frågade vi också vilka åtgärder kommunerna anser att staten i första hand borde vidta för att underlätta deras mottagande av stora företagsetableringar och företagsexpansioner. De fick bedöma graden av betydelse för fem fördefinierade svarsalternativ, och om de fyllde i ”andra åtgärder” fanns möjlighet att utveckla i ett öppet svar. Som framgår av figur 4.4 efterlyser kommunerna framför allt åtgärder för att underlätta kompetensförsörjning och för att avlasta den ekonomiska risk som kommunen kan behöva ta för de investeringar den gör i samband med etableringen eller expansionen.

Figur 4.4 Åtgärder kommunerna vill se enligt enkäten (n = 173)

Källa: Accelerationskontorets enkätundersökning bland landets kommuner.

Vad gäller ”andra åtgärder” angav totalt 55 kommuner att sådana har ganska eller mycket stor betydelse. Tre områden återkom ofta. Det vanligaste, som togs upp i drygt hälften av svaren, avsåg behov av åtgärder för att utveckla samhällets infrastruktur, särskilt elförsörjningen. Näst vanligast var frågor om regelverk, tillståndsprocesser och myndighetssamordning, som nämndes i en tredjedel av svaren. Slutligen efterlystes i cirka en femtedel av svaren en mer utvecklad näringspolitik, inklusive större och mer samordnade satsningar på investeringsfrämjande på olika nivåer i samhället.

Sett till svarens fördelning mellan olika typer av kommuner gäller för samtliga åtgärdstyper i figur 4.4, med undantag för ”andra åtgärder”, att de minsta kommunerna (med färre än 10 000 invånare) i medeltal anger de högsta värdena på åtgärdens betydelse, medan de största kommunerna (med fler än 100 000 invånare) i genomsnitt anger de lägsta värdena. Medelvärdena för dessa två grupper skiljer sig mellan 0,5 och 1 betygssteg för de olika åtgärdstyperna, om skalan från mycket liten till mycket stor graderas från 1 till 5.

Utifrån de svarande kommunernas hemvist i olika FA-regioner går det inte att utläsa några systematiska skillnader i bedömningen

av de olika åtgärdstyperna i figur 4.4. Däremot finns vissa skillnader mellan kommuner med olika hög arbetslöshet. Gruppen kommuner där arbetslösheten är lägst (under 3 procent) anger i medeltal de högsta värdena på åtgärdens betydelse för samtliga åtgärdstyper. Vilken grupp som ger de lägsta värdena varierar något. Men för tre av de fem åtgärdstyperna – däribland underlättande av kompetensförsörjning – ges det lägsta genomsnittliga värdet av kommunerna med högst arbetslöshet (från 9 procent och uppåt).

4.3 Utvecklad redogörelse för kommuners utmaningar

De utmaningar som kommuner har när de vill attrahera och ta emot stora företagsetableringar och -expansioner har belysts i både tidigare studier och vårt arbete. Den samlade bild som framträder visar att utmaningarna kan beskrivas utifrån fem grupper:

- Frågor kring investeringsfrämjande
- Stöd och rådgivning från statens sida
- Allmän ekonomisk riskavlastning
- Behov av insatser inom vissa sakområden som en följd av etableringen/expansionen
- Frågor om kompetensförsörjning

I det följande diskuteras dessa utmaningar. Som bakgrund beskrivs också i vissa fall översiktligt befintliga och föreslagna statliga åtgärder med bäring på utmaningarna.

4.3.1 Frågor kring investeringsfrämjande

Vårt tilläggsuppdrag berör kommuners incitament och utmaningar att attrahera och ta emot stora företagsetableringar och -expansioner som är viktiga för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning. Både i tidigare studier och de kontakter vi haft i arbetet, har de kommunala utmaningar som lyfts fram oftast berört mottagandet av stora etableringar och expansioner. Men flera aktörer har

pekat på att även det investeringsfrämjande arbete som sker tidigare för att attrahera företaget att göra investeringen kan vara en utmaning för kommunen.

En väsentlig orsak till att det kan vara svårt för kommuner att locka till sig stora företagsetableringar och -expansioner är att det råder stark konkurrens om sådana investeringsfall – mellan Sveriges kommuner, men i många fall även gentemot andra länder. Visserligen varierar kommunernas attraktivitet för de investerande företagen beroende på sådant som till exempel storlek, geografiskt läge, kommunikationer, näringslivstraditioner, tillgång på energi med mera. Men det är ändå ganska ovanligt att en kommun har så unikt lämpliga förutsättningar att den är det enda tänkbara alternativet för en potentiell nyetablering. Däremot ser konkurrensen av naturliga skäl annorlunda ut ifall det handlar om expansion av en befintlig verksamhet som redan finns på orten.

Vidare har flera aktörer även framfört att många kommuner är små och har begränsade resurser för investeringsfrämjande insatser samtidigt som man menar att den samverkan som sker på regional och nationell nivå inte alltid fungerar optimalt.

Befintliga statliga stöd och idéer som framförts om nya stöd

I kapitel 3 beskrev vi översiktligt det svenska systemet för investeringsfrämjande på lokal, regional och nationell nivå. Det offentliga främjandet av utländska investeringar i Sverige sågs över av en offentlig utredning för drygt fem år sedan.[5] Flera av utredningens förslag har sedermera genomförts, vilket enligt flera av de aktörer vi varit i kontakt med har medfört att det svenska investeringsfrämjandet har förbättrats på senare år. Till det sägs även andra faktorer ha bidragit, till exempel den successiva utveckling som skett av Team Sweden-konceptet.

Vissa av utredningens förslag har dock inte genomförts. Det gäller bland annat utredningens rekommendation att det borde skapas en fastare, mer enhetlig struktur i relationen mellan nationellt och regionalt investeringsfrämjande och därtill en ökad långsiktighet med mindre beroende av projektmedel. I detta syfte föreslog utredningen

[5] SOU 2019:21 Effektivt investeringsfrämjande för hela Sverige. Slutbetänkande av Utredningen för ett effektivt offentligt främjande av utländska investeringar.

bland annat att det borde införas ett basanslag från staten motsvarande en heltidstjänst per region, som villkoras mot en lika stor finansiering från respektive region.

4.3.2 Stöd och rådgivning från statens sida

Såväl SKR som ett flertal kommuner har till Accelerationskontoret framfört att staten på flera sätt kan behöva utveckla sina arbetssätt om kommuners vilja och förmåga att ta emot stora företagsetableringar och -expansioner ska öka. Till en del berör dessa synpunkter frågor som Accelerationskontoret arbetar löpande med inom ramen för sitt grunduppdrag, till exempel önskemål om bättre utformade myndighetsprocesser som levererar det företagen och kommunerna behöver i rätt tid, och behandlas därför inte närmare i det här sammanhanget.

Flera aktörer har dock pekat på att det även finns behov av bättre stöd och rådgivning från statens sida i relation till de kommuner som tar emot stora företagsetableringar och -expansioner. Liknande synpunkter har även framkommit i andra studier. Till exempel visar en rapport från Tillväxtverket att berörda kommuner ofta känner att de kämpar ensamma för att möjliggöra de aktuella företagsinvesteringarna och att de efterlyser mer stöd och förståelse från myndigheterna som de samverkar med.[6]

Befintliga statliga stöd och idéer som framförts om nya stöd

Utifrån erfarenheter av ovanstående slag har flera aktörer påtalat att det borde inrättas en statlig rådgivningsfunktion på permanent basis för att stötta de kommuner där investeringarna sker, i synnerhet för särskilt stora och/eller särskilt strategiska investeringar.[7]

Även regeringen har framhållit att statens styrning och koordinering av det komplexa samspel som krävs för att lyckas med nyindustrialiseringen och samhällsomvandlingen behöver öka.[8]

[6] Tillväxtverket (2025) Vem bryr sig om oss? Om relationen mellan kommuner och myndigheter vid större företagsinvesteringar. Rapport 0520.
[7] Se till exempel Sveriges Kommuner och Regioner (2025) Förslag på konkreta åtgärder – medskick till Accelerationskontorets tilläggsdirektiv. SKR2025/02976.
[8] Regeringskansliet (2024) Strategi för nyindustrialiseringen och samhällsomvandlingen i Norrbottens och Västerbottens län.

Under de senaste åren har också regeringen beslutat om flera uppdrag med koppling till rådgivning och samordning. Ett exempel är regeringens utredare med uppdrag att främja koordinering av insatser för hållbart samhällsbyggande i Norrbottens och Västerbottens län[9], vars arbete sedan följts av ett liknande uppdrag till Tillväxtverket.[10] Därtill har Tillväxtverket, som vi nämnde i avsnitt 3.3.2, ett regeringsuppdrag som i praktiken löpt i flera omgångar sedan 2017, att ytterligare stärka regioners och kommuners beredskap vid varsel, omställning, företagsetableringar och företagsexpansioner liksom deras kapacitet att hantera konsekvenserna av dessa. Hösten 2025 fick också Länsstyrelsen i Norrbottens län ett samordningsuppdrag i samband med den fortsatta samhällsomvandlingen i Kiruna. Ett annat exempel är att regeringen 2023 gav Business Sweden i uppdrag att förstärka koordineringen av insatser för stora etableringar i fordonsindustrins gröna omställning, vilket avrapporterades i november 2025 (se avsnitt 3.3.3).[11] I regeringens strategi för nyindustrialiseringen och samhällsomvandlingen i Norrbottens och Västerbottens län pekas även på andra åtgärder som vidtagits i liknande syfte.[12]

4.3.3 Allmän ekonomisk riskavlastning

Som beskrevs i avsnitt 4.1 uppstår de fördelar en kommun främst kan vinna då ett företag där väljer att etablera sig eller expandera, det vill säga ökade skatteintäkter, normalt först på lite längre sikt. På kortare sikt kan dock kommunen ofta behöva göra olika insatser för att kunna ta emot etableringen eller expansionen. Som vi beskriver närmare i nästföljande avsnitt kan det till exempel handla om att fler bostäder behöver byggas i kommunen och att såväl kommunal infrastruktur som service (förskolor, skolor, vuxenutbildning med mera) behöver utvecklas.

[9] Regeringskansliet (2024) Delrapport från utredare med uppdrag att främja koordinering av insatser för hållbart samhällsbyggande i Norrbottens och Västerbottens län (Fi 2022:A) och Regeringskansliet (2024) Rapport från ett skeende. Om bostäders betydelse för klimatomställning och återindustrialisering. Slutrapport från utredare med uppdrag att främja koordinering av insatser för hållbart samhällsbyggande i Norrbottens och Västerbottens län (Fi 2022:A).
[10] Klimat- och näringslivsdepartementet (2023) Uppdrag till Tillväxtverket att samordna arbetet på nationell nivå för att stödja nyindustrialiseringen och samhällsomvandlingen i Norrbottens och Västerbottens län. KN2023/03505.
[11] Business Sweden (2025) Uppdrag att förstärka koordinering av insatser för stora etableringar i fordonsindustrins gröna omställning (KN2023/03276). Slutredovisning.
[12] Regeringskansliet (2024) Strategi för nyindustrialiseringen och samhällsomvandlingen i Norrbottens och Västerbottens län.

Förskjutningen i tid mellan kostnader och intäkter innebär ett ekonomiskt risktagande och en utmaning för den berörda kommunen. Osäkerheten förstärks av att man i förväg inte säkert kan veta om företagsetableringen/-expansionen i slutändan får den omfattning som från början planerades eller om kommunens skatteintäkter ökar så mycket som ursprungligen antogs. Till det senare bidrar att det inte är givet hur många skattebetalande personer som kommer att flytta till kommunen som följd av industrins investeringar. Därtill är kommunens investeringar i allmänhet lånefinansierade, vilket medför en lånekostnad.

Ovanstående ska även ses i ljuset av att kommunallagen ställer krav på god ekonomisk hushållning, vilket innebär att varje kommun och region ansvarar för att ha en långsiktigt hållbar ekonomi. Enligt kommunallagen ska de upprätta en budget där kostnader inte överskrider intäkter. Om resultatet i efterhand blir negativt ska det – i enlighet med det kommunala balanskravet – regleras under de närmast följande tre åren.[13]

Befintliga statliga stöd och idéer som framförts om nya stöd

Ett flertal aktörer har framfört att staten borde vidta åtgärder för att minska den ovannämnda ekonomiska risken. Framför allt två skäl har angetts. Det ena är att staten har ett intresse av att den gröna omställningen blir av, eftersom den gynnar den ekonomiska tillväxten och Sveriges konkurrenskraft.[14] Det andra skälet är att det för investeringar av detta slag finns en asymmetri i fördelningen av den offentliga ekonomins intäkter och kostnader, på så vis att kommunen behöver stå för en stor del av investeringarna medan staten får en större del av intäkterna.[15]

Nedan beskrivs två tänkbara åtgärder avseende ekonomisk riskavlastning som diskuterats.

[13] Regler om kommuners ekonomiska förvaltning finns i 11 kap. Kommunallagen (2017:725).
[14] Se till exempel Landsbygds- och infrastrukturdepartementet (2025) Kreditgarantier för lån till anordnande av nya bostäder i etablerings- och omställningskommuner. LI2025/01122.
[15] Exempelvis anges i en rapport från Region Norrbotten att kommunerna behöver stå för 30–50 procent av investeringskostnaderna, medan skatteintäkterna tillfaller staten till 80 procent genom bolagsskatt, inkomstskatt och moms. Se Region Norrbotten (2024) Norrbotten: Industriomställningen och dess samhällsekonomiska effekter. Frågan har även tagits upp i bland annat Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser (rapport 2025:13) Effekter av företagsetableringar på lokal ekonomi – två exempel från norra Sverige.

Kreditgarantimodellen som ekonomisk riskavlastning

En kreditgaranti är en försäkring för en kreditgivare som skyddar mot förlust om låntagaren inte kan betala tillbaka sitt lån. Staten kan erbjuda sådana garantier, som täcker en viss del av lånet, för att stödja specifika ändamål, till exempel bostadsbyggande eller gröna investeringar. Om låntagaren inte kan fullgöra sina betalningar, träder garantin in efter att säkerheter har realiserats och täcker en del av förlusten.[16]

Den som vill ha en kreditgaranti för att skydda sitt åtagande får normalt betala en avgift för detta till den som ställer ut kreditgarantin. Avgiften sätts i relation till storleken på den aktuella risken.[17] För statliga kreditgarantier kan riksdagen dock i vissa fall besluta om en lägre avgift än den förväntade kostnaden. Då uppstår en statlig subvention som motsvarar den uteblivna avgiftsintäkten.

Statliga kreditgarantier är ett sedan länge etablerat verktyg för att stötta riskfyllda åtaganden som staten har ett intresse i att säkerställa. Genom att ställa ut kreditgarantier går staten i borgen för någon annans betalningsåtagande, vilket leder till en finansiell risk för staten. Garantier används till exempel för att stödja svenska exportföretag, bostadsbyggande, infrastrukturprojekt och för att trygga stabiliteten vid ekonomiska kriser. För det ändamål och till det belopp som riksdagen har beslutat för ett eller flera budgetår får regeringen ställa ut garantier och göra andra liknande åtaganden. Om det finns särskilda skäl för det får en garanti ställas ut utan att beloppet begränsas. Fyra myndigheter utfärdar och förvaltar finansiella garantier i staten inom olika områden: Riksgäldskontoret, Exportkreditnämnden, Sida och Boverket.

Som nämnts kan en kommun behöva hantera en ekonomisk risk när ett företag etablerar sig eller expanderar på orten. Detta då kommunen på kort sikt kan behöva vidta olika, ofta lånefinansierade åtgärder, samtidigt som vinsterna för kommunen – i form av främst ökade skatteintäkter – ligger lite längre fram i tiden och också kan vara osäkra. Olika aktörer har framfört att en statlig kreditgaranti

[16] https://forum.statskontoret.se/redovisning-och-finansiering/garantier-och-utlaningar/hur-styr-staten-garantier-och-utlaning/ (hämtad 2026-02-15).
[17] Enligt 14 § förordningen (2011:211) om utlåning och garantier gäller följande: För varje garanti eller särskilt avgränsad grupp av garantier ska en garantiavgift tas ut som motsvarar statens förväntade förlust. Avgiften ska tas ut av garantigäldenären (dvs. den för vars åtagande en garanti har utfärdats) eller garantitagaren (dvs. den till vars förmån en garanti gäller).

skulle kunna vara ett verktyg för att minska denna risk för kommunerna.[18]

I tilläggsdirektivet anges också att om Accelerationskontoret ser behov av att staten underlättar för kommuner att växa och bidra till regional utveckling, så ska vi lämna förslag på hur detta bör ske, *”exempelvis genom att använda kreditgarantimodellen för att stötta samhällsutvecklande insatser för kommuner”*.

Värdedelning med berörda kommuner

Ett annat sätt att få relationen mellan kostnader och framtida intäkter att te sig mer attraktiv för kommuner som tar emot stora etableringar och expansioner, skulle kunna vara att återföra en större del av de värden som industriinvesteringen genererar till den berörda kommunen. Flera tidigare utredningar har föreslagit sådana åtgärder.

Ett exempel är Utredningen om en hållbar försörjning av innovationskritiska metaller och mineral från 2022. Den föreslog att en gruvpott för lokal samhällsutveckling borde inrättas, för att en större andel av det värde som gruvnäringen genererar ska kunna komma hela landet till del. Utredningen angav ingen exakt nivå på gruvpotten, men bedömde att det kunde röra sig om cirka 50 till 200 miljoner kronor per år.[19]

För att underlätta utbyggnad av vindkraften föreslogs liknande åtgärder 2023 av Utredningen om stärkta incitament för utbyggd vindkraft, bland annat att lokalsamhället och närboende ska kunna få del av intäkterna när en vindkraftpark anläggs.[20] I budgetpropositionen för 2025 angavs att regeringen avser att införa tre kompensationsförslag som presenterades i utredningen. Därtill införde regeringen i samma proposition ett stöd till kommuner som påverkas av vindkraftsetableringar.[21]

[18] Se till exempel Lindblad, H., Karltorp, K. och Janhäll, M. (2022) Finansiering av näringslivets gröna omställning, Fossilfritt Sverige (2024) De fyra största hindren för industrins klimatomställning. Fossilfritt Sveriges genomgång av regeringens arbete med tillståndsprocesser, el, kompetens och finansiering, och Business Sweden (2025) Uppdrag att förstärka koordinering av insatser för stora etableringar i fordonsindustrins gröna omställning (KN2023/03276). Slutredovisning.
[19] SOU 2022:56 En tryggad försörjning av metaller och mineral. Betänkande av Utredningen om en hållbar försörjning av innovationskritiska metaller och mineral.
[20] SOU 2023:18 Värdet av vinden. Slutbetänkande av Utredningen om stärkta incitament för utbyggd vindkraft.
[21] Prop. 2024/25:1 Budgetpropositionen för 2025, utgiftsområde 20. Se även prop. 2025/26:239 Vindkraft i kommuner.

4.3.4 Behov av insatser inom vissa sakområden

Utöver det ekonomiska risktagande som beskrevs ovan, kan en etablering eller expansion som framgått även medföra att kommunen behöver göra insatser inom olika sakområden, till exempel bygga fler bostäder och utveckla den kommunala infrastrukturen och servicen. Nedan beskriver vi sådana utmaningar.

Inledningsvis bör dock påpekas att förutsättningarna för att ta emot företag som vill etablera sig eller expandera varierar mellan landets 290 kommuner. Vilka utmaningar som uppstår i praktiken påverkas till exempel av kommunens geografiska läge, dess näringslivsstruktur och ekonomi, företagsinvesteringens karaktär, demografiska förhållanden med mera. Problemen ser därför inte exakt likadana ut för alla kommuner. Och de utmaningar som tas upp nedan behöver heller inte uppstå i alla kommuner där företag gör större investeringar.

Utmaningar kopplat till bostadsbyggande

Stora företagsetableringar och -expansioner skapar ofta många nya arbetstillfällen. Om dessa i hög grad besätts av personer som flyttar till kommunen, ökar efterfrågan på bostäder i kommunen. Ofta medför det att nya bostäder av olika slag behöver byggas. Hur stort behovet av nybyggnation blir, beror dock bland annat på i hur hög grad den ökade efterfrågan kan tillgodoses via den befintliga bostadsmarknaden i kommunen och orter inom pendlingsavstånd.

När en stor etablering eller expansion leder till behov av ökat bostadsbyggande kan det dock innebära en utmaning för kommunen, i synnerhet när byggandet av flerfamiljshus sker via kommunens bostadsbolag. Att bygga innebär i sig en risk då det handlar om en kapitaltung investering vars framtida förräntning är osäker eftersom man inte med säkerhet kan veta hur den framtida beläggningen och hyresintäkten kommer att bli. Över hela landet hämmas också bostadsbyggandet av höga produktionskostnader.

Ett särskilt problem uppstår i områden där produktionskostnaderna överstiger marknadsvärdet på den nybyggda fastigheten. Det gäller inte minst för kommuner i glesbygdsområden där utgifterna för produktion av bostadshus är höga i förhållande till de hyror som kan tas ut. I dessa fall kan företagen förutom sedvanliga avskrivningar

även tvingas skriva ned värdet på de hus som uppförs. Avskrivningarna och nedskrivningarna bidrar till att bland annat kommunala bostadsföretag i vissa fall redovisar förluster kopplade till nyproducerade bostadshus. Detta upplevs som ett hinder för byggande av hyresrätter på svagare bostadsmarknader.

Befintliga statliga stöd och idéer som framförts om nya stöd

Staten har sedan lång tid tillbaka gett olika typer av stöd till bostadsbyggande o.d. Exempelvis infördes 1992 statliga kreditgarantier för lån till bostadsbyggande, vilka får beviljas av Boverket.[22] Vidare får Boverket lämna bidrag till kommuner med svag bostadsmarknad för stöd till undsättning eller omstrukturering av kommunala bostadsföretag i ekonomiska svårigheter och för stöd till företag som tillhandahåller bostadstjänster av allmänt ekonomiskt intresse.[23] Ett annat exempel är att regeringen i budgetpropositionen för 2025 avsatte 140 miljoner kronor till bostadsprojekt i norra Sverige under 2025. För att stödja industriomställningen föreslog regeringen också att 1,53 miljarder kronor skulle avsättas åren 2025–2028 för att underlätta bostadsbyggandet i norra Sverige[24], vilket sker genom kapitaltillskott till Norrlandsfonden. Det har även förekommit andra typer av stöd genom åren.[25]

Fler stöd lär också vara på väg att införas. Således har Landsbygds- och infrastrukturdepartementet nyligen lagt fram förslag om en modell för statligt subventionerade kreditgarantier för att främja nya bostäder i etablerings- och omställningskommuner. Enligt den aktuella promemorian ska en sådan definieras som en kommun där det enligt länsstyrelsens bedömning finns 1. behov av ett betydande tillskott av bostäder med anledning av påbörjade eller planerade företagsetableringar eller företagsexpansioner inom FA-regionen, 2. ovisshet om den framtida efterfrågan på bostäder på grund av osäkerhet i fråga om utvecklingen av de etableringar och expansioner som avses i 1, och 3. grundad anledning anta att produktions-

[22] Förordning (2020:255) om statlig kreditgaranti för lån för bostadsbyggande.
[23] Förordning (2018:111) om statsbidrag till kommuner med svag bostadsmarknad. I budgetpropositionen för 2026 aviserade dock regeringen att det befintliga statsbidraget till kommuner med svag bostadsmarknad kommer att avvecklas.
[24] Prop. 2024/25:1 Budgetpropositionen för 2025, utgiftsområde 18.
[25] Till exempel fanns det från november 2016 till årsskiftet 2021/2022 ett statligt investeringsstöd för hyresbostäder och bostäder för studerande. Ett annat exempel är att det på 1980-talet fanns en möjlighet att få en statlig hyresförlustgaranti i form av lån.

kostnaderna för nya bostäder kommer att överstiga bostädernas marknadsvärden.[26]

Även andra idéer om nya stöd kopplat till bostadsbyggande har framförts i olika sammanhang. Exempelvis har en hyresförlustgaranti föreslagits av bland annat utredaren med uppdrag att främja koordinering av insatser för hållbart samhällsbyggande i Norrbottens och Västerbottens län, av SKR och av Utredningen om förbättrad bostadsfinansiering 2017.[27]

Den senare utredningen uppmärksammade 2017 även det ovan nämnda problemet att värdet på nybyggda fastigheter måste skrivas ned om marknadsvärdet är lägre än produktionskostnaderna. Utredningen föreslog att Bokföringsnämnden borde ges i uppdrag att se över redovisningsreglerna i dessa delar.[28] Regeringen gav Bokföringsnämnden ett sådant uppdrag hösten 2019, vilket redovisades i april 2020. I uppdraget hade Bokföringsnämnden övervägt om nämndens allmänna råd BFNAR 2012:1 Årsredovisning och koncernredovisning (K3), i de delar som avser bestämmandet av anskaffningsvärde och om avskrivning och nedskrivning, borde ändras såvitt gäller bostadsföretags innehav av bostadshus. Bokföringsnämndens bedömning var dock att ändringar av det slag som efterlysts från olika håll inte skulle vara förenliga med svensk lag och bakomliggande EU-direktiv.[29]

I sammanhanget bör påpekas att regeringen den 26 mars 2026 beslutade att ge Utredningen (Fi 2026:04) om förändrad kommunal revision i uppdrag att säkerställa att avskrivningsreglerna inte hindrar nödvändig samhällsutveckling vid omfattande samhällsomvandlingar. I uppdragstexten (dir. 2026:21) anges att det vid större samhällsomvandlingar ställs nya krav inom många områden, bland annat behöver infrastruktur, bostäder, utbildningsmöjligheter samt tillgång till kultur och service komma på plats snabbt. Denna utveckling sägs utmana befintliga strukturer och regelverk, till exempel hur

[26] Landsbygds- och infrastrukturdepartementet (2025) Kreditgarantier för lån till anordnande av nya bostäder i etablerings- och omställningskommuner. LI2025/01122.
[27] Se Regeringskansliet (2024) Delrapport från utredare med uppdrag att främja koordinering av insatser för hållbart samhällsbyggande i Norrbottens och Västerbottens län (Fi 2022:A), Sveriges Kommuner och Regioner (2025) Förslag på konkreta åtgärder – medskick till Accelerationskontorets tilläggsdirektiv. SKR2025/02976, och SOU 2017:108 Lån och garantier för fler bostäder. Betänkande av Utredningen om förbättrad bostadsfinansiering.
[28] SOU 2017:108 Lån och garantier för fler bostäder. Betänkande av Utredningen om förbättrad bostadsfinansiering.
[29] Bokföringsnämnden (2020) Redovisning av regeringsuppdrag att se över de allmänna råd som avser redovisning av materiella anläggningstillgångar (Fi2019/03123/S3). Dnr 2019:97.

tillgångar värderas och aktiveras i den kommunala redovisningen. Enligt regeringen är det viktigt att regelverken är ändamålsenligt utformade och värnar god ekonomisk hushållning i kommunerna, samtidigt som de inte hindrar nödvändig samhällsutveckling vid omfattande samhällsomvandlingar. Mot denna bakgrund ska utredningen bland annat analysera hur avskrivningsreglerna för anläggningstillgångar påverkar kommuner vid omfattande samhällsomvandlingar och om det i särskilda fall kan finnas skäl för undantag från avskrivningsreglerna. Oavsett ställningstagande i sak ska utredningen också föreslå åtgärder för att avskrivningsreglerna inte ska hindra nödvändig samhällsutveckling vid omfattande samhällsomvandlingar, och lämna nödvändiga författningsförslag. Utredningens uppdrag ska i denna del redovisas senast den 28 februari 2027, och hela utredningsuppdraget senast den 31 december 2027.

Det bör även nämnas att regeringen i maj 2024 utsåg en utredare med uppdrag att verka för ökat småhusbyggande genom en ny egnahemsrörelse (”Egnahemskommissionären”). Utredaren ska dels analysera och klarlägga orsakerna till småhusens låga andel av nyproduktionen av bostäder, dels aktivt arbeta för att de parter som bedöms ha möjlighet att bidra till ett ökat småhusbyggande ska göra det. Utredaren ska också verka för anläggandet av nya trädgårdsstäder. Syftet är att verka för en ny egnahemsrörelse och att långsiktigt öka småhusens andel av nyproduktionen av bostäder. Utredaren har lämnat flera delrapporter. Uppdraget ska slutredovisas skriftligt senast den 15 januari 2027.

Situationen i Kiruna och Gällivare

Två kommuner där avskrivningsreglerna kring fastigheter medför särskilda problem är Kiruna och Gällivare. Till följd av investerings- och produktionsbeslut som fattats av det statliga aktiebolaget LKAB måste flyttar ske av Kiruna tätort i Kiruna kommun och av Malmberget i Gällivare. Genom den storskaliga nybyggnation som därmed skett och sker har de båda kommunernas anläggningstillgångar ökat kraftigt i värde under en kort tidsperiod.

Problemet har uppmärksammats av bland annat utredaren med uppdrag att främja koordinering av insatser för hållbart samhälls-

byggande i Norrbottens och Västerbottens län. I sin slutrapport[30] framhöll utredaren att Gällivares och Kirunas avskrivningskostnader på grund av stadsflyttarna kommer att öka kraftigt jämfört med skatteintäkterna.

Befintliga statliga stöd och idéer som framförts om nya stöd

Mot bakgrund av de speciella förutsättningarna för Kiruna och Gällivare förordade utredaren att regeringen borde vidta särskilda insatser för de två kommunerna, bland annat att en särskild utredare skulle få i uppdrag att göra en bred genomgång av förutsättningarna och lämna förslag till en tydligare ansvarsfördelning mellan kommun, stat och bolag.

I september 2025 gav regeringen Länsstyrelsen i Norrbottens län ett samordningsuppdrag i samband med den fortsatta samhällsomvandlingen i Kiruna. Det handlar om samordning av myndigheters och berörda aktörers insatser när det gäller exempelvis bostäder, infrastruktur, riksintressen, koncessioner, miljöprövning samt plan- och byggfrågor.

Vidare har det tidigare nämnda uppdraget till Utredningen (Fi 2026:04) om förändrad kommunal revision – om att säkerställa att avskrivningsreglerna inte hindrar nödvändig samhällsutveckling vid omfattande samhällsomvandlingar – delvis sin grund i situationen i Kiruna och Gällivare.

Stöd för att underlätta omställningen i Kiruna och Gällivare ges också av LKAB, inte minst finansiellt. Flera miljarder kronor har avsatts för att finansiera stadsflytt, investera i nya bostäder och samhällsfunktioner med mera.

Utmaningar kopplat till finansiering av transportinfrastruktur

När ett företag ska etablera sig eller expandera i en kommun, kan åtgärder behöva göras avseende såväl statlig som kommunal transportinfrastruktur. Det kan medföra olika typer av utmaningar.

[30] Regeringskansliet (2024) Rapport från ett skeende. Om bostäders betydelse för klimatomställning och återindustrialisering. Slutrapport från utredare med uppdrag att främja koordinering av insatser för hållbart samhällsbyggande i Norrbottens och Västerbottens län (Fi 2022:A).

Ansvaret för transportinfrastrukturen är fördelat på olika aktörer. När det gäller järnvägsnätet ägs och förvaltas den största delen av staten genom Trafikverket. Regionala spår ägs och förvaltas av kommuner och regioner. Staten har ansvar för utbyggnaden av järnvägsnätet. Beträffande vägnätet har Trafikverket ansvar för underhåll av det statliga vägnätet, medan kommuner och enskilda väghållare har ansvar för övrigt vägnät. När det gäller utbyggnad av nya vägar är ansvarsförhållandena mer komplicerade, och frågor som gäller finansieringsansvar avgörs därför ofta genom förhandlingar mellan stat och kommun.

En utmaning som särskilt påtalats till Accelerationskontoret, är att kommuner upplever att de villkor som gäller när de genom medfinansiering eller förskottering bidrar till statliga infrastrukturinvesteringar inte sällan skapar osäkra planeringsförutsättningar för kommunen.

Sedan cirka 15 år tillbaka finns en möjlighet för privata och offentliga aktörer att bidra finansiellt till statliga infrastruktursatsningar som är angelägna för dem. Det kan ske genom att kommuner, regioner och företag, helt eller delvis, medfinansierar statlig infrastruktur.[31] De transportpolitiska målen ska vara utgångspunkt för prioriteringen av objekt oberoende av om det förekommer medfinansiering eller inte. Det är relativt vanligt att kommuner medfinansierar infrastruktursatsningar. Under perioden 2020–2024 hade cirka 120 kommuner erfarenhet av detta.[32] Kommuner, regioner eller företag kan också genom ett lån till staten (s.k. förskottering) stå för investeringskostnaden, mot att staten återbetalar medlen när medel finns tillgängliga.[33] Åtgärderna ska genomföras enligt den nationella trafikslagsövergripande planen för transportsystemet och de regionala transportinfrastrukturplanerna.

Den kritik om osäkra planeringsförutsättningar kring medfinansiering och förskottering, som vi hört från kommuner, har vanligen handlat om att kommunen kan ha gått in i ett infrastrukturprojekt med föreställningen att deras slutliga insats skulle hamna på en viss

[31] Trafikverket (2025:111) Förslag till nationell plan för transportinfrastrukturen 2026–2037. Enligt den föreslagna planen förväntas medfinansieringen från kommuner, regioner och företag komma att uppgå till 23,5 miljarder kronor under planperioden.
[32] Här har medräknats de kommuner som enligt Statistiska centralbyråns ”Räkenskapssammandrag för kommuner” under den aktuella perioden tagit upp ett värde på detta i sin balansräkning.
[33] Trafikverket (2025:111) Förslag till nationell plan för transportinfrastrukturen 2026–2037. Under perioden förväntar Trafikverket att förskotteringen ska uppgå till 1,5 miljarder kronor.

nivå, men funnit att Trafikverket i slutändan belastat kommunen med en större summa. Ett exempel ges i en underlagsrapport till Accelerationskontoret om lärdomar från södra Norrland av kommunalt risktagande vid stora företagsetableringar.[34]

Befintliga statliga stöd och idéer som framförts om nya stöd

I ljuset av de ovan beskrivna förhållandena har flera kommuner framfört att de anser att ansvarsfördelningen mellan stat, kommun och näringsliv avseende finansiering av transportinfrastruktur behöver bli tydligare. Även SKR har framfört sådana synpunkter.[35]

Flera aktörer, däribland SKR[36], har också framfört en idé om att den nationella planen för transportinfrastrukturen borde kunna innehålla en nationell pott för stora infrastruktursatsningar med direkt påverkan på nyetableringar eller industrier som ställer om, motsvarande den näringslivspott som finns i dagens nationella plan. I näringslivspotten finns medel för åtgärder som näringslivets företrädare tillsammans med Trafikverket pekar ut som angelägna för att stärka näringslivets och järnvägens konkurrenskraft samt bidra till intermodala transportlösningar.[37]

Utmaningar kopplat till investeringar i annan infrastruktur

Många kommuner står i dag inför behov av stora investeringar i kritisk infrastruktur, såsom vatten och avlopp, bredband, belysning med mera. Det gäller för kommuner i allmänhet, men kan accentu-

[34] Azets (2025) Starkare tillsammans – lärdomar från Södra Norrland av kommunalt risktagande vid stora företagsetableringar. Rapport till Accelerationskontoret. Enligt studien gick Timrå kommun med på att medfinansiera en trafikplats i anslutning till etableringen av en industripark, som Timrå skapat tillsammans med Sundsvalls kommun. Timrå tog på sig att täcka kostnaderna för trafikplatsen utan att veta exakt hur stor kostnaden skulle bli. Ursprungligen godkände och beslutade kommunfullmäktige om medfinansiering för trafikplatsen på cirka 150 miljoner kronor. Vid tiden för rapporten (september 2025) beräknades slutnotan för trafikplatsen dock bli cirka 350 miljoner kronor.
[35] Sveriges Kommuner och Regioner (2025) Förslag på konkreta åtgärder – medskick till Accelerationskontorets tilläggsdirektiv. SKR2025/02976.
[36] Sveriges Kommuner och Regioner (2025) Förslag på konkreta åtgärder – medskick till Accelerationskontorets tilläggsdirektiv. SKR2025/02976.
[37] Trafikverket (2025:111) Förslag till nationell plan för transportinfrastrukturen 2026–2037. För perioden 2026–2037 föreslår Trafikverket att 1,2 miljarder kronor avsätts till näringslivspotten och används under planens första åtta år.

eras när ett företag etablerar sig eller expanderar på orten. Även här kan olika typer av utmaningar förekomma.

Befintliga statliga stöd och idéer som framförts om nya stöd

Flera kommuner har till Accelerationskontoret framfört idéer om statliga åtgärder för att underlätta investeringar av ovanstående slag, bland annat förslag på statlig medfinansiering och investeringsbidrag för att möjliggöra stora projekt inom infrastruktur.

För att underlätta investeringar i sådant som vatten och avlopp samt bredband har vissa kommuner även förordat att det då borde kunna ges anstånd och aktiveringsförskjutningar för investeringar. Det har motiverats med att kommunerna då skulle kunna investera i dessa områden utan omedelbara ekonomiska konsekvenser och enklare kunna balansera kostnader och intäkter över tid. Vissa aspekter på kommunala va-anläggningars ekonomi belystes av Va-beredskapsutredningen 2024, vars uppdrag var att se över regelverk och ansvarsfördelning och vid behov föreslå förändringar för att säkerställa en robust och kontinuerlig leverans av vattentjänster.[38]

En annan idé som framförts är att infrastruktur kopplad till stora etableringar och expansioner kan anses ha en beredskapsnytta på samhällsnivå, varför statliga medel eventuellt skulle kunna allokeras för att delfinansiera infrastruktur inom till exempel vatten- och logistikinfrastruktur tillsammans med företag och kommuner.[39]

4.3.5 Frågor kring kompetensförsörjning

Stora företagsetableringar och -expansioner kan medföra olika utmaningar kring kompetensförsörjning. Det investerande företaget behöver hitta kompetenta personer till de jobb som uppstår, vilket ofta kräver rekrytering från andra delar av landet än den aktuella kommunen, och inte sällan även utanför landets gränser. För den kommun som vill attrahera och ta emot stora etableringar och expansioner gäller det därtill att förmå de personer som rekryteras till de nya jobben att också bosätta sig i kommunen, eftersom kommunal-

[38] SOU 2024:82 Ökad va-beredskap. Betänkande av Va-beredskapsutredningen.
[39] Business Sweden (2025) Uppdrag att förstärka koordinering av insatser för stora etableringar i fordonsindustrins gröna omställning (KN2023/03276). Slutredovisning.

skatt betalas där man är folkbokförd. Denna utmaning beskrivs ofta som befolkningsförsörjning.

En stor företagsinvestering kan även påverka kommunens egen kompetensförsörjning. De åtgärder som kommunen behöver vidta med anledning av etableringen eller expansionen kan ofta vara tids- och arbetskrävande och ge en belastning på den kommunala driftskapaciteten. I synnerhet i mindre kommuner är det ofta ganska få personer som har expertkunskap inom vissa av de verksamhetsområden som berörs. I vissa fall kan kommunen därför ha svårt att hinna med att både hantera frågor kopplade till etableringen/expansionen och den ordinarie handläggningen, till exempel av PBL-ärenden. Därtill påverkas vissa kommuners arbete numera också av de regler om kortare tidsfrister som gäller för tillståndsprocesser enligt EU-förordningarna om kritiska råmaterial och om nettonollindustri, vilka trädde i kraft för ett par år sedan.[40]

Befintliga statliga stöd och idéer som framförts om nya stöd

Ett flertal åtgärder kopplade till kompetensförsörjning och för att stimulera ökad inflyttning till kommuner med arbetskraftsbehov har på senare år genomförts eller diskuterats av olika aktörer.

Starkare geografiska krav på var arbetslösa ska söka jobb

Ett sätt att öka inflyttningen till kommuner som tar emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner kan vara att ställa starkare geografiska krav på var arbetslösa ska söka jobb.

En viss sådan styrning finns i dag genom den handlingsplan som upprättas för en individ som är inskriven som arbetssökande vid Arbetsförmedlingen, med syftet att personen ska hitta ett nytt jobb eller studier. Planen specificerar den sökandes mål, vilka slags och hur många jobb hen ska söka, vilka aktiviteter den sökande ska göra och vilket stöd hen kan behöva. Om Arbetsförmedlingen bedömer

[40] Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/1252 av den 11 april 2024 om inrättande av en ram för säkerställande av trygg och hållbar försörjning av kritiska råmaterial och om ändring av förordningarna (EU) nr 168/2013, (EU) 2018/858, (EU) 2018/1724 och (EU) 2019/1020 respektive Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/1735 av den 13 juni 2024 om inrättande av en åtgärdsram för att stärka Europas ekosystem för tillverkning av nettonollteknik och om ändring av förordning (EU) 2018/1724.

att det inte finns tillräckligt med jobb inom den sökandes yrkesområde på nuvarande hemort kan hen behöva söka jobb på annan ort. Handlingsplanen avgör aktuellt sökområde, men den sökande kan också få ekonomiskt stöd för resor och boende vid jobbintervjuer på annan ort.

Regeringen har i senare års regleringsbrev gett Arbetsförmedlingen i uppdrag att arbeta med att öka den yrkesmässiga och geografiska rörligheten bland arbetssökande, bland annat för att möta arbetskraftsbehov som uppstår vid stora företagsetableringar och -expansioner. Som en del i detta ska Arbetsförmedlingen bland annat vidareutveckla kontrollen av att den arbetssökande följer den inriktning som framgår av handlingsplanen avseende det yrkesmässiga och geografiska sökområdet. Att döma av de återrapporteringar som Arbetsförmedlingen har lämnat med anledning av uppdraget har regeltillämpningen gradvis skärpts.[41]

Det kan även nämnas att Arbetsförmedlingen 2022 inrättade en nationell samordningsfunktion för att stärka arbetet med kompetensförsörjning vid stora företagsetableringar och företagsexpansioner.

Återinförande av flyttbidrag

Flyttningsbidrag har en lång historia inom den svenska arbetsmarknadspolitiken, och har i olika former förekommit sedan åtminstone början av 1900-talet. Bidragen har setts som ett viktigt instrument i arbetsmarknadspolitiken, främst för att stimulera geografisk rörlighet och flexibilitet på arbetsmarknaden och på så sätt minska arbetslösheten och motverka arbetskraftsbrist.[42]

Fram till 2015 fanns ett flyttningsbidrag med tre delar: ersättning för resa och logi, ersättning för bohagstransport och pendlingsstöd. Arbetsförmedlingen beviljade bidraget. Bidrag kunde bara lämnas till den som var arbetslös eller riskerade att bli det samt inte bedömdes kunna få arbete på hemorten. Ersättning för bohagstransport kunde ges för den faktiska kostnaden men aldrig mer än 20 000 kronor per tillfälle. Den förordning som reglerade stöden upphävdes

[41] Arbetsförmedlingen (2024) Geografisk och yrkesmässig rörlighet. Återrapportering av uppdrag 3.2 i regleringsbrevet 2024. Af-2024/0013 8623, och Arbetsförmedlingen (2025) Förbättrad matchning och kontroll. Återrapport enligt regleringsbrev 2025. Af-2025/0014 1427.
[42] För en redogörelse för flyttningsbidragens historia och motiv, se SOU 2010:26 Flyttningsbidrag och unionsrätten. Betänkande av Utredningen om flyttningsbidrag.

2015[43], och i dag kan Arbetsförmedlingen endast ersätta rese- och boendekostnader för intervjuresor, med högst 3 600 kronor[44].

I sammanhanget kan också nämnas att det i dag via den s.k. EURES Targeted Mobility Scheme finns möjlighet att få ett visst bidrag i samband med flytt om man får jobb i ett annat land inom EU/EES-området, såväl till som från Sverige.[45] För närvarande ligger bidraget på mellan 770 och 1 800 euro.

I olika sammanhang har idén väckts att ett flyttbidrag på nytt borde införas, bland annat i syfte att stimulera inflyttning till kommuner som tar emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner av vikt för industrins gröna omställning.[46] I mitten av april 2026 meddelade regeringen också att den ska ge Arbetsförmedlingen i uppdrag att ta fram ett förslag på flyttstöd. Tanken är att stödet ska vara generellt och inte enbart för de som vill flytta norrut. Arbetsförmedlingens uppdrag ska redovisas till regeringen i början av 2027.

Nedskrivning av studieskulder

Ett sätt att underlätta personalrekrytering till vissa orter kan vara att erbjuda nedskrivning av studieskulder. I Norge har en sådan möjlighet funnits sedan 1990, som en del i ett större regionalpolitiskt stödpaket riktat till landets nordligaste del. Möjligheten till nedskrivning av studieskulder omfattar hela Finnmark fylke (län) och sju kommuner i Troms fylke.[47] En utvärdering från 2012 drog slutsatsen att de individinriktade stöd som ingick i stödpaketet, däribland möjligheten till nedskrivning av studieskulder, hade klara stabiliserande effekter vad gäller att bo kvar i stödområdet. Det bedömdes särskilt gälla de mest mobila grupperna av individer, det

[43] Förordning (1999:594) om flyttningsbidrag.
[44] Förordning (2015:500) om resebidrag.
[45] EURES (European Employment Services) är ett samarbetsnätverk mellan EU-kommissionen och arbetsförmedlingar i EU/EES-länderna samt Schweiz, med syfte att underlätta fri rörlighet av arbetskraft. Det erbjuder jobbsökande och arbetsgivare hjälp med internationell rekrytering, information om arbetsvillkor samt en stor portal med lediga jobb.
[46] Se till exempel Regeringskansliet (2024) Rapport från ett skeende. Om bostäders betydelse för klimatomställning och återindustrialisering. Slutrapport från utredare med uppdrag att främja koordinering av insatser för hållbart samhällsbyggande i Norrbottens och Västerbottens län (Fi 2022:A), och motion till riksdagen 2024/25:2619 av Elin Söderberg m.fl. (MP), Flyttbidrag i stället för återvandringsbidrag.
[47] https://lanekassen.no/nb-NO/gjeld-og-betaling/finnmark-eller-nord-troms/(hämtad 2025-10-25).

vill säga yngre, och speciellt för dem med hög utbildningsnivå men avsaknad av bostadsbakgrund i stödområdet.[48]

Flera utredningar har föreslagit att en liknande ordning borde införas i Sverige. Landsbygdskommittén lämnade i sitt slutbetänkande 2017 ett förslag om att regeringen borde utreda om det ska bli möjligt att minska studieskulderna för dem som bor och är yrkesaktiva i 23 kommuner med extra stora utmaningar.[49] Vidare föreslog Kommunutredningen 2020 att regeringen skulle ta initiativ till att utreda möjligheten att minska studieskulder som administreras av Centrala studiestödsnämnden (CSN) och som avser studier som ingår i en utfärdad akademisk examen, för personer som är bosatta och yrkesverksamma i kommuner med särskilt stora utmaningar gällande kompetensförsörjning.[50] Kommunutredningen menade att en lämplig geografisk avgränsning kunde vara att de 60 kommuner som tillhör kategorierna avlägsna och mycket avlägsna landsbygdskommuner skulle omfattas.

Båda utredningarna ansåg att studieskulderna lämpligen skulle kunna skrivas ned med 10 procent per år, men högst 30 000 kronor och minst 3 000 kronor per person och år.

Något system med nedskrivning av studieskulder av de skäl som lyftes fram av Landsbygdskommittén och Kommunutredningen har dock inte införts i Sverige. Däremot kan nedskrivning av studieskulder ske av andra skäl. Exempelvis föreslog en s.k. bokstavsutredare i oktober 2025 en modell för nedskrivning av studielån i syfte att den som genomgått en polisutbildning ska få sin utbildning betald.[51]

Förändrat försörjningskrav för arbetskraftsinvandring

Regleringen av arbetskraftsinvandring i Sverige styrs av flera lagar och regler som under de senaste åren har skärpts på olika sätt. Bland annat gäller numera ett försörjningskrav för de som söker arbetstillstånd motsvarande 80 procent av medianlönen, vilket höjs till 90 procent från den 1 juni 2026. Flera aktörer – bland annat SKR och

[48] Norut (rapport 2012:2) Tiltakssonen for Finnmark og Nord-Troms – utviklingstrekk og gjennomgang av virkemidlene. Här refererad från SOU 2020:8 Starkare kommuner – med kapacitet att klara välfärdsuppdraget. Slutbetänkande av Kommunutredningen.
[49] SOU 2017:1 För Sveriges landsbygder – en sammanhållen politik för arbete, hållbar tillväxt och välfärd. Slutbetänkande av Parlamentariska landsbygdskommittén.
[50] SOU 2020:8 Starkare kommuner – med kapacitet att klara välfärdsuppdraget. Slutbetänkande av Kommunutredningen.
[51] Ds 2025:25 En betald polisutbildning.

Svenskt Näringsliv – har framfört att nivån på försörjningskravet försvårar arbetsgivares möjligheter att kunna rekrytera nödvändig kompetens från andra länder, och har önskat se en förändring av reglerna.[52] Reglerna sägs inte minst medföra problem för flera orter i norra Sverige som varit beroende av utländsk arbetskraft inom yrken med lägre inkomst, exempelvis vissa serviceyrken.[53]

Även om regeringen skärpt försörjningskravet för arbetskraftsinvandring, så har den samtidigt vidtagit flera andra åtgärder i syfte att förbättra möjligheterna att attrahera och behålla kvalificerad utländsk arbetskraft. I regeringens strategi för nyindustrialiseringen och samhällsomvandlingen i Norrbottens och Västerbottens län nämns till exempel flera uppdrag kring frågor av detta slag till berörda myndigheter och offentliga utredningar.[54] Andra åtgärder som nämns är till exempel att regeringen har förlängt tiden som utländska experter, forskare och nyckelpersoner kan få en skattelättnad (den så kallade expertskatten) från fem till sju år.[55]

Åtgärder för förstärkt vuxenutbildning

I sin årsrapport för 2023 framhöll Klimatpolitiska rådet att det bör genomföras ett brett kunskaps- och kompetenslyft för klimatomställningen, med bland annat förstärkt vidareutbildning av befintlig arbetskraft.[56] Även SKR har pekat på vuxenutbildningen som en nyckel för kompetensförsörjningen. För att möta en snabbt förändrad arbetsmarknad anser SKR att staten behöver öka möjligheterna till flexibilitet och dela på ansvaret för investeringar.[57]

Även i regeringens strategi för nyindustrialiseringen och samhällsomvandlingen i Norrbottens och Västerbottens län betonas att ett väl utformat utbildningssystem är en förutsättning för att kompetens-

[52] Se till exempel Sveriges Kommuner och Regioner (2025) Förslag på konkreta åtgärder – medskick till Accelerationskontorets tilläggsdirektiv. SKR2025/02976, och https://www.svensktnaringsliv.se/sakomraden/utbildning/chockbeskedet-ny-hojning-av-lonegolvet-uppror-bland-foretagen_1217421.html (hämtad 2025-10-25).
[53] Konjunkturinstitutet (2024) Miljö, ekonomi och politik 2024. Den gröna omställningen i norra Sverige.
[54] De omnämnda uppdragen till offentliga utredningar har sedermera redovisats i Ds 2024:31 Bättre migrationsrättsliga regler för forskare och studenter, samt SOU 2024:36 Förenkla och förbättra! Betänkande av Kommittén om förenklad beskattning av ägare till fåmansföretag.
[55] Regeringskansliet (2024) Strategi för nyindustrialiseringen och samhällsomvandlingen i Norrbottens och Västerbottens län.
[56] Klimatpolitiska rådet (2023) Årsrapport 2023. Rapport nr 6.
[57] Sveriges Kommuner och Regioner (2025) Förslag på konkreta åtgärder – medskick till Accelerationskontorets tilläggsdirektiv. SKR2025/02976.

försörjningen ska fungera.[58] Enligt strategin behöver utbildningssystemet fortsätta utvecklas på alla utbildningsnivåer för att möta omfattningen och hastigheten i nyindustrialiseringen och samhällsomvandlingen samt att fler aktörer behöver vara del av lösningen. Enligt regeringen behöver också antalet utbildningsplatser öka inom yrkeshögskolan och den yrkesinriktade vuxenutbildningen för att stärka matchningen på arbetsmarknaden, vilket man avsatt medel för. I strategin lyfter regeringen också fram ett antal åtgärder som vidtagits för att bland annat stärka vuxenutbildningen. Bland annat nämns att fler platser har tillförts yrkeshögskolan och den yrkesinriktade vuxenutbildningen och att Myndigheten för yrkeshögskolan har getts i uppdrag att analysera hur yrkeshögskolans utbildningsutbud kan anpassas på längre sikt med anledning av energi- och klimatomställningen i relation till arbetsmarknadens framtida kompetensbehov och svensk konkurrenskraft. Vidare nämns att regeringen har inrättat ett nytt statsbidrag för yrkesinriktad utbildning inom kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå vid företagsetableringar eller företagsexpansioner med fokus på bland annat glest befolkade län (förordning 2023:603). Regeringen har också beslutat om förordningen (2024:107) om stöd för en nationell yrkesutbildning, som avser en pilotverksamhet för en ny form av yrkesutbildning för vuxna på gymnasial nivå. Regeringen har också förlängt Tillväxtverkets och Myndigheten för yrkeshögskolans uppdrag att stödja arbetet med att utveckla effektiva strukturer för validering på regional nivå (LI2024/00978).

Även den s.k. Yrkesvuxutredningen betonade i sitt betänkande 2024 att det kan krävas särskilda åtgärder i situationer där det på kort tid uppstår stora, men tillfälliga utbildningsbehov, till exempel i samband med stora företagsetableringar och expansioner av företag eller nedläggningar av stora arbetsplatser. Enligt utredningen kan det då behövas riktade statliga satsningar på yrkesutbildning inom komvux, detta utöver det ordinarie statsbidraget för yrkesvux. Utredningen föreslog därför att det skulle införas en möjlighet till extra tilldelning av statsbidrag för yrkesvux till kommuner med särskilt stora behov av utbildning. I situationer där det på kort tid uppstår särskilt stora och tillfälliga utbildningsbehov menade utredningen också att regeringen borde få meddela undantag från skollagens

[58] Regeringskansliet (2024) Strategi för nyindustrialiseringen och samhällsomvandlingen i Norrbottens och Västerbottens län.

bestämmelser om prioritering av dem som har störst behov av utbildning. Utredningen föreslog även att en förenklad och snabbare hantering av ansökningar om att delta i utbildning skulle införas i de aktuella situationerna.[59]

[59] SOU 2024:16 Växla yrke som vuxen – en reformerad vuxenutbildning och en ny yrkesskola för vuxna. Betänkande av Yrkesvuxutredningen.

5 Överväganden och förslag

I detta kapitel redovisas Accelerationskontorets överväganden om vilka behov som finns av att staten underlättar för kommuner att växa och bidra till regional utveckling (5.1) samt våra förslag på åtgärder (5.2 till 5.7). Slutligen redovisas vissa sammanfattande kommentarer (5.8).

5.1 Övergripande bedömningar

5.1.1 Hur ser problembilden ut?

I tidigare kapitel har Accelerationskontoret analyserat dels vilka incitament kommuner har att attrahera och ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner som är viktiga för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning, dels vilka utmaningar det kan innebära för en kommun.

Den övergripande bild som framträder av denna analys är å ena sidan att Sveriges kommuner har starka incitament att attrahera och ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner, och också gör det i stor utsträckning. Men att kommunerna å andra sidan också möter många utmaningar i detta arbete. När det gäller det investeringsfrämjande arbetet med att attrahera företag att etablera sig eller expandera i kommunen uppstår utmaningarna i ett tidigt skede och föregår till stor del kommunens mottagande, medan de olika utmaningar som berör själva mottagandet ofta uppstår vid ungefär samma tidpunkt. Vissa av de utmaningar kommunerna möter är av ett slag som staten skulle kunna bidra till att eliminera eller i varje fall reducera.

I en bedömning av om det finns behov av att staten underlättar för kommuner att växa och bidra till regional utveckling är det viktigt att ha med sig att det redan sker många stora företagsetableringar och företagsexpansioner runt om i landet. Som framgått av kapitel

3 har Accelerationskontoret i en tidigare kartläggning identifierat 155 pågående eller planerade stora företagsetableringar och -expansioner av vikt för den gröna omställningen. Kartläggningen omfattade primärt industrisatsningar, och tog inte med till exempel infrastrukturprojekt. Samtliga berörda investeringar uppgår till minst 100 miljoner kronor vardera. Kartläggningen gav dock även många exempel på väsentliga investeringar på något mindre belopp.

Bland de 155 investeringsprojekten finns både etableringar av helt nya industrier och expansioner eller omställningar av befintliga industrier. Totalt berörs samtliga län och 90 olika kommuner – allt från storstäder och storstadsnära kommuner till mindre städer/tätorter och landsbygdskommuner, varav flera har färre än 10 000 invånare. Av det samlade investeringsbeloppet för de 155 projekten (803 miljarder kronor) kommer dock en betydande del från de nordligaste länen, då de enskilda investeringarna inom sektorer som gruvnäring och stålproduktion är mycket stora.

Vi kan alltså konstatera att det pågår eller planeras många stora företagsetableringar och -expansioner runt om i Sverige. Samtidigt finns indikationer på att potentialen för ytterligare investeringar av vikt för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning är stor, men delvis hålls tillbaka av att vissa kommuner känner osäkerhet inför att göra det stora åtagande som mottagandet av en stor etablering eller expansion ofta medför för kommunen.

Kommuners osäkerhet i detta hänseende baseras till stor del på att det finns en tidsmässig förskjutning mellan de kostnader och intäkter som mottagandet medför för en kommun. På kort sikt behöver kommunen ofta göra kostsamma och oftast lånefinansierade insatser för att kunna ta emot etableringen eller expansionen. Kommunens största fördel av den – det vill säga ökade skatteintäkter – börjar däremot falla ut först på längre sikt. Att ta emot en stor företagsinvestering innebär därför oftast ett risktagande för en kommun. Osäkerheten förstärks av att man i förväg inte säkert kan veta om företagets investering i slutändan får den planerade omfattningen eller om kommunens skatteintäkter verkligen ökar så mycket som ursprungligen antogs. Till det senare bidrar att det inte är givet hur många skattebetalande personer som kommer att flytta till kommunen som följd av företagsinvesteringen.

Det bör samtidigt påpekas att förutsättningarna för att ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner varierar mellan

landets 290 kommuner. Vilka utmaningar som i praktiken uppstår påverkas till exempel av kommunens geografiska läge, dess näringslivsstruktur, marktillgång och ekonomi, företagsinvesteringens karaktär, tillgången på el och annan infrastruktur, demografiska förhållanden med mera. Det finns därför inte en given uppsättning problem som ser exakt likadana ut för alla kommuner. Det finns heller inte en given uppsättning lösningar som är tillämpliga i samtliga fall.

Vår bild är att kommuner inte tar lätt på frågan om att attrahera och ta emot stora företagsetableringar och -expansioner. Tvärtom handlar det om strategiska, långsiktiga överväganden, där kommunerna på ett djupgående sätt väger för- och nackdelar mot varandra. De beslut som fattas bottnar främst i den egna kommunens förutsättningar. Men de avvägningar som görs i kommunens riskkalkyler påverkas också av vad som händer i omvärlden. I ljuset av senare års negativa utveckling avseende vissa uppmärksammade, stora företagsinvesteringar, finns tecken på att kommuner i ökande grad tvekar inför framtida etableringar.

5.1.2 Motiv för statliga insatser

Enligt regeringen bör kommuner ha goda förutsättningar att ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner

Regeringen har på senare år gjort flera uttalanden som kan tala för att staten i ökad utsträckning borde underlätta för kommuner att växa och bidra till regional utveckling. Ett exempel är att regeringen har angett att investeringsklimatet för både svenska och utländska företag i hela Sverige ska vara attraktivt och konkurrenskraftigt.[1]

Vidare framhöll regeringen i den industristrategi som antogs i juni 2025 att varje företagsetablering sker i en lokal och regional kontext och kan innebära stora åtaganden för enskilda kommuner och regioner. I likhet med vad vi beskrev ovan, påpekas i strategin att kommunens kostnader uppstår i närtid medan intäkterna är osäkra och ligger längre fram i tiden. Samtidigt behöver ett kommunalt budgetunderskott regleras inom tre år enligt kommunallagen. Regeringen påpekar att det innebär ett risktagande, som kan bli särskilt utmanande för små kommuner. Sammantaget sägs detta innebära

[1] Regeringskansliet (2023) Strategi för Sveriges utrikeshandel, investeringar och globala konkurrenskraft.

betydande risker för framför allt kommunernas ekonomi, och därmed för de människor som bor och verkar där i dag. Regeringen framhåller att om kommunen inte gör samhällsinvesteringarna riskerar nyttorna av industrins stora investeringar att inte materialiseras för vare sig kommunen eller landet som helhet. Mot denna bakgrund anger regeringen som en målsättning i strategin att det bör råda ”*goda förutsättningar för kommuner att ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner*”.[2]

Identifierade utmaningar talar för behov av åtgärder

Enligt Accelerationskontoret talar den problembild som tecknades i avsnitt 5.1.1 och den viljeinriktning som regeringen har uttalat (enligt ovan) sammantaget för att det finns skäl för staten att i ökad utsträckning underlätta för kommuner att kunna attrahera och ta emot stora företagsetableringar och -expansioner som är viktiga för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning. Vi ser behov av insatser såväl i allmänhet som i vissa specifika situationer.

- De allmänna motiven hänger samman med att alla företagsetableringar och företagsexpansioner per definition sker på en geografisk plats som hör till en eller flera kommuner. Om staten önskar att fler stora företagsinvesteringar ska ske, så är det ur statens perspektiv också viktigt att de mottagande kommunerna har rimliga förutsättningar att hantera de åtaganden som investeringen kräver från kommunens sida. Det framstår därför som en rimlig utgångspunkt att staten i ökad utsträckning bör bidra till att avlasta de risker kommunerna tar, förutsatt att detta kan ske på ett korrekt och ändamålsenligt sätt. Detta bör också ses i ljuset av att stora etableringars och expansioners påverkan på den offentliga ekonomin är asymmetriskt fördelad, på så vis att kommunen behöver stå för en stor del av kostnaderna men att staten får en större del av intäkterna.
- Därtill ser Accelerationskontoret även mer specifika motiv för särskilda statliga insatser i vissa situationer, nämligen om staten genom sitt agerande i hög grad är orsak till att en kommun ställs inför särskilda utmaningar kopplat till stora företagsetableringar

[2] Regeringskansliet (2025) Sveriges industristrategi: för en teknikledande och konkurrenskraftig industri i en ny omvärld, s. 21 f.

och -expansioner. Ett aktuellt exempel är den situation som råder i Kiruna och Gällivare, där investerings- och produktionsbeslut som fattats av det statliga aktiebolaget LKAB lett till omfattande omflyttnings- och andra konsekvenser för kommunerna. Här bör dock sägas att LKAB också ger stöd för att underlätta omställningen i Kiruna och Gällivare, inte minst finansiellt.

Åtgärderna bör vara rätt utformade

Det bör betonas att de motiv vi ser för ökade statliga insatser tydligt tar sikte på statens önskan om att kommuner ska kunna attrahera och ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner som är viktiga för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning. Löpande över tid sker även ett stort antal andra slags företagsetableringar och företagsexpansioner runt om i landet, inom en mängd områden och baserat på marknadsekonomiska överväganden. Denna verksamhet torde i huvudsak fungera väl och vi ser inget skäl för staten att i största allmänhet bidra till att avlasta kommuners risker i samband med företagsinvesteringar.

Vidare handlar de motiv vi ser för ökade statliga insatser om att staten genom olika typer av åtgärder kan behöva stötta en vilja som i grunden finns bland landets kommuner att attrahera och ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner som är viktiga för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning. Den grundläggande trenden finns redan, men den kan behöva förstärkas.

Det är också viktigt att åtgärder som staten genomför för att underlätta kommunernas förutsättningar att ta emot stora företagsetableringar och -expansioner är ändamålsenliga och korrekt utformade. Exempelvis behöver de statliga åtgärderna utformas så att de i minsta möjliga grad inverkar på marknadens normala funktionssätt, och de behöver också vara förenliga med EU:s statsstödsregler. Förekomsten av statliga insatser minskar heller inte kommunernas ansvar för den egna verksamheten. Det måste också vägas in vid utformningen av eventuella statliga åtgärder.

5.1.3 Utgångspunkter för val av åtgärder

Viktigt att se frågan i ett brett perspektiv

En vanlig startpunkt för en analys av åtgärdsbehov på ett område är att söka bedöma om de problem som föreligger är av sådan allvarlig art att det rör sig om systemfel som inte kan åtgärdas med mindre än att verksamhetens grundläggande förutsättningar förändras eller om det handlar om mindre allvarliga problem som bör kunna hanteras inom ramen för befintlig grundstruktur. En svårighet i detta fall är dock att problemens karaktär och allvarlighetsgrad kan se olika ut om man avgränsat studerar det berörda systemet i snäv bemärkelse eller även tar hänsyn till de vidare ramförutsättningarna som påverkar systemets möjligheter att verka:

- Med en snäv definition kan systemet ”att attrahera och ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner i kommuner” sägas innehålla ett antal aktiviteter längs en tidsaxel (från attraherande insatser, över mottagningsinsatser, till färdig etablering och verksamhet i drift) som utförs i samspel mellan olika typer av aktörer (främst de investerande företagen, berörda kommuner och en stödstruktur av organisationer och myndigheter på regional och statlig nivå).
- Om man däremot ser till de vidare ramförutsättningarna som påverkar systemet, så kan konstateras att många kommuner upplever stora utmaningar med diverse regler, olika myndigheters ageranden med mera såväl i skedet innan en företagsetablering/-expansion kan tas emot som när kommunen har att hantera följdeffekter av bland annat den befolkningsökning som en etablering/expansion kan leda till. Som vi beskrivit i tidigare kapitel kan utmaningarna handla om både regler och myndighetstillämpning avseende exempelvis markanvändning, utbyggnad av transport- och annan infrastruktur, finansiering och avskrivning av fastigheter med mera. Det är dock viktigt att komma ihåg att regler av detta slag normalt har kommit till utifrån vidare syften än att bara underlätta stora företagsetableringar och företagsexpansioner i kommuner, och ofta bygger på avvägningar mellan flera olika, inte sällan motstridiga samhällsintressen. Likaså kan myndigheternas tillämpning av reglerna kräva avvägningar och/eller tidsmässigt behöva bedrivas genom processer som inte alltid

> motsvarar vad som vore optimalt för en kommun som önskar attrahera och ta emot en stor företagsetablering eller företagsexpansion. En myndighets handlande kan således mycket väl vara helt i linje med myndighetens uppdrag, även om berörda kommuner anser att myndigheten borde agera på ett annat sätt.

Mot bakgrund av ovanstående är vår bedömning att en del av de utmaningar kommuner upplever kring mottagande av stora företagsetableringar och företagsexpansioner berör regler med mera vars förändring skulle kräva en mer omfattande utredning och inkludera ett bredare samhällsperspektiv än vad som rymts i Accelerationskontorets tilläggsuppdrag.[3] Likaså menar vi att om statsmakterna önskar förbättra kommuners förutsättningar att attrahera och ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner som är viktiga för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning, så kräver det också i många fall att riksdag och regering beslutar både om regelförändringar och förändrade riktlinjer till de myndigheter som berörs.

Det finns många tänkbara åtgärder

Även om det behövs ett brett perspektiv i analysen, så kan samtidigt konstateras att det finns ett flertal tänkbara åtgärder som staten skulle kunna vidta för att underlätta för kommuner som vill ta emot stora företagsetableringar och -expansioner. Som framgått av kapitel 4 har många idéer om sådana åtgärder framkommit både i tidigare studier och i de kontakter vi haft i uppdraget.

Den bild vi fått är att det finns många *olika typer av tänkbara åtgärder* och att olika åtgärder kan antas bidra till att avhjälpa eller reducera *olika typer av kommunala problem*. Det talar för att det kan krävas en ganska bred palett av åtgärder för att på lämpligt sätt stötta kommuner i deras arbete med att attrahera och ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner som är viktiga för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning.

[3] Förslag om ändringar i lagar, förordningar, myndighetsföreskrifter och allmänna råd av betydelse här kan eventuellt komma att lämnas i Statskontorets pågående regeringsuppdrag om att analysera och föreslå regelförenklingar och försöksverksamheter för ökad effektivitet i kommunal verksamhet. Det ska redovisas senast den 31 december 2026.

Tänkbara åtgärder kan grupperas

Tematiskt sett menar vi att den indelning som användes i kapitel 4 för att gruppera olika utmaningar som kommuner kan ha vid stora etableringar och expansioner, är lämplig även för redovisningen av våra överväganden och förslag. De tänkbara åtgärderna kan därmed indelas i fem grupper:

- Frågor kring investeringsfrämjande
- Stöd och rådgivning från statens sida
- Allmän ekonomisk riskavlastning
- Behov av insatser inom vissa sakområden
- Frågor kring kompetensförsörjning

Därtill menar vi att det för analysen även är fruktbart att se tänkbara insatser i termer av generella respektive mer specifika åtgärder:

- Med generella åtgärder avser vi sådana som kan vara till nytta för alla kommuner som vill ta emot stora företagsetableringar eller företagsexpansioner, och det egentligen oavsett vilken typ av verksamhet som avses. Våra kontakter i utredningen har visat att de utmaningar som en kommun kan behöva hantera när man tar emot stora etableringar och expansioner, till exempel behovet av att bygga nya bostäder, till stora delar är desamma vare sig företagsinvesteringen är uppenbart viktig för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning eller ej. Och för den delen även om en kommuns befolkning växer av andra skäl, till exempel genom nya eller ökade statliga etableringar på grund av försvarets eller kriminalvårdens utbyggnad. Om då staten exempelvis skulle inrätta en rådgivningsfunktion på nationell nivå, som bland annat kan fungera som erfarenhetsbank och kunskapsförmedlare kring kommuners mottagande av stora företagsetableringar och företagsexpansioner, så lär denna roll kunna vara till nytta i många situationer.
- Med mer specifika åtgärder avser vi situationer där de statliga åtgärderna behöver vara mer omfattande och av sådan art att de endast bör vidtas i speciella fall. Det kan till exempel vara fallet om en stor företagsetablering eller -expansion bedöms vara av

särskilt stor vikt för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning, eller om staten själv är direkt orsak till investeringen och dess konsekvenser för berörda kommuner. För att kunna avgöra i vilka situationer sådana mer omfattande statliga insatser kan och bör initieras, behöver det då tas fram en urvalsmekanism med lämpliga kriterier. Även det faktum att förutsättningarna för att ta emot stora etableringar och expansioner ser olika ut i olika kommuner talar för att det kan behövas en selektion till vissa typer av problem eller situationer.

Genomförbarhet är viktigt – praktiska skäl kan tala emot

Vår bild är att många av de tänkbara statliga åtgärder som tidigare diskuterats (se kapitel 4) sannolikt skulle kunna bidra till att avhjälpa eller reducera olika utmaningar som kommuner kan ha när företag etablerar sig eller expanderar på orten – låt vara att effektens storlek lär variera mellan olika åtgärder. Men det betyder inte att samtliga tänkbara åtgärder också skulle vara lämpliga att genomföra. Detta då det även finns andra, mer praktiska aspekter som behöver beaktas i en analys av vad staten bör göra för att underlätta för kommuner som vill ta emot stora etableringar och expansioner. Bland annat följande faktorer kan påverka lämpligheten och genomförbarheten:

- Åtgärdsförslag som omfattar eller påverkar skatteområdet ligger utanför Accelerationskontorets mandat att diskutera. Det bör dock noteras att storleken på det sannolikt viktigaste incitamentet för kommuner att ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner, det vill säga möjligheten att öka de kommunala skatteintäkterna, påverkas av det kommunala utjämningssystemets nuvarande utformning.
- Somliga tänkbara åtgärder är det knappast meningsfullt för Accelerationskontoret att lägga förslag om. Det kan vara fallet om en åtgärd skulle gå starkt emot rådande politiska klimat – ett exempel är eventuella idéer om minskat försörjningskrav för arbetskraftsinvandring. Det kan även vara fallet om en viss fråga nyligen prövats och avfärdats på ett auktoritativt sätt i andra utredningar.

Ett exempel på det senare är de idéer som framförts om ändrade regler för nedskrivning av värdet på bostäder i vissa situationer. Som framgått av kapitel 4 kan bostadsbyggandet i vissa kommuner hämmas om produktionskostnaderna överstiger marknadsvärdet på den nybyggda fastigheten. I en sådan situation måste enligt redovisningsreglerna värdet på de hus som uppförts skrivas ned, vilket kan påverka årets resultat. Mot denna bakgrund har SKR och flera kommuner framfört till Accelerationskontoret att regelverket borde ses över, med syfte att exempelvis skapa en möjlighet att fördela nedskrivningen över flera år. På regeringens uppdrag gjorde Bokföringsnämnden för några år sedan en översyn av redovisningsreglerna i dessa delar. I sin rapport, som redovisades i april 2020, bedömde Bokföringsnämnden att ändringar av det slag som efterlysts från olika håll inte skulle vara förenliga med svensk lag och bakomliggande EU-direktiv.[4] Givet detta har vi inte sett skäl att gå vidare med denna fråga inom ramen för tilläggsuppdraget.

Accelerationskontoret välkomnar den översyn som nu är på gång

Samtidigt har vårt arbete tydligt visat att reglerna för av- och nedskrivning av fastigheter kan få stora konsekvenser för berörda kommuner, vilket vi också lyft fram i olika sammanhang. Accelerationskontoret ser det därför som positivt att regeringen, som nämndes i avsnitt 4.3.4, i slutet av mars 2026 gav en särskild utredning i uppdrag (dir. 2026:21) att säkerställa att avskrivningsreglerna inte hindrar nödvändig samhällsutveckling vid omfattande samhällsomvandlingar. Utredningen ska bland annat analysera hur avskrivningsreglerna för anläggningstillgångar påverkar kommuner vid omfattande samhällsomvandlingar och om det i särskilda fall kan finnas skäl för undantag från avskrivningsreglerna. Oavsett ställningstagande i sak ska utredningen också föreslå åtgärder för att avskrivningsreglerna inte ska hindra nödvändig samhällsutveckling vid omfattande samhällsomvandlingar, och lämna nödvändiga författningsförslag. Utredningens uppdrag ska i denna del redovisas senast den 28 februari 2027, och hela utredningsuppdraget senast den 31 december 2027.

[4] Bokföringsnämnden (2020) Redovisning av regeringsuppdrag att se över de allmänna råd som avser redovisning av materiella anläggningstillgångar (Fi2019/03123/S3). Dnr 2019:97.

Enskilda åtgärder med samlad effekt

Accelerationskontorets ambition har varit att föreslå åtgärder inom olika områden som kan underlätta för kommuner som vill attrahera och ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner som är viktiga för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning. Tanken är att åtgärdsförslagen ska vara både verkningsfulla och genomförbara. Vi menar att de förslag som presenteras i följande avsnitt är av det slaget.

Förslagen är inte beroende av varandra, utan de skulle kunna genomföras samlat eller var för sig. Ju fler förslag som genomförs, desto större blir dock rimligen den samlade effekten på kommunernas förutsättningar att attrahera och ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner.

5.2 Frågor kring investeringsfrämjande

Accelerationskontorets bedömning

Fokus i tilläggsuppdraget ligger på de utmaningar kommuner har i mottagandet av en stor företagsetablering eller företagsexpansion. Även det investeringsfrämjande arbete som görs i en tidigare fas för att attrahera företaget att göra investeringen kan dock innebära en utmaning för kommunen.

Vårt förslag om en statlig rådgivningsfunktion (se avsnitt 5.3) bör underlätta för kommuner i hela den process som krävs för att kunna ta emot en stor företagsetablering eller företagsexpansion, från attraherande insatser och framåt. Eventuellt kan det finnas skäl för regeringen att vidta ytterligare åtgärder för att stärka investeringsfrämjandet på i synnerhet lokal och regional nivå.

Vissa kommuner ser investeringsfrämjande som en utmaning

Det offentliga främjandet av utländska investeringar i Sverige sågs över för cirka fem år sedan.[5] Ett flertal av den utredningens förslag har genomförts, men inte samtliga. Ett exempel på ett förslag som inte genomförts är att utredningen ansåg att det borde införas ett basanslag från staten motsvarande en heltidstjänst per region som skulle villkoras mot en lika stor finansiering från respektive region. Detta i syfte att göra regionernas arbete med investeringsfrämjande mindre beroende av kortsiktiga projektmedel.

Flera av de aktörer vi varit i kontakt med anser att det svenska investeringsfrämjandet har förbättrats på senare år. Bidragande till detta sägs bland annat ha varit förslagen från den ovan nämnda utredningen, men även andra förändringar som skett, till exempel den successiva utveckling som skett av Team Sweden-konceptet.

Samtidigt har flera kommuner i såväl enkät som intervjuer framfört till Accelerationskontoret att arbetet med att attrahera företag till att göra en investering i kommunen kan innebära en utmaning. De synpunkter som framkommit kring vilka utmaningar stora företagsetableringar och företagsexpansioner kan innebära för en kommun, har visserligen till övervägande del berört olika omständigheter kopplat till själva mottagandet och de insatser som krävs därefter. Det handlar därmed till stor del om insatser efter att företaget väl har beslutat sig för att göra sin investering i kommunen, men kan även vara insatser som föregår detta, till exempel att ställa i ordning industrimark. Men vissa kommuner har alltså framfört att det kan finnas utmaningar även i den investeringsfrämjande fas som föregår mottagandet, till exempel att det kan vara svårt för i synnerhet mindre kommuner att få genomslag i den hårda konkurrens som ofta råder när det gäller att få en större företagsinvestering till sin kommun.

Accelerationskontorets bedömning

Uppdraget enligt tilläggsdirektivet handlar om att Accelerationskontoret ska analysera kommuners förutsättningar att både attrahera och ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner som är viktiga för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimat-

[5] SOU 2019:21 Effektivt investeringsfrämjande för hela Sverige. Slutbetänkande av Utredningen för ett effektivt offentligt främjande av utländska investeringar.

omställning. Vi har dock inte tolkat tilläggsuppdraget som att vi ska göra en allmän översyn av Sveriges investeringsfrämjande. Fokus i uppdraget ligger i stället främst på kommunernas utmaningar i mottagandefasen.

Vi vill dock uppmärksamma regeringen på att även det investeringsfrämjande arbete som handlar om att attrahera stora företagsetableringar och -expansioner kan innebära utmaningar för en kommun. Vår bedömning är att det förslag om en statlig rådgivningsfunktion som vi lämnar i delbetänkandet (se avsnitt 5.3 nedan) kommer att underlätta för kommuner i hela den process som krävs för att kunna ta emot en etablering eller expansion, det vill säga från attraherande insatser, över mottagningsinsatser, till färdig etablering och verksamhet i drift. Eventuellt kan det dock finnas skäl för regeringen att vidta ytterligare åtgärder för att stärka investeringsfrämjandet på i synnerhet lokal och regional nivå.

5.3 Frågor kring statens stöd och rådgivning

Som framgått av kapitel 4 har flera aktörer framfört till Accelerationskontoret att det finns behov av bättre stöd och rådgivning från statens sida i relation till de kommuner som vill attrahera och ta emot stora företagsetableringar eller företagsexpansioner. Liknande synpunkter har framkommit i andra studier. Nedan föreslås åtgärder om förbättrad rådgivning som vi bedömer kan underlätta för kommuner i detta avseende.

5.3.1 Statlig rådgivningsfunktion

Accelerationskontorets förslag

Det ska inrättas en permanent statlig funktion för att förbättra statens stöd och rådgivning till kommuner som vill attrahera och ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner som är viktiga för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning.

Business Sweden ska ges i uppdrag att ansvara för funktionen. Den närmare inriktningen och finansieringen av uppdraget ska anges i det årliga riktlinjebrevet till Business Sweden som reger-

ingen beslutar om. I uppdraget ska inledningsvis ingå att i samråd med andra berörda aktörer definiera kriterier för i vilka situationer mer aktiv rådgivning och stöd ska kunna erbjudas till enskilda kommuner.

Vid behov ska även andra berörda myndigheter delta i arbetet, vilket regeringen ska ange i respektive myndighets instruktion eller regleringsbrev.

Bättre rådgivning har efterlysts

Ett flertal aktörer, bland annat SKR och olika kommuner, har framfört till Accelerationskontoret att staten på flera sätt kan behöva utveckla sina arbetssätt om kommuners vilja och förmåga att attrahera och ta emot stora företagsetableringar och -expansioner ska öka. Bland annat har framhållits att statens stöd och rådgivning till de kommuner där det sker stora etableringar eller expansioner behöver förbättras. Behovet av detta har sagts gälla längs hela den kedja som krävs för att företagsinvesteringen ska komma på plats, det vill säga från attraherande insatser, över mottagningsinsatser, till färdig etablering och verksamhet i drift.

Som framgått av kapitel 4 har regeringen initierat ett flertal uppdrag med inriktning på rådgivning och samordning kring nyindustrialiseringen och den gröna omställningen. Bland annat hade regeringens utredare Peter Larsson under åren 2023–24 i uppdrag att främja koordineringen av insatser för hållbart samhällsbyggande i Norrbottens och Västerbottens län. Ett liknande uppdrag har därefter getts till Tillväxtverket. Hösten 2025 fick också Länsstyrelsen i Norrbottens län ett samordningsuppdrag i samband med den fortsatta samhällsomvandlingen i Kiruna. Exempel med inriktning på andra delar av landet är att Tillväxtverket har i uppdrag att ytterligare stärka regioners och kommuners beredskap vid varsel, omställning, företagsetableringar och företagsexpansioner liksom deras kapacitet att hantera konsekvenserna av dessa – ett uppdrag som verket i praktiken haft sedan 2017. Under 2023–25 hade också Business Sweden i uppdrag från regeringen att förstärka koordineringen av insatser för stora etableringar i fordonsindustrins gröna omställning.

Ovanstående insatser handlar om tidsbegränsade uppdrag. Flera aktörer har dock framfört till Accelerationskontoret att det finns

behov av att på permanent basis inrätta en samlad rådgivningsfunktion på nationell nivå. Enligt dessa aktörer skulle en sådan funktion bland annat kunna fungera som erfarenhetsbank och institutionellt minne kring tidigare gjorda insatser och ge råd och förmedla kunskap till kommuner och även till investerande företag, Regeringskansliet och myndigheter.

Därtill har SKR och flera kommuner framfört till Accelerationskontoret att det för att underlätta kommunernas arbete även skulle behövas en lotsfunktion (”en dörr in”) till Regeringskansliet som i samlad form skulle kunna hantera olika frågor som uppstår vid stora företagsexpansioner och -etableringar.

Vi ser behov av en permanent rådgivningsfunktion

Accelerationskontoret delar bedömningen att det behövs en permanent statlig funktion för att förbättra statens stöd och rådgivning till kommuner som vill attrahera och ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner som är viktiga för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning. En sådan funktion skulle ha flera fördelar. Den skulle underlätta för kommunerna, men också ge staten bättre kunskap om de företagsinvesteringar som sker runt om i landet. Med en sådan funktion lär också staten få både bättre förståelse för vilket stöd enskilda kommuner kan behöva i samband med företagsetableringar och -expansioner och bättre beredskap för att i rätt tid kunna vidta adekvata åtgärder. Att skapa en samlad statlig rådgivningsfunktion bör också kunna ge ett effektivare resursutnyttjande, exempelvis genom minskad risk för dubbelarbete mellan myndigheter.

Vi menar att uppdraget för en sådan funktion bör ta sikte på två typer av rådgivningsuppgifter: allmän respektive specifik rådgivning.

Allmän rådgivning

Här handlar det bland annat om, som nämndes ovan, att vara erfarenhetsbank och institutionellt minne kring tidigare gjorda insatser och förmedla kunskap till såväl kommuner som investerande företag, Regeringskansliet och myndigheter. I våra intervjuer har flera kommuner beskrivit hur de i samband med mottagandet av en stor före-

tagsetablering eller -expansion har haft svårt att hitta heltäckande och bra kunskapskällor som kan ge vägledning om hur kommunen bör tänka och gå till väga för att på bästa sätt lösa de utmaningar man ställs inför i en sådan situation. Även om det finns mycket kunskap av detta slag i rapporter och på webbplatser från olika myndigheter med flera[6], så är också vår bild att det saknas en samlad, lättillgänglig överblick av kunskapsläget.

Genom att samla sådan kunskap på ett ställe skulle staten kunna underlätta för kommuner som vill ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner. Funktionen kan bland annat tillhandahålla information, sprida goda exempel och ge möjlighet till erfarenhetsutbyte.

Kunskaps- och erfarenhetsbanken kan lämpligen omfatta berörda aktiviteter längs hela den kedja som krävs för mottagandet av en etablering eller expansion: från investeringsfrämjande, över mottagningsinsatser, till färdig etablering och verksamhet i drift.

Specifik rådgivning

En allmän kunskaps- och erfarenhetsbank av ovanstående slag lär i många fall ge tillräcklig vägledning för att underlätta en kommuns mottagande av en stor företagsetablering eller -expansion. I vissa särskilda fall ser vi dock behov av att staten erbjuder mer aktiv rådgivning och stöd till den berörda kommunen.

Det bör då handla om mer strategisk rådgivning som tydligt tar sin utgångspunkt i de förutsättningar och behov som finns hos den kommun som berörs i det enskilda fallet. Funktionen bör bland annat kunna erbjuda analysstöd som underlag för kommunens olika vägval, exempelvis kring en potentiell företagsinvesterings bärkraftighet eller kommunens behov av bostadsbyggande med mera. Rådgivningen bör i normalfallet utgå från funktionens egen kompetens, men vid behov bör det även finnas möjlighet att temporärt upphandla specialistkompetens.

Av bland annat resursskäl lär denna typ av mer konsultativa rådgivningsinsatser behöva begränsas till ett mindre antal fall per år (kanske fem till tio). Dessa insatser bör därför reserveras för stora

[6] Exempelvis har Tillväxtverket sedan början av 2026 en etableringsguide på sin webbplats som ger tips, stöd och inspiration om hur kommuner och regioner kan utveckla arbetet med att attrahera och hantera företagsetableringar och -expansioner.

företagsetableringar och företagsexpansioner som bedöms vara av särskilt stor vikt för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning, eller situationer där staten själv är direkt orsak till investeringen och dess konsekvenser för berörda kommuner.

Verksamhetens omfattning

Vad gäller funktionens omfattning bedömer vi överslagsmässigt att den allmänna rådgivningen kommer att kräva cirka 3–5 miljoner kronor per år och att kostnaden för den mer specifika rådgivningen kommer att ligga på cirka 5–7 miljoner kronor per år, med variation mellan olika år beroende på behovsläget. Initialt lär det också krävas särskilda resurser för att starta upp funktionen, sannolikt omkring 2 miljoner kronor.

Vem bör ansvara för funktionen?

För att rådgivningsfunktionen ska kunna fungera på ett bra sätt, är det enligt vår mening väsentligt att de olika arbetsuppgifterna hålls samman och att en aktör pekas ut som huvudansvarig för hela funktionen. I de närmare övervägandena om vilken aktör som bör ges huvudansvaret behöver flera aspekter beaktas:

- Det handlar om en operativ uppgift och den bör därför ligga hos en myndighet eller liknande, och inte i Regeringskansliet.
- Det ska vara en permanent uppgift, varför den inte bör läggas på en kommitté inom utredningsväsendet.
- En i dag befintlig organisation bör tilldelas uppgiften. Med hänsyn till uppgiftens relativt ringa omfattning vore det inte lämpligt att bilda en ny myndighet för denna uppgift.

Mot denna bakgrund ser vi framför allt två lämpliga kandidater för uppgiften: Tillväxtverket eller Business Sweden. Båda har erfarenhet av de frågor uppgiften berör och får av bland annat detta skäl antas vara kapabla att hantera uppgiften. För Tillväxtverket talar att myn-

digheten arbetar med flera liknande uppdrag[7] och att det kan underlätta regeringens styrning med en myndighet som ansvarig. För Business Sweden talar att de har större erfarenhet av att arbeta konsultativt mot enskilda kommuner med flera. Därtill ansvarar Business Sweden för huvuddelen av det statligt finansierade investeringsfrämjandet och har därmed stor erfarenhet av de insatser som kan behövas i funktionens arbete i den investeringsfrämjande fasen. Vid en samlad bedömning menar Accelerationskontoret att Business Sweden skulle vara det lämpligaste valet.

Viktigt att alla berörda myndigheter engageras

Oavsett vem som ges ansvaret för den permanenta statliga funktion som beskrivs ovan, så kommer den aktören inte att i alla avseenden kunna stötta berörda kommuner helt på egen hand. För att ge bästa möjliga stöd från statens sida behöver alla berörda statliga myndigheter vid behov medverka utifrån sina ansvarsområden. Bland statliga myndigheter kan det exempelvis handla om Arbetsförmedlingen, Tillväxtverket, Trafikverket, Svenska kraftnät och länsstyrelsen. Det kan i sin tur kräva att regeringen ger tydliga riktlinjer till berörda myndigheter att de vid behov ska delta i arbetet, till exempel genom uppdrag i respektive myndighets instruktion eller regleringsbrev.[8] Även berörda regionala och lokala aktörer bör vid behov engageras.

En lotsfunktion är svår att förena med Regeringskansliets roll

Att SKR och kommuner även efterlyser en lotsfunktion (”en dörr in”) till Regeringskansliet för kontakter i samband med stora företagsexpansioner och -etableringar är förståeligt, då en sådan rimligen skulle underlätta för berörda kommuner och företag. Såvitt Accelerationskontoret kan bedöma skulle dock en sådan lotsfunktion vara

[7] Utifrån dessa erfarenheter och sin roll har Tillväxtverket också i sitt budgetunderlag för 2027–2029 föreslagit att myndigheten bör ges ett samlat uppdrag för att driva på den gröna omställningen och samhällsomvandlingen som följer av industrietableringar, inklusive att ansvara för en nationell plattform och samordningsfunktion för offentliga och privata aktörer.
[8] Uppdragen till berörda myndigheter kan lämpligen formuleras enligt följande: ”X-myndigheten ska vid behov samverka med Business Sweden i det arbete Business Sweden bedriver som statlig funktion för att ge stöd och råd till kommuner som vill attrahera och ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner som är viktiga för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning”.

svår att förena med Regeringskansliets grundläggande ändamål, det vill säga att bereda regeringsärenden och att i övrigt biträda regeringen och statsråden i deras verksamhet. Givetvis kan olika departement vid enskilda tillfällen samordna sina mötesaktiviteter så att enskilda kommuner eller företag kan träffa berörda funktioner inom Regeringskansliet. Men det framstår inte som en realistisk idé att skapa en stående lotsfunktion som ska samordna berörda departements insatser och kontakter med enskilda kommuner eller företag.

Accelerationskontorets bedömning

Enligt Accelerationskontorets mening bör det inrättas en permanent statlig funktion för att förbättra statens stöd och rådgivning till kommuner som vill attrahera och ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner som är viktiga för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning. Business Sweden bör ges i uppdrag att ansvara för funktionen.

En viktig fråga i funktionens uppstartsfas blir att definiera kriterier för i vilka situationer specifik rådgivning ska erbjudas, det vill säga vad som bör avses med stora företagsetableringar och företagsexpansioner som bedöms vara av särskilt stor vikt för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning. Lämpligen ges Business Sweden i uppdrag att i samråd med andra berörda aktörer ta fram sådana kriterier. Därvid kan inspiration sökas i hur Business Sweden definierar så kallade High Potential Investments (HPI). Arbetet inriktat mot HPI handlar om att identifiera investeringsmöjligheter med särskilt hög potential och kvalitet och som kan vara av särskilt strategiskt svenskt intresse. Som riktmärke gäller att HPI:er bör omfatta minst 1 miljard kronor i investeringsbelopp och minst 500 arbetstillfällen, men beroende på investeringens karaktär kan även lägre nivåer accepteras.[9]

Uppdraget att ansvara för rådgivningsfunktionen samt dess årliga inriktning och finansiering bör anges i det riktlinjebrev i vilket regeringen årligen anger vad Business Sweden ska göra inom ramen för sitt statliga uppdrag och hur detta ska redovisas.

[9] Se till exempel Business Sweden (2025) Redovisning av statens uppdrag till Business Sweden. Sveriges Export- och investeringsråd verksamhetsåret 2024.

Accelerationskontoret utgår från att regeringen tillför medel till Business Sweden som motsvarar uppdragets kostnad.

För att den rådgivning Business Sweden föreslås ansvara för ska fungera väl, torde även krävas att regeringen ger tydliga riktlinjer till de myndigheter som berörs att de vid behov ska delta i arbetet. Det kan lämpligen ske genom uppdrag i respektive myndighets instruktion eller regleringsbrev.

5.4 Frågor kring allmän ekonomisk riskavlastning

En kommun som vill ta emot en stor företagsetablering eller företagsexpansion ställs ofta inför ett ekonomiskt risktagande. Som vi beskrivit tidigare hänger det samman med att de ökade skatteintäkter som kommunen hoppas få som en följd av att företaget etablerar sig eller expanderar i allmänhet faller ut först på lite längre sikt, samtidigt som kommunen på kort sikt ofta behöver göra ett antal (ofta lånefinansierade) insatser inom olika sakområden för att kunna ta emot etableringen/expansionen. Det kan till exempel handla om att bygga fler bostäder eller utveckla den kommunala infrastrukturen och servicen.

Både i tidigare studier och de kontakter Accelerationskontoret haft i uppdraget, har ett flertal aktörer framfört att staten borde vidta åtgärder för att minska den ekonomiska risk som stora företagsetableringar och -expansioner kan medföra för kommunerna. Framförda idéer om riskavlastande åtgärder har berört både den mer allmänna ekonomiska risk som hänger samman med förskjutningen i tid mellan kommunens kostnader och intäkter, och risker inom enskilda sakområden. Nedan behandlar vi mer allmänna åtgärder. I de nästföljande avsnitten 5.5 och 5.6 tar vi sedan upp frågor kring vissa sakområden, i form av åtgärder avseende bostadsbyggande och investeringar i transportinfrastruktur.

5.4.1 Kreditgarantimodellen skulle inte vara lämplig för ekonomisk riskavlastning

Accelerationskontorets bedömning

Att införa en statlig kreditgaranti skulle inte vara ett ändamålsenligt sätt att hantera den flerdimensionella risk som kan föreligga för kommuner som tar emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner som är viktiga för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning.

Om staten vill söka reducera de enskilda riskkomponenter som påverkar kommunernas situation när de tar emot stora etableringar och expansioner bör i stället andra åtgärder tillämpas.

Accelerationskontoret har tolkat tilläggsdirektivet som att vi bör analysera om kreditgarantimodellen kan vara en lämplig metod för att avlasta den allmänna ekonomiska risk som det kan innebära för kommuner att ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner som är viktiga för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning.

Vad är en kreditgaranti?

Som framgått av kapitel 4 är en kreditgaranti en försäkring för en kreditgivare som skyddar mot förlust om låntagaren inte kan betala tillbaka sitt lån. Staten kan erbjuda sådana garantier, som täcker en viss del av lånet, för att stödja specifika ändamål som exempelvis bostadsbyggande eller gröna investeringar. Genom att ställa ut kreditgarantier går staten i borgen för någon annans betalningsåtagande, vilket leder till en finansiell risk för staten.

En grundprincip i den statliga garanti- och utlåningsmodellen är att mottagaren av en statlig garanti eller ett statligt lån ska betala en avgift som motsvarar statens förväntade kostnad. Riksdagen kan dock besluta om en avgift för att ställa ut en garanti eller ett lån som är lägre än den förväntade kostnaden. Då uppkommer en statlig subvention som motsvarar den uteblivna avgiftsintäkten.

Statliga kreditgarantier är ett sedan länge etablerat verktyg för att stötta riskfyllda åtaganden som staten har ett intresse i att säkerställa. När staten inrättar en garanti sker det utifrån utgångspunkten

att det finns ett statligt intresse av att någon viss företeelse ska realiseras och att garantin kan bidra till att underlätta detta. Garantier används till exempel för att stödja svenska exportföretag, bostadsbyggande, infrastrukturprojekt och för att trygga stabiliteten vid ekonomiska kriser.

Vilket syfte skulle en kreditgaranti ha avseende riskavlastning?

Av tidigare avsnitt har framgått att staten vill att Sverige ska ta emot fler stora företagsetableringar och företagsexpansioner som är viktiga för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning. Eftersom alla företagsetableringar och företagsexpansioner sker på en geografisk plats som hör till en eller flera kommuner, så förutsätter den önskvärda utvecklingen att kommuner (i ökad grad) är villiga att ta på sig de åtaganden som en stor etablering eller expansion kräver. Dock är mottagandet i allmänhet förenat med en risk för kommunen eftersom man på kort sikt ofta behöver göra kostsamma och oftast lånefinansierade investeringar för att möjliggöra företagsetableringen eller -expansionen, samtidigt som de ökade skatteintäkter som kommunen hoppas uppnå genom mottagandet börjar falla ut först på längre sikt. Det är heller inte givet hur mycket de framtida skatteintäkterna kommer att öka.

Mot denna bakgrund skulle syftet med en kreditgaranti i detta fall rimligen vara att bidra till att minska den beskrivna risken, och därmed öka kommuners villighet att ta emot stora etableringar och expansioner.

Skulle en kreditgaranti hjälpa kommunernas situation?

Enligt vår bedömning torde en kreditgaranti kunna eliminera, eller åtminstone reducera, vissa men inte samtliga av de delar som den ovan beskrivna risken består av för en kommun:

- Kreditgarantin bör rimligen vara knuten till den upplåning kommunen gör för att finansiera de insatser som görs för att kunna ta emot etableringen/expansionen. Här kan tänkas att en kreditgaranti skulle underlätta för kommuner att få låna. Denna effekt lär dock bli begränsad. Den bild vi har fått i utredningen är att

kommuner sällan har svårt att få låna, åtminstone så länge det handlar om finansieringsändamål som av kreditgivarna bedöms vara sunda och bärkraftiga. Det framstår heller inte som troligt att kreditgivarna – med hänvisning till förekomsten av en kreditgaranti – kraftigt skulle sänka sina bedömningskrav och godkänna krediter till klart mer osäkra projekt.

- Däremot skulle kreditgarantin eliminera kreditgivarnas risk för att låntagaren/kommunen inte skulle kunna leva upp till sina åtaganden och återbetala lånet, inklusive räntor och amorteringar. Detta då staten genom kreditgarantin skulle träda in vid fallissemang. Utan en garanti skulle den kommun som fallerar behöva göra besparingar i sin övriga verksamhet för att kunna betala lånet (och hålla sin ekonomi i balans), men med kreditgarantin blir dessa sparbehov mindre. Det bör dock betonas att kommunen skulle behöva betala en avgift för kreditgarantin, vars storlek i normalfallet ska motsvara den förväntade kostnaden för staten.
- Vad gäller den andra delen av kommunens risktagande, det vill säga att den kommande ökningen av kommunens skatteintäkter kan bli mindre än planerat, har kreditgarantin ingen direkt betydelse. Denna risk står alltså kommunen även med en kreditgaranti.

Det bör sägas att de befintliga kreditgarantier som staten inrättat över lag har ett mer renodlat syfte än den flerdimensionella risk vi här talar om. Som nämnts tidigare används statliga garantier till exempel för att stödja svenska exportföretag, bostadsbyggande, infrastrukturprojekt och trygga stabiliteten vid ekonomiska kriser.

Accelerationskontorets bedömning

Sammantaget är vår bedömning att en statlig kreditgaranti i viss mån torde kunna bidra till att minska riskerna för kommuner som vill ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner som är viktiga för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning. Men att en kreditgaranti ändå inte skulle vara ett ändamålsenligt sätt att hantera den flerdimensionella risk som kan föreligga för kommuner i sådana situationer.

Enligt vår mening framstår det som mer ändamålsenligt att söka andra vägar för att reducera de enskilda riskkomponenter som påver-

kar kommunernas situation när de tar emot stora företagsetableringar eller -expansioner. Det kan till exempel handla om riktade åtgärder för att underlätta ett ökat bostadsbyggande eller investeringar i annan nödvändig infrastruktur. För sådana mer avgränsade syften kan även kreditgarantier vara en lämplig metod, vilket bland annat exemplet bostäder visar (se kapitel 4).

5.4.2 Incitamentspeng för kommuners åtgärder vid företagsetableringar och företagsexpansioner

Accelerationskontorets förslag

En incitamentspeng i form av ett riktat statsbidrag ska införas för att bidra till finansiering av de åtgärder kommuner kan behöva vidta när de önskar attrahera och ta emot stora företagsetableringar eller företagsexpansioner som är viktiga för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning.

Pengen ska användas i den kommunala verksamheten, för förstärkning av kommunens planerings-, infrastruktur-, tillstånds-, miljö-, utbildnings-, kultur- eller arbetsmarknadsverksamhet eller av annan kommunal verksamhet som underlättar mottagandet av berörda företagsetableringar eller företagsexpansioner.

För incitamentspengen bör en ram på 200–250 miljoner kronor avsättas under fem år. Tillväxtverket ska ges i uppdrag att administrera pengen.

Riktade statsbidrag är vanliga i kommunal verksamhet

Som nämndes i avsnitt 3.1.2 står statliga bidrag för cirka en femtedel av kommunsektorns intäkter. År 2024 motsvarade det knappt 300 miljarder kronor, varav cirka 60 procent gick till kommunerna och 40 procent till regionerna. Av statsbidragen till kommunerna var ungefär 126 miljarder kronor generella bidrag, 44 miljarder kronor riktade statsbidrag och 7 miljarder kronor kostnadsersättningar.

De generella statsbidragen fördelas via det kommunala utjämningssystemet och avser medel vars användning kommunerna och regionerna därefter själva beslutar om. De riktade statsbidragen är i regel tillfälliga och avsedda för ett särskilt ändamål. Vanligtvis ansöker

kommuner och regioner själva om bidraget hos den myndighet som ansvarar för det.

Riktade statsbidrag är frivilliga för kommuner och regioner att ansöka om eller ta emot. Om de tar del av medlen måste de använda dem till en viss insats eller ett visst ändamål. De riktade statsbidragen har olika syften, men generellt ska de stödja bestämda kommunala eller regionala verksamheter. Under 2024 fanns det 163 riktade statsbidrag, varav 131 hade kommuner som målgrupp.[10] De flesta bidragen finns inom områdena hälso- och sjukvård och social omsorg samt utbildning och universitetsforskning. Det finns dock även några bidrag inom de kommunala områden som främst berörs av Accelerationskontorets tilläggsuppdrag.

En incitamentspeng för kommuners åtgärder när företag etablerar sig eller expanderar kan vara en tänkbar åtgärd

Som vi har beskrivit i tidigare avsnitt kan en kommun som önskar attrahera och ta emot stora företagsetableringar eller -expansioner möta flera slags utmaningar innan och under mottagandet. Kommunen kan behöva hantera en mängd komplexa frågor, avseende exempelvis utbildning, tillståndsprocesser, planeringsfrågor, infrastruktur, kultur, miljö, riksintressen, arbetsmarknad och bostäder. Därtill är mottagandet i allmänhet förenat med en ekonomisk risk för kommunen, vilket bland annat hänger samman med den förskjutning i tid som finns mellan kommunens kostnader och intäkter till följd av att företaget etablerar sig eller expanderar. Som nämndes i avsnitt 4.1 har det kommunala utjämningssystemet ofta också en begränsande effekt på ökningen av skatteintäkterna för en kommun som tar emot en företagsetablering eller -expansion.

Ett sätt att underlätta kommuners arbete med att attrahera och ta emot stora företagsetableringar eller företagsexpansioner som är viktiga för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning, skulle enligt Accelerationskontoret kunna vara att införa en incitamentspeng i form av ett riktat statsbidrag för att bidra till finansiering av nödvändiga kommunala åtgärder i sådana situationer. En sådan peng bör ta sikte på de utmaningar som typiskt sett kan förekomma i den kommunala verksamheten i samband med mottagande av stora

[10] Statskontoret (2025) Statens styrning med statsbidrag till kommuner och regioner 2024 – antal, omfattning och innehåll.

företagsetableringar eller företagsexpansioner. Vi bedömer att incitamentspengen primärt bör inriktas på insatser för förstärkning av kommunens planerings-, infrastruktur-, tillstånds-, miljö-, utbildnings-, kultur- eller arbetsmarknadsverksamhet eller av annan kommunal verksamhet som underlättar mottagandet av berörda företagsetableringar eller företagsexpansioner. I utformningen av pengen behöver dock även beaktas att utmaningarna kan variera såväl över tid som mellan olika kommuner och för olika typer av etableringar/expansioner. En incitamentspeng av detta slag kan också till viss del kompensera för det kommunala utjämningssystemets effekter.

Vad som skulle vara en rimlig omfattning på incitamentspengen är inte helt enkelt att bedöma, bland annat eftersom behoven av medel kan variera över tid och för olika situationer. Erfarenheten från tidigare fall tyder dock på att kommuners insatser av det slag som här avses kan handla om ett flertal miljoner kronor per år. En viss parallell kan möjligen också ges av det statsbidrag kring näringslivsutveckling i kommuner med demografiska och geografiska utmaningar, som Tillväxtverket hade i uppdrag att administrera under åren 2018–2024, vilket uppgick till totalt 70 miljoner kronor per år (se avsnitt 3.3.2).

Mot denna bakgrund menar vi att en lämplig nivå på incitamentspengen för kommuners åtgärder vid företagsetableringar och företagsexpansioner skulle kunna vara att i ett första steg avsätta en ram på 200–250 miljoner kronor under fem år, det vill säga i genomsnitt 40–50 miljoner kronor per år. Tilldelningen till enskilda kommuner blir bland annat beroende av hur många ansökningar som inkommer och karaktären på dessa. Vid femårsperiodens slut bör incitamentspengen utvärderas inför en eventuell fortsättning.

I likhet med många andra riktade statsbidrag bör incitamentspengen bygga på att kommunerna hos en utsedd statlig myndighet ansöker om tilldelning från bidraget. I ansökan bör ingå att kommunen bland annat ska redogöra för karaktären på den etablering eller expansion som är aktuell samt vilka insatser och resursåtaganden kommunen själv gjort för att underlätta mottagandet. Den utsedda myndigheten bör ha ansvar för att bedöma och besluta om ansökningar, hantera utbetalning och uppföljning av incitamentspengen samt stå för den administration som i övrigt behövs. Med hänsyn till de frågor som aktualiseras i samband med kommuners mottagande av stora företagsetableringar eller -expansioner, menar vi att

Tillväxtverket skulle vara lämplig myndighet för att hantera incitamentspengen för kommuners åtgärder vid företagsetableringar och -expansioner. Tillväxtverket har stor erfarenhet av att administrera olika former av finansiering och bidrag.

Accelerationskontorets bedömning

Mot ovanstående bakgrund anser Accelerationskontorets att det bör införas en incitamentspeng i form av ett riktat statsbidrag för att bidra till finansiering av de åtgärder kommuner kan behöva vidta när de önskar attrahera och ta emot stora företagsetableringar eller företagsexpansioner som är viktiga för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning.

För incitamentspengen bör en ram på 200–250 miljoner kronor avsättas under fem år. Regeringen bör ge Tillväxtverket i uppdrag att administrera den.

5.5 Frågor kring bostadsbyggande

En stor företagsetablering eller företagsexpansion medför i allmänhet att den berörda kommunen behöver göra insatser inom olika sakområden för att kunna ta emot etableringen/expansionen på ett bra sätt, som exempelvis att bygga fler bostäder och utveckla den kommunala infrastrukturen och servicen.

Som framgått av kapitel 4 har staten vidtagit många stödjande åtgärder inom flera av dessa områden genom åren, och ett flertal är alltjämt i drift eller på väg att införas. Enligt vår bedömning finns det dock behov av ytterligare åtgärder som kan komplettera de insatser som redan görs och som kan underlätta för kommuner som vill ta emot stora etableringar och expansioner.

Mot denna bakgrund redovisar vi i detta avsnitt förslag på åtgärder kring bostadsbyggande. I det nästföljande avsnitt 5.6 behandlar vi frågor kring investeringar i transportinfrastruktur.

5.5.1 Behov av blandad bebyggelse i berörda kommuner

Sverige har strax under 5 miljoner hushåll. De bor i olika typer av bostäder, med olika upplåtelseformer. Valet av boende styrs främst av en kombination av ekonomiska förutsättningar, livssituation och geografiska preferenser, där närhet till jobb, skola, service, familj och vänner ofta är avgörande. Önskemålen om boendeform tenderar också att variera över livets olika faser.

När en kommun tar emot en stor företagsetablering eller företagsexpansion, så ökar i allmänhet efterfrågan på bostäder i kommunen. Ofta kräver det också att nya bostäder byggs i kommunen. De som flyttar till kommunen är då sällan någon helt homogen skara, utan bland de nyinflyttade finns i allmänhet personer i olika åldrar och både familjer och ensamstående. Deras önskemål om boende lär därför variera, i likhet med för Sveriges hushåll i övrigt. Det medför att nybyggnationen ofta lär behöva omfatta såväl lägenheter i flerfamiljshus som småhus.

År 2024 bodde runt 50 procent av Sveriges hushåll (2,5 miljoner hushåll) i lägenheter i flerbostadshus, varav 58 procent i hyresrätt och 42 procent i bostadsrätt eller liknande. Vidare bodde runt 40 procent av hushållen (2,1 miljoner) i ett småhus. De resterande hushållen bodde i specialbostäder eller annat boende, alternativt saknades uppgift om boendet.[11]

Vad gäller nybyggnation påbörjades drygt 28 000 bostäder 2024, varav 20 procent småhus och 80 procent i flerbostadshus. Av de senare var cirka 70 procent hyresrätter och 30 procent bostadsrätter eller liknande.[12] Enligt Boverket behöver det totalt byggas 523 000 nya bostäder under de kommande tio åren, det vill säga i genomsnitt cirka 52 000 per år.[13] Om man antar att fördelningen i denna byggnation kommer att bli densamma som i det befintliga bostadsbeståndet, så skulle det per år handla om ungefär 21 000 småhus, 26 000 lägenheter i flerbostadshus (varav 15 000 hyresrätter och 11 000 bostadsrätter eller liknande) och 5 000 lägenheter i specialbostäder med mera.

Enligt Boverkets rapport kommer nyproduktionen främst att ske i storstadsregionerna och andra stora kommuner i södra Sverige. De kommuner som står i fokus för vårt tilläggsuppdrag, det vill säga de

[11] Baserat på Statistiska centralbyråns ”Boende i Sverige”, uppdaterad 2025-04-24.
[12] Baserat på Statistiska centralbyråns ”Påbörjad nybyggnad under 2024”, preliminära uppgifter 2025-02-24.
[13] Boverket (rapport 2025:10) Behov av bostadsbyggande 2024–2033. Regionalt och nationellt.

som tar emot stora företagsetableringar och -expansioner, återfinns dock främst i andra delar av landet. Hur utvecklingen kan antas bli i denna typ av kommuner är dock svårt att bedöma utifrån Boverkets rapport. Detta då rapportens beräkning av byggbehovet baseras på framskrivningar av befolkningen i Sveriges kommuner utifrån historisk utveckling, men utan beaktande av planerade företagsetableringar såsom exempelvis industrisatsningarna i Norrland. Vilken påverkan dessa industrisatsningar kan få på befolkningsutvecklingen och byggbehoven, beaktas därför inte i rapporten, och den visar därmed på ett litet byggbehov i Norrbotten och Västerbotten.[14] Andra studier har däremot pekat på ett mycket betydande behov av nya bostäder i dessa delar av landet.[15]

Mot denna bakgrund är det svårt att säga exakt hur stor andel av kommande års nybyggnation som kan förväntas ske i de kommuner som tar emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner. Utifrån de erfarenheter som gjorts i utredningsarbetet menar vi dock att ett rimligt antagande är att ett antal motsvarande cirka 10 till 15 procent av det av Boverket uppskattade behovet av nyproducerade bostäder kommer att uppföras i dessa etablerings- och omställningskommuner, det vill säga cirka 5 000 till 7 500 per år. Vidare antar vi att fördelningen mellan olika bostadstyper bland de nybyggda bostäderna i de berörda kommunerna blir densamma som i dag råder i landets totala bostadsbestånd.

Att det lär komma att handla om en blandad bebyggelse i den nybyggnation som måste till i etablerings- och omställningskommunerna, talar för att det kan behövas statliga åtgärder av olika slag för att stötta denna utveckling – med inriktning såväl på lägenheter som på småhus.

[14] I Boverkets rapport 2025:10 (s. 26) påpekas samtidigt att det är troligt att befolkningsutvecklingen i de delar av Norrland som omfattas av industriinvesteringar kommer att vara starkare jämfört med den befolkningsframskrivning som används som underlag för rapportens beräkningar. Det sägs dock vara väldigt osäkert vilka effekter det kommer att få på dels byggbehovet i de regioner som är berörda, dels hur övriga regioner berörs.

[15] Exempelvis anger en rapport från Region Norrbotten att över 10 000 nya bostäder kan behöva byggas i Norrbotten fram till 2030. (Region Norrbotten [2024] Norrbotten: Industriomställningen och dess samhällsekonomiska effekter). Vidare pekade utredaren med uppdrag att främja koordineringen av arbetet med insatser av betydelse för större företagsetableringar och företagsexpansioner i Norrbottens och Västerbottens län på en möjlig befolkningsökning på 100 000 invånare samlat i de två länen över en 15-årsperiod. (Regeringskansliet [2022] Rapport från samordnaren för samhällsomställning vid större företagsetableringar och företagsexpansioner i Norrbotten och Västerbotten).

5.5.2 Hyresförlustgaranti

Accelerationskontorets förslag

En hyresförlustgaranti ska införas för att främja nytillskott av hyresbostäder i etablerings- och omställningskommuner.

Boverket ska ges i uppdrag att administrera systemet med hyresförlustgaranti.

Vad är en hyresförlustgaranti?

En hyresförlustgaranti är ett statligt stöd som syftar till att minska risken för byggare och investerare genom att garantera en del av hyresintäkterna, i allmänhet under en begränsad tid. Med en sådan åtgärd garanteras en viss del av hyresintäkterna under en period genom att staten tar en del av risken för att lägenheter inte blir uthyrda. Garantin täcker därmed en del av hyresförlusterna om intäkterna inte når upp till förväntade nivåer, vilket gör det mer ekonomiskt attraktivt att bygga.

Som framgått av kapitel 4 får den som vill ha en garanti för att skydda sitt åtagande normalt betala en avgift för detta till den som ställer ut garantin. Avgiften sätts i relation till storleken på den aktuella risken.[16] I vissa fall kan dock riksdagen besluta om en lägre avgift än den förväntade kostnaden. Då uppkommer det en statlig subvention som motsvarar den uteblivna avgiftsintäkten.

Införande av en hyresförlustgaranti har föreslagits

I dag finns inte någon statlig hyresförlustgaranti, men det har förekommit tidigare. På 1980-talet fanns en möjlighet till en sådan garanti i form av lån. Under de första tre åren efter att ett hus färdigställts fanns möjlighet att få ett statligt lån för förluster i form av utebliven hyra för nybyggda bostadslägenheter, om lägenheterna inte gått att hyra ut. Detta reglerades i förordning (1982:1286) om statlig hyresförlustgaranti, som upphävdes 1992.

[16] Enligt 14 § förordningen (2011:211) om utlåning och garantier gäller följande: För varje garanti eller särskilt avgränsad grupp av garantier ska en garantiavgift tas ut som motsvarar statens förväntade förlust. Avgiften ska tas ut av garantigäldenären (dvs. den för vars åtagande en garanti har utfärdats) eller garantitagaren (dvs. den till vars förmån en garanti gäller).

Flera utredningar har på senare år föreslagit att en hyresförlustgaranti på nytt borde införas. Förslag om detta har lämnats både av Utredningen om förbättrad bostadsfinansiering 2017[17] och av utredaren (Peter Larsson) med uppdrag att främja koordinering av insatser för hållbart samhällsbyggande i Norrbottens och Västerbottens län 2024.[18] Båda utredningarna utgick från att den som väljer att teckna en hyresförlustgaranti ska få en direkt ersättning för den uteblivna hyran, och inte ett lån som i den modell som fanns på 1980-talet.

De två utredningarnas förslag hade många likheter, men också vissa skillnader. Exempelvis tog de båda sikte på kommuner som till följd av befolkningsökning har brist på bostäder men där det råder osäkerhet om framtida efterfrågan. Peter Larsson lade dock även särskilt fokus på kommuner i någon av de regioner i Sverige som påverkas kraftigt av omfattande investeringar. Båda utredningarna var inne på att tidsperioden för en garanti bör vara avgränsad, men inte alltför kort – båda angav att garantin borde få gälla som längst 15 år. Båda utredningarna angav att hyresförlustgarantin som högst skulle täcka 50 procent av utebliven hyra vid varje givet tillfälle, och ges som en ersättning. I Peter Larssons utredning föreslogs dock att garantinivån efter en inledande period bör minska och från och med år 6 trappas ned med 5 procentenheter per år. Båda utredningarna var också inne på att garantiavgiften i vissa fall skulle kunna sättas lägre än vad som skulle motsvara statens förväntade förlust, det vill säga delvis subventioneras.

Utredaren Peter Larsson motiverade behovet av att kunna subventionera garantiavgiften utifrån att de berörda kommunerna stod inför förväntade befolkningsökningar och därmed en förväntad ökad bostadsefterfrågan, men att denna utveckling ännu inte realiserats och var osäker. Potentiella byggherrar bedömdes därför stå inför en högre risk i dessa kommuner än på orter där efterfrågeutvecklingen kan bestämmas med större säkerhet. Om garantiavgiften skulle sättas på en nivå som avspeglar den faktiska risken, menade utredaren därför att avgiften skulle kunna hamna på en sådan hög nivå att garantierna skulle få liten effekt på nybyggnationen. Utredaren föreslog därför att garantiavgiften skulle subventioneras och sättas på en nivå

[17] SOU 2017:108 Lån och garantier för fler bostäder. Betänkande av Utredningen om förbättrad bostadsfinansiering.
[18] Regeringskansliet (2024) Delrapport från utredare med uppdrag att främja koordinering av insatser för hållbart samhällsbyggande i Norrbottens och Västerbottens län (Fi 2022:A).

som skulle gälla om motsvarande garanti skulle kunna ställas ut på orter som har en historiskt sett mer stabil bostadsmarknad.

I delrapporten lämnade utredaren (Peter Larsson) med uppdrag att främja koordinering av insatser för hållbart samhällsbyggande i Norrbottens och Västerbottens län även två andra förslag på statliga insatser för ett ökat bostadsbyggande i de berörda länen. Det ena var att ett kapitaltillskott borde ges till Norrlandsfonden fördelat över flera år, för att möjliggöra finansiering av bostadsbyggande i norra Sverige. Det har genomförts. Det andra förslaget avsåg en ny statlig kreditgaranti anpassad till förutsättningarna i de typer av kommuner som utredaren studerade. Detta förslag har därefter vidareutvecklats av Landsbygds- och infrastrukturdepartementet, vilket i juni 2025 presenterades i promemorian Kreditgarantier för lån till anordnande av nya bostäder i etablerings- och omställningskommuner.[19] Där föreslås en modell för statligt subventionerade kreditgarantier för att främja nya bostäder i etablerings- och omställningskommuner. Förslaget har remitterats och bereds nu inom Regeringskansliet.

Accelerationskontorets bedömning

Enligt vår bedömning skulle en hyresförlustgaranti vara ett bra komplement till de övriga stödinsatser som finns eller är på väg att införas för att bland annat underlätta bostadsbyggandet i kommuner som tar emot stora företagsetableringar eller företagsexpansioner.

Det är dock viktigt att en hyresförlustgaranti utformas på ett korrekt sätt och inte ger felaktiga incitament. Även om syftet skulle vara att stimulera ökat bostadsbyggande behöver tilldelningen vara så pass restriktiv att efterfrågan inte överskattas och det skapas ett överutbud av bostäder. Det kräver tydliga kriterier för i vilka situationer garantin kan utgå och en noggrann bedömning av seriositeten och förutsättningarna hos de byggare som ansöker om garantin. För att uppnå önskad effekt behöver också garantiavgiften sättas på adekvat nivå.

Såvitt Accelerationskontoret kan bedöma är dessa krav i princip tillgodosedda i de förslag om en hyresförlustgaranti som lämnats av

[19] Landsbygds- och infrastrukturdepartementet (2025) Kreditgarantier för lån till anordnande av nya bostäder i etablerings- och omställningskommuner. LI2025/01122.

de två utredningar som refereras ovan. Vi rekommenderar därför att utredningarnas förslag genomförs i sina huvuddrag. Vid en jämförelse mellan de två utredningarna anser vi dock att den gradvisa nedtrappning av garantinivån som föreslogs av utredaren Peter Larsson är att föredra.

Vad gäller vilka kommuner som ska träffas av reglerna anser vi att begreppet ”etablerings- och omställningskommun” bör ges samma betydelse för hyresförlustgarantin som i det författningsförslag som lämnades i Landsbygds- och infrastrukturdepartementets promemoria Kreditgarantier för lån till anordnande av nya bostäder i etablerings- och omställningskommuner.[20]

Statliga garantier regleras vanligtvis av förordningen (2011:211) om utlåning och garantier, men den förordningen omfattar enligt definitionen i 4 § endast en garanti som staten ställer ut till förmån för en garantitagare avseende ett åtagande av en garantigäldenär. Vid en hyresförlustgaranti finns ingen garantigäldenär – endast staten, genom Boverket, och garantitagaren. Accelerationskontoret bedömer därför att den föreslagna hyresförlustgarantin behöver en egen förordning samt ett undantag i förordningen om utlåning och garantier som klargör att den inte gäller för denna garanti. Relevanta bestämmelser från den ordinarie förordningen förs över till den nya.

Boverket bör ges i uppdrag att administrera systemet med hyresförlustgaranti.

5.5.3 Räntebidrag till privatpersoner som bosätter sig i nya småhus

Accelerationskontorets förslag

Ett räntebidrag ska införas till privatpersoner som bosätter sig i nya småhus i etablerings- och omställningskommuner. Bidraget ska uppgå till fem procent av räntekostnaderna för byggnation

[20] Som nämnts i avsnitt 4.3.4 föreslås i promemorian att en etablerings- och omställningskommun ska definieras som en kommun där det enligt länsstyrelsens bedömning finns 1. behov av ett betydande tillskott av bostäder med anledning av påbörjade eller planerade företagsetableringar eller företagsexpansioner inom FA-regionen, 2. ovisshet om den framtida efterfrågan på bostäder på grund av osäkerhet i fråga om utvecklingen av de etableringar och expansioner som avses i 1, och 3. grundad anledning anta att produktionskostnaderna för nya bostäder kommer att överstiga bostädernas marknadsvärden.

och boende för berörda privatpersoner, dock högst 500 kronor per månad. Bidraget ska kunna ges under en period av högst fem år.

Boverket ska ges i uppdrag att administrera systemet med räntebidrag.

Vissa satsningar har gjorts på småhusbyggande

När bostäder byggs är byggherren den aktör som genomför byggnationen. Enligt PBL avses med byggherre den som för egen räkning utför eller låter utföra projekterings-, byggnads-, rivnings- eller markarbeten.[21] Det kan vara en privat aktör (även privatperson) eller ett allmännyttigt bostadsföretag. Byggherren anlitar oftast en eller flera byggentreprenörer som bygger på hens uppdrag.

När småhus byggs är det vanligt att enskilda hushåll förvärvar mark för att därefter uppföra ett småhus. Det vanliga är då att de beställer huset från företag som tillverkar småhus. En byggherre kan också uppföra flera småhus inom ett område och sälja dessa till privatpersoner antingen direkt eller via en bostadsrättsförening.[22]

Regeringen har på senare år vidtagit flera åtgärder för att stimulera småhusbyggandet, bland annat kan kommuner hos Boverket söka stöd för detaljplaner som gör det möjligt att bygga småhus och omvandla lokaler till bostäder. Nivåerna i stödet, som kan sökas till den 1 oktober 2026, höjdes också under 2025. Sedan 2023 har det också funnits ett bidrag för energieffektivisering i småhus, som visserligen löpte ut under 2025 men som regeringen i höstbudgeten 2025 har föreslagit ska förlängas och utvecklas.

Som nämndes i kapitel 4 tillsatte regeringen i maj 2024 också en utredare med uppdrag att verka för ökat småhusbyggande genom en ny egnahemsrörelse (”Egnahemskommissionären”). Utredaren ska dels analysera och klarlägga orsakerna till småhusens låga andel av nyproduktionen av bostäder, dels aktivt arbeta för att de parter som bedöms ha möjlighet att bidra till ett ökat småhusbyggande ska göra det. Utredaren ska också verka för anläggandet av nya trädgårdsstäder. Syftet är att verka för en ny egnahemsrörelse och att långsiktigt öka småhusens andel av nyproduktionen av bostäder.

[21] 1 kap. 4 § plan- och bygglagen (2010:900).
[22] SOU 2024:29 Goda möjligheter till ökat välstånd. Delbetänkande av Produktivitetskommissionen, s. 300 f.

Utredaren har lämnat flera delrapporter. Uppdraget ska slutredovisas skriftligt senast den 15 januari 2027.

Behov av särskilda stimulanser för ökat småhusbyggande i etablerings- och omställningskommuner

Den hyresförlustgaranti som föreslogs ovan kan antas bidra till att byggherrar blir mer lockade att uppföra flerfamiljshus med hyreslägenheter i etablerings- och omställningskommuner. Accelerationskontoret ser dock behov av att staten även ger en stimulans till dem som uppför småhus i dessa kommuner.

I linje med regeringens önskan att stimulera framväxten av en ny egnahemsrörelse och att långsiktigt öka småhusens andel av nyproduktionen av bostäder – vilket kommer till uttryck bland annat i Egnahemskommissionärens uppdrag – menar vi att en sådan stimulansåtgärd bör ta sikte på de privatpersoner som bosätter sig (folkbokför sig) i ett nybyggt småhus i berörda kommuner. För att omfattas av åtgärden bör det då inte spela någon roll om man själv byggt och äger det nya huset, om man förvärvat det av ett fastighetsbolag eller om det upplåts som en bostadsrätt.

En sådan åtgärd kan utformas på olika sätt. Enligt vår mening skulle det enklaste dock vara att ge berörda privatpersoner ett statligt bidrag som täcker en del av de räntekostnader de har för sina nyuppförda småhus – såväl under byggnadsskedet som under boendet. Eftersom åtgärden syftar till att stimulera byggande av småhus i etablerings- och omställningskommuner bör bidraget ges till de som bosätter sig i ett nytt småhus i kommunen oavsett om de är nyinflyttade eller boende i kommunen sedan tidigare. Lämpligen bör dock bidraget begränsas både till storlek och giltighetstid.

Accelerationskontorets bedömning

I syfte att stimulera byggande av småhus i etablerings- och omställningskommuner, anser Accelerationskontoret att det bör införas ett räntebidrag till privatpersoner som bosätter sig i nya småhus i sådana kommuner.

En lämplig nivå på bidraget kan vara fem procent av räntekostnaderna för byggnation och boende för berörda privatpersoner. Bidra-

get bör dock högst kunna uppgå till 500 kronor per månad och gälla under en period av högst fem år. Bidraget bör avse den som bosätter sig i huset när det är nytt och upphöra om denne flyttar från huset under den femåriga giltighetstiden.

Liksom med förslaget om en hyresförlustgaranti ovan, menar vi att begreppet ”etablerings- och omställningskommun” även här bör ges samma betydelse som i författningsförslaget i Landsbygds- och infrastrukturdepartementets promemoria om kreditgarantier.[23]

Boverket bör ges i uppdrag att administrera systemet med räntebidrag.

5.6 Frågor kring investeringar i transportinfrastruktur

Inför och i samband med att en kommun tar emot en stor företagsetablering eller -expansion kan investeringar behöva göras i såväl statlig som kommunal transportinfrastruktur. Som framgått av kapitel 4 kan det medföra olika utmaningar. Nedan lämnas förslag på åtgärder som vi bedömer kan underlätta för berörda kommuner.

5.6.1 Tillväxtpott för infrastruktursatsningar vid stora företagsetableringar och företagsexpansioner

Accelerationskontorets förslag

I den nationella planen för transportinfrastruktur ska det införas en tillväxtpott för infrastruktursatsningar i kommuner som kan underlätta mottagandet av stora företagsetableringar eller företagsexpansioner som är viktiga för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning. Medlen i tillväxtpotten ska fördelas – utifrån lämpliga kriterier – till projekt som bedöms som angelägna av Trafikverket tillsammans med en grupp av adekvat utvalda företrädare för berörda kommunala och andra intressen.

Trafikverket ska ges i uppdrag att närmare utforma vilka kriterier som ska styra tilldelningen ur tillväxtpotten och hur den bedömande gruppen bör se ut. Uppdraget ska genomföras i samråd

[23] Landsbygds- och infrastrukturdepartementet (2025) Kreditgarantier för lån till anordnande av nya bostäder i etablerings- och omställningskommuner. LI2025/01122.

med SKR, andra berörda myndigheter och relevanta företrädare för näringslivet.

Planeringen av transportinfrastruktur är långsiktig

Den nationella planen för transportinfrastruktur beskriver hur den statliga infrastrukturen ska underhållas och utvecklas under cirka ett decennium framåt. Under 2025 behandlades den nationella planen för perioden 2026–2037.[24] Den ekonomiska ramen för denna plan uppgår till 1 171 miljarder kronor för perioden.

Planeringsprocessen för transportinfrastruktur i Sverige följer en struktur som riksdagen beslutat om. Det innebär bland annat att perspektivet är på minst tio år och att regeringen bör ta ställning till vilka åtgärder som ska genomföras i det perspektivet. Vidare ingår att systemet innefattar ett beslut om övergripande strategiska vägval ungefär en gång per mandatperiod samt ett beslut om vilka ekonomiska ramar som ska gälla under den period som beslutet avser. Planeringsarbetet sker i flera steg. Det ingår bland annat att regeringen först uppdrar åt Trafikverket att ta fram ett inriktningsunderlag som sedan remissbehandlas och bildar grund för en infrastrukturproposition som beslutas av riksdagen. Utifrån detta uppdrar regeringen till Trafikverkets att ta fram ett slutligt förslag till nationell plan, vilket i sin tur remissbehandlas och sedan fastställs av regeringen. Löpande i arbetet har Trafikverket också olika typer av dialoger med berörda aktörer.

Innehållet i planen styrs av många faktorer. Grundläggande är bland annat att planen ska bidra till att de transportpolitiska målen nås. Det övergripande målet för transportpolitiken är att säkerställa en samhällsekonomiskt effektiv och långsiktigt hållbar transportförsörjning för medborgarna och näringslivet i hela landet. I det måste också beaktas bland annat frågor om tillgänglighet, trafiksäkerhet, miljö med mera. Samhällsekonomisk lönsamhet är övergripande för prioriteringen av insatserna i den nationella planen – alltså att nyttorna för samhället ska vara så stora som möjligt i förhållande till kostnaderna.

[24] Trafikverket (2025:111) Förslag till nationell plan för transportinfrastrukturen 2026–2037.

Kritik har framförts

Accelerationskontoret har i sitt arbete från flera kommuner mottagit kritik om att Trafikverkets prioriteringar av åtgärder i den nationella planen inte i alla delar är ändamålsenliga utifrån perspektivet att attrahera och ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner som är viktiga för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning. Ofta har kritiken då handlat om att kommunen anser att någon infrastrukturinsats – till exempel anslutning av väg eller järnväg till en industrianläggning – borde ses som ett nationellt intresse och finansieras av staten, men att den inte har ingått i Trafikverkets prioriteringar i planen. Alternativt att kommunen erbjudits att medfinansiera en infrastrukturinsats som man anser borde vara ett nationellt intresse och finansieras fullt ut av med statliga medel.

I våra kontakter med Trafikverket har de å andra sidan menat att verket utför sitt uppdrag i enlighet med de riktlinjer som regeringen gett. I det ingår bland annat att prioriteringarna ska ske med samhällsekonomisk lönsamhet som grund. Trafikverket menar också att verket på senare år i ökande grad beaktar att den gröna omställningen i norra Sverige ställer krav på en robust och utbyggd infrastruktur.

Accelerationskontorets bild av detta är att Trafikverket i huvudsak levererar på det uppdrag som regeringen gett verket och att de prioriteringar som görs följer av den inriktning som ytterst har beslutats av riksdagen. Den uppgift Trafikverket fått från regeringen är att inom given budgetram och utifrån givet mandat prioritera vilka projekt som är mest angelägna nationellt sett. Ofrånkomligen kommer då vissa projekt att bortprioriteras. För att förändra inriktningen på Trafikverkets arbete – om det anses önskvärt – krävs då att regeringen ger nya riktlinjer för vad som ska styra i Trafikverkets prioriteringsarbete och/eller skjuter till mer resurser så att den samlade ramen blir större.

En tillväxtpott kan reducera problemet

Ett sätt att reducera de problem som (enligt ovan) har påtalats av kommuner som vill ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner skulle kunna vara att avsätta en del av planeringsramen

för kommunala etableringsändamål, motsvarande den näringslivspott som i dag finns i den nationella planen för transportinfrastruktur.

I näringslivspotten finns medel för åtgärder som näringslivets företrädare tillsammans med Trafikverket pekar ut som angelägna för att stärka näringslivets och järnvägens konkurrenskraft samt bidra till intermodala transportlösningar. Näringslivspotten ingår i den del av den nationella planen som avser så kallade trimnings- och miljöåtgärder. Dessa är åtgärder med en totalkostnad av högst 150 miljoner kronor vardera som syftar till att med mindre och effektiva åtgärder utveckla och förbättra transportsystemets funktion. Åtgärderna delas in i tre åtgärdsområden: tillgänglighet, trafiksäkerhet samt miljö. Åtgärderna planeras och prioriteras i Trafikverkets verksamhetsplanering, vilket enligt verket ger flexibilitet genom att de kan beslutas löpande under planperioden. I planen för perioden 2026–2037 föreslår Trafikverket att 1,2 miljarder kronor avsätts till näringslivspotten och används under planens första åtta år. Totalt beräknas trimnings- och miljöåtgärderna komma att uppgå till 70 miljarder kronor under perioden.[25]

På motsvarande sätt bör det kunna införas en pott för investeringar som kan hantera utmaningar för kommuner som vill ta emot stora företagsetableringar och -expansioner (en ”tillväxtpott”). Medel från tillväxtpotten bör i första hand fördelas till sådana infrastrukturinvesteringar i kommuner som kan underlätta mottagandet av stora företagsetableringar eller företagsexpansioner som är viktiga för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning. Fokus bör främst vara på den kommun där det berörda företaget etablerar sig eller expanderar, men utifrån vad som är rationellt i det enskilda fallet bör det även kunna handla om andra kommuner. Konkret kan det handla om att ta fram en modell för hur stora industrietableringar med behov av infrastruktur snabbt kan tillgodoses, inom såväl planering och finansiering som genomförande. Accelerationskontoret förutsätter att de utvalda objekten skulle ges hög prioritet i Trafikverkets hantering – närmast som ett särskilt ”snabbspår”.

Hur stor en sådan tillväxtpott bör vara kan diskuteras. Men i ett första skede skulle storleken lämpligen kunna läggas på samma nivå som näringslivspotten. I likhet med för näringslivspotten bör medlen

[25] Se Trafikverket (2025:111) Förslag till nationell plan för transportinfrastrukturen 2026–2037 och Trafikverket (2025:114) Trimnings- och miljöåtgärder – underlagsrapport nationell plan för transportinfrastrukturen 2026–2037.

då fördelas – utifrån lämpliga kriterier – till projekt som bedöms som angelägna av Trafikverket tillsammans med en grupp av adekvat utvalda företrädare för berörda kommunala och andra intressen. Bland de senare kan exempelvis ingå SKR, andra berörda myndigheter och relevanta företrädare för näringslivet.

Accelerationskontorets bedömning

Accelerationskontoret anser att en tillväxtpott av ovan skisserat slag bör införas. Förekomsten av en sådan pott bör underlätta situationen för i synnerhet mindre kommuner som vill ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner.

Inför tillväxtpottens införande behöver de närmare detaljerna preciseras. Accelerationskontoret föreslår att regeringen ger Trafikverket i uppdrag att närmare utforma vilka kriterier som ska styra tilldelningen ur tillväxtpotten och hur den bedömande gruppen bör se ut. Uppdraget bör genomföras i samråd med SKR, andra berörda myndigheter och relevanta företrädare för näringslivet.

Ovanstående torde rymmas inom nuvarande grundmodell för investeringsplaneringen. Om riksdag och regering däremot vill att utmaningar för kommuner som vill ta emot stora företagsetableringar och -expansioner ska beaktas i mer betydande grad, inklusive de resurser som avsätts, krävs sannolikt en mer omfattande förändring av att regeringens styrning av Trafikverket och av de riktlinjer som gäller för investeringsplaneringen.

5.6.2 Ansvarsfördelningen vid medfinansiering av transportinfrastruktur

Accelerationskontorets förslag

Trafikverket ska ges i uppdrag att ge en samlad lägesredovisning av hur arbetet med medfinansiering och förskottering fungerar samt vad verket gör för att säkerställa att det råder tydliga avtalsvillkor och att motparterna är införstådda med vilka konsekvenser sådana avtal kan innebära.

Trafikverket ska även analysera lämplig utformning av en modell där Trafikverket ska stå för eventuella fördyringar som sker efter

att avtalen ingåtts i medfinansierings- och förskotteringsprojekt, om det inte är uppenbart att fördyringen beror på motpartens agerande.

Kommuner kan medfinansiera infrastruktursatsningar

I samband med den statliga infrastrukturplanen 2010–2021 infördes det en möjlighet för privata och offentliga aktörer att medfinansiera infrastruktursatsningar. Det kan ske genom att kommuner, regioner och företag, helt eller delvis, medfinansierar statlig infrastruktur. De transportpolitiska målen ska vara utgångspunkt för prioriteringen av objekt oberoende av om det förekommer medfinansiering eller inte. Kommuner, regioner eller företag har också möjlighet att genom ett lån till staten (s.k. förskottering) stå för investeringskostnaden, mot att staten återbetalar medlen när medel finns tillgängliga. Motivet bakom förskottering är ofta att kommuner, regioner eller företag vill få till stånd en tidigareläggning av en statlig investering som är angelägen för dem. Åtgärderna ska genomföras enligt den nationella trafikslagsövergripande planen för transportsystemet och de regionala transportinfrastrukturplanerna.

Enligt Trafikverkets förslag till nationell plan för transportinfrastrukturen 2026–2037 förväntas medfinansieringen från kommuner, regioner och företag komma att uppgå till 23,5 miljarder kronor under planperioden och förskotteringen till 1,5 miljarder kronor.[26]

Dagens tillämpning har kritiserats

Accelerationskontoret har i sitt arbete fått synpunkter från flera kommuner om att de i vissa fall upplever att medfinansieringen och förskotteringen skapar osäkra planeringsförutsättningar. Kommunen kan ha gått in i ett projekt med föreställningen att deras finansieringsinsats skulle hamna på en viss nivå, men funnit att Trafikverket i slutändan har belastat kommunen med en större summa. Här har efterfrågats större tydlighet om förutsättningarna.

Trafikverket har å andra sidan framfört till Accelerationskontoret att verket strävar efter att så långt möjligt informera berörda motpar-

[26] Trafikverket (2025:111) Förslag till nationell plan för transportinfrastrukturen 2026–2037.

ter om vad exempelvis en medfinansieringssituation kan komma att innebära, till exempel vilka investeringsalternativ som krävs och vad olika insatser kan komma att kosta.

Accelerationskontorets bedömning

Den bild Accelerationskontoret fått är att avtalen om medfinansiering visserligen skrivs mellan två parter (Trafikverket och till exempel en kommun), vilka har ett självständigt ansvar att undersöka vad avtalsrelationen innebär. Men samtidigt har Trafikverket inom området infrastrukturinvesteringar ett kraftigt kunskapsöverläge gentemot de flesta enskilda kommuner. Det betyder att Trafikverket har bättre förutsättningar än motparterna att bedöma hur omfattande och resurskrävande olika investeringsåtgärder kan komma att bli.

Enligt Accelerationskontoret talar den ojämlika kunskapsrelationen mellan Trafikverket och kommuner för att Trafikverket bör ha ett särskilt ansvar för att säkerställa att det råder tydliga avtalsvillkor och att motparterna är införstådda med vad de gett sig in på i medfinansieringssituationer. Detta bland annat för att värna statens relation till kommunsektorn. I detta ligger också att Trafikverket enligt vår mening bör stå för eventuella fördyringar som sker efter att avtalen ingåtts i medfinansierings- och förskotteringsprojekt, om det inte är uppenbart att fördyringen beror på motpartens agerande.

Det finns inget i Trafikverkets instruktion eller regleringsbrev som skulle hindra myndigheten från att tillämpa ett sådant konsultativt och rådgivande förhållningssätt mot berörda kommuner, snarare uppmuntras och förväntas det som en del av myndighetens uppdrag att nå de transportpolitiska målen genom samverkan med andra aktörer. Trafikverket har också flera uttryckliga uppdrag att arbeta konsultativt och rådgivande gentemot andra myndigheter, kommuner, företag och privatpersoner – särskilt inom områdena kollektivtrafik, väginfrastruktur, regional utveckling och planering av transportinfrastruktur.

Den kritik vi har mött från kommuner om otydliga förutsättningar vid medfinansieringssituationer förtjänar att tas på allvar enligt Accelerationskontoret. Det handlar dock om anekdotisk kunskap, och för att kunna bedöma om kritiken bör föranleda någon justering i regeringens styrning av Trafikverket krävs ett bredare kunskaps-

underlag. Accelerationskontoret föreslår därför att regeringen i ett första steg ger Trafikverket i uppdrag att redovisa sina erfarenheter av arbetet med medfinansiering och förskottering samt vad verket gör för att säkerställa att motparterna är införstådda med vilka konsekvenser sådana avtal kan innebära. Trafikverket bör i ett sådant uppdrag redovisa en samlad bild av hur kommuner, regioner och andra avtalsparter upplever arbetet med medfinansiering och förskottering. Trafikverket bör också analysera lämplig utformning av en modell där Trafikverket ska stå för eventuella fördyringar som sker efter att avtalen ingåtts i medfinansierings- och förskotteringsprojekt, om det inte är uppenbart att fördyringen beror på motpartens agerande.

5.7 Frågor kring kompetensförsörjning

Vid stora företagsetableringar och -expansioner skapas i allmänhet många nya arbetstillfällen i det berörda företaget. Det kan ge olika utmaningar kring kompetensförsörjning. Företaget behöver hitta lämplig personal till de nya tjänsterna, i eller utanför kommunen. Om de nyanställda hämtas från befintliga verksamheter på orten, till exempel andra företag eller kommunen, kan det uppstå vakanser som måste fyllas där. De åtgärder som kommunen behöver vidta på grund av etableringen/expansionen kan också ofta vara tids- och arbetskrävande och medföra en belastning på den kommunala administrationen. För kommunen är det även en utmaning att personer som söker sig till nya jobb på orten helst också bör bosätta sig i kommunen, eftersom kommunalskatt betalas där man är folkbokförd.

Som framgått av kapitel 4 har det på senare år diskuterats många åtgärder för att underlätta kompetensförsörjningen till orter med hög efterfrågan men sämre utbud på arbetskraft, vilket bland annat kan vara följden av stora företagsetableringar och -expansioner. Vissa åtgärder har syftat till att underlätta för arbetsgivare, medan andra tagit sikte på individers incitament för att söka arbete och deras anställningsbarhet. Somliga åtgärder har genomförts, medan andra har stannat på idéstadiet. I det följande redovisar Accelerationskontoret några förslag på åtgärder kring kompetensförsörjning, som vi menar både skulle vara förhållandevis enkla att genomföra och kunna under-

lätta situationen i kommuner där det sker stora företagsetableringar och företagsexpansioner.

5.7.1 Flyttningsbidrag

Accelerationskontorets förslag

En möjlighet att få ersättning för bohagstransport i samband med flytt av arbetsmarknadsskäl ska införas.

Accelerationskontorets bedömning

I det kommande regeringsuppdraget till Arbetsförmedlingen om att ta fram ett förslag på flyttstöd, kan vägledning ges av den analys och det författningsförslag vi redovisar i delbetänkandet. I uppdraget bör Arbetsförmedlingen analysera om och hur flyttbidraget kan utformas så att det i första hand inriktas på flytt till etablerings- och omställningskommuner med arbetskraftsbehov.

Arbetslösa har länge kunnat få stöd att hitta jobb på annan ort

En arbetslös person som ska på anställningsintervju på en annan ort än bostadsorten kan i dag i vissa fall få ersättning för rese- och boendekostnader av Arbetsförmedlingen, med högst 3 600 kronor.[27] Flyttningsbidrag i olika former har en lång historia inom den svenska arbetsmarknadspolitiken. Fram till 2015 fanns även två andra bidrag som avsåg att stimulera arbetslösa att söka arbete på annan ort. Dels ersättning för bohagstransport (om högst 20 000 kronor per tillfälle), dels pendlingsstöd. De tre delarna (ersättning för resa och logi, ersättning för bohagstransport och pendlingsstöd) benämndes samlat för flyttningsbidrag och beviljades av Arbetsförmedlingen.

Enligt den förordning där flyttningsbidrag reglerades gällde att bidrag endast fick lämnas vid sådana förflyttningar som var arbetsmarknadspolitiskt motiverade och bara till en person som var eller riskerade att bli arbetslös, var inskriven som arbetssökande hos den offentliga arbetsförmedlingen, och inte bedömdes kunna få arbete

[27] Förordning (2015:500) om resebidrag.

på eller nära hemorten.[28] Därtill fanns vissa åldersgränser och andra förbehåll för att kunna få de olika bidragen. I förordningen angavs i övrigt inga riktlinjer om vart flytten skulle ske.

Syftet med flyttningsbidragen var att stimulera geografisk rörlighet och en flexibilitet på arbetsmarknaden och på så sätt minska arbetslösheten och motverka arbetskraftsbrist. Beträffande ersättningen för bohagstransport ansågs att det var viktigt med ett stöd som avlägsnade direkta hinder i form av kostnader för bohagstransport för den som var arbetslös och tog ett arbete utanför normalt pendlingsavstånd för att komma ur sin arbetslöshet.[29]

Önskemål om ett nytt flyttningsbidrag har framförts

Olika aktörer har i utredningsarbetet framfört att flyttningsbidrag av det tidigare slaget på nytt borde införas, bland annat i syfte att stimulera inflyttning till kommuner som tar emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner. Som nämndes i avsnitt 4.3.5 meddelade regeringen också i mitten av april 2026 att Arbetsförmedlingen ska ges i uppdrag att ta fram ett förslag på flyttstöd. Tanken är att stödet ska vara generellt och inte enbart för de som vill flytta norrut. Arbetsförmedlingens uppdrag ska redovisas till regeringen i början av 2027.

Mot införandet av ett nytt flyttningsbidrag har å andra sidan anförts att exempelvis ersättningen för bohagstransport i den gamla ordningen tenderade att utnyttjas av personer som ändå hade bestämt sig för att flytta till den nya orten, det vill säga att bidragets stimulerande effekt i praktiken var liten.[30]

Accelerationskontorets bedömning

I de kommuner som tar emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner råder inte sällan underskott på arbetskraft, medan det finns andra kommuner runt om i landet som har hög arbetslöshet.

[28] Förordning (1999:594) om flyttningsbidrag, 3 a §.
[29] SOU 2010:26 Flyttningsbidrag och unionsrätten. Betänkande av Utredningen om flyttningsbidrag.
[30] Enligt en studie av Riksrevisionsverket från 2001 trodde exempelvis 85 procent av dem som fick ersättning 1999 att de skulle ha flyttat även utan ekonomisk ersättning. Riksrevisionsverket (RRV 2001:20) Arbetsförmedlingens arbete med geografisk rörlighet, här refererad från SOU 2003:37 Ökad rörlighet för sysselsättning och tillväxt.

I syfte att minska denna obalans finns det enligt Accelerationskontoret skäl att stärka incitamenten för arbetslösa att söka arbete på annan ort. Det kan ge flera positiva effekter, dels att individen kan gå från arbetslös och bidragstagande till arbetande och skattebetalare, dels att underskottet på arbetskraft på den nya orten kan reduceras. Eftersom de kommuner som tar emot stora etableringar och expansioner ofta också har behov av att fler personer bosätter sig i kommunen – för att kommunens skatteintäkter ska kunna öka – menar vi att de stärkta incitamenten då inte bara bör ta sikte på anställning utan även bosättning.

Mot denna bakgrund menar vi att det finns skäl att på nytt införa en möjlighet att få ersättning för bohagstransport i samband med flytt av arbetsmarknadsskäl, motsvarande det stöd som fanns fram till 2015. För det talar också att en motsvarande möjlighet i dag finns vid flytt om man får jobb i ett annat land inom EU/EES-området (via den s.k. EURES Targeted Mobility Scheme), såväl till som från Sverige, men alltså inte vid flytt inom landet.

Jämfört med det samlade flyttningsbidrag som fanns fram till 2015 ser vi däremot inte skäl att åter införa det pendlingsstöd som tidigare fanns, eftersom ambitionen bör vara att också stimulera till bosättning på den nya arbetsorten. Beträffande resebidrag vid anställningsintervju bör rimligen dagens regler fortsatt gälla.

Regleringsmässigt menar vi att den förordning som fanns fram till 2015 kan vara förlaga för en återinförd ersättning för bohagstransport. Viss modernisering lär dock krävas. Bland annat kan bidragets storlek behöva justeras med hänsyn till den inflationsutveckling som varit sedan bidraget avskaffades 2015, vilket lämpligen kan ske med utgångspunkt i prisbasbeloppets utveckling. Eftersom bidraget enligt vår mening i första hand bör stimulera flytt till etablerings- och omställningskommuner med arbetskraftsbehov, behöver Arbetsförmedlingen även kunna väga in detta i sin bidragsbedömning. Att i förordning reglera att flyttbidrag enbart får beviljas till arbetslösa som söker och antar arbete i omställnings- och etableringskommuner kan dock eventuellt anses oproportionerligt och i strid med EU-rättens krav på fri rörlighet.

När arbetet med Accelerationskontorets tilläggsuppdrag befann sig i slutskedet, meddelade regeringen i mitten av april 2026 att den ska ge Arbetsförmedlingen i uppdrag att ta fram ett förslag på flyttstöd. Vi menar att den analys som redovisas ovan, liksom det förslag

till förordning som vi lämnat i avsnitt 1.4, kan ge vägledning för Arbetsförmedlingens uppdrag. Accelerationskontoret anser också att Arbetsförmedlingen i uppdraget bör analysera om och hur bidraget kan utformas så att det i första hand inriktas på flytt till etablerings- och omställningskommuner med arbetskraftsbehov.

5.7.2 Extra tilldelning av statsbidrag för yrkesvux vid stora företagsetableringar och företagsexpansioner

Accelerationskontorets förslag

Det förslag som Yrkesvuxutredningen lämnade om möjlighet till extra tilldelning av statsbidrag för yrkesvux till kommuner med särskilt stora behov av utbildning vid till exempel stora företagsetableringar och företagsexpansioner, ska genomföras.

Förslag har tidigare lämnats kring utbildningsbehov vid stora företagsetableringar och företagsexpansioner

För drygt två år sedan lämnade den s.k. Yrkesvuxutredningen sitt betänkande.[31] Den skulle bland annat se över hur yrkesutbildningen inom kommunal vuxenutbildning (komvux) kan bli mer effektiv och anpassad efter de behov som finns, både på arbetsmarknaden och hos individer. I uppdraget ingick även att bedöma hur statsbidraget för regionalt yrkesvux (yrkesutbildningar på gymnasienivå) kan förändras för att bättre kunna möta stora och snabbt uppkomna utbildningsbehov lokalt och regionalt.

Yrkesvuxutredningen pekade på vissa situationer då nuvarande statsbidrag för regionalt yrkesvux inte räcker till för att möta de utbildningsbehov som uppstår, till exempel vid stora företagsetableringar och -expansioner och när stora arbetsplatser läggs ned. På kort tid kan det då uppstå stora, men tillfälliga utbildningsbehov, vilka enligt utredningen kan kräva riktade statliga satsningar på yrkesutbildning inom komvux, utöver det ordinarie statsbidraget för yrkesvux. Utredningen föreslog att det därför ska införas en möjlighet till extra

[31] SOU 2024:16 Växla yrke som vuxen – en reformerad vuxenutbildning och en ny yrkesskola för vuxna. Betänkande av Yrkesvuxutredningen.

tilldelning av statsbidrag för yrkesvux till kommuner med särskilt stora behov av utbildning.

Yrkesvuxutredningen föreslog att Skolverket ska fördela den extra tilldelningen av statsbidrag efter beslut av regeringen, och att bidraget ska lämnas direkt till huvudman för utbildningen. Det föreslogs handla om en statligt finansierad utbildning, utan krav på kommunal medfinansiering och utan att interkommunal ersättning lämnas. Arbetslivet (företag, arbetsgivar- eller branschorganisationer) bör dock kunna bidra till finansieringen. Statsbidraget för en årsstudieplats ska fastställas av Skolverket. Vidare föreslogs att undantag vid situationer med särskilt stora och tillfälliga utbildningsbehov ska kunna göras från skollagens regler om prioritering av utbildningsbehov. Hänsyn ska få tas till de sökandes förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen, utifrån om man 1. arbetar eller nyligen arbetat inom det yrkesområde den sökta utbildningen avser, 2. arbetar eller nyligen arbetat inom ett annat yrkesområde, eller 3. har en slutförd gymnasial utbildning. Ansökningar från vuxna om att delta i komvux vid särskilt stora och tillfälliga utbildningsbehov föreslogs också gå direkt till den huvudman som anordnar utbildningen, även om den sökande har en annan hemkommun. Det bedömdes ge en förenklad och snabbare hantering av ansökningar om att delta i utbildning.

Accelerationskontorets bedömning

Accelerationskontoret saknar närmare uppgift om och när ovanstående förslag kan komma att genomföras. Enligt det ansvariga departementet (Utbildningsdepartementet) bereds dock utredningens lagförslag i Regeringskansliet.

Accelerationskontoret förordar dock att regeringen genomför Yrkesvuxutredningens förslag angående möjligheter att snabbt möta nya stora utbildningsbehov i samband med exempelvis stora företagsetableringar och företagsexpansioner. Vi bedömer att de föreslagna åtgärderna skulle ge kommuner bättre förutsättningar för att hantera utbildningsbehoven i sådana situationer.

Eftersom Yrkesvuxutredningen redovisade hur förslaget bör regleras, och frågan bereds i Regeringskansliet, ser vi inte skäl att ta fram ett eget författningsförslag avseende denna fråga.

5.7.3 Nedskrivning av studieskulder

Accelerationskontorets förslag

Regeringen bör överväga att införa en möjlighet att skriva ned sina studieskulder för akademiskt utbildade personer som bor och är yrkesaktiva i kommuner som tar emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner. En utredning ska tillsättas för att analysera de närmare förutsättningarna, med utgångspunkt i den modell för nedskrivning av studieskulder som Accelerationskontoret redovisat.

En möjlighet att skriva av studieskulder vid arbete och bosättning i vissa kommuner har tidigare diskuterats

Ett sätt att underlätta rekrytering av akademiskt utbildade personer till kommuner som har underskott av sådan arbetskraft, kan vara att erbjuda nedskrivning av studieskulder. En sådan modell finns sedan länge i Norge, som en del i ett större regionalpolitiskt stödpaket riktat till den nordligaste delen av Norge. Som framgått av kapitel 4 har ett par tidigare statliga utredningar (Landsbygdskommittén 2017[32] och Kommunutredningen 2020[33]) föreslagit att ett system med nedskrivning av studieskulder för vissa grupper bör övervägas även i Sverige.

Båda de tidigare utredningarna hade utgångspunkten att stötta gles- och landsbygdskommuner med särskilt stora utmaningar inom kompetensförsörjning. Landsbygdskommittén föreslog att regeringen borde utreda om det ska bli möjligt att minska studieskulderna för dem som bor och är yrkesaktiva i 23 kommuner med extra stora utmaningar. Kommunutredningen föreslog att regeringen skulle ta initiativ till att utreda möjligheten att minska studieskulder som administreras av Centrala studiestödsnämnden (CSN) och som avser studier som ingår i en utfärdad akademisk examen, för personer som är bosatta och yrkesverksamma i någon av de 60 kommuner som tillhör kategorierna avlägsna och mycket avlägsna landsbygds-

[32] SOU 2017:1 För Sveriges landsbygder – en sammanhållen politik för arbete, hållbar tillväxt och välfärd. Slutbetänkande av Parlamentariska landsbygdskommittén.
[33] SOU 2020:8 Starkare kommuner – med kapacitet att klara välfärdsuppdraget. Slutbetänkande av Kommunutredningen.

kommuner. I båda utredningarna var en stor andel av de utpekade kommunerna hemmahörande i norra och mellersta Sverige.

De två tidigare utredningarna lämnade alltså olika förslag om hur många kommuner som borde omfattas av modellen med möjlighet till nedskrivning av studieskulder. I övrigt var deras förslag om systemets utformning i huvudsak likalydande. Båda utredningarna menade att de personer som kan komma i fråga ska vara både bosatta och anställda hos en arbetsgivare i någon av de utpekade kommunerna. Kommunutredningen framhöll därtill att de studielån som kan komma i fråga för nedskrivning ska avse högskolestudier, att studierna bör ha lett till en utfärdad akademisk examen, och att det ska krävas en minsta tjänstgöringsgrad (exempelvis minst 50 procent) för att få möjlighet till nedskrivning. Båda utredningarna ansåg också att nedskrivning av studieskulder lämpligen skulle kunna ske med 10 procent per år, men högst 30 000 kronor och minst 3 000 kronor per person och år.

Som framgått av kapitel 4 har det dock inte införts något system med nedskrivning av studieskulder av de skäl som lyftes fram av Landsbygdskommittén och Kommunutredningen. Däremot kan nedskrivning av studieskulder ske av andra skäl. Exempelvis föreslog en s.k. bokstavsutredare i oktober 2025 en modell för nedskrivning av studielån i syfte att den som genomgått en polisutbildning ska få sin utbildning betald.[34]

Nedskrivning av studieskulder för att underlätta för kommuner som tar emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner

Rimligen skulle kompetensförsörjningen i kommuner som tar emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner kunna underlättas om det införs en möjlighet för akademiskt utbildade personer att skriva ned studieskulder. Syftet med en sådan åtgärd skulle dock vara ett annat än i de tidigare utredningarna. Här handlar det inte om att stötta gles- och landsbygdskommuner med särskilt stora utmaningar, utan om att underlätta kompetensförsörjningen i etablerings- och omställningskommuner.

Givet detta kan det av flera skäl bli svårare att entydigt avgränsa den grupp av kommuner som bör omfattas av åtgärden. De kommu-

[34] Ds 2025:25 En betald polisutbildning.

ner som lyftes fram av Landsbygdskommittén och Kommunutredningen är förhållandevis geografiskt sammanhållna och står inför utmaningar som är relativt beständiga över tid. Stora företagsetableringar och företagsexpansioner kan däremot i princip ske i vilken kommun som helst i landet och medför i allmänhet en dynamisk utvecklingsprocess för den berörda kommunen.

I syfte att så långt möjligt försöka beakta dessa förutsättningar, menar vi att följande kriterier och villkor borde vara styrande om man vill skapa en möjlighet till nedskrivning av studieskulder vid arbete och bosättning i kommuner som tar emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner:

- Kommunen bör präglas av låg arbetslöshet, eftersom ett syfte är att öka utbudet av akademiskt utbildade personer i kommuner med underskott på sådana. Vad som bör definieras som låg arbetslöshet kan variera över tid. Givet nuvarande arbetslöshetsläge skulle dock en lämplig gräns för låg arbetshetslöshet i en kommun kunna anges till högst 3,5 procent inskrivna arbetslösa vid Arbetsförmedlingen. Med en sådan gräns skulle för närvarande (per december 2025) ett knappt 20-tal kommuner omfattas, varav omkring en tredjedel finns i Västerbottens- eller Norrbottens län.
- I kommunen bör det förekomma påbörjade eller planerade stora företagsetableringar eller företagsexpansioner. Dessa bör också vara viktiga för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning, och i första hand avse industriinvesteringar. Ett riktmärke för stor i sammanhanget kan exempelvis anges i termer av företagets investeringskostnad och/eller rekryteringsbehov. Inspiration kan till exempel sökas i hur Business Sweden definierar så kallade High Potential Investments (HPI), vilka som utgångspunkt bör omfatta minst 1 miljard kronor i investeringsbelopp och minst 500 arbetstillfällen, även om lägre nivåer kan accepteras beroende på investeringens karaktär.[35] Av det knappa 20-tal kommuner som nämns i föregående punkt lär åtminstone en tredjedel bortfalla med ett liknande storlekskriterium.
- Vad gäller vilka personer som bör kunna omfattas av nedskrivningsmöjligheten, så bör de två tidigare utredningarnas kriterier användas. Personer som kan få möjlighet att skriva ned sina studie-

[35] Se till exempel Business Sweden (2025) Redovisning av statens uppdrag till Business Sweden. Sveriges Export- och investeringsråd verksamhetsåret 2024.

skulder bör därmed vara bosatta och anställda hos en arbetsgivare i någon av de utpekade kommunerna, ha studielån som avser högskolestudier med färdig examen, och arbeta minst 50 procent. Rätten att skriva ned studieskulderna bör upphöra om man flyttar från kommunen eller arbetar mindre än 50 procent.

- Alla typer av akademiska utbildningar och arbeten bör ingå. Kompetensförsörjningsbehoven är i allmänhet breda i de berörda kommunerna, med underskott både i det direkt investerande företaget och hos andra såväl privata som offentliga arbetsgivare (inte minst då anställda hos dessa kan välja att söka sig till det företag som etablerar sig eller expanderar). Det talar för att det inte bör göras någon avgränsning till vissa arbetsgivare eller yrkeskategorier.
- I likhet med vad som föreslogs i de två tidigare utredningarna kan nedskrivning av studieskulder lämpligen ske med 10 procent per år, men högst 30 000 kronor och minst 3 000 kronor per person och år. Det kan dock finnas skäl att justera beloppen med hänsyn till den inflation som varit sedan 2020 – lämpligen med utgångspunkt i prisbasbeloppets utveckling.
- Eftersom såväl arbetslöshetsnivå som förekomsten av påbörjade eller planerade stora företagsetableringar eller -expansioner kan variera över tid, bör sammansättningen av kommuner som omfattas av åtgärden ses över löpande och beslutas för två år i taget. En person som i ett tidigare skede bedömts ha rätt till nedskrivning av sin studieskuld bör dock få fortsätta med detta även om kommunens status förändras.

Accelerationskontorets bedömning

Accelerationskontoret anser att det finns skäl att införa en möjlighet till nedskrivning av studieskulder för personer som arbetar och är bosatta i kommuner som tar emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner. I detta syfte bedömer vi att den modell som beskrivits ovan skulle vara lämplig att införa.

Innan en möjlighet till nedskrivning av studieskulder kan genomföras, behöver dock de närmare förutsättningarna utredas mer i detalj. Accelerationskontoret föreslår därför att regeringen tillsätter en utredning kring frågan om det ska bli möjligt att minska studieskul-

derna för akademiskt utbildade personer som bor och är yrkesaktiva i kommuner som tar emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner. Utredningen bör ta sin utgångspunkt i den modell vi skisserat ovan.

5.8 Sammanfattande kommentarer

Fler statliga åtgärder behövs – våra förslag bör ha effekt

Accelerationskontoret kan konstatera att det finns många fall runt om i landet av att kommuner attraherar och tar emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner som är viktiga för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning. Kommunerna möter dock många utmaningar i detta arbete. Och det finns tecken på en ökad osäkerhet bland kommunerna vad gäller viljan att ta emot stora etableringar och expansioner.

Inom många områden vidtas statliga åtgärder som bidrar till att underlätta för kommunerna att ta emot stora etableringar och expansioner. En del av dessa åtgärder har funnits länge och har ofta skapats av andra skäl än att underlätta kommuners mottagande av stora företagsetableringar och -expansioner, medan andra åtgärder tillkommit de senaste åren och mer specifikt med detta syfte.

Enligt Accelerationskontorets bedömning är de statliga insatser som i dag görs för att underlätta kommuners mottagande av stora etableringar och expansioner inte tillräckliga, utan vi ser behov av ytterligare insatser. Grunden för detta är att staten vill att det i landet ska ske fler stora företagsetableringar och företagsexpansioner som är viktiga för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning. Eftersom alla företagsinvesteringar per definition sker på en geografisk plats som hör till en eller flera kommuner, är det därför ur statens perspektiv också viktigt att de mottagande kommunerna har rimliga förutsättningar att hantera de åtaganden som investeringen kräver från kommunens sida.

Enligt Accelerationskontoret krävs det en ganska bred palett av åtgärder för att på lämpligt sätt stötta kommuner i deras arbete med att attrahera och ta emot stora företagsetableringar och -expansioner som är viktiga för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning. Detta då de utmaningar som finns dels är av flera olika slag, dels ser olika ut i olika kommuner.

Mot denna bakgrund har Accelerationskontoret i detta kapitel lämnat förslag på ett antal åtgärder som vi bedömer skulle vara både verkningsfulla och lämpliga att genomförbara. Vi bedömer att dessa åtgärder sammantaget skulle förbättra kommunernas förutsättningar för att attrahera och ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner som är viktiga för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning.

Mer långtgående stöd torde kräva andra typer av insatser

Vår analys har främst utgått från hur dagens reglering och organisation ser ut och är tänkt att fungera. Givet det är vår bild att det i huvudsak inte föreligger några systemfel, utan i stort utför myndigheter med flera de uppdrag som regeringen har gett dem.

Även inom ramen för det befintliga systemet ser vi dock behov av att förändra vissa regler och arbetssätt, och våra förslag tar sikte på detta. Vi har även identifierat andra tänkbara åtgärder av liknande karaktär som de vi redovisar, men som skulle kräva en mer omfattande utredning, med ett bredare samhällsperspektiv, än vad som rymts i Accelerationskontorets tilläggsuppdrag.

Samtidigt menar Accelerationskontoret att om riksdag och regering på ett mer genomgripande sätt skulle vilja förbättra kommunernas förutsättningar för att ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner, så skulle det sannolikt kräva mer långtgående förändringar och en annan styrning från riksdag och regering av statens agerande gentemot kommunerna.

Sådana mer långtgående förändringar skulle exempelvis kunna avse ett område som Accelerationskontoret enligt tilläggsdirektivet uttryckligen inte ska behandla, nämligen skatteområdet. I våra kontakter med kommuner och andra aktörer har dock flera tänkbara skatterelaterade förändringar påtalats som sannolikt skulle underlätta för kommuner som vill ta emot stora företagsetableringar eller företagsexpansioner. Däribland att göra justeringar av det kommunala utjämningssystemet så att mer av ökade skatteintäkter i samband med stora företagsetableringar och företagsexpansioner stannar i kommunen, att bredda den lokala skattebasen genom att ge den lokala nivån möjlighet att beskatta fastigheter och eventuellt även

naturresurser, och att förändra momsreglerna på bostäder för att möjliggöra avdrag av moms på bostäder byggda i kommunal regi.

Eftersom tilläggsdirektivet uttryckligen anger att våra åtgärdsförslag inte ska omfatta skatteområdet, så har Accelerationskontoret inte närmare analyserat förutsättningarna för dessa och liknande idéer. Vi menar dock att det finns skäl att ta med även detta perspektiv i den fortsatta diskussionen.

6 Konsekvensbeskrivningar

Detta kapitel behandlar konsekvenserna av våra förslag. Det följer indelningen i förordningen (2024:183) om konsekvensutredning. Fokus är dock på ekonomiska aspekter, då tilläggsdirektivet anger att vi i första hand ska analysera förslagens offentligfinansiella och samhällsekonomiska effekter och föreslå finansiering om de innebär offentligfinansiella kostnader. Vidare analyseras om förslagen påverkar skatteområdet samt om EU:s statsstödsregler hindrar eller begränsar möjligheterna för staten att genomföra dem.

6.1 Aktuellt problem och eftersträvad förändring

Regeringen vill att det i Sverige ska ske fler stora företagsetableringar och företagsexpansioner som är viktiga för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning. Alla företagsinvesteringar sker per definition på en geografisk plats som hör till en eller flera kommuner. För att fler stora företagsetableringar och -expansioner ska komma till stånd, krävs därför att det råder goda förutsättningar för kommuner att ta emot dem.

Problemet är dock att kommunerna upplever olika typer av utmaningar som försvårar deras mottagande av stora etableringar och expansioner, vilket vår utredning visat. Givet den intresseinriktning regeringen uttalat, redovisar vi därför förslag på statliga åtgärder inom flera sakområden. Enskilt och samlat antas de föreslagna åtgärderna komma att minska kommuners utmaningar i samband med att företag etablerar sig eller expanderar på orten.

Den förändring som eftersträvas är därmed att kommunerna ska få lättare, och bli mer villiga, att attrahera och ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner som är viktiga för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning.

Om ingen åtgärd vidtas, kvarstår de utmaningar som våra förslag förväntas bidra till att reducera. Eftersom det i dag – med rådande förutsättningar – sker många stora företagsetableringar och företagsexpansioner runt om i landet, får antas att företagens investeringsverksamhet inte kommer att upphöra även om våra förslag inte genomförs. Men den potential som finns för att det ska ske fler stora etableringar och expansioner som är viktiga för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning, lär däremot inte kunna realiseras i samma grad. Därtill finns tecken på att kommuner i ökande utsträckning tvekar inför framtida etableringar. Om utredningens förslag inte genomförs finns skäl att tro att denna tvekan förstärks ytterligare. Till det bidrar då också att regeringens tilläggsuppdrag till Accelerationskontoret och vårt arbete med detta, har skapat en förväntan hos kommunerna att staten ska vidta åtgärder på området.

Givet de förutsättningar och restriktioner som gällt för utredningsarbetet, kan vi inte se några uppenbara alternativ för att uppnå den önskade förändringen. Om vårt uppdrag även gett mandat att överväga åtgärdsförslag som omfattar eller påverkar skatteområdet, så hade vi förmodligen kunnat identifiera fler verkningsfulla åtgärder än de nu föreslagna. Till exempel kan noteras att storleken på det sannolikt viktigaste incitamentet för kommuner att ta emot stora etableringar och expansioner, det vill säga möjligheten att öka de kommunala skatteintäkterna, påverkas av det kommunala utjämningssystemets nuvarande utformning. Därtill har vi avstått från att analysera och föreslå åtgärder som skulle gå starkt emot rådande politiska klimat, till exempel eventuella idéer om minskat försörjningskrav för arbetskraftsinvandring. Det kan dock antas att det bland sådana tänkbara åtgärder finns flera som – allt annat lika – på ett verkningsfullt sätt skulle kunna bidra till att minska utmaningarna för kommuner som önskar attrahera och ta emot stora företagsetableringar och -expansioner.

6.2 Översiktlig redogörelse för förslagen

Samtliga förslag i delbetänkandet rör statliga åtgärder med syfte att minska de utmaningar som kommuner har att hantera när de vill attrahera och ta emot stora företagsetableringar och -expansioner

som är viktiga för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning. Förslagen berör nedanstående sakområden.

Frågor kring investeringsfrämjande

- Accelerationskontoret bedömer att det förslag som lämnas om en statlig rådgivningsfunktion (se nedan) kommer att underlätta för kommuner i hela den process som krävs för att kunna ta emot en stor företagsetablering eller företagsexpansion, det vill säga från attraherande insatser, över mottagningsinsatser, till färdig etablering och verksamhet i drift. Eventuellt kan det finnas skäl för regeringen att vidta ytterligare åtgärder för att stärka investeringsfrämjandet på i synnerhet lokal och regional nivå.

Stöd och rådgivning från statens sida

- Det ska inrättas en permanent statlig funktion för att förbättra statens stöd och rådgivning till kommuner som vill attrahera och ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner som är viktiga för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning. Business Sweden ska ges i uppdrag att ansvara för funktionen. Den närmare inriktningen och finansieringen av uppdraget ska anges i det årliga riktlinjebrevet till Business Sweden som regeringen beslutar om. I uppdraget ska inledningsvis ingå att i samråd med andra berörda aktörer definiera kriterier för i vilka situationer mer aktiv rådgivning och stöd ska kunna erbjudas till enskilda kommuner. Vid behov ska även andra berörda myndigheter delta i arbetet, vilket regeringen ska ange i respektive myndighets instruktion eller regleringsbrev.

Allmän ekonomisk riskavlastning

- Det bör inte införas en statlig kreditgaranti som verktyg för att hantera den flerdimensionella risk som kan föreligga för kommuner som tar emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner som är viktiga för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning.
- En incitamentspeng i form av ett riktat statsbidrag ska införas för att bidra till finansiering av de åtgärder kommuner kan be-

höva vidta när de önskar attrahera och ta emot stora företagsetableringar eller -expansioner som är viktiga för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning. Pengen ska användas i den kommunala verksamheten, för förstärkning av kommunens planerings-, infrastruktur-, tillstånds-, miljö-, utbildnings-, kultur- eller arbetsmarknadsverksamhet eller av annan kommunal verksamhet som underlättar mottagandet av berörda etableringar eller expansioner. För incitamentspengen bör en ram på 200–250 miljoner kronor avsättas under fem år. Tillväxtverket ska ges i uppdrag att administrera pengen.

Behov av insatser inom vissa sakområden

- Frågor kring bostadsbyggande
  - En hyresförlustgaranti ska införas för att främja nytillskott av hyresbostäder i etablerings- och omställningskommuner. Boverket ska ges i uppdrag att administrera systemet med hyresförlustgaranti.
  - Ett räntebidrag ska införas till privatpersoner som bosätter sig i nya småhus i etablerings- och omställningskommuner. Bidraget ska uppgå till fem procent av räntekostnaderna för byggnation och boende för berörda privatpersoner, dock högst 500 kronor per månad. Bidraget ska kunna ges under en period av högst fem år. Boverket ska ges i uppdrag att administrera systemet med räntebidrag.
- Frågor kring investeringar i transportinfrastruktur
  - I den nationella planen för transportinfrastruktur ska det införas en tillväxtpott för infrastruktursatsningar i kommuner som kan underlätta mottagandet av stora företagsetableringar eller företagsexpansioner som är viktiga för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning. Medlen i tillväxtpotten ska fördelas – utifrån lämpliga kriterier – till projekt som bedöms som angelägna av Trafikverket tillsammans med en grupp av adekvat utvalda företrädare för berörda kommunala och andra intressen. Trafikverket ska ges i uppdrag att närmare utforma vilka kriterier som ska styra tilldelningen ur tillväxtpotten och hur den bedömande gruppen bör se ut. Uppdraget

ska genomföras i samråd med SKR, andra berörda myndigheter och relevanta företrädare för näringslivet.

– Trafikverket ska ges i uppdrag att ge en samlad lägesredovisning av hur arbetet med medfinansiering och förskottering fungerar samt vad verket gör för att säkerställa att det råder tydliga avtalsvillkor och att motparterna är införstådda med vilka konsekvenser sådana avtal kan innebära. Trafikverket ska även analysera lämplig utformning av en modell där Trafikverket ska stå för eventuella fördyringar som sker efter att avtalen ingåtts i medfinansierings- och förskotteringsprojekt, om det inte är uppenbart att fördyringen beror på motpartens agerande.

Åtgärder kopplade till kompetensförsörjning

- Accelerationskontoret föreslår att det ska införas en möjlighet att få ersättning för bohagstransport i samband med flytt av arbetsmarknadsskäl. Regeringen har nyligen aviserat att Arbetsförmedlingen ska ges i uppdrag att ta fram ett förslag på flyttstöd. I det uppdraget kan vägledning ges av den analys och det författningsförslag vi redovisar i delbetänkandet. Vi anser att Arbetsförmedlingen i uppdraget även bör analysera om och hur flyttbidraget kan utformas så att det i första hand inriktas på flytt till etablerings- och omställningskommuner med arbetskraftsbehov.
- Det förslag som Yrkesvuxutredningen lämnade om möjlighet till extra tilldelning av statsbidrag för yrkesvux till kommuner med särskilt stora behov av utbildning vid till exempel stora företagsetableringar och företagsexpansioner, ska genomföras.
- Regeringen bör överväga att införa en möjlighet att skriva ned sina studieskulder för akademiskt utbildade personer som bor och är yrkesaktiva i kommuner som tar emot stora företagsetableringar och -expansioner. En utredning ska tillsättas för att analysera de närmare förutsättningarna, med utgångspunkt i den modell för nedskrivning av studieskulder som Accelerationskontoret redovisat.

6.3 Påverkan på den kommunala självstyrelsen

Samtliga förslag som lämnas i delbetänkandet berör kommuner direkt eller indirekt. Genomgående syftar förslagen till att underlätta för kommuner att attrahera och ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner som är viktiga för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning. I den meningen förväntas samtliga förslag medföra positiva effekter för kommunerna.

Enligt Accelerationskontorets bedömning medför inget av förslagen att den kommunala självstyrelsen inskränks. Förslagen bedöms heller inte innebära några förändringar av kommunala befogenheter eller skyldigheter eller av grunderna för kommunernas eller regionernas organisation eller verksamhetsformer.

6.4 Ekonomiska konsekvenser av förslagen

Som nämndes i kapitlets inledning anges i tilläggsdirektivet att vi i första hand ska belysa olika ekonomiska konsekvenser av förslagen.

6.4.1 Påverkan på skatteområdet

I tilläggsdirektivet anges att eventuella åtgärdsförslag som lämnas av Accelerationskontoret inte ska omfatta skatteområdet. Vi ska därför särskilt säkerställa att förslagen inte påverkar skatteområdet.

I arbetet med tilläggsuppdraget har vi betraktat ovanstående som en given restriktion. Vi har därför varken närmare analyserat eller lämnat några förslag som påverkar skatteområdet.

6.4.2 Offentligfinansiella effekter och kostnader

I analysen av förslagens offentligfinansiella effekter och kostnader har vi först sökt uppskatta förslagens bruttokostnader, det vill säga oavsett om de medför en offentligfinansiell effekt eller ej. Beräkningarna redovisas nedan. Förslag eller bedömningar utan sådana konsekvenser har här utelämnats.

Permanent statlig funktion för att förbättra statens stöd och rådgivning till kommuner

Den statliga rådgivningsfunktionen, som Business Sweden föreslås ansvara för, ska arbeta dels med allmän rådgivning (kunskaps- och erfarenhetsbank), dels mer specifik rådgivning (aktiv rådgivning och stöd till utvalda kommuner). Den allmänna rådgivningen bedöms kosta cirka 3–5 miljoner kronor per år och den mer specifika cirka 5–7 miljoner kronor per år (behoven kan variera över tid). Det lär även krävas cirka 2 miljoner kronor för att starta upp funktionen. Vi utgår från att regeringen tillför medel till Business Sweden motsvarande uppdragets kostnad.

Incitamentspeng för kommunala åtgärder vid stora företagsetableringar och företagsexpansioner

Vi föreslår att det för bidraget avsätts en ram på 200–250 miljoner kronor under fem år, det vill säga 40–50 miljoner kronor per år.

Tillväxtverket föreslås få i uppdrag att administrera incitamentspengen. De arbetsuppgifter som därvid uppstår – bland annat för fördelning, administration och uppföljning – bör kunna hanteras inom ramen för myndighetens nuvarande organisation, utan att förvaltningsanslaget tillförs ytterligare medel.

Hyresförlustgaranti för att främja nytillskott av hyresbostäder i etablerings- och omställningskommuner

Enligt Boverket behöver det totalt byggas 523 000 nya bostäder under de kommande tio åren, det vill säga i genomsnitt cirka 52 000 per år.[1] Om man antar att fördelningen i denna byggnation kommer att bli densamma som i det befintliga bostadsbeståndet[2], skulle det per år handla om ungefär 21 000 småhus, 26 000 lägenheter i flerbostadshus (varav 15 000 hyresrätter och 11 000 bostadsrätter e.d.) och 5 000 lägenheter i specialbostäder med mera.

Enligt Boverkets rapport kommer det mesta av nyproduktionen att ske i storstadsregionerna och andra stora kommuner i södra Sverige.

[1] Boverket (rapport 2025:10) Behov av bostadsbyggande 2024–2033. Regionalt och nationellt.
[2] Baserat på Statistiska centralbyråns ”Boende i Sverige”, uppdaterad 2025-04-24.

De kommuner som står i fokus för vårt tilläggsuppdrag (de som tar emot stora företagsetableringar och -expansioner) återfinns dock främst i andra delar av landet. Den troliga utvecklingen i dessa kommuner är dock svår att bedöma utifrån Boverkets rapport, då den baseras på framskrivningar av befolkningen i Sveriges kommuner utifrån historisk utveckling, men utan beaktande av planerade företagsetableringar såsom exempelvis industrisatsningarna i Norrland. Vilken påverkan dessa industrisatsningar kan få på befolkningsutvecklingen och byggbehoven, beaktas därför inte i rapporten, och den visar därmed på ett litet byggbehov i Norrbotten och Västerbotten. Andra studier har pekat på ett mycket betydande behov av nya bostäder i dessa delar av landet. Det är därför svårt att säga exakt hur stor andel av kommande års nybyggnation som kan förväntas ske i de kommuner som tar emot stora företagsetableringar och -expansioner. Utifrån de erfarenheter som gjorts i utredningsarbetet, antar vi dock att ett antal motsvarande cirka 10 till 15 procent av det av Boverket uppskattade behovet av nyproducerade bostäder kommer att uppföras i dessa etablerings- och omställningskommuner, det vill säga cirka 5 000 till 7 500 per år. Vi antar även att fördelningen bland de nybyggda bostäderna i de berörda kommunerna blir lika som dagens fördelning i landets totala bostadsbestånd. Det årliga tillskottet av 5 000 till 7 500 nya bostäder i etablerings- och omställningskommunerna antas därmed bestå av cirka 2 200 till 3 400 småhus, cirka 1 600 till 2 400 hyreslägenheter och cirka 1 100 till 1 700 bostadsrättslägenheter e.d.

Vårt förslag till hyresförlustgaranti bygger i valda delar på det förslag som lämnades av utredaren (Peter Larsson) med uppdrag att främja koordinering av insatser för hållbart samhällsbyggande i Norrbottens och Västerbottens län.[3] Enligt hans förslag ska hyresförlustgarantin täcka högst 50 procent av utebliven hyra vid varje givet tillfälle, men gradvis trappas ned. År 1–5 ska garantin ersätta 50 procent av hyresförlusterna, för att därefter minska med 5 procentenheter per år. Vi har utgått från samma modell.

En garantitagare kan härmed ingå i systemet upp till 14 år. Från det år systemet införs kommer också en gradvis upptrappning att ske, i så måtto att endast det första årets garantitagare finns med år 1, år 2 kan däremot både år 1 och år 2:s garantitagare finnas med, och

[3] Regeringskansliet (2024) Delrapport från utredare med uppdrag att främja koordinering av insatser för hållbart samhällsbyggande i Norrbottens och Västerbottens län (Fi 2022:A).

år 3 såväl år 1, 2 som 3, etcetera. År 1 lär garantiutbetalningarna därmed bli ganska små. Men när systemet är fullt utbyggt kan det i princip finnas årskullar på varje avdragsprocent i ”garantitrappan”, vilket medför klart större samlade garantiutbetalningar.

För att beräkna hur stort hyresbortfall den föreslagna hyresförlustgarantin skulle behöva täcka per år, har vi utgått från genomsnittet i riket 2024 avseende nyproducerade lägenheters storlek (53 kvm) och årshyra (2 326 kronor per kvm)[4] samt antagit en vakansgrad bland de aktuella hyresbostäderna på fem procent. Vi har även antagit att nybyggnadstakten är konstant över åren, att det tecknas garantier för samtliga de hyreslägenheter som byggs ett visst år, och att de som omfattas av garantiutbetalningar ett visst år sedan stannar kvar i systemet under samtliga år. Dessa tre antaganden torde innebära en viss överskattning, men å andra sidan kompenserar det för om vi skulle ha underskattat vakansgraden.

Givet den garantinivå som förslaget bygger på, och med beaktande av antagandena ovan, skulle garantiutbetalningarna år 1 komma att ligga på cirka 5 till 7 miljoner kronor för de två antagna byggvolymerna, för att från år 14 och framåt ligga på cirka 45 till 65 miljoner kronor per år.

Som framgått av kapitel 4 får den som vill ha en garanti för att skydda sitt åtagande normalt betala en avgift för detta till den som ställer ut garantin. Avgiften sätts vanligen i relation till storleken på den aktuella risken, men i vissa fall kan det anses lämpligt att sätta en lägre avgift än den förväntade kostnaden. Då uppkommer en statlig subvention motsvarande den uteblivna avgiftsintäkten. Utredaren Peter Larsson föreslog att garantiavgiften skulle subventioneras och sättas på en nivå som skulle gälla om motsvarande garanti skulle kunna ställas ut på orter som har en historiskt sett mer stabil bostadsmarknad. Vi har utgått från hans förslag i denna del. Även med en subventionerad avgift får dock förutsättas att statens nettoutgift i praktiken blir betydligt mindre än den årliga utgift som anges ovan, åtminstone sett över en längre tidsperiod än ett år.

Det tillkommer även vissa kostnader för Boverket, dels för löpande administration (vi har antagit 1 miljon kronor per år), dels initialt för att informera om garantin med mera (vi har antagit 2 miljoner kronor för detta). Boverket förväntas dock kunna inkludera dessa kost-

[4] Uppgifter om storlek och årshyra hämtade från Statistiska centralbyrån ”Stor ökning av hyror i 2024 års nyproducerade hyreslägenheter”, Statistiknyhet från SCB 2025-10-03.

nader i garantiavgiften, varför det inte uppstår någon offentligfinansiell effekt. Boverket kan också behöva tillföras anslagsmedel för att täcka den subventionerade delen av garantiavgiften.

Räntebidrag till privatpersoner som bosätter sig i nya småhus i etablerings- och omställningskommuner

Som sades ovan antar vi att det under de kommande tio åren kommer att byggas cirka 2 200 till 3 400 nya småhus per år i de etablerings- och omställningskommuner som berörs av förslaget om ett räntebidrag till privatpersoner som där bosätter sig i nya småhus.

Kostnaden för att bygga ett småhus varierar beroende på bland annat geografisk belägenhet, markkostnad, markförhållanden, husets storlek, materialval, standard och entreprenadform. Det är därför svårt att ange en exakt siffra för hur mycket ett nybygge sammantaget kostar. Utifrån de uppgifter vi kunnat hitta antar vi dock att den totala kostnaden (inklusive mark-, material- och byggkostnader med mera) för att producera ett standardhus på 100–150 kvadratmeter i dag i genomsnitt ligger på cirka 4,5–7,5 miljoner kronor.

För att beräkna räntekostnaden för ett genomsnittligt nytt småhus har vi vidare utgått från att man ligger på den högsta möjliga belåningsgraden (85 procent av marknadsvärdet, vilket vi här satt lika med produktionskostnaden) och att den genomsnittliga räntenivån för närvarande ligger på 3 procent. Härmed uppskattas den årliga räntekostnaden ligga mellan cirka 115 000 och 190 000 kronor, eller per månad mellan cirka 9 500 och 15 000 kronor.

Som framgått är vårt förslag att räntebidraget bör uppgå till fem procent av räntekostnaderna för byggnation och boende för berörda privatpersoner, dock högst 500 kronor per månad. Det innebär att den som har en månatlig räntekostnad på högst 10 000 kronor kommer att få ett bidrag på fem procent av den faktiska räntekostnaden, medan de däröver får takbeloppet 500 kronor per månad. Enligt förslaget ska bidraget kunna ges under en period av högst fem år.

För att uppskatta kostnaden för räntebidraget har vi utgått från att samtliga nybyggda småhus i de berörda etablerings- och omställningskommunerna omfattas (det vill säga att systemet årligen tillförs cirka 2 200 till 3 400 nya småhus) och att samtliga får maxbeloppet 500 kronor per månad.

Genom att bidraget föreslås gälla under en femårsperiod, kommer det att ske en gradvis upptrappning av den totala utgiften för bidraget. År 1 omfattas endast det årets bidragstagare, sedan tillkommer en ytterligare årskull för varje år fram till år 5, varefter denna nivå är den maximala för kommande år.

Givet dessa antaganden bedöms statens utgift för räntebidraget ligga på mellan cirka 13 och 20 miljoner kronor år 1 och på mellan cirka 65 och 100 miljoner kronor per år från år 5 och framåt.

Det tillkommer även vissa kostnader för Boverket, dels för löpande administration (vi har antagit 1 miljon kronor per år), dels initialt för att informera om garantin med mera (vi har antagit 2 miljoner kronor för detta). Boverket kan behöva motsvarande tillskott på sitt förvaltningsanslag.

Tillväxtpott för infrastruktursatsningar i kommuner som kan underlätta mottagande av stora etableringar och expansioner

Tillväxtpotten föreslås ligga på samma nivå som den näringslivspott som i dag finns i den nationella planen för transportinfrastrukturen[5], det vill säga 1,2 miljarder kronor för perioden 2026–2037 eller motsvarande 100 miljoner kronor per år.

Uppdrag till Trafikverket att redogöra för hur arbetet med medfinansiering och förskottering fungerar

Vi antar att utredningsuppdraget kommer att kräva arbete av två kvalificerade handläggare under totalt tre månaders effektiv arbetstid samt viss administration. Totalt bedöms kostnaderna för uppdraget komma att uppgå till 0,5 miljoner kronor.

Ersättning för bohagstransport vid flytt av arbetsmarknadsskäl

Det bidrag till bohagstransport vid flytt av arbetsmarknadspolitiska skäl, som gällde enligt förordning (1999:594) om flyttningsbidrag, föreslås återinföras. Bidragets storlek bör dock justeras med hänsyn till inflationsutvecklingen sedan denna förordning upphörde 2015.

[5] Trafikverket (2025:111) Förslag till nationell plan för transportinfrastrukturen 2026–2037.

Vi har antagit att flyttströmmarna i första hand kommer att gå från orter med hög arbetslöshet i södra Sverige till etablerings- och omställningskommuner med underskott på arbetskraft, vilka främst finns i de norra delarna av landet. Tillväxtanalys har uppskattat att det kommer att finnas ett arbetskraftsunderskott motsvarande cirka 50 000–60 000 arbetstillfällen i Norrbottens och Västerbottens län fram till 2035.[6] Eftersom etablerings- och omställningskommuner finns i flera län än dessa två antar vi att det totala underskottet kommer att ligga på 75 000–90 000 obesatta arbetstillfällen vid den aktuella tiden, eller motsvarande 7 500 till 9 000 per år med ett antagande om en likformig utvecklingskurva.

Det är dock osannolikt att hela det ovanstående arbetskraftsbehovet skulle komma att täckas av personer som flyttar från orter med hög arbetslöshet i övriga landet. För beräkningen har vi antagit att behovet till tio procent kan komma att täckas av inflyttande med bidrag för bohagstransport. Givet de regler som gavs av förordning (1999:594) om flyttningsbidrag bedöms det totala bidraget därmed komma att uppgå till cirka 20–24 miljoner kronor per år för ersättning för bohagstransport vid flytt.

Extra tilldelning av statsbidrag för yrkesvux till kommuner vid stora företagsetableringar och företagsexpansioner

Vi anser att det förslag som Yrkesvuxutredningen[7] lämnade om möjlighet till extra tilldelning av statsbidrag för yrkesvux till kommuner med särskilt stora behov av utbildning vid till exempel stora företagsetableringar och -expansioner, bör genomföras. I sin konsekvensutredning angav den utredningen dock endast att det inte är möjligt att förutse när kostnaderna blir aktuella och hur stora de blir, utan att detta beror på vilka behov som uppstår. Vidare bedömde utredningen att den administration som statsbidraget kan antas medföra hos Skolverket bör kunna hanteras inom ramen för myndighetens nuvarande organisation, utan att förvaltningsanslaget tillförs ytterligare medel.

[6] Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser (Rapport 2024:12) Ny kraft i norr. Grön omställning och norra Sveriges arbetskraftsbehov fram till 2035.
[7] SOU 2024:16 Växla yrke som vuxen – en reformerad vuxenutbildning och en ny yrkesskola för vuxna. Betänkande av Yrkesvuxutredningen.

Som framgått av avsnitt 5.7.2 bereds Yrkesvuxutredningens lagförslag för närvarande i Regeringskansliet. Med anledning av det ser vi inte skäl att här göra någon egen uppskattning av förslagets kostnadskonsekvenser.

Möjlighet till nedskrivning av studieskulder

Vår modell för nedskrivning av studieskulder för akademiskt utbildade personer som bor och är yrkesaktiva i kommuner som tar emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner utgår från två huvudkriterier: a) att de berörda kommunerna ska präglas av låg arbetslöshet (givet nuvarande arbetslöshetsnivåer har vi utgått från att kommunen ska ha högst 3,5 procent inskrivna arbetslösa vid Arbetsförmedlingen), b) att det i kommunen ska förekomma påbörjade eller planerade stora företagsetableringar eller företagsexpansioner (i första hand industriinvesteringar) som är viktiga för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning.

Ovan redovisades uppskattningen att det fram till 2035 kommer att finnas ett arbetskraftsunderskott motsvarande cirka 50 000–60 000 arbetstillfällen i Norrbottens och Västerbottens län och att det totala underskottet för etablerings- och omställningskommunerna i hela landet kommer att ligga på 75 000–90 000 obesatta arbetstillfällen vid den aktuella tiden, eller motsvarande 7 500 till 9 000 per år med ett antagande om en likformig utvecklingskurva.

Givet de kriterier som föreslås gälla för möjligheten att skriva ned studieskulder kommer dock inte samtliga etablerings- och omställningskommuner i landet att omfattas av systemet. Det kan illustreras med att de kommuner i Norrbottens län som per december 2025 hade högst 3,5 procent inskrivna arbetslösa vid Arbetsförmedlingen var Arvidsjaur, Gällivare, Jokkmokk, Kiruna och Pajala och i Västerbottens län gällde motsvarande för kommunerna Sorsele och Vindeln. Jämfört med de två länens samlade befolkningstal utgör dessa kommuner cirka 23 respektive 3 procent av Norrbottens respektive Västerbottens län.[8]

För kostnadsberäkningen har vi antagit att dessa nivåer är representativa över tid, och att det innebär att cirka 15–20 procent av de

[8] Baserat på Statistiska centralbyråns statistik ”Folkmängd i riket, län och kommuner 31 december 2024 och befolkningsförändringar 2024”.

arbetstillfällen som bedöms behöva tillkomma i landets etablerings- och omställningskommuner kommer att kunna ingå i systemet med nedskrivning av studieskulder. Dock avser ovanstående bedömning av behov av nya arbetstillfällen alla typer av yrken, medan vårt förslag endast ska avse akademiskt utbildade personer med examen som väljer att bosätta sig och vara yrkesaktiva i de utpekade etablerings- och omställningskommunerna. Utifrån hur stor andel av Sveriges yrkesverksamma befolkning som har läst vidare efter gymnasiet (knappt 50 procent[9]) antar vi att det kommer att handla om hälften av de nytillkommande arbetstillfällena i de aktuella etablerings- och omställningskommunerna.

Sammantaget uppskattar vi härmed att systemet med möjlighet att skriva ned studieskulder för akademiskt utbildade personer som bor och är yrkesaktiva i kommuner som tar emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner, kommer att tillföras mellan cirka 600 och 900 personer per år.

För att beräkna hur stor den samlade nedskrivningen av studieskulder då blir har vi antagit (i linje med de resonemang som fördes av Landsbygdskommittén 2017 och Kommunutredningen 2020) att den genomsnittliga nedskrivningen per år blir 30 000 kronor och att nedskrivning får ske under tio år. Genom att nya årskullar successivt kommer att införas i systemet under dess första tio år, så nås den maximala nivån efter tio år. För beräkningen har vi antagit att denna nivå sedan fortsatt gäller under åren därefter.

Givet ovanstående antaganden skulle den samlade nedskrivningen motsvara 17 till 27 miljoner kronor år 1, för att sedan gradvis stiga till cirka 170 till 270 miljoner kronor per år från år 10 och framåt.

Summering

Ovan har vi så långt möjligt beräknat bruttokostnaderna för de förslag som redovisas i delbetänkandet. De offentligfinansiella effekterna och kostnaderna summeras i tabellen nedan, inklusive kommentarer om ifall förslagen kommer att kräva tillskott av nya medel. För jämförbarhetens skull anges årsvärden i tabellen.

[9] Baserat på Statistiska centralbyråns ”Snabba fakta: Utbildningsnivån i Sverige”, uppdaterad 2025-01-27.

Det bör noteras, som nämndes i avsnitt 5.1.3, att förslagen inte är beroende av varandra, utan kan genomföras samlat eller var för sig.

Tabell 6.1 Offentligfinansiella effekter och kostnader av förslagen

Årlig utgift i miljoner kronor

Förslag	Effekt	Kommentar
Statlig rådgivningsfunktion	8–12 mkr 2 mkr i uppstartskostnad (engångsutgift)	Kräver nya medel
Incitamentspeng för kommuners åtgärder vid företagsetableringar och företagsexpansioner	40–50 mkr (totalt 200–250 mkr under fem år)	Kräver nya medel
Hyresförlustgaranti	45–65 mkr i garantiutgift fr.o.m. år 14 (5–7 mkr år 1) 1 mkr för Boverkets administration 2 mkr i uppstartskostnad (engångsutgift)	Torde kräva vissa nya medel. Även om garantiavgiften antas subventioneras och bli lägre än den faktiska kostnaden, så lär nettoeffekten på statskassan bli klart mindre än garantiutgiften.
Räntebidrag till boende i nya småhus	65–100 mkr fr.o.m. år 5 (13–20 mkr år 1) 1 mkr för Boverkets administration 2 mkr i uppstartskostnad (engångsutgift)	Kräver nya medel
Tillväxtpott för investeringar i transportinfrastruktur	100 mkr (totalt 1,2 miljarder kronor under 12 år)	Kräver inte nya medel – antas rymmas inom befintlig plan.
Uppdrag till Trafikverket kring arbetet med medfinansiering och förskottering	0,5 mkr (engångsutgift)	Kräver inte nya medel – antas rymmas inom Trafikverkets befintliga budget.
Ersättning för bohagstransport vid flytt	20–24 mkr	Kräver nya medel
Extra tilldelning av statsbidrag för yrkesvux	Oklart	Kräver nya medel – oklart hur mycket.
Nedskrivning av studieskulder	170–270 mkr fr.o.m. år 10 (17–27 mkr år 1)	Kräver nya medel

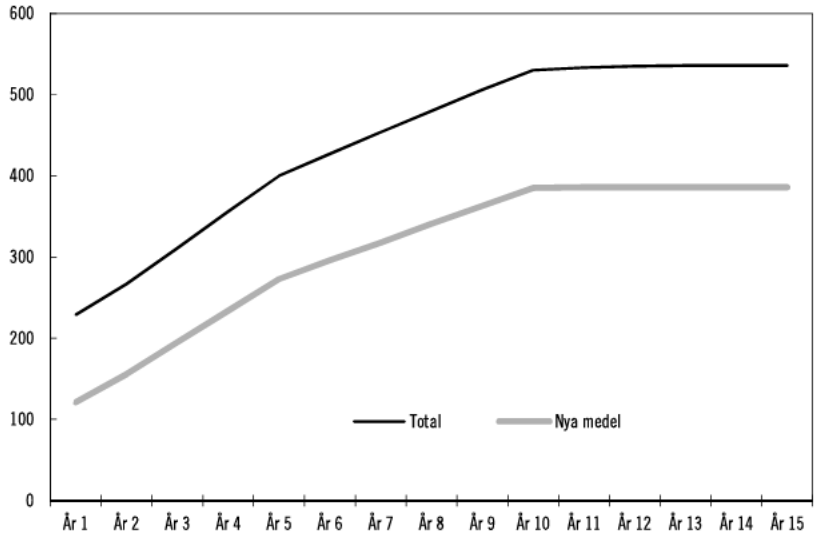
Som framgått varierar den tidsmässiga längden mellan de olika utgifterna i tabell 6.1 – vissa är löpande (i några fall med en gradvis tillväxt under några år), medan andra är tänkta att finnas ett begrän-

sat antal år eller vara av engångskaraktär. I figuren nedan visas hur de samlade kostnaderna antas komma att utvecklas över tid, såväl brutto (”total”) som netto (”nya medel”). När olika spann anges i tabell 6.1, baseras figuren på värdena mitt i respektive spann.

Givet de osäkerheter som finns i beräkningarna, bör figuren mer ses som en illustration av trenden än av exakta nivåer. Vi har bland annat antagit att incitamentspengen för kommunala åtgärder finns med under samtliga år, det vill säga att den föreslagna femåriga ramen förlängs när den löpt ut. Vidare finns den uppskattade garantiutgiften för hyresförlustgarantin med i totalkurvan, medan behovet av nya medel i detta fall antagits bli en tiondel av detta. Det senare motsvarar den subventionerade delen av garantiavgiften, vilket Boverket kan behöva tillföras anslagsmedel för. Notera också att den extra tilldelningen av statsbidrag för yrkesvux tillkommer, vars storlek är okänd.

Figur 6.1 Utveckling av förslagens samlade utgiftsnivå över tid

Summering av årliga utgifter i miljoner kronor
(dagens penningvärde)

6.4.3 Samhällsekonomiska effekter

Som sades i avsnitt 6.1 syftar förslagen i delbetänkandet ytterst till att det i landet ska ske fler stora företagsetableringar och företagsexpansioner som är viktiga för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning. Sådana företagsinvesteringar kan ha flera positiva samhällsekonomiska effekter, på både övergripande nationell nivå och lokalt i de kommuner där de sker. Ett exempel är att de i många fall kan bidra till att minska mängden klimatskadliga utsläpp. Det kan ske på flera sätt, till exempel genom att de berörda företagen kan tillverka produkter som är mer miljövänliga än de som finns på marknaden sedan tidigare och även tillämpa produktionsprocesser som i sig själva är energisnåla och mer miljövänliga. Ett annat exempel på positiva samhällsekonomiska effekter är att företagsetableringarna och -expansionerna kan leda till ökade skatteintäkter för både stat och kommun och till en stärkt arbetsmarknad med fler kvalificerade arbetstillfällen. Om de nya jobben besätts av personer som tidigare var arbetslösa uppnås också den dubbelt positiva effekten att skatteintäkterna ökar samtidigt som utbetalningarna av arbetslöshetsunderstöd minskar.

Accelerationskontoret har i en tidigare rapport, som gjordes på vårt uppdrag av konsultbolaget Ramboll, belyst hur stora samhällsekonomiska effekter enskilda företagsetableringar och företagsexpansioner kan få.[10] Där presenterades en modell för att uppskatta olika investeringars samhällsekonomiska effekter genom att visa vad som skulle hända om investeringarna *inte* genomförs. Med modellens hjälp beräknades vad som skulle hända i berörda kommuner fram till 2045 om tre aktuella fall av industriinvesteringar inte blir av. Det handlar om betydande effekter:

- Ånge: Om RES och partners skulle välja att *inte* investera i ny fossilfri vätgas- och eSAF-produktion i Ånge, skulle det (givet de ytterligare industriinvesteringar som beror av RES satsning) leda till att cirka 800 färre personer är sysselsatta och cirka 1 100 färre är skrivna i Ånge 2045, jämfört med om investeringen genomförs.

[10] Ramboll (2025) Utveckla eller avveckla – samhällsekonomisk analys av scenarion där investeringar inte blir av. Rapport till Accelerationskontoret.

- Boden: Om Stegra skulle välja att *inte* investera i nytt fossilfritt stålverk i Boden, skulle cirka 3 300 färre personer vara sysselsatta och cirka 4 200 färre vara skrivna i Boden 2025, jämfört med om investeringen genomförs.
- Luleå: Om SSAB skulle välja att *inte* investera i nytt fossilfritt stålverk i Luleå, antas verksamheten fortsätta men successivt minska till nedläggning 2040. Då skulle cirka 1 900 personer färre vara sysselsatta i Luleå 2045 och folkmängden minska med drygt 1 900 personer, jämfört med om investeringen genomförs.

Ovanstående avser samhällsekonomiska effekter av företagsinvesteringar. Här är dock frågan vilka samhällsekonomiska effekter som kan förväntas uppstå till följd av de förslag vi lämnar i delbetänkandet. Det handlar genomgående om statliga åtgärder för att minska de utmaningar kommuner har när de önskar attrahera och ta emot stora etableringar och expansioner. Man bör då ha i minnet att det ytterst är företagen själva som beslutar om ifall enskilda investeringar ska bli av. Med andra ord råder inte staten – och heller inte kommunerna – fullt ut över de omständigheter som påverkar om våra förslags yttersta syfte kommer att uppfyllas.

Sannolikheten för att det ska ske fler stora företagsetableringar och -expansioner som är viktiga för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning, lär visserligen öka om kommunerna får bättre förutsättningar att attrahera och ta emot sådana etableringar och expansioner, vilket de bedöms få med våra förslag. Men i investeringsverksamhet finns alltid ett riskelement, och varken staten eller kommunerna kan i förväg vara säkra på att en enskild potentiell etablering eller expansion verkligen blir av eller exakt när eller i vilken omfattning det i sådana fall sker. Om företagens investeringsnivå blir lägre än den förväntade, kan det medföra att de samhällsekonomiska effekterna av våra förslag inte blir lika positiva som vi förväntar.

Givet den komplexa orsakskedja som därmed råder för merparten av våra förslag, är det svårt att kvantifiera de samhällsekonomiska effekterna av förslagen. Här görs därför inget försök att göra detta.

6.4.4 Förslag till finansiering

I delbetänkandet lämnas flera förslag som medför ökade kostnader för staten. Allmänt kan sägas att de företagsetableringar och företagsexpansioner som vårt uppdrag kretsar kring ofta handlar om investeringar på miljardbelopp och är tänkta att förränta sig för företagen under många år framåt. En sådan aktivitet är till nytta för samhällsekonomin och ger också direkta skatteintäkter till både stat och kommun. Det betyder i sin tur att om våra förslag på marginalen bidrar till att bara några få sådana investeringar faktiskt blir av, så lär statens insatser vara väl använda pengar.

När det gäller den direkta finansieringen av kostnadsökningar för staten kan den i princip ske på två sätt: genom att en skatt eller avgift införs eller höjs, eller med anslagsmedel i statsbudgeten. I det senare fallet kan anslagsutrymmet skapas genom att den samlade budgeten utökas eller genom omfördelning inom befintliga budgetramar.

Få av våra förslag är av den arten att avgiftsfinansiering skulle vara en lämplig modell. Ett undantag är dock den föreslagna hyresförlustgarantin. Genom att erbjuda garantin åtar sig staten att täcka delar av eventuella hyresförluster för de byggherrar, fastighetsbolag med flera som önskar teckna den. För möjligheten att vid behov utnyttja garantin kommer de berörda företagen att få betala en avgift, som visserligen föreslås bli subventionerad och lägre än den förväntade faktiska kostnaden. Avgiften är även tänkt att täcka Boverkets administration av garantin. Hur stora garantiutbetalningarna kommer att bli enskilda år, och därmed hur stor andel av dem som kommer att täckas av avgiften, lär komma att variera på grund av konjunkturskäl med mera. Över tid lär dock systemet till stor del bli självfinansierande.

Som nämnts anger tilläggsdirektivet att eventuella åtgärdsförslag som lämnas av Accelerationskontoret inte ska omfatta skatteområdet. Därmed kan vi heller inte föreslå höjda skatter som ett sätt att finansiera våra förslag. Däremot finns skäl att tro att kommande statsbudgetar kommer att möjliggöra ett allmänt ökat reformutrymme, vilket bör ge möjlighet att finansiera åtminstone vissa av förslagen med ökade anslag i kommande budgetberedningar.

Vissa av våra förslag bör kunna finansieras inom befintliga budgetramar. Till exempel redovisar Arbetsförmedlingen relativt stora an-

slagssparanden i sin verksamhet, varav möjligen en liten del kan användas för att finansiera det föreslagna bidraget för ersättning för bohagstransport vid flytt. Det har förekommit tidigare att regeringen beviljat en sådan omfördelning till andra ändamål när anslagssparanden uppstått i Arbetsförmedlingens verksamhet.[11] Om det är möjligt även i detta fall lär framkomma i Arbetsförmedlingens kommande regeringsuppdrag om att ta fram ett förslag på flyttstöd. Vidare menar vi att finansieringen av de förslag som berör investeringar i transportinfrastrukturen bör ske inom befintliga ramar. Med hänsyn till att budgetramarna för den nationella planen för transportinfrastrukturen 2026–2037 är beslutade, behöver den föreslagna tillväxtpotten för infrastruktursatsningar i kommuner sannolikt finansieras genom omfördelning inom planens ramar. Då den tillväxtpott vi föreslår uppgår till cirka 1 promille av den samlade budgeten för planen (1,2 av 1 171 miljarder kronor) förutsätter vi dock att detta bör gå att göra utan större problem, till exempel kan det eventuellt ske inom ramen för den centrala riskreserv på 39 miljarder kronor som tas upp i planen.[12] Kostnaden för uppdraget till Trafikverket att ge en samlad lägesredovisning av arbetet med medfinansiering och förskottering bör rimligen utan problem kunna täckas av verkets befintliga förvaltningsanslag.

I sammanhanget bör även nämnas att det förekommer att de investerande företagen bidrar till finansieringen av åtgärder som krävs i den mottagande kommunen för att en företagsetablering eller -expansion ska komma till stånd, avseende till exempel infrastruktur eller bostäder. Den bild vi fått är dock att viljan till medfinansiering från företagen varierar mycket. Till det tycks bland annat bidra att olika företag har olika syn på och tradition vad gäller frågor av detta slag, men även att den kommunala förhandlingsstyrkan kan variera, både mellan olika kommuner generellt och mellan olika situationer.

[11] Se till exempel Arbetsförmedlingen (2026) Årsredovisning 2025, s. 159.
[12] Trafikverket (2025:111) Förslag till nationell plan för transportinfrastrukturen 2026–2037.

6.5 Relation till EU-rätten

Accelerationskontoret bedömer att samtliga förslag överensstämmer med de skyldigheter som följer av Sveriges anslutning till Europeiska unionen.

6.6 Betydelse av EU:s statsstödsregler

Enligt tilläggsdirektivet kan förslagens genomförbarhet påverkas av om de faller inom EU:s statsstödsregler. I uppdraget ingår därför att vi ska analysera huruvida EU:s statsstödsregler hindrar eller begränsar möjligheterna för staten att genomföra förslagen.

Nedan beskrivs först statsstödsreglerna översiktligt. Därefter analyseras de av delbetänkandets förslag som berör bidrag av ett slag som eventuellt kan betraktas som statsstöd enligt EU:s regelverk.

6.6.1 Vad menas med statsstöd?[13]

Statsstöd är när det offentliga, såsom staten, kommuner eller regioner stödjer en viss verksamhet med offentliga medel på ett sätt som ger mottagaren en fördel gentemot andra aktörer på marknaden. Det finns EU-regler för detta och det krävs normalt sett godkännande från EU-kommissionen innan stöd får lämnas för att undvika snedvridning av konkurrensen på EU:s inre marknad.

EU:s regler för statligt stöd regleras i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget). Det offentliga (staten) får med vissa undantag inte lämna stöd förrän det i förhand har godkänts av EU-kommissionen. Syftet med reglerna är att se till att konkurrensen på EU:s inre marknad inte snedvrids.

EU:s regler för statligt stöd sätter ramarna för medlemsstaternas möjligheter att med offentliga medel kunna stödja en viss verksamhet. Det gäller också för Sverige. Reglerna finns i artiklarna 107–109 i EUF-fördraget.

[13] Källa: https://www.regeringen.se/regeringens-politik/naringspolitik/statsstod/ (hämtad 2026-03-01).

Vissa kriterier krävs för att stöd ska räknas som statsstöd

Begreppet statsstöd finns reglerat i artikel 107.1 i EUF-fördraget och har utvecklats genom EU-domstolens rättspraxis. Artikeln innehåller flera rättsliga kriterier (rekvisit) som alla ska vara uppfyllda för att det ska vara ett statsstöd.

Stödåtgärden ska bland annat kunna kopplas till det offentliga och finansieras med offentliga medel. Den ska även vara selektiv, det vill säga rikta sig till vissa verksamheter eller viss produktion. Stödmottagaren ska bedriva ekonomisk verksamhet och stödåtgärden ska dessutom ge mottagaren en fördel på marknaden. Slutligen ska stödåtgärden snedvrida eller hota att snedvrida konkurrensen och påverka handeln mellan EU:s medlemsstater.

Stödåtgärderna kan anta olika former. Det kan till exempel handla om bidrag, lån på förmånliga villkor, borgensåtaganden, garantier, hyresnedsättningar eller reducerade offentliga avgifter och skatter. Ytterligare exempel kan vara icke marknadsmässiga avkastningskrav på offentligt ägda bolag, eller försäljning av offentlig egendom på icke marknadsmässiga villkor.

Vilken typ av stöd får det offentliga ge?

Det offentliga får ge stöd så länge undantagen från det generella förbudet i fördraget är uppfyllda:

- Den allmänna gruppundantagsförordningen. Det offentliga kan ge stöd till vissa utpekade områden utan att först behöva vänta på EU-kommissionens godkännande. För att kunna göra det måste stödet utformas enligt de krav som anges i den allmänna gruppundantagsförordningen för statligt stöd.
- Stöd av mindre betydelse. Det offentliga kan också ge stöd som sammanlagt inte överstiger 300 000 euro över en period av tre år per stödmottagare utan att behöva vänta på EU-kommissionens godkännande, förutsatt att de krav som finns i förordningen om stöd av mindre betydelse[14] uppfylls. Det finns även regler för stöd

[14] Kommissionen förordning (EU) 2023/2831 av den 13 december 2023 om tillämpningen av artiklarna 107 och 108 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt på stöd av mindre betydelse.

av mindre betydelse för tjänster av allmänt ekonomiskt intresse, fiske och jordbruk.

Hanteringen av statsstöd

Endast EU-kommissionen kan godkänna statsstöd. Kommissionen kontrollerar även att medlemsstaterna följer regelverket. Kommissionens beslut kan i sin tur prövas av EU-domstolen.

Om reglerna inte följs gäller att den som lämnat ett stöd som utgör olagligt stöd ska återkräva stödet med ränta enligt bestämmelserna i statsstödslagen (2013:388). Om medlemsstaten inte återkräver på eget initiativ eller vägrar att följa kommissionens beslut kan kommissionen välja att väcka talan inför EU-domstolen. Medlemsstaten riskerar då att fällas för fördragsbrott med kännbara böter som följd om inte beslutet följs.

6.6.2 Förslag som kan omfattas av statsstödsreglerna

Följande åtgärdsförslag som lämnas i delbetänkandet behöver granskas utifrån om de är förenliga med EU:s statsstödsregler:

- Hyresförlustgaranti för att främja nytillskott av hyresbostäder i etablerings- och omställningskommuner.
- Tillväxtpott i den nationella planen för transportinfrastruktur för infrastruktursatsningar i kommuner som kan underlätta mottagandet av stora företagsetableringar eller -expansioner som är viktiga för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning.
- Räntebidrag till privatpersoner som bosätter sig i nya småhus i etablerings- och omställningskommuner.
- Flyttningsbidrag till privatpersoner i form av ersättning för bohagstransport i samband med flytt av arbetsmarknadsskäl.
- Incitamentspeng till kommuner, i form av ett riktat statsbidrag, för att bidra till finansiering av åtgärder de kan behöva vidta när de önskar attrahera och ta emot stora företagsetableringar eller företagsexpansioner som är viktiga för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning.

Vi bedömer att de två förstnämnda åtgärderna kan anses utgöra statsstöd, men av ett slag som är förenligt med EU:s statsstödsregler. De tre sistnämnda åtgärderna bedömer vi inte påverkas av statsstödsreglerna. Skälen för våra bedömningar utvecklas nedan.[15]

Därtill skulle förenligheten med EU:s statsstödsregler behöva analyseras inför ett eventuellt införande av en möjlighet att skriva ned studieskulder för akademiskt utbildade personer som bor och är yrkesaktiva i kommuner som tar emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner. I delbetänkandet redovisar vi dock endast en tänkbar principmodell för hur en sådan åtgärd skulle kunna utformas och föreslår att regeringen ska tillsätta en utredning kring de närmare förutsättningarna. Vi ser därför inte skäl att här närmare analysera om en sådan åtgärd påverkas av statsstödsreglerna.

Åtgärder som bedöms vara godkänt statsstöd

Hyresförlustgaranti

Hyresförlustgarantin riktar sig till verksamheter som vill bygga bostadslägenhetshus i etablerings- och omställningskommuner. Garantin ska täcka högst 50 procent av utebliven hyra vid varje givet tillfälle, men gradvis trappas ned. År 1–5 ska garantin ersätta 50 procent av hyresförlusterna, därefter minskar garantin med 5 procentenheter per år. För att få del av garantin ska berörda företag betala en garantiavgift till staten. Normalt ska en sådan avgift sättas på en nivå som motsvarar statens förväntade förlust. Givet de marknadsförhållanden som råder i berörda kommuner antas garantiavgiften dock i vissa fall behöva sättas lägre än så, det vill säga delvis subventioneras. Att införa en hyresförlustgaranti kan därmed sägas syfta till att åtgärda ett marknadsmisslyckande.

Faller då hyresförlustgarantin och den subventionerade garantiavgiften under statsstödsreglerna? Garantin ska finansieras med offentliga medel på sätt som avses i artikel 107.1 EUF-fördraget. Genom att den riktar sig till verksamheter som vill bygga bostadslägenhetshus avser den också en viss typ av produktion. Vidare bedriver dessa en ekonomisk verksamhet eftersom bostadslägenheter ska tillhandahållas mot en avgift. Hyresförlustgarantin ger berörda

[15] Våra bedömningar bygger bland annat på det underlag som Hellström Advokatbyrå har tagit fram på Accelerationskontorets uppdrag.

verksamheter mer förmånliga villkor än vad en privat marknadsekonomisk aktör skulle ha erbjudit. Verksamheten gynnas således genom hyresförlustgarantin.

För att vara statsstöd ska hyresförlustgarantin även snedvrida eller hota att snedvrida konkurrensen mellan medlemsstaterna och påverka samhandeln. Garantin kan sägas förbättra berörda verksamheters konkurrensposition eftersom de kan anordna bostadslägenheter med en lägre risk för förlust än de som inte får teckna en hyresförlustgaranti. Garantin ska underlätta byggande av bostadslägenheter inom områden med stora företagsetableringar och -expansioner. Där finns behov av att locka till sig arbetskraft från andra delar av Sverige och andra delar av världen, däribland från andra medlemsstater i EU. Byggande av bostadslägenheter är vidare föremål för gränsöverskridande investeringar och handel. Det är således inte en helt lokal fråga utan införandet av en hyresförlustgaranti kan påverka samhandeln mellan medlemsstaterna.

Sammantaget bedömer vi att införandet av en statlig hyresförlustgaranti skulle uppfylla villkoren för att betraktas som statsstöd.

Enligt vår bedömning bör dock hyresförlustgarantin och den subventionerade garantiavgiften kunna ses som ett godkänt statsstöd, som stöd av mindre betydelse. Som framgått av avsnitt 6.6.1 krävs för att en stödåtgärd ska omfattas av detta undantag att verksamheten sammantaget under en treårsperiod mottar som mest 300 000 euro i stödåtgärder (eller motsvarande cirka 3,3 miljoner kronor). Vidare ska stödet vara överblickbart, vilket innebär att det ska kunna beräknas utan en bedömning av risk.[16]

Våra beräkningar i avsnitt 6.4.2 visar att statens utbetalningar från hyresförlustgarantin kan antas komma att ligga på cirka 45 till 65 miljoner kronor per år när systemet är fullt utbyggt. Vidare antar vi att nedsättningen (subventionen) av garantiavgiften kommer att uppgå till motsvarande 10 procent av det utbetalda beloppet (se figur 6.1). Den samlade subventionen för hyresförlustgarantin kommer således att ligga på cirka 5 till 7 miljoner kronor per år.

De bostadslägenhetshus som kommer uppföras med stöd av hyresförlustgarantin, lär komma att omfatta åtminstone ett tiotal etablerings- och omställningskommuner och förvaltas av en mångfald av

[16] Reglerna framgår av Kommissionens förordning (EU) 2023/2831 av den 13 december 2023 om tillämpningen av artiklarna 107 och 108 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt på stöd av mindre betydelse.

bygg- och fastighetsföretag. Med hänsyn till det och den förväntade nivån på den samlade subventionen för hyresförlustgarantin, ter det sig mycket osannolikt att något enskilt företag skulle få en subvention som överstiger 300 000 euro under en treårsperiod.

För att garantera att taket om 300 000 euro under en treårsperiod inte får överskridas, föreslår vi också att detta skrivs in som ett uttryckligt villkor i den förordning som ska reglera systemet med hyresförlustgaranti (se avsnitt 1.1). Därmed torde också säkerställas att hyresförlustgarantin kan anses vara ett överblickbart stöd i enlighet med artikel 4.8 i förordningen om stöd av mindre betydelse.

Vår samlade bedömning är således att den föreslagna hyresförlustgarantin visserligen skulle utgöra statsstöd, men kan ses som ett stöd av mindre betydelse och därmed förenlig med EU:s statsstödsregler. Det förutsätter då också att stödmottagarna uppfyller de regler som finns om hur stöd får kumuleras, det vill säga sammanläggas. För det fall att en annan bedömning görs, får regeringen i stället anmäla den föreslagna statliga hyresförlustgarantin till Kommissionen för godkännande enligt artikel 108.3 i EUF-fördraget.[17]

Tillväxtpott för investeringar i transportinfrastruktur

Genom tillväxtpotten avsätts det medel i den nationella planen för transportinfrastruktur för infrastruktursatsningar i kommuner som kan underlätta mottagandet av stora företagsetableringar eller företagsexpansioner som är viktiga för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning. Medlen ska fördelas – utifrån lämpliga kriterier – till projekt som bedöms som angelägna av Trafikverket tillsammans med en grupp av adekvat utvalda företrädare för berörda kommunala och andra intressen.

Om de medel som betalas ut via tillväxtpotten kan innebära statsstöd eller ej, kan variera mellan olika situationer – beroende på den tänkta användningen av den finansierade infrastrukturen.

Först kan sägas att i det fall byggande och drift av infrastruktur utgör allmänna åtgärder inom ramen för offentlig politik anses sådana

[17] I andra hand kan också övervägas att införa hyresförlustgarantin med en garantiavgift som fullt ut motsvarar statens förväntade kostnad, det vill säga utan subvention. Såvitt vi kan bedöma skulle frågan om statsstöd då inte vara aktuell. Effekten av hyresförlustgarantin lär visserligen bli mindre utan en subventionerad garantiavgift, men fortsatt lär det finnas några företag i den tänkta målgruppen för vilka garantin ändå skulle stärka incitamenten att bygga bostadslägenhetshus i etablerings- och omställningskommuner.

åtgärder inte utgöra en ekonomisk verksamhet och utgör därmed inte statsstöd. Det gäller exempelvis sådan infrastruktur som inte ska drivas kommersiellt eller som kostnadsfritt får användas av allmänheten, såsom vägar.[18]

När det gäller frågan om en åtgärd som rör infrastruktur snedvrider konkurrensen och påverkar handeln har Kommissionen framfört att det finns situationer där viss infrastruktur inte konkurrerar direkt med annan infrastruktur av samma slag eller annan infrastruktur av annat slag som erbjuder tjänster som i hög grad är utbytbara, eller konkurrerar med sådana tjänster direkt.[19]

Ovanstående innebär att allmänna vägnät och allmänna järnvägsnät vanligen faller utanför bestämmelserna om statsstöd. Om tillväxtpottens medel används till att uppföra infrastruktur som kommer allmänheten, och även företag, till del blir det därför inte fråga om statsstöd. Detta förutsatt att de leverantörer som får i uppdrag att uppföra infrastrukturen inte får en selektiv ekonomisk fördel, vilket kan säkerställas genom offentlig upphandling.

Vidare menar vi att allmänna vägnät och allmänna järnvägsnät som dras förbi en industrifastighet bör anses falla utanför bestämmelserna om statsstöd, förutsatt att de kommer såväl allmänhet som företag till del och därtill inte enbart i praktiken nyttjas av ett visst eller vissa företag.

Det kan förhålla sig annorlunda om den berörda infrastrukturen är avsedd att selektivt gynna ett visst företag eller en viss sektor. Om

[18] Kommissionens tillkännagivande om begreppet statligt stöd, punkterna 201 och 203.
[19] I Kommissionens tillkännagivande om begreppet statligt stöd, punkterna 211–212 anges att situationer med avsaknad av direkt konkurrens mellan infrastrukturer sannolikt är fallet ”när det gäller heltäckande nätinfrastrukturer som utgör naturliga monopol, det vill säga sådana infrastrukturer som det skulle vara oekonomiskt att ha flera av. På motsvarande sätt kan det finnas sektorer där privat finansiering för byggande av infrastruktur förekommer endast i obetydlig utsträckning. Kommissionen anser att påverkan på handeln mellan medlemsstaterna eller snedvridning av konkurrensen vanligtvis är utesluten i samband med byggandet av infrastrukturen i fall där det samtidigt inträffar att i) en infrastruktur normalt sett inte möter direkt konkurrens, ii) den privata finansieringen är obetydlig inom sektorn och den berörda medlemsstaten och iii) infrastrukturen inte är avsedd att selektivt gynna ett visst företag eller en viss sektor utan medför fördelar för samhället i stort. För att hela den offentliga finansieringen av ett visst projekt ska falla utanför reglerna om statligt stöd måste medlemsstaterna se till att den finansiering som ges för byggande av infrastruktur i de situationer som nämns i punkt 211 inte kan användas för att korssubventionera eller indirekt subventionera annan ekonomisk verksamhet, inbegripet driften av infrastrukturen. Korssubventionering kan uteslutas genom att säkerställa att ägaren av infrastrukturen inte bedriver annan ekonomisk verksamhet eller – om ägaren av infrastrukturen bedriver annan ekonomisk verksamhet – genom separat redovisning, fördelning av kostnader och intäkter på ett lämpligt sätt och genom att säkerställa att eventuell offentlig finansiering inte gynnar annan verksamhet. Avsaknaden av indirekt stöd, särskilt till den som driver infrastrukturen, kan säkerställas exempelvis genom att verksamheten blir föremål för upphandling.”

offentliga medel används för ett sådant ändamål, förstärks verksamhetens ställning på marknaden jämfört med konkurrenter som inte får motsvarande finansiering. Eftersom tillväxtpotten är tänkt att användas för infrastruktur som ska bidra till stora etableringar/expansioner kan antas att åtgärden påverkar samhandeln. Vi bedömer därför att uppförande av infrastruktur, såsom anslutning av väg eller järnväg till en industrianläggning, i vissa särskilda fall kan utgöra statsstöd. Det kan dock hanteras om marknadsmässiga avgifter tas ut från slutanvändarna – företaget eller sektorn – för användning av infrastrukturen. Då utgör åtgärden inte statsstöd.

Sammantaget bedömer vi att de åtgärder som kommer att finansieras av tillväxtpotten vanligen kommer att ge en allmän samhällsnytta, och inte exklusivt vara till stöd för ett enskilt företag. Rimligen kommer också Trafikverket och de övriga intressenter som tillsammans ska välja ut projekten, att värna allmänintresset i sammanhanget. Enligt vår bedömning kommer åtgärderna därmed i normalfallet inte att utgöra statsstöd.

Om det i något fall skulle finnas en önskan att använda medel ur tillväxtpotten för att finansiera infrastruktur som är avsedd att selektivt gynna ett visst företag eller en viss sektor, och det inte anses önskvärt eller möjligt att ta ut en marknadsmässig avgift, bedömer vi att en statsstödsrättslig bedömning bör göras i varje enskilt fall. Detta bland annat då frågan om vilken statsstödsrättslig reglering som kan vara tillämplig kan påverkas av vilken typ av företag, bransch eller verksamhetskategori som är aktuell i det enskilda fallet.

Åtgärder som inte bedöms vara statsstöd

Räntebidrag till privatpersoner avseende nya småhus

Räntebidraget ska ges till privatpersoner som bosätter sig i nya småhus i etablerings- och omställningskommuner. Bidraget ska uppgå till fem procent av räntekostnaderna för byggnation och boende för berörda privatpersoner, dock högst 500 kronor per månad. Bidraget ska kunna ges under en period av högst fem år.

Enligt vår mening kan räntebidraget inte anses handla om ett direkt statsstöd. Detta då bidraget betalas till fysiska personer (privatpersoner) som är låntagare, inte till ekonomiska verksamheter, samtidigt

som åtgärden inte är utformad på så sätt att utbetalningen till privatpersoner direkt överförs till ekonomiska verksamheter.

Räntebidraget kan dock indirekt bli till nytta för bland annat berörda kreditgivare, fastighetsbolag eller byggentreprenörer, vilka bedriver ekonomisk verksamhet. Ett bidrag till en privatperson som indirekt gynnar vissa företag eller viss produktion, exempelvis genom konsumtion av en viss produkt, kan ibland omfattas av reglerna om statsstöd. I sammanhanget är det dock viktigt att skilja på indirekta fördelar av åtgärden som tydligt kanaliseras till identifierbara företag eller grupper av företag och gynnar dessa, och sådana rent sekundära ekonomiska effekter som följer av nästan alla statliga stödåtgärder, till exempel genom ökad produktion.[20]

Genom räntebidraget kan privatpersoner komma att i högre grad teckna krediter för att låta uppföra eller förvärva småhus. Indirekt kan åtgärden därmed anses riktas mot kreditgivningsbranschen och i den meningen vara selektiv. Beträffande kreditgivningen är dock åtgärden inte geografiskt avgränsad, eftersom en privatperson som mottar räntebidraget är fri att välja kreditgivare och kreditgivningsbranschen i sig inte är lokalt avgränsad. I den mån mottagarna av räntebidraget kommer att låna mer, bör denna effekt därför kunna ses som en sådan rent sekundär ekonomisk effekt i form av viss ökad produktion som inte utgör indirekt statsstöd. Sammantaget bedömer vi därför att införandet av ett räntebidrag till privatpersoner som bosätter sig i nya småhus i etablerings- och omställningskommuner inte utgör indirekt statsstöd i relation till kreditgivare.

Beträffande kopplingen till fastighetsbolag och byggentreprenörer m.fl. kan sägas att åtgärden är selektiv i och med att bidraget bland annat har som syfte att öka produktionen av småhus i de berörda kommunerna. Vidare kan den privatperson som mottar räntebidraget visserligen fritt välja leverantör. Men eftersom det ska handla om ett nytt småhus i en etablerings- och omställningskommun kan åtgärden anses vara regionalt selektiv då en beställning främst blir tillgänglig för de aktörer som bedriver verksamhet inom de aktuella geografiska områdena.

Som nämnts ska en åtgärd dock även gynna mottagaren för att den ska anses utgöra statsstöd. Eftersom räntebidraget först i ett tredje led kan anses vara riktat gentemot fastighetsbolag och byggentreprenörer m.fl., menar vi att det får anses handla om en rent

[20] Kommissionens tillkännagivande om begreppet statligt stöd, punkt 116.

sekundär ekonomisk effekt för dessa aktörer i form av viss ökad produktion. Vidare brukar flera olika ekonomiska verksamheter, till exempel snickare, VVS och elektriker, samarbeta vid uppförandet av ett småhus. Summan av den eventuella fördelen skulle därför också behöva fördelas mellan dessa.

Sammantaget bedömer vi att räntebidraget inte bör ses som ett indirekt statsstöd till fastighetsbolag och byggentreprenörer m.fl. Särskilt med hänsyn till räntebidragets ringa omfattning, bedömer vi således att åtgärden i fråga inte snedvrider eller hotar att snedvrida konkurrensen på marknaderna för försäljning och uppförande av småhus.

Utöver ovanstående bör även nämnas ett tänkbart specialfall om berörda privatpersoner har eget företag. Därvid finns skäl att göra en jämförelse med bestämmelsen i 67 kap. 35–35 a §§ inkomstskattelagen (1999:1229) om regional skattereduktion. Sådan skattereduktion har, i de fall en fysisk person har ett företag, ansetts omfattas av statsstödsreglerna.[21] Det innebär alltså att räntebidraget kan anses utgöra statsstöd till en fysisk person som förvärvar eller uppför ett nytt småhus och som därtill har ett företag. I sådana fall bör stödet kunna införas som ett stöd av mindre betydelse.

Ersättning för bohagstransport till privatpersoner i samband med flytt av arbetsmarknadsskäl

Flyttningsbidraget innebär att privatpersoner på vissa villkor ska kunna få ersättning för bohagstransport i samband med flytt av arbetsmarknadsskäl. Bidraget ska betalas till arbetslösa individer, inte till ekonomiska verksamheter. Den föreslagna åtgärden är inte heller utformad på så sätt att utbetalningen till de arbetslösa direkt överförs till ekonomiska verksamheter. Det är därför inte fråga om ett direkt statligt stöd.

Kan då flyttningsbidraget anses ge en sådan indirekt nytta för den nya arbetsgivaren eller den verksamhet som ombesörjer bohagstransporten (till exempel flyttfirmor och verksamheter som hyr ut lastbilar eller släpvagnar), att åtgärden ändå är att anse som statsstöd?

[21] Se vidare prop. 2019/20:175 Skattereduktion för boende i vissa glest befolkade områden – regional skattereduktion, och prop. 2025/26:24 Anpassning av vissa skatte- och avgiftsnedsättningar till EU:s regler om statsstöd.

De verksamheter där bidragsmottagaren söker anställning kommer enligt Accelerationskontorets bedömning i första hand vara förlagda till etablerings- och omställningskommuner med arbetskraftsbehov. Primärt är det därmed verksamheter i sådana kommuner som kommer att kunna gynnas av åtgärden. Därvid finns det alltså en geografisk begränsning av möjligheten att ta del av åtgärden, varför den kan anses vara selektiv. Vidare kan de berörda arbetsgivarna i många fall antas bedriva en ekonomisk verksamhet, varför vi utgår ifrån att det kriteriet är uppfyllt. Arbetsgivaren kan också ha indirekt nytta av bidraget, till exempel genom att det underlättar möjligheten att anställa och att man slipper att själv bidra till nyanställdas flytt. Vi menar dock att kopplingen mellan den ersättning som den arbetslöse får och den eventuella ekonomiska fördel som arbetsgivaren får är alltför avlägsen för att anses utgöra ett indirekt statsstöd. Snarare är det att betrakta som en rent sekundär ekonomisk effekt. Sammantaget bedömer vi att ersättning för bohagstransport inte utgör indirekt statsstöd i relation till de ekonomiska verksamheter som anställer arbetslösa som har fått ta del av bidraget.

Vad gäller de verksamheter som ombesörjer bohagstransport kan den föreslagna åtgärden anses vara selektiv eftersom den riktar sig till vissa tjänster, nämligen flytt- och transporttjänster. Åtgärden har dock ingen geografisk begränsning eftersom det är fråga om bohagstransport till geografiska områden från åtminstone alla delar av landet. Vi menar att det därför får anses handla om en rent sekundär ekonomisk effekt i form av viss ökad produktion som inte innebär en ekonomisk fördel. Sammantaget bedömer vi därmed att ersättning för bohagstransport sannolikt inte utgör statsstöd i relation till de ekonomiska verksamheter som ombesörjer bohagstransport.

Incitamentspeng till kommuner

Incitamentspengen ska bidra till finansiering av åtgärder som kommuner kan behöva vidta när de önskar attrahera och ta emot stora företagsetableringar eller -expansioner som är viktiga för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning. Pengen ska användas i den kommunala verksamheten, för förstärkning av kommunens planerings-, infrastruktur-, tillstånds-, miljö-, utbildnings-, kultur- eller arbetsmarknadsverksamhet eller av annan kommunal verksam-

het som underlättar mottagandet av berörda etableringar eller expansioner.

Incitamentspengen innebär således ett monetärt stöd från staten till berörda kommuner. Vi bedömer dock att detta stöd inte faller inom EU:s statsstödsregler, varför förslagens genomförbarhet således inte påverkas av statsstödsreglerna.

Grunden för bedömningen är att det krävs att en åtgärd riktar sig till en aktör som bedriver en ekonomisk verksamhet (att erbjuda varor och/eller tjänster på en marknad) för att det ska kunna handla om statsstöd. Incitamentspengen ska dock ges till kommuner för att användas i kommunal verksamhet, inom områden som innefattar myndighetsutövning eller annars då kommunerna agerar i egenskap av offentliga myndigheter.[22] Incitamentspengen ska inte på något sätt bidra till kommunal affärsverksamhet eller annan verksamhet där kommuner erbjuder varor eller tjänster på en marknad. Eftersom åtgärden i fråga inte riktar sig till en ekonomisk verksamhet kan den inte utgöra statsstöd.

[22] I Kommissionens tillkännagivande om begreppet statligt stöd som avses i artikel 107.1 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt, (2016/C 262/01) punkterna 17–18 behandlas frågan om myndighetsutövning.

Referenser

Accelerationskontoret (2025) Här och nu i hela landet – En kartläggning av pågående och planerade investeringar av vikt för den gröna omställningen.

Accelerationskontoret (2025) Utveckla eller avveckla – samhällsekonomisk analys av scenarion där investeringar inte blir av.

Arbetsförmedlingen (2024) Geografisk och yrkesmässig rörlighet. Återrapportering av uppdrag 3.2 i regleringsbrevet 2024. Af-2024/0013 8623.

Arbetsförmedlingen (2025) Förbättrad matchning och kontroll. Återrapport enligt regleringsbrev 2025. Af-2025/0014 1427.

Arbetsförmedlingen (2026) Årsredovisning 2025.

Azets (2025) Starkare tillsammans – lärdomar från Södra Norrland av kommunalt risktagande vid stora företagsetableringar. Rapport till Accelerationskontoret.

Bokföringsnämnden (2020) Redovisning av regeringsuppdrag att se över de allmänna råd som avser redovisning av materiella anläggningstillgångar (Fi2019/03123/S3). Dnr 2019:97.

Boverket (rapport 2025:10) Behov av bostadsbyggande 2024–2033. Regionalt och nationellt.

Business Sweden (2025) Investeringar i geopolitikens skugga. Internationella direktinvesteringar i den globala och svenska ekonomi.

Business Sweden (2025) Årsredovisning och hållbarhetsrapport Business Sweden. Sveriges export- och investeringsråd verksamhetsåret 2024.

Business Sweden (2025) Redovisning av statens uppdrag till Business Sweden. Sveriges Export- och investeringsråd verksamhetsåret 2024.

Business Sweden (2025) Uppdrag att förstärka koordinering av insatser för stora etableringar i fordonsindustrins gröna omställning (KN2023/03276). Slutredovisning.

Dalman, L., Persson, G. och Wikell, S. (2025) Kommunallagen med kommentarer och praxis, sjunde upplagan 2025.

Ds 2024:31 Bättre migrationsrättsliga regler för forskare och studenter.

Ds 2025:25 En betald polisutbildning.

Energiföretagen Sverige (2024) En ny giv för klimatomställning och tillväxt – sex politikskiften som gör Sverige till omställningens vinnare.

Finansdepartementet (2025) Uppdrag till Statskontoret att analysera och föreslå regelförenklingar och försöksverksamheter för ökad effektivitet i kommunal verksamhet. Fi2025/00998.

Fossilfritt Sverige (2024) De fyra största hindren för industrins klimatomställning. Fossilfritt Sveriges genomgång av regeringens arbete med tillståndsprocesser, el, kompetens och finansiering.

Hermelin, B. och Persson, B. (2021) Lokala näringslivspolitiska strategier – oreglerat men förväntat i mellanlandet mellan ekonomi och politik. Linköpings universitet.

Klimat- och näringslivsdepartementet (2023) Uppdrag till Tillväxtverket att samordna arbetet på nationell nivå för att stödja nyindustrialiseringen och samhällsomvandlingen i Norrbottens och Västerbottens län. KN2023/03505.

Klimat- och näringslivsdepartementet (2023) Uppdrag att förstärka koordinering av insatser för stora etableringar i fordonsindustrins gröna omställning. KN2023/03276.

Klimatpolitiska rådet (2023) Årsrapport 2023. Rapport nr 6.

Kommissionens tillkännagivande om begreppet statligt stöd som avses i artikel 107.1 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (2016/C 262/01).

Kommissionens förordning (EU) 2023/2831 av den 13 december 2023 om tillämpningen av artiklarna 107 och 108 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt på stöd av mindre betydelse.

Konjunkturinstitutet (2024) Miljö, ekonomi och politik 2024. Den gröna omställningen i norra Sverige.

Landsbygds- och infrastrukturdepartementet (2025) Kreditgarantier för lån till anordnande av nya bostäder i etablerings- och omställningskommuner. LI2025/01122.

Lindblad, H., Karltorp, K. och Janhäll, M. (2022) Finansiering av näringslivets gröna omställning.

Lundberg, S. (2025) Risker i den gröna omställningen. En analys av industrisatsningarna i norra Sverige. SNS forskningsrapport.

Motion till riksdagen 2024/25:2619 av Elin Söderberg m.fl. (MP), Flyttbidrag i stället för återvandringsbidrag.

Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser (Rapport 2024:12) Ny kraft i norr. Grön omställning och norra Sveriges arbetskraftsbehov fram till 2035.

Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser (Rapport 2024:13) Kommunalt näringslivsarbete. En kartläggning av Sveriges kommuners resurser och insatser.

Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser (Rapport 2025:01) Att landa en gigainvestering. Erfarenheter och lärdomar från ett kommunalt perspektiv.

Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser (Rapport 2025:13) Effekter av företagsetableringar på lokal ekonomi – två exempel från norra Sverige.

Norut (rapport 2012:2) Tiltakssonen for Finnmark og Nord-Troms – utviklingstrekk og gjennomgang av virkemidlene.

Prop. 2019/20:175 Skattereduktion för boende i vissa glest befolkade områden – regional skattereduktion.

Prop. 2024/25:1 Budgetpropositionen för 2025.

Prop. 2025/26:1 Budgetpropositionen för 2026.

Prop. 2025/26:24 Anpassning av vissa skatte- och avgiftsnedsättningar till EU:s regler om statsstöd.

Prop. 2025/26:239 Vindkraft i kommuner.

Ramboll (2025) Utveckla eller avveckla – samhällsekonomisk analys av scenarion där investeringar inte blir av. Rapport till Accelerationskontoret.

Regeringskansliet (2022) Rapport från samordnaren för samhällsomställning vid större företagsetableringar och företagsexpansioner i Norrbotten och Västerbotten.

Regeringskansliet (2023) Strategi för Sveriges utrikeshandel, investeringar och globala konkurrenskraft.

Regeringskansliet (2024) Delrapport från utredare med uppdrag att främja koordinering av insatser för hållbart samhällsbyggande i Norrbottens och Västerbottens län (Fi 2022:A).

Regeringskansliet (2024) Rapport från ett skeende. Om bostäders betydelse för klimatomställning och återindustrialisering. Slutrapport från utredare med uppdrag att främja koordinering av insatser för hållbart samhällsbyggande i Norrbottens och Västerbottens län (Fi 2022:A).

Regeringskansliet (2024) Strategi för nyindustrialiseringen och samhällsomvandlingen i Norrbottens och Västerbottens län.

Regeringskansliet (2025) Sveriges industristrategi: för en teknikledande och konkurrenskraftig industri i en ny omvärld.

Region Norrbotten (2024) Norrbotten: Industriomställningen och dess samhällsekonomiska effekter.

Riksrevisionen (RiR 2023:18) Statens hantering av markintrång – värdering och beslut om ersättning.

Riksrevisionen (RiR 2024:17) Industriklivet – planering, genomförande och uppföljning.

SOU 2003:37 Ökad rörlighet för sysselsättning och tillväxt.

SOU 2010:26 Flyttningsbidrag och unionsrätten. Betänkande av Utredningen om flyttningsbidrag.

SOU 2016:24 En ändamålsenlig kommunal redovisning. Betänkande av KomRed.

SOU 2017:1 För Sveriges landsbygder – en sammanhållen politik för arbete, hållbar tillväxt och välfärd. Slutbetänkande av Parlamentariska landsbygdskommittén.

SOU 2017:108 Lån och garantier för fler bostäder. Betänkande av Utredningen om förbättrad bostadsfinansiering.

SOU 2019:21 Effektivt investeringsfrämjande för hela Sverige. Slutbetänkande av Utredningen för ett effektivt offentligt främjande av utländska investeringar.

SOU 2020:8 Starkare kommuner – med kapacitet att klara välfärdsuppdraget. Slutbetänkande av Kommunutredningen.

SOU 2022:56 En tryggad försörjning av metaller och mineral. Betänkande av Utredningen om en hållbar försörjning av innovationskritiska metaller och mineral.

SOU 2023:18 Värdet av vinden. Slutbetänkande av Utredningen om stärkta incitament för utbyggd vindkraft.

SOU 2024:16 Växla yrke som vuxen – en reformerad vuxenutbildning och en ny yrkesskola för vuxna. Betänkande av Yrkesvuxutredningen.

SOU 2024:29 Goda möjligheter till ökat välstånd. Delbetänkande av Produktivitetskommissionen.

SOU 2024:36 Förenkla och förbättra! Betänkande av Kommittén om förenklad beskattning av ägare till fåmansföretag.

SOU 2024:50 Nätt och jämnt. Likvärdighet och effektivitet i kommunsektorn. Betänkande av Utjämningskommittén 2022.

SOU 2024:82 Ökad va-beredskap. Betänkande av Va-beredskapsutredningen.

SOU 2025:96 Fler möjligheter till ökat välstånd. Slutbetänkande av Produktivitetskommissionen.

Statskontoret (2025) Statens styrning med statsbidrag till kommuner och regioner 2024 – antal, omfattning och innehåll.

Sveriges Kommuner och Regioner (2023) Vem ska stå för risken? Om omvandlingen till grön industri i Sverige.

Sveriges Kommuner och Regioner (2023) Kommungruppsindelning. Sveriges Kommuner och Regioners kommungruppsindelning 2023.

Sveriges Kommuner och Regioner (2023) 21 vägar till hållbar regional utveckling.

Sveriges Kommuner och Regioner (2024) Ställningstagande avseende Grön omställning.

Sveriges Kommuner och Regioner (2025) Kommunal medfinansiering transportinfrastruktur, exempel, återkoppling 14 maj 2025. SKR2025/02560.

Sveriges Kommuner och Regioner (2025) Förslag på konkreta åtgärder – medskick till Accelerationskontorets tilläggsdirektiv. SKR2025/02976.

Sweco (2024) Sveriges attraktivitet för gröna industriinvesteringar En jämförelse med andra länder.

Sweco (2026) Samhällsbyggnad för lyckad samhällsomvandling. Kommunala beredskapen inom samhällsbyggnad i samband med industrietableringar eller expansioner.

Tillväxtverket (2022) Gröna industrisatsningar i norra Sverige. Små och medelstora företags möjligheter.

Tillväxtverket (2023) När EU garanterar skulden. Om hur kreditgarantiers utformning påverkar deras funktion och potential. Rapport 0440.

Tillväxtverket (2023) Att jobba för större etableringar. Trender, fallstudier och tips till kommuner och regioner. Rapport 0453.

Tillväxtverket (2025) Kommunal insatsstyrka – förstudie och pilot.

Tillväxtverket (2025) Avvägningar gällande urvalskriterier för snabbspår.

Tillväxtverket (2025) Att bistå vid varsel och omställning 2022–2024. Slutrapport. Dnr Ä2022-1984.

Tillväxtverket (2025) Funktionella analysregioner 2025. Uppdatering för perioden 2025–2035. Rapport 0503.

Tillväxtverket (2025) Vem bryr sig om oss? Om relationen mellan kommuner och myndigheter vid större företagsinvesteringar. Rapport 0520.

Tillväxtverket (2025) Utveckling av näringslivet och företagsklimatet i landsbygdskommuner. Slutrapport för uppdrag att utbetala stöd för utveckling av företagsklimat och näringsliv i vissa gles- och landsbygdskommuner. Dnr 2021–11427.

Tillväxtverket (2026) Tillväxtverkets budgetunderlag 2027–2029.

Tillväxtverket (2026) Styrning och samverkan i den gröna omställningen i norra Sverige. En syntes av aktörernas perspektiv. Rapport 0554.

Trafikverket (2021:229) Åtgärder i transportinfrastrukturen för de stora industriinvesteringarna i Norrbottens län och i Västerbottens län.

Trafikverket (2022:042) Fördjupad analys av genomförandet av åtgärder i Norrbottens län och Västerbottens län.

Trafikverket (2025:111) Förslag till nationell plan för transportinfrastrukturen 2026–2037.

Trafikverket (2025:114) Trimnings- och miljöåtgärder – underlagsrapport nationell plan för transportinfrastrukturen 2026–2037.

Vinnova (2024) Innovation för nyindustrialisering och samhällsomvandling i norra Sverige Redovisning av regeringsuppdraget Stöd till policyutveckling (KN2023/04614).

VGR Analys (2025:22) Etableringsprocesser och marknadens elbehov i kommuner i Västra Götaland. En studie av etableringsprocesser från kommunernas perspektiv.

WSP (2025) Kunskapsunderlag större företagsetableringar.

Kommittédirektiv 2024:57

Accelerationskontor för att underlätta industrins omställning

Beslut vid regeringssammanträde den 13 juni 2024

Sammanfattning

En kommitté i form av ett accelerationskontor för att underlätta industrins omställning ska stödja regeringen i att stärka konkurrenskraften för företag i Sverige genom att aktivt främja koordinering av offentliga och privata aktörer som deltar i samhällsomvandlingen som följer av större industrietableringar och expansion av befintliga verksamheter. Syftet med uppdraget är att underlätta industrins omställning till fossilfria produktionsprocesser, t.ex. genom att bidra till en mer effektiv tillståndsprövning, andra åtgärder inom statlig förvaltning samt genom att identifiera och omhänderta investerings- och etableringshinder.

Accelerationskontoret ska bl.a.

- i samverkan med berörda intressenter ta fram förslag till lösningar på målkonflikter och risker i industriomställningen till fossilfria produktionsprocesser, samt proaktivt initiera åtgärder innan sådana problem uppkommer, och
- analysera olika finansieringsformer och möjligheter till synergier, inklusive befintliga finansieringsinstrument på nationell nivå och EU-nivå, som syftar till att påskynda industrins omställning till fossilfria processer och vid behov föreslå åtgärder som kan bidra till en mer effektiv användning av befintliga medel, en mer gynnsam investeringsmiljö och större mobilisering av privata investeringar.

Uppdraget ska redovisas senast den 31 december 2026.

Uppdraget att samordna komplexa industrietableringar

Sverige har goda förutsättningar att utveckla en världsledande fossilfri industri, med ett stort antal pågående och planerade storskaliga industriprojekt med stora investeringsbehov. Regeringens mål är att investeringsklimatet för både svenska och utländska företag i hela Sverige ska vara attraktivt och konkurrenskraftigt.

Industrins omställning till fossilfria processer sker i hög hastighet och påverkar alla delar av samhället. Sverige måste hålla ett högt tempo i omställningen för att säkerställa hela landets långsiktiga konkurrenskraft, beredskap och klimatåtagande.

En god och nära samverkan mellan myndigheter, effektivare tillståndsprocesser, bättre tillgång till internationellt tillväxtkapital och ökade utländska direktinvesteringar ska bidra till att skapa goda förutsättningar för företag att växa i Sverige och bidra till EU:s mål för grön och digital omställning och öppen strategisk autonomi. Svensk konkurrenskraft behöver stärkas genom att staten aktivt främjar koordinering av offentliga och privata aktörer som deltar i den samhällsomvandling som följer av stora industrietableringar och expansioner av befintlig verksamhet.

För att kunna realisera den stora potential som finns i svensk industri och dess innovationskraft, men också hantera de risker som dessa storskaliga satsningar för med sig, behövs ökad statlig koordinering.

Regeringen arbetar för att tillståndsprocesser ska bli snabbare och mer effektiva samt skapa förutsättningar för utveckling av innovativa idéer. Detta gäller inte minst för små och unga företag, men också för industrin som är avgörande för klimatomställningen. Detta behöver ske samtidigt som en hög nivå av miljöskydd säkerställs. Det finns behov av nya arbetssätt och metoder för tvärsektoriell samverkan och flernivåsamverkan.

Regelverk och processer vid myndigheter är inte alltid anpassade till den snabba utvecklingen när det gäller innovativa tekniska lösningar för industriella verksamheter eller varor och tjänster. Myndigheterna behöver etablera en dialog och olika former av samarbeten för att effektivisera tillståndsprövningen, i synnerhet miljötillståndsprövningen, för att främja tillväxt i industrins omställning till fossilfria produktionsprocesser och dess värdekedjor.

Olika finansieringsformer och möjligheter till synergier, behöver också analyseras, även på EU-nivå, för att säkerställa framdrift och

kontinuitet i den gröna omställningen till fossilfritt. För att främja företagsetablering och utveckling i Sverige är det viktigt att industrin har tillgång till finansiering, inte minst från kapitalmarknaden, vid investeringar i fossilfria processer. En förbättrad samordning kring befintliga finansieringsmöjligheter, t.ex. genom EU-fonder, kan också bidra till en mer effektiv användning av resurser och en mer gynnsam investeringsmiljö.

Syftet med accelerationskontorets uppdrag är att öka takten i klimatomställningen och stärka svensk konkurrenskraft på ett sätt som maximerar den samhällsekonomiska lönsamheten med fokus på resurseffektivitet, försörjningstrygghet och ökad innovationskraft för att Sverige även fortsatt ska vara i täten när det gäller tillväxt och grön omställning.

En samlad ingång för storskaliga industrisatsningar som främjar samhällets klimatomställning

Ett stort antal aktörer planerar eller har påbörjat storskaliga och strategiska projekt och investeringar för grön industriomställning. Många projekt är inbördes beroende av varandra, exempelvis genom att viss offentlig infrastruktur är en förutsättning för att industri ska kunna etableras. Projekten befinner sig i olika faser, med olika risker och potentiella flaskhalsar. För att säkerställa en snabbare och mer effektiv omställning behövs samlade politiska utgångspunkter utifrån en löpande uppdaterad bild av läget för de olika projekten. Regeringen behöver kontinuerligt ha en god överblick över och kunskap om de stora industrietableringar och företagsexpansioner som pågår eller planeras, samt behöver främjas för stärkt motståndskraft i viktiga värdekedjor.

Accelerationskontoret ska därför

- samla information om pågående eller planerade stora företagsetableringar och företagsexpansioner av vikt för den gröna omställningen till fossilfria processer och löpande ta fram en nulägesbild av dessa satsningars framdrift, status och eventuella hinder, målkonflikter och risker,
- ta fram en översikt av planerade och påbörjade stora företagsetableringar och företagsexpansioner av betydelse för den gröna industriomställningen till fossilfria processer,

- ta fram en översikt över statliga myndigheter och affärsverk som påverkar den gröna industriomställningen samt deras uppdrag och verksamhet,
- sammanställa en beskrivning av pågående utredningar som är relevanta för den gröna fossilfria industriomställningen och tillgängliggöra denna beskrivning för omställningens aktörer i näringsliv och samhälle,
- i samråd med berörda aktörer skapa tydliga mål, delmål och parametrar för uppföljning i syfte att främja den gröna omställningen till fossilfria processer, med tydligt angivande av vad som krävs av respektive aktör, och kontinuerligt följa upp stora företagsetableringar och företagsexpansioners utveckling samt identifiera åtgärdsbehov,
- stärka lämpliga befintliga strukturer och främja statliga myndigheters medverkan, såsom länsstyrelsernas vars i uppdrag att främja länens utveckling och att i sin verksamhet verka för att förenkla för företag samt Tillväxtverkets uppdrag inom industri, och
- dokumentera lärdomar från den industriella utvecklingen i norra Sverige och verka för att sprida de metoder som varit framgångsrika och de lärdomar som dras utifrån utvecklingen där.

Åtgärder för att säkra en konkurrenskraftig och ledande grön industri

Det finns ett stort behov av att utveckla former för god koordinering och att främja gemensamma lösningar och samverkansformer för de aktörer som stöttar i arbetet med industrisatsningarna och den samhällsomvandling som satsningarna i många fall kräver. Vidare finns det ett stort behov av att den offentliga förvaltningen bättre koordinerar sig i syfte att främja och påskynda den gröna industriella omställningen och den parallella samhällsomvandlingen. Sverige måste hålla ett högt tempo för att säkerställa hela landets långsiktiga konkurrenskraft, beredskap och klimatåtagande. Samverkan mellan myndigheter, effektivare tillståndsprocesser, internationellt tillväxtkapital och utländska investeringar bidrar till att skapa goda förutsättningar för företag att växa i Sverige och bidra till EU:s mål kring grön och digital omställning. Regeringen gjorde också i sin klimathandlingsplan (skr. 2023/24:59) bedömningen att en lämplig myndighet bör få i

uppgift att identifiera hinder i omställningen till noll nettoutsläpp senast 2045.

Regeringen arbetar för att Sverige ska kunna erbjuda konkurrenskraftiga affärsvillkor för både svenska och utlandsägda företag i hela landet samt för att förbättra befintliga arbetssätt inom de olika offentliga processer som krävs vid industrietableringar, t.ex. genom dialog och utökad samverkan med berörda verksamhetsutövare och allmänhet på ett tidigare stadium. Detta utgör en viktig del i att finna nya lösningar för att öka tempot i klimatomställningen, och de olika processer som leder fram till en nystartad industriell verksamhet eller expansion av befintlig. Många förutsättningar behöver vara uppfyllda för att verksamhet ska kunna etableras eller expandera, och ibland krävs koordinering av processer, inom exempelvis fysisk planering och bostadsbyggande, transportinfrastruktur, energiinfrastruktur och digital infrastruktur, utbildning och kompetens samt i prövning av miljötillstånd. I många fall är det inte regeländringar som behövs utan utveckling av innovativa arbetssätt för att öka tempot i omställningen och säkra Sveriges position som ledande i grön omställning. På så sätt kan också Sveriges motståndskraft vid globala eller geopolitiska kriser öka.

Accelerationskontoret ska därför

- i samverkan med berörda intressenter ta fram förslag till lösningar på hinder, målkonflikter och risker i industriomställningen till fossilfria produktionsprocesser, samt proaktivt initiera åtgärder innan sådana problem uppkommer,
- när det bedöms lämpligt verka för att överenskommelser nås mellan berörda parter i syfte att underlätta den samhällsomvandling och exploatering som den gröna industriomställningen till fossilfria processer i många fall innebär,
- i sammanhang där ett statligt engagemang kan motiveras utifrån väsentliga samhällsintressen, förhandla avsiktsöverenskommelser mellan berörda parter,
- i sammanhang där ett statligt engagemang kan motiveras utifrån väsentliga samhällsintressen, förhandla om överenskommelser med t.ex. berörda kommuner, regioner och andra aktörer om åtgärder i syfte att skynda på den gröna industriomställningen,

- förhandla överenskommelser med förbehåll för efterföljande rättsliga prövningar samt regeringens och i förekommande fall riksdagens godkännande, och
- vid behov föreslå nödvändiga författningsändringar för att underlätta den gröna omställningen.

Hur kan staten och det privata bidra till att finansiera etableringar?

Industrins omställning till fossilfria processer samt etablering av nya verksamheter och expansion av befintliga innebär betydande såväl privata som offentliga investeringar. Förmågan att finansiera dessa investeringar är central för att möjliggöra omställningen och därför behövs modeller och metoder för hur finansiering kan ske inom ramen för befintligt regelverk. Sverige ska i högre grad kunna erbjuda ett attraktivt och sammanhållet investeringsalternativ till potentiella investerande företag genom ökat samarbete mellan aktörer i hela kedjan av investerings- och etableringsprocessen. Sveriges förmåga att attrahera för investeringar påverkas av en rad faktorer, däribland andra länders industripolitiska åtgärder och program för att stimulera grön och digital omställning. Den internationella konkurrensen om dessa investeringar blir allt hårdare för att säkerställa tillgång till råvaror, insatsvaror, teknik och kompetens som krävs för omställningen.

Exempel på finansieringsmöjligheter i Sverige är Klimatklivet och Industriklivet samt möjligheterna till gröna kreditgarantier. Därtill finns finansieringsmöjligheter genom flera olika fonder och program på EU-nivå. Det är viktigt att befintliga medel används på ett effektivt sätt för att främja omställningen. Ökad samordning och synergier kan vara en del i detta. En annan viktig del är tillgången till privat kapital. Accelerationskontoret kan främja tillgången till privat kapital genom att analysera och identifiera flaskhalsar för investeringar, samt främja dialog mellan berörda parter.

Möjligheter till effektiva finansieringslösningar i form av samverkan mellan det offentliga och privata, exempelvis modeller för offentlig-privat samverkan (OPS) som används i vissa länder, bör också analyseras.

Accelerationskontoret ska därför

- kartlägga och analysera andra länders verktyg för att främja gröna industriella verksamhetsetableringar i syfte att identifiera huvudsakliga risker och möjligheter för svenska och internationella befintliga och kommande stora företagsetableringar och företagsexpansioner i Sverige,
- analysera olika finansieringsformer och möjligheter till synergier, inklusive befintliga finansieringsinstrument på nationell nivå och EU-nivå, som kan påskynda industrins omställning till fossilfria produktionsprocesser, och vid behov föreslå åtgärder som kan bidra till en mer effektiv användning av befintliga medel, en mer gynnsam investeringsmiljö och högre mobilisering av privata investeringar, och
- i dialog med berörda myndigheter och intressenter kartlägga och analysera möjliga alternativa effektiva finansieringsformer, exempelvis genom offentlig–privat samverkan.

Kontakter och redovisning av uppdraget

Accelerationskontoret ska föra en dialog med berörda myndigheter, kommuner och organisationer liksom med berörda departement inom Regeringskansliet. Accelerationskontoret ska också i relevant omfattning inhämta kunskap, erfarenheter och synpunkter från dessa. Vid genomförande av uppdraget ska accelerationskontoret föra en nära dialog med Tillväxtverket utifrån uppdraget att samordna arbetet på nationell nivå för att stödja nyindustrialiseringen och samhällsomvandlingen i Norrbottens och Västerbottens län (dnr KN2023/03505). Myndigheten har även i uppdrag att bistå regioner och kommuner vid större företagsetableringar och företagsexpansioner (dnr N2022/00781). En nära samordning ska ske med Business Sweden som ansvarar för huvuddelen av det statligt finansierade investeringsfrämjandet (dnr UD2024/02547) och med beaktande av den årliga investeringshinderrapporten. En nära dialog ska också föras med Business Sweden utifrån uppdraget att förstärka koordinering av insatser för stora etableringar i fordonsindustrins gröna omställning (dnr KN2023/03276). Accelerationskontoret ska även ha en löpande dialog med relevanta aktörer inom svenskt näringsliv.

Accelerationskontoret ska hålla sig informerad om relevant arbete som pågår inom Regeringskansliet och EU som europeiska kritiska råmaterialakten (COM(2023) 160) och förordningen om nettonollindustrin (COM(2023) 161)), samt inom kommittéväsendet t.ex. Initiativet Fossilfritt Sverige (M 2016:5), Ny kärnkraft i Sverige – ett andra steg (KN 2023/04), Ett elsystem med tydligt systemansvar, hög leveranssäkerhet och långsiktiga planeringsförutsättningar (KN 2024:04), Uppdrag om finansiering och riskdelning av kärnkraft (Fi2023:F9), Uppdrag att verka som samordnare för avyttring av statlig mark för bostadsbyggande (dnr LI2024/00702), Strategi för Sveriges utrikeshandel, investeringar och globala konkurrenskraft (UD2023/17742) och Förenklade och förkortade tillståndsprocesser enligt miljöbalken (dir. 2023:78).

Utredaren ska också beakta relevanta förslag som lämnats i exempelvis promemoriorna Nationell fysisk planering (Ds 2023:28) och Finansiering av näringslivets gröna omställning (N 2022:B), Gödselmedelsproduktion i Sverige (dnr LI2023/02208) samt i betänkandena En modell för svensk försörjningsberedskap (SOU 2023:50), Förnya taktiken i takt med tekniken – förslag för en ansvarsfull, innovativ och samverkande förvaltning (SOU 2022:68) och Finansiering av infrastruktur med privat kapital (SOU 2017:13). Vidare ska accelerationskontoret beakta slutsatserna från arbetet som bedrivits av accelerationskontoret för samhällsomvandlingen i Norrbotten och Västerbottens län (dnr KN2023/00603).

Inom transportområdet ska accelerationskontoret följa regeringens och berörda myndigheters genomförande av de transportpolitiska målen och den nationella planen för transportinfrastrukturen, om inte regeringen anger något annat.

Inom energiområdet ska accelerationskontoret följa regeringens och berörda myndigheters genomförande av den energipolitiska inriktningen som regeringen beslutade den 14 mars 2024 (prop. 2023/24:88) och därmed inte föreslå nya mål, delmål och parametrar för uppföljning inom detta område.

Accelerationskontoret ska regelbundet informera Regeringskansliet om arbetet och de viktigaste åtgärderna som har identifierats. Information ska lämnas vid de tidpunkter och i den form som bestäms i dialog med Regeringskansliet (Klimat- och näringslivsdepartementet).

Accelerationskontoret ska senast den 31 december 2024 redovisa den verksamhet som bedrivits och planerna för det fortsatta arbetet.

Uppdraget ska redovisas senast den 31 december 2026.

(Klimat- och näringslivsdepartementet)

Kommittédirektiv 2025:58

Tilläggsdirektiv till Kommittén Accelerationskontor för att underlätta industrins omställning (KN 2024:05)

Beslut vid regeringssammanträde den 5 juni 2025

Ändring i uppdraget

Regeringen beslutade den 13 juni 2024 kommittédirektiv Accelerationskontor för att underlätta industrins omställning (dir. 2024:57).

Kommittén ska nu även bl.a.

- analysera vilka incitament kommuner har att attrahera och ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner som är viktiga för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning,
- ta ställning till om det finns behov av att staten underlättar för kommuner att växa och bidra till regional utveckling, samt i så fall lämna förslag på hur detta bör ske, exempelvis genom att använda kreditgarantimodellen för att stötta samhällsutvecklande insatser för kommuner, och
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Uppdraget enligt dessa tilläggsdirektiv ska redovisas i ett delbetänkande senast den 14 maj 2026. Uppdraget enligt de ursprungliga direktiven ligger fast och ska alltså redovisas senast 31 december 2026.

Uppdraget att analysera vilka incitament kommuner har att attrahera och ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner

Sverige har goda förutsättningar att utveckla och expandera en världsledande fossilfri industri, med ett stort antal pågående och planerade storskaliga industriprojekt med stora investeringsbehov. Ett av regeringens mål i strategin för Sveriges utrikeshandel, investeringar och globala konkurrens kraft är att investeringsklimatet för både svenska och utländska företag i hela Sverige ska vara attraktivt och konkurrenskraftigt.

Samtidigt hårdnar den internationella konkurrensen om de gröna investeringarna och geopolitiska förändringar riskerar att leda till en mer osäker världsmarknad. Det svenska investeringsklimatet behöver fortsatt utvecklas så att hela landet ska kunna attrahera, hantera och dra nytta av stora företagsetableringar och företagsexpansioner. Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser (Tillväxtanalys) framhåller i sin rapport Att landa en gigainvestering – Erfarenheter och lärdomar från ett kommunalt perspektiv (rapport 2025:01) att det för strategiskt viktiga investeringar är viktigt med ett sammanhållet system. Det innebär att hela kedjan från attraktiva ramvillkor och investeringsfrämjande till en utvecklad mottagningsstruktur behöver finnas på plats.

Kommunerna har en frivillig men viktig roll i det sammanhållna system som

Tillväxtanalys bedömer är nödvändigt för strategiskt viktiga investeringar. Kommuner som de senare åren har tagit emot stora företagsetableringar eller företagsexpansioner hanterar en mängd komplexa frågor, exempelvis utbildning, tillståndsprocesser, planeringsfrågor, infrastruktur, kultur, miljö, riksintressen, arbetsmarknad och bostäder. En risk i detta sammanhang kan vara undanträngningseffekter, där kommuner satsar resurser på att stödja vissa företagsetableringar eller företagsexpansioner, vilket kan ske på bekostnad av annat näringslivsfrämjande eller av obligatoriska verksamheter och på sikt påverka kommunens förmåga att utföra sitt välfärdsuppdrag. Vissa kommuner har tagit omfattande lån för att finansiera investeringar i kommunal infrastruktur, service, utbildning, kultur och fritid i syfte att möta de behov som uppstår med företagsetableringar och företagsexpansioner och för att kunna attrahera nya invånare. I en del kom-

muner är en större del av viktig infrastruktur kommunalt ägd än i andra, vilket ytterligare kan öka dessa kommuners investerings- och lånebehov. Ett besvärligt konjunkturs och omvärldsläge kan även innebära att kommuner behöver investera genom egna bostadsbolag för att kompensera för ett avstannande bostadsbyggande.

Insatser som dessa kan anses vara värda att göra om det finns möjligheter till goda resultat av investeringarna. För kommunen handlar de ekonomiska möjligheterna i första hand om potentiellt ökade kommunala skatteintäkter vid inflyttning av arbetskraft. Kommunens investeringar behöver dock ofta göras innan kommunerna vet om det kommer flytta in arbetskraft till kommunen som resultat av företagsetableringen eller företagsexpansionen. Företagens aviserade investeringar kan dessutom förändras över tid eller utebli. Kommunens kostnader uppstår därmed i närtid medan intäkterna är osäkra och ligger längre fram i tiden. Samtidigt ska god ekonomisk hushållning uppnås och balanskravet innebär bland annat att ett kommunalt budgetunderskott ska regleras inom tre år enligt kommunallagen. Detta innebär ett risktagande.

Kommuner möter därmed utmaningar om de väljer att bidra till Sveriges investeringsfrämjande och konkurrenskraft genom att attrahera och ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner. Det kan finnas särskilda svårigheter för befolkningsmässigt mindre kommuner. Även för företagen som vill göra stora investeringar kan det innebära risker om anpassning av samhället inte kan gå i takt med företagens investeringar.

Kommittén ska därför

- analysera vilka incitament kommuner har att attrahera och ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner som är viktiga för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning.

Uppdraget att ta ställning till om det finns behov av att staten underlättar för kommuner att växa och bidra till regional utveckling, samt i så fall lämna förslag på hur

Det är av flera skäl angeläget att kommuner har incitament att attrahera och ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner som är viktiga för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning. Att arbeta med företagsinvesteringar som har nationell be-

tydelse är, liksom näringslivsutveckling i övrigt, en frivillig uppgift för kommunerna. Om kommunerna saknar incitament att främja stora företagsetableringar och företagsexpansioner kan det innebära att Sverige kan ta emot färre investeringar och får sämre tillväxt än om kommunerna haft andra incitament.

I regeringens Klimathandlingsplan – hela vägen till nettonoll (skr. 2023/24:59) framgår att legitimitet hos medborgarna är en förutsättning för den gröna omställningen. Om medborgare upplever att ekonomin i deras kommuner påverkas negativt som resultat av gröna företagsinvesteringar, skulle detta kunna minska legitimiteten i klimatomställningen och därmed riskera att underminera den.

Tillväxtverket noterar i rapporten Att bistå vid varsel och omställning 2022–2024 (Ä2022-1984) att inställningen hos kommunrepresentanter har förändrats till framför allt större företagsetableringar. Processen uppfattas ta mycket resurser för kommunen samtidigt som den är förenad med hög finansiell risk och riskerar i slutändan att knappt göra en märkbar skillnad i kommunens ekonomi, efter att hänsyn har tagits till nödvändiga kostnader för investeringar och lån. Samtidigt kan myndigheten konstatera att intresset från företag att etablera sig i Sverige är större än på mycket länge.

När det gäller gruvverksamhet konstaterade Utredningen om en hållbar försörjning av innovationskritiska metaller och mineral i sitt betänkande (SOU 2022:56) att ett socialt medgivande för denna industri kan stärkas av en ökad värdedelning av den nytta som metall- och mineralnäringen genererar. Utredningen ansåg att det behövde göras en bredare översyn av kommuners och regioners förutsättningar att klara sina uppgifter i samband med omfattande industrietableringar. Vidare menade utredningen att det kan finnas skäl att förutsättningslöst utreda möjligheterna för staten att vid samhällsviktiga industrietableringar som kräver kommunala investeringar ta en del av risken ifall den planerade verksamheten inte skulle förverkligas.

Kommittén Accelerationskontor för att underlätta industrins omställning har bland annat i uppdrag att analysera olika finansieringsformer och möjligheter till synergier som syftar till att påskynda industrins omställning till fossilfria processer och vid behov föreslå åtgärder som kan bidra till en mer effektiv användning av befintliga medel, en mer gynnsam investeringsmiljö och större mobilisering av privata investeringar. Det ingår däremot inte explicit i de ursprung-

liga uppdragen att utreda och lämna förslag som berör kommunsektorn.

I regeringens strategi för nyindustrialiseringen och samhällsomvandlingen i Norrbottens och Västerbottens län (KN2024/01434) framgår under målområdet Stärkta förutsättningar för kommunal kapacitet att regeringen avser att se över hur staten kan underlätta för kommuner att växa och bidra till regional utveckling. Det kan exempelvis handla om hur kreditgaranti modellen kan användas för att stötta samhällsutvecklande insatser för kommuner som har stora företagsetableringar eller företagsexpansioner. Det är därför viktigt med en bedömning av om det finns behov för staten att underlätta för kommunerna, samt att vid behov lämna förslag om detta.

Eventuella åtgärdsförslag ska dock inte omfatta skatteområdet. Förslagens genomförbarhet kan påverkas av om de faller inom EU:s statsstödsregler.

Kommittén ska därför nu även

- ta ställning till om det finns behov av att staten underlättar för kommuner att växa och bidra till regional utveckling, samt i så fall lämna förslag på hur bör ske, exempelvis genom att använda kreditgarantimodellen för att stötta samhällsutvecklande insatser för kommuner,
- analysera huruvida EU:s statsstödsregler hindrar eller begränsar möjligheterna för staten att genomföra förslagen,
- säkerställa att förslagen inte påverkar skatteområdet, och
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Konsekvensbeskrivningar

Vid framtagandet av konsekvensbeskrivningen enligt kommittéförordningen (1998:1474) och förordningen (2024:183) om konsekvensutredning vid regelgivning ska kommittén beskriva och, när det är möjligt, kvantifiera de samhällsekonomiska effekterna av sina förslag. De offentligfinansiella effekterna av kommitténs förslag ska beräknas. Om förslagen innebär offentligfinansiella kostnader ska förslag till finansiering lämnas.

Kontakter och redovisning av uppdraget

Utöver de kontakter som framgår av de ursprungliga direktiven ska kommittén ha kontakt med Riksgäldskontoret, Tillväxtanalys samt Sveriges kommuner och regioner och andra berörda aktörer.

Uppdraget enligt dessa tilläggsdirektiv ska redovisas i ett delbetänkande senast den 14 maj 2026. Uppdraget enligt de ursprungliga direktiven ligger fast och ska alltså redovisas senast den 31 december 2026.

(Klimat- och näringslivsdepartementet)

Statens offentliga utredningar 2026

Kronologisk förteckning

1. Skatteincitament för forskning och utveckling – ett nytt incitament baserat på utgifter för FoU-personal. Fi.
2. 710 miljoner skäl till reformer. Ju.
3. Genomförande av plattformsdirektivet. A.
4. Rektor i fokus – förutsättningar för ett pedagogiskt ledarskap. U.
5. Utvidgad avdragsrätt för sponsring m.m. Fi.
6. En nationell digital infrastruktur i hälso- och sjukvården. Styrning med tydliga roller och ansvar för aktörerna. S.
7. Förstärkt uppföljning och utvärdering av folkhälsopolitiken.
   Del I: Effektivare folkhälsoinsatser genom hälsoekonomiska analyser.
   Del II: Utvärdering av alkoholpolitikens styrmedel. S.
8. Rättssäker samhällsvård för barn och unga. S.
9. Registrering av EES-medborgare. Ju.
10. Ökade möjligheter till tillgångsinriktad brottsbekämpning. Del 1 och 2. Ju.
11. Om överföring av Första AP-fondens verksamhet och tillgångar till Tredje och Fjärde AP-fonderna. Fi.
12. Om överföring av Sjätte AP-fondens verksamhet och tillgångar till Andra AP-fonden. Fi.
13. Straffansvar för deltagande i och samröre med kriminella sammanslutningar. Ju.
14. Ädelmetallutredningen – en moderniserad reglering av handel med ädelmetallarbeten. KN.
15. Marken, vattnet, tankarna. Konsekvenser för samer av svensk politik. Volym 1 och 2. Ku.
16. Försvarsexportinitiativ. För gemensam säkerhet. Fö.
17. Öresundsförbindelser 2050 – behov av kapacitet, redundans och svenskt-danskt samarbete. LI.
18. Odlingstorv och klimatet. Fi.
19. Stärkt tillsyn och uppföljning – förslag för att motverka oegentlig läkemedelsförskrivning. S.
20. Belägg för broms? Åtgärder för starkare incitament till lägre kommunalskattesatser. Fi.
21. Återkallelse av svenskt medborgarskap. Ju.
22. Stärkt läkemedelsförsörjning i samverkan. Nationella åtgärder för fördelning, omfördelning och inköp vid brist. S.
23. Tolkavgift och förbud mot barntolkning. A.
24. Mervärdesskatt vid uthyrning och överlåtelse av fastighet. Fi.
25. Ett smittskydd för framtiden. S.
26. Digitala verktyg inom bolagsrätten. Genomförande av EU:s direktiv om ytterligare digitalisering inom bolagsrätten. Ju.
27. Lättnader i kraven på hållbarhetsrapportering. Ju.
28. Tillgång till passageraruppgifter i brottsbekämpningen. Ju.
29. Förbud mot uppfödning av djur för pälsproduktion. LI.
30. Mer flexibla regler om verkställighet av häktning och fängelsestraff. Ju.
31. Ett investeringsprogram för kultur. Ku.
32. Att säga ja! Kommunernas förutsättningar att ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner. KN.

Statens offentliga utredningar 2026

Systematisk förteckning

Arbetsmarknadsdepartementet

Genomförande av plattformsdirektivet. [3]

Tolkavgift och förbud mot barntolkning. [23]

Finansdepartementet

Skatteincitament för forskning och utveckling – ett nytt incitament baserat på utgifter för FoU-personal. [1]

Utvidgad avdragsrätt för sponsring m.m. [5]

Om överföring av Första AP-fondens verksamhet och tillgångar till Tredje och Fjärde AP-fonderna. [11]

Om överföring av Sjätte AP-fondens verksamhet och tillgångar till Andra AP-fonden. [12]

Odlingstorv och klimatet. [18]

Belägg för broms? Åtgärder för starkare incitament till lägre kommunalskattesatser. [20]

Mervärdesskatt vid uthyrning och överlåtelse av fastighet. [24]

Försvarsdepartementet

Försvarsexportinitiativ. För gemensam säkerhet. [16]

Justitiedepartementet

710 miljoner skäl till reformer. [2]

Registrering av EES-medborgare. [9]

Ökade möjligheter till tillgångsinriktad brottsbekämpning. Del 1 och 2. [10]

Straffansvar för deltagande i och samröre med kriminella sammanslutningar. [13]

Återkallelse av svenskt medborgarskap. [21]

Digitala verktyg inom bolagsrätten. Genomförande av EU:s direktiv om ytterligare digitalisering inom bolagsrätten. [26]

Lättnader i kraven på hållbarhetsrapportering. [27]

Tillgång till passageraruppgifter i brottsbekämpningen. [28]

Mer flexibla regler om verkställighet av häktning och fängelsestraff. [30]

Klimat- och näringslivsdepartementet

Ädelmetallutredningen – en moderniserad reglering av handel med ädelmetallarbeten. [14]

Att säga ja! Kommunernas förutsättningar att ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner. [32]

Kulturdepartementet

Marken, vattnet, tankarna. Konsekvenser för samer av svensk politik. Volym 1 och 2. [15]

Ett investeringsprogram för kultur. [31]

Landsbygds- och infrastrukturdepartementet

Öresundsförbindelser 2050 – behov av kapacitet, redundans och svenskt-danskt samarbete. [17]

Förbud mot uppfödning av djur för pälsproduktion. [29]

Socialdepartementet

En nationell digital infrastruktur i hälso- och sjukvården. Styrning med tydliga roller och ansvar för aktörerna. [6]

Förstärkt uppföljning och utvärdering av folkhälsopolitiken. Del I: Effektivare folkhälsoinsatser genom hälsoekonomiska analyser. Del II: Utvärdering av alkoholpolitikens styrmedel. [7]

Rättssäker samhällsvård för barn och unga. [8]

Stärkt tillsyn och uppföljning – förslag för att motverka oegentlig läkemedelsförskrivning. [19]

Stärkt läkemedelsförsörjning i samverkan. Nationella åtgärder för fördelning, omfördelning och inköp vid brist. [22]

Ett smittskydd för framtiden. [25]

Utbildningsdepartementet

Rektor i fokus – förutsättningar för ett pedagogiskt ledarskap. [4]

§ 87

Svar på remiss av promemorian Kommunal och regional finansiering av flyglinjer med allmän trafikplikt

Ärendenr 2026/929-1.3.1.5

Samhällsbyggnadsutskottets förslag till beslut

Kommunstyrelsen beslutar att anta remissvar enligt bilaga som Luleå kommuns yttrande över promemorian och avge svaret till Landsbygds- och infrastrukturdepartementet.

Sammanfattning av ärendet

Luleå kommun har erbjudits möjlighet att lämna synpunkter på promemorian ”Kommunal och regional finansiering av flyglinjer med allmän trafikplikt”. Promemorian har föregåtts av en rapport avseende samma utredning, där kommunstyrelsens ordförande 2025-05-20 beslutade att anta remissvar efter behandling i samhällsbyggnadsutskottet 2025-05-19 § 33.

I promemorian lämnas förslag som syftar till att kommuner och regioner ska kunna komplettera utbudet av flyglinjer med allmän trafikplikt och på så sätt bidra till att säkerställa tillgänglighet till områden där regelbunden linjetrafik inte kan bedrivas på kommersiella villkor. Förslagen innebär en möjlighet till medfinansiering av statligt upphandlade flyglinjer, exempelvis genom att kommuner och regioner bekostar fler flygstolar eller fler avgångar. De innebär också en möjlighet att finansiera nya flyglinjer under förutsättning att Trafikverket kan besluta om allmän trafikplikt för linjerna. För att möjliggöra detta krävs ändringar i lagen om vissa kommunala befogenheter, bland annat undantag från lokaliseringsprincipen. De nya bestämmelserna föreslås träda i kraft den 1 april 2027.

Luleå kommuns synpunkter

- För Luleå och Norrbotten är det avgörande med en god tillgänglighet via flyg för invånare, besökare och näringsliv som bidrar till den gröna omställningen och därigenom europeisk konkurrenskraft.
- Luleå kommun ser farhågor kring att det begränsade statliga anslaget för trafikplikt riskerar att belasta kommuner och regioner ekonomiskt.
- Utredningen saknar en klimatpolitisk analys och belyser inte heller möjligheterna med ny teknik och klimatneutrala energislag.

Luleå kommuns svar återges i sin helhet i bilagan.

Kommunstyrelseförvaltningen har föreslagit kommunstyrelsen besluta att anta remissvar enligt bilaga som Luleå kommuns yttrande över promemorian och avge svaret till Landsbygds- och infrastrukturdepartementet.

Sammanträdet
Kommunstyrelseförvaltningen föredrar ärendet.

Beslutsgång
Ordföranden ställer kommunstyrelseförvaltningens förslag under proposition och finner att samhällsbyggnadsutskottet bifaller förslaget.

Dialog
Dialog har skett inom kommunstyrelseförvaltningen.

Beslutsunderlag
- Luleå kommuns svar på remiss av promemorian Kommunal och regional finansiering av flyglinjer med allmän trafikplikt, KLF Hid: 2026.8709
- Remiss av promemorian Kommunal och regional finansiering av flyglinjer med allmän trafikplikt, KLF Hid 2026.6264
- Samhällsbyggnadsutskottets beslut 2025-05-19 § 33, KLF Hid: 2025.5282
- Delegationsbeslut att anta remissvar till rapporten Ökat regionalt inflytande avseende flyglinjer med allmän trafikplikt, KLF Hid: 2025.5412
- Kommunstyrelseförvaltningens förslag till beslut gällande svar på remiss av promemorian Kommunal och regional finansiering av flyglinjer med allmän trafikplikt, KLF Hid: 2026.8708

Luleå kommuns svar på remiss – promemorian Kommunal och regional finansiering av flyglinjer med allmän trafikplikt

LI2026/01127

Kommunens ställningstagande

Luleå kommun tillstyrker i huvudsak förslagen i promemorian.

Luleå kommun lämnar kommentarer på följande områden:

- För Luleå och Norrbotten är det avgörande med en god tillgänglighet via flyg för invånare, besökare och näringsliv som bidrar till den gröna omställningen och därigenom europeisk konkurrenskraft.
- Luleå kommun förutsätter att förslagen att ge kommuner och regioner möjlighet att medfinansiera flyglinjer med allmän trafikplikt inte medför en ekonomisk belastning på kommuner och regioner avseende den grundläggande tillgängligheten.
- Utredningen saknar en klimatpolitisk analys och belyser inte heller möjligheterna med ny teknik och klimatneutrala energislag.

Luleå kommun välkomnar regeringens ambition att ge kommuner och regioner större inflytande över flyglinjer med allmän trafikplikt, men understryker samtidigt statens ansvar för grundläggande interregional tillgänglighet. Kostnader och ansvar får inte överföras till kommuner och regioner och därmed belasta kommuners och regioners redan ansträngda ekonomier.

Flyget har en mycket viktig ställning för både regionens och Luleå kommuns grundläggande tillgänglighet till både internationella hubbar och till Arlanda som svensk hubb. Avstånden i norra Sverige är stora och andra alternativ än bil saknas i stor utsträckning för arbets- och studiependling. Flyget är idag och inom överskådlig framtid det enda alternativ som kan närma sig och nå EU:s tillgänglighetskrav.

Luleå är norra Sveriges största arbetsmarknadsregion (dvs små lokala arbetsmarknader som sammanfogas med hjälp av utökade pendlingsmöjligheter, i detta fall Luleå tillsammans med Kalix, Boden och Piteå kommuner) med 177 000 invånare. Utveckling av infrastrukturen och

arbets- och pendlingsmöjligheter är kritiska faktorer för både kommunens och regionens möjligheter till utveckling och samtidigt för möjliggörandet av industrins gröna omställning i norra Sverige. Den gröna omställningen är en nationell och global angelägenhet som nu sker i framför allt norra Sverige. Med detta följer ett behov av att hitta lösningar som både säkrar en god tillgänglighet för att säkra kompetensförsörjningen och bidrar till att minska flygets klimatpåverkan, till exempel genom ökad inblandning av hållbart flygbränsle.

Industrins omställning, med dess snabba förändringar, gör behovet av flexibilitet större för utredning av statligt upphandlad trafik. Kommuner och regioner har värdefull kunskap om utveckling och behov av tillgänglighet som är nödvändig att tillvarata i utredningsprocessen för allmän trafikplikt. Luleå kommun ser därför positivt på förslagen om utökad möjlighet för kommuner och regioner att påverka och upphandla flyglinjer med allmän trafikplikt.

Ett ökat inflytande för kommuner och regioner över flyglinjer med allmän trafikplikt ger större möjligheter att säkerställa tillgängligheten till andra regioner i Sverige eller andra länder. Luleå kommun ser möjligheter till positiva effekter för det lokala näringslivet, med fler investeringar, ökad turism, förbättrad konkurrenskraft, bättre möjligheter till kompetensförsörjning för att klara samhällsomställningen som äger rum i norr och möjlighet till regional utveckling.

Luleå kommun förutsätter att förslagen att ge kommuner och regioner möjlighet att medfinansiera flyglinjer med allmän trafikplikt inte medför en överföring av kostnader till kommuner och regioner, inte enbart för de behov som rör ytterligare icke-statliga flyglinjer utan även för den grundläggande tillgängligheten.

Promemorian innehåller inte någon analys ur klimatpolitisk synvinkel. Förslagen konstateras kunna leda till ett ökat antal flygningar, vilket bedöms kunna leda till något högre utsläpp av växthusgaser. Luleå kommun betonar att EU-kommissionens översyn av lufttrafikförordningen nu möjliggör en påverkan i riktning mot omställning av flyget med ny teknik och klimatneutrala energislag, något som öppnar upp nya möjligheter att utveckla det interregionala resandet. Luleå kommun efterlyser en redovisning av de

möjligheter som ligger i att, inom den statliga trafikplikten, ställa krav på framtida fossilfria flyglinjer samt möta behov av investeringar i flygplatser. Här är den statligt upphandlade flyglinjen Luleå – Pajala ett exempel på en flyglinje som kan vara lämplig för omställning.

Luleå Kommun

Promemoria

Kommunal och regional finansiering av flyglinjer med allmän trafikplikt

Promemorians huvudsakliga innehåll

I promemorian lämnas förslag som syftar till att kommuner och regioner ska kunna komplettera utbudet av flyglinjer med allmän trafikplikt och på så sätt bidra till att säkerställa tillgänglighet till områden där regelbunden linjetrafik inte kan bedrivas på kommersiella villkor.

Förslagen innebär en möjlighet att medfinansiera statligt upphandlade flyglinjer, exempelvis genom att kommuner eller regioner bekostar fler flygstolar eller fler avgångar. De innebär också en möjlighet att finansiera nya flyglinjer under förutsättning att Trafikverket kan besluta om allmän trafikplikt för linjerna.

För att möjliggöra kommunal och regional finansiering av flyglinjer med allmän trafikplikt krävs ändringar i lagen (2009:47) om vissa kommunala befogenheter, bl.a. föreslås ett undantag från den s.k. lokaliseringsprincipen. I promemorian föreslås även en förordning som kompletterar de nya bestämmelserna i lagen om vissa kommunala befogenheter.

De nya bestämmelserna föreslås träda i kraft den 1 april 2027.

Innehållsförteckning

1 Förslag till lag om ändring i lagen (2009:47) om vissa kommunala befogenheter 3

2 Förslag till förordning om kommunal och regional finansiering av flyglinjer med allmän trafikplikt 5

3 Ärendet och dess beredning 8

4 Kommuner och regioner bör få möjlighet att komplettera utbudet av flyglinjer 8

5 Ett undantag från lokaliseringsprincipen bör införas 11

6 Det finns behov av föreskrifter i förordning 13

7 Konsekvenser 16

8 Ikraftträdande 20

9 Författningskommentar 20

Bilaga 1 Rapportens lagförslag 23

Bilaga 2 Förteckning över remissinstanser som har yttrat sig över Trafikverkets rapport Ökat regionalt inflytande avseende flyglinjer med allmän trafikplikt 26

1 Förslag till lag om ändring i lagen (2009:47) om vissa kommunala befogenheter

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2009:47) om vissa kommunala befogenheter

dels att 1 kap. 2 § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas en ny paragraf, 2 kap. 11 §, och närmast före 2 kap. 11 § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	1 kap.
	2 §[1]
Det krav på anknytning till kommunens eller regionens område eller dess medlemmar som avses i 2 kap. 1 § kommunallagen (2017:725) gäller inte vid tillämpning av följande bestämmelser i denna lag: – 2 kap. 3 § om medfinansiering av vissa projekt, – 2 kap. 4 § om bistånd till utländska studerande, – 2 kap. 10 § om kompensation till enskilda inom socialtjänsten, – 3 kap. 2 § om sjuktransporter, – 3 kap. 3 § om kollektivtrafik, – 3 kap. 7 § om samhällsorientering, – 4 kap. 1 § om turism, och – 5 kap. om tjänsteexport och internationellt bistånd.	
Vid *tillämpningen* av 2 kap. 1 § om bidrag till byggande av väg och järnväg som staten ansvarar för, till byggande av järnväg som en region ansvarar för och till anläggande av statlig farled *krävs särskilda skäl för undantag från kravet på anknytning.*	*Det krävs särskilda skäl för undantag från kravet på anknytning* vid *tillämpning* av – 2 kap. 1 § om bidrag till byggande av väg och järnväg som staten ansvarar för, till byggande av järnväg som en region ansvarar för och till anläggande av statlig farled*, och* – *2 kap. 11 § om finansiering av flyglinjer med allmän trafikplikt.*
	2 kap.
	Finansiering av flyglinjer med allmän trafikplikt
	11 §
	Kommuner och regioner får ingå avtal med

[1] Senaste lydelse 2019:935.

1. staten om att medfinansiera statliga flyglinjer, under förutsättning att flyglinjerna omfattas av allmän trafikplikt som har beslutats i enlighet med Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1008/2008 av den 24 september 2008 om gemensamma regler för tillhandahållande av lufttrafik i gemenskapen, och

2. lufttrafikföretag om att finansiera och utföra lufttrafik på flyglinjer, under förutsättning att flyglinjerna omfattas av allmän trafikplikt som har beslutats i enlighet med förordning (EG) nr 1008/2008 och att bestämmelserna i den förordningen följs.

Denna lag träder i kraft den 1 april 2027.

2 Förslag till förordning om kommunal och regional finansiering av flyglinjer med allmän trafikplikt

Härigenom föreskrivs följande.

1 § Denna förordning kompletterar
– 2 kap. 11 § lagen (2009:47) om vissa kommunala befogenheter,
– 28 § förordningen (1994:1808) om behöriga myndigheter på den civila luftfartens område, och
– 12 a § första stycket 1 förordningen (2010:185) med instruktion för Trafikverket.

Förordningen är meddelad med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen.

Ord och uttryck

2 § I denna förordning betyder
allmän trafikplikt: allmän trafikplikt som har beslutats enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1008/2008 av den 24 september 2008 om gemensamma regler för tillhandahållande av lufttrafik i gemenskapen, och
trafikperiod: den period för vilken Trafikverket har upphandlat statliga flyglinjer med allmän trafikplikt.

3 § I denna förordning har uttrycken *flygplats*, *lufttrafik*, *regelbunden lufttrafik* och *lufttrafikföretag* samma betydelse som i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1008/2008.

Medfinansiering av statliga flyglinjer

4 § Trafikverket ska ge berörda kommuner, regioner, lufttrafikföretag och företrädare för berörda flygplatser tillfälle att inom en viss tid yttra sig över den utredning som verket tar fram inför beslut om allmän trafikplikt för en trafikperiod. Tiden ska vara skälig och inte kortare än fyra veckor.

5 § En kommun eller region som föreslår medfinansiering av en statlig trafiklinje ska ge in förslaget till Trafikverket senast vid utgången av tiden för yttrande enligt 4 §. Av förslaget ska det framgå vilken flyglinje som berörs, vilka åtgärder som medfinansieringen avser, vilka ändringar som med anledning av åtgärderna behöver göras i den allmänna trafikplikten och underlag som visar att ändringarna är nödvändiga.

6 § Ett förslag om medfinansiering får genomföras endast under förutsättning att det är förenligt med förordning (EG) nr 1008/2008 och att det inte påverkar statens flyglinjer negativt.

7 § Trafikverket ska beräkna kostnaderna för de åtgärder som föreslås av kommunen eller regionen.

8 § Om Trafikverket bedömer att förslaget om medfinansiering går att genomföra och den allmänna trafikplikten kan ändras i enlighet med förslaget, ska Trafikverket underrätta kommunen eller regionen om detta och om kostnaden för de föreslagna åtgärderna.

9 § Om Trafikverket och kommunen eller regionen inte har ingått ett avtal om medfinansiering inom en månad från underrättelsen enligt 8 § får Trafikverket fatta beslut om allmän trafikplikt utan hänsyn till förslaget om medfinansiering.

10 § Av beslutet om allmän trafikplikt ska det framgå
1. att beslutet avser en statlig flyglinje, och
2. vilken kommun eller region som medfinansierar flyglinjen.

Finansiering av icke-statliga flyglinjer

11 § Ett förslag från en kommun eller region om att allmän trafikplikt ska införas på en regional, interregional eller internationell flyglinje får när som helst under en trafikperiod ges in till Trafikverket. Till förslaget ska bifogas underlag som visar att förutsättningarna för allmän trafikplikt enligt förordning (EG) nr 1008/2008 är uppfyllda.

12 § Trafikverket ska pröva om den föreslagna allmänna trafikplikten är förenlig med förordning (EG) nr 1008/2008.

13 § Om Trafikverket beslutar om allmän trafikplikt för en icke-statlig flyglinje ska följande framgå av beslutet:
1. att det avser en icke-statlig flyglinje,
2. giltighetstiden för den allmänna trafikplikten,
3. vilken kommun eller region som har föreslagit den allmänna trafikplikten,
4. att kommunen eller regionen ska följa artikel 16.9, 16.10, 16.12 och 17 i förordning (EG) nr 1008/2008,
5. att beslutet om allmän trafikplikt kan komma att omprövas om bestämmelserna som anges i förordning (EG) nr 1008/2008 och övriga villkor som syftar till att följa bestämmelserna i den förordningen inte följs,
6. att en allmän trafikplikt ska anses ha upphört att gälla i enlighet med artikel 16.11 i förordning (EG) nr 1008/2008 om ingen regelbunden lufttrafik har utförts under en period av tolv månader på den flyglinje som omfattas av en sådan trafikplikt, och
7. att den information som kommunen eller regionen lämnar till kommissionen i enlighet med artikel 17.9 i förordning (EG) nr 1008/2008 även ska lämnas till Trafikverket.

Omprövning

14 § Trafikverket ska, i enlighet med artikel 18 i förordning (EG) nr 1008/2008, ompröva ett beslut om allmän trafikplikt om det strider mot unionsrätten eller om nationella regler för genomförande av unionsrätten inte följs.

Överklagande

15 § Trafikverkets beslut om allmän trafikplikt för icke-statliga flyglinjer får överklagas till regeringen.

Denna förordning träder i kraft den 1 april 2027.

3 Ärendet och dess beredning

Regeringen gav i april 2024 Trafikverket i uppdrag att utreda, förbereda och vidta nödvändiga åtgärder för att ge kommunala och regionala myndigheter möjlighet att komplettera det statliga utbudet av flyglinjer med allmän trafikplikt (LI2024/00920). Trafikverket redovisade uppdraget den 31 januari 2025 i rapporten Ökat regionalt inflytande avseende flyglinjer med allmän trafikplikt. Rapportens lagförslag finns i *bilaga 1*. Rapporten har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 2*. Remissvaren finns tillgängliga i Landsbygds- och infrastrukturdepartementet (LI2025/00230).

I denna promemoria utvecklar Landsbygds- och infrastrukturdepartementet Trafikverkets förslag genom att föreslå ändringar i lagen (2009:47) om vissa kommunala befogenheter och en ny förordning om kommunal och regional finansiering av flyglinjer med allmän trafikplikt.

4 Kommuner och regioner bör få möjlighet att komplettera utbudet av flyglinjer

Promemorians förslag

Kommuner och regioner ska få möjlighet att ingå avtal med staten om att medfinansiera statliga flyglinjer under förutsättning att flyglinjerna omfattas av allmän trafikplikt som har beslutats i enlighet med EU:s lufttrafikförordning. De ska även få finansiera och ingå avtal med lufttrafikföretag om att utföra lufttrafik på flyglinjer under förutsättning att flyglinjerna omfattas av allmän trafikplikt som har beslutats i enlighet med EU-förordningen och att bestämmelserna i den förordningen följs.

Rapportens förslag

Rapportens förslag överensstämmer delvis med promemorians. I rapporten föreslås en helt ny lag med bestämmelser om finansiering av flyglinjer. I rapporten finns inget förslag om undantag från lokaliseringsprincipen.

Remissinstansernas synpunkter på rapportens förslag

Flertalet remissinstanser är positiva till att rapportens förslag möjliggör kompletteringar av flygutbudet, men uttrycker en oro för att kostnader för att tillhandahålla flygtrafik med allmän trafikplikt i Sverige förskjuts från staten till kommuner och regioner.

Konkurrensverket befarar att rapportens förslag kan göra flygbolag mindre benägna att ta den affärsmässiga risk som det innebär att starta en ny flyglinje och att varje beslut om allmän trafikplikt innebär en begränsning av den fria marknaden.

Upphandlingsmyndigheten konstaterar att finansiering av allmän trafikplikt för flyglinjer kan komma att utgöra statsstöd, att rapportens förslag kommer att föranleda behov av mer statsstödsvägledning till kommuner

och regioner och att finansieringen bör undantas från 2 kap. 8 § kommunallagen (2017:725).

Svenska Regionala Flygplatser avstyrker rapportens förslag om medfinansiering av statliga flyglinjer, men är positiva till förslaget att regioner och kommuner själva kan handla upp flygtrafik.

Sollefteå och *Östersunds kommuner* avstyrker rapportens förslag.

Skälen för promemorians förslag

Kommunernas och regionernas inflytande bör öka

Ett väl fungerande, långsiktigt hållbart och tillförlitligt transportsystem, där alla trafikslag utvecklas och bidrar till de transportpolitiska målen är en förutsättning för att hela Sverige ska fungera. Sverige är ett avlångt land som ligger i utkanten av Europa. Avstånden är stora såväl inom landet som till destinationer och områden som är viktiga för svenskt näringsliv. Flyget erbjuder snabba transporter som överbryggar stora fysiska avstånd, vilket möjliggör för privatpersoner och företag att kunna bo, leva och verka i hela landet. Transportsystemets funktionssätt och utveckling har stor betydelse för förutsättningarna för den regionala utvecklingen och tillväxten. Inom några år finns möjligheter att elflyg kan innebära hållbara transportlösningar för glesbefolkade områden.

Den regelbundna flyglinjetrafiken ska som utgångspunkt bedrivas på kommersiella villkor. I vissa fall är det dock inte möjligt. Det kan i dessa situationer finnas behov av att inrätta flyglinjer med s.k. allmän trafikplikt för att säkerställa olika regioners tillgänglighet till andra regioner i Sverige eller andra länder. Regler för allmän trafikplikt finns i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1008/2008 av den 24 september 2008 om gemensamma regler för tillhandahållande av lufttrafik i gemenskapen (i fortsättningen EU:s lufttrafikförordning) och trafikplikten ska beslutas av EU:s medlemsstater. Det är upp till varje medlemsstat att bestämma vem eller vilka som får besluta om trafikplikten och upphandla flyglinjer. I Sverige är det Trafikverket som har dessa uppgifter och upphandlingen av flygtrafiken är statligt finansierad.

Nationella och regionala perspektiv kan skilja sig åt när allmän trafikplikt ska beslutas. Det är viktigt att kommuner och regioner kan få vara med och bidra till en förbättring av tillgängligheten till och från sina regioner. De bör därför ges möjlighet att komplettera utbudet av flyglinjer med allmän trafikplikt. En förutsättning bör vara att de tar fullt kostnadsansvar för det kompletterande utbudet.

De flesta remissinstanserna är positiva till ett ökat inflytande. Det framgår dock av remissvaren att det finns en oro för att kostnader ska skjutas över från stat till kommuner och regioner. Avsikten är inte att förslagen ska innebära en lättnad i det statliga ansvaret. Syftet är i stället att införa det lagstöd som krävs för att kommuner och regioner frivilligt ska kunna bidra till förbättrade kommunikationer med flygtrafik i ett område. I dag är det inte möjligt.

Regler för allmän trafikplikt finns i en EU förordning

I artikel 16 och 17 EU:s lufttrafikförordning finns bestämmelser om allmän trafikplikt för flyget. I korthet innebär regleringen att en medlemsstat

får införa allmän trafikplikt med regelbunden lufttrafik mellan en flygplats i gemenskapen och en flygplats i exempelvis ett ytterområde i medlemsstaten. Flyglinjen ska anses väsentlig för den ekonomiska och sociala utvecklingen i den aktuella regionen. Trafikplikten får införas endast om det är nödvändigt för att säkerställa ett minimiutbud av regelbunden lufttrafik. I EU:s lufttrafikförordning finns ett antal kriterier som medlemsstaten ska beakta vid bedömningen om allmän trafikplikt ska införas. Kommissionen har genom ett tillkännagivande meddelat icke bindande riktlinjer för tolkning av lufttrafikförordningen, Tolkningsriktlinjer till Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1008/2008 – Allmän trafikplikt (PSO) (2017/C 194/01).

Trafikverkets ansvar för den allmänna trafikplikten regleras i 12 a § första stycket 1 förordningen (2010:185) med instruktion för Trafikverket och i 28 § förordningen (1994:1808) om behöriga myndigheter på den civila luftfartens område. Beslut om allmän trafikplikt för statligt finansierade flyglinjer fattas av Trafikverket för en trafikperiod om fyra år i taget. Nästa avtalsperiod sträcker sig från oktober 2027 till oktober 2031.

Fler avgångar och helt nya flyglinjer bör möjliggöras

Utbudet av flyglinjer bör kunna kompletteras genom att kommuner och regioner får vara med och finansiera statliga flyglinjer med allmän trafikplikt. Det bör också kunna kompletteras genom att allmän trafikplikt införs för nya flyglinjer som kommuner eller regioner själva finansierar och upphandlar.

När det gäller medfinansieringen av statliga flyglinjer så kan den exempelvis omfatta fler flygstolar eller ytterligare avgångar. Det bör införas en ordning där kommunerna och regionerna får lämna förslag till Trafikverket om vilka kompletteringar som önskas. Förslaget måste lämnas innan verket upphandlar statliga flyglinjer för en trafikperiod. Det är nämligen beslutet om allmän trafikplikt och omfattningen av den plikten som styr vilken trafik som får upphandlas. För att ett avtal om medfinansiering ska kunna tecknas, måste förslaget om kompletteringar vara förenligt med kraven för allmän trafikplikt i EU:s lufttrafikförordning.

En komplettering av flygtrafikutbudet genom att kommunerna eller regionerna finansierar och upphandlar nya flyglinjer bör kunna göras när som helst under en trafikperiod. En grundförutsättning är att Trafikverket kan besluta om allmän trafikplikt för den föreslagna linjen. Beslutet ska fattas i enlighet med EU:s lufttrafikförordning. Om Trafikverket beslutar om allmän trafikplikt för den linje som förslaget omfattar, bör den fortsatta hanteringen gå över till kommuner och regioner som får upphandla trafiken. Kommuner och regioner måste följa kraven i EU:s lufttrafikförordning, som bl.a. gäller offentligt anbudsförfarande.

De kompetenshöjande bestämmelserna bör tas in i lagen om vissa kommunala befogenheter

I Trafikverkets rapport föreslås en helt ny lag för att ge kommuner och regioner den befogenhet som krävs för finansiering av flyglinjer, men samtidigt utesluter inte verket att sådana bestämmelser går att arbeta in i lagen om vissa kommunala befogenheter.

Bestämmelser om kommunala befogenheter var före 2009 utspridda i ett antal smålagar men sammanfördes i en gemensam lag med det huvudsakliga syftet att området skulle bli lättare att överblicka, se propositionen Kommunala kompetensfrågor m.m. (prop. 2008/09:21). Att föreslå en helt ny lag skulle därför motverka syftet och minska överskådligheten igen. I lagen om vissa kommunala befogenheter finns dessutom redan bestämmelser om kommuners och regioners möjlighet att lämna bidrag som rör infrastruktur och kommunikationer, bl.a. till byggande av statlig väg, järnväg och farled. Det undantag från lokaliseringsprincipen som krävs för att förslaget om finansiering av flyglinjer ska kunna genomföras (se nästa avsnitt) bör inte heller placeras i någon annan författning än lagen om kommunala befogenheter.

Förhållandet till 2 kap. 2 och 8 §§ kommunallagen

Förslaget i promemorian innebär att kommuner och regioner får utvidgad befogenhet att finansiera och upphandla nya flyglinjer med allmän trafikplikt. Eftersom det är Trafikverket som har den uppgiften i dag innebär den föreslagna bestämmelsen en utvidgning av kompetensen i förhållande till 2 kap. 2 § kommunallagen (2017:725) där det anges att kommuner och regioner inte får ha hand om sådana angelägenheter som enbart staten, en annan kommun, en annan region eller någon annan ska ha hand om. Den föreslagna bestämmelsen innebär även en utvidgning av kompetensen i förhållande till 2 kap. 8 § kommunallagen. Enligt den bestämmelsen får individuellt inriktat stöd till enskilda näringsidkare – här lufttrafikföretag – lämnas endast om det finns synnerliga skäl för det.

Statsstöd

Utgångspunkten är att flygtrafik ska bedrivas på kommersiella villkor. Rätten för en medlemsstat att finansiera flyglinjer med allmän trafikplikt följer av EU:s lufttrafikförordning (artiklarna 16 och 17). Att villkoren i lufttrafikförordningen efterlevs innebär dock inte per automatik att den ersättning som utbetalas till ett flygbolag är förenlig med statsstödsreglerna. Både Trafikverket och *Upphandlingsmyndigheten* konstaterar att finansiering av allmän trafikplikt för flyglinjer kan komma att utgöra statsstöd. Kommuner och regioner måste alltså tillämpa kravet på offentligt anbudsförfarande i artikel 17 i EU:s lufttrafikförordning men även bedöma om det kan vara aktuellt att tillämpa EU:s statsstödsregelverk.

5 Ett undantag från lokaliseringsprincipen bör införas

Promemorians förslag

Det ska krävas särskilda skäl för undantag från kravet på anknytning till kommunens eller regionens område eller dess medlemmar vid tillämpning av bestämmelserna om kommunal och regional finansiering av flyglinjer med allmän trafikplikt.

Rapportens förslag

I rapportens finns inget förslag om undantag från lokaliseringsprincipen.

Skälen för promemorians förslag

Ett uttryckligt undantag från lokaliseringsprincipen bör införas

Kommuner och regioner får själva ha hand om angelägenheter av allmänt intresse som har anknytning till kommunens eller regionens område eller deras medlemmar. Kravet på anknytning kallas för lokaliseringsprincipen och regleringen finns i 2 kap. 1 § kommunallagen (2017:725).

Lokaliseringsprincipen innebär inte ett förbud mot allt engagemang utanför en kommuns eller regions område. Enligt praxis måste det dock i ett enskilt fall kunna visas på en nytta som står i proportion till kostnaden för engagemanget. Det är den enskilda kommunen eller regionen som har behövt påvisa nyttan med insatsen.

I 1 kap. 2 § lagen (2009:47) om vissa kommunala befogenheter finns uttryckliga undantag från lokaliseringsprincipen bl.a. i fråga om bidrag till byggande av väg och järnväg och till anläggande av statlig farled. När kompetensregeln för bidrag till väg och järnväg infördes ansåg regeringen att det krävdes ett uttryckligt undantag både med hänsyn till den ökande omfattningen av samverkan över kommun och landstingsgränser vad gäller infrastruktur, och med hänsyn till att rättsläget för sådana infrastruktursatsningar ansågs oklar (prop. 2008/09:21, s. 37). Samma bedömning gjordes när undantaget från lokaliseringsprincipen för bidrag till byggande av statlig farled infördes (prop. 2012/13:153, s. 18).

Det finns därför goda skäl att införa ett uttryckligt undantag även för kommuners och regioners bidrag till finansiering av flyglinjer med allmän trafikplikt. Det är en transportlösning som bedöms få stor regional betydelse och vara till nytta för ett större område än en enskild kommun. Det vore olyckligt om kommunala och regionala satsningar på flyglinjer med allmän trafikplikt skulle leda till ett oklart rättsläge och komplicerade proportionalitetsbedömningar i domstol.

Det bör krävas särskilda skäl för undantag från lokaliseringsprincipen

På samma sätt som gäller för bidrag till väg, järnväg och farleder bör det krävas särskilda skäl för att undantag från lokaliseringsprincipen ska få göras vid finansiering av flyglinjer med allmän trafikplikt. De skäl som enligt tidigare förarbeten bör motivera undantag är bl.a. att det projekt som bidraget ges till ska ha regional nytta för ett större område än varje enskild kommun och att den nya trafiklösningen måste medföra markant förbättrade kommunikationsmöjligheter i området (prop. 2008/09:21 s. 38 och prop. 2012/13:153 s. 19). Som exempel nämns att den kan bidra till kraftigt förbättrade transportmöjligheter som underlättar arbetspendling, skapa större arbetsmarknadsregioner, men också främja företagsetableringar och utveckling av befintliga företag. Det anges också att bidrag från en kommun eller ett landsting inte får ges till projekt i en helt annan del av landet.

De exempel på särskilda skäl som redovisas ovan bör gälla även i fråga om undantag från lokaliseringsprincipen för de nu aktuella flyglinjerna. Vad som i övrigt kan utgöra särskilda skäl får, vilket anges i de nämnda

förarbetena, avgöras i praxis och kan vid rättstillämpningen också komma att förändras beroende på utvecklingen i samhället.

6 Det finns behov av föreskrifter i förordning

Promemorians förslag

Det finns behov av föreskrifter som kompletterar ändringarna i lagen om vissa kommunala befogenheter.

Rapportens förslag

I rapporten finns inget förordningsförslag. Flera av de bestämmelser som föreslås i rapportens lagförslag motsvarar i sak promemorians förslag om en ny förordning.

Remissinstanserna

Flera remissinstanser är positiva till att Trafikverkets beslut rörande icke-statliga linjer ska gå att överklaga till regeringen, däribland *Halmstads, Karlstads*, *Malung-Sälens, Skellefteå* och *Sollefteå kommuner, Region Skåne* och *Sveriges Kommuner och Regioner*. *Konkurrensverket* bedömer att reglerna om medfinansiering ställer stora krav på Trafikverkets förmåga att uppskatta kostnaderna för de utökade kraven så att det inte blir en form av subvention. Det är också flera remissinstanser som har synpunkter på delar av Trafikverkets rapport som inte avser författningsförslag, bl.a. gäller det de tillgänglighetskriterier för beslut om allmän trafikplikt som Trafikverket identifierat och redovisar i bilaga 1 till rapporten.

Skälen för promemorians förslag

Det krävs kompletterande föreskrifter för prövningen hos Trafikverket

De ändringar som föreslås i lagen om vissa kommunala befogenheter gäller den utökade kompetensen för kommuner och regioner. Sådana bestämmelser måste finnas i lag (8 kap. 2 § 3 regeringsformen). Regler som inte faller inom det området och regler om verkställighet kan dock finnas i förordning (8 kap. 7 § regeringsformen). En ny förordning med förfaranderegler som styr processen hos Trafikverket bör därför tas fram.

Det är inte aktuellt att reglera de tillgänglighetskriterier för beslut om allmän trafikplikt som Trafikverket identifierat och redovisar i bilaga 1 till rapporten och som flera remissinstanser uttalar sig om. Utgångspunkten är, som hittills, att Trafikverket vid sin prövning i sak ska följa kraven i EU-lagstiftningen. Skillnaden är att bedömningar framöver kan komma att behöva göras av de förslag som kommer in från kommuner och regioner.

Processen för förslag om medfinansiering av statliga flyglinjer

Förslagen om medfinansiering av statliga flyglinjer och finansiering av nya icke-statliga flyglinjer behöver behandlas på olika sätt både i tid och till innehåll beroende på vilken typ av engagemang det rör sig om.

Om förslaget rör medfinansiering, exempelvis av fler flygstolar eller avgångar, behöver det komma in till Trafikverket innan Trafikverket beslutar om allmän trafikplikt för den aktuella trafiklinjen. Inledningsvis bör det därför regleras i förordningen att Trafikverket, innan beslut fattas om allmän trafikplikt för en trafikperiod, ska ge berörda kommuner och regioner tillfälle att yttra sig över den utredning som verket tar fram inför beslutet. Även lufttrafikföretag och flygplatser bör få tillfälle att yttra sig. Längden på remisstiden bör bestämmas av Trafikverket. Ett förslag om medfinansiering bör komma in till Trafikverket senast vid remisstidens utgång.

Inför prövningen av ett förslag om medfinansiering behöver vissa uppgifter finnas. Kommunen eller regionen bör därför ange vilken statlig flyglinje som berörs, vilka åtgärder som medfinansieringen avser, vilka ändringar som med anledning av åtgärderna behöver göras i den allmänna trafikplikten och underlag som visar att ändringarna är nödvändiga. När uppgifterna kommit in till Trafikverket, ska Trafikverket kontrollera att de föreslagna ändringarna inte påverkar statens flyglinjer negativt och att de är förenliga med EU:s lufttrafikförordning. Om inte dessa förutsättningar är uppfyllda, kan föreslagna åtgärder inte genomföras.

I rapporten föreslår Trafikverket att kostnaden för de åtgärder som medfinansieringen avser ska beräknas och meddelas kommunen eller regionen så att ett avtal kan ingås innan verket upphandlar trafiken. Förslaget innebär att den slutliga kostnaden för föreslagna åtgärder kan bli högre eller lägre än vad som beräknats. Trafikverket motiverar sitt förslag med vikten av förutsägbarhet och att det är rimligt att staten tar det ekonomiska ansvaret för en ökad kostnad, eftersom flyglinjer som kan komma i fråga för medfinansiering i huvudsak är ett statligt ansvar. Myndigheten menar även att det varken före eller efter upphandlingen av trafiken, går att säkerställa exakt hur stor del av en kostnadsökning som är hänförlig till de ändrade kraven.

Trafikverkets bedömningar är rimliga. Förutsägbarheten för kommuner och regioner bör ges företräde, särskilt mot bakgrund av att det inte heller i efterhand kommer att gå att säkerställa hur stor del av kostnaderna som kan hänföras till de föreslagna åtgärderna. Som *Konkurrensverket* påpekar i sitt remissyttrande är det dock viktigt att Trafikverkets beräkning av de ökade kostnaderna med anledning av tillkommande krav är så precisa som möjligt så att det säkerställs att kostnader inte subventioneras.

När Trafikverket har underrättat kommunen eller regionen om kostnader och att de föreslagna åtgärderna är möjliga att genomföra, ska ett avtal om medfinansiering ingås (jfr 2 kap. 11 § 1 förslaget om ändring av lagen om vissa kommunala befogenheter). För att inte Trafikverkets beslut om allmän trafikplikt för en statlig flyglinje ska fördröjas, bör en tidsram för avtalet bestämmas. Utgångspunkten bör vara förslaget i Trafikverkets rapport. Ett avtal bör ingås inom en månad från underrättelsen om kostnaden och om att medfinansiering är möjlig. Om Trafikverket och kommunen eller regionen inte har ingått ett avtal om medfinansiering inom

den tiden bör Trafikverket kunna fatta beslut om allmän trafikplikt utan hänsyn till förslaget om medfinansiering.

Det bör framgå av ett beslut om allmän trafikplikt ifall det avser en statlig flyglinje som en kommun eller region medfinansierar, och vilken kommun eller region det rör sig om.

Processen för förslag om finansiering av en ny icke- statlig flyglinje

Ett förslag från en kommun eller region om finansiering av en ny icke-statlig flyglinje bör när som helst under en trafikperiod kunna ges in till Trafikverket. När ett sådant förslag kommer in ska verket pröva om den föreslagna trafiklinjen kan omfattas av allmän trafikplikt enligt EU:s lufttrafikförordning. Kommunen eller regionen behöver därför bifoga ett underlag som visar att förutsättningarna för allmän trafikplikt enligt EU-förordningen är uppfyllda. Om den föreslagna linjen inte uppfyller kraven, kan förslaget inte bifallas. Om kraven uppfylls, bör det framgå av Trafikverkets beslut att det rör en icke-statlig trafiklinje för en viss kommun eller region och giltighetstiden för den allmänna trafikplikten, att vissa artiklar i EU:s luftfartsförordning ska följas och att beslutet om allmän trafikplikt kan omprövas (se nedan). Vidare bör det krävas att den som föreslagit linjen ska lämna samma information till Trafikverket och kommissionen i enlighet med EU:s lufttrafikförordning (artikel 17.9).

När Trafikverket har fattat beslut om allmän trafikplikt för den föreslagna linjen går all vidare hantering över till kommunen eller regionen. Det framgår av förslaget om ändring av lagen om vissa kommunala befogenheter att de måste följa bestämmelserna i EU:s lufttrafikförordning i den fortsatta processen. Det innebär bl.a. krav på offentligt anbudsförfarande vid upphandling (artikel 17).

Beslut att avslå förslag om allmän trafikplikt för en icke-statlig flyglinje bör kunna överklagas

Trafikverket föreslår att ett beslut om att avslå förslag till allmän trafikplikt för en icke-statlig flyglinje ska kunna överklagas till regeringen. Motiveringen är att ett överklagande inte skulle inverka negativt på verkets förutsättningar att uppfylla sitt uppdrag och att bedömningen av vad som är lämpligt ur ett nationellt perspektiv slutligt bör avgöras av regeringen. Däremot anser Trafikverket att det inte ska gå att överklaga avslag på beslut om medfinansiering av statliga flyglinjer. Verket gör bedömningen att förändringar av ett sådant beslut skulle kunna få påverkan på myndighetens förutsättningar att uppfylla sitt uppdrag. Bland annat skulle det kunna innebära att arbetet med upphandling försenas då det inte skulle vara klart vilka krav som ska gälla. Trafikverket påpekar att ett överklagande dessutom skulle kunna påverka samtliga linjer eftersom alla linjer upphandlas i en upphandling för att möjliggöra kostnadseffektiva anbud med s.k. samslingning (att två linjer med allmän trafikplikt flygs tillsammans med ett flygplan).

Ett beslut om att avslå förslag om allmän trafikplikt för en icke-statlig flyglinje bör kunna överklagas. Det kan finnas nationella perspektiv som lämpligen bör beaktas vid prövningen av ett sådant ärende. Av EU:s lufttrafikförordning framgår exempelvis att proportionaliteten mellan en pla-

nerad trafikplikt och en berörd regions behov av ekonomisk utveckling ska beaktas (artikel 6.3 a). Flera remissinstanser är positiva till förslaget.

Frågorna som ska bedömas vid prövningen av allmän trafikplikt är till stor del av lämplighetskaraktär och överprövningen bör därför göras av regeringen. Däremot bör det, i linje med Trafikverkets bedömning, inte införas någon möjlighet att överklaga beslut om att avslå förslag om medfinansiering av statliga flyglinjer.

Omprövning av beslut enligt EU:s lufttrafikförordning

Enligt EU:s lufttrafikförordning ska medlemsstaterna säkerställa att beslut som har fattats enligt artiklarna 16 och 17 kan omprövas om de strider mot unionsrätten eller nationella regler som genomför den rätten (artikel 18). Det bör därför införas en bestämmelse i den föreslagna förordningen som ger Trafikverket möjlighet att ompröva beslut av det slaget som anges i artikeln. Det torde främst vara beslut om allmän trafikplikt för de icke-statliga flyglinjerna som kan komma i fråga för sådan omprövning. Det bör anges i beslutet om allmän trafikplikt som rör sådana flyglinjer att det kan komma att omprövas för det fall att bestämmelserna som anges i EU:s lufttrafikförordning och övriga villkor som syftar till att följa bestämmelserna i den förordningen inte följs.

Om beslutet om allmän trafikplikt omprövas kan det få konsekvenser för avtal som en kommun eller region har ingått med ett lufttrafikföretag om att utföra lufttrafik. Anvisningar för en sådan situation finns i artikel 17.3 i EU:s lufttrafikförordning. Enligt den artikeln ska ett erbjudande att delta i ett offentligt anbudsförfarande och senare kontrakt bland annat omfatta de krav som gäller för den allmänna trafikplikten, regler för ändring och hävning av kontraktet, särskilt med hänsyn till oförutsedda förändringar, och sanktioner om kontraktet inte uppfylls. Kraven i EU:s lufttrafikförordning måste följas av kommuner och regioner. Det framgår av förslaget om ändring i lagen om vissa kommunala befogenheter.

7 Konsekvenser

Promemorians bedömning

Förslagen bedöms få positiva konsekvenser för kommuner och regioner och för flygbolag som har förutsättningar att lägga anbud vid en upphandling. Förslagen bedöms inte leda till annat än marginella kostnader för myndigheter och domstolar och bedömningen är dessa kostnader ryms inom ramen för befintliga anslag. Om antalet flygningar ökar genom förslagen bedöms klimatutsläppen från inrikesflyg bli något högre.

Rapportens bedömning

Rapportens bedömning överensstämmer i huvudsak med promemorians. I rapporten görs inte bedömningen att eventuella kostnader för myndigheter och domstolar blir marginella och ryms inom ramen för befintliga anslag.

Remissinstanserna

Regelrådet bedömer att konsekvensutredningen inte uppfyller kraven i förordningen (2024:183) om konsekvensutredningar och rekommenderar att den kompletteras med en analys av lokala och nationella effekter om ett par kommuner eller regioner eller flera kommuner eller regioner väljer att nyttja möjligheten till nya flyglinjer.

Beskrivning av förslagen och de problem som förslagen syftar till att komma till rätta med

Förslagen syftar till att kommuner och regioner ska kunna komplettera utbudet av flyglinjer med allmän trafikplikt och på så sätt bidra till ökad tillgänglighet till områden där regelbunden linjetrafik inte kan bedrivas på kommersiella villkor. Det krävs lagändringar för att ge kommuner och regioner den möjligheten. Det behövs även en förordning som reglerar hanteringen hos Trafikverket.

Alternativa lösningar

Om ingen åtgärd vidtas kommer processen för införande av allmän trafikplikt och upphandling av flygtrafik att se likadan ut som i dag, dvs. kommuner och regioner kommer även fortsättningsvis att sakna möjlighet att upphandla eller bekosta flygtrafik.

Några alternativa tillvägagångssätt än att genomföra författningsregleringar för att möjliggöra för kommuner eller regioner att påverka de statliga flyglinjerna med allmän trafikplikt har inte identifierats. Utan författningsregleringar finns ingen sådan möjlighet.

När det gäller de icke-statliga flyglinjerna framhåller Trafikverket att ett alternativ är att kommuner och regioner självständigt beslutar om införande av allmän trafikplikt och därefter upphandlar trafiken på linjerna. En fördel skulle vara att kommuner och regioner då ges full rådighet över hela processen, inte bara upphandling och avtalsförvaltning. En nackdel, menar Trafikverket, skulle vara att det är svårt att göra en samlad analys av behov av enskilda flyglinjer om beslutanderätten är fördelad över samtliga kommuner och regioner. Det finns också en risk för väldigt olika tolkning av vad som är ett minimiutbud på varje linje och Trafikverket framhåller att och det då kan bli svårt att säkerställa förenlighet med EU:s lufttrafikförordning.

Ett annat alternativt tillvägagångssätt som Trafikverket identifierat är att verket beslutar om allmän trafikplikt och därefter upphandlar trafiken även på icke-statliga linjer. Trafikverket ser dock inga fördelar med ett sådant förfarande. En nackdel är däremot att Trafikverket i stor utsträckning skulle vara beroende av att samråda med kommunen eller regionen i egenskap av faktisk beställare av trafiken. En sådan hantering framstår som onödigt administrativt betungande för alla berörda, anser Trafikverket. Det skulle även bli mer tidskrävande än om kommunen eller regionen själv upphandlar trafiken och därigenom fördröja den tidpunkt då flygtrafiken kan vara på plats. Det är heller inte motiverat att begränsa rådigheten för den som är faktisk beställare och finansiär av trafiken på sådant sätt.

De alternativa lösningar som Trafikverket redovisar i sin rapport bör inte genomföras. Det bör fortsatt vara Trafikverket som beslutar om allmän trafikplikt. En enhetlig tillämpning av EU:s lufttrafikförordning skulle

annars äventyras. Efter beslut om allmän trafikplikt bör det vara kommuner och regioner som tar över processen. En förutsättning för nya flyglinjer är ju att kommunen eller regionen tar på sig fullt kostnadsansvar och då bör de också fullt ut ansvara för upphandling och avtalsförvaltning.

Konsekvenser för Trafikverket

Förslaget i förordningen innebär att kommunen eller regionens kostnad till följd av de utökade kraven vid medfinansiering beräknas på förhand, innan Trafikverket upphandlar trafiken. Det är dock först efter anbudsutvärdering som Trafikverket vet vad kostnaden för trafiken faktiskt landar på. Det finns inget förslag om justering av den ersättning som kommuner eller regioner ska utge beroende på utfallet i upphandlingen. Orsaken är att det inte går att säkerställa exakt hur stor del av kostnadsökningen som beror på de ändrade kraven. Förslaget innebär därför att Trafikverket tar risken för att trafiken blir dyrare än beräknat. Trafikverket tilldelas ett anslag för trafikavtal som är gemensamt för alla trafikslag. Förslaget innebär en ökad risk att de medel som Trafikverket tilldelats för trafikavtal inte räcker för att bekosta flygtrafiken på de statliga linjerna om åtgärderna till följd av medfinansieringen blir dyrare än beräknat. Trafikverket ser en risk för att man tvingas prioritera mellan de olika flyglinjerna för att välja ut vilka linjer de tilldelade medlen ska användas till, alternativt prioritera bort trafik inom andra trafikslag.

Det kommer att vara viktigt att Trafikverkets beräkning av de ökade kostnaderna med anledning av tillkommande krav bygger på god kunskap om flygupphandlingars kostnader och är så precisa som möjligt. Utfallet av upphandlingarna kommer att kunna gå åt båda hållen, att Trafikverket betalar mer än vad de tillkommande kraven faktiskt kostar eller att kommunen betalar mer. Det kommer dock inte att gå att i efterhand se vilken part som fick betala för mycket.

För det fall kommuner och regioner nyttjar den föreslagna möjligheten att bekosta och upphandla regelbunden flygtrafik uppstår ett ökat resursbehov hos Trafikverket. Det krävs resurser för att hantera förslag från kommuner och regioner om utökade krav i de statliga linjerna och om införande av allmän trafikplikt på ytterligare, icke-statliga, linjer. Frågan om kostnader har ställts till Trafikverket som meddelat att de sannolikt kommer att variera ganska mycket mellan åren. Ansökningar om utökning av allmän trafikplikt kommer att kunna göras vart fjärde år inför ny upphandling. Ansökningar om andra linjer kan komma varje år. Utifrån en översiktlig beräkning uppskattar verket att det behövs cirka 30 procent av en årsarbetskraft i genomsnitt, vilket skulle motsvara cirka 300 000 kronor om året. Kostnaden ryms inom ramen för befintligt anslag.

Konsekvenser för domstolar

Trafikverket anger i sin rapport att ett genomförande av förslaget skapar förutsättningar för fler upphandlingar av flygtrafik på icke-statliga linjer och det därför inte är osannolikt att antalet överklaganden ökar. Eftersom det inte är möjligt att förutse hur många kommuner eller regioner som har för avsikt att utnyttja möjligheten och genomföra en upphandling är bedömningen i nuläget att måltillströmningen bör bli mycket begränsad och

inte leda till annat än marginella kostnader för domstolarna. Eventuella kostnader bör rymmas inom ramen för befintliga anslag.

Konsekvenser för kommuner och regioner

Genom förslaget ges kommuner och regioner befogenhet att vid behov komplettera det statliga utbudet av flygtrafik. Det är alltså fråga om en möjlighet, och inte en skyldighet, för kommuner och regioner att bekosta ytterligare trafik.

Kommuner och regioner ska enligt förslaget ta fullt kostnadsansvar för den tillkommande trafiken, men det är enbart om möjligheten nyttjas som kostnader uppstår. Om möjligheten till medfinansiering av statliga flyglinjer nyttjas kommer det att vara fråga om kostnader dels i form av ersättning för exempelvis fler flygavgångar och dels administrativa kostnader kopplat till de resurser som krävs för hantering av ansökningar till Trafikverket. För icke-statliga linjer kommer det, utöver ersättning till lufttrafikföretag, även att uppstå administrativa kostnader för de resurser som krävs för hantering av upphandling och avtalsförvaltning. Det går dock inte i nuläget att uppskatta storleken på kostnaderna då de beror på i vilken omfattning kommuner och regioner utnyttjar möjligheten att komplettera flygutbudet och på förutsättningarna i det enskilda fallet.

Konsekvenser för företag

Trafikverket bedömer i sin rapport att det inte är möjligt att i nuläget uppskatta vilken inverkan ett införande av allmän trafikplikt på ytterligare linjer kan få för flygmarknaden och befintlig flygtrafik. Det beror på att det inte är möjligt att förutse hur många kommuner eller regioner som har för avsikt att utnyttja möjligheten och hur många flyglinjer som faktiskt får allmän trafikplikt i slutändan. Det skulle därför vara begränsad nytta att genomföra en sådan analys som *Regelrådet* föreslår. Trafikverket gör dock vissa bedömningar i rapporten. Enligt verkets mening går det sannolikt inte att utesluta att negativ inverkan kan uppstå för såväl statliga som kommersiella flyglinjer samt flygmarknaden som sådan. Allmän trafikplikt är i sig själv ett ingrepp i marknaden i och med att flygbolag inte kan trafikera linjen fritt i den omfattning som flygbolaget vill och därmed utgör ett hinder för befintlig, eller start av ny trafik. Med fler offentligt upphandlade linjer menar verket att risken ökar för att dessa linjer tar resenärer från linjer som inte är upphandlade och undergräver lönsamheten för den trafiken.

I rapporten gör Trafikverket bedömningen att de flygbolag som har förutsättningar att lägga anbud har fler möjligheter att få ett avtal vid en upphandling, vilket är positivt för dessa flygbolag. På kort och eventuellt även lång sikt skulle det dock, enligt verket, kunna få negativa konsekvenser såsom att det inte finns tillräckligt med aktörer med lämpliga flygplan. Beroende på om flygbolagen uppfattar kommuner och regioners engagemang som långsiktigt eller inte, kan det även påverka om man är villig att införskaffa fler flygplan för att möta behovet.

Beträffande flygmarknaden bedömer Trafikverket att direktlinjer till utrikes destinationer kan komma att försvaga Arlanda men också komma att påverka befintliga linjer till och från Arlanda.

Konsekvenser för miljö och klimat
Förslagen innebär bl.a. en möjlighet att finansiera nya flyglinjer. Om antalet flygningar ökar bedöms det leda till något högre utsläpp av växthusgaser.

Konsekvenser för statens budget
Förslaget kan innebära att vissa flygplatser får mer trafik. Detta bedöms ha endast en mindre påverkan på flygplatsernas ekonomi och påverkar ej storleken på det anslag i statsbudgeten som finansierar ersättning till kommunala och privata flygplatser. Förslaget innebär en ökad risk att de medel som Trafikverket tilldelats för trafikavtal inte räcker för att bekosta flygtrafiken på de statliga linjerna om åtgärderna till följd av medfinansieringen blir dyrare än beräknat.

8 Ikraftträdande

Promemorians förslag

Lagändringarna och den nya förordningen ska träda i kraft den 1 april 2027.

Rapportens förslag

I rapporten finns inget förslag på datum för ikraftträdande.

Skälen för promemorians förslag

Beslut om allmän trafikplikt för statliga flyglinjer fattas av Trafikverket för en trafikperiod om fyra år i taget. Eftersom nästa avtalsperiod avser åren 2027–2031 kommer förslagen i promemorian inte att påverka de statliga flyglinjer som upphandlas för den perioden. Ett ikraftträdande i närtid kommer däremot att kunna påverka möjligheten för kommuner och regioner att finansiera och upphandla nya flyglinjer och därför bör lagändringarna och den nya förordningen träda i kraft den 1 april 2027.

9 Författningskommentar

1 kap.

2 § Det krav på anknytning till kommunens eller regionens område eller dess medlemmar som avses i 2 kap. 1 § kommunallagen (2017:725) gäller inte vid tillämpning av följande bestämmelser i denna lag:

- 2 kap. 3 § om medfinansiering av vissa projekt,
- 2 kap. 4 § om bistånd till utländska studerande,
- 2 kap. 10 § om kompensation till enskilda inom socialtjänsten,
- 3 kap. 2 § om sjuktransporter,
- 3 kap. 3 § om kollektivtrafik,
- 3 kap. 7 § om samhällsorientering,

– 4 kap. 1 § om turism, och
– 5 kap. om tjänsteexport och internationellt bistånd.
Det krävs särskilda skäl för undantag från kravet på anknytning vid *tillämpning* av
– 2 kap. 1 § om bidrag till byggande av väg och järnväg som staten ansvarar för, till byggande av järnväg som en region ansvarar för och till anläggande av statlig farled*, och*
– 2 kap. 11 § om finansiering av flyglinjer med allmän trafikplikt.

I paragrafen föreskrivs att det krav på anknytning till kommunens eller regionens område eller dess medlemmar som anges i 2 kap. 1 § kommunallagen (2017:725) inte gäller vid tillämpningen av vissa bestämmelser i lagen. Övervägandena finns i avsnitt 5.

I paragrafens *andra stycke* införs en komplettering som innebär undantag från kravet på anknytning i 2 kap. 1 § kommunallagen vid kommunal och regional finansiering av flyglinjer med allmän trafikplikt. Det nya undantaget gäller om det finns särskilda skäl. Med särskilda skäl avses samma skäl som redovisas i fråga om bidrag till väg, järnväg och farleder (se prop. 2008/09:21, s. 38 och 93 och prop. 2012/13:153 s. 19). De kompletterande åtgärder eller de nya flyglinjer som medfinansieringen eller finansieringen avser, ska alltså ha regional nytta för ett större område än varje enskild kommun och den nya trafiklösningen måste medföra markant förbättrade kommunikationsmöjligheter i området. Som exempel nämns i förarbetena att trafiklösningen kan bidra till kraftigt förbättrade transportmöjligheter som underlättar arbetspendling, skapa större arbetsmarknadsregioner, men också främja företagsetableringar och utveckling av befintliga företag. Det anges också att bidrag från en kommun eller ett landsting (numera region) inte får ges till projekt i en helt annan del av landet. Se kommentaren till 2 kap. 11 § i fråga om uttrycket allmän trafikplikt.

2 kap.

Finansiering av flyglinjer med allmän trafikplikt

11 § *Kommuner och regioner får ingå avtal med*
1. staten om att medfinansiera statliga flyglinjer, under förutsättning att flyglinjerna omfattas av allmän trafikplikt som har beslutats i enlighet med Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1008/2008 av den 24 september 2008 om gemensamma regler för tillhandahållande av lufttrafik i gemenskapen, och
2. lufttrafikföretag om att finansiera och utföra lufttrafik på flyglinjer, under förutsättning att flyglinjerna omfattas av allmän trafikplikt som har beslutats i enlighet med förordning (EG) nr 1008/2008 och att bestämmelserna i den förordningen följs.

I paragrafen, som är ny, regleras möjligheten för kommuner och regioner att medfinansiera eller finansiera flyglinjer som omfattas av allmän trafikplikt. Övervägandena finns i avsnitt 4.

Regleringen medför endast möjligheter för kommuner och regioner, inga skyldigheter. Kompletterande föreskrifter finns i förordning.

Första punkten innebär en möjlighet för kommuner och regioner att vara med och finansiera exempelvis fler flygstolar eller fler avgångar på en statlig flyglinje som omfattas av allmän trafikplikt. En förutsättning för

medfinansiering är att de åtgärder som kommuner och regioner föreslår är förenliga med regleringen av allmän trafikplikt som finns i artikel 16 och 17 i förordning (EG) nr 1008/2008. Allmän trafikplikt beslutas av Trafikverket som även har uppgiften att upphandla statligt finansierade flyglinjer.

Andra punkten innebär att kommuner och regioner får finansiera och träffa avtal med lufttrafikföretag om nya flyglinjer. En förutsättning är att Trafikverket har beslutat om allmän trafikplikt i enlighet med förordning (EG) nr 1008/2008. Efter att beslut om allmän trafikplikt har fattats går ansvaret för den fortsatta processen över till kommunen eller regionen. Bestämmelsen innebär därför en utvidgning av kompetensen i förhållande till 2 kap. 2 § kommunallagen där det anges att kommuner och regioner inte får ha hand om sådana angelägenheter som enbart staten, en annan kommun, en annan region eller någon annan ska ha hand om. Den innebär även en utvidgning av kompetensen i förhållande till 2 kap. 8 § andra stycket kommunallagen, enligt vilken individuellt inriktat stöd till enskilda näringsidkare får lämnas endast om det finns synnerliga skäl för det. Bestämmelserna i förordning (EG) nr 1008/2008 måste följas av kommuner och regioner vid upphandlingen. Det innebär att bl.a. kraven på offentligt anbudsförfarande i artikel 17 gäller. Även EU:s statsstödsregelverk kan vara tillämpligt. Att villkoren i EU:s lufttrafikförordning efterlevs innebär inte att den ersättning som utbetalas till ett flygbolag är förenlig med statsstödsreglerna som alltid gäller.

Rapportens lagförslag

Lag om medfinansiering och upphandling av regelbunden lufttrafik m.m.

1 kap. Allmänna bestämmelser

Lagens tillämpningsområde m.m.

1 § Denna lag reglerar kommuner och regioners möjlighet att medfinansiera en statlig flyglinje och att finansiera och ingå avtal om egna regionala, interregionala eller internationella flyglinjer (icke-statlig flyglinje).

2 § I Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1008/2008 av den 24 september 2008 om gemensamma regler för tillhandahållande av lufttrafik i gemenskapen (EU:s lufttrafikförordning) finns bestämmelser om medlemsstatens möjligheter att vidta åtgärder för att säkerställa tillgänglighet med hjälp av regelbunden lufttrafik på ett sätt som är förenligt med unionsrätten.

3 § Trafikverket är behörig myndighet enligt 3 § förordning (1994:1808) om behöriga myndigheter på den civila luftfartens område att utföra de uppgifter som åligger Sverige enligt artiklarna 16 och 17 i EU:s lufttrafikförordning.

Trafikverket beslutar om allmän trafikplikt på en flyglinje både vad gäller statliga och icke-statliga flyglinjer. Trafikverket ska enligt 12a § förordning (2010:185) med instruktion för Trafikverket ingå och ansvara för statens avtal om flygtrafik (statlig flyglinje).

För de icke-statliga flyglinjerna ska kommun och region ha behörighet, enligt bestämmelserna i denna lag, att ingå och ansvara för avtal om flygtrafik och utföra uppgifter enligt artikel 16.9, 16.12 och 17 i EU:s lufttrafikförordning.

Definitioner

4 § I denna lag avses med allmän trafikplikt, flygplats, EG-lufttrafikföretag, lufttrafikföretag, offentligt anbudsförfarande och regelbunden lufttrafik detsamma som i EU:s lufttrafikförordning.

5 § I denna lag avses med lokal myndighet en kommun eller en region som har behörighet enligt 2 kap. 1 § i denna lag.

2 kap. Ansvar inom ett län

1 § Regionen och kommunerna inom ett län har gemensam behörighet. Regionen och kommunerna får dock komma överens om att antingen regionen eller kommunerna ska ha behörighet.

2 § Om regionen och kommunerna i samma län har kommit överens om att regionen ensam ska ha behörighet, får kommunerna lämna ekonomiskt bidrag till varandra, om det behövs för kostnadsutjämningen mellan kommunerna.

3 § Om en region ensam ska ha behörighet, får en kommun inom länet träffa avtal med regionen om ekonomiskt bidrag för regelbunden lufttrafik på statliga och icke-statliga flyglinjer.

3 kap. Statliga flyglinjer

1 § Trafikverket ska analysera nödvändigheten av allmän trafikplikt. Denna analys, inklusive bedömningar och förslag till åtgärder, ska redovisas i en utredning. Trafikverkets utredning ska omfatta behovet av statliga åtgärder som är nödvändiga utifrån ett nationellt tillgänglighetsperspektiv. Trafikverkets förslag ska vara förenligt med EU:s lufttrafikförordning.

Trafikverket ska under utredningen samråda med berörda kommuner, regioner, lufttrafikföretag och flygplatser.

Innan Trafikverket fattar beslut om allmän trafikplikt ska berörda kommuner, regioner, lufttrafikföretag och flygplatser ges tillfälle att yttra sig över Trafikverkets utredning. Synpunkter ska ha inkommit inom den remisstid som Trafikverket anger, vilken ska vara minst en månad.

2 § Lokal myndighet som vill föreslå ändring av den allmänna trafikplikten ska ge in förslaget till Trafikverket senast vid remisstidens utgång. Av förslaget ska framgå vilken statlig linje som avses, föreslagen ändring (vilket krav i den allmänna trafikplikten som ska ändras och på vilket sätt) samt underlag som visar att ändringen är nödvändig.

3 § Trafikverket ska pröva att den föreslagna ändringen inte påverkar statens flyglinjer negativt och om den är förenlig med EU:s lufttrafikförordning.

4 § Trafikverket ska underrätta den lokala myndigheten om ifall den allmänna trafikplikten för flyglinjen kan ändras i enlighet med förslaget.

Om den allmänna trafikplikten kan ändras ska bindande överenskommelse om ekonomiskt bidrag tecknas mellan Trafikverket och den lokala myndigheten inom en månad från Trafikverkets besked om att den föreslagna ändringen är möjlig samt kostnad för ändringen.

Om bindande överenskommelse inte ingåtts inom den föreskrivna tiden kan Trafikverket fatta beslut om allmän trafikplikt utan hänsyn till den lokala myndighetens föreslagna ändringar.

5 § Trafikverket ska i beslutet om allmän trafikplikt ange att det är en statlig flyglinje.

4 kap. Icke-statliga flyglinjer

1 § Lokal myndighet har möjlighet att utifrån ett regionalt behov föreslå allmän trafikplikt på regionala, interregionala eller internationella flyglinjer. Förslag om allmän trafikplikt ska ges in till Trafikverket tillsam-

mans med underlag som visar att trafiken är nödvändig, att förutsättningar för allmän trafikplikt enligt EU:s lufttrafikförordning är uppfyllda samt att finansiering för upphandling av regelbunden lufttrafik finns.

2 § Trafikverket ska pröva om den föreslagna allmänna trafikplikten är lämplig och förenlig med EU:s lufttrafikförordning.

3 § Trafikverket ska i beslutet om allmän trafikplikt ange att det är en icke-statlig flyglinje, giltighetstiden för den allmänna trafikplikten, samt namnet på den lokala myndigheten.

4 § § Om förutsättningarna i artikel 16.9 i EU:s lufttrafikförordning är uppfyllda får den lokala myndigheten efter offentligt anbudsförfarande, enligt artikel 17 i EU:s lufttrafikförordning, ingå avtal med ett EG-luftrafikföretag om att utföra regelbunden lufttrafik med ensamrätt på flyglinjen.

5 § I samband med att den lokala myndigheten informerar kommissionen enligt artikel 17.9 i EU:s lufttrafikförordning ska Trafikverket erhålla samma information.

6 § Om den regelbundna lufttrafiken upphör ska den lokala myndigheten snarast informera Trafikverket om den har för avsikt att fortsatt ingå avtal om regelbunden lufttrafik på flyglinjen. Om inte ska Trafikverket fatta beslut om att den allmänna trafikplikten på flyglinjen ska upphöra att gälla om detta inte är uppenbart obehövligt.

5 kap. Överklagande

1 § Trafikverkets beslut enligt 4 kap. 2 § får överklagas till regeringen.

Övergångsbestämmelser

Denna lag träder i kraft den [dag, månad, år].

Bilaga 2

Förteckning över remissinstanser som har yttrat sig över Trafikverkets rapport Ökat regionalt inflytande avseende flyglinjer med allmän trafikplikt

Remissyttranden har lämnats av:

– Luftfartsverket, Naturvårdsverket, Regelrådet, Statens energimyndighet, Tillväxtanalys, Trafikanalys, Transportstyrelsen och Upphandlingsmyndigheten,

– Borlänge, Hagfors, Halmstads, Härjedalens, Jönköpings, Karlstads, Kiruna, Kramfors, Kristianstads, Luleå, Lycksele, Malung-Sälens, Nyköpings, Ronneby, Skellefteå, Sollefteå, Stockholms, Storumans, Sundsvalls, Trollhättans, Umeå, Vilhelmina, Växjö, Ängelholms, Örnsköldsviks och Östersunds kommuner,

– Region Dalarna, Region Halland, Region Jämtland Härjedalen, Region Jönköpings län, Region Kalmar län, Region Kronoberg, Region Norrbotten, Region Skåne, Region Stockholm, Region Sörmland, Region Värmland, Region Västerbotten, Region Västernorrland och Region Östergötland,

– Norrbottens Handelskammare, Svenska flygbranschen, Svenska regionala flygplatser, Svenskt Näringsliv och Sveriges Kommuner och Regioner, och

– AOPA, Företagarna, Kalmar Öland Airport AB och Swedavia.

Därutöver har yttranden inkommit från Konkurrensverket och Region Gotland.

Följande remissinstanser har inte svarat eller angett att de avstår från att lämna några synpunkter:

– Arvidsjaurs, Eskilstuna, Gotlands, Gällivare, Göteborgs, Kalmar, Linköpings, Malmö, Mora, Norrköpings, Pajala, Timrå, Torsby, Västerås och Örebro kommuner,

– Region Blekinge, Region Gävleborg, Region Uppsala, Region Västmanland, Region Örebro och Västra Götalandsregionen,

– Grön Flygplats, Kungliga Svenska Aeroklubben KSAK, Näringslivets transportråd, Svenska Handelskammarförbundet, Svenskt Flyg, Sveriges export- och investeringsråd (Business Sweden), och

– Amapola Flyg AB, Aviation Capacity Resources AB, BRA Sverige AB, Grafair Flight Management AB, Jonair Affärsflyg AB, Norwegian Air Sweden AB, Scandinavian Airlines Systems AB och Västflyg AB.

§ 33

Remiss av rapporten Ökat regionalt inflytande avseende flyglinjer för allmän trafikplikt

Ärendenr 2025/422-1.3.1.5

Samhällsbyggnadsutskottets förslag till beslut

Kommunstyrelsen beslutar att anta remissvaret enligt bilaga som sitt eget och avge svaret till Landsbygds- och infrastrukturdepartementet.

Paragrafen förklaras omedelbart justerad.

Sammanfattning av ärendet

Luleå kommun har fått möjlighet att svara på remiss avseende Trafikverkets Rapport Ökat regionalt inflytande avseende flyglinjer med allmän trafikplikt, redovisning av regeringsuppdrag.

Ärendet går upp för beredning av samhällsbyggnadsutskottet, och slutgiltigt beslut tas på delegation av kommunstyrelsens ordförande i enlighet med kommunstyrelsens delegationsordning.

Det ökade inflytandet kan enligt utredningen ske på två sätt enligt nedan, för båda gäller att hanteringen ska vara förenlig med EU:s lufttrafikförordning;

1. Möjlighet att utöka kraven i den allmänna trafikplikten för de statliga linjerna.
- genom att t ex utöka antal stolar eller antal turer,
- inom ramen för Trafikverkets ordinarie process, som ett remissförfarande, ingen negativ påverkan på statligt utbud av flyglinjer får ske,
- om Trafikverket bedömer att det är möjligt att utöka kraven i den allmänna trafikplikten på det sätt som kommuner/regioner föreslår så beräknar Trafikverket kostnaden varpå kommuner/regioner tar ställning till om avtal om medfinansiering ska tecknas,
- om avtal kan tecknas så tar Trafikverket beslut om trafikplikt och upphandlar trafiken,
- om Trafikverket inte bedömer att det är möjligt att utöka kraven så föreslås detta beslut inte vara överklagningsbart.

2. Möjlighet att införa trafikplikt på ytterligare, icke-statliga, linjer.

Signature reference: a549e1a6-88b7-46f3-bd93-a046ce5308e4

- hanteras löpande när kommuner/regioner bedömer att behov uppstår,
- kan omfatta såväl regionala som interregionala och internationella flyglinjer,
- Trafikverket föreslås fatta beslut om trafikplikt för dessa linjer
- möjlighet att överklaga till regeringen finns,
- kommuner/regioner ges möjlighet att ingå avtal om trafik och tar fullt kostnadsansvar.

Luleå kommun lämnar kommentarer på följande områden:

- Flygförbindelser är avgörande för både Luleås och regionens näringsliv, besökare och medborgare, som bidrar till den gröna industriomställningen och europeisk konkurrenskraft.
- Luleå kommun ser farhågor kring att det begränsade statliga anslaget för trafikplikt riskerar att belasta kommuner och regioner i stället för att nå EU:s tillgänglighetskrav.
- Luleå kommun välkomnar den utökade samverkan och dialogen inför upphandling av statlig trafik för att bättre möta utveckling och behov.
- Luleå kommun ser positivt på den separata processen som föreslås för att hantera möjligheter till ytterligare icke-statliga flyglinjer.
- Det finns skillnader i tillgänglighetskriterier, EU har högre ställda krav än Sverige, motiv till detta saknas Det statliga anslaget behöver baseras på aktuell behovsanalys utifrån dessa kriterier.
- Rapporten saknar en redovisning av uppdragets möjlighet att nå de klimatpolitiska målen.
- Rapporten saknar analys av ny säkerhetssituation och Nato-medlemskap.

Kommunstyrelseförvaltningen har föreslagit kommunstyrelsen besluta att anta remissvaret enligt bilaga som sitt eget och avge svaret till Landsbygds- och infrastrukturdepartementet.

Sammanträdet
Kommunstyrelseförvaltningen föredrar ärendet.

Beslutsgång
Ordföranden ställer kommunstyrelseförvaltningens förslag under proposition och finner att samhällsbyggnadsutskottet bifaller förslaget.

Dialog
I beredningen av remissvaret har inom Luleå kommun deltagit tjänstepersoner från kommunstyrelseförvaltningens

Signature reference: a549e1a6-88b7-46f3-bd93-a046ce5308e4

samhällsomställningskontor och näringslivskontor. I beredningen har Luleå kommun fört dialog med Region Norrbotten.

Beslutsunderlag

- Trafikverkets rapport om ökat regionalt inflytande avseende flyglinjer med allmän trafikplikt, KLF Hid: 2025.2473
- Remissmissiv rapporten Ökat regionalt inflytande avseende flyglinjer för allmän trafikplikt, KLF Hid:2025.2474
- Svar på remiss gällande rapporten Ökat regionalt inflytande avseende flyglinjer för allmän trafikplikt, KLF Hid: 2025.5170
- Kommunstyrelseförvaltningens förslag till beslut gällande Luleå kommuns remissvar till Rapport Ökat regionalt inflytande avseende flyglinjer för allmän trafikplikt, KLF Hid:2025.5169

Signature reference: a549e1a6-88b7-46f3-bd93-a046ce5308e4

LULEÅ KOMMUN

Detta dokument är elektroniskt signerat.

Signed by: Lars Fredrik Hansson
Date: 2025-05-19 12:10:05
BankID refno: 0196e805-6c15-78d3-bd86-8e1196c7291d

Ordförande: Fredrik Hansson

Signed by: Sigrid Ulrika Lundberg
Date: 2025-05-19 11:39:24
BankID refno: 0196e7e9-58a2-7df9-b536-7f8aff697e9c

Justerare: Ulrika Lundberg

Signed by: LISA PERNILLA NILSSON
Date: 2025-05-19 11:07:29
BankID refno: 0196e7cc-39d6-7858-9bf7-e37c1d594eab

Sekreterare: Lisa Nilsson

Signature reference: a549e1a6-88b7-46f3-bd93-a046ce5308e4

Delegationsbeslut gällande Luleå kommuns remissvar till Rapport Ökat regionalt inflytande avseende flyglinjer för allmän trafikplikt

Ärendenr 2025/422-1.3.1.5

Beslut

Kommunstyrelsens ordförande beslutar att anta remissvaret enligt bilaga som sitt eget och avge svaret till Landsbygds- och infrastrukturdepartementet.

Sammanfattning av ärendet

Luleå kommun har fått möjlighet att svara på remiss avseende Trafikverkets Rapport Ökat regionalt inflytande avseende flyglinjer med allmän trafikplikt, redovisning av regeringsuppdrag.

Ärendet går upp för beredning av samhällsbyggnadsutskottet, och slutgiltigt beslut tas på delegation av kommunstyrelsens ordförande i enlighet med kommunstyrelsens delegationsordning.

Det ökade inflytandet kan enligt utredningen ske på två sätt enligt nedan, för båda gäller att hanteringen ska vara förenlig med EU:s lufttrafikförordning;

1. Möjlighet att utöka kraven i den allmänna trafikplikten för de statliga linjerna.
- genom att t ex utöka antal stolar eller antal turer,
- inom ramen för Trafikverkets ordinarie process, som ett remissförfarande, ingen negativ påverkan på statligt utbud av flyglinjer får ske,
- om Trafikverket bedömer att det är möjligt att utöka kraven i den allmänna trafikplikten på det sätt som kommuner/regioner föreslår så beräknar Trafikverket kostnaden varpå kommuner/regioner tar ställning till om avtal om medfinansiering ska tecknas,
- om avtal kan tecknas så tar Trafikverket beslut om trafikplikt och upphandlar trafiken,
- om Trafikverket inte bedömer att det är möjligt att utöka kraven så föreslås detta beslut inte vara överklagningsbart.

2. Möjlighet att införa trafikplikt på ytterligare, icke-statliga, linjer.
- hanteras löpande när kommuner/regioner bedömer att behov uppstår,
- kan omfatta såväl regionala som interregionala och internationella flyglinjer,
- Trafikverket föreslås fatta beslut om trafikplikt för dessa linjer
- möjlighet att överklaga till regeringen finns,

Signature reference: 63135a40-728f-46d3-a65a-97a36cd41783

- kommuner/regioner ges möjlighet att ingå avtal om trafik och tar fullt kostnadsansvar.

Luleå kommun lämnar kommentarer på följande områden:

- Flygförbindelser är avgörande för både Luleås och regionens näringsliv, besökare och medborgare, som bidrar till den gröna industriomställningen och europeisk konkurrenskraft.
- Luleå kommun ser farhågor kring att det begränsade statliga anslaget för trafikplikt riskerar att belasta kommuner och regioner i stället för att nå EU:s tillgänglighetskrav.
- Luleå kommun välkomnar den utökade samverkan och dialogen inför upphandling av statlig trafik för att bättre möta utveckling och behov.
- Luleå kommun ser positivt på den separata processen som föreslås för att hantera möjligheter till ytterligare icke-statliga flyglinjer.
- Det finns skillnader i tillgänglighetskriterier, EU har högre ställda krav än Sverige, motiv till detta saknas Det statliga anslaget behöver baseras på aktuell behovsanalys utifrån dessa kriterier.
- Rapporten saknar en redovisning av uppdragets möjlighet att nå de klimatpolitiska målen.
- Rapporten saknar analys av ny säkerhetssituation och Natomedlemskap.

I beredningen av remissvaret har inom Luleå kommun deltagit tjänstepersoner från kommunstyrelseförvaltningens samhällsomställningskontor och näringslivskontor. I beredningen har Luleå kommun fört dialog med Region Norrbotten.

Beslutsunderlag

- Trafikverkets rapport om ökat regionalt inflytande avseende flyglinjer med allmän trafikplikt, KLF Hid: 2025.2473
- Remissmissiv rapporten Ökat regionalt inflytande avseende flyglinjer för allmän trafikplikt, KLF Hid: 2025.2474
- Svar på remiss gällande rapporten Ökat regionalt inflytande avseende flyglinjer för allmän trafikplikt, KLF Hid: 2025.5170
- Kommunstyrelseförvaltningens förslag till beslut gällande Luleå kommuns remissvar till Rapport Ökat regionalt inflytande avseende flyglinjer för allmän trafikplikt, KLF Hid: 2025.5169
- Samhällsbyggnadsutskottets beslut 2025-05-19 § 33, KLF Hid: 2025.5282

Carina Sammeli
Kommunstyrelsens ordförande

Signature reference: 63135a40-728f-46d3-a65a-97a36cd41783

Beslutet skickas till

Regeringskansliet, Landsbygds- och infrastrukturdepartementet

Signature reference: 63135a40-728f-46d3-a65a-97a36cd41783

LULEÅ KOMMUN

Detta dokument är elektroniskt signerat.

Signed by: CARINA SAMMELI
Date: 2025-05-20 13:15:37
BankID refno: 0196ed67-e280-752f-8581-63b09cd8fa03

KSO: Carina Sammeli

Signature reference: 63135a40-728f-46d3-a65a-97a36cd41783

§ 85

Svar på remiss av betänkandet ”Vägen mot utfasning” (SOU 2026:33)

Ärendenr 2026/1054-1.3.1.5

Samhällsbyggnadsutskottets förslag till beslut

Kommunstyrelsen beslutar att anta svar på remiss av betänkandet Vägen mot utfasning, enligt bilaga och avge som Luleå kommuns svar till Klimat- och näringslivsdepartementet.

Sammanfattning av ärendet

Regeringen har remitterat betänkandet Vägen mot utfasning (SOU 2026:33), som föreslår styrmedel för att minska användningen av fossila bränslen i linje med Sveriges klimatåtaganden. Utredningens förslag omfattar bland annat elektrifiering av transportsektorn, ökad användning av fossilfria drivmedel, reduktionsplikt, beskattning av fossila drivmedel, stöd till fordon och arbetsmaskiner samt förstärkt energi- och klimatrådgivning.

Luleå kommun tillstyrker i huvudsak betänkandets inriktning men anser att genomförandet förutsätter långsiktiga och förutsägbara styrmedel, tydligare ansvarsfördelning och stärkta förutsättningar för kommunernas arbete. Kommunen bedömer också att större hänsyn behöver tas till skillnader i geografiska förutsättningar, särskilt i kommuner med stora avstånd, omfattande landsbygd och pågående industri- och samhällsomställning.

Vidare behöver omställningen förenas med krav på konkurrenskraft, tillgänglighet och samhällsberedskap.

Om utredningens förslag genomförs kan de på sikt innebära ökade investerings- och driftkostnader för kommunen, bland annat kopplade till elektrifiering av kollektivtrafik och fordon, utbyggnad av laddinfrastruktur, energieffektivisering samt anpassning till nya klimat- och upphandlingskrav. Omfattningen av de ekonomiska konsekvenserna är i nuläget svår att bedöma och är beroende av den fortsatta utformningen av statliga styrmedel, regelverk och finansieringslösningar.

Luleå kommuns svar återges i sin helhet i bilaga.

Kommunstyrelseförvaltningen har föreslagit kommunstyrelsen besluta att anta svar på remiss av betänkandet Vägen mot utfasning, enligt bilaga och avge som Luleå kommuns svar till Klimat- och näringslivsdepartementet.

Sammanträdet
Kommunstyrelseförvaltningen föredrar ärendet.

Beslutsgång
Ordföranden ställer kommunstyrelseförvaltningens förslag under proposition och finner att samhällsbyggnadsutskottet bifaller förslaget.

Dialog
Ärendet har beretts av kommunstyrelseförvaltningen i samverkan med infrastruktur- och serviceförvaltningen och Luleå Lokaltrafik AB. Inga formella externa dialoger har genomförts inför remissvaret. Kommunens ställningstagande bygger på erfarenheter från pågående klimatarbete och samverkan med näringslivet.

Beslutsunderlag
- Luleå kommuns svar på remiss av betänkandet Vägen mot utfasning (SOU 2026:33), KLF Hid: 2026.8705
- Remiss - Vägen mot utfasning (SOU 2026:33), KLF Hid: 2026.6900
- Kommunstyrelseförvaltningens förslag till beslut gällande svar på remiss av betänkandet ”Vägen mot utfasning” (SOU 2026:33), KLF Hid: 2026.8704

Luleå kommuns svar på remiss av betänkandet Vägen mot utfasning (SOU 2026:33)

Ärende/KN2026/01175

Kommunens ställningstagande

Luleå kommun tillstyrker i huvudsak betänkandets inriktning mot en successiv utfasning av fossila bränslen och:

Tillstyrker:

- förslagens övergripande inriktning mot elektrifiering av transportsektorn,
- satsningar på energieffektivisering och transporteffektivisering,
- förstärkt och breddad energi- och klimatrådgivning,
- åtgärder som främjar elektrifiering av kollektivtrafiken,
- styrmedel som ökar användningen av fossilfria drivmedel,
- offentlig upphandling som verktyg för att påskynda omställningen.

Tillstyrker med synpunkter:

- förslag om transporteffektiv samhällsutveckling, under förutsättning att kommunernas möjligheter stärkas att bidra till transportsektorns omställning genom tydligare ansvarsfördelning och långsiktig finansiering,
- förslag om utsläppsfria arbetsmaskiner och entreprenader, under förutsättning att krav införs stegvis, teknikneutralt och med hänsyn till marknadens mognad,
- förslag om elektrifiering av kollektivtrafiken, under förutsättning att staten säkerställer långsiktiga finansieringslösningar,
- förslag om elbilspremie, under förutsättning att regelverket förenklas och kriterierna görs mer transparenta,
- förslag som påverkar landsbygdens transportförsörjning, under förutsättning att geografiska skillnader beaktas.

Avstyrker inte något enskilt förslag, men anser att:

- konsekvenserna av att avskaffa pumplagen behöver analyseras närmare innan förändringen genomförs,
- utredningen i otillräcklig grad behandlar drivmedelsförsörjningen för samhällsviktig verksamhet, krisberedskap och totalförsvar,

- de ekonomiska konsekvenserna för kommuner och regioner är otillräckligt belysta,
- staten behöver tillhandahålla tydligare mandat och ekonomiska förutsättningar för kommunal planering, mobilitetsstyrning och logistikutveckling.

Luleå kommuns yttrande

Generella synpunkter
Luleå kommun delar utredningens bedömning att elektrifiering behöver kombineras med fossilfria drivmedel, energieffektivisering och åtgärder som minskar transporternas resurs- och energibehov. Omställningen behöver bygga på långsiktiga, stabila och förutsägbara villkor för kommuner, hushåll och företag.

Styrmedlen bör utformas så att klimatnytta förenas med konkurrenskraft, investeringsvilja, social acceptans och robusthet. Regionala skillnader i avstånd, klimat, tillgång till kollektivtrafik, elnätskapacitet och energiinfrastruktur behöver beaktas. Detta är särskilt viktigt för Luleå kommun och Norrbotten där stora industriinvesteringar och omfattande samhällsomvandling samtidigt driver ett ökat behov av transporter, energiförsörjning och ny infrastruktur. Omställningen behöver därför genomföras på ett sätt som stärker, snarare än försvårar, den gröna industriutvecklingen och den regionala konkurrenskraften.

Luleå kommuns synpunkter på förslagen

Ett mer transporteffektivt samhälle – tillstyrks med synpunkter
Luleå kommun instämmer i att elektrifieringen behöver kombineras med ett mer transporteffektivt samhälle. Där förutsättningarna är goda behöver kollektivtrafik, gång och cykel vara attraktiva och konkurrenskraftiga alternativ, samtidigt som bilens betydelse behöver beaktas där avstånd och ett begränsat resandeunderlag gör alternativen svåra att erbjuda.

Luleå kommun anser att staten behöver stärka kommunernas möjligheter att bidra till transportsektorns omställning genom tydligare styrmedel och finansiering. Omställningen förutsätter i praktiken långsiktig planering av markanvändning, bostäder, verksamhetsområden, energisystem, laddinfrastruktur och transporter. Utredningen tydliggör dock inte tillräckligt vilken roll kommunerna förväntas ta i genomförandet, vilka krav som kommer att ställas eller hur de merkostnader som uppstår ska finansieras. Detta riskerar att skapa ett glapp mellan nationella klimatmål och lokala genomförandeförutsättningar.

Luleå kommun ser även en risk för målkonflikter mellan ambitionen att minska transporternas klimatpåverkan och regeringens mål om ökat småhusbyggande, eftersom en mer utspridd bebyggelsestruktur ofta leder till ökat transportbehov, längre resavstånd och svårare förutsättningar för kollektivtrafik, gång och cykel. Frågan är särskilt relevant för Luleå kommun som både har en växande tätort och en omfattande landsbygd med många mindre orter. Kommunen behöver kunna kombinera attraktiva boendemiljöer och fortsatt bostadsutveckling med målet om minskade utsläpp från transportsektorn. För att kommunerna ska kunna omsätta nationella klimatmål i lokala åtgärder krävs därför tydligare ansvarsfördelning, långsiktiga ekonomiska förutsättningar och en bättre samordning mellan olika nationella politikområden.

Utredningen lyfter utvecklad kollektivtrafik som en viktig förutsättning för ett mer transporteffektivt samhälle men analyserar inte vilka ekonomiska konsekvenser detta får för kommuner och regioner. För att de utsläppsminskningar som eftersträvas ska kunna realiseras krävs ofta betydande investeringar i kollektivtrafik och lokal infrastruktur. Kommunsektorns finansieringsbehov och genomförandeförutsättningar bör därför analyseras närmare.

Elektrifiering av kollektivtrafiken - tillstyrks med synpunkter
Luleå kommun är positiv till fortsatt elektrifiering av busstrafiken. Omställningen innebär samtidigt betydande investeringar i fordon, laddinfrastruktur, depåer, elnätsanslutningar, effektkapacitet och framkomlighetsåtgärder. För Luleå Lokaltrafik ställer dessutom drift i ett kallt klimat högre krav på fordonens energianvändning, räckvidd och robusthet, vilket kan medföra högre omställningskostnader än vad nationella genomsnittsanalyser visar. Om investeringarna och de ökade driftskostnaderna ska hanteras inom befintliga ekonomiska ramar finns risk för minskat trafikutbud eller höjda biljettpriser, vilket kan minska kollektivtrafikens attraktivitet och motverka målet om ett ökat kollektivt resande.

Staten bör därför skapa långsiktiga och förutsägbara finansierings- och stödformer som möjliggör både elektrifiering och ett bibehållet eller förbättrat trafikutbud. Ekonomiska styrmedel bör omfatta såväl de initiala investeringskostnaderna som behovet av elinfrastruktur, depåutveckling och förstärkt effektkapacitet. Detta är särskilt viktigt för kommuner utanför storstadsregionerna, där stora investeringar behöver genomföras trots ett mindre resandeunderlag.

Godstransporter och näringslivets omställning- tillstyrks med synpunkter

Luleå kommun anser att utredningen tydligare bör beskriva ansvarsfördelningen mellan stat, kommun och näringsliv i omställningen av gods- och varutransporter. För Luleå, med sin roll som regionalt logistikcentrum och viktig hamnstad för svensk industri och export, är effektiva och fossilfria logistiklösningar avgörande. Kommunerna kan bidra genom fysisk planering och infrastruktur, men omställningen förutsätter långsiktiga regelverk, incitament och samordnade insatser från staten för att utsläppen ska minska utan att försämra näringslivets konkurrenskraft och regionens utvecklingsmöjligheter.

Arbetsmaskiner och offentlig upphandling - tillstyrks med synpunkter
Luleå kommun är positiv till att offentlig upphandling används som drivkraft för omställningen till utsläppsfria arbetsmaskiner och entreprenader. Krav behöver dock vara proportionerliga, teknikneutrala och införas stegvis i takt med att marknaden utvecklas. När utsläppsfria alternativ ännu inte är kommersiellt tillgängliga eller saknar tillräcklig kapacitet bör kravställningen kunna medge alternativa lösningar som ger motsvarande klimatnytta.

I Luleå pågår omfattande investeringar i bostäder, infrastruktur och industriella etableringar. Omställningen av arbetsmaskiner förutsätter därför att tillgången till teknik, energi, effekt och kompetens utvecklas i samma takt som kraven skärps. Alltför långtgående eller snabbt införda krav riskerar att minska konkurrensen i upphandlingar, särskilt för små och medelstora företag, samt leda till ökade kostnader eller förseningar i samhällsviktiga investeringar. Staten bör därför utforma styrmedel som driver på omställningen utan att försvåra genomförandet av den gröna industri- och samhällsomställningen.

Tillgänglighet, landsbygd och drivmedelsförsörjning - tillstyrks med synpunkter
Luleå kommun omfattar en stor geografisk yta där bilen i många fall är en förutsättning för att nå arbete, utbildning och samhällsservice. För hushåll och företag på landsbygden kan höga drivmedelskostnader eller bristande tillgång till laddinfrastruktur få betydande konsekvenser. Detta understryker behovet av geografiskt differentierade styrmedel som tar hänsyn till att förutsättningarna för kollektivtrafik, gång och cykel varierar mellan tätorter och landsbygd.

Luleå kommun noterar att utredningen föreslår att pumplagen avskaffas med motiveringen att den inte längre utgör ett effektivt styrmedel för omställningen. Luleå kommun anser därför att konsekvenserna för drivmedelsförsörjningen i landsbygdsområden behöver analyseras närmare och att staten bör säkerställa fortsatt tillgång till fossilfria drivmedel och laddinfrastruktur i hela landet.

Trygg drivmedelsförsörjning och samhällsviktig verksamhet - tillstyrks med synpunkter

Luleå kommun delar bedömningen att flytande drivmedel kommer att ha en viktig roll under överskådlig tid för krisberedskap, totalförsvar och annan samhällsviktig verksamhet. För kommuner i norra Sverige, med långa avstånd, vinterklimat och viktiga funktioner inom totalförsvaret, är en robust tillgång till energi och drivmedel särskilt betydelsefull. Luleå kommun anser att utredningen i begränsad omfattning behandlar de verksamheter där elektrifiering på kort och medellång sikt kan vara svår att genomföra utan att påverka operativ förmåga, tillgänglighet och uthållighet. Det gäller exempelvis räddningstjänst, hemtjänst, samhällsviktiga transporter och reservkraft. Utredningen bör därför tydligare belysa hur dessa behov ska hanteras under omställningen och analysera det långsiktiga behovet av fossilfria flytande drivmedel för samhällsviktig verksamhet. Luleå kommun anser att staten behöver stärka förutsättningarna för en trygg och robust drivmedelsförsörjning som säkerställer både klimatmålen och samhällets beredskap.

Elfordon och resurseffektivitet - tillstyrks med synpunkter

Luleå kommun ser positivt på att utredningen uppmärksammar elfordons resurseffektivitet och miljöpåverkan. Analysen bör dock omfatta fler delar av fordonens och komponenternas leverantörsled eller tydligt ange att den är avgränsad till batterier och kritiska material samt redovisa skälen för avgränsningen.

Energi- och klimatrådgivning - tillstyrks

Luleå kommun är positiv till att energi- och klimatrådgivningen förstärks och breddas till frågor om exempelvis elfordon, laddinfrastruktur och elektrifiering. Rådgivningen har en viktig roll i att undanröja kunskapshinder och stödja hushåll och företag. I norra Sverige finns särskilda behov av kunskap om elfordons användbarhet i kallt klimat och över långa avstånd.

Den statliga finansieringen bör vara långsiktig, följas upp, indexuppräknas och vid behov förstärkas. Hänsyn bör tas till kommuner med stora geografiska områden, omfattande landsbygd och många småföretag, där uppsökande rådgivning är mer resurskrävande. Den nationella styrningen bör samtidigt ge kommunerna tillräckligt handlingsutrymme att prioritera insatser utifrån lokala behov och tydliggöra förhållandet mellan befintliga och nya uppdrag.

Elbilspremien - tillstyrks med synpunkter

Luleå kommun ser positivt på elbilspremiens syfte att göra elfordon tillgängliga för hushåll som annars riskerar att stå utanför omställningen.

Dock anser Luleå kommun att regelverket behöver dock förenklas och förtydligas. Kriterierna för geografisk avgränsning och tillgång till kollektivtrafik kan upplevas som svåra att förstå och motivera, särskilt när hushåll med likvärdiga förutsättningar behandlas olika på grund av områdesgränser.

Luleå kommun

Vägen mot utfasning

Styrmedel för ett fossilfritt samhälle

Betänkande av Utredningen om styrmedel för ett fossilfritt samhälle

Stockholm 2026

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR

SOU 2026:33

SOU och Ds finns på regeringen.se under Rättsliga dokument.

Svara på remiss – hur och varför
Statsrådsberedningen, SB PM 2021:1.
Information för dem som ska svara på remiss finns tillgänglig på regeringen.se/remisser.

Layout: Kommittéservice, Regeringskansliet
Omslag: Multiply Solutions
Tryck och remisshantering: Multiply Solutions, Stockholm 2026

ISBN 978-91-525-1545-7 (tryck)
ISBN 978-91-525-1546-4 (pdf)
ISSN 0375-250X

Innehåll

Sammanfattning **25**

1 Utredningens uppdrag och tillvägagångssätt **51**

1.1 Utredningens uppdrag 51

1.2 Uppdragets genomförande 52

1.3 Fokus och avgränsningar 54
1.3.1 Fokus på utfasning av fossila bränslen 55
1.3.2 Utredningen fokuserar på en säker utfasning av fossila drivmedel 56
1.3.3 Vi tar hänsyn till hur sjö- och luftfartens omställning till förnybara drivmedel påverkar drivmedelsmarknaden 57
1.3.4 Jordbrukets omställning till fossiloberoende har studerats i en tidigare utredning 57
1.3.5 Stimulans av utbudet av fossilfria alternativ är en bevekelsegrund för våra förslag 58

1.4 Betänkandets disposition/Läsanvisningar 59

2 Utredningens utgångspunkter **61**

2.1 Övergripande utgångspunkter i förhållande till de i direktiven framlyfta klimatmålen 61
2.1.1 Sveriges åtagande enligt EU:s ansvarsfördelningsförordning är centralt för utredningen 61

2.1.2 Övergripande utgångspunkter när det gäller ESR-åtagandet 2021–2030, tillgängliga flexibiliteter och kopplingen till LULUCF-sektorn ... 66
2.1.3 Utredningens utgångspunkter när det gäller 2045-målet ... 67
2.1.4 Utredningens utgångspunkter när det gäller de nationella etappmålen och Miljömålsberedningens förslag ... 70

2.2 Att nå målen på ett kostnadseffektivt och samhällsekonomiskt effektivt sätt ... 73
2.2.1 Kostnadseffektivitet handlar om att nå givna mål till lägsta samhällsekonomiska kostnad ... 73
2.2.2 Samhällsekonomisk effektivitet handlar om att maximera välfärden i samhället ... 74
2.2.3 Avsteg från marginalkostnadsprincipen är i vissa fall motiverade ... 75

2.3 Utfasning av fossila bränslen och drivmedel på ett acceptabelt och säkert sätt ... 76
2.3.1 Upplevd rättvisa är en viktig del i att säkerställa acceptans ... 76
2.3.2 En säker utfasning där samhället fungerar under hela utfasningsperioden ... 77
2.3.3 Hänsyn har tagits till ett förändrat säkerhetsläge ... 79
2.3.4 Utredningen har beaktat regelbörda ... 80

2.4 Drivmedelsprisernas roll i omställningen ... 80
2.4.1 Föreslagna styrmedel kommer påverka drivmedelspriser men inte primärt verka genom prisökningarna ... 81
2.4.2 Lägre priser utan kompensation kan vara lättare att acceptera än högre priser med kompensation ... 82
2.4.3 Svenska drivmedelspriser i relation till disponibel inkomst, historiska priser och jämförbara länder ... 82

2.4.4 Det är viktigt för acceptansen att undvika drastiskt höjda drivmedelspriser på kort sikt men för en effektiv omställning behöver priserna öka ... 82

2.5 Syn på transporteffektivitet i vägtransportsektorn ... 83
2.5.1 Ökad transporteffektivitet kan uppnås på många sätt ... 83
2.5.2 Åtgärder som begränsar möjligheten eller viljan att köra bil eller lastbil ... 84
2.5.3 Åtgärder som förbättrar alternativen till bil eller lastbil ... 85
2.5.4 Effekterna på utsläpp av förbättrade alternativ är osäkra ... 85
2.5.5 Utredningens utgångspunkter när det gäller åtgärder för en ökad transporteffektivitet ... 86

3 Utvecklingen av klimatpolitiken i EU – utgångsläge och problembild ... 87

3.1 Utvecklingen av klimatpolitiken i EU – en sammanfattning ... 88

3.2 EU:s klimatmål och klimatlag ... 91
3.2.1 EU:s klimatlag antogs 2021 ... 91
3.2.2 Lagstiftningspaket för att EU:s 2030-mål ska kunna nås ... 92

3.3 Utvecklingen mot EU:s klimatmål 2030 ... 97
3.3.1 Är EU på väg mot målet om minst 55 procents nettominskning till 2030? ... 97
3.3.2 Stort avstånd till måluppfyllelse när scenarierna med befintliga styrmedel summeras ... 98
3.3.3 I scenarierna där befintliga styrmedel behålls och planerade styrmedel tillkommer nås ESR-målet ... 100
3.3.4 Utvecklingen i LULUCF-sektorn är sammanlänkad med möjligheterna till måluppfyllelse i ESR-sektorn ... 101

3.4 Om möjligheterna att förvärva utsläppsutrymme från andra medlemsländerna i ESR ... 102
3.4.1 Förvärv av utsläppsutrymme kan öka den samhällsekonomiska effektiviteten i uppfyllandet av landets ESR-åtagande till 2030 ... 102
3.4.2 Att räkna med att kunna förvärva utsläppsrätter är en osäker strategi ... 103
3.5 Kartläggning av jämförbara länder och EU27 som helhet ... 104
3.5.1 Länder med högre ESR-åtaganden än EU:s genomsnitt betraktas som jämförbara länder ... 104
3.5.2 Högre drivmedelspriser och -skatter i jämförbara länder ... 105
3.5.3 Sverige, Finland och Nederländerna närmast att nå transportmålet enligt det reviderade förnybartdirektivet ... 108
3.5.4 Införande av det reviderade förnybartdirektivets bestämmelser för transportsektorn pågår ... 110
3.5.5 Sverige ligger i toppskiktet av EU-länder i nybilsförsäljning av elbilar men ökningstakten har stannat av under senare år ... 113
3.5.6 Sverige tillhör de största marknaderna i EU för introduktion av eldrivna lätta lastbilar och tunga fordon ... 118
3.5.7 AFIR sätter målnivåerna för infrastrukturen för laddning och tankning ... 120
3.5.8 De höga energipriserna 2022 drev upp värmepumpsförsäljningen i EU ... 122
3.5.9 Marknaden för arbetsmaskiner med nollutsläpp växer via upphandlingskrav i städer ... 123
3.6 EU: s 2040-mål och ramverk för genomförande ... 124
3.6.1 Kommissionen tog fram en konsekvensanalys av 2040-mål i inledningen av 2024 ... 124
3.6.2 En rad villkor i utformningen av 2040-målet ... 125

3.6.3 2040-ramverket ska utvecklas i ”ett klimatpaket för nästa årtionde” 127
3.6.4 Oklart hur de nationella ansvaren för uppnåendet av 2040-målet kommer utformas 128

3.7 Transportsektorns utfasning av fossila drivmedel i centrala strategidokument från kommissionen 131
3.7.1 Den uppdaterade bioekonomistrategin prioriterar inte biomassa för energiändamål 131
3.7.2 Stöd till investeringar i ny produktion av hållbara bränslen prioriteras för sjöfart och flyg 132
3.7.3 Konkurrenskraftskompassen – en grundpelare i den nya kommissionens inriktning 134
3.7.4 Given för ren industri bygger delvis vidare på den tidigare gröna given för industrin 135
3.7.5 Att undvika höga priser på el är i fokus 136

3.8 EUF-fördragets bestämmelser om statligt stöd 136
3.8.1 Förbudet mot statligt stöd 136
3.8.2 Undantag från förbudet mot statligt stöd 138
3.8.3 Skyldighet att anmäla stödåtgärder 139
3.8.4 Förfaranden vid anmält stöd 139

4 Utredningens referens- och målscenario 143

4.1 Sammanfattande iakttagelser och problembild 143

4.2 Metod och ansvar för arbetet med scenarierna 145
4.2.1 Utredningens referensscenario bygger på preliminära resultat från underlaget till regeringens klimatredovisning 145
4.2.2 Utredningen har även tagit fram ett målscenario 146
4.2.3 Framtidsanalyser är osäkra 147
4.2.4 Fortsatt stora osäkerheter när resultaten för LULUCF-sektorn ska bedömas 148
4.2.5 Högre lustgasutsläpp från tunga lastbilar 149
4.2.6 Det tilldelade utsläppsutrymmet har justerats i en tidigare process 150

4.3 Avstånd till ESR-åtagandet 2021–2030 152
4.3.1 Knappt 8 miljoner ton i underskott i ESR-sektorn – utan tillägg för ökade lustgasutsläpp ... 152
4.3.2 Med utredningens styrmedelsförslag nås ESR-åtagandet, utan hänsyn till tillkommande lustgasutsläpp 153

4.4 Avståndet till punktmålet 2030 minskar i målscenariot 154

4.5 Den sektorsvisa utvecklingen i ESR 155
4.5.1 Inrikes transporter är centrala för resultaten i ESR-sektorn 156
4.5.2 Avstånd till att nå en utfasning av fossila bränslen, främst drivmedel, i ESR-sektorn till 2045 164

4.6 Centrala scenarioantaganden 165
4.6.1 Antaganden i utredningens referensscenario 165
4.6.2 Antaganden i målscenariot 167

5 Befintlig och planerad styrning – utgångsläge och problembild 169

5.1 Är den befintliga och planerade styrningen effektiv i ESR-sektorn? – en sammanfattning 170

5.2 Centrala styrmedel som träffar ESR-sektorn – en överblick och läsanvisning 172

5.3 Energi- och koldioxidbeskattningen för bränslen och drivmedel i ESR-sektorn 174
5.3.1 Bränslebeskattning i ett historiskt perspektiv 174
5.3.2 Beskattningen av bensin och diesel är tillbaka på nittiotalsnivåer 175
5.3.3 Stigande skatter på uppvärmningsbränslen, även i fasta priser 177
5.3.4 EU:s statsstödsregelverk påverkar beskattningen av biobränslen 178
5.3.5 OECD uppmuntrar till förstärkt prissättning 180
5.3.6 Sammanfattande iakttagelser och problembild ... 181

5.4 Utsläppshandelssystemet ETS 2 182
5.4.1 Sammanfattande iakttagelser och problembild.... 184

5.5 Styrmedel för användning av biodrivmedel – reduktionsplikt och skattebefrielse..... 185
5.5.1 Inriktningen mot att stimulera ökad användning av biodrivmedel sträcker sig långt tillbaka i tiden 185
5.5.2 Reduktionsplikten för bensin och diesel infördes 2018 186
5.5.3 Rena och höginblandade flytande biodrivmedel är skattebefriade..... 189
5.5.4 Särskilda hållbarhetskriterier behöver vara uppfyllda för att biodrivmedel och andra förnybara drivmedel ska godkännas 191
5.5.5 Utvärderingar visar att reduktionsplikten bidrog till stora priseffekter på diesel..... 194
5.5.6 Sammanfattande iakttagelser och problembild.... 196

5.6 Jämförelse mellan incitamenten för biogent för olika bränslen och användningsområden..... 200
5.6.1 Energi- och koldioxidskatterna på drivmedel och uppvärmningsbränslen är långt ifrån enhetliga 201
5.6.2 Olika prissättning av fossilt innehåll inom och utanför ETS 1..... 203
5.6.3 Olika incitament att byta ut fossilt mot biogent i drivmedel utifrån koncentration..... 203

5.7 Riktade styrmedel som påverkar vägfordonsflottans sammansättning 205
5.7.1 EU:s koldioxidkrav påverkar utbudet av personbilar och lätta lastbilar med nollutsläpp i hela Europa 205
5.7.2 Riktade nationella styrmedel för personbilar och lätta lastbilar kompletterar också koldioxidkraven i EU 208
5.7.3 Sammanfattande iakttagelser och analys av problembilden 212

5.7.4 EU:s koldioxidkrav påverkar utbudet av tunga fordon med nollutsläpp i hela EU ... 216
5.7.5 Nationella styrmedel för tunga fordon med nollutsläpp kompletterar koldioxidkraven i EU ... 219
5.7.6 Sammanfattande iakttagelser och problembild ... 225

5.8 Riktade styrmedel som sänker växthusgasutsläppen från arbetsmaskiner ... 226
5.8.1 Merparten av drivmedelsanvändningen omfattas av energi- och koldioxidskatter och reduktionsplikt ... 226
5.8.2 Klimatpremie för arbetsmaskiner sedan 2020 ... 227
5.8.3 Trafikverket och storstadskommunerna ställer gemensamma miljökrav på entreprenader ... 227
5.8.4 Trafikverket ger ytterligare incitament till eldrivna arbetsmaskiner och fordon ... 228
5.8.5 Kommuner arbetar för utsläppsfria byggentreprenader genom upphandlingar ... 228
5.8.6 Återkommande regeringsuppdrag på området arbetsmaskiner ... 229
5.8.7 Sammanfattande iakttagelser och problembild ... 231

5.9 Styrmedel för tillgång till infrastruktur för laddning och tankning av förnybara drivmedel ... 231
5.9.1 Elkrediter i reduktionsplikten – ett nytt sätt att ge ett brett stöd till laddinfrastruktur ... 233
5.9.2 Flera uppdrag på området laddinfrastruktur under senare år ... 233
5.9.3 Sammanfattande iakttagelser och problembild ... 236

5.10 Riktade styrmedel som påverkar utsläpp i övriga delsektorer inom ESR ... 236
5.10.1 Energi- och koldioxidskatter bidrog till utfasningen av eldningsolja från bostäder och lokaler ... 236
5.10.2 En kombination av styrmedel bakom utsläppsminskningen från mindre industrianläggningar ... 238

5.10.3 Utsläppen från produktanvändning inklusive lösningsmedel minskar till följd av EU-lagstiftning ... 241
5.10.4 Deponiförbud bakom minskade utsläpp från avfallsbehandling ... 242
5.10.5 Styrmedlen i jordbrukssektorn är främst inriktade mot andra mål än minskade utsläpp av växthusgaser ... 244
5.10.6 Små utsläpp från inrikes sjöfart utanför ETS 1 ... 246

5.11 Styrmedel som påverkar relevanta delar av utsläppen utanför ESR-sektorn ... 248
5.11.1 Skärpta EU-styrmedel för utrikes flyg och sjöfart ... 248
5.11.2 Få styrmedel påverkar utsläpp och upptag från LULUCF–sektorn ... 249

5.12 Uppskattningar av kostnadseffektiviteten i styrningen utifrån ett åtgärdskostnadsperspektiv ... 250
5.12.1 Låga kostnader för redan genomförda åtgärder för minskade utsläpp av växthusgaser i den svenska ESR-sektorn ... 253
5.12.2 Sammanfattande iakttagelser och problembild ... 256

6 Fordonsmarknaden och den svenska fordonsflottan – utgångsläge och problembild ... 259

6.1 Utvecklingen av personbilsflottan i Sverige ... 260
6.1.1 Sammanfattande iakttagelser och problembild ... 260
6.1.2 Utbudet av nya bilar styrs av flera faktorer ... 261
6.1.3 Valet av bil bestäms av flera faktorer ... 262
6.1.4 Nyregistreringen består i dag till övervägande del av laddbara bilar ... 262
6.1.5 De laddbara bilarna sprids från företag till privatpersoner och över landet ... 267
6.1.6 Exporten har fått en större betydelse för fordonsflottans utveckling ... 270
6.1.7 Elbilen blir ett rationellt val för allt fler ... 275

6.2 Utvecklingen av fordonsmarknaderna för lätta och tunga lastbilar samt bussar ... 277
6.2.1 EU:s koldioxidkrav har stor betydelse för utvecklingen av nyförsäljningen av lätta lastbilar och tunga fordon ... 278
6.2.2 Snabb ökning av batterielektriska lätta lastbilar i Sverige ... 280
6.2.3 Även tunga eldrivna lastbilar ökar men från en låg nivå ... 281
6.2.4 Hög andel eldrivna bussar ... 282
6.2.5 Marknadsförhållanden för lätta och tunga lastbilar samt bussar ... 283

6.3 Arbetsmaskiner ... 285
6.3.1 Utbudet av arbetsmaskiner med nollutsläpp ökar men tillverkningsserierna är än så länge små ... 285
6.3.2 Arbetsmaskinernas dieselbränsleanvändning och utsläpp i samma storleksordning som från tunga fordon ... 287
6.3.3 Marknadsförhållandena skiljer sig åt mellan olika typer av arbetsmaskiner och användningsområden ... 289

6.4 Utblick: hur utvecklas elfordons resurseffektivitet och miljöpåverkan? ... 290

7 Drivmedelsmarknaden – utgångsläge och problembild . 293

7.1 Drivmedelsmarknaden – värdekedja och marknad ... 294
7.1.1 Sammanfattande iakttagelser och problembild ... 294
7.1.2 Marknaden för fossila drivmedel ... 296
7.1.3 Marknaden för biodrivmedel och elektrobränslen ... 300

7.2 Kvalitetskrav på drivmedel ... 310
7.2.1 Lagstiftade krav och drivmedelsstandarder begränsar hur mycket biodrivmedel som kan blandas in i bensin och diesel ... 310

7.3 Prisutvecklingen på den svenska drivmedelsmarknaden 313
7.3.1 Förändringar av energiskattenivåer påverkade framför allt dieselpriserna uppåt fram till 2018 ... 313
7.3.2 Höga priser på fossila drivmedel och höga reduktionspliktsnivåer förklarar pristoppen på diesel 2022–2023 314

7.4 Den framtida utvecklingen av drivmedelsmarknaden i EU och Sverige..... 319
7.4.1 Scenarioanalyser och andra studier ger en bild av utmaningarna på marknaden för förnybara drivmedel..... 319
7.4.2 Fortsatt teknikutveckling och tillgång till hållbar biomassa två viktiga problemområden..... 323
7.4.3 Kommissionens forskningsdirektorat ser utmaningar i att öka produktionen av avancerade biodrivmedel..... 324
7.4.4 Särskilt stora utmaningar vid produktion av biobensin 325
7.4.5 Styrmedelsförslag i kommissionens STIP-strategi och från svenska utredningar..... 326

7.5 Sveriges utbud av drivmedelsstationer..... 328
7.5.1 Sammanfattande iakttagelser och problembild.... 328
7.5.2 Antalet drivmedelstationer har minskat över tid .. 329
7.5.3 God tillgänglighet till drivmedelsstationer i dag ... 331
7.5.4 Drivmedelsstationer kan söka statligt stöd..... 332

7.6 Sveriges drivmedelsberedskap 336
7.6.1 Sammanfattande iakttagelser och problembild.... 336
7.6.2 Sveriges beredskapslager av drivmedel sköts av marknadsaktörer..... 336
7.6.3 Beredskapslagren inkluderar inte rena biodrivmedel 338
7.6.4 Många arbeten pågår avseende drivmedelsberedskap 338

7.7 Det militära försvarets utmaningar kopplat till flytande drivmedel ... 340
7.7.1 Sammanfattande iakttagelser och problembild ... 340
7.7.2 Analyser pågår av det militära försvarets möjlighet till omställning ... 341

8 Acceptans – utgångsläge och problembild ... 345

8.1 Acceptans som förutsättning för att införa och bibehålla klimatpolitiska styrmedel ... 346
8.1.1 Acceptans, stöd eller motstånd? ... 346
8.1.2 Utredningen fokuserar på policyspecifika faktorer för acceptans ... 348
8.1.3 Det finns utmaningar med att översätta forskning i praktisk politik ... 348

8.2 Näringslivets acceptans och konkurrenskraft ... 350
8.2.1 Sammanfattande iakttagelser och problembild ... 350
8.2.2 Stora delar av näringslivet stödjer prissättande styrmedel ... 350
8.2.3 I vissa branscher riskerar kostnadsökningar att skapa konkurrensnackdelar ... 353
8.2.4 Mindre företag är ofta mer sårbara, oavsett bransch ... 360
8.2.5 Det finns flera investeringsstöd för att underlätta omställningen ... 362

8.3 Hushållens acceptans för klimatpolitik ... 363
8.3.1 Sammanfattande iakttagelser och problembild ... 363
8.3.2 Klimatpolitiken möter särskilda acceptansutmaningar ... 364
8.3.3 Det finns ett starkt stöd för klimatmålen ... 365

8.4 Faktorer för acceptans ... 368
8.4.1 Sammanfattande iakttagelser och problembild ... 368
8.4.2 Upplevd rättvisa och verkningsfullhet är centrala faktorer för acceptans ... 369
8.4.3 Upplevd rättvisa är ett subjektivt och brett begrepp som behöver konkretiseras ... 370

8.5 Förutsättningar för upplevd rättvisa i den svenska kontexten ... 372
8.5.1 Sammanfattande iakttagelser och problembild ... 372
8.5.2 Förutsättningar för upplevd rättvisa utifrån fyra faktorer ... 372
8.5.3 Drivmedelspriserna kan studeras utifrån ett flertal perspektiv ... 373
8.5.4 Bilägare med låga inkomster utanför städer påverkas mest av prisökningar ... 378
8.5.5 Möjligheter att sänka drivmedelsanvändningen skiljer sig mellan grupper ... 381
8.5.6 Klimatpolitiken och drivmedelspriserna har varit svårförutsägbara de senaste åren ... 387

8.6 Befintlig styrning för att hantera de sociala konsekvenserna av klimatpolitiken ... 388
8.6.1 Sammanfattande iakttagelser och problembild ... 388
8.6.2 Generell fördelningspolitik har begränsad förmåga att hantera utgiftsökningar ... 389
8.6.3 Elbilspremien hjälper särskilt påverkade hushåll men är begränsad ... 390
8.6.4 Intäkter från ETS 2 kan användas till både befintliga och nya klimatrelaterade åtgärder ... 391

8.7 Strategier för att stärka acceptansen ... 394
8.7.1 Sammanfattande iakttagelser och problembild ... 394
8.7.2 Effekten av strategier för att stärka acceptansen är begränsad ... 395
8.7.3 Öronmärkning och återföring är viktiga former av styrmedelspaketering ... 395
8.7.4 Information om styrningen är viktigare än information om klimatproblemen ... 397
8.7.5 Processen har begränsad betydelse för acceptansen ... 397

9 Förslag för omställning av fordonsflottan och arbetsmaskiner ... 399

9.1 Förslag och bedömningar gällande styrmedel riktade mot personbilar ... 402

9.1.1 Skärp och förläng malus för lätta fordon 402
9.1.2 Ta bort bränslefaktorn respektive bränsletillägget för dieselfordon i fordonsskatten 404
9.1.3 Höj grundbeloppet och koldioxidbeloppet i fordonsskatten samt sänk gränsen för när beloppet börjar tas ut 409
9.1.4 Fasa ut nedsättningen av förmånsvärdet för elbilar, laddhybrider och gasbilar stegvis under en treårsperiod 410
9.1.5 Inköpssubventioner bedöms inte vara lämpliga för nya eldrivna personbilar 416

9.2 Förslag för att stödja introduktion av tunga och lätta lastbilar med nollutsläpp 420
9.2.1 Klimatpremien för tunga fordon förlängs till 2030 men skillnaden i stöd mellan lätta lastbilar och lastbilar med en totalvikt upp till 4,25 ton behöver tas bort 420
9.2.2 Analysera möjligheten att införa en återbetalning av energiskatten på el för tunga lastbilar och bussar 424
9.2.3 Genom att införa en avståndsbaserad vägskatt med koldioxiddifferentiering minskar behovet av klimatpremier 425
9.2.4 Förenkla reglerna för införande av miljözoner med nollutsläppsfordon 427

9.3 Förslag som stödjer introduktionen av arbetsmaskiner med nollutsläpp 428
9.3.1 Sverige bör fortsätta verka för att arbetsmaskiner med nollutsläpp lyfts upp på dagordningen i EU 428
9.3.2 Förläng och samordna klimatpremien för arbetsmaskiner 430

10 Förslag på området reduktionsplikt 433

10.1 Val av ett sektorsövergripande styrmedel 434
10.1.1 Nationellt handelssystem eller inblandningskrav 436

10.2 Förslag för mer långsiktigt stabila incitament för inblandning av förnybara drivmedel 445
10.2.1 Nya nivåer i reduktionsplikten 445

10.3 Förslag för en mer kostnadseffektiv inblandningsplikt 451
10.3.1 Ett gemensamt krav ställs på diesel och bensin ... 452
10.3.2 Utsläppsminskningar från publika laddningsstationer bör användas mer effektivt 454
10.3.3 Rena och höginblandade förnybara drivmedel bör inkluderas i reduktionsplikten 459
10.3.4 Det bör analyseras om reduktionsplikten ska göras om till en kvotplikt 464
10.3.5 Övervägda alternativ 469

10.4 Förslag för en mer flexibel inblandningsplikt 474
10.4.1 Utökad möjlighet att spara utsläppsminskningar mellan åren 475
10.4.2 Ett system med prisgolv och pristak för utsläppsminskningar 476
10.4.3 Reduktionspliktsavgiften bör justeras 487
10.4.4 Möjlighet till tidsbegränsad nedsättning av reduktionspliktskrav vid marknadsstörningar 489
10.4.5 Övervägda alternativ 491

10.5 Incitament för att nå transportmålen i förnybartdirektivet 491
10.5.1 Subkvoter för avancerade biodrivmedel och RFNBO 493

11 Förslag på energiskatteområdet 499

11.1 Inledning 499

11.2 Förslag för en enhetligare energibeskattning 501
11.2.1 Principer för prissättning av utsläpp 501

11.2.2 Uppdelningen i energi- och koldioxidskatt tas bort ... 503
11.2.3 Ny struktur för beskattningen av uppvärmningsbränslen ... 504

11.3 Föreslagna skattesatser för drivmedel och elektricitet ... 513
11.3.1 Höjd beskattning av bensin och diesel ... 513
11.3.2 Höjd beskattning av naturgas och gasol som drivmedel ... 518
11.3.3 Sänkt energiskatt på el ... 520
11.3.4 Återbetalning av energiskatt på el för laddning av tunga lastbilar och bussar ... 523

11.4 Förslag som kan kompensera för prispåslaget från ETS 2 för opt-in sektorer ... 524
11.4.1 Förläng den tillfälligt utökade nedsättningen av skatt på jordbruksdiesel tills vidare ... 524

11.5 Bedömningar om framtida beskattning av biodrivmedel ... 526
11.5.1 En ny grund för skattenedsättning för avancerade biodrivmedel bör på sikt analyseras vidare ... 526

12 Förslag för en trygg försörjning av flytande drivmedel under utfasningen ... 531

12.1 Förslag avseende tillgång till drivmedel i hela landet under utfasningen ... 532
12.1.1 Övervägda alternativ ... 535

12.2 Bedömning avseende Sveriges drivmedelsberedskap under utfasningen ... 536

12.3 Förslag på regelförenklingar som ökar effektiviteten i styrningen ... 540
12.3.1 Pumplagen har spelat ut sin roll ... 540
12.3.2 Den svenska miljöklassningen av drivmedel kan tas bort inom några år ... 545

13 Förslag för ökad acceptans och kompensation 553

13.1 Övergripande bedömningar avseende behovet av åtgärder för acceptans 554
13.1.1 Acceptansperspektivet genomsyrar utredningen som helhet 554
13.1.2 Det finns ett behov av åtgärder för bibehållen konkurrenskraft i delar av näringslivet 557
13.1.3 Kompensation bör utformas så att den stärker acceptans och konkurrenskraft 558
13.1.4 Utsläppshandelsdirektivet begränsar inte valet av åtgärder för acceptans och kompensation 560

13.2 Sänkt skatt på el föreslås för att bidra till acceptans och kompensera för ökade drivmedelskostnader 560

13.3 Energi- och klimatrådgivningen föreslås få utökad finansiering 567

13.4 Anslaget för elbilspremien föreslås höjas för att möta efterfrågan på bidraget 568

13.5 Bedömningar riktade till särskilt påverkade branscher 572
13.5.1 Övervägda alternativ för att kompensera särskilt påverkade branscher 573
13.5.2 Åtgärder behöver ge rättvisande incitament, vara begripliga och ha god synlighet 575
13.5.3 Begränsade möjligheter i nuläget för kompensation till särskilt utsatta branscher till följd av ETS 2 581

14 Konsekvensanalys 589

14.1 Vilken förändring som eftersträvas 590

14.2 Utredningens förslag och vilka problem de bidrar till att lösa 591

14.3 Vad bedöms hända om ingen åtgärd vidtas? 596

14.4 Förslagens kostnadseffektivitet 597
14.4.1 Ett scenario med lägre elektrifieringstakt hade gett högre åtgärdskostnader 597

14.5 Förslagens konsekvenser på utsläpp av växthusgaser 599

14.6 Förslagens konsekvenser på priset på drivmedel och andra bränslen 601
14.6.1 Utredningens förslag bedöms ge ökade drivmedelspriser 601
14.6.2 Drivmedelspriserna bedöms hamna mer i linje med priserna i jämförbara länder 609
14.6.3 Efter 2030 bör användningen av förnybara drivmedel successivt öka i jämn takt 610
14.6.4 Drivmedelspriset återgår till att utvecklas i takt med hushållens disponibla inkomst 613
14.6.5 Drivmedelspriserna återgår till sin historiska trend 615
14.6.6 Förslagen bedöms bidra till minskad prisvolatilitet 616

14.7 Förslagens konsekvenser för elfordonens lönsamhet 618
14.7.1 Totalkostnadskalkylen för eldrivna personbilar och lätta lastbilar förbättras 618
14.7.2 Totalkostnadskalkylen för tunga fordon är fortsatt beroende av klimatpremier 623
14.7.3 Totalkostnadskalkylen för arbetsmaskiner är också beroende av klimatpremier 626

14.8 Förslagens effekter på utfasningen av bensin och diesel 626

14.9 Förslagens konsekvenser för enskilda hushåll 629
14.9.1 Landsbygdshushåll med låga inkomster är mest sårbara för högre drivmedelspriser 629
14.9.2 Lägre elskatt kan kompensera för ETS 2 och stärka incitamenten för elektrifiering 633
14.9.3 Fordonsskatteförändringarna gynnar hushåll med äldre dieselbilar 636
14.9.4 Sänkt nedsättning av förmånsvärdet påverkar främst individer med högre inkomster 640
14.9.5 Liten påverkan på ekonomisk standard av de samlade förslagen 643

14.10 Förslagens konsekvenser för företag och konkurrenskraft 645
14.10.1 Lägre skatt på jordbruksdiesel kompenserar för ETS 2 647
14.10.2 Skogsbruket och transportbranschen påverkas indirekt via inköp av transporter 649
14.10.3 Små och medelstora företag kompenseras bland annat genom lägre elskatt 651
14.10.4 Styrningen mot avancerade biodrivmedel förbättras 651
14.10.5 Företag som producerar drivmedel i miljöklass 1 får minskade marknadsfördelar 652
14.10.6 Den svenska fordonsindustrin bedöms gynnas av en ökad elektrifieringstakt 652

14.11 Förslagens konsekvenser för andra samhällsmål 653
14.11.1 Förslagen påverkar inte Sveriges beredskapsförmåga och försörjningstrygghet 654
14.11.2 Sammantaget blir effekterna på miljö och hälsa mindre än i referensfallet 655
14.11.3 Förslagen påverkar tillgängligheten både positivt och negativt 659

14.12 Offentligfinansiella effekter och utredningens förslag till finansiering 661
14.12.1 Intäkterna från ETS 2 bedöms kunna finansiera utredningens förslag 664

15 Författningsförslag 665

15.1 Förslag till lag om upphävande av lagen (2005:1248) om skyldighet att tillhandahålla förnybara drivmedel 665

15.2 Förslag till lag om ändring i drivmedelslagen (2011:319) .. 666

15.3 Förslag till lag om ändring i lagen (2017:1201) om reduktion av växthusgasutsläpp från bensin och diesel 671

15.4 Förslag till förordning om ändring i trafikförordningen (1998:1276) 680

15.5 Förslag till förordning om ändring i drivmedelsförordningen (2011:346) ... 688

15.6 Förslag till förordning om ändring i drivmedelsförordningen (2011:346) ... 690

15.7 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2025:589) om reduktion av växthusgasutsläpp från bensin och diesel ... 691

16 Författningskommentar ... 697

16.1 Förslaget till lag om ändring i drivmedelslagen (2011:319) ... 697

16.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (2017:1201) om reduktion av växthusgasutsläpp från bensin och diesel ... 701

Referenser ... 711

Bilagor

Bilaga 1 Kommittédirektiv 2024:98 ... 745

Bilaga 2 Förkortningar och termer ... 767

Sammanfattning

Uppdraget

Utredningens övergripande uppgift har varit att föreslå styrmedel för att fasa ut fossila bränslen ur de sektorer som omfattas av EU:s ansvarsfördelningsförordning (ESR) i den takt som krävs för att på ett kostnadseffektivt och samhällsekonomiskt effektivt sätt nå det långsiktiga klimatmålet till 2045 samt de EU-åtaganden som Sverige har på klimatområdet.

Utredningen ska säkerställa att åtagandena nås utan att hushåll och näringsliv drabbas av orimligt höga kostnader, samt säkerställa att utfasningen av fossila bränslen sker på ett säkert och acceptabelt sätt som gör att Sveriges och näringslivets konkurrenskraft kan bibehållas och stärkas och som inte leder till hämmande regelverk eller får skadliga effekter för delar av landet eller samhället.

Utredningens uppdrag inkluderar även, bland annat, att analysera behovet av Sveriges nuvarande miljöklassning av drivmedel, analysera om lagen (2005:1248) om skyldighet att tillhandahålla förnybara drivmedel, pumplagen, är ändamålsenlig för att styra mot i princip nollutsläpp i transportsektorn samt att föreslå hur konsumenter och företag fullt ut kan kompenseras för de ökade drivmedelskostnader som följer av EU:s kommande utsläppshandelssystem för fossila bränslen, ETS 2.

Utredningens ska inte lägga förslag riktade mot jordbrukets utsläpp av metan och lustgas.

Utgångspunkter, iakttagelser och problembild

Om inga ytterligare åtgärder vidtas jämfört med vad som är beslutat i dag visar det referensscenario[1] som tagits fram av experter från Energimyndigheten, Trafikverket, Trafikanalys och Naturvårdsverket i utredningens analysgrupp att varken ESR-åtagandet till 2030 eller det långsiktiga klimatmålet till 2045 ser ut att nås. Gapet till ESR-åtagandet för hela perioden 2021–2030 beräknas vara knappt 8 miljoner ton koldioxidekvivalenter. Gapet till att nå en utfasning av fossila bränslen 2045 beräknas sammanlagt till omkring 20 TWh för bensin och diesel.

Utredningen bedömer dock att förutsättningarna för att nå ESR-åtagandet och en utfasning av fossila drivmedel utan att skapa problem för hushållen eller svenska företags konkurrenskraft är goda. Till exempel har Sverige, till skillnad från många andra EU-länder, nästan helt fasat ut fossila bränslen för uppvärmning av lokaler och bostäder.

Det betyder att de kvarvarande svenska ESR-utsläppen till mycket stor del härstammar från inrikes vägtransporter och arbetsmaskiner. Det är således nödvändigt att fokusera på utsläppen från drivmedelsanvändning, och särskilt från inrikes vägtransporter. Detta gäller både för ESR-åtagandet till 2030 och för klimatmålet 2045.

Tack vare den tekniska utvecklingen och EU-gemensamma styrmedel kan utsläppen från fossila drivmedel minska till relativt låga kostnader för samhället genom en successiv övergång till elfordon och förnybara drivmedel. Sverige kan genom drivmedelsskatter och klimatpolitiska styrmedel i paritet med de i jämförbara länder klara våra åtaganden utan att våra drivmedelspriser blir högre än i grannländerna.

För att ge incitament till en fortsatt elektrifiering behöver drivmedelspriserna inte vara högre än i jämförbara länder eller den historiska trenden, men de bör inte heller vara lägre. Att bibehålla låga drivmedelspriser genom låga skatter ger lägre inkomster till staten, lägre incitament till omställning, och högre incitament till grannlandstankning i Sverige.

[1] Referensscenariots resultat är preliminärt i förhållande till det scenario som Naturvårdsverket redovisar i mitten av juni 2026, som underlag till regeringens klimatredovisning.

Möjligheten att förvärva utsläppsutrymme från andra länder är osäker

Ett sätt för Sverige att klara sitt ESR-åtagande till 2030 är genom ESR-handel. En sådan handel innebär att medlemsstater som överträffar sina ESR-åtaganden kan sälja överskottet, givet vissa begränsningar, till andra medlemsstater som därmed kan släppa ut mer. I dagsläget är det svårt att bedöma Sveriges möjligheter att köpa sådant utsläppsutrymme fram till 2030, eftersom det till stor del beror på hur andra länder lyckas med sin klimatpolitik. Utredningen lägger därför fram styrmedelsförslag som sänker utsläppen i Sverige, så att ESR-åtagandet nås utan att räkna in några potentiella förvärv av utsläppsutrymme från andra länder. Detta är inte ett uttryck för att ESR-handel inte skulle kunna vara önskvärt.

Mer förnybara drivmedel i drivmedelsmixen behövs om Sverige ska klara sitt ESR-åtagande till 2030

Det är, inom den återstående tidsramen, inte möjligt att i tillräcklig omfattning vare sig ställa om fordonsflottan till eldrift eller minska trafikarbetet med förbränningsmotordrivna fordon för att nå ESR-åtagandet till 2030, utan att det skulle medföra betydande samhällsekonomiska kostnader. Därför bedömer utredningen att användningen av förnybara drivmedel behöver öka. Därmed inte sagt att elektrifiering eller ökad transporteffektivitet inte spelar någon roll för att minska växthusgasutsläppen till 2030.

Incitament för ökad elektrifiering behövs i närtid

I utredningens direktiv redovisas regeringens bedömning att fossila bränslen i princip behöver fasas ut till året för det långsiktiga klimatmålet, dvs. senast 2045. Detta bör, enligt direktiven, i huvudsak ske genom en elektrifiering av transportsektorn, men även genom ökad användning av fossilfria flytande och gasformiga drivmedel och ökad transporteffektivitet.

Att elektrifiera fordonsflottan är en långsam process. Om elektrifieringen försenas finns risk att man kan tvingas till dyrare åtgärder sent i processen. Det vore problematiskt både ur ett samhällsekono-

miskt perspektiv och ur ett acceptansperspektiv. Systemmodelleringar visar att det är mer samhällsekonomiskt effektivt att minska utsläppen med snabbare elektrifiering av vägtransporter och arbetsmaskiner än med en ökad inblandning av förnybara drivmedel, inte minst då det kommer att finnas ett stort behov av förnybara drivmedel i omställningen av sjöfart och flyg. Det är således viktigt att det finns tydliga incitament för en elektrifiering redan i närtid.

Styrmedlen behöver främja elfordon genom en gynnsam prisrelation mellan el och flytande drivmedel

Den svenska fordonsflottan förändras när nya fordon registreras, uttjänta fordon skrotas och begagnade fordon importeras och exporteras. Vilka fordon som nyregistreras kan till stor del förklaras av EU:s successivt skärpta koldioxidkrav på fordonstillverkarna och av svenska styrmedel för att introducera mer miljövänliga och bränslesnåla fordon i fordonsflottan. De senare har främst handlat om subventioner vid inköp av nya fordon.

Inom segmenten tunga lastbilar och arbetsmaskiner är eldrift fortfarande en relativt ny teknik och det finns fortsatt behov av stöd för marknadsintroduktion. För personbilar bedömer utredningen att marknaden numera har nått en sådan mognadsgrad att elbilar, med rätt prisrelationer mellan el och flytande drivmedel, snart utgör ett konkurrenskraftigt och naturligt val vid nybilsinköp och på sikt också vid köp på andrahandsmarknaden.

Utan dessa prisrelationer uppstår i stället ett behov av ekonomiska stöd, som till exempel en generell elbilspremie, för att upprätthålla efterfrågan. Sådana stöd kan vara viktiga för att introducera elbilar på marknaden men är i takt med att elfordonen tar en allt större marknadsandel förenade med betydande offentligfinansiella kostnader.

Det är viktigt att andelen elfordon i nyregistreringen är hög, men det är också viktigt att elfordonen stannar i Sverige. Det krävs därför att relationen mellan priser på flytande drivmedel och el är sådan att det är rationellt att använda elfordon i Sverige för att på ett kostnadseffektivt sätt kunna ställa om fordonsflottan. En sådan prisrelation mellan el och flytande drivmedel minskar också behovet av stöd till eldrivna tunga lastbilar och arbetsmaskiner.

Bred kompensation och riktade åtgärder stärker acceptansen

Undersökningar pekar på ett starkt stöd för Sveriges klimatmål till 2045 hos hushåll och näringsliv. Även stödet för klimatpolitiska åtgärder är relativt starkt men det finns vissa utmaningar förknippade med ekonomiska styrmedel.

De viktigaste faktorerna för acceptans är, enligt den vetenskapliga litteraturen på området, upplevd verkningsfullhet och upplevd rättvisa. Utredningen föreslår verkningsfulla styrmedel, som därmed har goda förutsättningar att uppnå acceptans. Genom att anpassa de huvudsakliga utsläppsminskande styrmedlen så att prisökningar begränsas och förutsägbarheten stärks, bedömer utredningen att förutsättningarna för den föreslagna politiken ska upplevas som rättvis är goda och att behovet av ytterligare åtgärder för kompensation och acceptans begränsas.

Utredningen bedömer dock att det finns möjligheter att stärka acceptansen ytterligare och därmed skapa en mer robust nationell klimatpolitik. Bred kompensation kan stärka acceptansen om den sker på ett sätt som minskar hushållens kostnader för att sänka sin drivmedelsanvändning. Genom riktade åtgärder som minskar risken för att vissa grupper eller individer påverkas särskilt negativt kan acceptansen också stärkas.

En trygg försörjning av flytande drivmedel under utfasningen

En trygg energiförsörjning är centralt för samhället och dess utveckling. När de fossila drivmedlen fasas ut genom en elektrifiering av fordonsflottan och arbetsmaskiner måste det också ske på ett säkert sätt som inte försvårar möjligheten att nå andra samhällsmål rörande exempelvis möjlighet att bo och verka i hela landet, beredskap och totalförsvar. Det är därför viktigt att Sverige löpande under utfasningen har en trygg försörjning av flytande drivmedel för de verksamheter och hushåll som av olika orsaker inte har möjlighet att ställa om till eldrift.

Utredningens förslag

Utredningen lägger flera förslag för att Sverige ska nå sitt ESR-åtagande 2030 och för att fasa ut användningen av fossila bränslen inom ERS-sektorn till 2045 på ett kostnadseffektivt, accepterat och säkert sätt. Dessa tre perspektiv har beaktats vid framtagandet av alla förslag. Förslagen utgör tillsammans en helhet och är ofta beroende av varandra. De förslag som är särskilt viktiga för att nå ESR-åtagandet och en utfasning av fossila bränslen till 2045 är markerade med orangea, lite större, punkter i figuren. I de följande beskrivs förslagen inom respektive huvudområde på ett kortfattat sätt.

Figur 1 Sammanfattning av utredningens förslag

Uppdaterad reduktionsplikt	Ökad elektrifiering i närtid
• Reduktionspliktsnivån höjs successivt **Kostnadseffektivt och flexibelt system** • Ett gemensamt krav på diesel och bensin införs • Reduktionspliktens elkrediter används mer effektivt • Möjligheten att spara utsläpps-minskningar mellan åren utökas • Ett system med prisgolv och pristak införs i reduktionsplikten • Reduktionspliktsavgiften justeras • Möjlighet till tidsbegränsad nedsättning av reduktionspliktskrav införs • Subkvoter för avancerade biodrivmedel och RFNBO införs • Rena och höginblandade förnybara drivmedel inkluderas senast 2031	• Skatten på bensin och diesel höjs • Malusgränsen för lätta fordon sänks och malusperioden förlängs till 5 år • Klimatpremien för tunga lastbilar och arbetsmaskiner förlängs • Möjligheten att återbetala elskatt för laddning av tunga lastbilar och bussar analyseras vidare • Miljözon klass 3 delas upp
Accepterad och trygg omställning	**Anpassad och effektivare energibeskattning**
• Energiskatten på el sänks • Anslaget till elbilspremien höjs • Den tillfälligt utökade nedsättningen av skatt på jordbruksdiesel förlängs tills vidare • Bränslefaktorn respektive bränsletillägget i fordonsskatten för dieseldrivna personbilar och lätta lastbilar tas bort • Skatten på uppvärmningsbränslen sänks • Energi- och klimatrådgivningen förstärks • Medel för stöd till grundläggande kommersiell service öronmärks även fortsättningsvis och stödet utvärderas • Pumplagen upphör att gälla	• Principer för direkt prissättning av koldioxidutsläpp uppdateras • Uppdelningen i energi- och koldioxidskatt tas bort • En ny struktur för beskattning av uppvärmningsbränslen införs • Skatten på naturgas och gasol för motordrift höjs • Nedsättningen av förmånsvärdet för laddbara bilar och gasbilar fasas ut stegvis • Grund- resp. koldioxidbeloppet höjs i fordonsskatten och gränsen för när koldioxidbeloppet tas ut sänks • Miljöklasserna för bensin respektive diesel tas bort 2031

Källa: Utredningens egen sammanställning.

Uppdaterad reduktionsplikt

Inblandningskrav är ändamålsenligt i närtid

En kostnadseffektiv klimatpolitik bygger på breda styrmedel som ger alla aktörer likvärdiga incitament att minska sina utsläpp. Eftersom unionsrätten (energiskattedirektivet och reglerna om statligt stöd) hindrar en renodlad fossil koldioxidskatt krävs andra breda styrmedel, där två huvudalternativ finns: ett nationellt handelssystem eller ett inblandningskrav som reduktionsplikten.

Utredningens samlade bedömning är att ett inblandningskrav är det mest ändamålsenliga styrmedlet, eftersom det kan ge lägre drivmedelspriser, bygger på ett befintligt system och samtidigt ger utrymme för kostnadseffektiva utsläppsminskningar. Ett nationellt handelssystem bör inte uteslutas som framtida lösning, men lämpar sig bättre när utsläppen ska ned mot mycket låga nivåer fram mot 2045 och när formerna för EU:s styrning efter 2030 är tydligare.

Dagens reduktionspliktsnivåer är för låga för att Sverige ska uppfylla sitt åtagande till 2030 utan ESR-handel. Utredningen har även adresserat flera andra problem med reduktionsplikten så som den nu är utformad och lämnar, utöver förslag på nya nivåer, förslag som ökar systemets kostnadseffektivitet och flexibilitet.

Nya nivåer i reduktionsplikten införs

Utredningen föreslår att reduktionsplikten skärps till nivån 21 procent 2028, 23 procent 2029 och 25 procent 2030. Kraven ska vara gemensamma för bensin och diesel. Nivåerna ska uppdateras vart fjärde år i kontrollstationer, som även ska utgöra underlag till regeringens klimathandlingsplan. Det vore önskvärt att skärpa nivåerna så snart som möjligt, men utredningen bedömer att det är svårt för riksdagen att hinna höja reduktionspliktsnivåerna före den 1 januari 2028 och berörda drivmedelsaktörer behöver tid för att anpassa sin verksamhet.

Efter 2030 föreslås reduktionspliktsnivåerna öka så att den totala volymen förnybara drivmedel över tid anpassas till det totala behovet av flytande drivmedel 2045. Därmed skulle alla flytande drivmedel 2045 i princip kunna utgöras av förnybara drivmedel.

Förslag för en mer kostnadseffektiv inblandningsplikt

Utredningen bedömer att reduktionsplikten i dagens utformning uppvisar flera brister och lägger därför ett antal förslag som syftar till att förbättra systemets kostnadseffektivitet. Nuvarande styrning innebär att utsläppsminskningar inte sker där de är billigast, bl.a. på grund av olika omställningstryck mellan bensin och diesel samt skilda incitament för olika typer av drivmedel. Reduktionsplikten har också begränsad träffsäkerhet mot klimatmålen och styr därmed inte optimalt mot utsläppsminskningar i förhållande till Sveriges EU-åtaganden.

Ett gemensamt krav ställs på diesel och bensin

Utredningen föreslår att ett gemensamt inblandningskrav ska ställas på diesel och bensin. Utredningen menar att det är viktigt att samma omställningstryck träffar bensin- respektive dieselvärdekedjan för att utfasningen av fossila drivmedel ska ske kostnadseffektivt.

Utsläppsminskningar från publika laddstationer används mer effektivt

Utredningen föreslår att möjligheten i reduktionsplikten att tillgodoräkna sig utsläppsminskningar från leverans av fossilfri el från publika laddstationer prioriteras till el från publika laddstationer som, utifrån ett samhällsperspektiv, bedöms vara i behov av statligt främjande.

Rena och höginblandade förnybara drivmedel inkluderas i reduktionsplikten

Rena och höginblandade förnybara drivmedel föreslås bli reduktionspliktiga när Sverige inte längre har ett statsstödsgodkännande för skattenedsättning för rena och höginblandade biodrivmedel, dock senast 1 januari 2031.

Höginblandade biodrivmedel främjas i dagsläget genom skattebefrielse från såväl koldioxidskatt som energiskatt. Detta innebär att de omfattas av andra incitament och delvis andra hållbarhetskrav än de låginblandade biodrivmedlen. Utredningen finner inga

starka skäl till att förnybara drivmedel bör ges olika krav och incitament beroende på vilken koncentration de distribueras i.

Att inkludera rena och höginblandade flytande biodrivmedel i reduktionsplikten kan underlätta gemensamma reduktionsnivåer för bensin och diesel, eftersom det ger de drivmedelsleverantörer som säljer en hög andel bensin ytterligare ett sätt att klara reduktionskraven.

Gasformiga drivmedel bör enligt utredningens bedömning i nuläget inte omfattas av reduktionsplikten. Det bör analyseras om den nuvarande skattenedsättningen för biogas bör ersättas med ett särskilt inblandningskrav för energigaser för att påskynda utfasningen av naturgas i hela ekonomin på ett kostnadseffektivt sätt.

Det bör analyseras om reduktionsplikten bör göras om till en kvotplikt

Utredningen bedömer att det bör analyseras om reduktionsplikten ska göras om till en kvotplikt.

Reduktionsplikten har inte främjat avancerade biodrivmedel som avsett och styr inte heller optimalt mot de utsläpp som de klimatpolitiska målen är utformade efter. Detta resulterar i minskad träffsäkerhet och kostnadseffektivitet eftersom reduktionsplikten inte ger incitament för företagen att minska utsläppen i förhållande till Sveriges EU-åtaganden och klimatmål till lägst kostnad. En kvotplikt kan därmed resultera i lägre drivmedelspriser än motsvarande reduktionsplikt. Det bör också analyseras om styrningen mot avancerade biodrivmedel skulle ske mer effektivt med subkvoter eller skattedifferentiering. Analysen är avhängig hur förslaget till europeiskt post 2030-ramverk, och regelverk på området, faller ut och bör därför inledas först när det är känt.

Förslag för en mer flexibel inblandningsplikt

Utredningen bedömer att reduktionspliktens flexibilitet kan och bör förbättras. Nuvarande utformning av reduktionsplikten saknar tillräcklig flexibilitet för att hantera kortsiktiga prisvariationer och marknadsstörningar. Möjligheterna att jämna ut kostnader över tid är begränsade, samtidigt som befintliga säkerhetsventiler inte används effektivt.

Möjligheten att spara utsläppsminskningar mellan åren utökas

Utredningen föreslår att möjligheten att spara utsläppsminskningar mellan år ska öka så att företag får föra över överskott som uppgår till högst 20 procent av den utsläppsminskning som ska uppnås under det aktuella året.

Ett system med prisgolv och pristak för utsläppsminskningar införs samtidigt som reduktionspliktsavgiften justeras

Utredningen föreslår att ett pristak på sju kronor per kilogram koldioxidekvivalenter införs i reduktionsplikten. Om ett företag har svårt att uppnå sin reduktionsplikt till en kostnad som är lägre än taknivån kan de välja att betala ett takpris för de utsläppsminskningar de inte genomfört. På så sätt kan kortsiktiga prischocker till följd av höga priser på förnybara drivmedel dämpas. Denna funktion fylls i dag av möjligheten att betala en reduktionspliktsavgift, men eftersom den är en sanktionsavgift finns en ovilja att utnyttja den.

Vidare föreslår utredningen ett tillfälligt prisgolv för utsläppsminskningar på två kronor per kilogram koldioxidekvivalenter. Ett golvpris kan fylla en funktion som garantipris för aktörer som överpresterar gentemot sin reduktionsplikt och därmed har utsläppskrediter att sälja. Förslaget föreslås träda i kraft när rena och höginblandade förnybara drivmedel blir reduktionspliktiga.

Utredningen föreslår att reduktionspliktsavgiften ska vara 6,50 kronor per kilogram koldioxidekvivalenter för bensin och diesel. Reduktionspliktavgiftens roll som säkerhetsventil mot höga priser tas, med utredningens förslag, till stor del över av takpriset.

Takpriset ska se till att höga priser på förnybara drivmedel inte får allt för stort genomslag på drivmedelspriserna. En svårare störning på marknaden som beror på allvarliga leveransproblem kan inte säkert lösas av pristaket. I sådana lägen kan ett tillfälligt undantag från reduktionskravet vara nödvändigt.

Möjlighet till tidsbegränsad nedsättning av reduktionspliktskrav vid allvarliga marknadsstörningar införs

Utredningen föreslår att regeringen ska ges möjlighet att tidsbegränsat ge anstånd med reduktionspliktkravet vid allvarliga marknadsstörningar. Undantaget ska vara tidsbegränsat och får inte avse längre tid än vad som är motiverat med hänsyn till syftet med undantaget.

I dagsläget finns ingen möjlighet för regeringen eller ansvarig myndighet att temporärt justera reduktionskravet. Justeringar måste därför genomföras med lagändring vilket tar lång tid och riskerar att minska styrmedlets långsiktighet.

Subkvoter för avancerade biodrivmedel och RFNBO införs

Utredningen föreslår två subkvoter. Den första ställer krav på att andelen avancerade biodrivmedel och biogas som produceras från de bränsleråvaror som anges i bilaga IX del A till förnybartdirektivet, i kombination med andelen förnybara drivmedel av icke-biologiskt ursprung, ska uppgå till minst 2 procent av den energi som levereras inom reduktionsplikten för respektive år 2028, 2029 och 2030. Den andra subkvoten ställer krav på att andelen förnybara drivmedel av icke-biologiskt ursprung (RFNBO) ska uppgå till minst 0,75 procent av den energi som levereras inom reduktionsplikten för respektive år 2028, 2029 och 2030.

Ökad elektrifiering i närtid

Förslag riktade mot marknaden för personbilar

Utöver att sträva mot en för elbilar mer gynnsam prisrelation mellan el och flytande drivmedel lägger utredningen ett antal ytterligare förslag för att fasa ut bensin- och dieselbilarna i nyregistreringen och göra elbilarna på begagnatmarknaden mer attraktiva. Det senare är viktigt för att fler svenska hushåll ska kunna ha råd att äga en elbil. Det handlar också om att stärka den inhemska efterfrågan på begagnade eldrivna bilar för att dessa ska behållas i landet. Förslagen syftar också till att skapa en mer kostnadseffektiv styrning.

Malusen för lätta fordon skärps och förlängs

En stor andel av personbilarna nyregistreras som leasingfordon med treåriga leasingavtal. Det första ägarbytet infaller då i samband med att malusperioden tar slut. Genom att förlänga malusperioden till fem år skulle malusen i större utsträckning påverka bilens andre ägares betalningsvilja för bilen.

För att påskynda utfasningen av konventionella fordon föreslår utredningen att gränsen för när malus inträder sänks från 75 till 50 gram koldioxid per kilometer vilket motsvarar gränsen för ett lågutsläppsfordon enligt EU:s koldioxidkrav.

Grundbeloppet och koldioxidbeloppet i fordonsskatten höjs och gränsen för när beloppet börjar tas ut sänks

Grundbeloppet i fordonsskatten har varit detsamma, 360 kronor, sedan 2006. Koldioxidbeloppet i den ordinarie koldioxidbaserade fordonsskatten höjdes senast 2015. Grundbeloppet föreslås höjas från 360 kronor till 420 kronor och koldioxidbeloppet höjas från 22 till 25 kronor.

Fordonsflottans allt lägre bränsleförbrukning innebär att den genomsnittliga fordonsskatten per bil sjunker. Därför föreslås att gränsen för koldioxidbeloppet sänks från 111 till 95 gram per kilometer. Förslaget bidrar också, om än i begränsad utsträckning, till en, relativt sett, mer gynnsam totalkostnadskalkyl för elbilar.

Bränslefaktorn och bränsletillägget för dieselfordon tas bort

I fordonsskattesystem för lätta fordon ingår komponenter som ger en högre fordonsskatt för dieseldrivna fordon än för bensindrivna fordon för att därigenom kompensera för en högre energiskatt på bensin än diesel. Utredningen föreslår att dessa komponenter, dvs. bränslefaktorn och bränsletillägget för dieseldrivna personbilar och lätta lastbilar, i den koldioxidbaserade fordonsskatten tas bort.

Eftersom dieselfordon traditionellt ägts av hushåll med relativt långa körsträckor, gynnar en sänkt fordonsskatt för dieselfordon också i stor utsträckning de hushåll som är mest sårbara för högre drivmedelspriser.

Nedsättningen av förmånsvärdet för elbilar, laddhybrider och gasbilar fasas ut

Utredningen föreslår att nedsättningen av förmånsvärdena för elbilar, laddhybrider och gasbilar ska sänkas för att på några års sikt fasas ut helt. Som noteras ovan är subventioner på en mogen nybilsmarknad inte förenligt med en kostnadseffektiv styrning. Förslaget motiveras också med skatteväxling eftersom det frigör medel som kan bidra till sänkt skatt på el, se nedan.

Dagens nedsättningsregler har gällt sedan 1 juli 2022. För elbilar sätts nybilspriset ned med 350 000 kronor, dock högst 50 procent av nybilspriset. Prisskillnaden mellan elfordon och motsvarande bensin- eller dieselfordon har sedan 2022 sjunkit och de flesta elbilar har i dag inte ett nybilspris som är dubbelt så högt som nybilspriset för en motsvarande bensin- eller dieselbil.

Att ta bort hela nedsättningen i ett slag riskerar att bromsa elektrifieringen i nybilsförsäljningen. Utredningen föreslår därför att nedsättningen trappas ner under tre år för att vara helt borttagen för bilar som nyregistreras efter den 31 december 2030. De förslag som lämnas avseende malus, reduktionsplikt och beskattning av el och flytande drivmedel kommer dessutom att förbättra elfordonens relativa totalkostnadskalkyl stegvis.

Förslag för att stödja introduktion av tunga och lätta lastbilar med nollutsläpp

Pumppriser i paritet med våra grannländer och en annan prisrelation mellan el och flytande drivmedel kommer skapa starkare incitament för försäljningen av tunga och lätta nollutsläppsfordon, främst i form av batterielektriska lastbilar. Trots det kommer stöd behövas under resten av 2020-talet för att bidra till en fortsatt marknadsintroduktion.

Klimatpremien för tunga lastbilar förlängs

Utredningen föreslår att klimatpremien för tunga lastbilar förlängs till 2030. Utredningen föreslår dock att stödbeloppet för lastbilar i viktspannet över 3,5 ton upp till 4,25 ton likställs med stödbeloppet för lätta ellastbilar och fasas ut i samma takt.

När totalkostnadskalkylen för eldrivna lätta lastbilar och tunga fordon, inklusive de incitament som ges av andra styrmedel, hamnar i paritet med motsvarande dieseldrivna alternativ kan premien fasas ut. Kostnadsrelationerna behöver därför återkommande utvärderas.

En nedsättning av energiskatten på el för laddning av tunga elfordon analyseras närmare

Att låta incitamenten för elektrifiering i större utsträckning än i dag baseras på de rörliga kostnaderna är en generell inriktning för de förslag som utredningen lämnar. Utredningen bedömer att el för laddning av batterielektriska tunga fordon som används inom näringsverksamhet borde kunna bli föremål för en skattenedsättning. En skattenedsättning skulle i så fall kunna omfatta både tunga lastbilar och tunga bussar. En sådan nedsättning kräver ett godkännande för undantag enligt energiskattedirektivet och att EU:s statsstödsregler beaktas.

Utredningen föreslår därför att möjligheterna till nedsatt energiskatt på el för laddning av tunga ellastbilar och tunga elbussar ska analyseras närmare.

Reglerna för införande av miljözoner med nollutsläppsfordon förenklas

Utredningen föreslår att befintlig miljözon klass 3 delas upp i två zoner; en för personbilar och en för lastbilar och bussar. Miljözoner syftar till att förbättra luftkvaliteten i särskilt miljökänsliga områden och är således inte ett klimatpolitiskt styrmedel. De kan dock tänkas ha en påverkan på efterfrågan på eldrivna fordon. Genom att dela upp miljözon klass 3 i två delar skapas en möjlighet att reglera enbart den tyngre trafiken, vilket kan underlätta införandet i de kommuner som vill begränsa den tunga trafiken men inte personbilar.

Förslag som stödjer introduktionen av arbetsmaskiner med nollutsläpp

Utbudet av arbetsmaskiner som är utrustade med batterielektrisk drivlina, eller annan form av drivlina för nollutsläpp, är begränsande för omställningen i flera sektorer. Det är viktigt att det på europeisk nivå utvecklas mer enhetliga styrmedel för elektrifierade arbetsmaskiner för att initiala marknadsmisslyckanden och barriärer snabbare ska kunna överbryggas och kostnaderna sänkas när de nya teknikerna tillverkas och används i större skala.

Klimatpremien för arbetsmaskiner förlängs och samordnas

Utredningen föreslår att Klimatpremien för arbetsmaskiner behålls och förlängs i tid. Utredningen delar Naturvårdsverkets och Energimyndighetens bedömning att ett, vid en myndighet, samlat stöd för arbetsmaskiner har förutsättningar att förenkla administrationen av stödet och anpassa utformningen på ett sätt som passar för just de aktörer som avser köpa eller leasa arbetsmaskiner.

Anpassad och effektivare energibeskattning

Utredningen lämnar ett antal förslag och bedömningar gällande beskattningen av drivmedel, uppvärmningsbränslen och elektricitet. Utredningen ska enligt direktivet inte lämna författningsförslag på skatteområdet. De förslag som lämnas är därför på en något mer övergripande nivå och bör ses i ljuset av utredningens övriga förslag.

Förslag för en enhetligare energibeskattning

Principer för prissättning av koldioxidutsläpp justeras

Utredningen ska lämna förslag kring principer för prissättning av fossila koldioxidutsläpp. Utredningen föreslår att utgångspunkterna för direkt prissättning av koldioxidutsläpp ska vara att: (1) Endast fossila utsläpp ska prissättas, (2) prissättningen ska vara enhetlig, och (3) utsläpp ska endast prissättas en gång.

Ett utsläppshandelssystem uppfyller samtliga dessa utgångspunkter. Direkt prissättning av koldioxidutsläpp i Sverige bör endast ske genom de två europeiska handelssystemen för utsläpp av växthusgaser. Med införandet av ETS 2 kommer samtliga beskattade drivmedel och uppvärmningsbränslen som används i Sverige att omfattas av utsläppshandel.

Beskattningen av bensin och diesel höjs

I skrivande stund är drivmedelspriserna onormalt höga på grund av kriget i Iran. Det är omöjligt att veta hur drivmedelsmarknaden utvecklar sig, men utredningen gör antagandet att till 2028 har situationen återgått till ett normalläge. Givet att så sker bedömer utredningen att det prispåslag på bensin och diesel som kan förväntas genom införandet av ETS 2 och de höjningar av reduktionsplikten som utredningen föreslår inte ger tillräckligt starka incitament till elektrifiering i närtid. För att få bättre förutsättningar för elektrifiering, och därmed minska den samhällsekonomiska kostnaden för utfasningen, bör beskattningen av flytande drivmedel öka.

Utredningen föreslår att energiskatten på bensin höjs med 1,80 kronor per liter och att energiskatten på diesel (utom på s.k. lågbeskattad olja) höjs med 1 800 kronor per kubikmeter den 1 januari 2028. Höjningen ska ske efter att indexering skett enligt gällande regler.

Om prisnivån på drivmedel blir högre än vad som antagits av utredningen kan skattehöjningen justeras ned för att kompensera för detta så att samma totala prispåslag uppnås. Om Sverige köper utsläppsutrymme från andra länder och därmed kan sänka reduktionspliktsnivån kan skattehöjningen behöva justeras uppåt för att bibehålla incitamenten för elektrifiering.

Uppdelningen i energi- och koldioxidskatt tas bort

Det finns inte längre någon reell skillnad mellan den del av energibeskattningen som benämns koldioxidskatt och den del som benämns energiskatt. Den ursprungliga principen om att koldioxidskatten skulle stå i direkt relation till det fossila kolinnehållet upprätthålls inte längre och är till följd av EU-rätten inte heller möjlig att upp-

rätthålla. Koldioxidskatten kan därmed inte användas för att prissätta enbart de fossila utsläppen.

Utredningen föreslår därför att koldioxidskatten och energiskatten ska slås samman till en energiskatt vid införandet av ETS 2, 2028.

Ny struktur för beskattningen av uppvärmningsbränslen införs

Då uppdelningen i energi- och koldioxidskatt tas bort 2028 föreslås användningen av uppvärmningsbränslen inom den industri som omfattas av ETS 1 få en procentuell återbetalning av den nya generella energiskattenivån i stället för dagens återbetalning av koldioxidskatt. Skattesatserna för uppvärmningsbränslen liksom nedsättningens storlek bör beslutas närmare ikraftträdandedatumet. Den generella skattenivån för uppvärmningsbränslen föreslås dock vara lägre än summan av tidigare energi- och koldioxidskatt för att ta hänsyn till det prispåslag som förväntas av ETS 2.

Beskattningen av naturgas och gasol som drivmedel höjs och möjligheten till skattenedsättning för avancerade biodrivmedel analyseras vidare

Naturgas som används som drivmedel är i dag belagd endast med koldioxidskatt. Därigenom är beskattningen av naturgas för motordrift lägre än beskattningen av naturgas för uppvärmningsändamål utanför ETS 1. Utredningen föreslår att naturgas som används som drivmedel bör beskattas på samma nivå som den sammanlagda skattesatsen för naturgas som används för uppvärmning. Även gasol ska beskattas med samma energiskattesats när den används som drivmedel och som uppvärmningsbränsle.

Som noterats ovan föreslås att rena- och höginblandade biodrivmedel ska inkluderas i ett inblandningskrav. Därmed kommer dessa drivmedel att bli fullt beskattade. Det finns en EU-rättslig möjlighet till skattenedsättning för avancerade biodrivmedel. Utredningen bedömer att en sådan skattenedsättning bör analyseras vidare för att klarlägga om en skattenedsättning för avancerade biodrivmedel skulle vara möjlig att införa efter 2030.

Den svenska miljöklassningen av drivmedel kan tas bort om några år

Utredningen har i uppgift att analysera för- och nackdelar med den svenska miljöklassningen av drivmedel. Med stöd av analysen föreslår utredningen att indelningen av drivmedel i miljöklasser ska tas bort. Ändringarna ska träda i kraft den 1 januari 2031.

Skillnaderna i hälso- och miljöegenskaper vid användning av bensin respektive diesel av olika miljöklass har minskat över tid, och effekten av att använda en bättre miljöklass har minskat ytterligare allteftersom avgaskraven på fordon skärpts.

Trygg och accepterad omställning

Utfasningen ska ske på ett sätt som både är acceptabelt och säkert. Inte minst innebär det att styrningen behöver vara förutsägbar och stabil över tid, och utformas på ett sätt som minskar riskerna som orsakas av prisvolatilitet på såväl fossila som förnybara drivmedel.

Förslag för en trygg försörjning av flytande drivmedel under utfasningen

I dagsläget är tillgängligheten till drivmedelsstationer, även i landsbygdskommunerna, god. Drivmedelsstationer i serviceglesa områden har också möjlighet att söka ekonomiskt stöd via regionerna. I takt med att vägfordonsflottan elektrifieras kommer emellertid efterfrågan på flytande drivmedel att sjunka varvid lönsamheten hos dagens försäljningsställen utmanas. Att drivmedelsstationer stänger i områden med ett redan glest utbud kan innebära problem för personer och verksamheter som inte kan eller har hunnit gå över till eldrift. Vidare är det viktigt att Sverige har en trygg drivmedelsförsörjning i såväl ett fredstida krisläge, som i händelse av höjd beredskap eller ytterst krig, inte bara för transporter utan också för reservkraft.

Tillväxtverkets uppdrag att fördela medel för att främja tillgång till grundläggande kommersiell service förlängs och stödformen utvärderas

Utredningen anser att det är lämpligt att behålla de investeringsstöd och servicebidrag som försäljningsställen av drivmedel kan söka.

Tillväxtverket har i uppdrag att under perioden 2023–2027 fördela medel till regionerna och Gotlands kommun för stöd till grundläggande kommersiell service. Utredningen föreslår att uppdraget förlängs till 2032.

Det bör utvärderas om stödgivningen på sikt uppfyller sitt syfte på ett ändamålsenligt och kostnadseffektivt sätt samt hur behovet av ett fortsatt stöd ser ut i ljuset av omställningen.

Pumplagen har spelat ut sin roll

Utredningen har i uppgift att analysera om pumplagen, i sin nuvarande utformning är ändamålsenlig för att styra mot i princip nollutsläpp i transportsektorn. Utredningen bedömer att det finns andra mer effektiva styrmedel för detta. Vidare bedömer utredningen att riktade krav på att tillhandahålla förnybara drivmedel i glesbygd inte bör införas och heller inte att krav på att tillhandahålla elektricitet på försäljningsställen bör införas.

Utredningen föreslår att Lagen om skyldighet att tillhandahålla förnybara drivmedel ska upphöra att gälla vid utgången av 2027.

Förslag för ökad acceptans och kompensation för ETS 2

Skatten på el sänks

Utredningen föreslår att elskattens generella nivå sänks för att kompensera för prisökningar på drivmedel till följd av ETS 2 och till viss del ytterligare prisökningar till följd av de föreslagna utsläppsminskande styrmedlen.

Utredningen har beaktat flera alternativ och bedömer att av dessa är sänkt skatt på el den kompensationsåtgärd som har bäst effekt på acceptansen. Åtgärden har en relativt god träffsäkerhet gällande att kompensera för ökade drivmedelskostnader eftersom utgifterna för flytande drivmedel respektive el i stor utsträckning samvarierar, se

nedan. Samtidigt förändrar den prisrelationen mellan flytande drivmedel och el, vilket skapar starkare incitament för elektrifieringen av fordonsflottan.

Anslaget för elbilspremien höjs

Från och med mars 2026 finns det möjlighet för vissa hushåll att söka en elbilspremie som finansieras genom EU:s sociala klimatfond. Stödet är inriktat mot dem som har inkomster under medelinkomst och som bor i landsbygdsområden eller områden med begränsad tillgång till kollektivtrafik. Premien bedöms fylla en viktig funktion genom att säkerställa bibehållen tillgänglighet för en grupp som annars har svårt att övergå till elbil i närtid.

Utredningen föreslår att anslaget till premien höjs med 200 miljoner kronor 2027, 300 miljoner kronor 2028, 200 miljoner kronor 2029 och 100 miljoner kronor 2030 för att säkerställa att efterfrågan på bidraget kan mötas.

Energi- och klimatrådgivningen ges utökad finansiering

Det finns andra hinder än ekonomiska för hushåll och företag att genomföra åtgärder för att minska sitt drivmedelsberoende. I fallet att övergå från bil med förbränningsmotor till elbil kan det till exempel handla om praktisk kunskap om den nya tekniken eller kännedom om ekonomiska bidrag och laddningsmöjligheter. Utredningens bedömning är att den kommunala energi- och klimatrådgivningen kan bidra till att undanröja kunskapshinder för hushåll och små och medelstora företag.

Utredningen föreslår därför att Energimyndighetens anslag 1:5 Energiplanering höjs med 60 miljoner kronor per år för att stärka deras uppsökande rådgivning för åtgärder för minskad drivmedelsanvändning.

Den utökade nedsättningen för jordbruksdiesel förlängs

En stabil klimatpolitisk styrning är viktig för att säkerställa näringslivets konkurrenskraft framöver. Stora delar av näringslivet har anpassat sina affärsmodeller efter klimatmål och förväntad styrning på området. Deras konkurrenskraft är därmed beroende av en långsiktig politik i linje med dessa mål. För andra delar av näringslivet är det mer utmanande att anpassa sig till de förändringar som klimatpolitiken innebär.

Jord- och skogs-, vattenbruk samt fiske står ut som de branscher som kan komma att påverkas i högre grad av ETS 2. Detta eftersom de är relativt fossilintensiva med begränsade möjligheter att sänka utsläppen, de verkar på internationella marknader och Sverige har valt att frivilligt utöka ETS 2 till att inbegripa dessa branscher.

Utredningen har analyserat flera olika alternativ för att stödja dessa branschers, i synnerhet jordbrukets, konkurrenskraft. Det är önskvärt med en kompensation som bibehåller incitament för utsläppsminskning genom att inte vara kopplad till drivmedelsanvändningen. Utredningen bedömer dock att de rättsliga förutsättningarna för att hitta ett sådant stöd som är förenligt med EU-rätten är små i nuläget. Utredningen föreslår därför en förlängning av den utökade nedsättningen för jordbruksdiesel tills vidare.

Konsekvenser av utredningens förslag

Utredningen har konsekvensanalyserat förslagen i enlighet med de krav som ställs i förordningen (2024:183) om konsekvensutredning, kommittéförordningen (1998:1474) och de särskilda krav som ställs i våra direktiv. Nedan redogörs för några centrala resultat från konsekvensanalysen.

Förslagens konsekvenser på utsläpp av växthusgaser

Utredningens analyser visar på att de föreslagna åtgärderna medför utsläppsminskningar av sådan omfattning att Sveriges ESR-åtagande fram till 2030 kan uppnås. Förslagen bedöms därutöver leda till att avståndet till punktmålet 2030 minskar på ett betydande vis. Utredningen bedömer dock att varken det nuvarande nationella etappmålet

i ESR eller etappmålet för transportsektorn till 2030 nås med de föreslagna åtgärderna. Det finns flera osäkerheter som kan påverka utfallet, till exempel ESR-åtagandet till följd av de ökade lustgasutsläppen från tunga lastbilar och utvecklingen i LULUCF-sektorn. Fossil diesel bedöms fasas ut till 2045. Även bensinanvändningen minskar successivt, men ett antal bensindrivna fordon bedöms finnas kvar i fordonsflottan 2045 och en viss användning av fossil bensin kvarstår därför 2045.

Förslagens konsekvenser på priset på drivmedel

Ovan noterades att utredningen gör bedömningen att världsläget när huvuddelen av våra förslag ska implementeras har återgått till ett normalläge. Om så sker bedöms befintlig politik ge drivmedelspriser som är för låga för att bidra till elektrifieringen av fordonsflottan på ett kostnadseffektivt sätt. Samtidigt finns det en gräns för hur högt drivmedelspriset kan vara innan det börjar påverka acceptansen för klimatpolitiken och näringslivets konkurrenskraft.

Utredningen har analyserat priseffekterna för drivmedel utifrån flera scenarier för prisutvecklingen på såväl förnybara som fossila drivmedel och bedömer att förslagen resulterar i drivmedelspriser mer i linje med priserna i jämförbara länder. Det betyder också att drivmedelspriserna återgår till sin historiska trend. Förslagen innebär även att bensinpriset återgår till att utvecklas i takt med hushållens disponibla inkomst på motsvarande sätt som före 2022.

Förslagens konsekvenser för företag och konkurrenskraft

Sammantaget indikerar konsekvensanalysen att de negativa konsekvenserna av ökade drivmedelspriser, i kombination med utredningens övriga förslag för fordonsomställning och kompensation, är små för företagen. Det finns dock vissa branscher som påverkas mer än andra. Till exempel tillhör jord-, skogs-, vattenbruk och fiske de branscher som har en relativt hög drivmedelskostnad i relation till produktvärde varför de är mer påverkade av prisökningar. Detta motiverar att den utökade nedsättningen för jordbruksdiesel förlängs, se ovan.

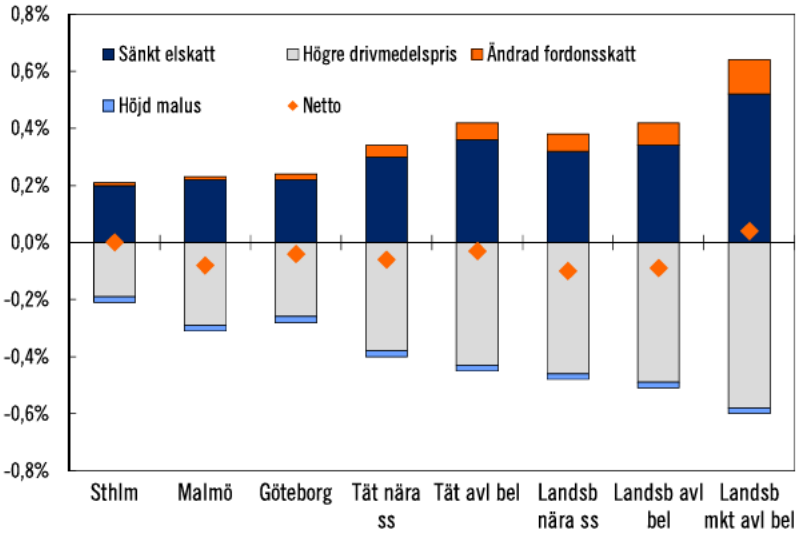
Förslagens konsekvenser för hushåll

Hushållen kommer påverkas av högre drivmedelspriser, som följer av förslagen om höjd reduktionsplikt och höjd drivmedelsskatt. Förslagen om förändrade fordonsskatter kan påverka hushåll både i positiv (till exempel avskaffad bränslefaktor och bränsletillägg) och negativ (till exempel höjd malus) riktning. Samtidigt kompenseras hushållen av förslaget om sänkt skatt på el.

Olika hushåll kommer påverkas olika. Generellt påverkas individer i storstadsregionerna minst av utredningens förslag medan individer i glesare regioner får en större procentuell påverkan på ekonomisk standard både av de förslag som ger ökade kostnader och de förslag som leder till lägre kostnader, se figur 2.

Figur 2 **Samlade fördelningseffekter per regiontyp**

Procentuell förändring av ekonomisk standard

Anm.: Regiontypsnamnen har kortats ned av utrymmesskäl. De fullständiga namnen är *Stockholm, Malmö-Lund, Göteborg, Tät region nära en större stad, Tät region avlägset belägen, Landsbygdsregion nära större stad, Landsbygdsregion avlägset belägen, Landsbygdsregion mycket avlägset belägen*

Källa: FASIT v1 2024 och egna beräkningar.

Figuren visar att de skillnader som finns mellan hur hushåll i olika regiontyper påverkas av högre bensin- och dieselpriser motverkas genom sänkt elskatt och förändrad fordonsskatt så att nettoskill-

naderna mellan regiontyper blir mindre, även om de inte helt elimineras. Det bör noteras att detta gäller i genomsnitt. Det kommer alltid finnas enskilda hushåll som är nettovinnare respektive nettoförlorare av de samlade förslagen.

§ 86

Svar på remiss av promemorian Energiplanering i kommuner och regioner och en mer energieffektiv offentlig sektor

Ärendenr 2026/1065-1.3.1.5

Samhällsbyggnadsutskottets förslag till beslut

Kommunstyrelsen beslutar att anta bifogat svar på remiss *Energiplanering i kommuner och regioner och en mer energieffektiv offentlig sektor* som sitt eget och avge som Luleå kommuns svar till Klimat- och näringslivsdepartementet.

Sammanfattning av ärendet

Klimat- och näringslivsdepartementet har remitterat promemorian *Energiplanering i kommuner och regioner och en mer energieffektiv offentlig sektor*. Promemorian syftar till att modernisera den kommunala energiplaneringen, genomföra delar av EU:s energieffektivitetsdirektiv samt stärka kommuners och regioners arbete med energiförsörjning, energieffektivisering, elektrifiering och energiberedskap. Målet är att skapa bättre förutsättningar för den gröna omställningen och framtida tillväxt.

Luleå kommun tillstyrker promemorians övergripande syfte att säkerställa en trygg, robust och långsiktigt hållbar energiförsörjning. Kommunen delar bedömningen att energiplaneringen är avgörande för näringslivsutveckling, industriell omställning och framtida investeringar. Samtidigt framhåller kommunen att förslaget innebär en betydande utökning av administrativa uppgifter, riskerar att skapa parallella planeringssystem och underskattar de ekonomiska konsekvenserna för kommunerna.

Remissvaret har utformats med fokus på konsekvenser för energiplanering, samhällsplanering, näringslivsutveckling, beredskap, fastighetsförvaltning och offentlig upphandling.

Luleå kommun bedömer att det finns risk för ökad administrativ börda och dubbelarbete om förslaget leder till parallella planeringssystem. Bristande samordning mellan nationell, regional och lokal nivå kan försvåra genomförandet. Kommunen ser även en risk för att principen om "energieffektivitet först" inte tillräckligt balanseras mot andra samhällsmål som robusthet, försörjningssäkerhet och civilt försvar.

Vidare anser Luleå kommun att förslaget medför ökade administrativa kostnader för datainsamling, analys, rapportering och uppföljning. Kommunen bedömer att de långsiktiga investeringsbehoven för fastighetsbeståndet riskerar att öka, särskilt för att möta högre krav på energiprestanda. Kostnaderna förväntas belasta kommunens budget, varför kommunen framhåller att staten bör finansiera nya uppgifter i enlighet med den kommunala finansieringsprincipen.

Luleå kommuns svar i sin helhet finns i bilaga *Luleå kommuns svar på remiss av promemorian Energiplanering kommuner och regioner och en energieffektiv offentlig sektor*.

Kommunstyrelseförvaltningen har föreslagit kommunstyrelsen besluta att anta bifogat svar på remiss Energiplanering i kommuner och regioner och en mer energieffektiv offentlig sektor som sitt eget och avge som Luleå kommuns svar till Klimat- och näringslivsdepartementet.

Sammanträdet
Kommunstyrelseförvaltningen föredrar ärendet.

Beslutsgång
Ordföranden ställer kommunstyrelseförvaltningens förslag under proposition och finner att samhällsbyggnadsutskottet bifaller förslaget.

Dialog
Ärendet har beretts av kommunstyrelseförvaltningen i samråd med Luleå Energi AB, och infrastruktur- och serviceförvaltningen.

Beslutsunderlag
- Promemoria Energiplanering i kommuner och regioner och en mer energieffektiv offentlig sektor, KLF Hid: 2026.6995
- Luleå kommuns svar på remiss av promemorian Energiplanering kommuner och regioner och en energieffektiv offentlig sektor, KLF Hid: 2026.8707
- Kommunstyrelseförvaltningens förslag till beslut gällande svar på remiss av promemorian Energiplanering i kommuner och regioner och en mer energieffektiv offentlig sektor, KLF Hid: 2026.8706

Svar på remiss Energiplanering i kommuner och regioner och en mer energieffektiv offentlig sektor

KN2026/01494

Kommunens ställningstagande

Luleå kommun tillstyrker promemorians övergripande inriktning att stärka energiplaneringen, energieffektiviseringen och kopplingen mellan energifrågor, samhällsplanering och näringslivsutveckling. Kommunen tillstyrker även att energiberedskap och framtida energi- och effektbehov ges större betydelse i planeringen.

Kommunen avstyrker dock de delar av förslaget som innebär att kommunerna ges ansvar för regionala energi- och effektanalyser samt mellankommunal samordning. Dessa uppgifter bör i stället hanteras på regional nivå. Kommunen motsätter sig även att energiplaneringen utvecklas till ett parallellt planerings- och uppföljningssystem vid sidan av ordinarie verksamhetsstyrning samt att nya kommunala åtaganden införs utan att den kommunala finansieringsprincipen tillämpas.

För kommuner som Luleå är energiplaneringen inte enbart en fråga om energiförsörjning utan även en strategisk förutsättning för näringslivsutveckling, industriell omställning och framtida investeringar. Kommunen ser därför positivt på att promemorian tydligare kopplar samman energiplanering, fysisk planering och näringslivsutveckling. En väl fungerande energiplanering är avgörande för att möjliggöra fortsatt tillväxt, elektrifiering och stärkt konkurrenskraft.

Samtidigt bedömer kommunen att promemorian innebär en betydande utökning av kommunernas ansvar för analys, planering, samordning, rapportering och uppföljning. Flera av de föreslagna uppgifterna avser frågor som redan hanteras inom befintlig lagstiftning och etablerade planeringsprocesser. Kommunen ser därför en risk för parallella planerings- och uppföljningssystem, dubbelarbete och ökade administrativa kostnader utan att nyttan av de nya kraven fullt ut har redovisats.

Luleå kommun anser särskilt att:

- energiplanen bör vara ett strategiskt styrdokument med fokus på mål, inriktning, planeringsförutsättningar och prioriteringar, medan genomförande och uppföljning av åtgärder bör ske inom nämnders och kommunala bolags ordinarie styr- och uppföljningsprocesser,
- regionala energi- och effektunderlag samt samordning av mellankommunala energifrågor bör vara ett ansvar för länsstyrelserna inom ramen för deras regionala samordningsuppdrag, medan kommunerna bör bidra med lokala planeringsunderlag och lokalkännedom,
- befintliga analyser, planeringsunderlag och processer enligt plan- och bygglagen, miljöbalken samt regelverken för samhällsskydd och beredskap ska kunna användas för att uppfylla lagens krav,
- energiplaneringen bör utformas så att den stärker förutsättningarna för näringslivsutveckling, elektrifiering, industriell omställning och framtida etableringar, samtidigt som samspelet mellan nationell, regional och lokal nivå tydliggörs,
- principen om energieffektivitet först måste kunna balanseras mot andra samhällsviktiga mål såsom robusthet, försörjningssäkerhet, civilt försvar, samhällsberedskap, verksamhetskrav och kulturmiljöhänsyn,
- lagstiftningen inte bör leda till parallella planerings-, rapporterings- och uppföljningssystem vid sidan av kommunernas befintliga styrmodeller och planeringsprocesser,
- de administrativa och ekonomiska konsekvenserna för kommunerna, särskilt avseende datainsamling, analys, rapportering, uppföljning, systemutveckling och långsiktiga investeringar i fastighetsbeståndet, är underskattade i promemorian,
- staten bör tillhandahålla nationella vägledningar, metodstöd, analysunderlag och rapporteringsmodeller för att säkerställa likvärdig tillämpning och undvika att varje kommun utvecklar egna metoder,
- nya kommunala uppgifter och kostnader som följer av lagstiftningen ska finansieras i enlighet med den kommunala finansieringsprincipen.

Luleå kommuns synpunkter på förslaget

Energiplanen bör vara ett strategiskt styrdokument

Luleå kommun delar bedömningen att kommunen ska ha en energiplan som beslutas av kommunfullmäktige. Energifrågor är av central betydelse för kommunens långsiktiga samhällsutveckling, fysiska planering, näringslivsutveckling, energiomställning och beredskap.

Kommunen anser dock att energiplanen tydligare bör definieras som ett strategiskt dokument. Promemorian innebär att energiplanen ska innehålla och följas upp genom åtgärder som genomförs inom flera nämnders och kommunala bolags verksamhetsområden. Detta riskerar att skapa ett parallellt styr- och uppföljningssystem vid sidan av kommunens ordinarie mål-, budget- och verksamhetsstyrning.

I kommunens styrmodell omsätts strategiska mål genom nämndernas verksamhetsplaner, investeringsplaner, internbudgetar samt kommunala bolags affärsplaner och ägardirektiv. Krav på att åtgärder ska särredovisas och följas upp inom ramen för energiplanen innebär att samma åtgärder riskerar att planeras, redovisas och följas upp i flera olika system samtidigt.

Kommunen anser därför att energiplanen bör fokusera på mål, inriktning, planeringsförutsättningar och strategiska prioriteringar. Genomförande och uppföljning av konkreta åtgärder bör ske inom respektive nämnds och bolags ordinarie styr- och uppföljningsprocesser.

Vidare behöver det tydliggöras hur energiplanen ska förhålla sig till befintliga styrdokument såsom lokalförsörjningsplaner, underhållsplaner, energieffektiviseringsplaner, investeringsplaner och andra verksamhetsspecifika planeringsunderlag. Kommunen ser annars en risk för ökad administration utan motsvarande mervärde.

Regionala energi- och effektunderlag bör tas fram regionalt

Kommunen bedömer att promemorian lägger ett alltför långtgående ansvar på enskilda kommuner att analysera och samordna frågor som till stor del är regionala, såsom energi- och effektbehov, energiinfrastruktur och mellankommunala beroenden.

Luleå kommun anser att regionala energi- och effektunderlag i första hand bör tas fram av länsstyrelserna inom ramen för deras regionala samordningsansvar. Kommunernas roll bör vara att bidra med lokala planeringsförutsättningar och kunskap om markanvändning, etableringar och samhällsutveckling.

Kommunen noterar att staten inom översiktsplaneringen redan tillämpar en modell där länsstyrelsen ansvarar för planeringsunderlag och redovisning av

statliga och mellankommunala intressen. En motsvarande ansvarsfördelning bör övervägas även inom energiplaneringen.

Kommunen vill samtidigt betona vikten av en nära samverkan mellan kommuner, nätföretag, näringsliv och myndigheter. Särskilt i norra Sverige behöver energi- och effektfrågor analyseras ur ett regionalt perspektiv för att möta behoven från elektrifiering och omfattande industriell omställning.

Befintliga processer bör kunna användas
Kommunen bedömer att flera av promemorians krav överlappar med arbete som redan bedrivs inom:

- risk- och sårbarhetsanalyser,
- Styrel-planering,
- civil beredskap,
- översiktsplanering,
- strategiska miljöbedömningar,
- befintliga energi- och fastighetsförvaltningsprocesser.

Kommunen anser därför att befintliga analyser, planer och underlag ska kunna användas för att uppfylla lagens krav. Nya parallella analys- och rapporteringssystem bör undvikas.

Kommunen bedömer vidare att analyser enligt principen om energieffektivitet först i flera avseenden överlappar med bedömningar som redan genomförs enligt miljöbalkens hushållningsbestämmelser, energihushållningsprincipen och strategiska miljöbedömningar inom fysisk planering.

Det bör därför tydliggöras att befintliga analyser kan användas för att uppfylla lagens krav och att nya parallella analysprocesser inte ska behöva skapas.

Energieffektivitet måste balanseras mot andra samhällsmål
Luleå kommun delar uppfattningen att energieffektivitet ska vara en viktig del av beslutsunderlag för investeringar och planering.

Kommunen vill dock framhålla att energieffektivitet inte ensamt kan vara styrande för samhällsviktig verksamhet. Krav på robusthet, försörjningssäkerhet, civilt försvar och kontinuitet kan i vissa fall motivera lösningar som innebär högre energianvändning, exempelvis reservkraft, redundans och andra beredskapsåtgärder.

Det behövs därför tydligare vägledning kring hur principen om energieffektivitet först ska balanseras mot andra nationella mål.

Konsekvenserna för kommunerna är underskattade
Kommunen bedömer att promemorian underskattar de administrativa och ekonomiska konsekvenserna för kommunerna.

Förslagen kommer att medföra ökade krav på:

- analys,
- datainsamling,
- rapportering,
- uppföljning,
- systemutveckling,
- kvalitetssäkring.

För kommunala fastighetsägare innebär förslagen dessutom ökade långsiktiga investeringsbehov för att möta högre krav på energiprestanda.

Luleå kommun anser därför att staten bör tillhandahålla nationella vägledningar, gemensamma metodstöd och rapporteringsmodeller. Om staten väljer att genomföra förslaget bör de nya uppgifterna finansieras i enlighet med den kommunala finansieringsprincipen.

Avslutande synpunkt
Luleå kommun ser positivt på att energiplaneringen stärks och att framtida energi- och effektbehov ges större vikt i samhällsplaneringen. För att regelverket ska bli ändamålsenligt och långsiktigt hållbart behöver dock ansvar, rådighet och finansiering följa varandra bättre. Kommunen anser därför att regionala analyser bör hanteras på regional nivå, att befintliga processer ska kunna användas för att uppfylla lagens krav och att energiplaneringen inte bör utvecklas till ett parallellt kommunalt styr- och uppföljningssystem.

Luleå Kommun

Promemoria

Klimat- och näringslivsdepartementet

Energiplanering i kommuner och regioner och en mer energieffektiv offentlig sektor

KN2026/01494

Juni 2026

Innehållsförteckning

1 Promemorians huvudsakliga innehåll 5

2 Författningsförslag 6
- 2.1 Förslag till lag om energiplanering i kommuner och regioner 6
- 2.2 Förslag till lag om den offentliga sektorns inköp av energieffektiva varor, tjänster och byggnader 10
- 2.3 Förslag till förordning om energiplanering i kommuner, regioner och statliga förvaltningsmyndigheter 12
- 2.4 Förslag till förordning om den offentliga sektorns inköp av energieffektiva varor, tjänster och byggnader 15
- 2.5 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2009:907) om miljöledning i statliga myndigheter 19
- 2.6 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2009:907) om miljöledning i statliga myndigheter 21
- 2.7 Förslag till förordning om ändring i miljöbedömningsförordningen (2017:966) 24
- 2.8 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2025:784) med instruktion för Statens energimyndighet 25

3 Ärendet 27

4 Energiplanering i kommuner och regioner och en energieffektivare offentlig sektor 28
- 4.1 Nya regler om energiplanering i kommuner och regioner 28
- 4.2 Kommuner ska planera och följa upp åtgärder som en del av energiplaneringen 29
- 4.3 Kommunala energiplaner 31
- 4.4 En energiplan ska vara aktuell och offentliggöras 36
- 4.5 Planering av energieffektiviseringsåtgärder i offentlig sektor 38
- 4.6 Deltagande från berörda och allmänheten i energiplaneringen och uppgiftsskyldighet 41
- 4.7 Minskad energianvändning i offentlig sektor 44
- 4.8 Föreläggande och överklagande 47
- 4.9 Kommuners deltagande i planering för prioritering av samhällsviktiga elanvändare 49
- 4.10 Energieffektivisering i den offentliga sektorns byggnader 50

5 Principen om energieffektivitet först 52
- 5.1 Större investeringar och författningsreglerade planer 52
- 5.2 Policybeslut 57
- 5.3 Kostnads-nyttoanalyser, energifattigdom och tillsyn 58

6 Krav på energieffektivitetsprestanda i upphandling av vissa varor, tjänster och byggnader 59

6.1 En ny lag om den offentliga sektorns inköp av energieffektiva varor, tjänster och byggnader 59
6.2 Krav på energieffektivitetsprestanda vid inköp av varor, tjänster och byggnader 60
6.3 Skyldigheten att ställa krav på energieffektivitetsprestanda gäller vissa varor, tjänster och byggnader 62
6.4 Beaktande av principen om energieffektivitet först i upphandling 67
6.5 Undantag från skyldigheten att ställa krav på energieffektivitetsprestanda och att tillämpa principen om energieffektivitet först 68
6.6 Användning av avtal om energiprestanda 71
6.7 Offentliggörande av information 72
6.8 Uppgiftsskyldighet 72
6.9 Stöd till upphandlande myndigheter och enheter 74
7 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser 75
8 Konsekvenser 78
8.1 Det aktuella problemet och vilken förändring som eftersträvas 78
8.2 Konsekvenser som bedöms uppstå om ingen åtgärd vidtas 78
8.3 Andra alternativ för att uppnå syftet 79
8.4 Förenlighet med EU-rätten 80
8.5 Konsekvenser för offentliga finanser 80
8.6 Konsekvenser för kommuner, regioner och statliga förvaltningsmyndigheter 80
8.7 Konsekvenser för upphandlande myndigheter och enheter 83
8.8 Övriga konsekvenser för myndigheter och domstolar 84
8.8.1 Statens energimyndighet 84
8.8.2 Boverket 85
8.8.3 Domstolarna 85
8.8.4 Upphandlingsmyndigheten 85
8.9 Konsekvenser för företag, enskilda och allmänheten 86
8.10 Åtgärder som vidtagits för att förslaget inte ska medföra mer långtgående kostnader 86
8.11 Konsekvenser för klimatet och miljön 86
8.12 Ikraftträdande 87
8.13 Utvärdering 87
9 Författningskommentar 87
9.1 Förslaget till lag om energiplanering i kommuner och regioner 87
9.2 Förslaget till lag om den offentliga sektorns inköp av energieffektiva varor, tjänster och byggnader 101
Bilaga 1 Artiklarna 3, 5–7, 25.6 och 29.4 och bilaga IV i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2023/1791 av den 13 september 2023 om

energieffektivitet och om ändring av förordning (EU) 2023/955 106

1 Promemorians huvudsakliga innehåll

I promemorian föreslås nya regler om energiplanering i kommuner och regioner. De hittillsvarande reglerna om att kommuner ska ha en energiplanering och ta fram en energiplan moderniseras och anpassas till de nuvarande energipolitiska målen. Det införs även en skyldighet för kommuner och regioner att redovisa åtgärder för energieffektivisering i en långsiktig plan och rapportera uppgifter om energianvändning till Statens energimyndighet.

Vidare föreslås att kommuner, regioner och statliga förvaltningsmyndigheter i vissa fall ska beakta principen om ”energieffektivitet först”.

Det föreslås även att upphandlande myndigheter och enheter ska ta hänsyn till energieffektivitet vid upphandling av vissa varor och tjänster och vid köp och hyra av byggnader och lokaler.

Författningarna föreslås i huvudsak träda i kraft den 1 mars 2027.

2 Författningsförslag

2.1 Förslag till lag om energiplanering i kommuner och regioner

Härigenom föreskrivs[1] följande.

Lagens innehåll

1 § Denna lag innehåller bestämmelser om att kommuner ska ha en energiplanering och att kommuner och regioner ska redovisa åtgärder för en effektiv energianvändning och i vissa fall beakta principen om energieffektivitet först.

Ord och uttryck

2 § I denna lag avses med

1. avtal om energiprestanda: ett avtal om en energieffektiviseringsåtgärd som verifieras och övervakas under avtalsperioden och som innebär att byggentreprenaden, leveranserna eller tjänsterna i åtgärden betalas i förhållande till en avtalad nivå av förbättrad energieffektivitet eller något annat energiprestandakriterium,
2. offentliga organ: kommuner, regioner och enheter som direkt finansieras och administreras av en kommun eller region men som inte är av industriell eller kommersiell karaktär, och
3. energieffektivitet först: detsamma som i artikel 2.18 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2018/1999 av den 11 december 2018 om styrningen av energiunionen och av klimatåtgärder samt om ändring av Europaparlamentets och rådets förordningar (EG) nr 663/2009 och (EG) nr 715/2009, Europaparlamentets och rådets direktiv 94/22/EG, 98/70/EG, 2009/31/EG, 2009/73/EG, 2010/31/EU, 2012/27/EU och 2013/30/EU samt rådets direktiv 2009/119/EG och (EU) 2015/652 och om upphävande av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 525/2013.

Energiplanering i kommuner

3 § Kommuner ska planera och följa upp åtgärder för att främja en trygg energiförsörjning och en effektiv användning av energi och effekt.

Planeringen ska bidra till att efterfrågan på energi möts på kort och lång sikt, även vid fredstida krissituationer och höjd beredskap.

4 § I varje kommun ska det finnas en aktuell energiplan för tillförsel, distribution, lagring och användning av energi i kommunen.

Energiplanen ska beslutas av kommunfullmäktige.

5 § En kommun ska

[1] Jfr Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2023/1791 av den 13 september 2023 om energieffektivitet och om ändring av förordning (EU) 2023/955, i den ursprungliga lydelsen.

1. på kommunens webbplats publicera en aktuell energiplan, och
2. lämna in en aktuell energiplan till den myndighet som regeringen bestämmer.

6 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela
1. ytterligare föreskrifter om innehållet i energiplaner,
2. föreskrifter om hur ofta en kommun ska pröva om en energiplan är aktuell, och
3. föreskrifter om undantag från skyldigheten att lämna in en aktuell energiplan till den myndighet som regeringen bestämmer.

Planering av åtgärder för en effektiv energianvändning i kommuner och regioner

7 § Kommuner och regioner ska i en långsiktig plan redovisa
1. de åtgärder för en effektiv energianvändning som kommunen eller regionen planerar att vidta i sin verksamhet,
2. de åtgärder som kommunen eller regionen planerar att vidta för att mildra konsekvenserna av åtgärderna som planeras enligt 1, om konsekvenserna på ett betydande sätt drabbar låginkomsthushåll, personer som riskerar att drabbas av energifattigdom eller andra utsatta grupper, och
3. i vilken utsträckning det är möjligt att använda avtal om energiprestanda eller andra motsvarande energitjänster vid renovering av byggnader som
a) inte är bostäder,
b) har en användbar total golvyta på mer än 750 kvadratmeter, och
c) ägs och används av ett offentligt organ.

8 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om vad som ska framgå av en redovisning enligt 7 § 3.

Principen om energieffektivitet först

9 § Kommuner och regioner ska innan de beslutar om större investeringar eller författningsreglerade planer beakta principen om energieffektivitet först genom att analysera olika alternativ för att uppnå syftet med investeringen eller den författningsreglerade planen och bedöma de olika alternativen i fråga om energieffektivitet.

En analys behöver inte göras om
1. det har gjorts en strategisk miljöbedömning av den författningsreglerade planen eller en specifik miljöbedömning av investeringen enligt 6 kap. miljöbalken och föreskrifter som har meddelats i anslutning till det kapitlet, eller
2. en annan lag eller en förordning innehåller en skyldighet för kommunen eller regionen att bedöma olika alternativ i fråga om energieffektivitet när investeringen eller den författningsreglerade planen ska göras eller tas fram.

10 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om

1. hur stora investeringar och författningsreglerade planer ska vara för att omfattas av kravet i 9 § första stycket,
2. hur kommuner och regioner ska bedöma olika alternativ i fråga om energieffektivitet enligt 9 § första stycket, och
3. att kommuner och regioner ska lämna uppgifter till den myndighet som regeringen bestämmer om hur principen om energieffektivitet först har beaktats enligt 9 §.

Planering för prioritering av samhällsviktiga elanvändare

11 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om hur kommuner ska delta i statliga myndigheters arbete med planering för prioritering av samhällsviktiga elanvändares elförsörjning.

Kontakter med berörda aktörer och allmänhetens deltagande

12 § Om det främjar de syften som avses i 3 § ska en kommun som en del av energiplaneringen ha kontakter med

– andra kommuner,
– regioner,
– statliga myndigheter,
– de som i yrkesmässig verksamhet använder eller planerar att använda en stor mängd energi eller effekt, och
– de som i yrkesmässig verksamhet producerar, distribuerar eller lagrar el, värme, kyla eller bränslen.

13 § Kommunen eller regionen ska i god tid innan beslut fattas ge allmänheten och berörda aktörer skälig tid att lämna synpunkter innan

1. kommunen beslutar om en energiplan enligt 4 §, eller
2. kommunen eller regionen beslutar om en plan som innehåller en redovisning av åtgärder för en effektiv energianvändning enligt 7 § 1.

Kommunen eller regionen ska ge allmänheten och berörda aktörer information om hur och inom vilken tid synpunkter kan lämnas.

14 § Om det har gjorts en strategisk miljöbedömning av en plan enligt 6 kap. miljöbalken och föreskrifter som har meddelats i anslutning till det kapitlet, behöver kommunen eller regionen inte på något ytterligare sätt ge berörda aktörer och allmänheten möjlighet att lämna synpunkter enligt 13 §.

Uppgiftsskyldighet

15 § Den som i yrkesmässig verksamhet använder eller planerar att använda en stor mängd energi eller effekt, eller som i yrkesmässig verksamhet producerar, distribuerar eller lagrar el, värme, kyla eller bränslen, ska på begäran av en kommun lämna de uppgifter som behövs för energiplanering enligt denna lag och föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen.

16 § Kommuner och regioner ska till den myndighet som regeringen bestämmer lämna uppgifter om den årliga energianvändningen i verksamheter som bedrivs av offentliga organ.

17 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela

1. ytterligare föreskrifter om skyldigheten att lämna uppgifter enligt 16 §, och
2. föreskrifter om undantag från skyldigheten.

Föreläggande

18 § En kommun får förelägga den som är uppgiftsskyldig enligt 15 § att lämna uppgifter till kommunen. Ett föreläggande får förenas med vite.

19 § Den myndighet som regeringen bestämmer får förelägga

1. en kommun som inte lämnar in en fullständig och aktuell energiplan enligt denna lag att göra det, och
2. en kommun eller region som inte lämnar uppgifter enligt 16 § och föreskrifter som har meddelats med stöd av 17 § att göra det.

Överklagande

20 § Ett beslut om föreläggande enligt 18 § och ett beslut om föreläggande enligt 19 § får överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Andra beslut enligt denna lag får inte överklagas.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

---

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2028 i fråga om 5 och 7 §§ och i övrigt den 1 mars 2027.
2. Genom lagen upphävs lagen (1977:439) om kommunal energiplanering.

2.2 Förslag till lag om den offentliga sektorns inköp av energieffektiva varor, tjänster och byggnader

Härigenom föreskrivs[1] följande.

Lagens innehåll

1 § Denna lag innehåller bestämmelser om att upphandlande myndigheter och enheter i vissa fall ska ställa krav på energieffektivitet vid köp av varor, tjänster, byggentreprenader och byggnader och vid hyra av byggnader och lokaler.

Ord och uttryck

2 § I denna lag avses med

1. avtal om energiprestanda: ett avtal om en energieffektiviseringsåtgärd som verifieras och övervakas under avtalsperioden, som innebär att byggentreprenaden, leveranserna eller tjänsterna i åtgärden betalas i förhållande till en avtalad nivå av förbättrad energieffektivitet eller något annat energiprestandakriterium, och
2. offentligt kontrakt: ett skriftligt avtal med ekonomiska villkor som

a) ingås mellan en eller flera upphandlande myndigheter eller enheter och en eller flera leverantörer, och

b) avser leverans av varor, tillhandahållande av tjänster, utförande av byggentreprenad, köp av byggnader eller hyra av byggnader eller lokaler.

I övrigt har ord och uttryck som används i lagen samma betydelse som i lagen (2016:1145) om offentlig upphandling, lagen (2016:1146) om upphandling inom försörjningssektorerna och lagen (2016:1147) om upphandling av koncessioner.

Krav på energieffektivitetsprestanda

3 § Regeringen får meddela föreskrifter om

1. att upphandlande myndigheter och enheter endast får köpa varor, tjänster, byggnader och byggentreprenader med hög energieffektivitetsprestanda och hyra byggnader och lokaler med hög energieffektivitetsprestanda, när de ingår offentliga kontrakt och koncessioner,
2. vilken energieffektivitetsprestanda som ska uppnås enligt 1, och
3. hur det ska visas att energieffektivitetsprestandan enligt 1 är uppnådd.

Bedömningar av alternativ i fråga om energieffektivitet

4 § Upphandlande myndigheter och enheter ska innan de ingår offentliga kontrakt och koncessioner analysera olika alternativ för att uppnå syftet med upphandlingen och bedöma de olika alternativen i fråga om energieffektivitet.

[1] Jfr Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2023/1791 av den 13 september 2023 om energieffektivitet och om ändring av förordning (EU) 2023/955, i den ursprungliga lydelsen.

5 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela

1. ytterligare föreskrifter om skyldigheten i 4 §, och
2. föreskrifter om undantag från skyldigheten.

Avtal om energiprestanda

6 § Upphandlande myndigheter och enheter ska innan de ingår tjänstekontrakt som omfattar tjänster med betydande energianvändning bedöma om det är möjligt att ingå ett avtal om energiprestanda.

Uppgiftsskyldighet

7 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om att upphandlande myndigheter och enheter ska lämna uppgifter om hur de uppfyller kraven i denna lag och föreskrifter som har meddelats i anslutning till lagen.

---

1. Denna lag träder i kraft den 1 mars 2027.
2. Lagen tillämpas inte på upphandlingar, köp av byggnader eller hyra av byggnader eller lokaler som har påbörjats före ikraftträdandet.

2.3 Förslag till förordning om energiplanering i kommuner, regioner och statliga förvaltningsmyndigheter

Härigenom föreskrivs[1] följande.

Inledande bestämmelser

1 § Denna förordning innehåller bestämmelser som ansluter till lagen (2026:000) om energiplanering i kommuner och regioner och bestämmelser om att statliga förvaltningsmyndigheter i vissa fall ska beakta principen om energieffektivitet först.

2 § Förordningen är meddelad med stöd av
– 6 § lagen (2026:000) om energiplanering i kommuner och regioner i fråga om 4–8 §§,
– 8 § samma lag i fråga om 10 §,
– 10 § samma lag i fråga om 11, 13 och 14 §§,
– 17 § samma lag i fråga om 15 § andra stycket och 16 §,
– 8 kap. 7 § regeringsformen i fråga om 13 § och övriga bestämmelser.

Ord och uttryck

3 § Ord och uttryck som används i denna förordning har samma betydelse som i lagen (2026:000) om energiplanering i kommuner och regioner.

Kommuners energiplaner

4 § En energiplan som tas fram av en kommun enligt lagen (2026:000) om energiplanering i kommuner och regioner ska åtminstone innehålla
1. en kartläggning av
a) det kort- och långsiktiga behovet av energi och effekt i kommunen, och
b) förutsättningarna för en trygg energiförsörjning i kommunen,
2. en analys av vilken påverkan de verksamheter som omfattas av planen har på miljö, hälsa och hushållningen med mark, vatten och andra resurser,
3. en redovisning av de åtgärder som berör produktion, distribution, lagring och användning av energi som kommunen planerar att vidta för att främja en trygg energiförsörjning och en effektiv användning av energi och effekt, och
4. en redovisning av de åtgärder för en effektivare energianvändning som kommunen planerar att vidta i sin verksamhet och en beräkning av vilken energibesparing åtgärderna kan ge.

5 § En kartläggning enligt 4 § 1 ska
1. beakta totalförsvarets behov av energiförsörjning, och

[1] Jfr Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2023/1791 av den 13 september 2023 om energieffektivitet och om ändring av förordning (EU) 2023/955, i den ursprungliga lydelsen.

2. ha en sådan omfattning och detaljeringsgrad att planen kan utgöra ett underlag för

– den översiktsplan som kommunen ska ha enligt 3 kap. plan- och bygglagen (2010:900),

– övriga relevanta planer för fysisk planering, och

– nätutvecklingsplaner som distributionsnätföretag ska ta fram enligt 2 kap. 9 § elmarknadslagen (2026:000).

6 § I en kommun med fler än 45 000 invånare ska energiplanen, utöver vad som anges i 4 och 5 §§, innehålla en strategi för hur energieffektiviteten i värme- och kylaförsörjningen kan öka i kommunen (värme- och kylaplan). Två eller flera angränsande kommuner får ha en gemensam värme- och kylaplan, om det är lämpligt med hänsyn till infrastrukturen för värme- och kylaförsörjning.

7 § Statens energimyndighet får meddela ytterligare föreskrifter om innehållet i värme- och kylaplanen.

8 § En kommun ska varje ny mandatperiod pröva om energiplanen är aktuell.

En kommun med fler än 45 000 invånare ska lämna energiplanen till Statens energimyndighet varje gång planen uppdateras.

9 § Statens energimyndighet ska granska att den del av energiplanen som avser värme- och kylaplanen uppfyller de krav som framgår av 6 § och föreskrifter som har meddelats med stöd av 7 §.

Planering av åtgärder för en effektiv energianvändning i kommuner och regioner

10 § Statens energimyndighet får meddela föreskrifter om vad som ska framgå av en redovisning enligt 7 § 3 lagen (2026:000) om energiplanering i kommuner och regioner.

Principen om energieffektivitet först

11 § Med större investeringar och författningsreglerade planer avses i lagen (2026:000) om energiplanering i kommuner och regioner och denna förordning sådana investeringar och planer som uppgår till

1. 100 000 000 euro, eller
2. 175 000 000 euro om det är ett transportinfrastrukturprojekt.

12 § Statliga förvaltningsmyndigheter ska innan de beslutar om större investeringar eller författningsreglerade planer beakta principen om energieffektivitet först genom att analysera olika alternativ för att uppnå syftet med investeringen eller den författningsreglerade planen och bedöma de olika alternativen i fråga om energieffektivitet.

En analys behöver inte göras om

1. det har gjorts en strategisk miljöbedömning av den författningsreglerade planen eller en specifik miljöbedömning av investeringen enligt

6 kap. miljöbalken och föreskrifter som har meddelats i anslutning till det kapitlet,

2. en annan lag eller förordning innehåller en skyldighet för den statliga förvaltningsmyndigheten att bedöma olika alternativ i fråga om energieffektivitet när investeringen eller den författningsreglerade planen ska göras eller tas fram, eller

3. investeringen eller den författningsreglerade planen avser säkerhetskänslig verksamhet eller görs för totalförsvars- eller krisberedskapsändamål.

13 § En kommun, region eller statlig förvaltningsmyndighet ska på begäran av Statens energimyndighet lämna uppgifter om hur den uppfyller kraven att beakta principen om energieffektivitet först vid större investeringar och författningsreglerade planer.

14 § Statens energimyndighet får meddela

1. föreskrifter om hur kommuner, regioner och statliga förvaltningsmyndigheter ska bedöma olika alternativ i fråga om energieffektivitet enligt 9 § lagen (2026:000) om energiplanering i kommuner och regioner och 12 §, och

2. ytterligare föreskrifter om hur värdet av investeringar och författningsreglerade planer enligt 11 § ska beräknas.

Uppgiftsskyldighet för kommuner och regioner

15 § Kommuner och regioner ska lämna uppgifter enligt 16 § lagen (2026:000) om energiplanering i kommuner och regioner till Statens energimyndighet.

Uppgifterna ska inte omfatta energianvändningen i kollektivtrafik.

16 § Statens energimyndighet får meddela ytterligare föreskrifter om

1. skyldigheten att lämna uppgifter enligt 16 § lagen (2026:000) om energiplanering i kommuner och regioner, och

2. undantag från skyldigheten.

Föreläggande

17 § Statens energimyndighet får besluta om förelägganden enligt 19 § lagen (2026:000) om energiplanering i kommuner och regioner.

Vägledning

18 § Statens energimyndighet ska vägleda kommuner och regioner i frågor om tillämpningen av lagen (2026:000) om energiplanering i kommuner och regioner.

---

1. Denna förordning träder i kraft den 1 mars 2027.

2. Genom förordningen upphävs förordningen (1977:440) om kommunal energiplanering.

2.4 Förslag till förordning om den offentliga sektorns inköp av energieffektiva varor, tjänster och byggnader

Härigenom föreskrivs[1] följande.

Förordningens innehåll

1 § Denna förordning innehåller bestämmelser som ansluter till lagen (2026:000) om den offentliga sektorns inköp av energieffektiva varor, tjänster och byggnader.

2 § Förordningen är meddelad med stöd av
– 3 § lagen (2026:000) om den offentliga sektorns inköp av energieffektiva varor, tjänster och byggnader i fråga om 4–6 och 8–15 §§,
– 5 § samma lag i fråga om 4, 5 och 16 §§,
– 7 § samma lag i fråga om 18 §, och
– 8 kap. 7 § regeringsformen i fråga om övriga bestämmelser.

Ord och uttryck

3 § I denna förordning avses med
1. ekodesigndirektivet: Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/125/EG av den 21 oktober 2009 om upprättande av en ram för att fastställa krav på ekodesign för energirelaterade produkter, i lydelsen enligt Europaparlamentets och rådets direktiv 2012/27/EU,
2. EU:s däckmärkningsförordning: Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2020/740 av den 25 maj 2020 om märkning av däck med avseende på drivmedelseffektivitet och andra parametrar, om ändring av förordning (EU) 2017/1369 samt om upphävande av förordning (EG) nr 1222/2009, och
3. EU:s energimärkningsförordning: Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/1369 av den 4 juli 2017 om fastställande av en ram för energimärkning och om upphävande av direktiv 2010/30/EU.

Andra ord och uttryck som används i denna förordning har samma betydelse som i lagen (2026:000) om den offentliga sektorns inköp av energieffektiva varor, tjänster och byggnader.

Tröskelvärden

4 § Kraven i 4 § lagen (2026:000) om den offentliga sektorns inköp av energieffektiva varor, tjänster och byggnader och kraven i 8–15 §§ gäller endast
1. vid köp av en byggnad eller hyra av en byggnad eller lokal där värdet av kontraktet minst uppgår till det tröskelvärde som
a) avses i 5 kap. 1 § lagen (2016:1145) om offentlig upphandling, om den som ska ingå kontraktet är en upphandlande myndighet, eller

[1] Jfr Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2023/1791 av den 13 september 2023 om energieffektivitet och om ändring av förordning (EU) 2023/955, i den ursprungliga lydelsen.

b) avses i 5 kap. 1 § lagen (2016:1146) om upphandling inom försörjningssektorerna, om den som ska ingå kontraktet är en annan upphandlande enhet än en upphandlande myndighet, och

2. andra offentliga kontrakt och koncessioner vars värde beräknas uppgå till minst det tröskelvärde som avses i

a) 3 kap. 1 § lagen (2011:1029) om upphandling på försvars- och säkerhetsområdet,

b) 5 kap. 1 § lagen om offentlig upphandling,

c) 5 kap. 1 § lagen om upphandling inom försörjningssektorerna, eller

d) 5 kap. 1 § lagen (2016:1147) om upphandling av koncessioner.

Undantag för Sveriges militära försvar och allmän säkerhet

5 § Kraven i 4 § lagen (2026:000) om den offentliga sektorns inköp av energieffektiva varor, tjänster och byggnader och kraven i 8–15 §§ gäller inte

1. om tillämpningen skulle inverka skadligt på allmän säkerhet eller hindra insatser mot hot mot folkhälsan,

2. Försvarsmaktens kontrakt, om tillämpningen skulle komma i konflikt med det militära försvarets huvudsakliga syfte, och

3. leverans av sådan militär utrustning som avses i 2 kap. 18 § lagen (2011:1029) om upphandling på försvars- och säkerhetsområdet.

Teknisk genomförbarhet

6 § Kraven i 8–15 §§ gäller endast om det är tekniskt genomförbart att ställa krav på hög energieffektivitetsprestanda.

Möjlighet att ställa högre krav

7 § En upphandlande myndighet eller enhet får ställa högre krav på en vara, tjänst, byggnad, lokal eller byggentreprenad än vad som följer av denna förordning.

Köp av varor med hög energieffektivitetsprestanda

8 § När en upphandlande myndighet eller enhet köper varor som omfattas av en sådan delegerad akt som avses i artiklarna 16 och 20.4 i EU:s energimärkningsförordning, ska myndigheten eller enheten köpa varor som uppfyller kriterierna i artikel 7.2 i den förordningen.

9 § När en upphandlande myndighet eller enhet köper ett produktpaket som helt omfattas av en sådan delegerad akt som avses i artiklarna 16 och 20.4 i EU:s energimärkningsförordning, får myndigheten eller enheten i stället för vad som anges i 8 § köpa det produktpaket som uppfyller kriteriet för den högsta tillgängliga energieffektivitetsklassen.

10 § När en upphandlande myndighet eller enhet köper varor som inte omfattas av 8 § men som omfattas av en genomförandeåtgärd enligt artikel 15 i ekodesigndirektivet, ska myndigheten eller enheten köpa varor som uppfyller de riktvärden för energieffektivitet som anges i genomförandeåtgärden.

11 § När en upphandlande myndighet eller enhet köper däck som omfattas av EU:s däckmärkningsförordning, ska myndigheten köpa däck som uppfyller kriterierna för den högsta klassificeringen för drivmedelseffektivitet enligt bilaga I till den förordningen.

Detta gäller inte om myndigheten av säkerhetsskäl eller med hänsyn till folkhälsan väljer att köpa däck med högsta klassificering för väggrepp på vått underlag eller externt däck- och vägbanebuller.

12 § När en upphandlande myndighet eller enhet köper en vara eller en tjänst som omfattas av EU:s kriterier för grön upphandling, ska myndigheten eller enheten sträva efter att köpa varor och tjänster som uppfyller åtminstone de centrala tekniska specifikationerna i kriterierna. Om det finns motsvarande nationella kriterier får den upphandlande myndigheten eller enheten i stället använda de kriterierna i upphandlingen.

Köp av tjänster med hög energieffektivitetsprestanda

13 § När en upphandlande myndighet eller enhet upphandlar offentliga tjänstekontrakt ska den kräva att tjänsteleverantören endast köper in varor som uppfyller kraven i 8–11 §§, om varorna är nya och ska användas för att tillhandahålla tjänsten.

Köp av byggnader eller byggentreprenader och hyra av byggnader eller lokaler

14 § När en upphandlande myndighet eller enhet köper en byggnad eller en byggentreprenad som avser uppförande av en byggnad eller ingår ett hyresavtal för en byggnad eller en lokal, ska byggnaden uppfylla minst de energieffektivitetskrav som anges i 3 kap. 14 § första stycket 1 plan- och byggförordningen (2011:338) och föreskrifter som har meddelats i anslutning till den paragrafen.

Kravet gäller inte om syftet med köpet är att

a) totalrenovera eller riva byggnaden,

b) sälja byggnaden vidare utan att använda den för eget syfte, eller

c) bevara byggnaden som en byggnad med officiellt skydd som del av en utvald miljö, eller på grund av dess särskilda arkitektoniska eller historiska värde.

15 § Att kravet på energieffektivitetsprestanda som avses i 14 § första stycket är uppfyllt ska kontrolleras med den energideklaration som har upprättats för byggnaden enligt lagen (2006:985) om energideklaration för byggnader och föreskrifter som har meddelats i anslutning till den lagen.

Bedömningar av alternativ i fråga om energieffektivitet

16 § Statens energimyndighet får meddela föreskrifter om hur upphandlande myndigheter och enheter ska bedöma olika alternativ i fråga om energieffektivitet enligt 4 § lagen (2026:000) om den offentliga sektorns inköp av energieffektiva varor, tjänster och byggnader.

Uppgiftsskyldighet

17 § Bestämmelser om rapportering och uppföljning av hur statliga myndigheter har ställt krav på energieffektivitetsprestanda finns i förordningen (2009:907) om miljöledning i statliga myndigheter.

18 § En upphandlande myndighet eller enhet som inte är en statlig myndighet ska på begäran av Statens energimyndighet lämna uppgifter om hur myndigheten eller enheten uppfyller kraven i lagen (2026:000) om den offentliga sektorns inköp av energieffektiva varor, tjänster och byggnader och föreskrifter som meddelats i anslutning till den lagen.

---

1. Denna förordning träder i kraft den 1 mars 2027.
2. Genom förordningen upphävs förordningen (2014:480) om myndigheters inköp av energieffektiva varor, tjänster och byggnader.
3. Den upphävda förordningen gäller dock fortfarande för upphandlingar, köp av byggnader eller hyra av byggnader eller lokaler som har påbörjats före ikraftträdandet.
4. Förordningen tillämpas inte på upphandlingar, köp av byggnader eller hyra av byggnader eller lokaler som har påbörjats före ikraftträdandet.
5. Bestämmelsen i 14 § tillämpas inte när en upphandlande myndighet eller enhet ingår ett förnyat hyresavtal för en byggnad eller lokal som myndigheten eller enheten hyr vid ikraftträdandet.

2.5 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2009:907) om miljöledning i statliga myndigheter

Härigenom föreskrivs att 20 a och 20 b §§ och bilaga 1 till förordningen (2009:907) om miljöledning i statliga myndigheter ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
20 a §[1]	
Domstolarna ska redovisa svar i de delar av bilaga 1 som rör *energieffektiva* inköp enligt förordningen (2014:480) om myndigheters inköp av energieffektiva varor, tjänster och byggnader.	Domstolarna ska redovisa svar i de delar av bilaga 1 som rör *1. årlig energianvändning, och* *2.* inköp enligt förordningen (2014:480) om myndigheters inköp av energieffektiva varor, tjänster och byggnader.
20 b §[2]	
Naturvårdsverket ska senast den 15 april varje år *till regeringen* lämna en sammanfattning av myndigheternas årliga redovisningar enligt 20 §.	Naturvårdsverket ska senast den 15 april varje år lämna *1.* en sammanfattning av myndigheternas årliga redovisningar enligt 20 § *till regeringen, och* *2. en sammanställning av myndigheternas årliga redovisningar av uppgifter om årlig energianvändning enligt 20 och 20 a §§ till Statens energimyndighet*.

Denna förordning träder i kraft den 1 mars 2027.

[1] Senaste lydelse 2025:631.
[2] Senaste lydelse 2015:229.

Bilaga 1[3]

FORMULÄR FÖR REDOVISNING AV MILJÖLEDNINGSARBETE

Del 2 Uppföljning av miljöledningsarbetets effekter

---

2. Energianvändning

2.1 Årlig energianvändning i kilowattimmar totalt, per årsarbetskraft *och per kvadratmeter total användbar golvarea* uppdelat på a) verksamhetselektricitet, *och* b) övrig energianvändning	2.1 Årlig energianvändning i kilowattimmar totalt *och* per årsarbetskraft uppdelat på a) verksamhetselektricitet, b) *mobilitetstjänster, dock inte kollektivtrafik, och* *c)* övrig energianvändning. *För verksamhetselektricitet och övrig energianvändning ska energianvändningen även redovisas per kvadratmeter total användbar golvarea.*

---

[3] Bilagan fick sin nuvarande beteckning genom 2025:631.

2.6 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2009:907) om miljöledning i statliga myndigheter

Härigenom föreskrivs att 20 a § och bilaga 1 till förordningen (2009:907) om miljöledning i statliga myndigheter ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt avsnitt 2.5	*Föreslagen lydelse*
20 a §[1]	
Domstolarna ska redovisa svar i de delar av bilaga 1 som rör	
1. årlig energianvändning, och	
2. inköp enligt *förordningen (2014:480) om myndigheters inköp av energieffektiva varor, tjänster och byggnader*.	2. inköp enligt *lagen (2026:000) om den offentliga sektorns inköp av energieffektiva varor, tjänster och byggnader*.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2028.

[1] Senaste lydelse 2026:000.

Bilaga 1[2]

FORMULÄR FÖR REDOVISNING AV MILJÖLEDNINGSARBETE

Del 2 Uppföljning av miljöledningsarbetets effekter

3. Miljökrav i upphandling

3.1 Andel upphandlingar och avrop där miljökrav ställts av det totala antalet upphandlingar och avrop (anges i procent).

3.2 Antal upphandlingar över tröskelvärdet där energikrav enligt *förordningen (2014:480) om statliga myndigheters inköp av energieffektiva varor, tjänster och byggnader* har ställts.

3.2 Antal upphandlingar över tröskelvärdet där energikrav enligt *lagen (2026:000) om den offentliga sektorns inköp av energieffektiva varor, tjänster och byggnader* har ställts.

Om krav enligt lagen inte har ställts vid upphandlingar över tröskelvärdet, ange skälen för det:

☐ *Kostnadseffektivitet*

☐ *Ekonomisk genomförbarhet*

☐ *Hållbarhet i vidare bemärkelse*

☐ *Teknisk lämplighet*

☐ *Tillräcklig konkurrens*

☐ *Annat, nämligen:*

Antal upphandlingar över tröskelvärdet där krav på energieffektivitetsprestanda inte har ställts på grund av det inte var tekniskt genomförbart att ställa sådana krav.

3.3 Har myndigheten ställt energikrav vid nytecknande av hyresavtal eller inköp av byggnader?

☐ Ja ☐ Nej

3.3 Har myndigheten ställt energikrav vid nytecknande av hyresavtal eller inköp av byggnader *över tröskelvärdet*?

[2] Bilagan fick sin nuvarande beteckning genom 2025:631.

Om nej, ange skälen för det:

☐ *Kostnadseffektivitet*

☐ *Ekonomisk genomförbarhet*

☐ *Hållbarhet i vidare bemärkelse*

☐ *Teknisk lämplighet*

☐ *Tillräcklig konkurrens*

☐ Har inte tecknat nytt hyresavtal eller köpt byggnad sedan *förordning (2014:480) om statliga myndigheters inköp av energieffektiva varor, tjänster och byggnader infördes*.

☐ *Teknisk genomförbarhet*

☐ *Syftet med inköpet är att totalrenovera, riva, sälja eller bevara byggnaden.*

☐ Har inte tecknat nytt hyresavtal eller köpt byggnad sedan *lagen (2026:000) om den offentliga sektorns inköp av energieffektiva varor, tjänster och byggnader trädde i kraft*.

_ Annat, nämligen:

2.7 Förslag till förordning om ändring i miljöbedömningsförordningen (2017:966)

Härigenom föreskrivs att 2 § miljöbedömningsförordningen (2017:966) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
2 §[1]	
En betydande miljöpåverkan ska antas enligt 6 kap. 3 § första stycket miljöbalken, om 1. genomförandet av planen, programmet eller ändringen kan komma att omfatta en verksamhet eller åtgärd som kräver tillstånd enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken, eller 2. planen, programmet eller ändringen anger förutsättningar för att bedriva sådana verksamheter eller vidta sådana åtgärder som anges i 6 § eller bilagan till denna förordning och är a) ett åtgärdsprogram enligt 5 kap. 8 § miljöbalken, b) en avfallsplan enligt 15 kap. 41 § miljöbalken eller enligt 9 kap. 11 § avfallsförordningen (2020:614), c) en översiktsplan enligt 3 kap. plan- och bygglagen (2010:900), d) en regionplan enligt 7 kap. plan- och bygglagen,	
e) en *plan för tillförsel, distribution och användning av energi* enligt lagen *(1977:439) om kommunal energiplanering*,	e) en *energiplan* enligt lagen *(2026:000) om energiplanering i kommuner och regioner,*
f) en länsplan enligt förordningen (1997:263) om länsplaner för regional transportinfrastruktur, g) en havsplan enligt havsplaneringsförordningen (2015:400), h) en plan för moderna miljövillkor enligt 11 kap. 28 § miljöbalken, eller i) en annan plan eller ett annat program som avser jord- eller skogsbruk, fiske, energi, industri, transporter, regional utveckling, avfallshantering, vattenförvaltning, telekommunikationer, turism, fysisk planering eller markanvändning.	

Denna förordning träder i kraft den 1 mars 2027.

[1] Senaste lydelse 2020:694.

2.8 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2025:784) med instruktion för Statens energimyndighet

Härigenom föreskrivs[1] att 19 § förordningen (2025:784) med instruktion för Statens energimyndighet ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
19 §	
Energimyndigheten ska i fråga om Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2023/1791 av den 13 september 2023 om energieffektivitet och om ändring av förordning (EU) 2023/955, i den ursprungliga lydelsen,	
1. främja och bevaka utvecklingen på marknaderna för energitjänster samt uppmärksamma behov av åtgärder för att undanröja hinder som hämmar utvecklingen på dessa marknader i enlighet med vad som anges i artikel 29,	
2. ansvara för årlig uppföljning av kumulativ energibesparing i enlighet med riktlinjer i regeringens plan för genomförande av artikel 8,	
3. ansvara för den årliga uppföljningen av offentliga organs slutliga energianvändning enligt artikel 5,	
4. se till att informationen om tillgängliga energieffektivitetsåtgärder, enskilda åtgärder och de finansiella och rättsliga ramarna tydligt redovisas och sprids till alla berörda marknadsaktörer på det sätt som avses i artikel 22,	
5. lämna information till banker och andra finansinstitut om möjligheter att delta i finansieringen av åtgärder för att förbättra energieffektiviteten på det sätt som avses i artikel 30,	
6. tillsammans med berörda aktörer, däribland lokala och regionala myndigheter, främja initiativ för att informera, medvetandegöra och utbilda allmänheten om hur man kan förbättra energieffektiviteten,	
7. stödja offentliga organ, upphandlande enheter samt andra relevanta aktörer genom kompetenshöjande informationsinsatser i syfte att förbättra energieffektiviteten, *och*	7. stödja offentliga organ, upphandlande enheter samt andra relevanta aktörer genom kompetenshöjande informationsinsatser i syfte att förbättra energieffektiviteten,
8. fullgöra de uppgifter som krävs för att göra det möjligt för datacenteroperatörer att rapportera på det sätt som avses i artikel 12.	8. fullgöra de uppgifter som krävs för att göra det möjligt för datacenteroperatörer att rapportera på det sätt som avses i artikel 12*,*
	9. främja att olika energieffektivitetslösningar beaktas av offentliga aktörer vid beslut som påverkar energianvändning och

[1] Jfr Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2023/1791 av den 13 september 2023 om energieffektivitet och om ändring av förordning (EU) 2023/955, i den ursprungliga lydelsen.

energieffektivitet på det sätt som avses i artikel 3,

10. främja användning av kostnads-nyttometoder och göra sådana tillgängliga för allmänheten på det sätt som avses i artikel 3,

11. främja energieffektivitetsåtgärder som minskar energifattigdom på det sätt som avses i artikel 3, och

12. bevaka hur principen om energieffektivitet först påverkar energianvändning, energieffektivitet och energisystem på det sätt som avses i artikel 3.

Denna förordning träder i kraft den 1 mars 2027.

3 Ärendet

Samlade bestämmelser om energieffektivisering infördes på EU-nivå genom Europaparlamentets och rådets direktiv 2012/27/EU av den 25 oktober 2012 om energieffektivitet, om ändring av direktiven 2009/125/EG och 2010/30/EU och om upphävande av direktiven 2004/8/EG och 2006/32/EG (det ursprungliga energieffektivitetsdirektivet). Direktivet har nu omarbetats i sin helhet genom Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2023/1791 av den 13 september 2023 om energieffektivitet och om ändring av förordning (EU) 2023/955, i denna promemoria benämnt energieffektivitetsdirektivet.

Regeringen gav den 12 oktober 2023 Statens energimyndighet (Energimyndigheten) i uppdrag att ta fram underlag inför Sveriges genomförande av artiklarna 5 och 6 i energieffektivitetsdirektivet. Myndigheten har slutredovisat uppdraget i rapporten Underlag inför genomförande av artikel 5 och 6 i det omarbetade direktivet för energieffektivisering (KN2023/04433).

Regeringen gav den 8 maj 2024 Energimyndigheten i uppdrag att ta fram underlag inför Sveriges genomförande av bland annat artikel 3 i energieffektivitetsdirektivet. Myndigheten lämnade förslag på genomförande av bl.a. artikel 3 i rapporten Underlag för genomförande av delar av de omarbetade EU-direktiven om energieffektivitet, byggnaders energiprestanda och förnybar energi (KN2024/01007).

Enligt lagen (1977:439) om kommunal energiplanering ska kommuner i sin planering främja hushållningen med energi och verka för en säker och tillräcklig energitillförsel. Regeringen gav den 6 juli 2023 Länsstyrelsen i Västra Götaland och Energimyndigheten i uppdrag att utveckla den regionala och lokala energiplaneringen. Energimyndigheten har redovisat slutsatserna i rapporten Redovisning av uppdrag att utveckla regional och lokal energiplanering för elektrifiering (KN2024/01461).

Energieffektivitetsdirektivet skulle i huvudsak varit genomfört den 11 oktober 2025. Denna promemoria, som har tagits fram i Klimat- och näringslivsdepartementet, innehåller förslag för att genomföra de delar av direktivet som avser den offentliga sektorns energianvändning och krav på energieffektivitetsprestanda i offentlig upphandling, artiklarna 5–7, 25.6 och 29.4. Promemorian innehåller också förslag för att genomföra kraven i artikel 3 om principen om energieffektivitet först. Därutöver innehåller promemorian ett förslag till en ny lag om energiplanering i kommuner och regioner och en ny förordning som ansluter till den lagen, men som också reglerar energiplanering i statliga förvaltningsmyndigheter.

Artiklarna 3, 5–7, 25.6 och 29.4 i energieffektivitetsdirektivet finns i bilagan.

4 Energiplanering i kommuner och regioner och en energieffektivare offentlig sektor

4.1 Nya regler om energiplanering i kommuner och regioner

Förslag

Den hittillsvarande lagen om kommunal energiplanering och förordningen om kommunal energiplanering ska upphävas och ersättas av en ny lag och förordning.

Skälen för förslaget

Kommuner ska i sin planering bland annat främja hushållningen med energi, verka för en säker och tillräcklig energitillförsel och ta fram en aktuell energiplan. Bestämmelser om det finns i lagen (1977:439) om kommunal energiplanering och förordningen (1977:440) om kommunal energiplanering. Kraven på energiplanering har sitt ursprung i oljekrisen under slutet av 1970-talet när Sverige befann sig i en energiomställning för att minska beroendet av olja, genom bland annat ökad elektrifiering och användning av biobränslen i värmesektorn. Behovet av en kommunal energiplanering är minst lika viktigt i dag då Sverige också står inför ett kraftigt ökat elbehov. Det säkerhetspolitiska läget i Sveriges närområde har kraftigt försämrats sedan Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina, vilket har tydliggjort behovet av en robust och leveranssäker energiförsörjning. Mot denna bakgrund krävs en utvecklad energiplanering som också tar höjd för de nya energipolitiska mål som fastställts under mandatperioden.

Flera utredningar har lyft behovet av en översyn av lagen om kommunal energiplanering, bland annat Miljömålsrådet i sin årsrapport 2022 och Klimaträttsutredningens betänkande Rätt för klimatet (SOU 2022:21 s. 244 och 245). Energimyndigheten anger i rapporten Redovisning av uppdrag att utveckla regional och lokal energiplanering för elektrifiering att lagen i huvudsak uppfyller sitt syfte, men lämnar flera förslag på hur lagen kan utvecklas.

I energieffektivitetsdirektivet finns det regler om energieffektivisering i offentlig sektor, vilka innebär att det tillkommer flera nya skyldigheter för kommuner och regioner. Vidare finns det i energieffektivitetsdirektivet krav på kommuner, regioner och statliga förvaltningsmyndigheter att i vissa fall beakta principen om energieffektivitet först. Lagen om kommunal energiplanering bör därför i vissa delar inte enbart gälla för kommuner utan även gälla för regioner och förordningen som ansluter till lagen bör i vissa fall också gälla för statliga förvaltningsmyndigheter. Lagen och förordningen är även i övrigt i behov av en omarbetning. Det bör därför införas en ny lag om energiplanering i kommuner och regioner och en ny förordning som ansluter till lagen, men som också reglerar energiplanering i statliga förvaltningsmyndigheter.

4.2 Kommuner ska planera och följa upp åtgärder som en del av energiplaneringen

Förslag

En kommun ska planera och följa upp åtgärder för att främja en trygg energiförsörjning och en effektiv användning av energi och effekt.

Planeringen ska bidra till att efterfrågan på energi möts på kort och lång sikt, även vid fredstida krissituationer och höjd beredskap.

Skälen för förslaget

Den kommunala energiplaneringen ska bidra till att nå de energipolitiska mål som riksdagen har beslutat

Kommuner är redan i dag skyldiga att ha en energiplanering som främjar hushållning med energi och som verkar för en säker och tillräcklig energitillförsel (1 § lagen om kommunal energiplanering). Sedan lagen tillkom för nästan 50 år sedan har mycket hänt både i samhället och i energipolitiken.

Det övergripande målet för energipolitiken är att skapa villkor för en effektiv och hållbar energianvändning och en kostnadseffektiv svensk energiförsörjning med låg negativ påverkan på hälsa, miljö och klimat och att underlätta omställningen till ett ekologiskt hållbart samhälle. Därutöver finns det fem mål för energipolitiken som riksdagen har beslutat om (prop. 2025/26:1, utg.omr. 21, bet. 2025/26:NU3, rskr. 2025/26:118).

I samband med den senaste ändringen av de energipolitiska målen tillkom bland annat ett energiplaneringsmål och ett leveranssäkerhetsmål (prop. 2023/24:105, bet. 2023/24:NU14, rskr. 2023/24:201). Planeringsmålet innebär att planeringen av det svenska elsystemet ska ge förutsättningar för att leverera den el som behövs för en ökad elektrifiering och att möjliggöra den gröna omställningen. Leveranssäkerhetsmålet innebär att det svenska elsystemet ska ha förmågan att leverera el där efterfrågan finns, i rätt tid och i tillräcklig mängd, i den utsträckning det är samhällsekonomiskt effektivt. Omotiverade hinder i elsystemet ska undanröjas för att skapa förutsättningar för en effektiv marknad som främjar konkurrenskraftiga priser.

Regeringen har uttryckt att Sverige för närvarande bör planera för att kunna möta ett elbehov om minst 300 terawattimmar 2045. Regeringen har också bedömt att energiplaneringen bör utvecklas på nationell, regional och lokal nivå för att bidra till uppfyllelsen av energiplaneringsmålet genom att öka förståelsen och kunskapen hos olika aktörer om energisystemets utveckling och behov. Den kommunala energiplaneringen har särskilt lyfts fram som viktig (prop. 2023/24:105 s. 26–31). För att den kommunala energiplaneringen ska bidra till att nå de energipolitiska målen är det viktigt att den nya lagen utformas med hänsyn till de uttryck och mål som framgår av den långsiktiga inriktningen för energipolitiken.

Den kommunala energiplaneringen ska främja en trygg energiförsörjning

Enligt den hittillsvarande lagen om kommunal energiplanering ska kommunen främja en säker och tillräcklig energitillförsel. Med energitillförsel avses normalt produktion av el, värme, kyla och andra energibärare. Kommunerna har i praktiken tolkat skyldigheten som att den även omfattar energidistribution. Detta bör dock framgå tydligare, eftersom fysisk planering för att till exempel bygga ut elnät eller upprätthålla infrastruktur för drivmedel har en viktig roll för att se till att de energipolitiska målen nås.

I propositionen för energipolitikens långsiktiga inriktning används uttrycket trygg energiförsörjning. Det uttrycket omfattar samtliga delar av energisystemet i form av produktion, lagring och distribution av el, värme, kyla och bränslen såsom gas och drivmedel. Även kopplingar mellan dessa områden omfattas av uttrycket. Planeringsmålet och leveranssäkerhetsmålet är en del av en trygg energiförsörjning. Enligt den långsiktiga energipolitiska inriktningen bör Sveriges energisystem fortsätta att utvecklas för att möta ambitionshöjningen inom totalförsvarsområdet. Även frågor om beredskap och ökad robusthet omfattas av uttrycket trygg energiförsörjning. För att tydliggöra kopplingen till de energipolitiska målen bör det därför framgå av den nya lagen att kommunen i energiplaneringen ska främja en trygg energiförsörjning.

Den kommunala energiplaneringen ska främja en effektiv användning av energi och effekt

Enligt den hittillsvarande lagen om kommunal energiplanering ska kommunen planera för en effektiv användning av energi. Det finns däremot ingen styrning mot att kommunerna även ska främja en effektiv användning av effekt, till exempel genom att planera och följa upp åtgärder för att undvika effekttoppar.

Effektbalansen i det svenska elsystemet har försämrats under senare år och Affärsverket svenska kraftnäts prognos visar på fortsatt försämring. Det är en utveckling som riskerar att leda till längre ledtider för att få anslutningar till elnätet, höga elpriser och effektbrist vilket i värsta fall kan medföra elavbrott som kan drabba både hushåll och företag. Det behövs en fortsatt utbyggnad av elnäten och mer elproduktion med rätt egenskaper och på rätt plats för att få en bättre balans mellan produktion och användning av el i alla delar av Sverige. Efterfrågeflexibilitet och energilager kan också utvecklas vidare och i framtiden bidra till en tryggare energiförsörjning. När det gäller flexibilitet finns det en potential att flytta förbrukning utan att det påverkar elanvändare negativt.

Inom ramen för arbetet med att främja en trygg energiförsörjning, där produktion och distribution av el är en viktig del, kommer kommunen även att främja en förbättrad effektbalans. För att kommunernas energiplanering på ett tydligt sätt ska bidra till att nå de energipolitiska målen bör det dock framgå av lagen att kommunerna, utöver en effektiv användning av energi, även ska planera för en effektiv användning av effekt.

Planeringen ska bidra till att efterfrågan på energi möts på kort och lång sikt, även vid fredstida krissituationer och höjd beredskap

Enligt planeringsmålet ska det svenska elsystemet ha förmågan att leverera el där efterfrågan finns, i rätt tid och i tillräcklig mängd. Även de andra delarna av energisystemet behöver kunna leverera energi till samhället på kort och lång sikt och under samtliga förhållanden, dvs. i fredstida normalläge, vid fredstida krissituationer och vid höjd beredskap, inklusive när Sverige är i krig då högsta beredskap råder. En planering för sådan beredskap är särskilt angelägen med hänsyn till det allvarliga säkerhetspolitiska läget. Det kan till exempel gälla tillförsel och distribution av drivmedel, energigaser och fjärrvärme vid en allvarlig kris. Kommunens energiplanering bör därför bidra till att efterfrågan på energi möts på kort och lång sikt, även vid fredstida krissituationer och höjd beredskap.

Med energiplanering avses att kommunen ska planera och följa upp åtgärder

För att kommunens energiplanering ska fungera väl behöver kommunen följa upp de mål och åtgärder som kommunen planerar att vidta. På så sätt kan kommunen följa och utvärdera arbetet och vid behov uppdatera planeringen med hänsyn till vilka insatser som behövs. Det bör därför tydligt framgå av lagen att kommunen både ska planera och följa upp åtgärder för att främja en trygg energiförsörjning och en effektiv användning av energi och effekt.

4.3 Kommunala energiplaner

Förslag

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela ytterligare föreskrifter om innehållet i energiplaner.

Kommuners energiplaner ska även omfatta frågor om lagring av energi. Energiplanen ska även innehålla en kartläggning av det kort- och långsiktiga behovet av energi och effekt och förutsättningarna för en trygg energiförsörjning i kommunen. Kartläggningen ska beakta totalförsvarets behov av energiförsörjning och ha en sådan omfattning och detaljeringsgrad att planen kan utgöra ett underlag för kommunens översiktsplan och övriga relevanta planer för fysisk planering och distributionsnätsföretagens nätutvecklingsplaner. Planen ska dessutom innehålla en redovisning av de åtgärder som berör produktion, distribution, lagring och användning av energi som kommunen planerar att vidta för att främja en trygg energiförsörjning och en effektiv användning av energi och effekt. De åtgärder för en effektiv energianvändning som kommunen planerar att vidta i sin verksamhet och en beräkning av vilken energibesparing åtgärderna kan ge ska också redovisas i planen.

I en kommun med fler än 45 000 invånare ska energiplanen även innehålla en värme- och kylaplan. Två eller flera angränsande kommuner ska få ha en gemensam värme- och kylaplan, om det är lämpligt med hänsyn till infrastrukturen för värme- och kylaförsörjning.

Energimyndigheten ska få meddela ytterligare föreskrifter om innehållet i värme- och kylaplanen.

Skälen för förslaget

En energiplan bör innehålla fler obligatoriska uppgifter

På samma sätt som gällt hittills bör kommuner vara skyldiga att ta fram en aktuell energiplan för tillförsel, distribution och användning av energi i kommunen. För att planen ska bidra till att främja en trygg energiförsörjning och en effektiv användning av energi och effekt bör planen även omfatta frågor om lagring av energi, som kan vara en viktig åtgärd för att till exempel minska toppar i effektbehovet.

En energiplan ska redan i dag innehålla en övergripande miljökonsekvensbeskrivning. Energimyndigheten bedömer i rapporten Redovisning av uppdrag att utveckla regional och lokal energiplanering för elektrifiering att det är positivt att kommuner har möjlighet att anpassa innehållet i energiplanen efter förutsättningarna i kommunen. Myndigheten framför dock att det behöver förtydligas vad som ska framgå av planen för att den ska harmonisera bättre med EU-direktiv på energiområdet, distributionsnätsföretagens nätutvecklingsplaner och med annan lagstiftning om kommunal fysisk planering, särskilt på plan- och byggområdet. Utöver de områden som tas upp i myndighetens rapport är det viktigt att energiplanen på ett tydligt sätt bidrar till att uppfylla syftet med energiplaneringen. En energiplan bör därför innehålla fler obligatoriska uppgifter, vilket beskrivs mer i detalj nedan i detta avsnitt.

Föreskrifter om innehållet i en energiplan bör finnas på lägre normnivå än lag. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer bör därför få meddela sådana föreskrifter. Att planen ska omfatta en övergripande miljökonsekvensbeskrivning bör inte längre framgå av lagen utan kan framgå av föreskrifter som meddelas med stöd av bemyndigandet.

Energiplanen ska innehålla en kartläggning av behovet av energi och effekt och förutsättningarna för en trygg energiförsörjning

Sveriges kommuner har olika förutsättningar när det gäller yta, befolkning, befolkningstäthet och näringslivsstruktur. En geografiskt liten kommun med hög befolkningstäthet har andra möjligheter och utmaningar i energiplaneringen jämfört med en geografiskt stor kommun med liten befolkningstäthet. I energiplaneringen behöver kommunen analysera det framtida behovet av energi och effekt i kommunen med hänsyn till näringslivs- och befolkningsutvecklingen. När det gäller näringslivets planer kan kommunen till exempel få information genom dialog med elnätsföretag om nya eller utökade anslutningar och genom att intervjua större energianvändare i kommunen om deras planer på att elektrifiera processer eller utöka verksamheten. Genom kontakter med andra kommuner och regionala aktörer kan kommunen också få information om behovet av energi och effekt i närområdet, se avsnitt 4.6.

I avsnitt 4.2 föreslås att syftet med den kommunala energiplaneringen ska vara att främja en trygg energiförsörjning och en effektiv användning

av energi och effekt. För att kommunen ska kunna planera och följa upp åtgärder för att uppfylla det syftet krävs att kommunen först har kartlagt det kort- och långsiktiga behovet av energi och effekt och förutsättningarna för en trygg energiförsörjning i kommunen. Det bör därför införas ett krav på att energiplanen ska innehålla en sådan kartläggning.

I avsnitt 4.2 föreslås att energiplaneringen ska bidra till att efterfrågan på energi möts på kort och lång sikt, även vid fredstida krissituationer och höjd beredskap. Energiförsörjningen är en viktig del av totalförsvaret, inte bara för lokala behov i kommunen utan också för regionala och nationella behov med koppling till kommunen. Exempel på lokala behov är energiförsörjning av kommunens totalförsvarsviktiga verksamheter, som vattenförsörjning och avfallshantering. Exempel på nationella behov med koppling till kommunen är anläggningar som är viktiga för nationell drivmedelsförsörjning.

I energiplaneringen behöver kommunen bland annat identifiera vilka verksamheter och processer som behöver fungera vid bortfall av energiförsörjning och planera och följa upp åtgärder för att tillgodose totalförsvarets behov av energiförsörjning i fysisk planering.

Kommuner är skyldiga att fastställa en plan för hur de ska hantera extraordinära händelser, se lagen (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap. Den planen bör kunna vara till nytta i arbetet med att i energiplaneringen beakta totalförsvaret och beredskapsfrågor.

För att kommunen ska kunna främja en trygg energiförsörjning, där efterfrågan på energi kan mötas även vid fredstida krissituationer och höjd beredskap, bör det därmed införas ett krav på att kartläggningen av behovet av energi och effekt och förutsättningarna för en trygg energiförsörjning ska beakta totalförsvarets behov av energiförsörjning. I sammanhanget bör erinras om de skyldigheter, inklusive krav på bland annat säkerhetsskyddsåtgärder, som följer av säkerhetsskyddslagen (2018:585).

En tydligare koppling mellan energiplanering och fysisk planering

Kommunerna har en central roll i energiplaneringen genom det kommunala planmonopolet, som bland annat innebär ett ansvar att ta fram översiktsplaner och detaljplaner. En kommun ska ha en översiktsplan som omfattar kommunen. Översiktsplanen ska ange inriktningen för den långsiktiga utvecklingen av den fysiska miljön och ge vägledning för hur mark- och vattenområden ska användas och hur den byggda miljön ska användas, utvecklas och bevaras. Kommuner får också reglera mark- och vattenområdens användning, bebyggelse och byggnadsverk med detaljplaner eller områdesbestämmelser. Planläggningen ska bland annat främja en långsiktigt god hushållning med energi. Bestämmelser om fysisk planering finns i plan- och bygglagen (2010:900) och föreskrifter som ansluter till den lagen.

Enligt uppgifter från Boverket kan energiplanen vara ett användbart underlag för översiktsplanen och minska utredningsbehovet. Boverket anger också att energiplanen bör kopplas till översiktsplanen så att energisektorns mark- och vattenbehov kan tillgodoses.

Genom att använda verktyg inom fysisk planering kan kommunen möjliggöra ny produktion och distribution av el, värme, kyla och bränslen. Det gäller särskilt arbetet med kommunens översiktsplan och detaljplaner, eftersom en utbyggnad av energisystemet innebär en ökad mark- och vattenanvändning. Kommunens översiktsplan behöver till exempel konkretisera de behov och brister som energiplaneringen visar på. Det kan handla om markanspråk som behövs för energiinfrastruktur, energiintensiv verksamhet eller laddning av elfordon.

Samtidigt behöver kommunen i energiplaneringen ta hänsyn till översiktsplanen för att förstå påverkan inom energiområdet. Energiplanen bör vara ett underlag vid avvägningar i översiktsplaneringen för att kommunen ska kunna planera med hänsyn till behovet av energi och effekt. Även andra planer kan ha betydelse för energiplaneringen, till exempel klimathandlingsplaner, näringslivsstrategier och trafikstrategier. Energiplanen bör även kunna vara ett underlag till sådana planer.

Företag som äger regionnät eller lokalnät (distributionsnätsföretag) ska vartannat år ta fram en nätutvecklingsplan. Det är en plan som beskriver hur elnäten ska utvecklas för att möta framtida behov. Nätutvecklingsplanerna ska bidra till öppenhet och transparens, så att till exempel en kommun kan få information om vilka planer som finns för elnätets utveckling i ett visst område. Nätutvecklingsplanerna är ett viktigt underlag för kommunernas energiplanering. Energiplanerna har omvänt en viktig funktion när en nätutvecklingsplan tas fram.

För att samspelet mellan energiplanering, fysisk planering och nätutvecklingsplaner ska förtydligas bör kartläggningen av det kort- och långsiktiga behovet av energi och effekt och förutsättningarna för en trygg energiförsörjning ha en sådan omfattning och detaljeringsgrad att energiplanen kan utgöra ett underlag för kommunens översiktsplan, andra relevanta planer för fysisk planering och nätutvecklingsplanerna.

Kommunen ska redovisa de åtgärder som planeras för att främja en trygg energiförsörjning och en effektiv användning av energi och effekt

Kommunens kartläggning kommer att ge en god bild av behovet av åtgärder för att främja en trygg energiförsörjning och en effektiv användning av energi och effekt. Energiplaneringen innebär att kommunen ska planera och följa upp åtgärder. För att det ska vara tydligt vilka åtgärder som kommunen planerar att vidta och möjligt att följa upp åtgärderna bör de åtgärder kommunen planerar att vidta som berör produktion, distribution, lagring och användning av energi redovisas i planen.

Energiplanen ska innehålla konkreta åtgärder för en effektiv energianvändning i kommunens egen verksamhet

I avsnitt 4.5 föreslås att kommuner ska redovisa de åtgärder för en effektiv energianvändning som kommunen planerar att vidta i sin verksamhet i en långsiktig plan. Förslaget genomför en del av energieffektivitetsdirektivet. Kommunen ska redovisa de åtgärder som planeras för att främja en effektiv användning av energi och effekt i energiplanen. Åtgärder som kommunen vidtar i sin egen verksamhet kan i och för sig vara en sådan åtgärd, men redovisningsskyldigheten är bred och omfattar även det kommunen gör för att främja åtgärder som vidtas av andra aktörer. Det bör

därför i enlighet med vad som anges i energieffektivitetsdirektivet införas ett särskilt krav på att kommunen ska redovisa de åtgärder för en effektiv energianvändning som kommunen planerar att vidta i sin egen verksamhet i energiplanen, som är en sådan långsiktig plan som avses i direktivet.

Sverige ska enligt energieffektivitetsdirektivet även minska energianvändningen i offentlig sektor, se avsnitt 4.7. För att kunna förutsäga om energianvändningen kommer att minska bör kommunerna även vara skyldiga att göra en beräkning av vilken energibesparing åtgärderna för en effektiv energianvändning kan komma att ge och redovisa detta i energiplanen.

I en kommun med fler än 45 000 invånare ska energiplanen innehålla en värme- och kylaplan

Enligt energieffektivitetsdirektivet ska kommuner med fler än 45 000 invånare ta fram lokala värme- och kylaplaner (artikel 25.6). I direktivet anges vad en värme- och kylaplan bör innehålla och vad som bör beaktas i planen. Planen bör bland annat omfatta en kartläggning av vilken potential som finns för att öka energieffektiviteten i värme- och kylaförsörjningen och en strategi för att utnyttja den identifierade potentialen.

En del av syftet med den kommunala energiplaneringen är att främja en effektiv användning av energi och effekt. Det finns inget hinder enligt energieffektivitetsdirektivet mot att värme- och kylaplanen blir en del av kommunens energiplan, antingen som en integrerad del av energiplanen eller som en bilaga till planen. Enligt direktivet ska medlemsstaterna säkerställa att värme- och kylaplanerna är i linje med andra lokala energiplaneringskrav för att undvika administrativ börda. Eftersom syftet med energiplanen överlappar syftet med värme- och kylaplanen, bör det för att genomföra direktivet införas ett krav på att energiplanen ska innehålla en värme- och kylaplan, om kommunen har fler än 45 000 invånare. Värme- och kylaplanen bör enligt vad som anges i direktivet omfatta en strategi för hur energieffektiviteten i värme- och kylaförsörjningen kan öka i kommunen.

Bestämmelserna i direktivet om vad en värme- och kylaplan bör innehålla är detaljerade och ytterligare krav på innehållet i planen bör därför införas i myndighetsföreskrifter. Energimyndigheten bör därför få meddela ytterligare föreskrifter om innehållet i den del av energiplanen som avser värme- och kylaplanen.

Enligt direktivet kan flera angränsande kommuner i vissa fall gå ihop och göra en gemensam värme- och kylaplan. Två eller flera angränsande kommuner bör få ha en gemensam värme- och kylaplan, om det är lämpligt med hänsyn till infrastrukturen för värme- och kylaförsörjning. Kommunerna kan i sådana fall bilägga planen till sina respektive energiplaner. I avsnitt 4.6 föreslås att kommuner ska ha kontakter med bland annat berörda regioner i energiplaneringen. Regionerna kommer därmed att bidra till kommunernas arbete med att ta fram värme- och kylaplaner.

Förslagen utgör en proportionerlig inskränkning i den kommunala självstyrelsen

Att en kommun ska ha en energiplan och bestämmelser om att planen ska ha ett visst innehåll utgör en inskränkning i den kommunala självstyrelsen. En inskränkning i den kommunala självstyrelsen bör inte gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till syftet med inskränkningen. Det innebär att det ska göras en proportionalitetsprövning. Inom ramen för den prövningen ska det bland annat bedömas vilka möjligheter det finns att vidta åtgärder som är mindre ingripande för det kommunala självbestämmandet än de åtgärder som föreslagits. Detaljerade bestämmelser om innehållet i en energiplan bör därmed inte gå utöver vad som är nödvändigt.

Förslagen om att energiplanen ska innehålla åtgärder för en effektiv energianvändning i kommunens egen verksamhet och att vissa kommuner ska inkludera en värme- och kylaplan i energiplanen genomför delar av energieffektivitetsdirektivet. Förslagen går i den delen inte utöver vad som krävs för att genomföra direktivet. Det är inte möjligt att genomföra direktivet på ett sätt som utgör en mindre inskränkning i den kommunala självstyrelsen.

Det är redan en skyldighet för kommuner att ha en energiplan. Förslagen om vilket innehåll energiplanen ska ha innebär, i de delar som inte utgör ett genomförande av energieffektivitetsdirektivet, i huvudsak en modernisering av reglerna för att planens innehåll på ett bättre sätt ska bidra till att nå de nuvarande energipolitiska målen. Jämfört med hittillsvarande reglering innebär det en något större inskränkning av den kommunala självstyrelsen, eftersom kommunen inte har samma rådighet över planens innehåll. Vid tillkomsten av lagen om kommunal energiplanering uppmärksammades att det inte bör vara en uppgift för lagstiftaren att reglera en kommunal energiplanering för kommunens egna behov. Att det behövs en särskild lagstiftning är för att kommunens planering har stor betydelse för möjligheterna att genomföra nationell energipolitik. Den utgångspunkten gäller fortfarande. Förslagen om att förtydliga vad energiplanen ska ha för innehåll syftar till att kommunens energiplanering ska bidra till att främja en trygg energiförsörjning och en effektiv användning av energi och effekt. Syftet med förslagen bedöms inte kunna nås på ett sätt som är mindre ingripande för den kommunala självstyrelsen.

4.4 En energiplan ska vara aktuell och offentliggöras

Förslag

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela föreskrifter om hur ofta en kommun ska pröva om en energiplan är aktuell. En kommun ska varje ny mandatperiod pröva om en energiplan är aktuell.

En aktuell energiplan ska publiceras på kommunens webbplats. Energiplanen ska lämnas till den myndighet som regeringen

bestämmer, Energimyndigheten, senast den 1 januari 2028 och därefter varje gång planen uppdateras. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela föreskrifter om undantag från skyldigheten att lämna in en aktuell energiplan. Skyldigheten ska endast gälla för kommuner med fler än 45 000 invånare. Energimyndigheten ska granska att energiplanen innehåller en värme- och kylaplan som uppfyller vissa krav.

Skälen för förslaget

En kommun ska varje ny mandatperiod pröva om en energiplan är aktuell

Mot bakgrund av hur snabbt energisystemet förändras och hur beroende samhället är av en fungerande energiförsörjning bör det förtydligas hur ofta en kommun ska pröva om en energiplan är aktuell. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer bör få meddela sådana föreskrifter. För att planen ska främja en trygg energiförsörjning och en effektiv användning av energi och effekt bör en kommun pröva om energiplanen är aktuell åtminstone varje mandatperiod, dvs. vart fjärde år.

Energiplanen ska offentliggöras

Det är viktigt att allmänheten och de som är berörda av kommunens energiplanering kan ta del av resultatet. Företag som verkar inom kommunen och som vill utveckla sin verksamhet kan behöva information om hur kommunen till exempel ser på behovet av energi och effekt. Statliga myndigheter kan behöva information om vilka åtgärder som kommunen planerar att vidta. För att information om kommunens energiplanering ska vara tillgänglig för allmänheten bör en kommun vara skyldig att offentliggöra energiplanen på kommunens webbplats.

En kommun med fler än 45 000 invånare ska lämna in en aktuell energiplan till Energimyndigheten

En värme- och kylaplan ska enligt energieffektivitetsdirektivet bedömas av en behörig myndighet och vid behov följas av lämpliga genomförandeåtgärder. Energimyndigheten har bland annat i uppdrag att med hänsyn till samhällets behov främja en produktion av resurseffektiv och fossilfri kraft- och fjärrvärme. Myndigheten har också ansvar för att ta fram underlag till de delar av Sveriges energi- och klimatplan som rör värme och kyla. En kommun bör därför vara skyldig att lämna in en aktuell energiplan till den myndighet som regeringen bestämmer. Den myndigheten bör vara Energimyndigheten. Skyldigheten bör dock bara gälla för kommuner som är skyldiga att inkludera en värme- och kylaplan i energiplanen. Ett sådant undantag bör framgå av föreskrifter på lägre normnivå än lag. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer bör därför få meddela undantag från skyldigheten att lämna in en aktuell energiplan.

I avsnitt 7 föreslås att skyldigheten för en kommun att lämna en aktuell energiplan till Energimyndigheten ska träda i kraft den 1 januari 2028. Kommunen bör vara skyldig att från det datumet lämna planen till

myndigheten varje gång planen uppdateras. Energimyndigheten bör granska att energiplanen innehåller en värme- och kylaplan som uppfyller de krav som ställs på planen.

4.5 Planering av energieffektiviseringsåtgärder i offentlig sektor

Förslag

Kommuner och regioner ska i en långsiktig plan redovisa
- de åtgärder för en effektiv energianvändning som kommunen eller regionen planerar att vidta i sin verksamhet,
- de åtgärder som planeras för att mildra betydande konsekvenser av åtgärderna för en effektiv energianvändning, om åtgärderna ger konsekvenser för vissa utsatta grupper, och
- i vilken utsträckning det är möjligt att använda avtal om energiprestanda eller andra motsvarande energitjänster vid renovering av vissa byggnader som inte är bostäder.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer, Energimyndigheten, ska få meddela ytterligare föreskrifter om vad som ska framgå av en redovisning av i vilken utsträckning det är möjligt att använda avtal om energiprestanda eller andra motsvarande energitjänster.

Det ska förklaras vad som avses med avtal om energiprestanda.

Skälen för förslaget

Regioner och kommuner ska redovisa energieffektiviseringsåtgärder i en långsiktig plan

Medlemsstaterna ska se till att kommuner och regioner fastställer specifika energieffektivitetsåtgärder för sin verksamhet och att de redovisar åtgärderna i en långsiktig plan (artikel 5.6 första stycket energieffektivitetsdirektivet).

För att främja att kommuner och regioner tar fram konkreta åtgärder för en effektiv energianvändning bör det införas en skyldighet att redovisa åtgärderna i en långsiktig plan, i enlighet med vad direktivet kräver.

En kommun ska redovisa vilka åtgärder för en effektiv energianvändning som kommunen planerar att vidta i kommunens energiplan (avsnitt 4.3). Det kan vara lämpligt att kommunen redovisar åtgärderna även i andra planer för fysisk planering eller i till exempel kommunens renoveringsplan för byggnadsbeståndet.

För regioner finns det inte något krav som direkt motsvarar det som gäller för kommuner att ha en energiplan. Flera regioner har klimathandlingsplaner där energifrågor behandlas, men sådana planer är frivilliga för regioner att ta fram. Det bör därför vara upp till respektive region att bedöma vilken eller vilka långsiktiga planer som är lämpligast att redovisa åtgärderna i.

Åtgärder för att mildra betydande konsekvenser för vissa utsatta grupper

Kommuner, regioner och statliga myndigheter som utformar och genomför energieffektiviseringsåtgärder ska enligt energieffektivitetsdirektivet vidta åtgärder för att mildra betydande konsekvenser för låginkomsthushåll, personer som riskerar att drabbas av energifattigdom och andra utsatta grupper.

Med energifattigdom avses enligt energieffektivitetsdirektivet i huvudsak att hushåll inte har tillgång till energitjänster som behövs för en skälig levnadsstandard och att detta orsakas av en kombination av orsaker, till exempel låga inkomster och höga energikostnader (artikel 2.52). Hur definitionen ska tillämpas i Sverige diskuteras bland annat i regeringens förslag till social klimatplan (KN2025/01166). Det pågår också ett arbete med att ta fram uppgifter om hur stor del av befolkningen som är drabbad av energifattigdom, i samband med att Sverige ska rapportera uppgifter till Europeiska kommissionen. Resultatet av det arbetet kommer även att kunna användas för att ta fram kompensationsåtgärder.

De statliga myndigheter som främst berörs av skyldigheten att mildra konsekvenser för vissa utsatta grupper är Boverket och Energimyndigheten, som har i uppgift att genomföra energieffektivitetsåtgärder.

Enligt Energimyndighetens instruktion ska myndigheten främja en effektiv användning av energi och effekt. I myndighetens regleringsbrev för 2026 förtydligas att myndigheten ska arbeta med insatser för energieffektivisering för att minska sårbarheten för relevanta målgrupper, inklusive personer i energifattigdom.

Energimyndigheten arbetar därmed redan med att mildra konsekvenserna av energieffektivitetsåtgärder för personer som riskerar att drabbas av energifattigdom och andra utsatta grupper. Boverket arbetar enligt sin instruktion med att inom sitt verksamhetsområde verka för en ekonomiskt, socialt och miljömässigt hållbar utveckling, vilket även omfattar ekonomiskt utsatta hushåll.

Det är viktigt att de energieffektivitetsåtgärder som offentlig sektor vidtar inte drabbar utsatta hushåll negativt. När kommuner och regioner redovisar energieffektivitetsåtgärder i en långsiktig plan bör de därmed, i enlighet med vad som krävs enligt direktivet, också redovisa åtgärder för att mildra betydande direkta eller indirekta konsekvenser för låginkomsthushåll, personer som riskerar att drabbas av energifattigdom och andra utsatta grupper. I de flesta fall kan energieffektivitetsåtgärder vidtas utan några sådana konsekvenser och då behövs det inte någon redovisning av kompensationsåtgärder.

Användning av avtal om energiprestanda vid renovering av stora byggnader

Medlemsstaterna ska när det är tekniskt och ekonomiskt genomförbart främja och säkerställa användningen av avtal om energiprestanda vid renoveringar av stora byggnader som ägs av offentliga organ. Vid renovering av stora byggnader som inte är bostadshus och som har en användbar total golvyta som överstiger 750 kvadratmeter ska offentliga organ bedöma om det är genomförbart att använda avtal om energiprestanda och andra prestandabaserade energitjänster (artikel 29.4 första stycket i energieffektivitetsdirektivet). Med offentliga organ avses statliga

myndigheter, regioner, kommuner och vissa enheter som finansieras och administreras av sådana myndigheter, se avsnitt 4.7.

Ett avtal om energiprestanda är enligt energieffektivitetsdirektivet ett avtal mellan två parter för att förbättra energieffektiviteten, som verifieras och övervakas under hela avtalsperioden, där leveranserna i åtgärden betalas i förhållande till en avtalad nivå av förbättrad energieffektivitet eller ett annat avtalat energiprestandakriterium. Avtalet är alltså en energitjänst som ett företag eller offentligt organ som vill förbättra sin energieffektivitet köper in och där energitjänsteföretaget åtar sig att genomföra vissa åtgärder för att uppnå en avtalad energibesparing.

Den bedömning som offentliga organ ska göra av om det är möjligt att använda avtal om energiprestanda kan beskrivas i en sådan långsiktig plan som kommuner och regioner är skyldiga att redovisa energieffektivitetsåtgärder i, se kommissionens rekommendation (EU) 2024/2476 av den 13 september 2024 om riktlinjer för tolkningen av artikel 29 i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2023/1791 vad gäller energitjänster.

Om offentliga organ gör en bedömning av om det är möjligt att använda avtal om energiprestanda eller andra motsvarande energitjänster, säkerställer det att avtal om energiprestanda används där det är tekniskt och ekonomiskt genomförbart. Då behövs det inga andra åtgärder för att uppfylla direktivet i den delen. Kommuner och regioner bör därför redovisa i en långsiktig plan i vilken utsträckning det är möjligt att använda avtal om energiprestanda eller andra motsvarande energitjänster vid renovering av de byggnader som avses i direktivet. Skyldigheten bör, i enlighet med vad som krävs enligt direktivet, även omfatta bostäder som ägs och används av offentliga organ som finansieras och administreras av kommunen eller regionen.

En förklaring av vad som avses med avtal om energiprestanda bör införas i lagen. En förklaring av vad som avses med energitjänst finns i energieffektivitetsdirektivet (artikel 2.11).

I kommissionens rekommendation för artikel 29 finns en förhållandevis detaljerad beskrivning av hur offentliga organ ska bedöma i vilken utsträckning det är möjligt att använda ett avtal om energiprestanda eller andra motsvarande energitjänster vid renovering av de byggnader som avses i direktivet. Det kan finnas behov av ytterligare föreskrifter på lägre normnivå än lag om hur bedömningen ska göras. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer, Energimyndigheten, bör därmed få meddela ytterligare föreskrifter om vad som ska framgå av redovisningen.

Enligt direktivet omfattas även statliga myndigheter av skyldigheten att göra en bedömning av om avtal om energiprestanda kan användas. Det är i huvudsak Statens fastighetsverk och Fortifikationsverket som äger statens fastigheter. Respektive myndighet bör därför ges i uppdrag att bedöma om det är möjligt att använda avtal om energiprestanda eller andra motsvarande energitjänster vid renovering av de byggnader som avses i direktivet.

4.6 Deltagande från berörda och allmänheten i energiplaneringen och uppgiftsskyldighet

Förslag

Om det främjar en trygg energiförsörjning och en effektiv användning av energi och effekt ska en kommun ha kontakter med andra kommuner, regioner och statliga myndigheter som en del av energiplaneringen. En kommun ska även ha kontakter med den som i yrkesmässig verksamhet använder eller planerar att använda en större mängd energi eller effekt och med den som producerar, distribuerar eller lagrar el, värme, kyla eller bränslen. En kommun ska inte längre vara skyldig att ta tillvara gemensamma lösningar som framkommer genom kontakterna.

Kommunen eller regionen ska i god tid innan beslut fattas ge allmänheten och berörda aktörer skälig tid att lämna synpunkter innan kommunen beslutar om en energiplan och innan kommunen eller regionen redovisar energieffektivitetsåtgärder i en långsiktig plan. Allmänheten och berörda aktörer ska ges information om hur och inom vilken tid synpunkter kan lämnas. Om det har gjorts en strategisk miljöbedömning av en plan ska en kommun eller region inte vara skyldig att ge allmänheten och berörda aktörer möjlighet att lämna synpunkter på något annat sätt än genom förfarandet för den strategiska miljöbedömningen.

Utöver de som redan i dag är skyldiga att lämna uppgifter till kommunens energiplanering ska även den som använder en stor mängd effekt, eller som planerar att använda en stor mängd energi eller effekt, vara uppgiftsskyldig. Detsamma ska gälla för den som i yrkesmässig verksamhet lagrar energi.

Skälen för förslaget

Kontakter med berörda som en del av energiplaneringen

En kommun ska enligt den hittillsvarande lagen om kommunal energiplanering genom samverkan undersöka gemensamma lösningar med angränsande kommuner och betydande intressenter på energiområdet när det gäller hushållning med energi och produktion av el, värme, kyla och bränslen. Gemensamma lösningar som framkommer genom samverkan ska tas tillvara i planeringen. Det bör vara kommunen som bestämmer över den slutliga energiplaneringen. Skyldigheten att samverka med andra aktörer bör därför inte föras över till den nya lagen. Däremot bör kommunen fortsatt vara skyldig att ha kontakter med vissa aktörer som en del av energiplaneringen, om det främjar en trygg energiförsörjning och en effektiv användning av energi och effekt, men utan något krav på att ta tillvara gemensamma lösningar. I de flesta fall kommer gemensamma lösningar ändå att tas tillvara.

Genom kontakter med angränsande kommuner och stora energianvändare kan nuvarande och framtida behov av energi och effekt beskrivas och kartläggas. Energianvändare kan också ge viktig infor-

mation om till exempel hur restvärme kan användas i energisystemet. Genom kontakter med producenter av el, värme, kyla och bränslen kan kommunen på ett bättre sätt planera för lösningar för energitillförsel.

Kommunens energiplanering är framåtblickande och kommunen bör därför även ha kontakter med företag som planerar att använda en stor mängd energi eller effekt men som inte gör det ännu. Frågor om infrastruktur för distribution av el, värme, gas och drivmedel och lagring av energi är en viktig del av energiplaneringen, se avsnitt 4.3. Skyldigheten att ha kontakter med vissa aktörer bör även omfatta frågor om distribution och lagring av energi, vilket inte framgår tydligt i hittillsvarande regelverk. Kommunen bör därför ha kontakter med de som i yrkesmässig verksamhet använder eller planerar att använda en stor mängd energi eller effekt och de som i yrkesmässig verksamhet producerar, distribuerar eller lagrar el, värme, kyla eller bränslen.

Regionala aktörer, som länsstyrelserna och regionerna, har viktig kunskap som behövs för kommunens energiplanering. Länsstyrelserna har i uppdrag att leda och samordna det regionala genomförandet av energi- och klimatpolitiken. De har på uppdrag av regeringen tagit fram regionala handlingsplaner för elektrifiering och arbetar även i övrigt på uppdrag av regeringen med energiomställningen och frågor om minskad klimatpåverkan. Regionerna har ansvaret för den regionala utvecklingspolitiken och tar fram regionala utvecklingsstrategier. Kommunen behöver ha en dialog med regionen för att få inblick i hur de arbetar med regional utveckling och om det finns aspekter som kan tas med in i kommunens energiplanering. För att inkludera fler regionala aktörer i arbetet med kommunens energiplanering och därigenom främja en trygg energiförsörjning och en effektiv användning av energi och effekt bör kommunen vara skyldig att ha kontakter med relevanta regioner och länsstyrelser.

Även andra statliga myndigheter än länsstyrelserna kan ha viktig kunskap som behövs för kommunens energiplanering. Kommunen bör därmed även vara skyldig att ha kontakter med andra statliga myndigheter, till exempel Energimyndigheten, om det kan bidra till att nå en trygg energiförsörjning och en effektiv användning av energi och effekt.

Allmänheten och berörda aktörer ska ges möjlighet att delta när energiplaner och åtgärder för en effektiv energianvändning tas fram

Enligt energieffektivitetsdirektivet ska alla berörda parter ges möjlighet att delta vid utarbetandet av värme- och kylaplaner. De energieffektiviseringsåtgärder som kommuner och regioner ska redovisa i en långsiktig plan ska enligt direktivet också föregås av ett samråd med allmänheten, i synnerhet med utsatta grupper som riskerar att påverkas av energifattigdom eller som i högre grad drabbas av effekterna av energifattigdom, och med andra relevanta intressenter.

I avsnitt 4.3 föreslås att värme- och kylaplanen ska vara en del av kommunens energiplan och att energiplanen också ska innehålla de åtgärder för en effektiv energianvändning som kommunen planerar att vidta. Om en energiplan anger förutsättningar för att bedriva vissa verksamheter eller vidta vissa åtgärder, ska det antas att planen har en betydande miljöpåverkan, se 2 § 2 e miljöbedömningsförordningen

(2017:966). Då ska en strategisk miljöbedömning av planen göras, vilket bland annat omfattar ett samråd där allmänheten och vissa berörda aktörer ges möjlighet att lämna synpunkter. Som framgår ovan har kommunen även en skyldighet att ha kontakter med flera olika aktörer som en del av energiplaneringen. Om en strategisk miljöbedömning görs av en energiplan uppfylls energieffektivitetsdirektivets krav på samråd.

I vissa fall kan kommunen komma fram till att energiplanen inte har en betydande miljöpåverkan och att det därmed inte behöver göras någon strategisk miljöbedömning. För att genomföra energieffektivitetsdirektivet bör kommunen därför vara skyldig att i god tid innan beslut fattas ge allmänheten och berörda aktörer skälig tid att lämna synpunkter innan ett beslut fattas om en energiplan. Även i de fall en kommun eller en region redovisar åtgärder för en effektiv energianvändning i en annan långsiktig plan bör kommunen eller regionen vara skyldig att i god tid innan beslut fattas ge allmänheten och berörda aktörer skälig tid att lämna synpunkter på de åtgärder som planeras.

För att allmänheten och berörda aktörer ska ha möjlighet att delta när energiplaner och åtgärder för en effektiv energianvändning tas fram bör kommuner och regioner även vara skyldiga att informera om hur och inom vilken tid synpunkter kan lämnas, på samma sätt som gäller vid processen för strategiska miljöbedömningar av planer.

Om det har gjorts en strategisk miljöbedömning av en energiplan eller en plan där en kommun eller region redovisar åtgärder för en effektiv energianvändning, bör det inte krävas att synpunkter inhämtas på något annat sätt.

Vissa aktörer är skyldiga att lämna uppgifter till kommunen

Större aktörer på energimarknaderna bör på samma sätt som gällt hittills vara skyldiga att på begäran lämna de uppgifter som behövs för energiplaneringen till en kommun. Det är viktigt att även företag som använder en stor mängd effekt eller som planerar att använda en stor mängd energi eller effekt omfattas av energiplaneringen. Även sådana företag bör därför vara skyldiga att lämna uppgifter till kommunen. Detsamma bör gälla för den som i yrkesmässig verksamhet lagrar energi.

Skyldigheten bör sammanfattningsvis gälla för de aktörer på energimarknaderna som kommunen är skyldig att ha kontakter med, dvs. de som i yrkesmässig verksamhet använder eller planerar att använda en stor mängd energi eller effekt, eller som i yrkesmässig verksamhet producerar, distribuerar eller lagrar el, värme, kyla eller bränslen.

Enligt den hittillsvarande lagen om kommunal energiplanering ska den som är uppgiftsskyldig inte betungas onödigt och kommunen ska ge möjlighet att diskutera energifrågor som har väsentlig betydelse för den uppgiftsskyldige. Det bör fortsatt gälla men behöver inte framgå av lagen. Som framgår av detta avsnitt har kommunen en skyldighet att ha kontakter om energiplaneringen med aktörer på energimarknaden och de kommer därmed ha möjlighet att diskutera energifrågor med kommunen. Kommunala myndigheter omfattas av principerna för god förvaltning enligt förvaltningslagen (2017:900). En kommunal myndighet får till exempel inte vidta åtgärder som är mer långtgående än vad som behövs

och ska se till att resultatet av åtgärderna står i rimligt förhållande till olägenheterna för den enskilde.

4.7 Minskad energianvändning i offentlig sektor

Förslag

Kommuner och regioner ska lämna uppgifter om den årliga energianvändningen i verksamheter som bedrivs av offentliga organ, till den myndighet som regeringen bestämmer – Energimyndigheten.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer, Energimyndigheten, ska få meddela ytterligare föreskrifter om skyldigheten att lämna uppgifter och föreskrifter om undantag från skyldigheten. Energianvändningen i kollektivtrafiken ska inte rapporteras.

Det ska förklaras vad som avses med offentliga organ.

Statliga myndigheter som är skyldiga att ha ett miljöledningssystem ska redovisa fler uppgifter om årlig energianvändning i myndighetens redovisning av miljöledningsarbetet. Även domstolarna ska redovisa sådana uppgifter. Naturvårdsverket ska lämna vidare uppgifter om årlig energianvändning till Energimyndigheten.

Bedömning

Energianvändningen i kollektivtrafiken och Försvarsmaktens verksamhet bör undantas vid beräkningen av om Sverige uppfyller energieffektivitetsdirektivets krav på minskad energianvändning i offentliga organ.

Skälen för förslaget och bedömningen

Minskad energianvändning i offentlig sektor

Medlemsstaterna ska se till att energianvändningen i offentliga organ minskar med minst 1,9 procent varje år, jämfört med 2021 (artikel 5.1 i energieffektivitetsdirektivet). Skyldigheten omfattar bland annat energianvändningen i offentliga byggnader, vattenförvaltning och avloppsvattenrening, hälso- och sjukvård, avfallshantering, offentlig belysning, utbildning och sociala tjänster. Små och medelstora kommuner är under viss tid undantagna från kravet på minskad energianvändning.

Medlemsstaterna ska ta fram ett grundscenario för energianvändningen 2021 och redovisa det till kommissionen. Fram till den 11 oktober 2027 är målet om minskad energianvändning endast vägledande och energianvändningen kan uppskattas. Efter den vägledande perioden ska grundscenariot justeras och den faktiska energianvändningen för alla offentliga organ ska redovisas.

Energianvändningen i Försvarsmakten och kollektivtrafiken bör undantas när Sverige rapporterar uppgifter

Energianvändningen i kollektivtrafiken och Försvarsmakten får enligt direktivet undantas från skyldigheten att minska energianvändningen. Försvarsmaktens energianvändning kan omfattas av försvarssekretess och bör inte rapporteras. Kollektivtrafiken har en viktig roll för att minska utsläppen av växthusgaser i transportsektorn. Även om kollektivtrafiken till viss del kan energieffektiviseras utan försämrad funktion, till exempel genom elektrifiering, finns det en risk för negativ påverkan på utbudet av kollektivtrafik om det ställs krav på minskad energianvändning. Direktivets möjlighet till undantag bör därför utnyttjas när Sverige rapporterar energianvändningen i offentlig sektor.

Det bör inte införas något generellt krav på minskad energianvändning i offentliga organ

Det är upp till medlemsstaterna att bestämma hur målet om minskad energianvändning ska nås och om det ska fördelas på något särskilt sätt mellan offentliga organ. Det bör inte införas något generellt krav på offentliga organ att minska energianvändningen med 1,9 procent, eftersom det då inte kan förväntas att åtgärder genomförs där de är som mest kostnadseffektiva. Medlemsstaterna ska i sin energi- och klimatplan ange vilken minskning av energianvändningen som ska uppnås för alla offentliga organ, uppdelade efter sektor, och vilka åtgärder som medlemsstaten planerar att vidta. Kommunernas energiplaner bör kunna vara ett bra underlag för att bedöma om det krävs ytterligare åtgärder för att nå målet.

Med offentliga organ avses statliga myndigheter, regioner, kommuner och vissa andra juridiska personer

Med offentliga organ avses enligt direktivet nationella, regionala eller lokala myndigheter och enheter som direkt finansieras och administreras av dessa myndigheter men som inte är av industriell eller kommersiell karaktär. Uttrycket bör ha samma betydelse i svensk rätt, se avsnitt 9.1 för en mer utförlig förklaring.

Statliga myndigheter, regioner och kommuner bör lämna uppgifter om energianvändning

För att Sverige ska kunna lämna korrekta uppgifter om energianvändningen i offentliga organ behöver det samlas in uppgifter som inte finns tillgängliga i dag. De uppgifter som samlas in genom den officiella statistiken är inte anpassade till direktivets definition av offentliga organ och går därmed inte att använda för rapporteringen, se avsnitt 8.3.

Statliga myndigheter som är skyldiga att ha ett miljöledningssystem ska redovisa vissa uppgifter om årlig energianvändning i myndighetens verksamhet till Naturvårdsverket, se 20 och 20 a §§ och bilaga 1 till förordningen (2009:907) om miljöledning i statliga myndigheter (miljöledningsförordningen). Sådana myndigheter lämnar därmed redan uppgifter om energianvändning.

Enligt energieffektivitetsdirektivet behöver uppgifter om energianvändningen i mobilitetstjänster, som till exempel taxiresor eller resor med myndighetens egna eller leasade fordon, särredovisas vid rapporteringen

av hur medlemsstaten uppnår direktivets krav. De statliga myndigheterna bör därmed vara skyldiga att särredovisa energianvändningen i sådana mobilitetstjänster.

Ovan i detta avsnitt bedöms det att Sverige inte räknar med energianvändningen i kollektivtrafik vid rapportering enligt direktivet. Uppgifter om statliga myndigheters energianvändning i kollektivtrafik bör därför inte omfattas av skyldigheten.

Enligt miljöledningsförordningen behöver domstolarna inte redovisa uppgifter om energianvändning till Naturvårdsverket. Även domstolarna omfattas dock av uttrycket offentliga organ och deras energianvändning ska därmed ingå i rapportering enligt direktivet. Även domstolarna bör därmed vara skyldiga att redovisa uppgifter om årlig energianvändning.

För att förenkla insamling av statistik bör Naturvårdsverket lämna vidare uppgifter om årlig energianvändning till Energimyndigheten.

De flesta statliga myndigheter är skyldiga att ha ett energiledningssystem. Vissa mindre myndigheter och riksdagens myndigheter omfattas dock inte av miljöledningsförordningen. Deras energianvändning är försumbar sett till den totala energianvändningen i offentlig sektor. Även om de myndigheterna också omfattas av uttrycket offentliga organ, bedöms detta därför inte påverka Sveriges rapportering enligt direktivet. Inte heller Försvarsmakten omfattas av miljöledningsförordningen. Som framgår ovan bör dock energianvändningen i myndighetens verksamhet undantas när Sverige rapporterar energianvändningen i offentlig sektor.

Även energianvändningen i offentliga organ som finansieras och administreras av en statlig myndighet omfattas av direktivets krav och ska rapporteras. Så som uttrycket är definierat i direktivet bör det dock finnas få statliga bolag som omfattas av definitionen. Det behöver därför inte införas någon skyldighet för statliga myndigheter att lämna uppgifter om energianvändningen i offentliga organ som finansieras och administreras av dem.

För kommuner och regioner finns det för närvarande inte någon skyldighet att lämna uppgifter om energianvändning, som motsvarar den som gäller för statliga myndigheter enligt miljöledningsförordningen. Kommuner och regioner lämnar uppgifter till den officiella statistiken, men de uppgifterna går inte att rakt av använda för rapportering enligt direktivet. Det bör därför införas en skyldighet för kommuner och regioner att lämna uppgifter om energianvändningen i verksamheter som bedrivs av offentliga organ till den myndighet som regeringen bestämmer. Det rör sig om uppgifter som ska användas för att sammanställa energianvändningen i offentlig sektor i Sverige och det finns inte någon koppling till hur kommunen bedriver sin verksamhet. En sådan uppgiftsskyldighet utgör inte en inskränkning i den kommunala självstyrelsen.

Energimyndigheten ansvarar enligt myndighetens instruktion för den årliga uppföljningen av offentliga organs slutliga energianvändning. Uppgifterna bör därför rapporteras till Energimyndigheten.

För att Sverige ska kunna rapportera uppgifter om energianvändningen i kommuner och regioner kan det behövas ytterligare föreskrifter om att till exempel vissa uppgifter om energianvändningen ska särredovisas. Det kan även behövas föreskrifter om att viss energianvändning inte ska redovisas. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer, Energimyndigheten, bör därför få meddela ytterligare föreskrifter om

skyldigheten att lämna uppgifter och föreskrifter om undantag från skyldigheten. Energianvändningen i kollektivtrafiken bör inte rapporteras, eftersom den ska undantas när Sverige rapporterar uppgifter.

4.8 Föreläggande och överklagande

Förslag

En kommun ska få förelägga den som är skyldig att lämna uppgifter för kommunens energiplanering att göra det. Ett föreläggande ska få förenas med vite.

Den myndighet som regeringen bestämmer, Energimyndigheten, ska få förelägga en kommun som inte lämnar in en fullständig aktuell energiplan att göra det. Myndigheten ska även få förelägga en kommun eller region som inte lämnar uppgifter om energianvändning att göra det. En kommun ska i övrigt inte längre vara skyldig att lämna uppgifter till Energimyndigheten om kommunens energiplanering och Energimyndigheten ska inte kunna förelägga kommuner att lämna sådana uppgifter.

En kommuns beslut om föreläggande och Energimyndighetens beslut om föreläggande ska få överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Prövningstillstånd ska krävas vid överklagande till kammarrätten.

Skälen för förslaget

En kommun bör kunna förelägga den som är uppgiftsskyldig att lämna uppgifter

Enligt den hittillsvarande lagen om kommunal energiplanering får länsstyrelsen vid vite kalla den som är uppgiftsskyldig till överläggning med kommunen, om kommunen begär det. Det finns inga skäl för att det ska vara länsstyrelsen som förelägger den som är uppgiftsskyldig att lämna uppgifter som behövs för kommunens energiplanering. Det bör i stället vara kommunen som ges möjlighet att förelägga den som är uppgiftsskyldig att lämna uppgifter. Ett föreläggande bör få förenas med vite.

Energimyndigheten bör kunna förelägga kommuner och regioner att vidta vissa åtgärder

Det finns ingen myndighet som utövar tillsyn över att kommuner följer reglerna om energiplanering. Energimyndigheten har till exempel inte möjlighet att förelägga en kommun att anta en energiplan. En kommun är däremot skyldig att på Energimyndighetens begäran lämna uppgifter till myndigheten om hur kommunen uppfyller kraven i lagen. Det finns detaljerade regler om vilka uppgifter myndigheten får begära in. Syftet med reglerna är dock inte att säkerställa att kommunerna följer lagen utan att ge Energimyndigheten möjlighet att inhämta uppgifter av väsentlig betydelse för statlig central eller regional planering. Bestämmelserna framstår som ålderdomliga och har spelat ut sin roll. De bör därför inte föras över till den nya lagen och förordningen.

I avsnitt 4.4 föreslås att alla kommuner ska publicera energiplanen på kommunens webbplats och att vissa kommuner ska lämna in energiplanen till myndigheten. Energimyndigheten kommer därmed att ha tillgång till planerna.

En inskränkning i den kommunala självstyrelsen bör inte gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till syftet med inskränkningen. Det innebär att det ska göras en proportionalitetsprövning. Inom ramen för den prövningen ska det bland annat bedömas vilka möjligheter det finns att vidta åtgärder som är mindre ingripande för det kommunala självbestämmandet än de åtgärder som föreslagits. Frågan om en statlig myndighet ska få förelägga en kommun att vidta planeringsåtgärder behöver därför övervägas noggrant.

I avsnitt 4.7 föreslås att kommuner och regioner ska vara skyldiga att rapportera information om energianvändning till Energimyndigheten, för att Sverige ska kunna rapportera uppgifter enligt energieffektivitets-direktivet.

I avsnitt 4.4 föreslås att vissa kommuner ska lämna in en energiplan med en värme- och kylaplan som uppfyller vissa krav till Energimyndigheten. Kravet utgör en inskränkning i den kommunala självstyrelsen. Även om det får antas att kommuner uppfyller de krav som ställs på dem bör det, för att Sverige ska kunna säkerställa och visa att skyldigheterna i energieffektivitetsdirektivet följs, finnas en möjlighet för Energi-myndigheten att förelägga en kommun som inte lämnat in en aktuell värme- och kylaplan att göra det.

Den myndighet som regeringen bestämmer, Energimyndigheten, bör därför få förelägga en kommun eller region som inte lämnar uppgifter om energianvändning att göra det och förelägga en kommun som inte lämnar in en fullständig aktuell energiplan att göra det. Möjligheten för Energimyndigheten att förelägga kommuner och regioner kommer att behöva tillämpas i begränsad omfattning. Energimyndigheten bör tillämpa bestämmelserna med försiktighet och i första hand framföra sina krav på åtgärder genom påpekanden. Påverkan på den kommunala självstyrelsen bedöms därför bli liten. Syftet kan inte uppnås på ett för det kommunala självbestämmandet mindre ingripande sätt än det som föreslås.

Överklagande

En kommuns beslut om att förelägga den som är uppgiftsskyldig att lämna uppgifter bör kunna överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Enligt den hittillsvarande förordningen om kommunal energiplanering överklagas Energimyndighetens beslut om att förelägga en kommun till regeringen. Det finns inte något behov av politiska avvägningar eller andra mot-svarande skäl för att behålla den ordningen. Sådana beslut bör i stället överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

Prövningstillstånd bör krävas vid överklagande till kammarrätten.

4.9 Kommuners deltagande i planering för prioritering av samhällsviktiga elanvändare

Förslag

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela föreskrifter om hur kommuner ska delta i statliga myndigheters arbete med planering för prioritering av samhällsviktiga elanvändares elförsörjning.

Skälen för förslaget

I förordningen (2011:931) om planering för prioritering av samhällsviktiga elanvändare (styrelsförordningen) finns det bestämmelser om planering och framtagande av underlag för att styra el till samhällsviktiga elanvändare i en situation där överföring av el måste begränsas eller avbrytas.

Med stöd av förordningen har Energimyndigheten tillsammans med Myndigheten för civilt försvar och Affärsverket svenska kraftnät tagit fram en metod för att samhällsviktiga elanvändare ska kunna identifieras och prioriteras. Metoden kallas för styrel. Länsstyrelserna och andra statliga myndigheter, kommuner, elnätsföretag och privata aktörer samarbetar för att prioritera vad som räknas som prioriterade samhällsviktiga verksamheter.

Enligt nuvarande regler är det frivilligt för kommuner att medverka i planeringen. Energimyndigheten har gjort en framställning om att det bör vara obligatoriskt för kommuner att medverka i planeringen och att en sådan skyldighet bör införas i lagen om kommunal energiplanering (KN2026/00351).

Det är avgörande att alla kommuner deltar i planeringsarbetet för att få en heltäckande styrelsplanering och därmed ett starkare totalförsvar. I dag är det ett stort antal kommuner som inte deltar, vilket innebär att en stor del av den lokala kännedomen faller bort och att viktiga samhällsfunktioner inte blir prioriterade enligt styrel. För att styrelsplaneringen ska få den effekt och samhällsnytta som planeringen syftar till är det viktigt att kommunerna medverkar i arbetet. Det bör också vara en viktig del av kommunens energiplanering för att främja en trygg energiförsörjning (se avsnitt 4.2). Bestämmelser om att kommuner ska delta i styrelplaneringen bör finnas på lägre normnivå än lag, tillsammans med övriga föreskrifter som reglerar planeringen. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer bör därför få meddela föreskrifter om hur kommuner ska delta i statliga myndigheters arbete med planering för prioritering av samhällsviktiga elanvändares elförsörjning.

Energimyndigheten har även hemställt om ändringar av styrelsförordningen. I samband med beredningen av myndighetens förslag i den delen kommer det även att tas fram förslag om vilka krav som ska ställas på kommuner.

Utredningen om kommuners och regioners beredskap har i betänkandet Kommuners och regioners grundläggande beredskap inför kris och krig (SOU 2024:65) föreslagit en ny lag om kommuners och regioners grund-

läggande beredskap inför fredstida krissituationer och höjd beredskap. Enligt utredningens förslag ska kommuner och regioner bland annat vara skyldiga att ha en planering om förmågan att upprätthålla samhällsviktiga verksamheter av grundläggande betydelse för människors liv och hälsa. Utredningens förslag, som bereds i Regeringskansliet, överlappar delvis med den skyldighet som det föreslagna bemyndigandet avser. Även om utredningens förslag genomförs finns det dock ett behov av ett bemyndigande som avser kommunens deltagande i styrelsplaneringen.

4.10 Energieffektivisering i den offentliga sektorns byggnader

Bedömning

Det behövs inga ytterligare åtgärder för att Sverige ska uppfylla de krav som ställs i energieffektivitetsdirektivet på att medlemsstaterna ska nå en viss energibesparing genom renovering av byggnader som ägs av offentliga organ.

Skälen för bedömningen

Energianvändning i den offentliga sektorns byggnader

Enligt energieffektivitetsdirektivet ska medlemsstaterna se till att minst 3 procent av den totala golvytan i uppvärmda eller kylda byggnader som ägs av offentliga organ renoveras varje år, så att byggnaden åtminstone uppfyller kraven på energiprestanda för s.k. nära-nollenergibyggnader eller nollutsläppsbyggnader (artikel 6.1). Medlemsstaterna får välja att använda en alternativ metod med andra åtgärder för att nå samma energibesparing som skulle nås genom att årligen renovera 3 procent av den totala golvytan. Regeringen har anmält till Europeiska kommissionen att Sverige avser att använda den alternativa metoden för att uppfylla direktivet.

Nära-nollenergibyggnader och nollutsläppsbyggnader

Bestämmelser om vad som krävs för att en byggnad ska vara en nära-nollenergibyggnad eller nollutsläppsbyggnad finns i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2024/1275 av den 24 april 2024 om byggnaders energiprestanda (direktivet om byggnaders energiprestanda). Direktivet är en omarbetning av ett tidigare direktiv och genomförs i huvudsak genom plan- och bygglagen, plan- och byggförordningen (2011:338) och Boverkets byggregler (BBR). De närmare kriterierna för vad som utgör en nära-nollenergibyggnad finns i BBR.

I de flesta medlemsstater ställs lägre krav på energieffektivitet för att en befintlig byggnad som renoveras ska anses vara en nära-nollenergibyggnad, jämfört med vad som krävs för att en ny byggnad ska nå upp till den nivån. Föreskrifterna i BBR gäller däremot bara vid uppförandet av nya byggnader. Vid renovering av en befintlig byggnad är det därmed sällan som byggnaden når upp till kraven på energiprestanda

för en nära-nollenergibyggnad. Artikel 6 i energieffektivitetsdirektivet innebär därmed i nuläget särskilt höga krav för Sverige jämfört med andra medlemsstater. I samband med genomförandet av det omarbetade direktivet om byggnaders energiprestanda har Boverket föreslagit nya föreskrifter för energihushållning i byggnader. Förslaget omfattar särskilda nivåer för befintliga byggnader när det kommer till nivåerna för nära-nollenergibyggnader och nollutsläppsbyggnader.

Boverket har redovisat en förteckning över uppvärmda och kylda byggnader som ägs av offentliga organ

Enligt energieffektivitetsdirektivet ska medlemsstaterna ta fram en förteckning över uppvärmda eller kylda byggnader som ägs och används av offentliga organ och som har en total användbar golvyta på mer än 250 kvadratmeter. Boverket har redovisat en sådan förteckning (KN2024/02516). Enligt Boverkets regleringsbrev för 2026 ska myndigheten redovisa hur myndigheten har arbetat med att uppdatera förteckningen och tillgängliggöra den för allmänheten.

Uppgifter om energianvändning i byggnader som ägs av offentliga organ bör redovisas i energideklarationsregistret

För att det ska vara möjligt att beräkna om Sverige uppfyller energieffektivitetsdirektivets krav på energibesparing vid renovering behövs det uppgifter om energianvändningen i uppvärmda eller kylda byggnader som ägs av offentliga organ.

Uppgifter om byggnaders energiprestanda finns i Boverkets energideklarationsregister, som förkortas Gripen. Uppgifterna kommer från de energideklarationer som görs vart tionde år. Uppgifter från energideklarationsregistret kan användas för att uppskatta den energibesparing som följer av en renovering genom att jämföra rapporterad nivå på energiprestanda mellan två efterföljande energideklarationer för samma byggnad. Enligt Boverkets regleringsbrev för 2026 ska myndigheten redovisa hur myndigheten har arbetat med att utveckla registret för att inbegripa möjligheten att ange om en byggnad ägs av en enhet som ingår i definitionen offentliga organ.

Sverige förväntas uppfylla kravet på energibesparing genom de åtgärder som vidtas för att genomföra direktivet om byggnaders energiprestanda

Direktivet om byggnaders energiprestanda innehåller flera olika krav på minskad energianvändning i byggnader, som tillsammans kommer att leda till energieffektivisering även i den offentliga sektorns byggnader. Direktivet genomförs genom bland annat ändringar i plan- och bygglagen och lagen om energideklaration för byggnader (prop. 2025/26:159). De åtgärder som vidtas för att genomföra direktivet bedöms i nuläget innebära att Sverige även når energieffektivitetsdirektivets krav på energibesparing vid renovering av den offentliga sektorns byggnader. Energianvändningen bör dock följas kontinuerligt för att tidigt fånga upp om det krävs ytterligare åtgärder för att uppfylla kravet.

Medlemsstater som använder den alternativa metoden ska se till att s.k. renoveringspass används för vissa byggnader som ägs av offentliga organ. Enligt direktivet för byggnaders energiprestanda ska det införas ett system

för sådana renoveringspass, som ska vara en individuell plan för att omvandla en byggnad till en nollutsläppsbyggnad i god tid före 2050. I det svenska genomförandet av direktivet kallas renoveringspass för energi-renoveringsplaner. Den som äger en byggnad får låta upprätta en sådan plan för byggnaden (7 a § lagen om energideklaration för byggnader). Genom den paragrafen och föreskrifter som meddelas i anslutning till paragrafen kommer även energieffektivitetsdirektivets krav på renoveringspass att genomföras i svensk rätt.

5 Principen om energieffektivitet först

5.1 Större investeringar och författningsreglerade planer

Förslag

Innan kommuner, regioner och statliga förvaltningsmyndigheter tar beslut om större investeringar och författningsreglerade planer ska de analysera olika alternativ för att uppnå syftet med investeringen eller den författningsreglerade planen. De olika alternativen ska bedömas i fråga om energieffektivitet.

En analys ska inte behöva göras om det har gjorts en strategisk miljöbedömning av en plan eller en specifik miljöbedömning av en investering eller om en annan lag eller förordning innehåller en skyldighet att bedöma olika alternativ i fråga om energieffektivitet. En analys behöver inte heller göras om en statlig förvaltningsmyndighet beslutar om en investering eller en författningsreglerad plan som avser säkerhetskänslig verksamhet eller görs för totalförsvars- eller krisberedskapsändamål.

Större investeringar och författningsreglerade planer ska vara sådana investeringar och planer som uppgår till 100 000 000 euro, eller 175 000 000 euro om det är ett transportinfrastrukturprojekt. Den myndighet som regeringen bestämmer – Energimyndigheten – ska få meddela ytterligare föreskrifter om hur värdet ska beräknas.

En kommun, region eller statlig förvaltningsmyndighet ska på begäran av Energimyndigheten lämna uppgifter om hur den uppfyller kraven att beakta principen om energieffektivitet först.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer – Energimyndigheten – får meddela föreskrifter om hur kommuner, regioner och statliga förvaltningsmyndigheter ska bedöma olika alternativ i fråga om energieffektivitet.

Det ska förklaras vad som avses med energieffektivitet först.

Skälen för förslaget

Vid större investeringar och författningsreglerade planer ska principen om energieffektivitet först beaktas

Vid beslut om större investeringar, planer och policys till ett värde av mer än 100 000 000 euro vardera, eller 175 000 000 euro för transportinfrastrukturprojekt, som rör energisektorn och andra sektorer som påverkar energianvändningen och energieffektiviteten ska principen om energieffektivitet först beaktas (artikel 3.1 i energieffektivitetsdirektivet). Policybeslut behandlas i avsnitt 5.2.

Med energieffektivitet först avses att inom energiplanering, i politiska beslut och i investeringsbeslut ta största möjliga hänsyn till alternativa kostnadseffektiva energieffektivitetsåtgärder till förmån för effektivare energiefterfrågan och energiförsörjning samtidigt som målen för de respektive besluten fortfarande uppnås. Det ska framför allt göras med hjälp av kostnadseffektiva energibesparingar i slutanvändningsledet, initiativ till efterfrågeflexibilitet samt effektivare omvandling, överföring och distribution av energi (artikel 2.2 i energieffektivitetsdirektivet och artikel 2.18 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2018/1999 av den 11 december 2018 om styrningen av energiunionen och av klimatåtgärder samt om ändring av Europaparlamentets och rådets förordningar (EG) nr 663/2009 och (EG) nr 715/2009, Europaparlamentets och rådets direktiv 94/22/EG, 98/70/EG, 2009/31/EG, 2009/73/EG, 2010/31/EU, 2012/27/EU och 2013/30/EU samt rådets direktiv 2009/119/EG och (EU) 2015/652 och om upphävande av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 525/2013, den s.k. styrningsförordningen). Det finns inget krav i energieffektivitetsdirektivet på att det mest energieffektiva alternativet måste väljas när en investering, plan eller policy beslutas, utan kravet innebär att olika energieffektivitetslösningar ska bedömas.

Skyldigheten att beakta principen om energieffektivitet först bör bara gälla större investeringar och författningsreglerade planer och bör därför endast gälla sådana investeringar och planer som uppgår till 100 000 000 euro, eller 175 000 000 euro om det är ett transportinfrastrukturprojekt. Beloppsgränsen för när principen om energieffektivitet först ska bedömas kan komma att justeras (jfr. artikel 3.2). I kommissionens rekommendation för artikel 3 finns det närmare riktlinjer för hur beloppsgränsen bör räknas ut, bland annat för investeringar som görs under flera år. Eftersom det är fråga om detaljerade föreskrifter som kan komma att justeras bör regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer få meddela föreskrifter om beloppsgränserna. Beloppsgränserna bör anges i förordningen om energiplanering i kommuner, regioner och statliga förvaltningsmyndigheter och Energimyndigheten bör få meddela ytterligare föreskrifter om hur beloppen ska beräknas.

Varken i energieffektivitetsdirektivet eller kommissionens rekommendation för artikel 3 görs någon uttrycklig avgränsning mellan beslut om större investeringar och planer, se kommissionens rekommendation (EU) 2024/2143 av den 29 juli 2024 om riktlinjer för tolkningen av artikel 3 i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2023/1791 vad gäller

principen om energieffektivitet först (kommissionens rekommendation för artikel 3). I kommissionens rekommendation för artikel 3 finns dock vägledande förklaringar för de olika uttrycken. Enligt dessa är planeringsbeslut strategiska val på hög nivå när det gäller energisektorn och andra sektorer som påverkar energianvändningen och energieffektiviteten. Planeringsbeslut bör därför avgränsas till planer som är reglerade i en författning. Exempel på sådana planer är detaljplaner som regleras i plan- och bygglagen och den nationella planen för transportinfrastruktur som Trafikverket ska upprätta enligt förordningen (2009:236) om en nationell plan för transportinfrastruktur. Ett investeringsbeslut är ett konkret projekt med tilldelade resurser (kommissionens rekommendation för artikel 3).

Principen om energieffektivitet först beaktas vid miljöbedömningar enligt miljöbalken

Miljöbalken utgör en viktig rättslig grund som verksamhetsutövare måste förhålla sig till i samband med planering och genomförande av investeringar.

Av de allmänna hänsynsreglerna i miljöbalken följer bland annat att verksamheter ska bedrivas så att energi används så effektivt som möjligt och förbrukningen minimeras (2 kap. 5 § miljöbalken). Kravet gäller både omvandling av energi och energiförbrukning. Kraven gäller oavsett om verksamhetsutövaren är en privat eller offentlig aktör och det finns inte någon beloppsgräns för när skyldigheten inträder. Det förekommer att det finns ytterligare krav om hushållning med energi i sektorslagstiftning.

Vid sidan av de allmänna hänsynsreglerna i miljöbalken finns det i miljöbalken krav på identifiering, beskrivning och bedömning av miljöeffekter vid planering av och beslut om författningsreglerade planer (strategiska miljöbedömningar) och verksamheter och åtgärder (specifika miljöbedömningar). Syftet med en miljöbedömning är att integrera miljöaspekter i planering och beslutsfattande så att en hållbar utveckling främjas.

När en investering görs som kan antas medföra en betydande miljöpåverkan ska som utgångspunkt en strategisk miljöbedömning göras. Investeringar som uppgår till mer än 100 000 000 euro har som regel en betydande miljöpåverkan. Inom ramen för en strategisk miljöbedömning ska en miljökonsekvensbeskrivning tas fram. En miljökonsekvensbeskrivning ska bland annat innefatta åtgärder som planeras för att avhjälpa negativa miljöeffekter (6 kap. 35 § 5 miljöbalken). Med miljöeffekt avses direkta eller indirekta effekter på bland annat hushållningen med mark, vatten, den fysiska miljön, material, råvaror och energi (6 kap. 2 § 4 och 5 miljöbalken). Miljökonsekvensbeskrivningen ska också innehålla vad som utmärker verksamheten eller åtgärden i fråga om energibehov, energianvändning och arten och mängden av de material och naturtillgångar som används (16 § miljöbedömningsförordningen). Dessutom ska rimliga alternativ redovisas, inklusive sådana som är mer energieffektiva (17 § 3 miljöbedömningsförordningen).

En myndighet eller kommun som upprättar eller ändrar en plan eller ett program som krävs i lag eller annan författning ska göra en strategisk miljöbedömning, om genomförandet av planen, programmet eller ändringen kan antas medföra en betydande miljöpåverkan (6 kap. 5 §

miljöbalken). Det finns vissa typer av planer som alltid kan antas medföra en betydande miljöpåverkan, om de anger förutsättningarna för att bedriva vissa verksamheter eller vidta vissa åtgärder. Exempel på sådana planer är översikts- och regionplaner enligt plan- och bygglagen, länsplaner enligt förordningen (1997:263) om länsplaner för regional transportinfrastruktur och andra planer eller program som avser jord- eller skogsbruk, fiske, energi, industri, transporter, regional utveckling, avfallshantering, vattenförvaltning, telekommunikationer, turism, fysisk planering eller markanvändning (2 § 2 miljöbedömningsförordningen).

En strategisk miljöbedömning ska bland annat innehålla en bedömning av de betydande miljöeffekter som genomförandet av planen eller programmet kan antas medföra och uppgifter om de åtgärder som planeras för att förebygga, hindra, motverka eller avhjälpa betydande negativa miljöeffekter (6 kap. 11 § miljöbalken). Den strategiska miljöbedömningen ska också innehålla en sammanfattning av vilka skäl som ligger bakom gjorda val av olika alternativ.

Innan större investeringar och författningsreglerade planer görs ska alltså olika alternativ för att uppnå en så god energieffektivitet som möjligt beaktas. Ordet energieffektivitetslösningar förekommer inte i miljöbalken men kraven i balken innebär att principen om energieffektivitet först ska beaktas, om investeringen eller den författningsreglerade planer kan antas ha en betydande miljöpåverkan.

Hur principen om energieffektivitet först ska beaktas om en offentlig aktör inte behöver göra en miljöbedömning

I de fall en större investering eller författningsreglerad plan inte har en betydande miljöpåverkan behöver aktören som utgångspunkt inte göra någon miljöbedömning. För de fallen bör det införas ett krav för kommuner, regioner och statliga förvaltningsmyndigheter att beakta principen om energieffektivitet först. Kommunen, regionen eller den statliga förvaltningsmyndigheten som beslutar om den författningsreglerade planen eller investeringen bör då analysera olika alternativ för att uppnå syftet med investeringen eller den författningsreglerade planen och bedöma de olika alternativen i fråga om energieffektivitet. Vägledning om tillämpningen av principen finns bland annat i kommissionens rekommendation (EU) 2024/2143 av den 29 juli 2024 om riktlinjer för tolkningen av artikel 3 i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2023/1791 vad gäller principen om energieffektivitet först.

Kravet bör dock inte gälla om kommunen, regionen eller den statliga förvaltningsmyndigheten ska bedöma olika alternativ i fråga om energieffektivitet enligt någon annan lag eller förordning när investeringen eller planen ska göras eller tas fram. Exempel på en sådan situation är kommande författningsändringar som kommer att göras för att genomföra energieffektivitetsdirektivets regler om hur principen om energieffektivitet först ska beaktas vid omvandling, överföring och distribution av energi (artikel 27).

I fråga om när principen om energieffektivitet först ska tillämpas bör hänsyn tas till att EU ska respektera medlemsstaternas väsentliga statliga funktioner, särskilt funktioner vars syfte är att hävda deras territoriella

integritet, upprätthålla lag och ordning och skydda den nationella säkerheten (jfr artikel 4.2 i fördraget om Europeiska unionen, FEU). Medlemsstaterna har inte heller på ett övergripande plan tilldelat EU befogenheter på området nationell säkerhet (artiklarna 4.1 och 5 FEU). Dessutom är medlemsstaterna inte skyldiga att lämna information vars avslöjande strider mot deras väsentliga säkerhetsintressen (artikel 346.1 a i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt). Det bör därför inte krävas att principen om energieffektivitet först ska tillämpas om investeringen eller den författningsreglerade planen avser säkerhetskänslig verksamhet eller görs för totalförsvars- eller krisberedskapsändamål.

Eftersom kravet för kommuner och regioner att beakta principen om energieffektivitet först innebär ett åläggande för kommuner och regioner ska kravet enligt 8 kap. 2 § 3 regeringsformen regleras i lag. Kravet innebär en inskränkning i den kommunala självstyrelsen. Som redogjorts för tidigare beaktar kommuner och regioner redan principen om energieffektivitet först i de fall en miljöbedömning krävs för investeringen eller den författningsreglerade planen. Kravet bedöms därför påverka kommuner och regioner i begränsad omfattning. För att genomföra kraven i energieffektivitetsdirektivet är det inte möjligt att vidta åtgärder som är mindre ingripande för den kommunala självstyrelsen än de åtgärder som förslås. Kravet för statliga förvaltningsmyndigheter att beakta principen bör regleras i förordning.

En förklaring av vad som avses med energieffektivitet först bör införas i lagen. Uttrycket i lagen bör ha samma betydelse som i energieffektivitetsdirektivet.

Föreskrifter om hur olika alternativ ska bedömas i fråga om energieffektivitet bör regleras på lägre normnivå än lag. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer bör få meddela föreskrifter om hur bedömningen ska göras. Energimyndigheten bör få meddela sådana föreskrifter.

Hur principen om energieffektivitet först beaktas om en privat aktör inte behöver göra en miljöbedömning

Av kommissionens rekommendation för artikel 3 framgår det att privata aktörer som tar beslut om större investeringar bör styras av särskilda politiska incitament för att uppmuntra antagandet av kostnadseffektiva energieffektivitetslösningar, i stället för att införa principen om energieffektivitet först genom obligatoriska bedömningar. I Sverige finns ett flertal styrmedel som direkt eller indirekt påverkar energieffektivitetslösningar när privata aktörer gör större investeringar. Dessa inkluderar sektorsövergripande styrmedel som exempelvis energiskatten som regleras i lagen (1994:1776) om skatt på energi och syftar till att hushålla med energi generellt och lagen (2014:266) om energikartläggning i stora företag som syftar till att främja en ökad energieffektivisering. I statens budget för 2026 ingår även medel till investeringar som bidrar till en mer flexibel effekt- och energianvändning hos större elanvändare (prop. 2025/26:1 utg.omr. 21 anslag 1:5, bet. 2025/26:NU3, rskr. 2025/26:117).

Det finns alltså flera olika styrmedel som påverkar privata aktörer att beakta energieffektivitetslösningar vid större investeringsbeslut. Mot bakgrund av detta bör det inte införas något krav för privata aktörer att beakta principen om energieffektivitet först i de enstaka fall en specifik miljöbedömning inte behöver göras för investeringen.

De författningsreglerade planer som privata aktörer tar fram i Sverige och som är relevanta för principen om energieffektivitet först är de nät-utvecklingsplaner som systemansvariga för distributionssystemtar fram. Genomförandeåtgärder för dessa planer kommer föreslås inom ramen för genomförandet av artikel 27 i energieffektivitetsdirektivet. I detta ärende föreslås det därför inte några genomförandeåtgärder för privata aktörer som tar fram författningsreglerade planer.

Tillsyn

Medlemsstaterna ska säkerställa att behöriga myndigheter övervakar tillämpningen av principen om energieffektivitet först i de fall då policy-, planerings- och investeringsbeslut omfattas av krav på godkännande och övervakning (artikel 3.4 i energieffektivitetsdirektivet).

För att det ska vara möjligt för en tillsynsmyndighet att följa upp hur kravet att beakta principen om energieffektivitet först vid beslut om större investeringar och författningsreglerade planer tillämpas bör kommuner, regioner och statliga förvaltningsmyndigheter vara skyldiga att lämna uppgifter till Energimyndigheten om hur de följer kraven att beakta principen. Det bör inte införas någon obligatorisk uppgiftsskyldighet, utan Energimyndigheten bör i stället ges rätt att begära in uppgifterna. Om en kommun, region eller statlig förvaltningsmyndighet har gjort en strategisk eller specifik miljöbedömning i enlighet med 6 kap. miljöbalken och föreskrifter som har meddelats med stöd av det kapitlet, bör det räcka att den ges in till Energimyndigheten.

5.2 Policybeslut

Förslag

Energimyndigheten ska främja att olika energieffektivitetslösningar beaktas av offentliga aktörer när de tar beslut som påverkar energianvändning och energieffektivitet.

Skälen för förslaget

Policybeslut fattas av politiska församlingar eller av myndigheter som det har delegerats beslutanderätt till på nationell, regional eller kommunal nivå och som har en betydande inverkan på energianvändning. Policybeslut omfattar alltså inte beslut som fattas av privata aktörer (kommissionens rekommendation för artikel 3).

För att policybeslut ska avgränsas mot planeringsbeslut är det rimligt att policybeslut avgränsas till frågor på nationell nivå. I Sverige ansvarar Energimyndigheten för att främja en trygg energiförsörjning. Vidare ska Energimyndigheten verka för en samhällsekonomiskt effektiv energi-

försörjning och en energianvändning som förenar försörjningstrygghet, konkurrenskraft och ekologisk hållbarhet, se 1 och 2 §§ förordningen (2025:784) med instruktion för Statens energimyndighet.

Eftersom Energimyndigheten har det nationella ansvaret för de övergripande frågorna om energiförsörjning och energianvändning, bör Energimyndigheten också ansvara för att främja att principen om energieffektivitet först beaktas av offentliga aktörer vid beslut som påverkar energianvändning och energieffektivitet. Genom att Energimyndigheten får detta ansvar säkerställs att principen om energieffektivitet först beaktas vid policybeslut.

5.3 Kostnads-nyttoanalyser, energifattigdom och tillsyn

Förslag

Energimyndigheten ska främja användning av kostnads-nyttometoder och göra sådana tillgängliga för allmänheten och främja energieffektivitetsåtgärder som minskar energifattigdom.

Energimyndigheten ska bevaka hur principen om energieffektivitet först påverkar energianvändning, energieffektivitet och energisystem.

Skälen för förslaget

Kostnads-nyttoanalyser

Medlemsstaterna ska främja och, i de fall kostnads-nyttoanalyser krävs, säkerställa att kostnad-nyttometoder tillämpas och görs tillgängliga för allmänheten (artikel 3.5 a i energieffektivitetsdirektivet). De föreslagna genomförandeåtgärderna innehåller inte krav på att kostnads-nyttometoder måste beaktas. Kostnads-nyttometoder kan dock vara till nytta för aktörer när de bedömer olika energieffektivitetslösningar. Energimyndigheten bör därför främja användning av kostnads-nyttometoder och göra sådana tillgängliga för allmänheten.

Energifattigdom

När medlemsstaterna tillämpar principen om energieffektivitet först ska de ta itu med konsekvenserna för energifattigdom (artikel 3.5 b i energieffektivitetsdirektivet). Ökade energieffektivitetsåtgärder leder som utgångspunkt till fördelar för de som är drabbade av energifattigdom. För att främja att principens tillämpning får sådana konsekvenser bör Energimyndigheten främja energieffektivitetsåtgärder som minskar energifattigdom.

Övervakning av principens påverkan på energieffektivitet

Medlemsstaterna ska utse någon som är ansvarig för att övervaka tillämpningen av principen om energieffektivitet först och den påverkan som regelverk, planerings- och policybeslut och större investeringsbeslut

har på energianvändning, energieffektivitet och energisystem (artikel 3.5 c i energieffektivitetsdirektivet). Energimyndigheten bör därför också bevaka hur principen om energieffektivitet först påverkar energianvändning, energieffektivitet och energisystem.

6 Krav på energieffektivitetsprestanda i upphandling av vissa varor, tjänster och byggnader

6.1 En ny lag om den offentliga sektorns inköp av energieffektiva varor, tjänster och byggnader

Förslag

Det ska införas en ny lag om den offentliga sektorns inköp av energieffektiva varor, tjänster och byggnader och en ny förordning som ansluter till den nya lagen. Förordningen om myndigheters inköp av energieffektiva varor, tjänster och byggnader ska upphävas.

Skälen för förslaget

Medlemsstaterna ska på flera olika sätt främja energieffektivisering i offentlig sektor genom att ställa krav på upphandlingsområdet (artikel 7 i energieffektivitetsdirektivet). De olika kraven behandlas i avsnitten 6.2–6.6. Syftet med bestämmelserna är att offentlig sektor ska gå före i arbetet med energieffektivisering.

I det ursprungliga energieffektivitetsdirektivet finns delvis motsvarande bestämmelser. De innebär bl.a. att statliga myndigheter i vissa fall ska köpa varor, tjänster och byggnader med hög energieffektivitetsprestanda och hyra byggnader och lokaler med hög energieffektivitetsprestanda. Det är bara vissa varor och tjänster som omfattas av skyldigheten. Det ursprungliga direktivet har i den delen genomförts genom förordningen (2014:480) om myndigheters inköp av energieffektiva varor, tjänster och byggnader, som gäller för Regeringskansliet, domstolarna och de myndigheter som anges i bilaga 2 till miljöledningsförordningen.

I det omarbetade energieffektivitetsdirektivet gäller skyldigheten att ställa krav på energieffektivitetsprestanda och de nya bestämmelser som tillkommit inte bara statliga myndigheter, utan alla upphandlande myndigheter och upphandlande enheter. Uttrycket upphandlande myndigheter och enheter omfattar i huvudsak statliga myndigheter, regioner, kommuner och vissa företag. Föreskrifter om skyldigheter för regioner, kommuner och enskilda ska meddelas genom lag men det är möjligt för riksdagen att bemyndiga regeringen att meddela sådana föreskrifter, se 8 kap. 2 och 3 §§ regeringsformen. Det bör därför införas en ny lag, lagen om den offentliga sektorns inköp av energieffektiva varor, tjänster och byggnader. Förordningen om myndigheters inköp av energieffektiva varor, tjänster

och byggnader bör upphävas och ersättas av en ny förordning som ansluter till den nya lagen.

6.2 Krav på energieffektivitetsprestanda vid inköp av varor, tjänster och byggnader

Förslag

Regeringen ska få meddela föreskrifter om att upphandlande myndigheter och enheter endast får köpa varor, tjänster, byggnader och byggentreprenader med hög energieffektivitetsprestanda och hyra byggnader och lokaler med hög energieffektivitetsprestanda, när de ingår offentliga kontrakt och koncessioner. Regeringen ska även få meddela föreskrifter om vilken energieffektivitetsprestanda som ska uppnås och hur det ska visas att energieffektivitetsprestandan är uppnådd.

Det ska förklaras vad som avses med ett offentligt kontrakt. Ord och uttryck ska i övrigt ha samma betydelse som i lagen om offentlig upphandling, lagen om upphandling inom försörjningssektorerna och lagen om upphandling av koncessioner.

Skälen för förslaget

Betydelsen av uttrycken upphandlande myndigheter och upphandlande enheter i lagarna på upphandlingsområdet

Kraven i energieffektivitetsdirektivet om att offentlig sektor ska köpa varor, tjänster och byggnader med hög energieffektivitetsprestanda och hyra byggnader och lokaler med hög energieffektivitetsprestanda har utökats från att endast gälla för statliga myndigheter till att gälla för alla upphandlande myndigheter och upphandlande enheter.

Med upphandlande myndigheter och upphandlande enheter avses enligt energieffektivitetsdirektivet detsamma som i EU:s centrala direktiv på upphandlingsområdet. Upphandlingsdirektiven genomförs i svensk rätt genom lagen (2016:1145) om offentlig upphandling (LOU), lagen (2016:1146) om upphandling inom försörjningssektorerna (LUF) och lagen (2016:1147) om upphandling av koncessioner (LUK). I fortsättningen kallas de tre lagarna samlat för de centrala lagarna på upphandlingsområdet.

LOU gäller för all offentlig upphandling av varor, tjänster och byggentreprenader som inte omfattas av någon annan lag på upphandlingsområdet eller av något specifikt undantag. De som tillämpar LOU kallas upphandlande myndigheter. Med upphandlande myndighet avses en statlig eller kommunal myndighet, en beslutande församling i en kommun eller en region eller ett offentligt styrt organ. Flertalet kommunala och en del statliga bolag är offentligt styrda organ. Även sammanslutningar av en eller flera myndigheter eller ett eller flera offentligt styrda organ är upphandlande myndigheter.

LUF gäller som huvudregel för upphandling av varor, tjänster och byggentreprenader som genomförs av aktörer som bedriver verksamhet inom försörjningssektorerna vatten, energi, transporter och posttjänster. För att lagen ska vara tillämplig ska det som köps in vara kopplat till just den verksamhet som faller in under lagen. De som tillämpar LUF kallas upphandlande enheter. Upphandlande myndigheter omfattas av uttrycket upphandlande enheter. Dessutom omfattas vissa företag som är verksamma inom försörjningssektorerna och som en upphandlande myndighet har ett bestämmande inflytande över, eller som bedriver verksamhet inom försörjningssektorerna med stöd av en särskild rättighet eller ensamrätt.

LUK gäller för upphandling av byggkoncessioner och tjänstekoncessioner. Förenklat innebär en koncession att ett företag ges i uppdrag att utföra tjänster, men betalningen för tjänsten kommer inte från den som har upphandlat tjänsten utan helt eller delvis från den eller de som använder tjänsten. En tjänstekoncession kan till exempel vara drift av restaurangverksamhet i lokaler som tillhandahålls av den upphandlande organisationen. En byggkoncession kan till exempel bestå av en rätt att ta ut avgifter från användarna vid byggandet av vägar och broar. Även i LUK kallas de som tillämpar lagen för upphandlande enheter. Utöver upphandlande myndigheter omfattas företag som bedriver viss verksamhet med stöd av en särskild rättighet eller ensamrätt.

Upphandlingar på försvars- och säkerhetsområdet regleras i ett särskilt EU-direktiv, som genomförs i svensk rätt genom lagen (2011:1029) om upphandling på försvars- och säkerhetsområdet (LUFS). Lagen tillämpas bland annat på upphandling av militär utrustning, utrustning av känslig karaktär och vissa byggentreprenader och tjänster. Definitionerna av upphandlande myndigheter och upphandlande enheter i de centrala lagarna på upphandlingsområdet omfattar även de upphandlande enheter som ska tillämpa LUFS.

Ord och uttryck i den nya lagen bör ha samma betydelse som i de centrala lagarna på upphandlingsområdet

Enligt energieffektivitetsdirektivet ska uttrycken upphandlande myndighet och upphandlande enhet ha samma betydelse som i de centrala direktiven på upphandlingsområdet. Även vissa andra ord och uttryck som används i den nya lagen och som kommer från reglerna på upphandlingsområdet, till exempel koncession, byggentreprenad och tjänstekontrakt, bör ha samma betydelse i den nya lagen som i reglerna på upphandlingsområdet. Ord och uttryck som används i den nya lagen bör därför ha samma betydelse som i de centrala lagarna på upphandlingsområdet.

Med kontrakt avses enligt lagarna på upphandlingsområdet ett skriftligt avtal med ekonomiska villkor som ingås mellan en eller flera upphandlande myndigheter eller enheter och en eller flera leverantörer, och som avser leverans av varor, tillhandahållande av tjänster eller utförande av byggentreprenad. Enligt energieffektivitetsdirektivet ska upphandlande myndigheter och enheter även ställa krav på energieffektivitetsprestanda när de köper eller hyr en byggnad eller lokal. Sådana kontrakt är undantagna från tillämpningsområdet för lagarna på upphandlingsområdet, enligt det s.k. hyresundantaget. Uttrycket offentliga kontrakt bör i den nya lagen därmed ha samma betydelse som i de centrala lagarna på

upphandlingsområdet, men med tillägget att även köp av byggnader och hyra av byggnader eller lokaler ska omfattas av definitionen.

Regeringen ska få meddela föreskrifter om att upphandlande myndigheter och enheter ska ställa krav på energieffektivitetsprestanda

Enligt energieffektivitetsdirektivet får upphandlande myndigheter och enheter, när de ingår offentliga kontrakt och koncessioner, endast köpa varor, tjänster, byggnader och byggentreprenader med hög energieffektivitetsprestanda och hyra byggnader och lokaler med hög energieffektivitetsprestanda.

Skyldigheten att ställa krav på energieffektivitetsprestanda gäller bara vid upphandling av vissa varor, tjänster och byggnader, se avsnitt 6.3. Bestämmelserna i direktivet är detaljerade och föreskrifter som genomför direktivet kan behöva ändras, till exempel i samband med genomförandet av direktivet om byggnaders energiprestanda. Regeringen bör därför få meddela föreskrifter om att upphandlande myndigheter och enheter endast ska få köpa varor, tjänster, byggnader och byggentreprenader med hög energieffektivitetsprestanda och hyra byggnader och lokaler med hög energieffektivitetsprestanda, när de ingår offentliga kontrakt och koncessioner. Regeringen bör även få meddela föreskrifter om vilken energieffektivitetsprestanda som ska uppnås och hur det ska visas att prestandan är uppnådd.

6.3 Skyldigheten att ställa krav på energieffektivitetsprestanda gäller vissa varor, tjänster och byggnader

Förslag

När en upphandlande myndighet eller enhet köper varor som omfattas av EU:s regler om energimärkning, däckmärkning eller ekodesign för energirelaterade produkter ska de varor som uppfyller vissa krav i dessa regler köpas. Om en upphandlande myndighet eller enhet köper varor som omfattas av EU:s kriterier för grön upphandling, ska myndigheten eller enheten sträva efter att köpa varor som uppfyller åtminstone de centrala tekniska specifikationerna i kriterierna.

När en upphandlande myndighet eller enhet upphandlar offentliga tjänstekontrakt ska den kräva att tjänsteleverantören endast köper in varor som uppfyller kraven på energieffektivitetsprestanda, om varorna är nya och ska användas för att tillhandahålla tjänsten.

När en upphandlande myndighet eller enhet köper en byggnad eller byggentreprenad eller ingår ett hyresavtal för en byggnad eller lokal, ska den köpa och hyra byggnader som uppfyller energieffektivitetskraven för en så kallad nära-nollenergibyggnad. Skyldigheten ska inte gälla om byggnaden köps för att totalrenoveras, rivas, säljas vidare eller bevaras för vissa ändamål. Att kravet är uppfyllt ska kontrolleras med den energideklaration som har upprättats för byggnaden.

Skyldigheten att ställa krav på energieffektivitetsprestanda ska endast gälla om det är tekniskt genomförbart att ställa sådana krav. Det ska inte längre finnas någon möjlighet att göra undantag från skyldigheten med hänsyn till kostnadseffektivitet, ekonomisk genomförbarhet, hållbarhet i vidare bemärkelse eller tillräcklig konkurrens.

Skälen för förslaget

Skyldigheten att ställa krav på energieffektivitetsprestanda gäller endast vissa varor och tjänster

Skyldigheten att ställa krav på energieffektivitetsprestanda gäller endast vid upphandlingar av varor som omfattas av EU:s regler om energimärkning, ekodesign för energiprodukter eller däckmärkning eller som omfattas av EU:s kriterier för grön upphandling (bilaga 4 till energieffektivitetsdirektivet). Även vid upphandling av tjänster är det bara vissa tjänster som omfattas av skyldigheten. Bestämmelser som genomför direktivet i denna del kan meddelas på förordningsnivå med stöd av det bemyndigande som föreslås i avsnitt 6.2.

Varor som omfattas av EU:s energimärkningsförordning

Upphandlande myndigheter och enheter ska enligt energieffektivitetsdirektivet ställa krav på energieffektivitetsprestanda om de upphandlar varor som omfattas av energimärkningskrav enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/1369 av den 4 juli 2017 om fastställande av en ram för energimärkning och om upphävande av direktiv 2010/30/EU) (EU:s energimärkningsförordning). Vilka varor som omfattas av energimärkningskrav och vilka krav som gäller för klassificering i olika energiklasser regleras genom delegerade akter som beslutas av kommissionen. Exempel på varor som omfattas av energimärkningskrav är belysning, datorer, vitvaror och värmepannor.

Varan ska uppfylla någon av de två högsta i betydande grad utnyttjade energieffektivitetsklasserna eller de högre klasser som anges i den delegerade akt som omfattar varan. Den europeiska databasen för energimärkta varor (Eprel) kan användas för att ta reda på vilka som är de högst utnyttjade energieffektivitetsklasserna.

Om ett paket av produkter helt omfattas av en delegerad akt som antagits enligt EU:s energimärkningsförordning är det enligt direktivet tillåtet för den upphandlande myndigheten eller enheten att köpa det produktpaket som uppfyller kriteriet för den högsta tillgängliga energieffektivitetsklassen, i stället för att ställa krav på varje typ av produkt i paketet. Sådana produktpaket finns bara för ett fåtal produkter.

Kraven motsvarar delvis de som i dag gäller för statliga myndigheter enligt förordningen om myndigheters inköp av energieffektiva varor, tjänster och byggnader. Enligt hittillsvarande reglering ska statliga myndigheter köpa de varor som uppfyller kriterierna för den högsta energieffektivitetsklassen, vilket är ett striktare krav än det som gäller enligt energieffektivitetsdirektivet. Detta krav bör upphävas och i stället bör de krav som följer av det nya energieffektivitetsdirektivet gälla.

Varor som omfattas av ekodesigndirektivet

Varor som inte omfattas av energimärkningskrav men som omfattas av en genomförandeakt enligt Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/125/EG av den 21 oktober 2009 om upprättande av en ram för att fastställa krav på ekodesign för energirelaterade varor (EU:s ekodesigndirektiv) omfattas enligt energieffektivitetsdirektivet också av skyldigheten att ställa krav på energieffektivitetsprestanda. Den upphandlande myndigheten eller enheten ska enligt direktivet köpa varor som uppfyller de riktvärden för energieffektivitet som anges i den genomförandeakt som gäller för varan. Ekodesigndirektivet omfattar en stor mängd varor, men vissa av dem omfattas också av energimärkningskrav.

Kraven motsvarar de som i dag gäller för statliga myndigheter enligt förordningen om myndigheters inköp av energieffektiva varor, tjänster och byggnader och bör föras vidare till den nya förordningen.

Det finns även krav på ekodesign för varor i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/1781 av den 13 juni 2024 om upprättande av en ram för att fastställa ekodesignkrav för hållbara produkter, om ändring av direktiv (EU) 2020/1828 och förordning (EU) 2023/1542 och om upphävande av direktiv 2009/125/EG (EU:s ekodesignförordning). Genom EU:s ekodesignförordning upphävs ekodesigndirektivet delvis, men en genomförandeakt som beslutats för en vara enligt ekodesigndirektivet kommer fortsatt att gälla fram till dess att kommissionen beslutar om en genomförandeakt för varan enligt EU-förordningen. Om kommissionen beslutar om en sådan genomförandeakt enligt EU:s ekodesignförordning upphör varan att omfattas av skyldigheten att ställa krav på energieffektivitetsprestanda enligt den punkt i bilaga 4 till energieffektivitetsdirektivet som avser ekodesigndirektivet. Varan kan då i stället komma att omfattas av bestämmelserna om offentlig upphandling i EU-förordningen (artikel 65).

Inköp av däck

Vid inköp av däck ska däcken enligt energieffektivitetsdirektivet uppfylla kriterierna för den högsta klassificeringen för drivmedelseffektivitet enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2020/740 av den 25 maj 2020 om märkning av däck med avseende på drivmedelseffektivitet och andra parametrar, om ändring av förordning (EU) 2017/1369 samt om upphävande av förordning (EG) nr 1222/2009 (EU:s däckmärkningsförordning). Kravet gäller enligt direktivet inte om myndigheten av säkerhetsskäl eller med hänsyn till folkhälsan väljer att köpa däck med högsta klassificering för väggrepp på vått underlag eller klassificering för buller. Kravet bör endast gälla om de däck som ska köpas in omfattas av krav på märkning enligt EU-förordningen, vilket till exempel inte är fallet för dubbdäck.

Kraven motsvarar de som i dag gäller för statliga myndigheter enligt förordningen om myndigheters inköp av energieffektiva varor, tjänster och byggnader och bör föras vidare till den nya förordningen.

Varor och tjänster som omfattas av EU:s kriterier för grön upphandling

Om en vara eller tjänst omfattas av EU:s kriterier för grön offentlig upphandling eller tillgängliga motsvarande nationella kriterier, ska den

64

upphandlande myndigheten eller upphandlande enheten enligt energieffektivitetsdirektivet göra sitt bästa för att endast köpa varor och tjänster som uppfyller åtminstone de centrala tekniska specifikationerna i kriterierna. Kommissionen tar fram EU-kriterier för grön upphandling och det finns sådana kriterier för flera produktkategorier. Vilka varor och tjänster som omfattas framgår av kommissionens webbplats. Det finns bland annat kriterier för datacenter, molntjänster, datorer och vägbelysning. Centrala specifikationer är sådana som är lämpliga att användas av alla upphandlande myndigheter eller enheter i medlemsstaterna, se kommissionens rekommendation (EU) 2024/1716 av den 19 juni 2024 om fastställande av riktlinjer för tolkningen av artiklarna 5, 6 och 7 i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2023/1791 vad gäller energianvändning i den offentliga sektorn, renovering av offentliga byggnader och offentlig upphandling (kommissionens rekommendation för artiklarna 5–7).

Till skillnad från vad som gäller för de övriga varor som räknas upp i energieffektivitetsdirektivet finns det inte någon uttrycklig skyldighet för den upphandlande myndigheten eller enheten att vidta någon åtgärd. Det är inte främmande med icke-bindande rättsregler på upphandlingsområdet. Enligt LOU bör till exempel en upphandlande myndighet beakta miljöhänsyn vid offentlig upphandling om upphandlingens art motiverar det.

Kravet är nytt och finns inte med i förordningen om myndigheters inköp av energieffektiva varor, tjänster och byggnader. Det bör införas en skyldighet som motsvarar direktivets krav i den nya förordningen.

För att underlätta för upphandlande myndigheter och enheter bör Upphandlingsmyndigheten ges i uppdrag att lämna information om vilka varor som uppfyller kriterierna.

Energieffektivitetsprestanda vid upphandling av tjänstekontrakt

Vid upphandling av tjänstekontrakt ska enligt energieffektivitetsdirektivet den upphandlande myndigheten eller enheten kräva att tjänsteleverantören, när denne köper in nya varor i syfte att helt eller delvis tillhandahålla tjänsten, endast köper in varor som uppfyller kraven som gäller för varor som omfattas av energimärkningskrav, ekodesignkrav eller däckmärkningskrav. Till exempel är en upphandlande myndighet som köper tjänster för underhåll av fordon inte skyldig att begära att tjänsteleverantörerna uppgraderar alla däck till den högsta klassificeringen för drivmedelseffektivitet, utan endast nya däck som köps in för att tillhandahålla tjänsten. Vad som avses med tjänstekontrakt framgår av avsnitt 6.6. Byggentreprenader omfattas inte av skyldigheten, eftersom det inte är ett tjänstekontrakt enligt lagarna på upphandlingsområdet.

Kraven motsvarar de som gäller för statliga myndigheter enligt den hittillsvarande förordningen om myndigheters inköp av energieffektiva varor, tjänster och byggnader och bör föras vidare till den nya förordningen.

Köp av byggentreprenader eller byggnader och hyra av byggnader eller lokaler

En upphandlande myndighet eller enhet som köper eller hyr en byggnad ska enligt energieffektivitetsdirektivet se till att byggnaden minst uppfyller

nivån för en så kallad nära-nollenergibyggnad. Även om det inte uttryckligen framgår får direktivet förstås som att även byggentreprenader som avser uppförandet av ett byggnadsverk omfattas (artikel 7.1). Skyldigheten omfattar både byggnader och delar av byggnader som fungerar som en byggnad (kommissionens rekommendation för artiklarna 5–7). Vid hyra gäller skyldigheten därmed både när hyresavtalet gäller en byggnad och när avtalet gäller en lokal i en byggnad. Vad som utgör nivån för nära-nollenergi förklaras i avsnitt 4.10.

Skyldigheten att ställa krav på energieffektivitetsprestanda gäller enligt direktivet inte om syftet med inköpet är att totalrenovera eller riva byggnaden, sälja byggnaden vidare utan att använda den för eget syfte eller bevara byggnaden som en byggnad med officiellt skydd som del av en utvald miljö, eller på grund av dess särskilda arkitektoniska eller historiska värde.

Att kravet på energieffektivitetsprestanda är uppfyllt ska enligt energieffektivitetsdirektivet kontrolleras med den energideklaration som har upprättats för byggnaden. Bestämmelser om energideklarationer finns i lagen (2006:985) om energideklaration för byggnader och föreskrifter som har meddelats i anslutning till den lagen.

Kraven i direktivet motsvarar i huvudsak de krav som gäller för statliga myndigheter enligt den hittillsvarande förordningen om myndigheters inköp av energieffektiva varor, tjänster och byggnader. Att även byggentreprenader omfattas är dock nytt. En skyldighet som motsvarar de krav som anges i direktivet bör införas i den nya förordningen.

Hänvisningar till EU-rättsakter

Hänvisningar till EU-rättsakter kan göras antingen statiska eller dynamiska. En statisk hänvisning innebär att hänvisningen avser EU-rättsakten i en viss angiven lydelse. En dynamisk hänvisning innebär att hänvisningen avser EU-rättsakten i den vid varje tidpunkt gällande lydelsen. För att det ska säkerställas att energieffektivitetsdirektivet genomförs i svensk rätt på ett korrekt sätt bör hänvisningarna till EU:s energimärkningsförordning och EU:s däckmärkningsförordning vara dynamiska. Hänvisningen till ekodesigndirektivet bör vara statisk.

Varor som inte längre omfattas av skyldigheten att ställa krav på energieffektivitetsprestanda

Enligt förordningen om myndigheters inköp av energieffektiva varor, tjänster och byggnader ska statliga myndigheter i vissa fall köpa kontorsutrustning med viss energieffektivitetsprestanda. Kravet har utgått i energieffektivitetsdirektivet och bör inte föras över till den nya förordningen.

Skyldigheten att ställa krav på energieffektivitetsprestanda gäller endast om det är tekniskt genomförbart

Skyldigheten att ställa krav på energieffektivitetsprestanda gäller enligt energieffektivitetsdirektivet endast om det är tekniskt genomförbart. Exempel på när det inte är tekniskt genomförbart att ställa krav på energieffektivitetsprestanda kan vara tekniska begränsningar, platsspecifika begränsningar eller avsaknad av teknisk kompatibilitet med

befintlig infrastruktur eller befintliga system. Om till exempel en byggnads värmedistributionssystem inte lämpar sig för drift vid de temperaturer som krävs för en effektiv användning av en värmepump är det inte tekniskt genomförbart att göra en upphandling av energieffektiva värmepumpar (kommissionens rekommendation för artiklarna 5–7). Ett undantag som motsvarar det som anges i direktivet bör införas i den nya förordningen.

Enligt den hittillsvarande förordningen om myndigheters inköp av energieffektiva varor, tjänster och byggnader finns även undantag från skyldigheten att ställa krav på energieffektivitetsprestanda som har att göra med kostnadseffektivitet, ekonomisk genomförbarhet, hållbarhet i vidare bemärkelse och tillräcklig konkurrens. De undantagen bör inte föras över till den nya förordningen, eftersom de inte längre finns med i energieffektivitetsdirektivet.

6.4 Beaktande av principen om energieffektivitet först i upphandling

Förslag

Upphandlande myndigheter och enheter ska innan de ingår offentliga kontrakt och koncessioner analysera olika alternativ för att uppnå syftet med köpet och bedöma de olika alternativen i fråga om energieffektivitet.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer, Energimyndigheten, ska få meddela ytterligare föreskrifter om hur alternativen ska bedömas i fråga om energieffektivitet.

Skälen för förslaget

Medlemsstaterna ska säkerställa att upphandlande myndigheter och enheter tillämpar den s.k. principen om energieffektivitet först när de ingår offentliga kontrakt och koncessioner (artikel 7.1 andra stycket energieffektivitetsdirektivet). Principen om energieffektivitet först beskrivs mer detaljerat i avsnitt 5.

Direktivets krav innebär i denna del att den upphandlande myndigheten eller enheten ska analysera olika alternativ för att uppnå syftet med upphandlingen och bedöma de olika alternativen i fråga om energieffektivitet. Vid behov kan en kostnads-nyttoanalys som görs med hänsyn till ett samhällsperspektiv användas. Skyldigheten gäller även vid upphandling av andra varor och tjänster än de som beskrivs i avsnitt 6.3.

För att genomföra energieffektivitetsdirektivet bör en skyldighet för upphandlande myndigheter och enheter som motsvarar direktivets krav införas i den nya lagen. Det kan behövas mer detaljerade föreskrifter om vad en analys enligt principen om energieffektivitet först ska omfatta. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer, Energimyndigheten, bör därför få meddela ytterligare föreskrifter om hur alternativen ska bedömas i fråga om energieffektivitet.

6.5 Undantag från skyldigheten att ställa krav på energieffektivitetsprestanda och att tillämpa principen om energieffektivitet först

Förslag

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela föreskrifter om undantag från skyldigheten att tillämpa principen om energieffektivitet först i upphandling.

Skyldigheten att ställa krav på energieffektivitetsprestanda och att tillämpa principen om energieffektivitet först ska endast gälla för kontrakt och koncessioner vars värde överstiger de tröskelvärden som anges i den lag på upphandlingsområdet som upphandlingen görs enligt. Vid köp av en byggnad eller hyra av en byggnad eller lokal ska de tröskelvärden som avses i lagen om offentlig upphandling och lagen om upphandling inom försörjningssektorerna tillämpas.

Upphandlande myndigheter och enheter ska inte vara skyldiga att ställa krav på energieffektivitetsprestanda och att tillämpa principen om energieffektivitet först vid upphandling, om det skulle undergräva allmän säkerhet, hindra insatserna mot hot mot medlemsstatens folkhälsa eller komma i konflikt med det militära försvaret. Avtal om leverans av militär utrustning ska inte heller omfattas av skyldigheterna.

Skälen för förslaget

Bemyndigande att meddela föreskrifter om undantag från skyldigheten att tillämpa principen om energieffektivitet först

I energieffektivitetsdirektivet finns det flera undantag från skyldigheten att ställa krav på energieffektivitetsprestanda och skyldigheten att tillämpa principen om energieffektivitet först i upphandling. I avsnitt 6.2 föreslås att regeringen ska få meddela föreskrifter om att upphandlande myndigheter och enheter ska ställa krav på energieffektivitetsprestanda, vilket även omfattar en möjlighet att föreskriva om undantag från skyldigheten. I det avsnittet föreslås att skyldigheten endast ska gälla om det är tekniskt genomförbart att ställa sådana krav.

Det finns andra undantag i direktivet som beskrivs nedan. Reglerna är i vissa delar detaljerade och bör därför införas på lägre normnivå än lag. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer bör därför även få meddela föreskrifter om undantag från skyldigheten att tillämpa principen om energieffektivitet först vid upphandling.

Skyldigheterna gäller endast kontrakt och koncessioner med ett visst värde

Enligt energieffektivitetsdirektivet gäller skyldigheterna att ställa krav på energieffektivitetsprestanda och att tillämpa principen om energieffektivitet först endast kontrakt och koncessioner med ett värde som beräknas uppgå till minst de tröskelvärden som anges i EU:s centrala direktiv på upphandlingsområdet. Syftet med undantaget är att minska den administrativa bördan för upphandlande myndigheter och enheter.

Tröskelvärdena revideras vartannat år och används bland annat för att fastställa vilka regler som gäller för upphandlingen. Värdena sätts till nivåer där företag inom EU typiskt sett kan förväntas vara intresserade av att lägga anbud över nationsgränserna och värdena är därmed förhållandevis höga.

Vilket tröskelvärde som ska tillämpas beror bland annat på vilken lag som upphandlingen görs enligt och om den som gör upphandlingen är en statlig myndighet, en annan upphandlande myndighet eller en upphandlande enhet. Det är också olika tröskelvärden för till exempel byggentreprenader och tjänster. Det finns regler i respektive lag på upphandlingsområdet om hur tröskelvärdet ska beräknas. De belopp som ska användas framgår av delegerade förordningar som beslutas av kommissionen. Som exempel är tröskelvärdet för inköp av varor och tjänster enligt LOU ca 1,6 miljoner kronor för en statlig myndighet och ca 2,4 miljoner kronor för en kommun eller region. Tröskelvärdet för byggentreprenader och byggkoncessioner är ca 60 miljoner kronor.

För upphandlingar som görs enligt LOU, LUF eller LUK bör de tröskelvärden som tillämpas enligt respektive lag användas för att avgöra om upphandlingen omfattas av skyldigheten att ställa krav på energieffektivitetsprestanda och att tillämpa principen om energieffektivitet först.

I LOU finns det även en särskild bestämmelse om tröskelvärden för kontrakt som subventioneras med mer än hälften av en upphandlande myndighet. Kraven i energieffektivitetsdirektivet gäller dock bara kontrakt som ingås av en upphandlande myndighet eller enhet och tillämpas därför inte på sådana kontrakt.

Tröskelvärdena i LUFS bör användas vid upphandlingar som görs enligt den lagen

Tröskelvärdena i de centrala upphandlingsdirektiven bör enligt Europeiska kommissionen tillämpas även vid upphandlingar som görs enligt det direktiv som i svensk rätt genomförs genom LUFS, eftersom det direktivet inte nämns i bestämmelsen om tröskelvärden i energieffektivitetsdirektivet (kommissionens rekommendation för artiklarna 5–7). Det framstår som onödigt komplicerat att i denna del följa kommissionens rekommendation. Det bidrar inte till att uppfylla syftet med direktivet att tillämpa andra tröskelvärden än de som anges i LUFS. För att det ska vara enkelt att tillämpa reglerna i praktiken bör därför de tröskelvärden som anges i LUFS användas för att avgöra om en upphandling som görs enligt den lagen omfattas av skyldigheten att ställa krav på energieffektivitetsprestanda och att tillämpa principen om energieffektivitet först.

Tröskelvärdena i upphandlingslagarna bör tillämpas även vid köp av byggnader och hyra av byggnader eller lokaler

Vid genomförandet av det ursprungliga energieffektivitetsdirektivet bedömdes att inga tröskelvärden gällde för köp eller hyra av byggnader, eftersom sådana kontrakt inte omfattas av tillämpningsområdet för lagarna på upphandlingsområdet (prop. 2013/14:174 s. 59). Vid tillämpning av det nya energieffektivitetsdirektivet bör enligt Europeiska kommissionen tröskelvärdena för tjänstekontrakt i de centrala upphandlingsdirektiven

tillämpas vid köp eller hyra av byggnader (kommissionens rekommendation för artiklarna 5–7).

Det finns anledning att även i denna del delvis frångå kommissionens rekommendation. Kontrakt om köp av byggnader eller hyra av byggnader eller lokaler kan vara utformade på flera olika sätt. Det kan ofta vara komplicerat att bedöma om hyresundantaget i upphandlingslagarna är tillämpligt eller om kontraktet utgör en byggentreprenad eller en tjänst. En myndighet kan till exempel ingå ett hyreskontrakt där det ingår i kontraktet att en byggnad ska uppföras eller renoveras. Beroende på vilket inflytande den upphandlande myndigheten har kan kontraktet då vara antingen en byggentreprenad som omfattas av upphandlingsreglerna eller ett hyreskontrakt som är undantaget från tillämpningsområdet. Det kan också finnas inslag av tjänster i ett hyreskontrakt, som innebär att det ska upphandlas som ett tjänstekontrakt.

Med hänsyn till lagstiftningen på upphandlingsområdet framstår det som inte som rimligt att, som kommissionen framför i sin rekommendation, i normalfallet använda tröskelvärdet för tjänstekontrakt när en upphandlande myndighet eller enhet köper eller hyr en byggnad eller lokal. Det skulle innebära att ett högre tröskelvärde gäller när kontraktet avser en byggentreprenad än i de fall där den upphandlade myndigheten eller enheten helt saknar inflytande över byggnadens energieffektivitetsprestanda. Om kontraktet rör ett köp av en byggnad bör därför tröskelvärdet för byggentreprenader användas. Om kontraktet rör hyra av en byggnad eller lokal behöver det avgöras från fall till fall om det är rimligast att använda tröskelvärdet för byggentreprenader eller tröskelvärdet för tjänster.

Om det inte finns någon speciallag så gäller LOU som utgångspunkt vid upphandling. Om det är en upphandlande myndighet som ska ingå ett kontrakt om köp eller hyra av en byggnad eller lokal, bör därför tröskelvärdena i LOU tillämpas för att bedöma om kontraktet omfattas av skyldigheten att ställa krav på energieffektivitetsprestanda och att tillämpa principen om energieffektivitet först. För upphandlande enheter som inte är upphandlande myndigheter, och som därmed inte omfattas av LOU, bör tröskelvärdena i LUF tillämpas vid köp eller hyra av byggnader eller lokaler.

Undantag för allmän säkerhet och Sveriges försvar

Enligt energieffektivitetsdirektivet ska inte skyldigheterna att ställa krav på energieffektivitetsprestanda och att tillämpa principen om energieffektivitet först tillämpas på Försvarsmaktens kontrakt, om tillämpningen kommer i konflikt med det militära försvarets natur och huvudsakliga syfte. Med Försvarsmakten avses de militära styrkorna. Undantaget omfattar även kontrakt som ingås särskilt för Försvarsmaktens räkning. Sådana kontrakt kan ingås av Försvarsdepartementet, Försvarets materielverk eller andra myndigheter.

Byggentreprenader, varor och tjänster som direkt hänför sig till militär utrustning eller utrustning av känslig karaktär omfattas alltid av undantaget, om tillämpningen skulle innebära en konflikt med Försvarsmaktens natur och huvudsakliga syfte (kommissionens rekommendation för artiklarna 5–7 och 1 kap. 2 § första stycket 3 LUFS). Detsamma gäller

för byggentreprenader och tjänster särskilt avsedda för militära syften (1 kap. 2 § första stycket 4 LUFS).

Avtal om leverans av militär utrustning är enligt direktivet undantagna oavsett vem som ingår avtalen. I de fallen krävs ingen bedömning i det enskilda fallet. Med militär utrustning avses utrustning som är särskilt utformad eller anpassad för militära syften och som är avsedd att användas som vapen, ammunition eller krigsmateriel (2 kap. 18 § LUFS). Undantag för Försvarsmaktens kontrakt och leverans av militär utrustning gäller redan enligt den hittillsvarande förordningen om myndigheters inköp av energieffektiva varor, tjänster och byggnader.

En nyhet i energieffektivitetsdirektivet är att skyldigheterna att ställa krav på energieffektivitetsprestanda och att tillämpa principen om energieffektivitet först inte ska gälla om tillämpningen skulle undergräva allmän säkerhet eller hindra insatserna mot hot mot medlemsstatens folkhälsa. Med allmän säkerhet avses det verksamhetsområde inom vilket staten har huvudansvaret för att skydda sitt territorium och sina medborgare (kommissionens rekommendation för artiklarna 5–7). Det omfattar både den inre och yttre säkerheten i medlemsstaten. Med hot mot folkhälsan avses bland annat en förekomst av eller ett överhängande hot om en sjukdom eller ett hälsotillstånd som orsakas av bioterrorism, en epidemi eller en pandemi. Undantaget är inte tillämpligt generellt för alla upphandlingar vars syfte är att säkerställa allmän säkerhet eller motverka hot mot folkhälsan, utan det krävs en bedömning i det enskilda fallet.

Det är viktigt att det finns undantag för Försvarsmaktens kontrakt och avtal om militär utrustning, så att skyldigheten att ta hänsyn till energieffektivitet i upphandlingar inte ger konsekvenser för Sveriges militära försvar. Även undantaget för att skydda allmän säkerhet och hindra insatserna mot hot mot medlemsstatens folkhälsa är viktigt, så att de nya kraven inte blir ett hinder för att till exempel motverka en framtida ny pandemi. Det bedöms däremot inte finnas någon möjlighet att införa vidare undantag än de som anges i direktivet. De undantag som anges i direktivet bör därför införas i den nya förordningen.

6.6 Användning av avtal om energiprestanda

Förslag

Upphandlande myndigheter och enheter ska innan de ingår tjänstekontrakt som omfattar tjänster med betydande energianvändning bedöma om det är möjligt att ingå ett avtal om energiprestanda.

Det ska förklaras vad som avses med avtal om energiprestanda.

Skälen för förslaget

När upphandlande myndigheter eller enheter upphandlar tjänstekontrakt som innebär betydande energianvändning ska de bedöma om det går att ingå långsiktiga avtal om energiprestanda (artikel 7.3 energieffektivitetsdirektivet). Kravet gäller även om värdet på kontraktet understiger de tröskelvärden som beskrivs i avsnitt 6.5. Undantagen för allmän säkerhet,

folkhälsa och Sveriges försvar som beskrivs i samma avsnitt är inte tillämpliga. Vad som enligt energieffektivitetsdirektivet avses med ett avtal om energiprestanda förklaras i avsnitt 4.5. Uttrycket bör ha samma betydelse i lagen om den offentliga sektorns inköp av energieffektiva varor, tjänster och byggnader.

Det bör därför införas en skyldighet i den nya lagen som motsvarar de krav som anges i direktivet. Det bör dock inte anges att avtalen ska vara långsiktiga eftersom det riskerar att skapa osäkerhet kring hur skyldigheten förhåller sig till reglerna om avtals löptid enligt lagarna på upphandlingsområdet.

6.7 Offentliggörande av information

Bedömning

Befintliga bestämmelser i upphandlingsförordningen säkerställer att upphandlande myndigheter och enheter offentliggör information om energieffektivitetseffekterna av vissa kontrakt.

Skälen för bedömningen

Medlemsstaterna ska se till att upphandlande myndigheter och enheter offentliggör information om energieffektivitetseffekterna av kontrakt som överstiger de tröskelvärden som beskrivs i avsnitt 6.5 (artikel 7.5 andra stycket energieffektivitetsdirektivet).

Informationen ska offentliggöras i meddelanden om offentlig upphandling på Tenders Electronic Daily (TED), tillägget till EU:s officiella tidning där offentliga upphandlingar i EU publiceras. Det görs via de särskilda fält som tillhandahålls enligt kommissionens genomförandeförordning (EU) 2019/1780 av den 23 september 2019 om fastställande av standardformulär för offentliggörande av meddelanden om offentlig upphandling och om upphävande av genomförandeförordning (EU) 2015/1986 (”eForms”). Genomförandeförordningen kommer att anpassas för att tillhandahålla de fält som krävs för att uppfylla direktivets krav i denna del (kommissionens rekommendation för artiklarna 5–7).

En annons eller ett meddelande som ska skickas till Europeiska unionens publikationsbyrå ska utformas enligt kommissionens genomförandeförordning, se 5 § upphandlingsförordningen (2016:1162). Kommissionens genomförandeförordning är direkt tillämplig. Det behövs därför inte någon ytterligare reglering för att genomföra direktivet i denna del.

6.8 Uppgiftsskyldighet

Förslag

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela föreskrifter om att upphandlande myndigheter och enheter ska lämna uppgifter om hur de uppfyller kraven på energieffektiv

upphandling. Upphandlande myndigheter och enheter som inte är statliga myndigheter ska lämna sådana uppgifter på begäran av Energimyndigheten.

Skälen för förslaget

Upphandlande myndigheter och enheter kan förväntas följa skyldigheten att ställa krav på energieffektivitetsprestanda

I lagarna på upphandlingsområdet finns det ett flertal olika sanktioner som kan bli aktuella om en upphandlande myndighet eller enhet bryter mot reglerna (se till exempel 20 och 21 kap. LOU). Om en leverantör har lidit eller kan komma att lida skada ska rätten besluta att upphandlingen ska göras om eller att den får avslutas först sedan rättelse har gjorts. Om ett avtal redan har ingåtts kan domstolen besluta om att det inte är giltigt. En upphandlande myndighet kan bli skyldig att betala skadestånd till en leverantör. Tillsynsmyndigheten kan i vissa fall besluta om en upphandlingsskadeavgift.

Reglerna om offentlig upphandling i energieffektivitetsdirektivet har ett annat syfte än EU:s upphandlingsregler, som syftar till att främja konkurrensen mellan företag och hushålla med offentliga medel. Det bör därför inte införas regler om att till exempel avtal inte ska gälla om de slutits i strid med den nya lagen, eller att den upphandlande myndigheten eller enheten kan bli skadeståndsskyldig mot en leverantör.

För att säkerställa att lagen följs skulle det däremot kunna införas en sanktionsavgift om en upphandlande myndighet eller enhet inte har följt regelverket. Det finns inga sanktioner i den hittillsvarande förordningen om myndigheters inköp av energieffektiva varor, tjänster och byggnader. Även i andra särskilda författningar med skyldigheter att ställa miljökrav i upphandlingar saknas sådana sanktioner. Det gäller till exempel förordningen (2020:486) om miljö och trafiksäkerhetskrav för myndigheters bilar och lagen (2011:846) om miljökrav vid upphandling av bilar och vissa tjänster inom vägtransportområdet.

När den nämnda lagen senast ändrades konstaterade Lagrådet att frånvaron av sanktioner skulle kunna leda till att Sverige inte uppfyller de krav som ställs i det bakomliggande EU-direktivet. Regeringen angav som svar på Lagrådets konstaterande att upphandlande myndigheter och enheter kan förväntas följa gällande bestämmelser och att reglerna under flera år följts utan sanktioner (prop. 2021/22:187 s. 39). Sverige har inte mottagit några synpunkter från Europeiska kommissionen på genomförandet.

Motsvarande argument talar för att några sanktioner inte heller bör införas i den nya lagen. Det är rimligt att anta att statliga myndigheter, regioner, kommuner och andra upphandlande myndigheter och enheter kommer att följa reglerna. Det bör därmed i nuläget inte införas några sanktioner.

Upphandlande myndigheter och enheter bör vara skyldiga att lämna uppgifter om hur de uppfyller kraven i lagen

För att det ska vara möjligt att följa upp hur den nya lagen tillämpas bör upphandlande myndigheter och enheter vara skyldiga att lämna uppgifter om hur de följer kraven i lagen. Sådan information kan framöver användas för att analysera om det behöver införas sanktioner.

De flesta statliga myndigheter ska inom ramen för sitt miljöledningsarbete redovisa till Naturvårdsverket hur de har uppfyllt kraven på inköp av varor, tjänster och byggnader med viss energieffektivitetsprestanda (20 och 20 a §§ och bilaga 1 till miljöledningsförordningen). Detta bör ändras så att skyldigheten att lämna uppgifter avser inköp enligt den nya lagen.

Det finns inte något motsvarande krav för andra upphandlande myndigheter och enheter. För att det ska vara möjligt att följa upp hur lagen tillämpas bör regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer få meddela föreskrifter om att upphandlande myndigheter och enheter ska lämna uppgifter om upphandlingar som omfattas av lagen. En motsvarande bestämmelse finns i lagen om miljökrav vid upphandling av bilar och vissa tjänster inom vägtransportområdet. Det bör i nuläget inte införas någon obligatorisk uppgiftsskyldighet, utan Energimyndigheten bör i stället ges rätt att begära in uppgifterna från andra upphandlande myndigheter och enheter än statliga myndigheter.

6.9 Stöd till upphandlande myndigheter och enheter

Bedömning

Genom Energimyndighetens och Upphandlingsmyndighetens olika tjänster och stöd uppfyller Sverige energieffektivitetsdirektivet i den del som innebär att medlemsstaterna ska ge stöd till upphandlande myndigheter och enheter i användningen av energieffektivitetskrav.

Skälen för bedömningen

Enligt energieffektivitetsdirektivet ska medlemsstaterna stödja upphandlande myndigheter och upphandlande enheter i användningen av energieffektivitetskrav, genom att bland annat tillhandahålla metoder för att bedöma livscykelkostnader, miljöeffekter och miljökostnader (artikel 7.5 tredje stycket).

Upphandlingsmyndigheten har en kriterietjänst på sin webbplats för att underlätta för upphandlande myndigheter och enheter att ställa krav på energieffektivitet. Myndigheten har även ett verktyg för stöd vid beräkningen av livscykelkostnader och produktspecifika kalkyler av livscykelkostnader för anbudsutvärdering. Med hjälp av ett annat verktyg som myndigheten har tagit fram kan myndigheter få en analys, s.k. miljöspendanalys, av hur mycket olika inköp har påverkat klimatet. Myndigheter kan med stöd av verktyget räkna ut hur stor klimatpåverkan varje inköpskategori har. Det blir då tydligare vart myndigheter ska rikta sina insatser. Utöver generell vägledning och stöd på myndighetens

webbplats i frågor som rör upphandling finns även en frågeservice och frågeportal där upphandlande myndigheter kan få svar på upphandlingsfrågor.

Enligt Energimyndighetens instruktion ska myndigheten stödja offentliga organ, upphandlande enheter och andra relevanta aktörer genom kompetenshöjande informationsinsatser i syfte att förbättra energieffektiviteten.

Genom Energimyndigheten och Upphandlingsmyndighetens olika tjänster och stöd uppfyller Sverige energieffektivitetsdirektivet i denna del.

7 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Förslag

Skyldigheten för kommuner att på kommunens webbplats publicera en aktuell energiplan och skyldigheten att lämna in planen till den myndighet som regeringen bestämmer ska träda i kraft den 1 januari 2028. Även skyldigheten för kommuner och regioner att redovisa vissa uppgifter om energieffektivitetsåtgärder i en långsiktig plan och skyldigheten för statliga myndigheter att redovisa hur de har följt det nya regelverket för upphandling av varor, tjänster och ska träda i kraft det datumet. De nya lagarna och förordningarna ska i övrigt träda i kraft den 1 mars 2027.

Lagen om den offentliga sektorns inköp av energieffektiva varor, tjänster och byggnader och den nya förordningen som ansluter till lagen ska inte tillämpas på upphandlingar, köp av byggnader eller hyra av byggnader eller lokaler som har påbörjats innan lagen och förordningen träder i kraft. Skyldigheten att ställa krav på energieffektivitetsprestanda ska inte tillämpas när en upphandlande myndighet eller enhet ingår ett förnyat hyresavtal för en byggnad eller lokal som myndigheten eller enheten hyr då förordningen träder i kraft.

Den upphävda förordningen om myndigheters inköp av energieffektiva varor, tjänster och byggnader ska fortsatt tillämpas på upphandlingar, köp av byggnader och hyra av byggnader eller lokaler som har påbörjats vid utgången av februari 2027.

Bedömning

Det bör inte införas några övergångsbestämmelser till lagen om energiplanering i kommuner och regioner och den nya förordningen som ansluter till lagen.

Skälen för bedömningen och förslaget

Ikraftträdande

Artiklarna 3, 5, 7, 25.6 och 29.4 i energieffektivitetsdirektivet skulle ha varit genomförda senast den 11 oktober 2025. Lagarna och förordningarna bör därför träda i kraft så snart som möjligt, vilket i nuläget bedöms vara den 1 mars 2027.

I avsnitt 4.4 föreslås att kommuner ska publicera en aktuell energiplan på kommunens webbplats och att kommunen ska lämna in planen till den myndighet som regeringen bestämmer, Energimyndigheten. För att kommunen ska hinna med att ta fram en aktuell energiplan bör den regleringen inte träda i kraft förrän den 1 januari 2028. I avsnitt 4.5 föreslås att kommuner och regioner ska redovisa vissa uppgifter om energieffektivitetsåtgärder i en långsiktig plan. För att kommuner och regioner ska hinna med att ta fram underlag för att uppfylla skyldigheten bör inte heller den regleringen träda i kraft förrän den 1 januari 2028.

I avsnitt 6.8 föreslås att statliga myndigheter ska redovisa hur de har följt det nya regelverket om krav på energieffektivitetsprestanda vid upphandling. Myndigheterna kommer inte att ha genomfört några upphandlingar enligt det nya regelverket förrän under 2027 och kan redovisa hur de har följt regelverket först vid rapporteringen som görs 2028. Även den regleringen bör därför träda i kraft den 1 januari 2028.

Övergångsbestämmelser till lagen om den offentliga sektorns inköp av energieffektiva varor, tjänster och byggnader

Bestämmelserna i lagen om den offentliga sektorns inköp av energieffektiva varor, tjänster och byggnader och den nya förordningen som ansluter till lagen bör inte tillämpas på redan påbörjade upphandlingar, eftersom det skulle försvåra upphandlingsprocessen. Lagen bör därför endast gälla för upphandlingar som påbörjas efter lagens ikraftträdande. Upphandlande myndigheter och enheter kan därmed fortsatt använda befintliga ramavtal även efter att lagen har trätt i kraft.

Köp av byggnader och hyra av byggnader eller lokaler omfattas inte av lagarna på upphandlingsområdet. För att inte försvåra för pågående kontraktsförhandlingar bör den nya lagen och den nya förordningen även i de fallen endast tillämpas på köp och hyra som har påbörjats efter att lagen trätt i kraft.

Enligt energieffektivitetsdirektivet gäller skyldigheten att ställa krav på energieffektivitetsprestanda vid ingående av nya hyresavtal. Om ett hyresavtal för en byggnad eller lokal som en upphandlande myndighet eller enhet redan hyr omförhandlas, bör det inte ses som ett nytt avtal. Den nya förordningen bör därför inte tillämpas när en upphandlande myndighet eller enhet ingår ett förnyat hyresavtal för en byggnad eller lokal som myndigheten eller enheten hyr då förordningen träder i kraft.

Förordningen om myndigheters inköp av energieffektiva varor, tjänster och byggnader bör fortsatt tillämpas i vissa fall

För att Sverige ska uppfylla de krav som ställs i det ursprungliga energieffektivitetsdirektivet bör den upphävda förordningen om myndigheters inköp av energieffektiva varor, tjänster och byggnader fortsatt tillämpas

på upphandlingar, köp av byggnader och hyra av byggnader eller lokaler som har påbörjats vid utgången av februari 2027.

Det bör inte införas några övergångsbestämmelser till reglerna om energiplanering i kommuner och regioner

När lagen om energiplanering i kommuner och regioner och den nya förordningen som ansluter till lagen träder i kraft upphävs den hittillsvarande lagen om kommunal energiplanering och förordningen som ansluter till den lagen. Det finns inte något behov av att införa övergångsbestämmelser till den nya lagen eller den nya förordningen.

8 Konsekvenser

8.1 Det aktuella problemet och vilken förändring som eftersträvas

Energiplanering i kommuner

Kommuner och regioners energiplaneringsarbete är en viktig del i regeringens arbete med stärkt näringslivsutveckling, minskad klimatpåverkan, förbättrad energiberedskap och trygg energiförsörjning. Den hittillsvarande lagen om kommunal energiplanering och anslutande förordning är från 1977 och är i behov av revidering. Samtidigt har det tillkommit nya krav på kommuner och regioner genom energieffektivitetsdirektivet, vilket innebär att ett större omtag behöver göras genom en ny lag om energiplanering i kommuner och regioner och en ny förordning som ansluter till lagen.

Sveriges 290 kommuner skiljer sig mycket från varandra i fråga om storlek, befolkning, resurser och andra förutsättningar. Vid arbetet med den nya lagen och förordningen har målsättningen varit att regelverket ska vara flexibelt och att kommunerna ska kunna genomföra energiplanering på ett ändamålsenligt sätt. Samtidigt har avsikten varit att anpassa lagtexten för att inkludera ny terminologi och för att ta hänsyn till aktuella samhällsutmaningar, som effektsituationen i elsystemet och ökade säkerhetspolitiska risker i omvärlden.

Genomförande av energieffektivitetsdirektivet

För att genomföra energieffektivitetsdirektivet behöver det införas flera nya krav på bland annat kommuner, regioner och upphandlande myndigheter och enheter. Det innebär ökad administrativ börda för de aktörer som omfattas av kraven. Inriktningen i arbetet har varit att rapportering och uppföljning ska kunna ske på ett så effektivt sätt som möjligt i förhållande till de resurser som aktören i fråga har.

8.2 Konsekvenser som bedöms uppstå om ingen åtgärd vidtas

Kommuner skulle fortfarande vara skyldiga att ha en energiplanering om inga åtgärder vidtas, men regelverket skulle då förbli omodernt och inte anpassat till nyare terminologi och aktuella samhällsutmaningar. Konsekvensen om ingen åtgärd vidtas blir att Sverige i vissa delar inte kommer att ha genomfört energieffektivitetsdirektivet i nationell rätt, vilket i slutändan kan leda till att Sverige blir skyldigt att betala ekonomiska sanktioner för ofullständigt införande.

8.3 Andra alternativ för att uppnå syftet

Andra alternativ för att genomföra energieffektivitetsdirektivet

Det är möjligt att genomföra energieffektivitetsdirektivet i de delar som riktar sig mot kommuner och regioner på ett annat sätt än genom ändringar i reglerna för kommunal energiplanering. Det skulle bidra till att renodla det regelverket till att endast gälla för den kommunala energiplaneringen utan några krav på regioner. Det finns dock inte någon annan befintlig lag där det är lämpligt att införa en skyldighet för kommuner och regioner att redovisa energieffektiviseringsåtgärder i en långsiktig plan eller att rapportera uppgifter om energianvändning till Energimyndigheten. Att införa en ny lag endast för att genomföra de delarna av direktivet bedöms vara ett sämre alternativ.

Uppgifter om energianvändningen i offentlig sektor samlas in genom den officiella statistiken. Det finns dock ingen skärning i den statistiken för att ta ut uppgifter om offentliga organ, eftersom direktivets definition av det uttrycket inte används i något annat sammanhang. Att utöka den officiella statistiken till att omfatta en sådan skärning skulle innebära flera utmaningar. Eftersom uppgifterna inte kommer att användas annat än för rapportering enligt energieffektivitetsdirektivet, bör insamlingen inte ske genom den officiella statistiken.

Det bör i nuläget inte införas någon skyldighet för regioner att ha en energiplanering

Energimyndigheten framför i rapporten Redovisning av uppdrag att utveckla regional och lokal energiplanering för elektrifiering att det finns flera skäl till att etablera en fysisk regional energiplanering för regioner, utöver länsstyrelsernas regionala handlingsplaner för elektrifiering. I en utredning om att genomföra en förstudie om nationell fysisk planering lyfter flera regioner fram att deras roll är otydlig och att det kan finnas en nytta med att regioner arbetar med energiplanering mer strukturerat, för att lösa frågor i en större skala än en enskild kommun. Några myndigheter lyfter enligt utredaren även fram behovet av en bättre samordnad energiplanering för att säkerställa transmissionsnätets funktion och utbyggnad (Ds 2023:28 s. 62). I klimaträttsutredningens betänkande Rätt för klimatet (SOU 2022:21) föreslås att en utredning bör tillsättas som ser över hur länsstyrelsens uppdrag kan utökas till att, utöver arbetet med energi- och klimatstrategier, omfatta framtagande av regionala planeringsunderlag och handlingsplaner för energi och klimat. Utredningen föreslår också att länsstyrelsens roll i den fysiska planeringen ska stärkas i syfte att ge de övergripande transportpolitiska målen ett större genomslag i den fysiska planeringen på kommunal och regional nivå. Det är alltså inte helt självklart hur en ansvarsfördelning mellan regioner och länsstyrelser bör utformas.

Ett nytt obligatoriskt krav på regioner att arbeta med energiplanering och ta fram en energiplan skulle behöva utredas vidare, för att bättre kunna samordnas med andra frågor kring regional fysisk planering. I nuläget bör

det därmed inte införas något sådant krav på regioner. Kommuner föreslås ha kontakter med regioner inom ramen för energiplaneringen och sådana kontakter kan komma att bidra till att stärka även den regionala energiplaneringen.

8.4 Förenlighet med EU-rätten

Förslagen är förenliga med EU-rätten. I de delar som genomför energieffektivitetsdirektivet går förslagen inte utöver vad som krävs enligt direktivet.

Förslaget till lag om den offentliga sektorns inköp av energieffektiva varor, tjänster och byggnader och förordningen som ansluter till den lagen innehåller tekniska föreskrifter enligt Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2015/1535 av den 9 september 2015 om ett informationsförfarande beträffande tekniska föreskrifter och beträffande föreskrifter för informationssamhällets tjänster (anmälningsdirektivet). Skyldigheten att anmäla förslag till tekniska föreskrifter omfattar dock inte föreskrifter som endast genomför en bindande rättsakt från EU, så länge som föreskrifterna inte skiljer sig från eller går utöver vad som gäller enligt rättsakten. Det krävs därför inte någon anmälan enligt anmälningsdirektivet.

Förslaget till lag om energiplanering i kommuner och regioner och förordningen som ansluter till den lagen innehåller inte några tekniska föreskrifter.

8.5 Konsekvenser för offentliga finanser

Förslagen bedöms öka den administrativa bördan för kommuner och regioner, se avsnitt 8.6. Kostnaderna bedöms vara som störst när kommuner och regioner för första gången ska förbereda inför den årliga rapporteringen av uppgifter om energianvändningen i kommunen eller regionen.

8.6 Konsekvenser för kommuner, regioner och statliga förvaltningsmyndigheter

Konsekvenser för den kommunala självstyrelsen

Den kommunala självstyrelsen regleras bland annat i 14 kap. regeringsformen. Enligt 14 kap. 3 § regeringsformen bör en inskränkning i den kommunala självstyrelsen inte gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till de ändamål som har föranlett inskränkningen. Innebörden av bestämmelsen är att en eventuell inskränkning i den kommunala självstyrelsen ska prövas mot en proportionalitetsprincip. Den slutliga bedömningen av hur denna prövning faller ut görs av riksdagen i samband med att riksdagen tar ställning i lagstiftningsärendet (prop. 2009/10:80 s. 296). De förslag som lämnas i denna promemoria innebär i flera delar

utökade skyldigheter för kommunerna som påverkar den kommunala självstyrelsen.

Flera av förslagen syftar till att genomföra delar av energieffektivitetsdirektivet. I de delarna har förslagen utformats så att de inte innebär mer långtgående skyldigheter för kommunerna än vad som följer av direktivet. Det finns inte någon möjlighet att genomföra direktivet på ett sätt som innebär en mindre inskränkning av den kommunala självstyrelsen.

Förslaget om att kommuner ska ha en energiplan med ett visst innehåll utgör en inskränkning i den kommunala självstyrelsen. Det är redan en skyldighet för kommuner att ha en energiplan och förslagen innebär, i de delar som inte utgör ett genomförande av energieffektivitetsdirektivet, i huvudsak en modernisering av reglerna för att planens innehåll på ett bättre sätt ska bidra till att nå de nuvarande energipolitiska målen. Som anges i avsnitt 4.3 har förslagen utformats för att undvika att detaljreglera kommunernas arbete, om det inte är nödvändigt för att nå syftet med energiplaneringen. I det arbetet har särskild vikt lagts vid att i möjligaste mån undvika att reglera hur kommunen hanterar lokala och regionala angelägenheter och i stället fokusera på hur kommunen genom planeringen kan bidra till att nå de energipolitiska målen på nationell nivå.

I promemorian föreslås också att det endast i vissa fall, då det bedöms nödvändigt för att genomföra energieffektivitetsdirektivet, ska vara möjligt för Energimyndigheten att förelägga en kommun att vidta en viss åtgärd (se avsnitt 4.8).

Syftet med förslagen bedöms inte kunna uppnås på ett annat sätt än genom föreskrifter på lagnivå som innebär en viss inskränkning av den kommunala självstyrelsen.

Rapportering av energianvändning i offentliga organ

I Sverige finns det 21 regioner och 290 kommuner. Enligt förslaget ska kommuner och regioner även redovisa energianvändningen i offentliga organ som de finansierar och administrerar. Energimyndigheten anger i rapporten Underlag inför genomförande av artikel 5 och 6 i det omarbetade direktivet för energieffektivisering att det utifrån Statistiska centralbyråns statistik över offentligt ägda företag kan göras en grov uppskattning av hur många enheter som utgör offentliga organ. År 2022 fanns det ca 2 000 bolag som ägdes till minst 50 procent av en eller flera kommuner eller regioner. Av dessa var ca 90 procent kommunägda och ca 10 procent regionägda. Detta kan ses som en övre gräns, eftersom endast vissa av bolagen uppfyller definitionen av ett offentligt organ, till exempel genom att de inte administreras av en kommun eller region eller för att bolaget har kommersiell eller industriell karaktär.

Färre aktörer omfattas av definitionen av offentliga organ i energieffektivitetsdirektivet än av definitionen av offentligrättsliga organ (och därmed upphandlande myndighet) i upphandlingsreglerna. Det kommer att krävas en bedömning från fall till fall för att utreda vilka kommunala och regionala bolag som är offentliga organ.

Skyldigheten att rapportera årlig energianvändning till Energimyndigheten är nytt och kommer att innebära en administrativ börda för regioner och kommuner. Den administrativa bördan bedöms som störst inför den

första rapporteringen för att sedan bli en årlig återkommande uppgift som kräver mindre resurser. Den initiala arbetsbördan för kommuner bedöms uppgå till ca 300 timmar för att därefter uppgå till ca 40 timmar per år. Vid beräkning av ett timarvode på 1 000–1 500 kronor kan den initiala kostnaden uppskattningsvis komma uppgå till cirka 300 000–450 000 kronor. Den återkommande kostnaden uppskattas uppgå till cirka 40 000–60 000 kronor.

Regionernas administrativa tillkommande börda bedöms som försumbar i och med att ansvarsområdena är få och tydligt avgränsade.

För att minska de administrativa kostnaderna med rapportering är inriktningen att Energimyndigheten ska ta fram en rapporteringsmall.

Värme- och kylaplaner

I kommuner med fler än 45 000 invånare föreslås att energiplanen ska innehålla en värme- och kylaplan med en analys av vilken potential det finns för att öka energieffektiviteten inom värme- och kylaförsörjningen i kommunen. I dag finns det cirka 60 kommuner som är så stora. Kostnaden för att upprätta en värme- och kylaplan beräknas uppgå till 480 000–720 000 kr. Beloppen är uträknade med hänsyn till att det tar en heltidsanställd konsult tre månader att utarbeta en värme- och kylaplan för ett timarvode på mellan 1 000 och 1 500 kr. Kostnaden påverkas av kommunens storlek, ambitionsnivå och nuvarande förutsättningar.

Den kommunala finansieringsprincipen

Den kommunala finansieringsprincipen innebär att kommuner och regioner ska kompenseras för statligt beslutade åtgärder som direkt tar sikte på den kommunala verksamheten. Den ekonomiska regleringen görs som huvudregel genom att nivån på anslaget 1:1 Kommunalekonomisk utjämning inom utg.omr. 25 förändras. Promemorians förslag bedöms aktualisera den kommunala finansieringsprincipen. Den sammanlagda kostnaden för kommunsektorn beräknas till 90 miljoner kronor för det första året, 30 miljoner kronor för det andra året, och 17 miljoner kronor i en permanent kostnad för de efterföljande åren.

Ytterligare uppgifter i energiplanen leder till synergieffekter

Till skillnad från nu gällande bestämmelser om kommunal energiplanering kommer de nya bestämmelserna leda till att kommuner och regioner behöver ta ett bredare grepp och koppla ihop det kort- och långsiktiga behovet av energi och effekt med förutsättningarna för en trygg energiförsörjning. Det ska även vara möjligt för kommuner att använda energiplanen som ett underlag till översiktsplaner och andra relevanta planer för fysisk planering och nätutvecklingsplaner som distributionsnätsföretag ska ta fram. Genom att flera områden kopplas samman i energiplanen skapas en tydligare helhetsbild för kommuner och regioner, vilket också kan leda till synergieffekter.

Beaktande av principen om energieffektivitet först

I de enstaka fall som beslut om större investeringar och författningsreglerade planer inte omfattas av kraven i 6 kap. miljöbalken att göra miljöbedömningar behöver kommuner, regioner och statliga förvaltningsmyndigheter beakta principen om energieffektivitet först inför att beslut fattas.

Mer konkret innebär förslaget att en kommun, region eller statlig förvaltningsmyndighet inför beslut ska analysera olika alternativ för att uppnå syftet med investeringen eller den författningsreglerade planen och bedöma de olika alternativen i fråga om energieffektivitet. Inför större beslut är det brukligt att analysera olika alternativ. Den ytterligare administrativa bördan av att lägga till ytterligare ett perspektiv i form av energieffektivitet bedöms därmed som begränsad. Dock kan det initialt uppstå en begränsad ökad administrativ börda för att sätta sig in i vad principen om energieffektivitet först innebär.

8.7 Konsekvenser för upphandlande myndigheter och enheter

Statliga myndigheter omfattas redan i dag av en skyldighet att köpa energieffektiva varor, tjänster och byggnader enligt förordningen om myndigheters inköp av energieffektiva varor, tjänster och byggnader. I de ramavtal som gäller för statliga myndigheter följer energieffektivitetskraven antingen direkt av ramavtalet eller så har upphandlande myndigheter möjlighet att ställa krav på energieffektivitet vid avrop. Enligt Naturvårdsverkets rapport Miljöledning i staten 2024 rapporterade 45 myndigheter att de hade gjort totalt 241 upphandlingar som omfattades av kraven i förordningen.

Jämfört med i dag tillkommer det ett krav på att upphandlande myndigheter även ska analysera olika alternativ för att uppnå syftet med köpet och bedöma de olika alternativen i fråga om energieffektivitet. Det kan ge en något ökad administrativ börda, men det finns möjlighet att använda analyser som har gjorts av någon annan, till exempel en inköpscentral, vilket med tiden kommer att minska bördan. Förslagen förväntas därmed inte innebära några större konsekvenser för statliga myndigheter.

För andra upphandlande myndigheter och enheter än statliga myndigheter innebär de nya reglerna en större förändring. Skyldigheten att ställa krav på energieffektivitetsprestanda och att tillämpa principen om energieffektivitet först gäller dock bara upphandlingar över de tröskelvärden som anges i reglerna på upphandlingsområdet. I vilken utsträckning upphandlingar överstiger tröskelvärdena varierar mellan olika produktkategorier som omfattas av energiprestandakraven. Enligt statistik från Adda Inköpscentral, som tar fram ramavtal för regioner och kommuner, görs det flest upphandlingar över tröskelvärdet inom området IT/data och mobiltelefoni där andelen är över 80 procent. I kategorin Ny- och ombyggnation, paviljonger, modulbyggnader och infrastruktur (där vägbelysning kan ingå) är ca 20 procent av upphandlingarna över tröskelvärdet.

Statliga myndigheter, regioner och kommuner upphandlar i stor utsträckning varor och tjänster genom ramavtal. I avsnitt 7 föreslås övergångsbestämmelser för upphandlingar som har påbörjats innan lagen träder i kraft, vilket även omfattar nu gällande ramavtal. Upphandlande myndigheter och enheter kan därmed fortsatt använda de ramavtalen, vilket minskar den administrativa bördan. När nya ramavtal tas fram bör det inte vara svårt att införliva de nya kraven. Redan i dag har de organisationer som tar fram ramavtal för regioner och kommuner i stor utsträckning infört krav på energieffektiva varor där det är möjligt. Exempel på avtal med energieffektivitetskrav som kommuner och regioner kan upphandla enligt är till exempel vitvaror, storköksutrustning och AV-produkter och tjänster.

8.8 Övriga konsekvenser för myndigheter och domstolar

8.8.1 Statens energimyndighet

Förslagen om ett nytt regelverk för energiplanering i kommuner och regioner berör Energimyndigheten på flera sätt. Energimyndigheten har ett övergripande ansvar att vägleda kommuner och regioner i frågor om tillämpningen av reglerna, vilket innebär ett behov av informationsinsatser och vägledning. Myndigheten har sedan tidigare ett sådant ansvar när det gäller reglerna om energiplanering i kommuner, men befintlig vägledning kan behöva uppdateras. I det nya regelverket tillkommer också två nya skyldigheter som berör Energimyndigheten särskilt. Kommuner och regioner ska rapportera uppgifter om energianvändning till myndigheten och vissa kommuner ska i sin energiplan inkludera en värme- och kylaplan som ska granskas av myndigheten.

Energimyndigheten ansvarar enligt myndighetens instruktion för den årliga uppföljningen av offentliga organs slutliga energianvändning. Förslagen i denna promemoria innebär att Energimyndigheten ges möjlighet att ta fram föreskrifter om rapportering av energianvändning. Myndigheten kan också behöva göra informationsinsatser mot kommuner och regioner.

Om en kommun har gett in en energiplan med en ofullständig värme- och kylaplan, eller inte har gett in någon energiplan alls, kommer Energimyndigheten att kunna förelägga en kommun att avhjälpa bristen. Myndigheten kommer även att behöva ta fram föreskrifter om bland annat vad en värme- och kylaplan ska innehålla. Regeringen har gett Energimyndigheten i uppdrag att planera för insatser för att främja kommunala och regionala aktörers långsiktiga strategiska förmåga att bidra till ett effektivt och robust energisystem som bidrar till de energipolitiska målen. I detta uppdrag ingår arbetet med värme- och kylaplaner.

Sammantaget kommer förslagen medföra att myndigheten behöver ta fram föreskrifter, bedöma de energiplaner med värme- och kylaplaner som kommuner lämnar in och ta fram vägledning och information till

kommuner och regioner. De ökade kostnaderna bedöms rymmas inom befintliga budgetanslag.

Förslaget om ett nytt regelverk om krav på energieffektivitetsprestanda vid upphandling rör Energimyndigheten på så sätt att myndigheten enligt sin instruktion har i uppdrag att stödja offentliga organ, upphandlande enheter och andra relevanta aktörer genom kompetenshöjande informationsinsatser i syfte att förbättra energieffektiviteten. Det är rimligt att anta att det nya regelverket kan leda till att upphandlande myndigheter och enheter har ett större behov av sådant stöd från myndigheten. I regleringsbrevet för 2026 har Energimyndigheten fått i uppdrag att ta fram en vägledning till upphandlande myndigheter och enheter som stöd vid upphandlingar som omfattas av de nya kraven. Uppdraget ska genomföras med stöd av Upphandlingsmyndigheten.

När det kommer till principen om energieffektivitet först innebär förslaget att myndigheten får ytterligare arbetsuppgifter i form av tillsynsansvar och att ta fram föreskrifter enligt den nya förordningen om energiplanering i kommuner, regioner och statliga förvaltningsmyndigheter. Föreskrifterna kan omfatta hur kommuner, regioner och statliga förvaltningsmyndigheter ska bedöma olika alternativ i fråga om energieffektivitet och hur värdet av investeringar och författningsreglerade planer ska beräknas. Även dessa arbetsuppgifter bedöms rymmas inom befintliga ekonomiska ramar.

8.8.2 Boverket

Boverket har fått i uppdrag att vartannat år uppdatera en förteckning över uppvärmda och kylda byggnader som ägs och används av offentliga organ och som har en total användbar golvyta på mer än 250 kvadratmeter.

8.8.3 Domstolarna

Beslut om föreläggande enligt lagen om energiplanering i kommuner och regioner kan överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Det bedöms dock endast i undantagsfall bli aktuellt att en kommun förelägger en aktör att lämna in uppgifter, bland annat eftersom aktörerna har ett intresse av att deras perspektiv tas om hand i energiplaneringen. Innan Energimyndigheten förelägger en kommun eller region att vidta åtgärder bör myndigheten framföra sina krav genom påpekanden. Det förutsättas att sådana påpekanden följs. Förslagen bedöms därmed inte leda till någon ökad ärendetillströmning till domstolarna.

Förslaget om att även domstolarna ska redovisa årlig energianvändning vid rapportering enligt miljöledningsförordningen förväntas inte innebära mer än försumbara kostnader för domstolarna. Sådana uppgifter bör vara enkelt tillgängliga. Uppgiften ryms inom domstolarnas befintliga anslag.

8.8.4 Upphandlingsmyndigheten

Upphandlingsmyndigheten stöttar Energimyndigheten i uppdraget om att ta fram en vägledning till upphandlande myndigheter och enheter som stöd

vid upphandlingar som omfattas av de nya kraven. Uppgiften ryms inom myndighetens befintliga anslag.

8.9 Konsekvenser för företag, enskilda och allmänheten

Den som i yrkesmässig verksamhet använder en stor mängd energi eller som i yrkesmässig verksamhet producerar eller distribuerar el, värme, kyla eller bränslen ska på begäran av en kommun lämna de uppgifter som behövs för energiplanering. En sådan uppgiftsskyldighet finns redan i det hittillsvarande regelverket och förslagen förväntas därmed inte ge någon ytterligare börda. Genom att lämna uppgifter till energiplaneringen kan berörda företag också se till att deras perspektiv blir en del av planeringen, vilket de kan ha nytta av i sin verksamhet.

En kommun eller region ska ge allmänheten, där civilsamhället ingår, och berörda aktörer möjlighet att lämna synpunkter innan kommunen beslutar om en energiplan eller innan kommunen eller regionen beslutar om en plan som innehåller en redovisning av åtgärder för en effektiv energianvändning. På så sätt ges allmänheten, civilsamhället och berörda aktörer möjlighet att vara delaktiga i processen med att ta fram planerna. En kommun ska också som en del av energiplaneringen ha kontakter med de som i yrkesmässig verksamhet använder en stor mängd energi och de som i yrkesmässig verksamhet producerar eller distribuerar el, värme, kyla eller bränslen.

8.10 Åtgärder som vidtagits för att förslaget inte ska medföra mer långtgående kostnader

Inriktningen för genomförandet av energieffektivitetsdirektivet är att genomföra det som direktivet minst kräver. De nya kraven har analyserats med hänsyn till att det inte bör göras någon överimplementering av direktivet. I det fall det kan ske en viss överimplementering följer det av att den nationella nyttan överstiger effekterna som följer av implementeringen.

När det gäller lagen om energiplanering i kommuner och regioner och förordningen som ansluter till den lagen har förslaget utformats för att skapa synergieffekter mellan de områden som kommuner och regioner arbetar med utifrån regeringens energipolitik. Till exempel innehåller förslaget bestämmelser som inte bara rör kommuners och regioners energiförsörjning utan även deras arbete inom trygg energiförsörjning av nationell betydelse.

8.11 Konsekvenser för klimatet och miljön

Syftet med förslagen i promemorian och de bakomliggande direktivkraven är att öka energieffektiviteten inom Sverige och EU för att uppnå nationella och europeiska energieffektiviseringsmål till 2030. Dessa har

sitt huvudsakliga fokus på minskad och mer effektiv slutlig energianvändning. Minskad energianvändning och mer effektiv energianvändning antas leda till minskad belastning på miljön i form av lägre uttag av naturresurser och minskade utsläpp av föroreningar från energiomvandling. Den totala nyttan för klimatet och miljön kan minska något genom så kallade rekyleffekter, dvs. effekter som kan följa av att minskningen av den totala energianvändningen i systemet inte blir lika stor som den minskning som energieffektiviseringen initialt ledde till.

8.12 Ikraftträdande

Genom förslaget till övergångsbestämmelser till de nya reglerna om en skyldighet att ställa energieffektivitetskrav i upphandlingar kan nuvarande ramavtal fortfarande användas efter att de nya reglerna har trätt i kraft.

Ramavtal som används av statliga myndigheter tar hänsyn till kraven i förordningen om myndigheters inköp av energieffektiva varor, tjänster och byggnader. Det görs genom att det direkt i ramavtalet ställs krav på att varan ska ha en viss energieffektivitetsprestanda (gäller till exempel för belysning) eller att det vid avrop är möjligt för den upphandlande myndigheten att ställa krav på energieffektivitetsprestanda (gäller till exempel för mobiltelefoner). Eftersom kraven i bilaga 4 till energieffektivitetsdirektivet i huvudsak stämmer överens med vad som redan gäller för statliga myndigheter bör övergångsbestämmelsen få störst betydelse för andra upphandlande myndigheter och enheter.

8.13 Utvärdering

Effekterna av regelverket om en skyldighet att ställa krav på energieffektivitetsprestanda vid upphandling av vissa varor, tjänster och byggnader kan utvärderas genom de uppgifter som statliga myndigheter ska lämnas enligt miljöledningsförordningen. Energimyndigheten har även möjlighet att begära in information om hur andra upphandlande myndigheter och enheter har följt regelverket.

9 Författningskommentar

9.1 Förslaget till lag om energiplanering i kommuner och regioner

Lagen är ny men motsvarar delvis lagen (1977:439) om kommunal energiplanering. De centrala delarna av den hittillsvarande lagen förs över till den nya lagen och omarbetas. När det anges att en paragraf eller ett stycke stämmer överens i sak med sin hittillsvarande motsvarighet är ändringarna endast redaktionella eller språkliga. I övrigt finns det paragrafer eller stycken som har motsvarigheter i den hittillsvarande regleringen men ett

delvis annat innehåll i sak. Om ändringen är mindre anges att paragrafen eller stycket i huvudsak stämmer överens med hittillsvarande reglering. Om ändringen är större anges att paragrafen eller stycket delvis stämmer överens med hittillsvarande reglering. Det anges i samtliga dessa fall vilken paragraf och vilket stycke som regleringen stämmer överens med eller motsvarar och det hänvisas även till äldre förarbeten i den utsträckning som de fortfarande är aktuella för tillämpningen.

I lagen införs flera nya krav på kommuner och regioner. De nya kraven syftar till att genomföra energieffektivitetsdirektivet.

Lagens innehåll

1 § Denna lag innehåller bestämmelser om att kommuner ska ha en energiplanering och att kommuner och regioner ska redovisa åtgärder för en effektiv energianvändning och i vissa fall beakta principen om energieffektivitet först.

I paragrafen, som saknar motsvarighet i lagen om kommunal energiplanering, anges lagens innehåll. Paragrafen berörs i avsnitt 4 och 5.

Ord och uttryck

2 § I denna lag avses med

1. avtal om energiprestanda: ett avtal om en energieffektiviseringsåtgärd som verifieras och övervakas under avtalsperioden och som innebär att byggentreprenaden, leveranserna eller tjänsterna i åtgärden betalas i förhållande till en avtalad nivå av förbättrad energieffektivitet eller något annat energiprestandakriterium,
2. offentliga organ: kommuner, regioner och enheter som direkt finansieras och administreras av en kommun eller region men som inte är av industriell eller kommersiell karaktär, och
3. energieffektivitet först: detsamma som i artikel 2.18 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2018/1999 av den 11 december 2018 om styrningen av energiunionen och av klimatåtgärder samt om ändring av Europaparlamentets och rådets förordningar (EG) nr 663/2009 och (EG) nr 715/2009, Europaparlamentets och rådets direktiv 94/22/EG, 98/70/EG, 2009/31/EG, 2009/73/EG, 2010/31/EU, 2012/27/EU och 2013/30/EU samt rådets direktiv 2009/119/EG och (EU) 2015/652 och om upphävande av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 525/2013.

I paragrafen, som inte har någon motsvarighet i lagen om kommunal energiplanering, anges innebörden av uttryck i lagen. Paragrafen genomför artikel 2.2, 2.12 och 2.33 i energieffektivitetsdirektivet. Övervägandena finns i avsnitt 4.5 och 4.7.

Med *avtal om energiprestanda* avses detsamma som i artikel 2.33 i energieffektivitetsdirektivet. Ett sådant avtal kan till exempel innebära att en kommun vid renovering av en byggnad anger i upphandlingen att byggnaden ska uppnå en viss energiprestanda, men att det är upp till den som utför tjänsten att bestämma vilka åtgärder som ska vidtas för att energianvändningen ska minska. Uttrycket har betydelse för tillämpningen av 7 §.

Med *offentliga organ* avses detsamma som i artikel 2.12 i energieffektivitetsdirektivet, med skillnaden att även statliga myndigheter

omfattas av definitionen i direktivet. Definitionen har betydelse för tillämpningen av 7 och 16 §§.

Med nationella myndigheter avses bland annat Regeringskansliet, riksdagsförvaltningen, statliga myndigheter och domstolar. I Sverige omfattas kommuner och regioner av uttrycken lokala och regionala myndigheter. Länsstyrelserna är statliga myndigheter och omfattas inte av uttrycket regionala myndigheter.

Även enheter som direkt administreras och finansieras av nationella, regionala eller lokala myndigheter omfattas av uttrycket offentligt organ, om de inte är av industriell eller kommersiell karaktär. Det kan till exempel vara kommunala bolag på olika områden. Uttrycket offentliga organ har stora likheter med uttrycket offentligt styrt organ som används i lagarna på upphandlingsområdet, men det finns också betydelseskillnader mellan uttrycken. En viktig skillnad är att det i lagarna på upphandlingsområdet är tillräckligt att enheten antingen finansieras eller administreras av en myndighet, vilket innebär att fler juridiska personer omfattas av den definitionen.

En ”enhet” är offentligrättsliga juridiska personer (till exempel organ, institutioner och fonder) och privaträttsliga juridiska personer (till exempel bolag, föreningar, privata stiftelser och kooperativ). Vad som avses med att en enhet finansieras och administreras av en kommun (finansierings- och administrationskriterierna) och vad som avses med att enheten inte är av industriell eller kommersiell karaktär redogörs för i kommissionens rekommendation (EU) 2024/1716 av den 19 juni 2024 om fastställande av riktlinjer för tolkningen av artiklarna 5, 6 och 7 i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2023/1791 vad gäller energianvändning i den offentliga sektorn, renovering av offentliga byggnader och offentlig upphandling (kommissionens rekommendation för artiklarna 5–7) där det finns vägledning om genomförandet av delar av energieffektivitetsdirektivet.

Administrationskriteriet i energieffektivitetsdirektivet är uppfyllt om en nationell, regional eller lokal myndighet har en majoritet när det gäller valet av ledning för enheten (skäl 35 till energieffektivitetsdirektivet).

För att finansieringskriteriet ska vara uppfyllt ska enheten till största delen, mer än 50 procent, finansieras med offentliga medel (skäl 35 till energieffektivitetsdirektivet). Med finansiering avses tillskott av medel som bland annat kan omfatta utbetalningar, lån, stöd eller tillhandahållande av personal och materiella tillgångar. Finansieringen ska komma från myndigheterna. Finansieringskriteriet är inte uppfyllt om finansieringen i huvudsak görs genom uttag av avgifter enligt lag. Det är till exempel fallet med allmänna sjukförsäkringskassor. Inte heller i de fall en myndighet har gett berörda enheter rätt att själva ta ut avgifter är kriteriet uppfyllt.

För att en enhet ska omfattas av definitionen av offentligt organ ska den inte ha industriell eller kommersiell karaktär. Detta ska tolkas i ljuset av motsvarande kriterium som finns i definitionen av offentligt styrt organ i lagarna på upphandlingsområdet. Det finns omfattande praxis från EU-domstolen om när detta kriterium är uppfyllt, som sammanfattningsvis redovisas i kommissionens rekommendation för artiklarna 5–7. Faktorer som har betydelse för bedömningen är bland annat hur organet drivs, konkurrenssituationen och vinstkrav.

Energieffektivitet först har samma innebörd som i artikel 2.18 i styrningsförordningen. Av artikeln följer att med energieffektivitet först avses att inom energiplanering, i politiska beslut och i investeringsbeslut ta största möjliga hänsyn till alternativa kostnadseffektiva energieffektivitetsåtgärder till förmån för effektivare energiefterfrågan och energiförsörjning samtidigt som målen för de respektive besluten fortfarande uppnås. Det ska framför allt göras med hjälp av kostnadseffektiva energibesparingar i slutanvändningsledet, initiativ till efterfrågeflexibilitet samt effektivare omvandling, överföring och distribution av energi.

Energiplanering i kommuner

3 § Kommuner ska planera och följa upp åtgärder för att främja en trygg energiförsörjning och en effektiv användning av energi och effekt.

Planeringen ska bidra till att efterfrågan på energi möts på kort och lång sikt, även vid fredstida krissituationer och höjd beredskap.

Enligt paragrafen ska kommuner ha en energiplanering. Paragrafen stämmer delvis överens med 1 § lagen om kommunal energiplanering (prop. 1976/77:129 s. 59 och 60). Övervägandena finns i avsnitt 4.2.

Enligt *första stycket* ska varje kommun ha en energiplanering, dvs. en process där kommunen planerar och följer upp åtgärder för att främja en trygg energiförsörjning och en effektiv användning av energi och effekt. Energiplaneringen ska vara strategisk och framåtblickande. Enligt 4 § ska kommunen ta fram en energiplan som återspeglar resultatet av planeringen. Att kommunen som en del av energiplaneringen ska ha kontakter med andra berörda aktörer framgår av 12 §.

Med uttrycket trygg energiförsörjning avses både tillförsel och distribution av energi. Uttrycket omfattar samtliga delar av energisystemet i form av produktion och distribution av el, värme, kyla och bränslen såsom gas och drivmedel. Även frågor om beredskap och ökad robusthet omfattas av uttrycket trygg energiförsörjning. Jämfört med hittillsvarande reglering tillkommer det en skyldighet för kommunen att genom energiplaneringen även främja en effektiv användning av effekt.

Enligt *andra stycket* ska energiplaneringen bidra till att efterfrågan på energi möts på kort och lång sikt, både under fredstida normalläge och vid fredstida krissituationer och höjd beredskap. Det kan handla om planering av åtgärder som avser både produktion och distribution av energi. Med fredstida krissituationer avses detsamma som i förordningen (2022:524) om statliga myndigheters beredskap. Med höjd beredskap avses detsamma som i lagen (1992:1403) om totalförsvar och höjd beredskap.

4 § I varje kommun ska det finnas en aktuell energiplan för tillförsel, distribution, lagring och användning av energi i kommunen.

Energiplanen ska beslutas av kommunfullmäktige.

I paragrafen anges att kommuner ska ha en energiplan. Paragrafen stämmer i huvudsak överens med 3 § lagen om kommunal energiplanering (prop. 1980/81:90 Bilaga 1 s. 370–374 och prop. 1984/85:5 s. 17–21). Övervägandena finns i avsnitt 4.3.

Energiplanen ska återspegla resultatet av kommunens energiplanering. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 6 § 1 meddela ytterligare förskrifter om innehållet i planen. Energiplanen kan vara en del av en mer omfattande plan, till exempel en kombinerad klimat- och energiplan, om kraven på vad planen ska innehålla är uppfyllda. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 6 § 2 meddela föreskrifter om hur ofta en kommun ska pröva om energiplanen är aktuell. I 13 och 14 §§ finns bestämmelser om att berörda aktörer och allmänheten ska ges möjlighet att lämna synpunkter innan en kommun beslutar om en energiplan.

Hittillsvarande 3 § första stycket andra meningen i lagen om kommunal energiplanering, om att energiplanen ska innehålla en övergripande miljökonsekvensanalys, utgår ur lagen. Vad planen ska innehålla kan i stället framgå av föreskrifter på lägre normnivå.

5 § En kommun ska
1. på kommunens webbplats publicera en aktuell energiplan, och
2. lämna in en aktuell energiplan till den myndighet som regeringen bestämmer.

Enligt paragrafen, som inte har någon motsvarighet i lagen om kommunal energiplanering, ska en kommun publicera energiplanen och lämna in den till den myndighet som regeringen bestämmer. Paragrafen genomför delar av artikel 25.6 femte stycket i energieffektivitetsdirektivet. Övervägandena finns i avsnitt 4.4.

Enligt *första punkten* ska en aktuell energiplan publiceras på kommunens webbplats. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 6 § 2 meddela föreskrifter om hur ofta en kommun ska pröva om energiplanen är aktuell.

Enligt *andra punkten* ska kommunen lämna in en aktuell energiplan till den myndighet som regeringen bestämmer. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 6 § 3 meddela föreskrifter om undantag från skyldigheten.

6 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela
1. ytterligare föreskrifter om innehållet i energiplaner,
2. föreskrifter om hur ofta en kommun ska pröva om en energiplan är aktuell, och
3. föreskrifter om undantag från skyldigheten att lämna in en aktuell energiplan till den myndighet som regeringen bestämmer.

I paragrafen, som inte har någon motsvarighet i lagen om kommunal energiplanering, bemyndigas regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om energiplaner. Föreskrifter som meddelas med stöd av paragrafen kan genomföra delar av artikel 25.6 i energieffektivitetsdirektivet. Övervägandena finns i avsnitt 4.3 och 4.4.

Med stöd av *första punkten* kan ytterligare föreskrifter meddelas om innehållet i energiplaner. I artikel 25.6 i energieffektivitetsdirektivet finns bestämmelser om att kommuner med fler än 45 000 invånare ska ha en plan med en strategi för hur energieffektiviteten i värme- och kylaförsörjningen kan öka i kommunen (värme- och kylaplan). Med stöd av

bemyndigandet kan det meddelas föreskrifter om att energiplanen ska innehålla en sådan värme- och kylaplan.

En energiplan ska enligt 4 § vara aktuell. Enligt *andra punkten* kan föreskrifter meddelas om hur ofta en kommun ska pröva om energiplanen är aktuell.

Med stöd av *tredje punkten* kan föreskrifter meddelas om undantag från skyldigheten i 5 § 2 att lämna in en aktuell energiplan. Enligt artikel 25.6 femte stycket i energieffektivitetsdirektivet ska värme- och kylaplaner lämnas till en behörig myndighet. Med stöd av bemyndigandet kan det meddelas föreskrifter om att skyldigheten att lämna in en energiplan endast ska gälla för kommuner som är skyldiga att ha en värme- och kylaplan.

Planering av åtgärder för en effektiv energianvändning i kommuner och regioner

7 § Kommuner och regioner ska i en långsiktig plan redovisa

1. de åtgärder för en effektiv energianvändning som kommunen eller regionen planerar att vidta i sin verksamhet,
2. de åtgärder som kommunen eller regionen planerar att vidta för att mildra konsekvenserna av åtgärderna som planeras enligt 1, om konsekvenserna på ett betydande sätt drabbar låginkomsthushåll, personer som riskerar att drabbas av energifattigdom eller andra utsatta grupper, och
3. i vilken utsträckning det är möjligt att använda avtal om energiprestanda eller andra motsvarande energitjänster vid renovering av byggnader som
   a) inte är bostäder,
   b) har en användbar total golvyta på mer än 750 kvadratmeter, och
   c) ägs och används av ett offentligt organ.

Enligt paragrafen, som inte har någon motsvarighet i lagen om kommunal energiplanering, ska kommuner och regioner redovisa vissa uppgifter i en långsiktig plan. Paragrafen genomför delvis artiklarna 5.6 och 29.4 i energieffektivitetsdirektivet. Övervägandena finns i avsnitt 4.5.

Åtgärderna behöver inte redovisas i en separat plan och redovisningen kan delas upp på flera olika planer. En region kan till exempel redovisa åtgärderna i en regional klimathandlingsplan, energiplan eller annan plan där åtgärderna ges ett lämpligt, långsiktigt sammanhang.

Enligt *första punkten* ska kommuner och regioner redovisa de åtgärder för en effektiv energianvändning som de planerar att vidta i sin verksamhet. Med åtgärder för en effektiv energianvändning avses till exempel åtgärder för en god hushållning av energiresurser, utjämning av effekttoppar och ökad förmåga till efterfrågeflexibilitet och energilagring. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 6 § 1 meddela föreskrifter om att en kommun ska redovisa åtgärderna i kommunens energiplan.

Enligt *andra punkten* ska kommuner och regioner redovisa åtgärder för att mildra betydande direkta eller indirekta konsekvenser för vissa utsatta grupper som drabbas av de åtgärder för en effektiv energianvändning som kommunen eller regionen planerar att vidta. Det kan till exempel röra sig om subventionerade bostäder eller den typ av åtgärder som är stödberättigande inom ramen för EU:s sociala klimatfond. Kommunens

energiplan eller en regions renoveringsstrategi för byggnadsbeståndet är exempel på lämpliga planer för redovisningen.

Om de åtgärder för en effektiv energianvändning som kommunen eller regionen redovisar inte ger betydande negativa konsekvenser för utsatta grupper behöver inte några åtgärder för att mildra konsekvenserna anges.

Med energifattigdom avses detsamma som i artikel 2.52 i energieffektivitetsdirektivet. Med energifattigdom avses att ett hushåll har bristande tillgång till väsentliga energitjänster som tillhandahåller grundläggande nivåer och en skälig levnadsstandard och hälsa och som orsakas av en kombination av faktorer, som orimliga priser, otillräcklig disponibel inkomst, höga energikostnader och bostäder med låg energieffektivitet. Med grundläggande nivåer och en skälig levnadsstandard och hälsa avses bland annat tillräcklig tillgång till uppvärmning, varmvatten, nedkylning, belysning och energi för att driva elapparater. Uttrycket ska tolkas inom ramen för det berörda nationella sammanhanget, befintlig nationell socialpolitik och andra relevanta nationella politikområden i medlemsstaten. Med utsatta grupper avses bland annat utsatta kunder som varaktigt saknar förmåga att betala för den el, naturgas, fjärrvärme eller fjärrkyla som överförs eller levereras till dem för ändamål som faller utanför näringsverksamhet.

Enligt *tredje punkten* ska kommuner och regioner redovisa i vilken utsträckning det är möjligt att använda avtal om energiprestanda eller andra motsvarande energitjänster vid renovering av vissa byggnader. Skyldigheten omfattar de byggnader som ägs och används av kommunen, regionen eller ett annat offentligt organ som finansieras och administreras av kommunen eller regionen. Exempel på lämpliga planer för redovisningen är kommunens energiplan eller en regions renoveringsstrategi för byggnadsbeståndet. Redovisningen bör omfatta en portföljanalys och en renoveringsfärdplan för det offentliga byggnadsbeståndet, som inte bara omfattar totalrenovering utan även kontinuerliga investeringar för reparation och förbättring, beroende på vad som krävs för de enskilda byggnaderna, se kommissionens rekommendation (EU) 2024/2476 av den 13 september 2024 om riktlinjer för tolkningen av artikel 29 i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2023/1791 vad gäller energitjänster.

Vad som avses med uttrycken offentliga organ och avtal om energiprestanda framgår av 2 §. Med energitjänst avses enligt artikel 2.11 i energieffektivitetsdirektivet en nytta eller ett mervärde som fås genom ett avtal om åtgärder som normalt leder till en kontrollerbar och mätbar eller uppskattningsbar förbättring av energieffektivitet eller primärenergibesparingar. Med total användbar golvyta avses enligt artikel 2.13 i energieffektivitetsdirektivet golvytan i en byggnad eller del av en byggnad där energi används för att påverka inomhusklimatet.

8 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om vad som ska framgå av en redovisning enligt 7 § 3.

Enligt paragrafen kan regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddela ytterligare föreskrifter om vad som ska framgå av en redovisning av i vilken utsträckning det är möjligt att använda avtal om

energiprestanda eller andra motsvarande energitjänster vid renovering av vissa byggnader enligt 7 § 3. Övervägandena finns i avsnitt 4.5.

Med stöd av bemyndigandet kan det meddelas föreskrifter om till exempel hur en kommun eller region ska ta hänsyn till en byggnads ålder och behov av renovering i redovisningen av i vilken utsträckning det är möjligt att använda avtal om energiprestanda eller andra motsvarande energitjänster.

Principen om energieffektivitet först

9 § Kommuner och regioner ska innan de beslutar om större investeringar eller författningsreglerade planer beakta principen om energieffektivitet först genom att analysera olika alternativ för att uppnå syftet med investeringen eller den författningsreglerade planen och bedöma de olika alternativen i fråga om energieffektivitet.

En analys behöver inte göras om

1. det har gjorts en strategisk miljöbedömning av den författningsreglerade planen eller en specifik miljöbedömning av investeringen enligt 6 kap. miljöbalken och föreskrifter som har meddelats i anslutning till det kapitlet, eller
2. en annan lag eller förordning innehåller en skyldighet för kommunen eller regionen att bedöma olika alternativ i fråga om energieffektivitet när investeringen eller den författningsreglerade planen ska göras eller tas fram.

Enligt paragrafen, som inte har någon motsvarighet i lagen om kommunal energiplanering, ska kommuner och regioner beakta principen om energieffektivitet först när de tar beslut om större investeringar och författningsreglerade planer. Genom paragrafen genomförs delvis artikel 3.1 i energieffektivitetsdirektivet. Övervägandena finns i avsnitt 5.1.

I *första stycket* anges att en kommun eller en region som tar beslut om större investeringar eller författningsreglerade planer ska analysera olika alternativ för att uppnå syftet med investeringen eller den författningsreglerade planen och bedöma de olika alternativen i fråga om energieffektivitet. Exempel på författningsreglerade planer är översiktsplaner som regleras i plan- och bygglagen och den nationella planen för transportinfrastruktur som Trafikverket ska upprätta enligt förordningen om en nationell plan för transportinfrastruktur. Mer vägledning om tillämpningen av principen finns bland annat i kommissionens rekommendation (EU) 2024/2143 av den 29 juli 2024 om riktlinjer för tolkningen av artikel 3 i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2023/1791 vad gäller principen om energieffektivitet först.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får enligt 10 § meddela föreskrifter om hur stora investeringar och författningsreglerade planer ska vara för att omfattas av kravet på att göra en bedömning och hur bedömningen ska göras.

Enligt *andra stycket första punkten* behöver någon bedömning enligt första stycket inte göras om det har gjorts en strategisk miljöbedömning av planen eller en specifik miljöbedömning av investeringen enligt 6 kap. miljöbalken och föreskrifter som har meddelats i anslutning till det kapitlet. I miljöbedömningsförordningen (2017:966) finns bestämmelser om miljöbedömningar.

I *andra stycket andra punkten* anges att någon bedömning enligt första stycket inte heller behöver göras om en lag eller förordning innehåller en

skyldighet för kommunen och regionen att beakta principen om energieffektivitet först när investeringen eller den författningsreglerade planen ska göras eller tas fram. Ett exempel på en sådan skyldighet är krav i bestämmelser som genomför energieffektivitetsdirektivets regler i artikel 27 om hur principen om energieffektivitet först ska beaktas vid omvandling, överföring och distribution av energi.

10 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om

1. hur stora investeringar och författningsreglerade planer ska vara för att omfattas av kravet i 9 § första stycket,
2. hur kommuner och regioner ska bedöma olika alternativ i fråga om energieffektivitet enligt 9 § första stycket, och
3. att kommuner och regioner ska lämna uppgifter till den myndighet som regeringen bestämmer om hur principen om energieffektivitet först har beaktats enligt 9 §.

Paragrafen, som inte har någon motsvarighet i lagen om kommunal energiplanering, innehåller bemyndiganden för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om principen om energieffektivitet först. Genom paragrafen genomförs delvis artiklarna 3.1 och 3.4 i energieffektivitetsdirektivet. Övervägandena finns i avsnitt 5.1.

Föreskrifter som meddelas med stöd av *första punkten* kan avse både vilka belopp en investering eller författningsreglerad plan måste uppgå till för att en bedömning ska göras och hur beloppen ska räknas ut.

Föreskrifter som meddelas med stöd av *andra punkten* kan exempelvis avse vilka kriterier som ska användas för att bedöma olika alternativ.

Föreskrifter som meddelas med stöd av *tredje punkten* kan avse hur en bedömning av olika alternativ i fråga om energieffektivitet har gjorts enligt 9 § första stycket, men också hur en strategisk eller specifik miljöbedömning har gjorts i enlighet med 6 kap. miljöbalken och föreskrifter som har meddelats i anslutning till det kapitlet eller hur principen om energieffektivitet har beaktats i enlighet med någon annan lag eller förordning.

Planering för prioritering av samhällsviktiga elanvändare

11 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om hur kommuner ska delta i statliga myndigheters arbete med planering för prioritering av samhällsviktiga elanvändares elförsörjning.

Enligt paragrafen, som inte har någon motsvarighet i lagen om kommunal energiplanering, får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddela föreskrifter om hur kommuner ska delta i viss planering. Övervägandena finns i avsnitt 4.9.

I förordningen (2011:931) om planering för prioritering av samhällsviktiga elanvändare finns det bestämmelser om planering och framtagande av underlag för att styra el till samhällsviktiga elanvändare i en situation där överföring av el måste begränsas eller avbrytas. Med stöd av bemyndigandet kan regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddela föreskrifter om kommuners deltagande i planeringen.

Kontakter med berörda aktörer och allmänhetens deltagande

12 § Om det främjar de syften som avses i 3 § ska en kommun som en del av energiplaneringen ha kontakter med

– andra kommuner,
– regioner,
– statliga myndigheter,
– de som i yrkesmässig verksamhet använder eller planerar att använda en stor mängd energi eller effekt, och
– de som i yrkesmässig verksamhet producerar, distribuerar eller lagrar el, värme, kyla eller bränslen.

I paragrafen anges att kommuner ska ha kontakter med andra intressenter som en del av energiplaneringen. Paragrafen stämmer delvis överens med 2 § lagen om kommunal energiplanering (prop. 1976/77:129 s. 60 och 61). Övervägandena finns i avsnitt 4.6.

Till skillnad från den hittillsvarande regleringen, som anger att kommunen ska samverka med vissa aktörer, är kommunen inte skyldig att tillvarata gemensamma lösningar i energiplaneringen. Kommunen har däremot fortsatt en skyldighet att ha kontakter med aktörerna som en del av planeringen.

Kommunen ska utöver att ha kontakter med andra kommuner, ha kontakter med regioner och statliga myndigheter, vilket är ett nytt krav. I första hand avses den region som kommunen ligger i. Med statliga myndigheter avses i första hand länsstyrelserna, men i vissa fall kan det även vara aktuellt att ha kontakter med till exempel Affärsverket svenska kraftnät eller Energimyndigheten.

Det är också nytt att kommunen ska ha kontakter med den som använder en stor mängd effekt. Detsamma gäller för skyldigheten att ha kontakter med den som planerar att använda en stor mängd energi eller effekt. Det kan till exempel vara företag som har fått tillstånd att bygga ett stort datacenter eller en energiintensiv industrianläggning, men som ännu inte har en verksamhet.

Vad som utgör en stor mängd energi eller effekt behöver bedömas med hänsyn till förutsättningarna i kommunen och syftet med energiplaneringen. Till skillnad från vad som hittills gällt (prop. 1977/78:129 s. 61) bör bedömningen om ett företag har en stor energianvändning utgå från om företagets energianvändning är så stor att det är skyldigt att göra en energikartläggning, se förslag i promemorian Genomförande av delar av det omarbetade energieffektivitetsdirektivet (KN2025/01465). Bedömningen om vad som utgör en stor mängd effekt kan till exempel göras med beaktande av det totala effektbehovet i kommunen och om verksamhetens effektbehov kan ge lokala flaskhalsar i energisystemet.

Det finns inte något hinder mot att kommunen även har kontakter med andra energianvändare.

Med bränslen avses fasta, flytande och gasformiga bränslen som till exempel fasta biobränslen, biogas, bensin, diesel och biodrivmedel.

I 13 och 14 §§ finns det bestämmelser om att berörda aktörer och allmänheten ska ges möjlighet att lämna synpunkter på energiplanen. Skyldigheten för kommunen att ha kontakter med vissa aktörer har ett bredare syfte som omfattar energiplaneringen i stort och inte endast arbetet med energiplanen. Kommunen är endast skyldig att ha kontakter med

intressenter som räknas upp i paragrafen, om kommunen bedömer att det kan främja de syften som energiplaneringen har. Det finns i princip alltid anledning att ha kontakter med den region som kommunen ligger i, länsstyrelsen och med stora energianvändare, producenter och distributörer på energimarknaderna.

13 § Kommunen eller regionen ska i god tid innan beslut fattas ge allmänheten och berörda aktörer skälig tid att lämna synpunkter innan

1. kommunen beslutar om en energiplan enligt 4 §, eller
2. kommunen eller regionen beslutar om en plan som innehåller en redovisning av åtgärder för en effektiv energianvändning enligt 7 § 1.

Kommunen eller regionen ska ge allmänheten och berörda aktörer information om hur och inom vilken tid synpunkter kan lämnas.

Enligt paragrafen, som inte har någon motsvarighet i lagen om kommunal energiplanering, ska kommuner och regioner ge berörda aktörer och allmänheten möjlighet att lämna synpunkter på vissa planer och åtgärder. Genom paragrafen genomförs delvis artiklarna 5.6 första stycket och 25.6 andra stycket i energieffektivitetsdirektivet. Övervägandena finns i avsnitt 4.6.

Enligt *första stycket* ska allmänheten och berörda aktörer i god tid innan beslut fattas ges skälig tid att lämna synpunkter innan kommunen eller regionen beslutar om vissa planer, vilket motsvarar vad som gäller för strategiska miljöbedömningar av planer enligt 6 kap. 15 § miljöbalken (se prop. 2003/04:116 s. 66).

När det gäller de planer som avses i *första stycket andra punkten* är det tillräckligt att kommunen eller regionen ger allmänheten och berörda aktörer möjlighet att lämna synpunkter på de delar av planen som innehåller åtgärder för en effektiv energianvändning.

Med allmänheten avses de som berörs eller som kan antas bli berörda eller har intresse av beslutet. Även icke-statliga organisationer, som miljöorganisationer och andra berörda organisationer, är en del av allmänheten. I allmänheten ingår också utsatta grupper som riskerar att påverkas av energifattigdom eller som i högre grad drabbas av effekterna av energifattigdom (jfr artikel 5.6 första stycket i energieffektivitetsdirektivet).

Med berörda aktörer avses till exempel kommuner, regioner och statliga myndigheter.

Enligt *andra stycket* ska kommuner och regioner informera om hur och inom vilken tid synpunkter kan lämnas. Kravet motsvarar vad som gäller för det samråd som hålls vid en strategisk miljöbedömning av en plan, se 6 kap. 15 § miljöbalken. Information kan till exempel lämnas på kommunens webbplats eller spridas via tidningar eller andra medier. Till skillnad från vad som gäller för strategiska miljöbedömningar finns det inte något krav på att en kommun eller region ska göra ett förslag till plan tillgängligt. För att paragrafen ska uppfylla sitt syfte behöver dock kommunen eller regionen informera allmänheten och berörda aktörer om vad de ska lämna synpunkter på.

I 14 § finns bestämmelser om att en kommun eller region inte behöver ge allmänheten och berörda aktörer möjlighet att lämna synpunkter om det har gjorts en strategisk miljöbedömning av planen.

14 § Om det har gjorts en strategisk miljöbedömning av en plan enligt 6 kap. miljöbalken och föreskrifter som har meddelats i anslutning till det kapitlet, behöver kommunen eller regionen inte på något ytterligare sätt ge berörda aktörer och allmänheten möjlighet att lämna synpunkter enligt 13 §.

I paragrafen, som inte har någon motsvarighet i lagen om kommunal energiplanering, finns det ett undantag från kravet på att ge allmänheten och berörda aktörer möjlighet att lämna synpunkter. Övervägandena finns i avsnitt 4.6.

Om det har gjorts en strategisk miljöbedömning av en energiplan eller en plan med åtgärder för en effektiv energianvändning, hålls samrådet inom ramen för den processen och något ytterligare samråd krävs då inte. I 2 § 2 e miljöbedömningsförordningen finns bestämmelser om när det ska antas att en energiplan har betydande miljöpåverkan.

Uppgiftsskyldighet

15 § Den som i yrkesmässig verksamhet använder eller planerar att använda en stor mängd energi eller effekt, eller som i yrkesmässig verksamhet producerar, distribuerar eller lagrar el, värme, kyla eller bränslen, ska på begäran av en kommun lämna de uppgifter som behövs för energiplanering enligt denna lag och föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen.

Enligt paragrafen ska vissa verksamheter lämna uppgifter till kommunen. Paragrafen stämmer i huvudsak överens med 4 § första stycket lagen om kommunal energiplanering (prop. 1977/78:129 s. 61). Övervägandena finns i avsnitt 4.6.

Jämfört med den hittillsvarande lagen om kommunal energiplanering utökas uppgiftsskyldigheten till att även omfatta den som i yrkesmässig verksamhet använder en stor mängd effekt eller som planerar att använda en stor mängd energi eller effekt. Skyldigheten utökas även till att omfatta den som i yrkesmässig verksamhet lagrar energi. De företag som ska lämna uppgifter är samma företag på energimarknaden som kommunen ska ha kontakter med enligt 12 § fjärde och femte strecksatserna, se kommentaren till den paragrafen om vad som avses med bränsle och användning av en stor mängd energi eller effekt.

Ett företag som planerar att använda en stor mängd energi eller effekt är bara uppgiftsskyldig om företaget kommit så långt i sin planering att uppgifterna behövs för energiplaneringen, till exempel genom att företaget fått miljötillstånd för sin planerade verksamhet. En kommun kan med stöd av 18 § förelägga ett företag att lämna uppgifter.

Jämfört med hittillsvarande regler anges inte längre att kommunen ska ge den som är uppgiftsskyldig möjlighet att överlägga med kommunen om energifrågor och att kommunen inte ska betunga den som är uppgiftsskyldig i onödan (4 § andra och tredje styckena i den hittillsvarande lagen om kommunal energiplanering). Enligt 12 § har kommunen en skyldighet att ha kontakter om energiplaneringen med aktörer på energimarknaden. Dessa aktörer kommer på det sättet att ha möjlighet att diskutera energifrågor med kommunen. Kommunala myndigheter omfattas av principerna för god förvaltning. En kommunal myndighet får till exempel inte vidta åtgärder som är mer långtgående än vad som behövs och ska se

till att resultatet av åtgärderna står i rimligt förhållande till olägenheterna för den enskilde (5 § tredje stycket förvaltningslagen).

Uppgifter om en enskilds affärs- eller driftförhållanden som lämnas enligt paragrafen omfattas av sekretess enligt 38 kap. 6 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), om det kan antas att den enskilde lider skada om uppgiften röjs (prop. 1979/80:2 Del A s. 228). Uppgifter som lämnas kan också omfattas av sekretess enligt andra bestämmelser, till exempel av försvarssekretess enligt 15 kap. 2 § samma lag.

16 § Kommuner och regioner ska till den myndighet som regeringen bestämmer lämna uppgifter om den årliga energianvändningen i verksamheter som bedrivs av offentliga organ.

Enligt paragrafen, som inte har någon motsvarighet i lagen om kommunal energiplanering, ska kommuner och regioner lämna uppgifter om energianvändning till den myndighet som regeringen bestämmer. Paragrafen genomför delvis artikel 5.1 i energieffektivitetsdirektivet. Övervägandena finns i avsnitt 4.7.

Skyldigheten att rapportera uppgifter omfattar energianvändningen i kommunens eller regionens egen verksamhet och energianvändningen i övriga offentliga organ som kommunen eller regionen finansierar och administrerar. Vad som avses med offentliga organ anges i 2 §. För att kunna lämna rätt uppgifter behöver kommunen eller regionen kartlägga vilka övriga offentliga organ som kommunen finansierar och administrerar och hämta in uppgifter från de organen.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 16 § meddela ytterligare föreskrifter om skyldigheten att lämna uppgifter och föreskrifter om undantag från skyldigheten.

17 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela
1. ytterligare föreskrifter om skyldigheten att lämna uppgifter enligt 16 §, och
2. föreskrifter om undantag från skyldigheten.

Enligt paragrafen får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddela ytterligare föreskrifter om kommuner och regioners skyldighet att lämna uppgifter om energianvändning och föreskrifter om undantag från skyldigheten. Föreskrifter som meddelas med stöd av paragrafen kan genomföra delar av artikel 5.1 i energieffektivitetsdirektivet. Övervägandena finns i avsnitt 4.7.

Föreläggande

18 § En kommun får förelägga den som är uppgiftsskyldig enligt 15 § att lämna uppgifter till kommunen. Ett föreläggande får förenas med vite.

Enligt paragrafen, som inte har någon motsvarighet i lagen om kommunal energiplanering, får en kommun förelägga den som är uppgiftsskyldig enligt lagen att lämna uppgifter. Övervägandena finns i avsnitt 4.8.

Den uppgiftsskyldige kan föreläggas både i de fall uppgifter inte har lämnats alls och i de fall att uppgifterna är ofullständiga. Ett föreläggande bör bara komma i fråga om kommunen på andra sätt först har försökt få den uppgiftsskyldige att lämna uppgifter.

Bestämmelser om vite, bland annat om hur vitesbeloppet fastställs, finns i lagen (1985:206) om viten.

19 § Den myndighet som regeringen bestämmer får förelägga

1. en kommun som inte lämnar in en fullständig och aktuell energiplan enligt denna lag att göra det, och
2. en kommun eller region som inte lämnar uppgifter enligt 16 § och föreskrifter som har meddelats med stöd av 17 § att göra det.

Enligt paragrafen, som inte har någon motsvarighet i lagen om kommunal energiplanering, får den myndighet som regeringen bestämmer förelägga kommuner och regioner att vidta vissa åtgärder. Genom paragrafen genomförs delvis artikel 25.6 femte stycket i energieffektivitetsdirektivet. Övervägandena finns i avsnitt 4.8.

Enligt *första punkten* får den myndighet som regeringen bestämmer förelägga en kommun som inte gett in en aktuell energiplan att göra det. En kommun kan föreläggas både i de fall den inte har gett in en plan överhuvudtaget och i de fall den har gett in en ofullständig plan. Enligt energieffektivitetsdirektivet ska kommuner med fler än 45 000 invånare ha en värme- och kylaplan som ska granskas av en behörig myndighet, se kommentaren till 6 §. Om den myndigheten bedömer att värme- och kylaplanen inte uppfyller de krav som ställs i föreskrifter som har meddelats med stöd av 6 § 1, kan myndigheten förelägga kommunen att komplettera planen. Övriga delar av energiplanen kommer inte att granskas av myndigheten.

Enligt *andra punkten* får den myndighet som regeringen bestämmer förelägga en kommun eller region att lämna uppgifter om energianvändning. En kommun kan föreläggas både i de fall uppgifter inte har lämnats alls och i de fall att uppgifterna är ofullständiga.

Ett föreläggande bör beslutas först när en kommun inte följer ett påpekande.

Överklagande

20 § Ett beslut om föreläggande enligt 18 § och ett beslut om föreläggande enligt 19 § får överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Andra beslut enligt denna lag får inte överklagas.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Enligt paragrafen ska vissa beslut enligt lagen få överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Paragrafen stämmer delvis överens med 6 § lagen om kommunal energiplanering. Övervägandena finns i avsnitt 4.8.

Paragrafen ändras så att den omfattar förelägganden som kommuner kan besluta om och förelägganden mot kommuner och regioner som den myndighet som regeringen bestämmer kan besluta om.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2028 i fråga om 5 och 7 §§ och i övrigt den 1 mars 2027.
2. Genom lagen upphävs lagen (1977:439) om kommunal energiplanering.

Enligt *första punkten* ska skyldigheten för kommuner att på kommunens webbplats publicera en aktuell energiplan och lämna in planen till den myndighet som regeringen bestämmer träda i kraft den 1 januari 2028. Även skyldigheten för kommuner och regioner att redovisa vissa uppgifter i en långsiktig plan ska träda i kraft samma datum. Vid denna tidpunkt behöver kommuner och regioner därmed ha uppfyllt skyldigheterna. I övrigt träder lagen i kraft den 1 mars 2027.

Övervägandena finns i avsnitt 7.

9.2 Förslaget till lag om den offentliga sektorns inköp av energieffektiva varor, tjänster och byggnader

Lagen är ny men motsvarar delvis förordningen (2014:480) om myndigheters inköp av energieffektiva varor, tjänster och byggnader. Genom lagen genomförs artikel 7 och bilaga IV till energieffektivitetsdirektivet.

Lagens innehåll

1 § Denna lag innehåller bestämmelser om att upphandlande myndigheter och enheter i vissa fall ska ställa krav på energieffektivitet vid köp av varor, tjänster, byggentreprenader och byggnader och vid hyra av byggnader och lokaler.

I paragrafen anges lagens innehåll. Övervägandena finns i avsnitt 6.1.

Ord och uttryck

2 § I denna lag avses med

1. avtal om energiprestanda: ett avtal om en energieffektiviseringsåtgärd som verifieras och övervakas under avtalsperioden, som innebär att byggentreprenaden, leveranserna eller tjänsterna i åtgärden betalas i förhållande till en avtalad nivå av förbättrad energieffektivitet eller något annat energiprestandakriterium, och
2. offentligt kontrakt: ett skriftligt avtal med ekonomiska villkor som
   a) ingås mellan en eller flera upphandlande myndigheter eller enheter och en eller flera leverantörer, och
   b) avser leverans av varor, tillhandahållande av tjänster, utförande av byggentreprenad, köp av byggnader eller hyra av byggnader eller lokaler.

I övrigt har ord och uttryck som används i lagen samma betydelse som i lagen (2016:1145) om offentlig upphandling, lagen (2016:1146) om upphandling inom försörjningssektorerna och lagen (2016:1147) om upphandling av koncessioner.

Paragrafen innehåller förklaringar av vissa ord och uttryck som används i lagen. Paragrafen genomför artikel 2.14, 2.15 och 2.33 i energieffektivitetsdirektivet. Övervägandena finns i avsnitt 6.2 och 6.6.

Med *avtal om energiprestanda* avses detsamma som i artikel 2.33 i energieffektivitetsdirektivet. Ett sådant avtal kan till exempel innebära att en kommun vid renovering av en byggnad anger i upphandlingen att byggnaden ska uppnå en viss energiprestanda, men att det är upp till den som utför tjänsten att bestämma vilka åtgärder som ska vidtas för att energianvändningen ska minska. Definitionen har betydelse för tillämpningen av 6 §.

Med *offentligt kontrakt* avses i huvudsak detsamma som i lagarna på upphandlingsområdet, se 1 kap. 15 § LOU, 1 kap. 14 § lagen (2016:1146) om upphandling inom försörjningssektorerna (LUF) och 2 kap. 14 § lagen (2011:1029) om upphandling på försvars- och säkerhetsområdet (LUFS). Köp av byggnader och hyra av byggnader och lokaler är som utgångspunkt inte offentliga kontrakt enligt lagarna på upphandlingsområdet (se till exempel 3 kap. 19 § LOU). Sådana avtal är däremot offentliga kontrakt enligt förevarande paragraf. Definitionen har betydelse för tillämpningen av 3 och 4 §§.

Enligt *andra stycket* har ord och uttryck som används i lagen i övrigt samma betydelse som i de centrala lagarna på upphandlingsområdet.

Uttrycken upphandlande myndighet och upphandlande enhet används i flera av paragraferna i lagen. De uttrycken har samma betydelse som i 1 kap. 22 §§ LOU, 1 kap. 22 och 23 §§ LUF och 1 kap. 20 och 21 §§ lagen (2016:1147) om upphandling av koncessioner (LUK). Definitionerna av de uttrycken stämmer överens med artikel 2.14 och 2.15 i energieffektivitetsdirektivet. Den som är en upphandlande myndighet eller enhet enligt någon av de lagarna är därmed en upphandlande myndighet eller enhet enligt lagen om den offentliga sektorns inköp av energieffektiva varor, tjänster och byggnader. Lagen är även tillämplig på upphandlingar som görs enligt LUFS. Definitionerna av upphandlande myndigheter och upphandlande enheter i de centrala lagarna på upphandlingsområdet omfattar även de upphandlande enheter som ska tillämpa LUFS.

Ordet koncession används också i flera av paragraferna i lagen. Med koncession avses detsamma som i 1 kap. 13 § LUK.

Krav på energieffektivitetsprestanda

3 § Regeringen får meddela föreskrifter om

1. att upphandlande myndigheter och enheter endast får köpa varor, tjänster, byggnader och byggentreprenader med hög energieffektivitetsprestanda och hyra byggnader och lokaler med hög energieffektivitetsprestanda, när de ingår offentliga kontrakt och koncessioner,
2. vilken energieffektivitetsprestanda som ska uppnås enligt 1, och
3. hur det ska visas att energieffektivitetsprestandan enligt 1 är uppnådd.

I paragrafen bemyndigas regeringen att meddela föreskrifter om att upphandlande myndigheter och enheter i vissa fall ska ställa krav på energieffektivitetsprestanda när de ingår offentliga kontrakt och koncessioner. Föreskrifter som meddelas med stöd av paragrafen kan genomföra delar av artikel 7.1, 7.2 och 7.4 och bilaga 4 till energieffektivitetsdirektivet. Övervägandena finns i avsnitt 6.2.

Vilka varor, tjänster, lokaler, byggnader och byggentreprenader som enligt energieffektivitetsdirektivet omfattas av kraven på hög energieffektivitetsprestanda, vilken energieffektivitetsprestanda som ska uppnås och hur det ska visas att energieffektivitetsprestandan är uppfylld framgår av artikel 7.4 och bilaga 4 till direktivet. Enligt artikel 7.1 i direktivet omfattar skyldigheten endast kontrakt och koncessioner med ett visst värde och den upphandlande myndigheten eller enheten behöver inte ställa krav på energieffektivitetsprestanda, om det inte är tekniskt genomförbart. Enligt artikel 7.2 är vissa kontrakt undantagna från skyldigheten.

Med stöd av paragrafen kan föreskrifter som genomför artiklarna och bilagan meddelas i förordning.

Bedömningar av alternativ i fråga om energieffektivitet

4 § Upphandlande myndigheter och enheter ska innan de ingår offentliga kontrakt och koncessioner analysera olika alternativ för att uppnå syftet med upphandlingen och bedöma de olika alternativen i fråga om energieffektivitet.

I paragrafen anges att upphandlande myndigheter och enheter ska utvärdera olika alternativ med hänsyn till energieffektivitetsprestanda innan de ingår ett offentligt kontrakt eller en koncession. Paragrafen genomför artikel 7.1 andra stycket i energieffektivitetsdirektivet. Övervägandena finns i avsnitt 6.4.

Betydelsen av uttrycken offentliga kontrakt, koncession, upphandlande myndighet och upphandlande enhet framgår av kommentaren till 2 §.

Paragrafen innebär att den upphandlande myndigheten eller enheten ska utvärdera olika alternativ med hänsyn till dess energieffektivitetsprestanda, i enlighet med den så kallade principen om energieffektivitet först som beskrivs i artikel 3 i energieffektivitetsdirektivet. Mer vägledning om tillämpningen av principen finns bland annat i kommissionens rekommendation (EU) 2021/1749 av den 28 september 2021 om energieffektivitet först: från princip till praktik – Riktlinjer och exempel för att genomföra principen i beslutsprocessen inom och utanför energisektorn.

Enligt kommissionens rekommendation för artiklarna 5–7 kan vid behov en kostnads-nyttoanalys ur ett samhällsperspektiv genomföras, med beaktande av energieffektivitetens fördelar i vidare bemärkelse. Den upphandlande myndigheten eller enheten kan använda analyser som tagits fram i tidigare jämförbara upphandlingar eller som tagits fram av inköpscentraler, branschorganisationer eller andra jämförbara organisationer. I upphandlingen kan principen om energieffektivitet först beaktas i tilldelningskriterierna eller i den tekniska specifikationen. Hur principen tillämpas kan till exempel dokumenteras i köparnas handlingar. Paragrafen innebär inte någon skyldighet att välja det alternativ som är mest energieffektivt.

Med stöd av 5 § kan regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddela ytterligare föreskrifter om skyldigheten och föreskrifter om undantag från skyldigheten.

5 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela
1. ytterligare föreskrifter om skyldigheten i 4 §, och
2. föreskrifter om undantag från skyldigheten.

Paragrafen innehåller ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om hur principen om energieffektivitet först ska tillämpas vid ingående av kontrakt eller koncessioner. Föreskrifter som meddelas med stöd av paragrafen kan genomföra delar av artikel 7.1 och 7.2 i energieffektivitetsdirektivet. Övervägandena finns i avsnitt 6.4 och 6.5.

Med stöd av *första punkten* kan regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddela ytterligare föreskrifter om hur alternativen ska bedömas i fråga om energieffektivitet.

Med stöd av *andra punkten* kan föreskrifter om undantag från skyldigheten meddelas. Enligt artikel 7.1 och 7.2 i energieffektivitetsdirektivet gäller skyldigheten endast kontrakt med ett visst värde och vissa kontrakt är undantagna från skyldigheten. Med stöd av bemyndigandet kan föreskrifter som genomför de delarna av direktivet införas på lägre normnivå än lag.

Avtal om energiprestanda

6 § Upphandlande myndigheter och enheter ska innan de ingår tjänstekontrakt som omfattar tjänster med betydande energianvändning bedöma om det är möjligt att ingå ett avtal om energiprestanda.

I paragrafen finns en skyldighet för upphandlande myndigheter och enheter att i vissa fall bedöma om ett avtal om energiprestanda kan användas. Paragrafen genomför artikel 7.3 i energieffektivitetsdirektivet. Övervägandena finns i avsnitt 6.6.

Vad som avses med ett avtal om energiprestanda framgår av 2 § första stycket. Med tjänstekontrakt avses detsamma som i 1 kap. 21 § LOU och 1 kap. 21 § LUF, se kommentaren till 2 §. Med tjänster med betydande energianvändning avses till exempel tjänstekontrakt för tillhandahållande av värme- eller transporttjänster, underhåll av byggnader eller gatubelysning och förvaltning av energiförbrukande anläggningar, se kommissionens rekommendation för artiklarna 5–7.

Uppgiftsskyldighet

7 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om att upphandlande myndigheter och enheter ska lämna uppgifter om hur de uppfyller kraven i denna lag och föreskrifter som har meddelats i anslutning till lagen.

Paragrafen innehåller ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om en uppgiftsskyldighet för upphandlande myndigheter och enheter. Övervägandena finns i avsnitt 6.8.

Med stöd av bemyndigandet kan det ställas krav på upphandlande myndigheter och enheter att till exempel lämna uppgifter om hur många kontrakt de har ingått som omfattas av lagen, om de i något fall har bedömt att det inte är tekniskt genomförbart att ställa krav på energieffektivitetsprestanda och i hur många fall de har bedömt att det är möjligt att ingå ett avtal om energiprestanda.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 mars 2027.
2. Lagen tillämpas inte på upphandlingar, köp av byggnader eller hyra av byggnader eller lokaler som har påbörjats före ikraftträdandet.

104 Av *första punkten* framgår det att lagen träder i kraft den 1 mars 2027.

Enligt *andra punkten* tillämpas lagen inte på upphandlingar som påbörjats före ikraftträdandet. Av praxis från Högsta förvaltningsdomstolen och EU-domstolen följer att en upphandling anses påbörjad när den upphandlande myndigheten eller enheten beslutat att inleda ett upphandlingsförfarande och detta beslut kommit till kännedom utåt genom att myndigheten eller enheten tagit någon form av extern kontakt i syfte att anskaffa det som beslutet avser. Vid förfaranden i flera steg innebär det att det är det inledande steget som påbörjar upphandlingen. Vid ramavtal är denna tidpunkt då förfarandet för att ingå ramavtalet inleds. De nya kraven kommer alltså inte att tillämpas på exempelvis förnyade konkurrensutsättningar enligt sådana ramavtal där förfarandet för att ingå ramavtalet har påbörjats före ikraftträdandet av de nya lagarna (se prop. 2015/16:195 s. 918). Köp och hyra av byggnader och lokaler omfattas inte av lagarna på upphandlingsområdet. Även sådana avtal omfattas dock av övergångsbestämmelsen. Om till exempel en kommun har skickat ut en offertförfrågan för hyra av en lokal innan lagen träder i kraft tillämpas lagen inte på det kontraktet.

Övervägandena finns i avsnitt 7.

Bilaga 1

Artiklarna 3, 5–7, 25.6 och 29.4 och bilaga IV i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2023/1791 av den 13 september 2023 om energieffektivitet och om ändring av förordning (EU) 2023/955

Artikel 3

Principen om energieffektivitet först

1. I enlighet med principen om energieffektivitet först ska medlemsstaterna säkerställa att energieffektivitetslösningar, inbegripet resurser på efterfrågesidan och systemflexibilitet, bedöms vid planerings-, policy- och större investeringsbeslut till ett värde av mer än 100 000 000 EUR vardera eller 175 000 000 EUR för transportinfrastrukturprojekt som rör följande sektorer:

a) Energisystem.

b) Andra sektorer än energisektorn, i de fall då dessa sektorer påverkar energianvändningen och energieffektiviteten, inbegripet byggnads-, transport-, vatten-, informations- och kommunikationstekniska (IKT) sektorerna, samt jordbruks- och finanssektorerna.

2. Senast den 11 oktober 2027 ska kommissionen genomföra en bedömning av de tröskelvärden som fastställs i punkt 1, med målet om en justering nedåt, med beaktande av utvecklingen för ekonomin och energimarknaden. Kommissionen ska, senast den 11 oktober 2028, lägga fram en rapport för Europaparlamentet och rådet, som vid behov ska åtföljas av ett lagstiftningsförslag.

3. Vid tillämpningen av denna artikel uppmanas medlemsstaterna att beakta kommissionens rekommendation (EU) 2021/1749 [1].

4. Medlemsstaterna ska säkerställa att de behöriga myndigheterna övervakar tillämpningen av principen om energieffektivitet först, inbegripet, vid behov, sektorsintegration och sektorsövergripande effekter, i de fall då policy-, planerings- och investeringsbeslut omfattas av krav på godkännande och övervakning.

5. När medlemsstaterna tillämpar principen om energieffektivitet först ska de göra följande:

a) Främja och, i de fall då kostnads–nyttoanalyser krävs, säkerställa tillämpningen och tillgängliggörandet för allmänheten av kostnad–nyttometoder som tillåter en korrekt bedömning av fördelar, i vidare bemärkelse, med energieffektivitetslösningar, vid behov med beaktande av hela livscykeln och ett långsiktigt perspektiv, system- och kostnadseffektivitet, försörjningstrygghet och kvantifiering ur ett samhälls- och hälsoperspektiv samt ur ett ekonomiskt och klimatneutralt perspektiv,

[1] Kommissionens rekommendation (EU) 2021/1749 av den 28 september 2021 om energieffektivitet först: från princip till praktik – Riktlinjer och exempel för att genomföra principen i beslutsprocessen inom och utanför energisektorn (EUT L 350, 4.10.2021, s. 9).

hållbarhet och principer om cirkulär ekonomi i övergången till klimatneutralitet.

b) Ta itu med konsekvenserna för energifattigdomen.

c) Identifiera en eller flera enheter som är ansvariga för att övervaka tillämpningen av principen om energieffektivitet först och den påverkan som regelverk, inbegripet finansiella bestämmelser, planerings-, policy- och större investeringsbeslut, som avses i punkt 1, har på energianvändningen, energieffektiviteten och energisystem.

d) Som ett led i sina integrerade nationella energi- och klimatlägesrapporter lämnats in i enlighet med artikel 17 i förordning (EU) 2018/1999, rapportera om hur principen om energieffektivitet först beaktats i de nationella och, när så är tillämpligt, regionala och lokala planerings-, policy- och större investeringsbeslut som rör de nationella och regionala energisystemen, inbegripet åtminstone följande:

i) En bedömning av tillämpningen av och fördelarna med principen om energieffektivitet först i energisystemen, särskilt i förhållande till energianvändningen.

ii) En förteckning över åtgärder som vidtagits för att avlägsna onödiga rättsliga eller andra hinder för genomförandet av principen om energieffektivitet först och av lösningar på efterfrågesidan, bland annat genom att identifiera nationell lagstiftning och åtgärder som strider mot principen om energieffektivitet först.

6. Senast den 11 april 2024] ska kommissionen anta riktlinjer som tillhandahåller en gemensam allmän ram, inbegripet tillsyn, för det övervaknings- och rapporteringsförfarande som medlemsstaterna får använda för att utforma de kostnad-nyttometoder som avses i punkt 5 a, i syfte att säkerställa jämförbarhet samtidigt som medlemsstaterna ges möjlighet att anpassa sig till nationella och lokala förhållanden.

Artikel 5

Offentliga sektorn ledande inom energieffektivitet

1. Medlemsstaterna ska säkerställa att den totala slutliga energianvändningen för alla offentliga organ tillsammans minskas med minst 1,9 % varje år, jämfört med 2021.

Medlemsstaterna får välja att undanta kollektivtrafiken eller försvarsmakten från den skyldighet som fastställs i första stycket.

Vid tillämpningen av första och andra styckena ska medlemsstaterna upprätta ett grundscenario, som omfattar den slutliga energianvändningen för alla offentliga organ, utom vad gäller kollektivtrafiken och försvarsmakten, för 2021. Minskningen av energianvändningen inom kollektivtrafiken och försvarsmakten är vägledande och får fortfarande användas för att uppfylla skyldigheten i första stycket även om den inte ingår i grundscenariot i denna artikel.

2. Under en övergångsperiod som avslutas den 11 oktober 2027 ska det mål som anges i punkt 1 vara vägledande. Under den övergångsperioden får medlemsstaterna använda uppskattade energianvändningsdata, och senast samma datum ska medlemsstaterna justera grundscenariot och anpassa den uppskattade slutliga energianvändningen för alla offentliga

organ till den faktiska slutliga energianvändningen för alla offentliga organ.

3. Den skyldighet som fastställs i punkt 1 ska, till och med den 31 december 2026, inte omfatta offentliga organs energianvändning i lokala administrativa enheter med en befolkning på mindre än 50 000 och ska, till och med den 31 december 2029, inte omfatta offentliga organs energianvändning i lokala administrativa enheter med mindre än 5 000 invånare.

4. En medlemsstat får ta hänsyn till inhemska klimatvariationer när den beräknar den slutliga energianvändningen för sina offentliga organ.

5. Medlemsstaterna ska i sina uppdateringar, som lämnats in i enlighet med artikel 14.2 i förordning (EU) 2018/1999, av de nationella energi- och klimatplaner som anmälts i enlighet med artiklarna 3 och 7–12 i den förordningen ange vilken minskning av energianvändningen som ska uppnås för alla offentliga organ, uppdelade efter sektor, och vilka åtgärder de planerar att anta för att uppnå dessa minskningar. Som en del av sina integrerade nationella energi- och klimatpolitiska lägesrapporter som lämnats in i enlighet med artikel 17 i förordning (EU) 2018/1999 ska medlemsstaterna till kommissionen rapportera den minskning av den slutliga energianvändningen som uppnås varje år.

6. Medlemsstaterna ska säkerställa att regionala och lokala myndigheter fastställer specifika energieffektivitetsåtgärder i sina långsiktiga planeringsverktyg, såsom planer för minskning av koldioxidutsläpp eller planer för hållbar energi, efter samråd med relevanta intressenter, inbegripet energimyndigheter när så är lämpligt, och med allmänheten, inbegripet i synnerhet utsatta grupper som riskerar att påverkas av energifattigdom eller som i högre grad drabbas av effekterna av energifattigdom.

Medlemsstaterna ska också säkerställa att de behöriga myndigheterna vidtar åtgärder för att mildra betydande direkta eller indirekta konsekvenser av energieffektivitetsåtgärder för energifattiga, låginkomsthushåll eller utsatta grupper när de utformar och genomför energieffektivitetsåtgärder.

7. Medlemsstaterna ska stödja offentliga organ. Sådant stöd får, utan att det påverkar reglerna för statligt stöd, inbegripa finansiellt och tekniskt stöd i syfte att genomföra åtgärder för att förbättra energieffektiviteten och uppmuntra offentliga organ att ta hänsyn till det mervärde, i vidare bemärkelse, utöver energibesparingar, till exempel kvaliteten på inomhusmiljön, inbegripet på regional och lokal nivå, genom att tillhandahålla riktlinjer, främja kompetensutveckling, förvärvande av färdigheter och utbildningsmöjligheter och genom att uppmuntra samarbete mellan offentliga organ.

8. Medlemsstaterna ska uppmuntra offentliga organ att beakta koldioxidutsläpp under hela livscykeln samt ekonomiska och sociala fördelar för de offentliga organen i samband med sina investeringar och policyåtgärder.

9. Medlemsstaterna ska uppmuntra offentliga organ att förbättra energiprestandan i byggnader som ägs eller utnyttjas av offentliga organ, bland annat genom att ersätta gamla och ineffektiva värmare.

Artikel 6

Offentliga sektorns byggnaders roll som förebild

1. Utan att det påverkar tillämpningen av artikel 7 i direktiv 2010/31/EU ska varje medlemsstat säkerställa att minst 3 % av den totala golvytan i uppvärmda och/eller kylda byggnader som ägs av offentliga organ renoveras varje år för att omvandlas till åtminstone nära-nollenergibyggnader eller nollutsläppsbyggnader i enlighet med artikel 9 i direktiv 2010/31/EU.

Medlemsstaterna får välja vilka byggnader som ska ingå i renoveringskravet på 3 %, med vederbörlig hänsyn till kostnadseffektivitet och teknisk genomförbarhet vid valet av vilka byggnader som ska renoveras.

Medlemsstaterna får undanta subventionerade bostäder från den skyldighet att renovera som avses i första stycket, om sådana renoveringar inte skulle vara kostnadsneutrala eller skulle leda till hyreshöjningar för personer som bor i subventionerade bostäder, såvida inte sådana hyreshöjningar inte är högre än de ekonomiska besparingarna på energiräkningen.

I de fall då offentliga organ nyttjar en byggnad som de inte äger ska de förhandla med ägaren, särskilt i samband med en tröskelpunkt såsom förnyelse av hyra, ändrad användning eller betydande reparations- eller underhållsarbeten, i syfte att få till stånd avtalsklausuler om att byggnaden åtminstone ska bli en nära-nollenergibyggnad eller en nollenergibyggnad.

Takten på minst 3 % ska beräknas utifrån den totala golvytan i byggnader som har en total användbar golvyta på mer än 250 m^2, vilka ägs av offentliga organ och som den 1 januari 2024 inte är nära-nollenergibyggnader.

2. Medlemsstaterna får tillämpa mindre stränga krav än de som fastställs i punkt 1 för följande kategorier av byggnader:

a) Byggnader med officiellt skydd som del av en utvald miljö, eller på grund av deras särskilda arkitektoniska eller historiska värde, i den mån överensstämmelse med vissa minimikrav för energiprestanda skulle förändra deras särdrag eller utseende på ett oacceptabelt vis.

b) Byggnader som ägs av försvarsmakten eller statliga myndigheter och som tjänar nationella försvarssyften, med undantag för fristående inkvarteringsbyggnader eller kontorsbyggnader för försvarsmakten och annan personal som är anställd av de nationella försvarsmyndigheterna.

c) Byggnader som används för andakt och religiös verksamhet.

Medlemsstaterna får besluta att inte renovera en byggnad som inte avses i första stycket i denna punkt upp till den nivå som anges i punkt 1 om de bedömer att det inte är tekniskt, ekonomiskt eller funktionellt genomförbart att omvandla den byggnaden till en nära-nollenergibyggnad. Om medlemsstaterna så beslutar ska de inte räkna med renoveringen av den byggnaden i uppfyllandet av det krav som fastställs i punkt 1.

3. För att tidigarelägga energibesparingar och ge incitament till tidiga åtgärder får en medlemsstat som renoverar mer än 3 % av den totala golvytan i sina byggnader i enlighet med punkt 1 under något år fram till och med den 31 december 2026 räkna med överskottet i den årliga renoveringstakten för något av de följande tre åren. En medlemsstat som renoverar mer än 3 % av den totala golvytan i sina byggnader från och med

den 1 januari 2027, får i den årliga renoveringstakten för något av de efterföljande två åren medräkna överskottet.

4. Medlemsstaterna får i den årliga renoveringstakten för byggnader medräkna nybyggda byggnader som ägs som ersättning för specifika byggnader som varit offentliga organs och som rivits under något av de två föregående åren. Detta ska tillämpas endast om de skulle vara mer kostnadseffektiva och hållbara i fråga om energi och livscykelutsläpp av koldioxid jämfört med en renovering av byggnaderna. De allmänna kriterierna, metoderna och förfarandena för att identifiera sådana undantagsfall ska tydligt fastställas och offentliggöras av varje medlemsstat.

5. Senast den 11 oktober 2025 ska medlemsstaterna, med avseende på tillämpningen av denna artikel, upprätta, publicera och tillgängliggöra för allmänheten en förteckning över uppvärmda och/eller kylda byggnader som ägs och nyttjas av offentliga organ och som har en total användbar golvyta på mer än 250 m^2. Medlemsstaterna ska uppdatera förteckningen minst vartannat år. Förteckningen ska vara kopplad till den översikt över byggnadsbeståndet som görs inom ramen för de nationella byggnadsrenoveringsplanerna i enlighet med direktiv 2010/31/EU och de relevanta databaserna.

Offentligt delade och tillgängliga uppgifter om byggnadsbeståndens egenskaper, byggnadsrenovering och energiprestanda får aggregeras av EU:s observatorium för byggnadsbeståndet för att förbättra förståelsen av energiprestandan i byggsektorn genom jämförbara uppgifter.

Förteckningen ska innehålla åtminstone information om

a) golvytan i m^2,

b) den uppmätta årliga energianvändningen för uppvärmning, kylning, el och varmvatten när sådana uppgifter finns tillgängliga,

c) respektive byggnads energicertifikat utfärdat i enlighet med direktiv 2010/31/EU.

6. Medlemsstaterna får besluta att tillämpa ett alternativ till strategin i punkterna 1–4 för att varje år uppnå en mängd energibesparingar i offentliga organs byggnader som minst motsvarar den mängd som krävs i punkt 1.

Vid tillämpningen av denna alternativa strategi ska medlemsstaterna göra följande:

a) Säkerställa att ett renoveringspass i tillämpliga fall införs för byggnader som utgör minst 3 % av den totala golvytan i uppvärmda och/eller kylda byggnader som ägs av offentliga organ. När det gäller dessa byggnader ska renoveringen till en nära-nollenergibyggnad ha uppnåtts senast 2040.

b) Uppskatta den energibesparing som punkterna 1–4 skulle kunna generera genom att använda sig av lämpliga standardvärden för energianvändningen hos offentliga organs referensbyggnader före och efter renovering för omvandling till nära-nollenergibyggnader som avses i direktiv 2010/31/EU.

Medlemsstater som beslutar att tillämpa den alternativa strategin ska senast den 31 december 2023 underrätta kommissionen om sina planerade energibesparingar för att senast den 31 december 2030 uppnå minst motsvarande energibesparingar i de byggnader som omfattas av punkt 1.

Artikel 7

Offentlig upphandling

1. Medlemsstaterna ska säkerställa att upphandlande myndigheter och upphandlande enheter, när de ingår offentliga kontrakt och koncessioner av ett värde som är lika med eller över de tröskelvärden som fastställs i artikel 8 i direktiv 2014/23/EU, artikel 4 i direktiv 2014/24/EU och artikel 15 i direktiv 2014/25/EU, endast köper produkter, tjänster, byggnader och byggentreprenader med hög energieffektivitetsprestanda i enlighet med de krav som avses i bilaga IV till det här direktivet, såvida det inte är tekniskt genomförbart.

Medlemsstaterna ska också säkerställa att upphandlande myndigheter och upphandlande enheter, när de ingår offentliga kontrakt och koncessioner av ett värde som är lika med eller över de tröskelvärden som avses i första stycket, tillämpar principen om energieffektivitet först i enlighet med artikel 3, även för offentliga kontrakt och koncessioner för vilka inga särskilda krav föreskrivs i bilaga IV.

2. De skyldigheter som avses i punkt 1 i denna artikel ska inte gälla om de undergräver allmän säkerhet eller hindrar insatserna mot hot mot dess folkhälsa. De skyldigheter som avses i punkt 1 i denna artikel ska endast gälla för försvarsmaktens kontrakt i den utsträckning som deras tillämpning inte kommer i konflikt med försvarsmaktens natur och huvudsakliga syfte. Skyldigheterna ska inte tillämpas på avtal om leverans av militär utrustning enligt definitionen i Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/81/EG [2].

3. Utan hinder av artikel 29.4 ska medlemsstaterna säkerställa att upphandlande myndigheter och upphandlande enheter bedömer om det är genomförbart att ingå långsiktiga avtal om energiprestanda som ger långsiktiga energibesparingar när de upphandlar tjänstekontrakt med betydande energiinslag.

4. Utan att det påverkar tillämpningen av punkt 1 i denna artikel får medlemsstaterna, när de köper ett produktpaket, vilket helt omfattas av en delegerad akt som antagits enligt förordning (EU) 2017/1369, kräva att den samlade energieffektiviteten har företräde framför energieffektiviteten hos enskilda produkter inom paketet, genom att köpa det produktpaket som uppfyller kriteriet att tillhöra den högsta tillgängliga energieffektivitetsklassen.

5. Medlemsstaterna får kräva att upphandlande myndigheter och upphandlande enheter när de ingår kontrakt som avses i punkt 1 i denna artikel vid behov tar hänsyn till bredare hållbarhetsaspekter, sociala aspekter och aspekter kopplade till miljö och cirkulär ekonomi i sin upphandlingspraxis i syfte att uppnå unionens mål avseende minskade koldioxidutsläpp och nollutsläpp. När så är lämpligt, och i enlighet med bilaga IV, ska medlemsstaterna kräva att upphandlande myndigheter och upphandlande enheter tar hänsyn till unionens kriterier för grön offentlig upphandling eller tillgängliga likvärdiga nationella kriterier.

[2] Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/81/EG av den 13 juli 2009 om samordning av förfarandena vid tilldelning av vissa kontrakt för byggentreprenader, varor och tjänster av upphandlande myndigheter och enheter på försvars- och säkerhetsområdet och om ändring av direktiven 2004/17/EG och 2004/18/EG (EUT L 216, 20.8.2009, s. 76)

Bilaga 1

För att säkerställa transparens i tillämpningen av energieffektivitetskraven i upphandlingsprocessen ska medlemsstaterna säkerställa att upphandlande myndigheter och upphandlande enheter offentliggör information om energieffektivitetseffekterna av kontrakt av ett värde som är lika med eller över de tröskelvärden som avses i punkt 1 genom att offentliggöra denna information i respektive meddelande på Tenders Electronic Daily (TED), i enlighet med direktiven 2014/23/EU, 2014/24/EU och 2014/25/EU och kommissionens genomförandeförordning (EU) 2019/1780 [3]. Upphandlande myndigheter får besluta att ålägga anbudsgivarna att lämna information om faktorn för global uppvärmningspotential under hela livscykeln, användningen av koldioxidsnåla material och cirkulariteten hos de material som används i en ny byggnad och en byggnad som ska renoveras. Upphandlande myndigheter får göra informationen allmänt tillgänglig för kontrakten, i synnerhet när det gäller nya byggnader med en golvyta som är större än 2 000 m^2.

Medlemsstaterna ska stödja upphandlande myndigheter och upphandlande enheter i användningen av energieffektivitetskrav, även på regional och lokal nivå, genom att tillhandahålla tydliga regler och riktlinjer inbegripet metoder för att bedöma livscykelkostnaderna och miljöeffekterna och miljökostnaderna, inrätta kompetensstödcentrum, uppmuntra samarbete mellan upphandlande myndigheter – även över gränserna – och använda gemensam upphandling och digital upphandling när så är möjligt.

6. När så är lämpligt får kommissionen ge nationella myndigheter och upphandlingstjänstemän ytterligare vägledning avseende tillämpningen av energieffektivitetskrav i upphandlingsförfarandet. Sådant stöd kan fungera som förstärkning av befintliga forum för att stödja medlemsstaterna och hjälpa dem att beakta kriterierna för grön offentlig upphandling.

7. Medlemsstaterna ska fastställa de nödvändiga föreskrifterna i lagar och andra författningar samt administrativ praxis, med avseende på offentliga inköp samt årsbudgetar och redovisning, för att säkerställa att enskilda upphandlande myndigheter inte avskräcks från att göra investeringar som ska förbättra energieffektivitet och från att långsiktigt använda avtal om energiprestanda och avtal om externa finansieringsmekanismer.

8. Medlemsstaterna ska avlägsna eventuella rättsliga eller andra hinder för energieffektivitet, i synnerhet vad gäller föreskrifter i lagar och andra författningar samt administrativ praxis, rörande offentliga inköp samt årsbudgetar och redovisning, i syfte att säkerställa att enskilda offentliga organ inte avskräcks från att göra investeringar som ska förbättra energieffektivitet och från att långsiktigt använda avtal om energiprestanda och avtal om externa finansieringsmekanismer.

Medlemsstaterna ska rapportera till kommissionen om de åtgärder som vidtas för att ta itu med hindren för införandet av energieffektivitetsförbättringar som ett led i de integrerade nationella energi- och klimat-

[3] Kommissionens genomförandeförordning (EU) 2019/1780 av den 23 september 2019 om fastställande av standardformulär för offentliggörande av meddelanden om offentlig upphandling och om upphävande av genomförandeförordning (EU) 2015/1986 (eForms) (EUT L 272, 25.10.2019, s. 7).

lägesrapporter som lämnas in i enlighet med artikel 17 i förordning (EU) 2018/1999. Bilaga 1

Artikel 25

Bedömning och planering avseende värme och kyla

---

6. Medlemsstaterna ska säkerställa att regionala och lokala myndigheter utarbetar lokala värme- och kylplaner åtminstone i kommuner med en totalbefolkning som överstiger 45 000. Dessa planer bör åtminstone

a) vara baserade på den information och de data som tillhandahålls i de heltäckande bedömningar som görs i enlighet med punkt 1 och omfatta en uppskattning och kartläggning av potentialen för att öka energieffektiviteten, inbegripet medelst beredskap för lågtemperaturfjärrvärme, högeffektiv kraftvärme, återvinning av spillvärme, och förnybar energi inom värme och kyla inom det specifika området,

b) vara förenliga med principen om energieffektivitet först,

c) omfatta en strategi för utnyttjandet av den identifierade potentialen enligt led a,

d) utarbetas med deltagande av alla berörda regionala eller lokala intressenter och säkerställa allmänhetens deltagande, inbegripet systemansvariga för lokal energiinfrastruktur,

e) beakta relevant befintlig energiinfrastruktur,

f) beakta de gemensamma behoven hos lokalsamhällen och en mångfald av lokala eller regionala administrativa enheter eller regioner,

g) bedöma rollen för energigemenskaper och andra konsumentledda initiativ som aktivt kan bidra till genomförandet av lokala värme- och kylprojekt,

h) inkludera en analys av värme- och kylanordningar i lokala byggnadsbestånd, med beaktande av den områdesspecifika potentialen för energieffektivitetsåtgärder och genom att ta itu med de byggnader som har sämst prestanda och behoven hos utsatta hushåll,

i) bedöma hur genomförandet av policyer och åtgärder ska finansieras och identifiera finansiella mekanismer som gör det möjligt för konsumenterna att övergå till förnybar värme och kyla,

j) innefatta en utvecklingsbana för att uppnå planernas mål om klimatneutralitet och en övervakning av utvecklingen i fråga om genomförandet av identifierade policyer och åtgärder,

k) syfta till att ersätta gamla och ineffektiva värme- och kylapparater hos offentliga organ med högeffektiva alternativ, i syfte att fasa ut fossila bränslen,

l) bedöma potentiella synergier med de angränsande regionala eller lokala myndigheternas planer för att uppmuntra gemensamma investeringar och kostnadseffektivitet.

Medlemsstaterna ska säkerställa att alla berörda parter, inbegripet offentliga och berörda privata intressenter, ges möjlighet att delta i utarbetandet av värme- och kylplaner, den heltäckande bedömning som avses i punkt 1 samt policyer och åtgärder som avses i punkt 5.

I detta syfte ska medlemsstaterna utarbeta rekommendationer som stöder de regionala och lokala myndigheternas genomförande av policyer

och åtgärder avseende energieffektiv värme och kyla baserad på förnybar energi på regional och lokal nivå med utnyttjande av den identifierade potentialen. Medlemsstaterna ska stödja regionala och lokala myndigheter i största möjliga utsträckning och på alla sätt, inklusive finansiellt stöd och tekniska stödsystem. Medlemsstaterna ska säkerställa att värme- och kylplanerna är i linje med andra lokala klimat-, energi- och miljöplaneringskrav för att undvika administrativ börda för de lokala och regionala myndigheterna samt uppmuntra till ett effektivt genomförande av planerna.

Lokala värme- och kylplaner får genomföras gemensamt av en grupp bestående av flera angränsande lokala myndigheter under förutsättning att det geografiska och administrativa sammanhanget samt värme- och kylinfrastrukturen lämpar sig för detta.

Lokala värme- och kylplaner ska bedömas av en behörig myndighet och vid behov följas av lämpliga genomförandeåtgärder.

Artikel 29

Energitjänster

---

4. Medlemsstaterna ska, när det är tekniskt och ekonomiskt genomförbart, främja och säkerställa användningen av avtal om energiprestanda vid renoveringar av stora byggnader som ägs av offentliga organ. Vid renovering av stora byggnader som inte är bostadshus och som har en användbar total golvyta som överstiger 750 m^2 ska medlemsstaterna säkerställa att offentliga organ bedömer om det är genomförbart att använda avtal om energiprestanda och andra prestandabaserade energitjänster.

Medlemsstaterna får uppmuntra offentliga organ att kombinera avtal om energiprestanda med utökade energitjänster, inbegripet efterfrågeflexibilitet och lagring, för att säkerställa energibesparingar och genomgående upprätthålla de uppnådda resultaten genom kontinuerlig övervakning, effektiv drift och underhåll.

BILAGA IV

KRAV PÅ ENERGIEFFEKTIVITET FÖR OFFENTLIG UPPHANDLING

Inom ramen för tilldelningsförfaranden för offentlig upphandling och koncessioner ska upphandlande myndigheter och upphandlande enheter som köper produkter, tjänster, byggnader och byggentreprenader ska de,

a) om en produkt omfattas av en delegerad akt som antagits enligt förordning (EU) 2017/1369, direktiv 2010/30/EU eller en relaterad genomförandeakt från kommissionen, endast köpa de produkter som uppfyller kriterierna enligt artikel 7.2 i den förordningen,

b) om en produkt som inte omfattas av led a omfattas av en genomförandeåtgärd enligt direktiv 2009/125/EG, endast köpa produkter som uppfyller riktvärden för energieffektivitet som anges i den genomförandeåtgärden,

c) om en produkt eller tjänst omfattas av unionens kriterier för grön offentlig upphandling eller tillgängliga motsvarande nationella kriterier, med relevans för produktens eller tjänstens energieffektivitet, göra sitt bästa för att endast köpa produkter och tjänster som uppfyller åtminstone de centrala tekniska specifikationer som fastställs i relevanta kriterier för unionens gröna offentliga upphandling eller tillgängliga motsvarande nationella kriterier, bland annat för datacenter, serverrum och molntjänster, vägbelysning och trafiksignaler, och datorer, bildskärmar, datorplattor och smarttelefoner.

d) endast köpa däck som uppfyller kriterierna för den högsta klassificeringen för drivmedelseffektivitet, enligt definitionen i förordning (EU) 2020/740, vilket inte ska förhindra offentliga organ att köpa däck med högsta klassificering för väggrepp på vått underlag eller klassificering för externt däck- och vägbanebuller av säkerhetsskäl eller för allmänhälsan,

e) i sina anbud om tjänsteavtal kräva att tjänsteleverantörer, i syfte att tillhandahålla tjänsterna i fråga, endast använder produkter som uppfyller leden a, b och d vid leverans av tjänsterna i fråga; detta krav ska endast gälla nya produkter som köpts in av tjänsteleverantörer helt eller delvis i syfte att tillhandahålla tjänsten i fråga,

f) köpa eller ingå nya hyresavtal avseende byggnader som uppfyller åtminstone nivån för nära-nollenergi, utan att det påverkar tillämpningen av artikel 6 i detta direktiv, såvida inte syftet med inköpet är att

i) vidta totalrenovering eller rivning av byggnaden,

ii) i fråga om offentliga organ, att sälja byggnaden vidare utan att använda den för det offentliga organets eget syfte, eller

iii) bevara byggnaden som en byggnad med officiellt skydd som del av en utvald miljö, eller på grund av dess särskilda arkitektoniska eller historiska värde.

Efterlevnaden av kraven i led f i denna bilagaska verifieras genom de energiprestandacertifikat som avses i artikel 11 i direktiv 2010/31/EU.

§ 89

Luleå kommuns Dagvatten- och skyfallsplan 2040

Ärendenr 2026/1013-3.1.0.2

Samhällsbyggnadsutskottets förslag till beslut

Kommunfullmäktige beslutar att anta Luleå kommuns Dagvatten- och skyfallsplan 2040.

Reservationer

Samuel Ek (KD) och Sana Suljanovic (M) reserverar sig mot beslutet.

Sammanfattning av ärendet

Infrastruktur- och serviceförvaltningen har tillsammans med Luleå Miljöresurs AB tagit fram ett förslag till Dagvatten- och skyfallsplan för Luleå kommun. Arbetet har pågått under 2025-2026. Dagvatten- och skyfallsplanen är en uppdatering av gällande dagvattenplan och innehåller mål och principer för hur dagvatten och skyfall ska hanteras i Luleå kommun.

Dagvatten- och skyfallsplanen syftar till att ge Luleå kommun ett gemensamt och långsiktigt verktyg för en hållbar, robust och välfungerande hantering av dagvatten och skyfall i den byggda miljön. Planen ska bidra till att minska skaderisker, ta hänsyn till recipienternas status och stärka vattenkvaliteten, samtidigt som dagvatten ses som en resurs i stadsutvecklingen och bidrar till goda livsmiljöer.

Syftet är även att stärka samverkan mellan berörda aktörer samt skapa förutsättningar för ett samordnat och kostnadseffektivt genomförande i både nya och befintliga bebyggelseområden.

Dagvatten- och skyfallsplanen ingår som en del av kommunens vattentjänstplan, som beskriver hur behovet av vattentjänster ska tillgodoses. Planen ska aktualiseras varje mandatperiod.

Det övergripande målet för Luleå kommuns dagvatten- och skyfallsplan är att åstadkomma en hållbar dagvatten- och skyfallshantering som långsiktigt bidrar till att skapa mervärden i den byggda miljön och minimerar negativ påverkan på naturen och människors hälsa. För att uppnå en hållbar dagvatten- och skyfallshantering i Luleå kommun har fyra mål formulerats.

Till varje mål finns ett antal principer som tydliggör hur dagvatten- och skyfall ska hanteras i praktiken.

Mål för att uppnå en hållbar dagvatten- och skyfallshantering:

- Förbättrad kvalitet i Luleås yt- och grundvatten.
- Ett robust och skyfallssäkrat samhälle.
- Goda livsmiljöer i samhället.
- Kostnadseffektivt genomförande.

Genomförandet av planen ska ske genom att dess inriktning integreras i ordinarie planerings-, besluts- och uppföljningsprocesser, såsom budgetarbete, verksamhetsplanering samt planering och genomförande av investeringar och projekt.

I det fortsatta arbetet ska en avdelnings- och bolagsövergripande arbetsgrupp etableras med ansvar för att ta fram en detaljerad handlingsplan för dagvatten- och skyfallshantering. Handlingsplanen ska konkretisera planens inriktning genom att beskriva prioriterade aktiviteter och åtgärder, ange tidsramar samt tydliggöra ansvar för genomförande. Handlingsplanen ska fungera som ett operativt stöd och möjliggöra samordning mellan olika verksamheter och projekt inom kommunkoncernen. I arbetet med handlingsplanen ska även indikatorer tas fram för att påvisa att vi rör oss i rätt riktning.

Infrastruktur- och servicenämnden har 2026-06-18 § 82 föreslagit rekommendera kommunfullmäktige besluta att anta Luleå kommuns Dagvatten- och skyfallsplan 2040. Vid ärendets behandling reserverade sig Anette Asplund (KD), Hans Å Strandberg (M), Fredrik Hjälte (L), Thor Stöckel (M), Bo Larsson (-) och Mikko Timonen (C) mot beslutet.

Sammanträdet

Infrastruktur- och serviceförvaltningen föredrar ärendet.

Samuel Ek (KD) och Sana Suljanovic (M) föreslår att ärendet återremitteras med följande motivering: *Att ärendet kompletteras med en konsekvensanalys rörande skyfall och befintlig anläggning som ska klara skyfall och kostnader kopplade till detta.*

Ulrika Lundberg (V) föreslår bifalla infrastruktur- och servicenämndens förslag till beslut.

Beslutsgång

Ordföranden ställer Samuel Ek med fleras förslag om återremiss under proposition och finner att samhällsbyggnadsutskottet avslår förslaget.

Ordföranden ställer därefter infrastruktur- och servicenämndens förslag under proposition och finner att samhällsbyggnadsutskottet bifaller förslaget.

Dialog

Dialog och workshops har hållits internt under hösten 2025 för att inhämta kunskap och erfarenheter från kommunens olika förvaltningar och bolag. Förslag till dagvatten- och skyfallsplan ställdes ut för samråd under tiden 2 februari – 15 februari 2026 på kommunens hemsida. De flesta inkomna synpunkterna var interna och besvarades i ett separat dokument. Samråd utifrån vattentjänstlägen har hållits med Länsstyrelsen i Norrbotten. Granskning av förslag till dagvatten- och skyfallsplan pågick mellan 16 april - 18 maj 2026.

Beslutsunderlag

- Dagvatten- och skyfallsplan 2040, KLF Hid: 2026.6702
- Planeringsförutsättningar och kunskapsunderlag, KLF Hid: 2026.6701
- Samrådsredogörelse och granskningsutlåtande, KLF Hid: 2026.6700
- Infrastruktur- och servicenämndens beslut 2026-06-18 § 82, KLF Hid: 2026.6698

§ 82

Dagvatten- och skyfallsplan för Luleå kommun 2040

Ärendenr 2025/1299-3.1.0.2

Infrastruktur- och servicenämndens beslut

Infrastruktur- och servicenämnden beslutar rekommendera kommunfullmäktige besluta att anta Luleå kommuns Dagvatten- och skyfallsplan 2040.

Reservationer

Anette Asplund (KD), Hans Å Strandberg (M), Fredrik Hjälte (L), Thor Stöckel (M), Bo Larsson (-) och Mikko Timonen (C) reserverar sig mot beslutet.

Sammanfattning av ärendet

Infrastruktur- och serviceförvaltningen har tillsammans med Luleå Miljöresurs AB tagit fram ett förslag till Dagvatten- och skyfallsplan för Luleå kommun. Arbetet har pågått under 2025-2026. Dagvatten- och skyfallsplanen är en uppdatering av gällande dagvattenplan och innehåller mål och principer för hur dagvatten och skyfall ska hanteras i Luleå kommun.

Dagvatten- och skyfallsplanen syftar till att ge Luleå kommun ett gemensamt och långsiktigt verktyg för en hållbar, robust och välfungerande hantering av dagvatten och skyfall i den byggda miljön. Planen ska bidra till att minska skaderisker, ta hänsyn till recipienternas status och stärka vattenkvaliteten, samtidigt som dagvatten ses som en resurs i stadsutvecklingen och bidrar till goda livsmiljöer.

Syftet är även att stärka samverkan mellan berörda aktörer samt skapa förutsättningar för ett samordnat och kostnadseffektivt genomförande i både nya och befintliga bebyggelseområden.

Dagvatten- och skyfallsplanen ingår som en del av kommunens vattentjänstplan, som beskriver hur behovet av vattentjänster ska tillgodoses. Planen ska aktualiseras varje mandatperiod.

Det övergripande målet för Luleå kommuns dagvatten- och skyfallsplan är att åstadkomma en hållbar dagvatten- och skyfallshantering som långsiktigt bidrar till att skapa mervärden i den byggda miljön och minimerar negativ påverkan på naturen och människors hälsa. För att uppnå en hållbar dagvatten- och skyfallshantering i Luleå kommun har fyra mål formulerats.

Till varje mål finns ett antal principer som tydliggör hur dagvatten- och skyfall ska hanteras i praktiken.

Mål för att uppnå en hållbar dagvatten- och skyfallshantering:

- Förbättrad kvalitet i Luleås yt- och grundvatten.
- Ett robust och skyfallssäkrat samhälle.
- Goda livsmiljöer i samhället.
- Kostnadseffektivt genomförande.

Genomförandet av planen ska ske genom att dess inriktning integreras i ordinarie planerings-, besluts- och uppföljningsprocesser, såsom budgetarbete, verksamhetsplanering samt planering och genomförande av investeringar och projekt.

I det fortsatta arbetet ska en avdelnings- och bolagsövergripande arbetsgrupp etableras med ansvar för att ta fram en detaljerad handlingsplan för dagvatten- och skyfallshantering. Handlingsplanen ska konkretisera planens inriktning genom att beskriva prioriterade aktiviteter och åtgärder, ange tidsramar samt tydliggöra ansvar för genomförande. Handlingsplanen ska fungera som ett operativt stöd och möjliggöra samordning mellan olika verksamheter och projekt inom kommunkoncernen. I arbetet med handlingsplanen ska även indikatorer tas fram för att påvisa att vi rör oss i rätt riktning.

Infrastruktur- och servicenämndens arbetsutskott har 2026-06-04 § 38 föreslagit infrastruktur- och servicenämnden besluta rekommendera kommunfullmäktige besluta att anta Luleå kommuns Dagvatten- och skyfallsplan 2040.

Sammanträdet

Infrastruktur- och serviceförvaltningen föredrar ärendet.

Sammanträdet ajourneras mellan 09:40-09:55.

Anette Asplund (KD) föreslår att ärendet återremitteras med motiveringen att ärendet kompletteras med en konsekvensanalys rörande skyfall och befintlig anläggning som ska klara skyfall och kostnader kopplade till detta.

Ordföranden (V), Siw Ahlfort (MP) och Madelene Rydehäll (S) föreslår bifalla arbetsutskottets förslag.

Beslutsgång

Ordföranden ställer Anette Asplunds förslag om återremiss under proposition och finner att infrastruktur- och servicenämnden avslår förslaget.

Ordföranden ställer därefter arbetsutskottets förslag under proposition och finner att infrastruktur- och servicenämnden bifaller förslaget.

Dialog

Dialog och workshops har hållits internt under hösten 2025 för att inhämta kunskap och erfarenheter från kommunens olika förvaltningar och bolag. Förslag till dagvatten- och skyfallsplan ställdes ut för samråd under tiden 2 februari – 15 februari 2026 på kommunens hemsida. De flesta inkomna synpunkterna var interna och besvarades i ett separat dokument. Samråd utifrån vattentjänstlägen har hållits med Länsstyrelsen i Norrbotten. Granskning av förslag till dagvatten- och skyfallsplan pågick mellan 16 april - 18 maj 2026.

Beslutsunderlag

- Dagvatten- och skyfallsplan 2040, SBF Hid: 2026.2295
- Planeringsförutsättningar och kunskapsunderlag, SBF Hid: 2026.2296
- Samrådsredogörelse och granskningsutlåtande, SBF Hid: 2026.2297
- Infrastruktur- och serviceförvaltningens förslag till beslut avseende dagvatten- och skyfallsplan för Luleå kommun 2040, SBF Hid: 2026.2294
- Presentation dagvatten- och skyfallsplan 2040, SBF Hid: 2026.2395
- Infrastruktur- och servicenämndens arbetsutskotts beslut 2026-06-04 § 38, SBF Hid: 2026.2406

Beslutet skickas till

Infrastruktur- och serviceförvaltningens ledningsgrupp exkl. MoB
Kommunstyrelseförvaltningens kansli

Dagvatten och skyfallsplan 2040

Plan för hantering av dagvatten och skyfall i Luleå kommun

Antagandehandling

LULEÅ KOMMUN

Innehållsförteckning

Dagvatten och skyfallsplan 2040 1

1 Inledning 3

2 Bakgrund 4

3 Varför behövs en dagvatten- och skyfallsplan? 5

4 Avgränsningar 5

5 Utmaningar i ett växande Luleå 6

6 Mål för en hållbar dagvatten- och skyfallshantering 9

7 Plan för att möta utmaningar och nå uppsatta mål 11

8 Aktörernas olika roller 16

9 Genomförande och uppföljning 17

10 Begreppsförklaring 18

Bilaga 1 Planeringsförutsättningar

Bilaga 2 Samrådsredogörelse och granskningsutlåtande

Dokumentnamn	**Dokumenttyp**	**Fastställd**	**Giltighetstid**
Dagvatten-och skyfallsplan 2040	Plan	2026-XX-XX	Tillsvidare
Dokumentansvarig	**Ärendenummer**	**Beslutsinstans**	**Dokument gäller för**
Chef Infrastruktur- och serviceförvaltningen	KLF 2024/854	Kommunfullmäktige	Alla nämnder och bolagsstyrelser inom Luleå kommunkoncern
Syfte			
Plan som beskriver kommunens strategi och målsättningar för dagvatten och skyfallshantering			

1 Inledning

Luleå kommun ska vara robust mot ett förändrat klimat och dagvatten ska tas till vara som en resurs. Både normala regn samt dagens och framtida skyfall ska hanteras på ett sätt som skyddar människor, byggnader och naturmiljöer, samtidigt som dagvattnet bidrar till en attraktiv, grön och hållbar stadsmiljö. Dagvatten- och skyfallsplanen visar hur vi når dit tillsammans.

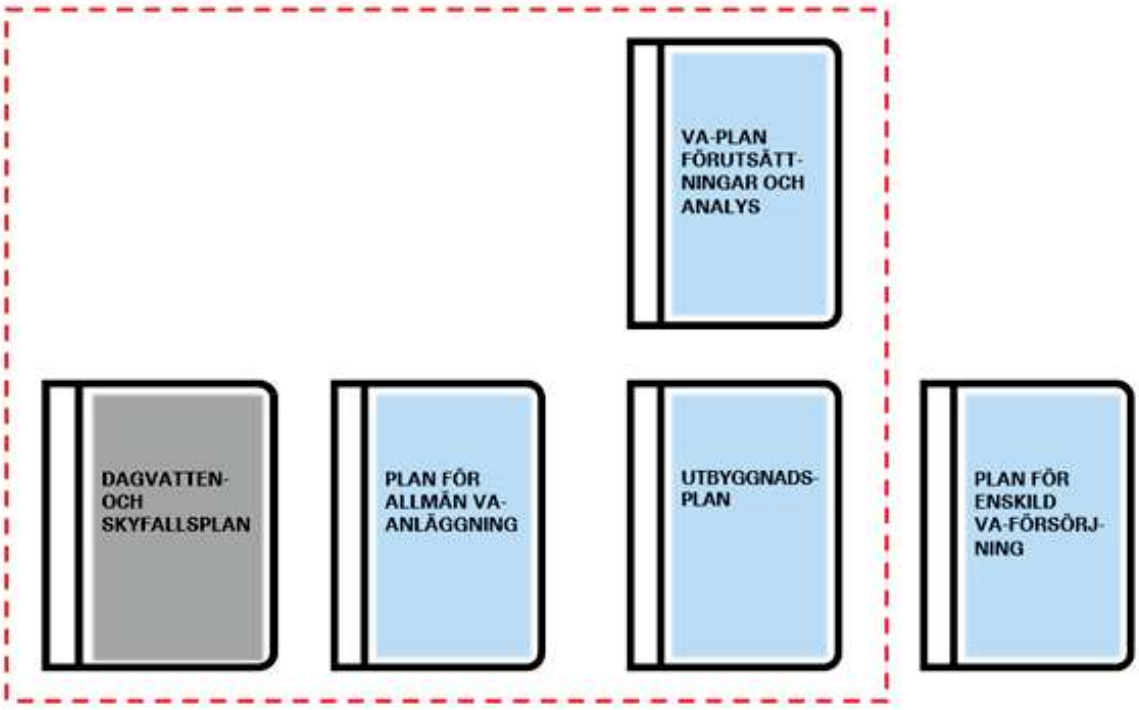
Luleås dagvatten- och skyfallsplan är vägledande för planering och visar hur kommunen och de kommunala bolagen, dvs. kommunkoncernen, ska arbeta för en hållbar dagvattenhantering. Planen är ett framåtsyftande och aktiverande styrdokument som anger riktningen samt de mål och principer som ska bidra till att uppnå målen i Vision Luleå 2040.

Planen omsätts i praktiken genom att mål och principer integreras i kommunkoncernens ordinarie styr-, planerings- och uppföljningsprocesser. För att konkretisera arbetet tas en förvaltnings- och bolagsövergripande handlingsplan fram, där prioriterade åtgärder, ansvar och tidsramar tydliggörs. På så sätt säkerställs att arbetet med dagvatten och skyfall integreras och får genomslag i kommunkoncernens löpande verksamhet. Planen riktar sig till kommunkoncernen men är även vägledande för externa aktörer.

Dagvatten-och skyfallsplanen är en delplan i Luleå kommuns VA-plan respektive Vattentjänstplan, se Figur 1. Enligt 6b § lag (2006:412) om allmänna vattentjänster ska vattentjänstplanen redovisa kommunens långsiktiga planering för hur behovet av allmänna vattentjänster ska tillgodoses så att de allmänna VA-anläggningarna kan fungera vid ökad belastning till följd av skyfall.

Tidshorisonten för planen, inklusive föreslagna mål och principer, sträcker sig till år 2040. Planeringsperspektivet sträcker sig dock mycket längre, eftersom investeringar och teknisk livslängd kan ses i ett 50- till 100-årsperspektiv. Planen aktualiseras i början av varje mandatperiod. Beroende på hur Luleå kommun utvecklas kan omprioriteringar behöva göras i samband med aktualisering och revidering, så att planen fortsatt speglar aktuella behov inom samhällsplanering och befolkningsutveckling.

Dagvatten- och skyfallsplanen ska användas tidigt i planeringsprocessen och gäller vid all om- och nybyggnation, liksom för åtgärder i den befintliga miljön samt för drift och underhåll. Planen ger också ett kunskapsunderlag för nuläget som beskriver de utmaningar som finns i ett växande Luleå.

Figur 1. Dokument som utgör Luleå kommuns VA-plan. Delar inom rödstreckat område utgör Luleå kommuns Vattentjänstplan.

2 Bakgrund

Pågående klimatförändringar innebär att Luleå står inför nya och växande utmaningar. Prognoser visar på ökade nederbördsmängder, mer intensiva regn och förändrade vattenflöden, vilket ökar risken för översvämningar och påverkar både den bebyggda miljön och tekniska system. Utöver dessa konsekvenser innebär Luleås kalla klimat med långa vinterperioder särskilda utmaningar, där snösmältning, regn på frusen mark och begränsad infiltration kan ge snabba flöden och ökad översvämningsrisk. För att skydda människor, bebyggelse och samhällsviktiga funktioner krävs en robust och långsiktigt hållbar hantering av dagvatten och skyfall.

Samtidigt fortsätter Luleå att utvecklas och förtätas, vilket innebär att fler ytor hårdgörs och mängden dagvatten som behöver tas om hand ökar. Ansvar och åtgärder för dagvatten-hantering delas av många aktörer, vilket gör planering, samverkan och tydliga strategier helt avgörande.

Mot denna bakgrund tar Luleå kommun fram en ny dagvatten- och skyfallsplan. Planen ska säkerställa att kommunen kan möta ett förändrat klimat och samtidigt skapa en fortsatt attraktiv, trygg och hållbar stad för dagens och framtidens invånare.

3 Varför behövs en dag-vatten- och skyfallsplan?

Dagvatten- och skyfallsplanen syftar till att ge kommunkoncernen ett gemensamt och långsiktigt verktyg för en hållbar, robust och välfungerande hantering av dagvatten och skyfall i den byggda miljön.

Planen ska bidra till att minska risken för skador på byggnader och anläggningar samt säkerställa att dagvattenhanteringen utformas med hänsyn till recipienternas status och gällande miljökvalitetsnormer. Samtidigt ska dagvatten ses som en resurs i stadsutvecklingen och bidra till goda livsmiljöer.

Syftet är även att stärka samverkan mellan berörda aktörer samt skapa förutsättningar för ett samordnat och kostnadseffektivt genomförande i både nya och befintliga bebyggelseområden.

4 Avgränsningar

Dagvatten- och skyfallsplanen omfattar hela Luleå kommun. De frågor som behandlas i planen är dock främst aktuella i kommunens tätbebyggda områden, där dagvattnets påverkan på bebyggelse, infrastruktur och recipienter är som störst.

Planen redovisar mål och principer för hur arbetet med dagvatten och skyfall ska bedrivas under perioden 2026–2040. Den gäller vid ny- och ombyggnation samt för löpande förvaltning och åtgärder i befintlig miljö. De största möjligheterna att skapa långsiktigt hållbara lösningar uppstår ofta i samband med nybyggnation men planen ska även vara ett stöd i ett successivt förbättringsarbete i befintlig bebyggelse.

Dagvatten- och skyfallsplanen är ett vägledande planeringsunderlag och är inte juridiskt bindande. Planen utgör inte ett beslut om genomförande eller finansiering av enskilda åtgärder och ersätter inte prövning enligt plan- och bygglagen eller miljöbalken.

5 Utmaningar i ett växande Luleå

5.1 Klimatförändringar

Klimatförändringarna påverkar norra Sverige och Luleå genom ökade nederbördsmängder, förändrade nederbördsmönster, högre temperaturer och mer frekventa extrema väderhändelser. För Luleå innebär detta bland annat ökade risker för skyfall, höga flöden vid snösmältning, regn på frusen mark samt förändrade vattennivåer i sjöar, vattendrag och kustvatten.

Dessa förändringar medför en ökad sårbarhet för bebyggelse, infrastruktur, samhällsviktig verksamhet och näringsliv. Dagvatten- och skyfallssystem som är dimensionerade utifrån historiska klimatförhållanden riskerar att bli otillräckliga i takt med att både nederbördsintensitet och flöden ökar.

Klimatförändringarna påverkar norra Sverige och Luleå genom ökade nederbördsmängder, förändrade nederbördsmönster, högre temperaturer och mer frekventa extrema väderhändelser. För Luleå innebär detta bland annat ökade risker för skyfall, höga flöden vid snösmältning, regn på frusen mark samt förändrade vattennivåer i sjöar, vattendrag och kustvatten.

Dessa förändringar medför en ökad sårbarhet för bebyggelse, infrastruktur, samhällsviktig verksamhet och näringsliv. Dagvatten- och skyfallssystem som är dimensionerade utifrån historiska klimatförhållanden riskerar att bli otillräckliga i takt med att både nederbördsintensitet och flöden ökar.

5.2 Dagvatten – ett ansvar för alla

Dagvatten är en gemensam angelägenhet som berör många olika aktörer men där ingen ensam har full rådighet. Hur dagvattnet avleds och hanteras i ett avrinningsområde påverkas av en mängd beslut och åtgärder från kommunen som VA-huvudman och dess olika förvaltningar, bolag, väghållare, verksamheter och fastighetsägare. Alla kan bidra till att ta hand om och minska mängden och flödet av dagvatten som uppstår. Om åtgärder saknas kan det leda till att öka belastningen på ledningsnät och recipienter samt ökad risk för översvämningar i bebyggda miljöer.

Att ingen enskild aktör har full rådighet i frågan gör att samverkan kring dagvatten och skyfall är avgörande. Samtidigt är det juridiska ramverket delvis otydligt, vilket kan försvåra ansvarsfördelning och åtgärdsplanering mellan olika aktörer. Effektiv dagvatten- och skyfallshantering kräver tydlig ansvarsfördelning och samordnade insatser för att investeringar samt drift och underhåll ska fungera över tid.

5.3 Mer bebyggelse - mer dagvatten

Luleå kommun planerar för en växande befolkning. För att använda mark och infrastruktur mer resurseffektivt sker en stor del av utbyggnaden genom förtätning inom redan bebyggda områden. Detta innebär att fler ytor bebyggs eller hårdgörs, vilket minskar möjligheten att ta hand om dagvatten. Samtidigt ökar både flöde och mängden dagvatten som behöver hanteras.

I Luleås stadsdelar är befintligt dagvattensystem dimensionerat utifrån äldre kriterier och i vissa områden klarar systemet inte av att hantera de flöden som uppstår i dagens klimat och bebyggelsetäthet. När nya bostäder och verksamheter tillkommer ökar belastningen ytterligare på ett redan ansträngt system.

5.4 Utbyggnad i nya områden och vattenvägar

Luleås tillväxt sker i form av förtätning av befintlig bebyggelse, men även genom att nya bostadsområden planeras. Många av de mest gynnsamma lägena i terrängen är redan bebyggda vilket innebär att ny bebyggelse ofta prövas i områden med sämre förutsättningar, till exempel lågt belägna och fuktiga områden. Sämre förutsättningar ställer höga krav på dagvatten- och skyfallshanteringen och frågorna behöver därför hanteras redan i tidiga skeden av planeringen i samband med att markens lämplighet för bebyggelse utreds och bedöms.

Ett antal av Luleås mindre vattendrag, som tidigare fungerat som naturliga avrinningsvägar, har successivt lagts i kulvert i takt med att vissa områden har bebyggts. Kulverteringen minskar både flödeskapaciteten och möjligheten till naturlig fördröjning och vid kraftiga regn ökar därmed risken för översvämningar.

5.5 Påverkan på vattenmiljöer och behov av rening

Luleå omges av sjöar, vattendrag, innerfjärdar och kustvatten, alla med varierande känslighetsgrad. Innerfjärdarna är generellt mer sårbara, medan Luleälven har större tålighet tack vare sin volym och genomströmning. Flera av dessa vattenförekomster tar emot dagvatten från bebyggda områden, och enligt Vattenmyndigheternas statusklassning har exempelvis innerfjärdarna endast måttlig eller otillfredsställande ekologisk status.

Dagvatten är ofta en av flera påverkanskällor till dessa vatten, vid sidan av utsläpp från exempelvis industrier, verksamheter och tidigare miljöbelastningar. Kvaliteten på dagvattnet påverkas av markanvändningen i avrinningsområdet. Från trafikytor och industriområden är föroreningshalterna ofta höga, medan dagvatten från bostadsområden och grönytor generellt är renare.

När dagvatten rinner över hårdgjorda ytor transporteras föroreningar som kan påverka både yt- och grundvatten negativt. Vid förtätning ökar andelen hårdgjorda ytor, vilket leder till snabbare avrinning och minskad naturlig rening i mark och vegetation. Samtidigt är det ofta svårt att hitta utrymme för större reningslösningar längre ned i avrinningsområdet, särskilt i tätbebyggda områden. Detta innebär att mer föroreningar riskerar att nå sjöar och vattendrag, särskilt om dagvattnet inte fördröjs eller renas på vägen.

5.6 Dagvattenhantering inom vattenskyddsområde

Dagvattenhantering inom vattenskyddsområde är en särskild utmaning för Luleå, eftersom stora delar av Storhedens handels- och industriområde ligger inom Gäddviks vattenskyddsområde som försörjer större delen av kommunen med dricksvatten.

Normalt eftersträvas infiltration nära källan, det vill säga där regnet faller, men i detta område är det inte alltid lämpligt. Fastigheterna är till stor del helt hårdgjorda och rymmer ofta verksamheter som kan ge upphov till förorenat dagvatten. Om förorenat dagvatten infiltreras riskerar det att nå grundvattnet och på sikt påverka vattentäkten negativt.

Det råder idag osäkerhet kring hur fastighetsägarnas egna dagvattenlösningar ser ut och fungerar, samt i vilken grad de är kopplade till det kommunala ledningsnätet. Samtidigt är det kommunala ledningssystemet på Storheden delvis underdimensionerat i förhållande till de ökade dagvattenflöden som följer av dagens omfattning av hårdgjorda ytor, vilket ökar risken för oönskad infiltration.

5.7 Kallt klimat – en utmaning i sig

Luleås nordliga läge och kalla klimat med långa vintrar, snörika perioder och frusen mark under halva året ställer särskilda krav på dagvattenhanteringen. Under vinterhalvåret samlas snö och is på hårdgjorda ytor, vilket vid snösmältning kan ge upphov till stora mängder smältvatten. Eftersom marken är frusen är infiltrationsförmågan starkt begränsad eller kan helt utebli, vilket i kombination med igenfrusna dagvattenbrunnar ökar risken för översvämningar. Särskilt utmanande är tillfällen då regn faller på snötäckt och frusen mark, så kallade regn-på-snö-händelser, som kan leda till snabb avrinning och stora flöden.

Snöupplag utgör ytterligare en utmaning. I tätbebyggda områden finns begränsade utrymmen för att lagra snö lokalt, vilket ökar behovet av transporter till centrala snödeponier och medför både logistiska och miljömässiga påfrestningar. Avrinningen från snöupplag kan vara svår att hantera, särskilt vid snabba temperaturväxlingar eller kraftig nederbörd.

Snön ackumulerar dessutom föroreningar under vintern, särskilt i trafikmiljöer. Vid snösmältning transporteras dessa vidare till mark och vatten, och smältvatten från exempelvis vägar innehåller ofta höga halter av partiklar, metaller och andra föroreningar. Även sandning och grusning bidrar till belastningen genom att material följer med smältvattnet, sätter igen dagvattenbrunnar och transporteras vidare i ledningsnätet till recipienterna.

Det kalla klimatet ställer även krav på dagvattenanläggningars funktion samt drift och underhåll. Tjäle, isbildning och inaktiv vegetation påverkar anläggningarnas kapacitet, samtidigt som snöröjning och plogning kan skada ytligt placerade lösningar. För att säkerställa långsiktig funktion behöver dagvattenlösningar därför utformas robust och anpassas till vinterförhållanden.

6 Mål för en hållbar dagvatten- och skyfallshantering

Det övergripande målet för Luleå kommuns dagvatten- och skyfallsplan är att åstadkomma en hållbar dagvatten- och skyfallshantering som långsiktigt bidrar till att skapa mervärden i den byggda miljön och minimerar negativ påverkan på naturen och människors hälsa.

En hållbar dagvatten- och skyfallshantering i Luleå kommun ska bidra till att följande mål uppnås:

- **Förbättrad kvalitet i Luleås yt- och grundvatten**
- **Ett robust och skyfallssäkrat samhälle**
- **Goda livsmiljöer i samhället**
- **Kostnadseffektivt genomförande**

6.1 Förbättrad kvalitet i yt- och grundvatten

Rent yt- och grundvatten är avgörande för fungerande ekosystem, en trygg dricksvattenförsörjning och för människors möjligheter till rekreation och friluftsliv. När vattenkvaliteten förbättras stärks även Luleås attraktivitet och en långsiktigt hållbar tillväxt av staden och kommunen möjliggörs.

I Luleå kommun ska dagvatten och skyfall hanteras på ett sätt som skyddar vattenmiljöerna i innerfjärdar, sjöar, vattendrag, kustvatten och grundvatten. Dagvattenåtgärder ska utformas för att förebygga och minska tillförseln av föroreningar så att dagvatten inte medför försämring av status på vattenförekomster och, där det krävs, bidrar till förbättrad status i enlighet med fastställda miljökvalitetsnormer. Dagvattenhanteringen är därmed ett viktigt verktyg i arbetet med att genomföra EU:s ramdirektiv för vatten och svensk vattenförvaltning.

6.2 Ett robust och skyfallssäkrat samhälle

Ett skyfallssäkrat samhälle minskar risken för kostsamma skador på byggnader, infrastruktur och samhällsviktiga funktioner samt behovet av akuta och resurskrävande insatser vid extrema väderhändelser. Genom att arbeta förebyggande stärks kommunens ekonomiska hållbarhet och långsiktiga förmåga att hantera klimatrelaterade risker, samtidigt som tryggheten för invånare och verksamheter ökar.

Riskerna för skador till följd av skyfall och extrema nederbördshändelser ska minska, både idag och i ett förändrat framtida klimat. Samhället ska vara robust och motståndskraftigt så att människors vardag, byggnader, infrastruktur och samhällsviktiga funktioner kan fungera även vid kraftiga regn.

Skyfallsrisker ska beaktas i hela kedjan, från översiktsplanering och detaljplan, till projektering, byggande och förvaltning. Ny bebyggelse lokaliseras där risken för översvämning är låg och förtätning av befintlig bebyggelse utformas så att risken för översvämningsskador minskar genom att skapa förutsättningar för ett säkert omhändertagande och avledande av extrema regn och skyf§all.

6.3 Goda livsmiljöer i samhället

Tillgång till vattennära och gröna kvaliteter är en viktig förutsättning för människors hälsa, välbefinnande och möjlighet till rekreation. Genom att ta tillvara dagvatten som en resurs i samhället kan biologisk mångfald, viktiga ekosystemtjänster och platsens identitet stärkas. Detta ger mervärden i den bebyggda miljön och bidrar till att göra Luleå till en attraktiv plats att leva, bo och verka i.

Dagvatten- och skyfallshanteringen ska bidra till att skapa och utveckla goda, trygga och attraktiva livsmiljöer. Utformningen av lösningar för dagvatten och skyfall ska bidra till en hållbar samhällutveckling där sociala, ekologiska och estetiska värden tas tillvara och förstärks. Dagvatten- och skyfallshanteringen ska vara integrerad i bebyggelsestrukturer, gator, parker och andra offentliga miljöer. Den ska samspela med stadens gröna och blå strukturer och bidra till sammanhängande och funktionella bebyggelsemiljöer.

6.4 Kostnadseffektivt genomförande

Ett kostnadseffektivt genomförande av planen förutsätter god samverkan och ett helhetsperspektiv, där åtgärder utformas med fokus på långsiktig funktion, driftsäkerhet och robusthet. Genom tydliga roller, samordnade insatser och väl avvägda beslut kan resurser användas där de ger störst nytta för kommunen, VA-kollektivet och samhället i stort.

Genom sitt ansvar för samhällsplanering, investering och förvaltning ska kommunen säkerställa en gemensam och samordnad syn på dagvatten- och skyfallshantering. Vid val av åtgärder ska en samlad avvägning göras mellan funktion, investeringskostnader samt framtida drift- och underhållskostnader. Tydlig ansvarsfördelning och samordning inom kommunkoncernen är avgörande för att säkerställa anläggningarnas funktion, säkerhet och miljönytta över tid.

7 Plan för att möta utmaningar och nå uppsatta mål

För att nå de uppsatta målen anger planen principer för en långsiktigt hållbar, robust och välfungerande hantering av dagvatten och skyfall, som bidrar till att möta kommunens utmaningar.

En grundläggande princip som bidrar till att nå alla uppsatta mål är att dagvatten ska omhändertas genom hållbar dagvattenhantering, så nära källan som möjligt. Med en hållbar dagvattenhantering avses lösningar som efterliknar naturens förmåga att fördröja, rena och i så stor utsträckning som möjligt låta dagvatten infiltrera där det uppstår. På detta sätt möjliggörs återbildning av grundvatten och dagvattnet kan nyttjas som en resurs. Samtidigt minskar belastningen på ledningsnätet och föroreningar avskiljs innan vattnet når känsliga recipienter.

Öppna dagvattenlösningar såsom gröna tak, diken, svackdiken, våtmarker, regnbäddar och andra lokala lösningar för omhändertagande av dagvatten ska främjas vid all nybyggnation och ombyggnation.

7.1 Principer för förbättrad kvalitet i kommunens vatten

Förebygg och minska föroreningar vid källan

Tillförseln av föroreningar i dagvatten ska i första hand förebyggas genom att miljöfarliga ämnen undviks i den yttre miljön, exempelvis genom kloka materialval vid nybyggnation av byggnader och markanläggningar. Det är också viktigt att hantering av sulfidjordar vid schaktverksamhet sker på ett korrekt sätt för att minska risken för urlakning av metaller och andra föroreningar.

Ett förebyggande arbete förutsätter att hänsyn tas till dagvattnets kvalitet tidigt i planering och projektering, där val av material, markanvändning och utformning av bebyggelse och infrastruktur har stor betydelse för vilka föroreningar som uppstår.

Där föroreningar ändå förekommer ska spridningen begränsas lokalt vid källan, exempelvis genom att identifiera och rena dagvatten från särskilt förorenade ytor och verksamheter.

Infiltrera och fördröj dagvatten i öppna lösningar nära källan

Infiltration av dagvatten ska främjas där markförhållanden och dagvattnets kvalitet gör detta lämpligt. Dagvatten ska i första hand hanteras genom fördröjning och infiltration i öppna lösningar så nära källan som möjligt.

För att minska påverkan på yt- och grundvatten samt uppnå fastställda miljökvalitets-normer ska dagvatten hanteras uppströms i systemet, vilket bidrar ökad rening innan vattnet når recipient. Lokala, öppna lösningar på kvartersmark och

allmän platsmark ska prioriteras. För flöden som leds vidare i det allmänna systemet kan reningsåtgärder, vid behov, placeras längre ned i avrinningsområdet.

Inom vattenskyddsområden ska särskild hänsyn tas. I områden med förorenande verksamhet och hög andel hårdgjorda ytor kan infiltration innebära en risk för dricksvattentäkten. I dessa fall krävs en avvägning mellan lokalt omhändertagande och skydd av grundvattnet, där infiltration kan behöva begränsas eller ersättas med andra lösningar.

Dagvattenrening ska prioriteras utifrån status och belastning i mottagande vattenförekomst.

Behovet av dagvattenrening i bebyggda områden ska bedömas och prioriteras utifrån status och belastning på mottagande vattenförekomst. Prioriteringen ska utgå från vattenförekomsternas statusklassning enligt vattenförvaltningen samt en samlad bedömning av belastning och påverkanskällor inom avrinningsområdet. Detta innebär att kommunen behöver arbeta med en övergripande nulägesbild och prioritera vilka vattenförekomster som har störst behov av åtgärder.

Val av dagvattenåtgärder ska baseras på tillgängliga ytor, lokala förutsättningar samt åtgärdernas nytta i relation till anläggnings-, drift- och underhållskostnader. Även andra betydande påverkanskällor inom avrinningsområdet ska beaktas.

Vinterdrift av gator och allmänna platser ska planeras och genomföras så att spridning av föroreningar begränsas

Vinterdriften av gator och allmänna platser, inklusive val av metoder för halkbekämpning, snöröjning och hantering av snöupplag, har stor betydelse för vilka ämnen och föroreningar som sprids via smältvatten och var de hamnar.

Hantering av snö, placering av snöupplag och avledning av smältvatten ska planeras och utföras så att förorenat smältvatten kan tas om hand på ett kontrollerat sätt och inte leds till känsliga recipienter. Val av upplagsplatser och avrinningens riktning är avgörande för var föroreningar hamnar. Särskild hänsyn ska tas i områden med hög föroreningsbelastning, exempelvis trafikmiljöer.

Val av halkbekämpningsmetoder ska ske med hänsyn till vilka ämnen som tillförs dagvattnet, samtidigt som funktion, trafiksäkerhet och driftmässiga förutsättningar säkerställs. Även transporter, energianvändning och klimatpåverkan ska beaktas vid planering och genomförande av vinterdriften.

7.2 Principer för ett robust och skyfallssäkrat samhälle

Skyfallsrisker och klimatanpassning ska integreras i samhällsbyggnadsprocessen

För att möta ökade risker kopplade till skyfall och klimatförändringar krävs en helhetssyn på hur staden planeras, utformas och förvaltas. Skyfallsrisker ska beaktas och integreras tidigt och konsekvent i översiktsplanering, detaljplanering, projektering, genomförande och förvaltning.

I den fysiska planeringen ska tillräckliga ytor avsättas för att möjliggöra en säker

hantering av skyfall, exempelvis genom fördröjningsytor och ytor som kan fungera som flödesvägar vid kraftig nederbörd. Områden som är naturligt instängda eller särskilt utsatta för översvämning ska identifieras tidigt och undvikas för ny bebyggelse eller hanteras genom särskilda anpassningar.

Naturliga avrinningsvägar ska i största möjliga mån bevaras och, där det är möjligt, återskapas. Förutsättningar för höjdsättning och markens lutningar ska beaktas tidigt i planeringsprocessen för att möjliggöra att skyfall kan hanteras genom ytavrinning utan att orsaka skador på människor, bebyggelse eller samhällsviktig infrastruktur.

Bebyggelse, infrastruktur och markytor ska höjdsättas och utformas för att hantera skyfall, med utgångspunkt i ett 100-årsregn, samt höga vattennivåer

Dagvatten- och skyfallshanteringen ska utformas för att förebygga skador och bidra till ett robust och motståndskraftigt samhälle, både i ny bebyggelse och vid anpassning av befintliga miljöer. Skyfallsåtgärder ska dimensioneras för att hantera ett skyfall motsvarande ett 100-årsregn, i enlighet med kommunens valda säkerhetsnivå.

Höjdsättning och utformning av markytor ska säkerställa att vatten kan ledas bort från byggnader och känslig infrastruktur via ytavrinning, samt att vatten vid behov kan fördröjas eller tillfälligt magasineras på ytor där det inte orsakar skada. I nya bostadsområden och vid omvandling av befintliga områden ska öppna vattenvägar, ytliga stråk och multifunktionella ytor prioriteras för att hantera både dagvatten och skyfall. Offentliga miljöer ska utformas så att de kan användas för rekreation i vardagen och samtidigt fungera som tillfälliga flödesvägar och fördröjningsytor vid kraftig nederbörd. Särskilt i områden med begränsad tillgång till fördröjningsytor är det viktigt att befintliga grönytor nyttjas effektivt som en del av dagvatten- och skyfallshanteringen.

Dagvattenanläggningar och utlopp ska lokaliseras och utformas med hänsyn till framtida vattennivåer i sjöar, vattendrag och hav, så att risken för bakvatten, översvämning och skador på bebyggelse och infrastruktur minimeras.

Skyfallsåtgärder ska prioriteras där riskerna och konsekvenserna är som störst

Prioritering av åtgärder ska utgå från en samlad bedömning av översvämningsrisker, konsekvenser och sårbarhet inom olika delar av kommunen. Bedömningen ska baseras på relevanta underlag såsom skyfallskarteringar, riskanalyser och kunskap om lokala förutsättningar.

Särskild hänsyn ska tas till områden där översvämningar kan medföra risk för människors säkerhet eller påverka samhällsviktiga funktioner och infrastruktur. Genom att prioritera åtgärder där riskerna och konsekvenserna är som störst kan resurser användas effektivt och bidra till att minska skador och störningar vid skyfall.

Hantering av snö och smältvatten ska ske genom att ytor säkerställs i planering och utformning av den byggda miljön

Utrymme för snöhantering, snöupplag och tillfällig vattenhantering ska säkerställas lokalt i både ny och befintlig bebyggelse. Genom att planera för lokala lös-

ningar kan snö och smältvatten hanteras nära källan, vilket minskar belastningen på dagvattensystemet och risken för översvämningar.

Ytor som används för snöupplag ska lokaliseras och utformas så att smältvatten kan tas om hand på ett kontrollerat sätt och bidra till en fungerande dagvatten- och skyfallshantering.

En genomtänkt lokalisering av snöupplag bidrar även till att minska behovet av transporter till centrala snödeponier och därmed till en minskad miljö- och klimatpåverkan.

7.3 Principer för att nå goda livsmiljöer i samhället

Öppna dagvattenlösningar ska eftersträvas före system i ledningar.

En öppen dagvattenhantering där dagvatten i första hand leds via diken och grönytor ska prioriteras före system i ledningar. Detta för att skapa ett trögare system som bättre kan fördröja och hantera ökade flöden. En kombination av öppna system och ledningar eller enbart ledningar används där förutsättningarna kräver det.

Vid planering och utformning av bebyggda miljöer ska möjligheten till dagvattenhantering i parker, naturmark och i gators sidoområden alltid utredas. För att möjliggöra öppna dagvattenlösningar behöver tillräckliga ytor avsättas tidigt i planeringen. Dammar, våtmarker och ytor som kan tillåtas svämma över passar särskilt bra i parker, tätortsnära natur och ytterområden.

Dagvatten ska användas som en tillgång för att skapa mervärden i den byggda miljön

Dagvatten ska användas som en tillgång för att skapa mervärden som bidrar till ökad biologisk mångfald, ekosystemtjänster samt sociala och kulturella värden. Fördröjning och rening av dagvatten ska integreras med funktioner som rekreation, vistelse och stadens grönstruktur.

Mångfunktionella grönytor kan skapas i både nya och befintliga miljöer, där exempelvis parker och tätortsnära natur både fungerar som mötesplatser och som ytor för fördröjning och rening av dagvatten. Tillgång till grönska bidrar även till förbättrad livsmiljö, stärkta ekologiska funktioner och ökade fastighetsvärden.

I hårdgjorda miljöer kan dagvatten användas som en resurs, exempelvis för bevattning av träd och planteringar, vilket kan bidra till att stärka vegetationens förutsättningar och därigenom stadens ekosystemtjänster. Lösningar som regnbäddar, gröna tak och genomsläppliga material kan bidra till att integrera dagvattenhantering i den byggda miljön.

Dagvatten- och skyfallshantering ska samordnas med befintliga och planerade gröna stråk

Den mest effektiva infiltrationen av dagvatten sker i naturmark och grönområden. Hållbar dagvattenhantering ska därför bygga på att bevara och stärka befintliga gröna stråk.

Vid planering av nya områden eller vid utveckling av befintliga ska dagvatten- och skyfallshantering samordnas med grönstrukturen, så att naturliga avrinningsprocesser efterliknas genom trög avrinning och infiltration. Naturbaserade lösningar ska eftersträvas där det är möjligt.

7.4 Principer för ett kostnadseffektivt genomförande

Ansvarsfördelningen ska vara tydlig genom hela samhällsbyggnadsprocessen

Hantering av dagvatten och skyfall är en gemensam angelägenhet som involverar flera aktörer, där ingen ensam har full rådighet över hela systemet. En kostnadseffektiv dagvatten- och skyfallshantering förutsätter tydliga roller och ansvar mellan kommunens förvaltningar, bolag och andra berörda aktörer. Bristande samordning eller otydliga ansvarsförhållanden riskerar att leda till ineffektiva lösningar, ökade kostnader och behov av åtgärder i efterhand.

En tydlig ansvarsfördelning ska eftersträvas genom hela samhällsbyggnadsprocessen, från planering och projektering till genomförande, drift och underhåll, för att säkerställa ett effektivt och samordnat genomförande.

Dagvatten- och skyfallslösningar ska väljas utifrån långsiktig funktion samt en avvägning mellan investerings-, drift- och underhållskostnader

Beslut som fattas i tidiga skeden av planering och projektering har stor betydelse för framtida investerings-, drift- och underhållskostnader. För att säkerställa ett kostnadseffektivt genomförande ska dagvatten- och skyfallslösningar utformas med fokus på långsiktig funktion och driftsäkerhet, anpassat till lokala förutsättningar.

Eftersom det inte är samhällsekonomiskt rimligt att dimensionera och bygga ut det ledningsburna dagvattensystemet för att hantera större regn och skyfall ska fokus ligga på robusta och kostnadseffektiva lösningar. Val av åtgärder ska baseras på långsiktig funktion, driftsäkerhet samt en rimlig avvägning mellan investerings-, drift- och underhållskostnader över anläggningarnas livslängd.

Samverkan mellan berörda aktörer ska säkerställas för ett samordnat genomförande

Ett gemensamt och strukturerat arbetssätt inom kommunkoncernen är avgörande för att resurser ska användas där de ger störst nytta. Dagvatten- och skyfallsperspektivet behöver genomsyra relevanta verksamheter såsom samhällsplanering, VA, gata, park, miljö och beredskap.

Samverkan med externa aktörer, såsom Trafikverket, företag och enskilda fastighetsägare, är också en förutsättning för ett samordnat och kostnadseffektivt genomförande, där ansvar tas inom respektive område.

Dagvatten- och skyfallsplanen ska genomföras och följas upp genom ett strukturerat och samordnat arbetssätt

Genomförandet av dagvatten- och skyfallsplanen ska ske inom en tydlig och strukturerad organisation som möjliggör samordning mellan kommunens förvaltningar och bolag. Arbetet ska integreras i ordinarie planerings-, besluts- och uppföljningsprocesser för att säkerställa ett effektivt genomförande.

Genom kontinuerlig uppföljning och utvärdering kan genomförda åtgärder följas upp, arbetssätt utvecklas och resurser styras till de insatser som ger störst effekt över tid.

8 Aktörernas olika roller

Hantering av dagvatten och skyfall är en gemensam angelägenhet som involverar flera aktörer, där ingen ensam har full rådighet över hela systemet. Nedan beskrivs hur ansvar och roller i huvudsak är fördelade mellan Luleå kommun, VA-huvudmannen, väghållare, fastighetsägare och räddningstjänsten. Hemvisten för det organisatoriska ansvaret regleras i kommunala reglementen och ägardirektiv.

8.1 Kommunen

Luleå kommun har ett övergripande ansvar för att dagvatten- och skyfallsfrågor beaktas i fysisk planering, bygglov och tillsyn. Kommunen ansvarar för att mark som bebyggs är lämplig ur översvämnings- och dagvattensynpunkt samt för att ytor och strukturer för dagvatten och skyfall säkerställs i översikts- och detaljplanering. Kommunen utövar även tillsyn enligt miljöbalken och plan- och bygglagen för att säkerställa att dagvattenhantering inte medför olägenhet för människors hälsa eller miljön. Dessutom ansvarar kommunen för miljöprövning och tillsyn av dagvatten- och skyfallsfrågor.

8.2 VA-huvudmannen

VA-huvudmannen ansvarar för den allmänna dagvattenanläggningen inom fastställda verksamhetsområden. Ansvaret omfattar att anläggningen byggs, drivs och underhålls så att skäliga krav på funktion, säkerhet och miljö uppfylls. Ansvaret sträcker sig fram till förbindelsepunkten. Villkoren för användning regleras genom lokala bestämmelser. VA-huvudmannen har rätt att ställa krav på dagvattnets mängd och kvalitet.

8.3 Fastighetsägare

Fastighetsägaren ansvarar för dagvattenhanteringen inom den egna fastigheten och för egna ledningar och anordningar fram till förbindelsepunkt med allmän anläggning. Dagvatten ska hanteras enligt gällande krav och i första hand omhändertas lokalt där förutsättningarna medger det. Fastighetsägaren ansvarar för både flöde och kvalitet på dagvatten som lämnar fastigheten samt för att åtgärder

på den egna tomten inte orsakar skada på angränsande mark eller fastigheter. Utanför det allmänna verksamhetsområdet för dagvatten ansvarar fastighetsägaren fullt ut för omhändertagande av dagvatten.

8.4 Väghållaren

Väghållaren ansvarar för avvattning av vägar och gator inom vägområdet, inklusive drift och underhåll av brunnar, diken och trummor. Ansvaret omfattar att leda bort och vid behov rena dagvatten samt att hantera vatten som passerar vägen från omgivande mark. Väghållaren ansvarar även för förebyggande åtgärder inom vägområdet som syftar till att säkerställa vägens funktion samt minska risken för översvämningar och föroreningsspridning från väganläggningen. Vid skyfall ansvarar väghållaren för drift- och trafiksäkerhetsåtgärder som krävs för att upprätthålla framkomlighet inom vägområdet.

8.4 Räddningstjänsten

Räddningstjänsten ansvarar för insatser vid skyfall och översvämningar när liv, hälsa eller samhällsviktig verksamhet hotas. Räddningstjänstens roll är operativ och aktiveras vid inträffade händelser enligt lagen om skydd mot olyckor. Räddningstjänsten har inget ansvar för förebyggande åtgärder eller för daglig drift av dagvatten- och skyfallssystem. Erfarenheter från inträffade händelser utgör dock ett viktigt underlag i kommunens långsiktiga och strategiska arbete med skyfallshantering.

9 Genomförande och uppföljning

Genomförandet av planen ska ske genom att dess inriktning integreras i ordinarie planerings-, besluts- och uppföljningsprocesser, såsom budgetarbete, verksamhetsplanering samt planering och genomförande av investeringar och projekt. För att omsätta planens mål och principer i konkreta åtgärder krävs ett samordnat arbetssätt över förvaltnings- och bolagsgränser.

Uppföljningen av dagvatten- och skyfallsplanen ska ske inom ramen för kommunens ordinarie styr- och uppföljningsprocesser. Planen ska aktualitetsprövas varje mandatperiod, i syfte att säkerställa att mål, principer och inriktning är relevanta och anpassade till förändrade förutsättningar, ny kunskap och kommunens utveckling. Vid behov ska planen och tillhörande handlingsplan revideras.

10 Begreppsförklaring

Avrinningsområde Det geografiska område från vilket nederbörd rinner mot samma recipient eller lågpunkter via markytan, diken, bäckar eller ledningssystem. Vid skyfall är det ytliga avrinningsområdet ofta viktigare än det tekniska.

Dagvatten Tillfälliga flöden av regnvatten, smältvatten, spolvatten och i vissa fall framträngande grundvatten som rinner av från mark- och hårdgjorda ytor.

Dimensionerande regn Ett teoretiskt regn med viss intensitet och återkomsttid som används vid dimensionering av dagvatten- och skyfallssystem. Dimensionerande regn kan skilja sig mellan dagvatten- och skyfallshantering.

Ekosystemtjänster De funktioner och nyttor som naturen bidrar med till människan, exempelvis vattenrening, flödesutjämning, temperaturreglering, biologisk mångfald, rekreation och estetiska värden.

Flöde Den mängd vatten som passerar en viss punkt per tidsenhet, vanligtvis uttryckt i liter per sekund eller kubikmeter per sekund.

Gröna tak Takytor som är täckta med vegetation och uppbyggda i lager för att kunna ta upp, fördröja, rena och avdunsta nederbörd.

Hållbar dagvattenhantering En dagvattenhantering som efterliknar naturens vattenkretslopp genom trög avrinning, infiltration där det är möjligt, öppna system och höjdsättning som skyddar bebyggelse och infrastruktur från översvämning.

Klimatanpassning (i dagvatten- och skyfallssammanhang) Åtgärder i planering, utformning och förvaltning som syftar till att minska sårbarhet och öka motståndskraft mot klimatförändringarnas effekter.

Kommunkoncern Kommunen, inklusive dess förvaltningar, samt de bolag som kommunen helt eller delvis äger.

Multifunktionella ytor Ytor som är utformade för att fylla flera funktioner samtidigt, till exempel rekreation, dagvattenfördröjning, skyfallshantering och biologisk mångfald.

Recipient Ett vattenområde, såsom sjö, vattendrag, hav eller grundvatten, som tar emot dagvatten eller avloppsvatten, renat eller orenat.

Samhällsviktig verksamhet Verksamhet som är nödvändig för samhällets funktion och trygghet, exempelvis räddningstjänst, vård, omsorg, dricksvattenförsörjning, transporter, energi och kommunikationer.

Skyfall Kraftig nederbörd som faller under kort tid. Enligt SMHI definieras skyfall som minst 50 mm nederbörd på en timme eller minst 1 mm per minut.

Skyfallshantering Hantering av nederbörd som överstiger dagvattensystemets kapacitet och som därför behöver ledas, fördröjas eller tillfälligt samlas på markytan för att begränsa skador.

VA-kollektiv Fastighetsägare anslutna till den allmänna VA-anläggningen som finansierar VA-verksamheten genom avgifter.

Vattenförekomst En avgränsad yt- eller grundvattenresurs, såsom sjö, vattendrag, kustvatten eller grundvatten, som klassificeras och följs upp inom svensk och europeisk vattenförvaltning.

Vattenförvaltning Sveriges genomförande av EU:s ramdirektiv för vatten, reglerat genom vattenförvaltningsförordningen.

Vattenskyddsområde Geografiskt område som har avgränsats för att skydda en vattentäkt och säkerställa tillgången till dricksvatten.

Vattentjänstlagen (lagen om allmänna vattentjänster, 2006:412) Lagstiftning som reglerar kommunens ansvar för att ordna vatten- och avloppsförsörjning inom ett verksamhetsområde för att skydda människors hälsa och miljön.

Vattentjänstplan Kommunens långsiktiga planering för hur behovet av allmänna vattentjänster ska tillgodoses, inklusive hur VA-anläggningar ska fungera vid ökad belastning till följd av skyfall.

Öppna dagvattenlösningar Dagvattenlösningar ovan mark som avleder, fördröjer och renar dagvatten med hjälp av naturbaserade metoder.

Bilagor

Planeringsförutsättningar och kunskapsunderlag

Samrådsredogörelse och granskningsutlåtande (sammanfattning av inkomna synpunkter under samråd 2025 samt från granskning 2026)

LULEÅ
KOMMUN

Bilaga 1 Planeringsförutsättningar

Inledning

Luleå kommuns dagvatten- och skyfallsplan omfattar all dagvattenhantering inom stadsplanerat område, inklusive tillrinningsområden, som påverkar dimensionering, drift och underhåll. Planen ska ge underlag för planering vid om- och nybyggnad av all infrastruktur.

Detta dokument är en bilaga till dagvatten- och skyfallsplanen. Det innehåller en sammanställning av de planeringsförutsättningar som varit utgångspunkter i arbetet med dagvatten- och skyfallsplanen.

Luleås utveckling

Luleå förväntas utvecklas och växa inom de närmaste 20 åren. Den huvudsakliga tillväxten förväntas ske inom stadsbygden. De nya förutsättningarna med den industriella omställningen har lett till att tillväxten förväntas ske i snabbare takt. Detta innebär att såväl kommunen som andra aktörer kommer att behöva agera effektivt.

Kommunens planering för vatten, avlopp samt dagvatten sker i ett mycket långsiktigt perspektiv, där investeringar och teknisk livslängd kan ses i 50- till 100-årsperspektiv, samtidigt som det är svårt att bedöma förutsättningar långt fram i tiden. Tidshorisonten för Dagvatten- och skyfallsplanen är 2040.

Luleå år 2100

I ett 100-årsperspektiv förväntas Luleå kommuns befolkning växa med ca 57 000 invånare utifrån befolkningsmål och förväntad tillväxttakt. Det innebär att det år 2100 bor ca 146 000 personer i kommunen. Med pågående klimatförändringar och ökade flyktingströmningar i världen kan vi förvänta oss att ännu fler människor bosätter sig i Luleå.

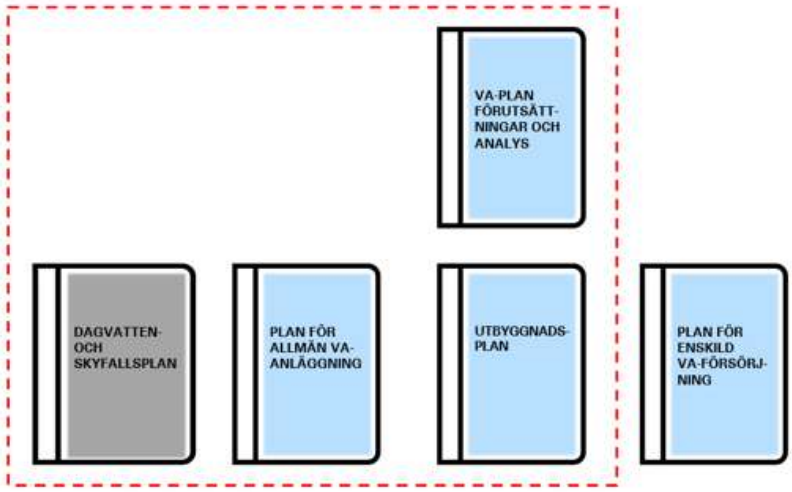
Luleå år 2040

Luleå kommun har ett befolkningsmål om 100 000 invånare till 2040. Det innebär att befolkningen i hela kommunen behöver öka i snitt med cirka 1300 personer per år. Sannolikt kommer befolkningen öka exponentiellt och bli större närmare 2040. Kommunens översiktsplan skapar förutsättningar för att möta ett ökande invånarantal genom fler bostäder och fler arbetsplatsområden.

Lagstiftning och direktiv

De fyra viktigaste nationella lagstiftningar som är centrala för den kommunala dagvattenplaneringen är Miljöbalken (MB), Lagen om allmänna vattentjänster (LAV), Plan och Bygglagen (PBL) och Jordabalken (JB).

I EU:s vattendirektiv med åtföljande åtgärdsprogram, åläggs kommunerna en rad åtgärder som berör allmän och enskild vattenförsörjning, där en av åtgärderna är att upprätta och utveckla vatten- och avloppsvattenplaner för att miljökvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas. Sedan januari 2023 är det också lagstadgat att alla kommuner ska ha en vattentjänstplan. Dagvatten- och skyfallsplanen ingår som en del i kommunens vattentjänstplan, se figur nedan.

Figur 1. Dokument som utgör Luleå kommuns VA-plan. De delar som ryms inom rödstreckat område utgör Luleå kommuns Vattentjänstplan, där även Dagvatten- och skyfallsplanen ingår.

Bedömning av risk för betydande miljöpåverkan

Enligt 6 c § lagen om allmänna vattentjänster framgår att vattentjänstplaner omfattas av kraven på strategiska miljöbedömningar enligt 6 kap miljöbalken. Kommunen ska enligt 6 kap 5 § miljöbalken undersöka om genomförandet av planen, programmet eller ändringen kan antas medföra en betydande miljöpåverkan.

En undersökning om risk för betydande miljöpåverkan har därför tagits fram som stöd för bedömningen. De miljöaspekter som riskerar att påverkas av dagvatten- och skyfallsplanen är framför allt kopplade till vatten och förorening av vatten genom spillvatten. Dagvatten- och skyfallsplanen syftar till att avhjälpa miljökonsekvenser från vatten och spillvatten och har alltså generellt en positiv påverkan på miljön.

Kommunens samlade bedömning är att dagvatten- och skyfallsplanen inte riskerar att påverka aspekter som är av sådan karaktär att risk för betydande miljöpåverkan föreligger.

Sveriges nationella miljömål

Sveriges riksdag har beslutat om 16 nationella miljökvalitetsmål för en hållbar utveckling. Av dessa 16 mål bedöms främst följande fem mål vara relevanta för kommunens

dagvattenplanering: målen ”God bebyggd miljö”, ”Grundvatten av god kvalitet”, ”Myllrande våtmarker”, ”Ingen övergödning”, samt ”Levande sjöar och vattendrag”.

Miljökvalitetsmålet **God bebyggd miljö** syftar till att byggnader och anläggningar ska lokaliseras och utformas på ett miljöanpassat sätt för att främja en långsiktigt god hushållning med mark, vatten och andra resurser.

Grundvatten av god kvalitet innebär att ”grundvattnets kvalitet inte ska påverkas negativt av mänskliga aktiviteter som markanvändning, tillförsel av föroreningar mm”.

Myllrande våtmarker bidrar till viktiga ekossystemtjänster som att rena vatten och fungera som översvämningsskydd på grund av deras ekologiska och vattenhushållande funktion.

Ingen övergödning fastställer att tillstånd i sjöar, vattendrag, kustvatten och grundvatten ska uppnå minst god status för näringsämnen enligt förordningen (2000:660 om förvaltning av kvaliteten på vattenmiljön).

Levande sjöar och vattendrag innebär att ”sjöar och vattendrag ska vara ekologiskt hållbara och att landskapets ekologiska och vattenhushållande

Luleå kommuns styrande dokument

Planens förhållande till andra planer och program

Det finns flera nivåer för dokument som används för Luleås utvecklingsfrågor och som styr arbetet i kommunen. Dagvatten och skyfallsplanen tillhör nivån ”planer”. Planen berör flera förvaltningar och beslut om antagande tas i kommunfullmäktige.

Följande kommunala planer och riktlinjer har varit utgångspunkter i arbetet med dagvatten- och skyfallsplanen: Program till Vision Luleå 2040 – Översiktsplan. Grönplan, VA-plan, samt Riktlinjer för klimatanpassning

Program till Vision Luleå 2040 – Översiktsplan

Luleå kommuns översiktsplan, Program till Vision Luleå 2040 är vägledande för dagvatten- och skyfallsplanen. Översiktsplanen anger kommunens inriktning för mark- och vattenanvändning till 2040 samt principer för genomförande.

Översiktsplanen innehåller även riktlinjer för hantering av dagvatten och regnvatten. Riktlinjerna anger vad som ska gälla vid planering och byggande. Bland annat ska platser för lokala snöupplag säkerställas, samt ytor för att ta hand om dag- och regnvatten. Regnvatten ska tas omhand i system med tillfälliga magasin och gröna ytor som utjämnar och fördröjer flödet. Byggnader ska höjdsättas högre än omgivande mark och gata.

Kommunen ska verka för en bättre kvalitet i vattenförekomster. Planering och byggande ska ske med särskild hänsyn nära vattenområden som inte når upp till miljökvalitetsnormerna.

VA-plan

VA-planen antogs i kommunfullmäktige 2024. Den beskriver hur försörjningen av vatten och avlopp ska ske för hela Luleå kommun, både för allmänt vatten och avlopp som sköts av Lumire samt enskilt vatten och avlopp som fastighetsägare ansvarar för. Ett syfte med VA-planen är att de som bor i kommunen ska känna trygghet genom att veta hur kommunen planerar att leverera vatten och avlopp. Delar av VA-planen utgör också Luleå kommuns vattentjänstplan.

Grönplan

Luleås grönplan antogs av Kommunstyrelsen 2020. Den är ett vägledande och strategiskt dokument som syftar till att bevara och utveckla Luleås gröna strukturer och naturmiljöer fram till 2030. Grönplanen är inte juridiskt bindande, men fungerar som ett viktigt planeringsunderlag för kommunen. Planen ska vara till stöd för beslut om markanvändning och för att säkerställa att ekosystemtjänster (naturens nyttor t ex biologisk mångfald, klimatanpassning, och rekreation) integreras i den fysiska planeringen. Grönplanen omfattar Luleås stadsbygd samt byarna Bensbyn, Rutvik, Södra Sunderbyn och Råneå.

Riktlinjer för klimatanpassning

Luleå kommuns riktlinjer för klimatanpassning beslutades 2015 av kommunstyrelsen. Riktlinjerna anger att markanläggningar, byggnader och övrig infrastruktur nära havet ska höjdsättas i enlighet med dessa riktlinjer för att säkra upp mot översvämning. Särskilda krav finns för samhällsviktiga funktioner. Enligt riktlinjerna ska hanteringen av dagvatten utformas med fördröjning. Vid kraftig nederbörd ska fria vattenvägar finnas till närmaste recipient.

Klimatplan

Klimatförändringarna utgör en av vår tids största samhällsutmaningar och kräver målmedvetna insatser på alla nivåer. Luleå kommunkoncern har satt upp ambitiösa mål för att minskad klimatpåverkan och öka klimatanpassningen, med sikte på klimatneutralitet till 2040 och ett långsiktigt hållbart samhälle. För att visa vägen mot målen har en plan för minskad klimatpåverkan och ökad klimatanpassning tagits fram. Planen anger kommunkoncernens samlade klimatmål och identifierar de områden där klimatomställningen behöver ske. Planen förväntas antas av Kommunfullmäktige under 2026.

Skyfallsanalys/skyfallskartering

En skyfallsanalys med tillhörande skyfallskartering togs fram 2017. Den visar vilka områden i tätorten som riskerar att svämmas över vid skyfall (100, 200, 500-årsregn samt Köpenhamnsregn) samt vilka konsekvenser det får för bebyggelsen inklusive skadekostnader. Analysen och konsekvenserna finns som lager i kommunens webbGIS.

Recipientstatus och miljökvalitetsnormer för vatten

Miljökvalitetsnormer (MKN är ett svenskt juridiskt styrmedel som anger vilken miljökvalitet som ska uppnås i respektive område, när det gäller dagvatten i respektive recipient, samt vid vilken tidpunkt. MKN avser tillståndet i miljön, inte reglering av verksamheter. Myndigheter och kommuner ansvarar för att MKN följs till exempel vid planläggning.

Tabell 1 Ekologisk status och kemisk status (VISS, senaste bedömning), miljökvalitetsnorm, fosforbelastning och antal utsläppspunkter.

Recipient	Ekologisk status (VISS, 2022–2027)	Kemisk status (VISS, senaste cykel)	Miljökvalitetsnorm	Fosfor (kg/år)	Fosfor (% av total)	Utsläppspunkter
Björkskatafjärden	Måttlig (del av Björsbyfjärden)	Uppnår ej god	God ekologisk status 2027	36	75	20
Björsbyfjärden	Måttlig	Uppnår ej god	God ekologisk status 2027	16	15	20
Gammelstadsfjärden	Otillfredsställande	Uppnår ej god	God ekologisk potential	43	6	**
Gammelstadsviken	Måttlig	Uppnår ej god	God ekologisk status 2021	10	12	4
Harrbäcken (inklusive Hertsöträsk)	Måttlig	Uppnår ej god	God ekologisk status 2021	16	29	0***
Hertsöfjärden inkl./exkl. industri	Dålig	Uppnår ej god	God ekologisk status 2027	110	30/80	11
Höträsket	Hög (del av Inre Lulefjärden)	Uppnår ej god	Saknar ekologisk statusklassning	39	80	2
Inre Lulefjärden (norra sidan av älven)	Hög	Uppnår ej god	Hög ekologisk status	100	92	42

Kvarnträsket	God	Uppnår ej god	God ekologisk status	0,2	0,5	0***
Råneälven (inklusive Rånträsket)	Måttlig	Uppnår ej god	God ekologisk status 2021	37	8	10
Rånträsket	God	Uppnår ej god	God ekologisk status	10	21	1
Skurholmsfjärden	Måttlig	Uppnår ej god	God ekologisk status 2027	36	100	45
Stor-Antnästräsket	Hög	Uppnår ej god	Hög ekologisk status	0,2	0,5	0***
Sörfjärden	Måttlig	Uppnår ej god	God ekologisk status 2027	0,4	2,4	0***
Yttre Lulefjärden*	Hög	Uppnår ej god	Hög ekologisk status	117	84	18

* Ekologisk status för Yttre Lulefjärden har i senare förvaltningscykel uppdaterats till **måttlig**, men tabellens ekologiska status följer, precis som i befintlig dagvattenplan, 2010–2016 års bedömning.

** Gammelstadsfjärden är del av Luleälven med många utsläppspunkter; dessa har inte kvantifierats.
*** Kvarnträsket, Stor-Antnästräsket och Sörfjärden har nu inga kommunala utsläppspunkter.

Bilaga 2 Samrådsredogörelse och granskningsutlåtande

Bakgrund

Luleå kommun gör en översyn och revidering av den gällande dagvattenplanen från 2020. Revideringen ska resultera i en ny dagvatten- och skyfallsplan som gäller fram till år 2040. Dagvatten- och skyfallsplanen ingår som en del av Luleå kommuns VA-plan respektive Vattentjänstplan.

Enligt lag (2006:412) om allmänna vattentjänster ska kommunen innan den antar eller ändrar en vattentjänstplan på lämpligt sätt och i skälig omfattning samråda med de fastighetsägare och myndigheter som kan antas ha ett väsentligt intresse av planen, och ställa ut ett förslag till plan för granskning under minst fyra veckor. Kommunen ska ta hänsyn till de synpunkter som kommit in under samrådet och granskningen samt redovisa hur de har beaktats.

Planförslaget har varit utställt för samråd och granskning enligt Lag (2006:412) om allmänna vattentjänster.

Samråd

Hur samrådet har bedrivits

Samrådet genomfördes mellan den 2 februari till den 15 februari 2026. Under samrådstiden har samrådshandlingarna funnits tillgängliga på Luleå kommuns webbplats. Planhandlingarna och information om samrådet har i detta fall sänts till Länsstyrelsen. Samrådet har också kungjorts på kommunens digitala anslagstavla.

Dialog med berörda kommunala förvaltningar och bolag har skett kontinuerligt under arbetet med förslaget till reviderad dagvatten- och skyfallsplan. Interna synpunkter har även inkommit under samrådstiden, vilka har lett till tydliggöranden och revideringar av planförslaget.

Under samrådstiden har en skrivelse kommit in från Länsstyrelsen. Här nedan redovisas Länsstyrelsens samrådsyttrande tillsammans med kommunens kommentarer.

Luleå kommuns kommentarer skrivs med kursiv stil för att tydligt skilja dem från inkomna synpunkter.

Inkomna synpunkter med kommentarer

Länsstyrelsens yttrande

Bakgrund

Luleå kommun har begärt yttrande över dagvatten- och skyfallsplan efter genomförd undersökning om betydande miljöpåverkan, i enlighet med 6 kap. 6 § miljöbalken samt 6 c § lagen om allmänna vattentjänster.

Bedömning av betydande miljöpåverkan

I undersökningen om betydande miljöpåverkan saknas motiveringar till de flesta av kommunens ställningstaganden (kolumnen längst till höger i den tematiska tabellen som börjar på s. 3). Det behöver inte påverka bedömningen i sak, men samrådet med Länsstyrelsen som krävs 6 kap 6 § punkt 2 miljöbalken fyller inte sitt syfte om länsstyrelsen inte kan förstå hur kommunen kommit fram till sina ställningstagande gällande de olika sakområdena/sakfrågorna. Detsamma gäller värdet som beslutsunderlag enligt 6 kap 7 § då politiker/chefer inte heller kan se hur de kommit fram till de beslutsförslag om BMP eller ej som de tvingas ta ställning till.

Luleå kommuns kommentar

Kommunens bedömning av risk för betydande miljöpåverkan har kompletterats med tydligare motiveringar till ställningstaganden i olika frågor. Bedömningen att planen inte riskerar att leda till betydande miljöpåverkan står fast och ska beslutas av Infrastruktur och servicenämnden.

Länsstyrelsens synpunkter

Planförslaget innehåller inte några rumsliga (geografiska) ställningstaganden. De principer som kommunen har beskrivit framstår som rimliga. Det är dock allmängiltiga principer som är standard idag, och planförslaget skulle därför kunna tillämpas av de flesta kommuner.

Det är positivt att avsnitt 6.5 lyfter fram Luleå kommuns specifika situation med dålig status för innerfjärdarna (MKN vatten). Det skulle dock vara en fördel om dagvattenplanen innehöll en bedömning av hur stor del av orsaken till den dåliga statusen som beror på nuvarande dagvattenbelastning. Det borde vara angeläget så att dagvatten- och skyfallsplanen kan sättas i sitt rätta sammanhang när det kommer till arbete, ansvar och mål med vattenförvaltningen. Det utgör även ett bättre underlag för översiktsplaneringen enligt PBL i sådana fall när det gäller kravet att översiktsplanen ska följa MKN.

Det skulle vara önskvärt om kommunen beskrev tydligare vilka klimatförändringar som kan förväntas kopplat till dagvattenhantering och skyfall utifrån ett scenario som bör motiveras.

Exempelvis ett skyfalls omfattning idag jämfört i framtiden (volymen av ett 100-årsregn kan öka 20–40 % till slutet av seklet).

Planen beskriver de särskilda utmaningarna med det kalla klimatet i Luleå, men innehåller ingen analys över hur varmare klimat kan påverka dagvattensystemet (till exempel fler nollgenomgångar).

Luleå kommuns kommentar

Dagvatten- och skyfallsplanen är en strategisk och övergripande plan som anger mål, inriktning och principer för en långsiktigt hållbar, robust och välfungerande hantering av dagvatten och skyfall. Planen ska beslutas av Kommunfullmäktige och utgör därmed ett övergripande styrdokument. Den ska därför inte innehålla alltför detaljerade geografiska prioriteringar, åtgärder eller beskrivningar av ansvarsfördelning, utan fungerar som ett ramverk för fortsatt arbete som kompletteras med mer detaljerade analyser och åtgärder i efterföljande processer. Åtgärder och ansvar hanteras i efterföljande processer, där prioriteringar görs och ansvar beslutas av berörda nämnder inom respektive verksamhetsområde.

Frågor som rör påverkan på recipienter i bebyggda områden och uppfyllande av miljökvalitetsnormer omfattar flera påverkanskällor utöver dagvatten. Sådana bedömningar behöver därför hanteras samlat inom kommunens övergripande arbete med vattenförvaltning och inte avgränsas till denna plan enbart, utan genom arbete med lokala åtgärdsprogram där samtliga påverkanskällor utreds.

Avseende klimatförändringar beskriver planen de huvudsakliga utmaningarna för Luleå, såsom ökade nederbördsmängder, förändrade nederbördsmönster, regn på frusen mark och ökade flöden vid snösmältning. Planens inriktning är att skapa robusta och flexibla system som kan hantera ett förändrat klimat över tid.

Dimensionering och säkerhetsnivåer utgår i dagsläget från etablerad praxis, där hantering av 100-årsregn utgör en central utgångspunkt. Det är känt att återkomsttider kan förändras i ett framtida klimat, men principen att dimensionera för denna nivå bedöms kvarstå, även om regnens intensitet kan öka. Eventuella justeringar av dimensioneringsförutsättningar hanteras i kommande revideringar av planen.

När det gäller förändringar i vinterklimatet, såsom fler nollgenomgångar, bedöms detta ingå i den samlade beskrivningen av klimatrelaterade utmaningar för ett kallt klimat, där särskilt fokus ligger på snöhantering, tjäle och vinterhydrologi.

Ställningstagande och förändringar

Ställningstaganden

Länsstyrelsens yttrande har inte lett till några justeringar i Dagvatten- och skyfallsplanen efter samrådet. Däremot har ett flertal redaktionella ändringar gjorts i syfte att tydliggöra planförslagets innehåll.

Samrådet har även omfattat kommunens undersökning om risk för betydande miljöpåverkan, där kommunens bedömning är att planen inte kommer att medföra risk för betydande miljöpåverkan. Beslut om detta tas i Infrastruktur och servicenämnden.

Förändringar

Efter samrådet har Dagvatten-och skyfallsplanen reviderats utifrån de synpunkter som lämnats in internt från kommunens förvaltningar. De mest omfattande revideringarna har gjorts i kapitel 8. ”Plan för att möta utmaningar och nå uppsatta mål”. Bakgrunden till de förändringar som gjorts i kapitel 8 redovisas nedan;

I planens samrådsversion presenterades principer för att nå målen uppräknade i punktform, följt av en sammanhållen förklarande text. Under samrådet framfördes flera synpunkter på att kopplingen mellan respektive princip och den tillhörande förklaringen var otydlig. Det efterfrågades en struktur där varje princip tydligare hänger ihop med en egen förklarande text. Mot bakgrund av detta togs ett beslut i styrgruppen att vidareutveckla kapitel 8, så att principerna blir tydligare kopplade till sina respektive resonemang.

När arbetet med att strukturera om kapitlet påbörjades blev det dock tydligt att det inte gick att enbart “flytta in” befintlig text under respektive princip. Det berodde på att:

- vissa principer hade mycket omfattande text kopplad till sig, medan andra hade väldigt lite eller ingen tydlig förklaring
- flera principer överlappade varandra innehållsmässigt, vilket skulle leda till upprepningar
- vissa principer återkom i flera avsnitt, vilket gjorde strukturen otydlig
- några principer var så pass närbesläktade att de behövde slås ihop för att undvika duplicering

Kapitel 8 behövde därför arbetas om mer genomgripande än det var tänkt från början, både vad gäller formulering av principer och struktur för den förklarande texten.

Den övergripande ambitionen i revideringen var att:

- skapa en tydlig koppling mellan varje princip och dess förklarande text
- minska upprepningar mellan olika avsnitt
- renodla principerna så att de är tydliga och inte överlappar varandra
- få en mer jämn omfattning och nivå på texterna under respektive princip
- skapa en mer konsekvent struktur mellan avsnitt 8.1–8.4

Granskning

Hur granskning har bedrivits

Planförslaget har varit utställt för granskning under perioden 16 april–18 maj 2026.

Under granskningstiden har planhandlingarna funnits tillgängliga på Luleå kommuns webbplats. Granskningen har också kungjorts på kommunens digitala anslagstavla. Planhandlingarna och information om granskningen har sänts till Länsstyrelsen.

Dialog med berörda kommunala förvaltningar och bolag har skett kontinuerligt under arbetet med förslaget till reviderad dagvatten- och skyfallsplan.

Under granskningstiden har endast interna synpunkter framförts. Dessa leder inte till några förändringar i planförslaget. Inga övriga synpunkter har kommit in.

Övriga förändringar och revideringar efter granskning

Kapitelnumreringen i planen har ändrats. I planförslagets granskningsversion hade inledningen kapitelnumrering (nr 1). Inledningens kapitelnumrering har tagits bort vilket påverkat efterföljande numrering.

§ 127

Uppsikt över verksamheten 2025 i delägda bolaget Shorelink AB

Ärendenr 2026/1127-1.4.1.1

Kommunstyrelsens arbetsutskotts förslag till beslut

Kommunstyrelsen beslutar att uttala att bolaget har bedrivit sin verksamhet under 2025 på ett sätt som har varit förenligt med det fastställda kommunala ändamålet och utförts inom ramen för de kommunala befogenheterna.

Sammanfattning av ärendet

Enligt 6 kap. § 9 i kommunallagen ska kommunstyrelsen i årliga beslut för varje delägt kommunalt bolag pröva om den verksamhet som bolaget har bedrivit under föregående kalenderår har varit förenlig med det fastställda kommunala ändamålet och utförts inom ramen för de kommunala befogenheterna. Om kommunstyrelsen finner att så inte är fallet, ska den lämna förslag till kommunfullmäktige om nödvändiga åtgärder.

Bedömningen har gjorts utifrån dokument för styrning, uppföljning och uppsikt över de kommunala bolagen såsom aktieägaravtal, bolagsordning, ägardirektiv och andra styrdokument. Bolagets rapportering i form av årsredovisning har gett underlag för bedömningen.

Shorelink AB varav Luleå kommun äger 7,31 procent (från 2026 har ägandet övergått till Luleå Kommunföretag AB). Andra ägare är Sveaskog Förvaltnings AB, SCA Logistics AB, SSAB EMEA AB, Skellefteå kommun, Piteå kommun och Boliden Mineral AB. Bolaget har inga aktieägartillskott utan bedrivs som kommersiellt bolag och utdelning från bolaget på 876 922 kronor mottogs för 2025.

Bolagets verksamhet är, enligt bolagsordningen som beslutades 2021, att idka stuveri-, terminal- och transportrörelse samt därmed förenlig verksamhet.

Bolaget har, enligt aktieägaravtalet som beslutades 2021, som huvudsaklig uppgift att bedriva terminal- och stuveriverksamhet företrädesvis i Piteå, Luleå, Skellefteå och Kalix hamnar. Genom en effektiv, rationell och kostnadsbesparande godshantering ska bolaget bidra till att främja industrins etablering och fortlevnad i regionen till gagn för såväl kommuner som näringsliv.

Ägandet i bolaget syftar, enligt ägardirektivet som beslutades 2021, till att säkerställa en effektiv logistik och bra villkor för de som nyttjar sjöfarten som transportslag och därigenom bidra till en positiv utveckling av regionen.

Under räkenskapsåret har en ökning av containervolym och projektlaster skett, samt en minskning av massaved. Shorelink AB hanterade 6,10 (5,19) miljoner ton gods i de fyra hamnarna under verksamhetsåret, vilket är en ökning med 17,6 procent. Containervolymen under året blev 10 630 (8 906) TEUs, vilket innebär en ökning med 27,3 procent. Antalet fartygsanlöp under året blev 893 (933), en minskning med 10,1 procent.

Under räkenskapsåret har ShoreLink AB anskaffat ett nytt dotterbolag ShoreLink Industri AB som nu ingår i koncernen.

2025 års resultat efter finansiella poster för koncernen var 34 173 tkr (43 568 tkr för 2024).

Soliditeten är 73,6 % (69,6 %).

Kommunstyrelseförvaltningen har föreslagit kommunstyrelsen besluta att uttala att bolaget har bedrivit sin verksamhet under 2025 på ett sätt som har varit förenligt med det fastställda kommunala ändamålet och utförts inom ramen för de kommunala befogenheterna.

Sammanträdet
Kommunstyrelseförvaltningen föredra ärendet.

Beslutsgång
Ordföranden ställer kommunstyrelseförvaltningens förslag under proposition och finner att arbetsutskottet bifaller förslaget.

Dialog
Dialog har förts inom kommunstyrelseförvaltningen.

Beslutsunderlag
- Årsredovisning ShoreLink AB 2025 inklusive revisorns berättelse
- Kommunstyrelseförvaltningens förslag till beslut gällande uppsikt över verksamheten 2025 i delägda bolaget Shorelink AB, KLF Hid: 2026.8354

Årsredovisning

och

Koncernredovisning

för

ShoreLink AB

556053-7168

Räkenskapsåret

2025

Dokument-ID 09222115557573796490 Signerat PB, MS, AJ, PL, AdJ, KEC, UD, ER, VO, PM, YH

Styrelsen och verkställande direktören för ShoreLink AB avger följande årsredovisning och koncernredovisning för räkenskapsåret 2025.

Årsredovisningen är upprättad i svenska kronor, SEK. Om inte annat särskilt anges, redovisas alla belopp i tusentals kronor (Tkr). Uppgifter inom parentes avser föregående år.

Förvaltningsberättelse

Information om verksamheten

ShoreLink ABs huvudsakliga verksamhetsområden är stuveri-, terminal- och transportverksamhet. ShoreLink AB bedriver lastnings-, lossnings- och lagringstjänster vid hamnarna i Skellefteå, Piteå, Luleå och Kalix. I Piteå bedrivs även åkeriverksamhet som bygger på transportvolymer skapade av godsflöden till och från hamnen.
Företaget har sitt säte i PITEÅ.

Väsentliga händelser under räkenskapsåret

Under räkenskapsåret har en ökning av containervolym och projektlaster skett, samt en minskning av massaved. Shorelink AB hanterade 6,10 (5,19) miljoner ton gods i de fyra hamnarna under verksamhetsåret, vilket är en ökning med 17,6 %. Containervolymen under året blev 10 630 (8 906) TEUs, vilket innebär en ökning med 27,3 %. Antalet fartygsanlöp under året blev 893 (933), en minskning med 10,1 %. Under räkenskapsåret har ShoreLink AB anskaffat ett nytt dotterbolag ShoreLink Industri AB som nu ingår i koncernen.

Miljöpåverkan

ShoreLink AB är kvalitetscertifierat enligt ISO 9001:2015 samt miljöcertifierat enligt ISO 14001:2015. Målsättningen är att hela tiden minska miljöbelastningen i produktionsprocessen, främst genom effektiviseringar och investeringar i miljövänliga fordon, där bland annat eldrivna mobila vikarmskranar ingår i fordonsparken.

Ägarförhållanden

ShoreLink AB är Sveriges största i huvudsak privatägda stuveriföretag, 63% ägs av basindustrin genom Sveaskog Förvaltning AB (24,1%), Boliden Mineral AB (8,6%), SCA Logistics AB (15,0%) samt SSAB EMEA AB (15,0%), övriga 37% ägs av Luleå Kommun (7,3%), Piteå Kommun (15,0%) och Skellefteå Kommun (15,0%).

Flerårsöversikt (tkr)

Koncernen	2025	2024	2023	2022	2021
Nettoomsättning	384 272	382 152	338 430	356 899	288 129
Resultat efter finansiella poster	34 173	43 847	23 597	55 273	12 314
Rörelsemarginal (%)	8,4	11,0	6,6	15,4	4,2
Avkastning på eget kap. (%)	11,9	16,8	9,5	23,6	6,5
Avkastning på totalt kap. (%)	8,9	11,7	7,2	17,1	5,3
Avkast. på sysselsatt kap. (%)	12,0	16,8	10,0	24,0	7,7
Balansomslutning	378 372	378 573	327 194	318 983	270 403
Soliditet (%)	73,6	69,6	72,4	72,0	69,6
Antal anställda	240	227	222	213	210

Moderbolaget	2025	2024	2023	2022	2021
Nettoomsättning	337 904	335 000	293 824	318 504	251 666
Resultat efter finansiella poster*	36 240	43 885	25 721	52 755	13 970
Rörelsemarginal (%)	8,4	11,2	5,6	16,4	4,7
Avkastning på eget kap. (%)	15,2	19,9	13,4	28,9	9,9
Avkastning på totalt kap. (%)	10,7	13,8	9,6	21,0	7,2
Avkast. på sysselsatt kap. (%)	15,0	20,0	13,3	28,9	9,9
Balansomslutning	332 416	318 863	265 766	251 668	193 960
Soliditet (%)	71,5	69,0	72,4	72,6	72,7
Antal anställda	218	205	200	191	186
* Varav aktieutdelning från dotterbolag	6 000	4 500	7 900	0	2 000

Förändringar i eget kapital

Koncernen	Aktie-kapital	Övrigt tillskjutet kapital	Annat eget kapital inkl. årets resultat	Totalt
Belopp vid årets ingång	7 800	221 209	34 617	**263 626**
Disposition enligt beslut av årsstämman:				
Utdelning		-12 000		**-12 000**
Överföring resultat fg år		34 617	-34 617	**0**
Årets resultat			26 878	**26 878**
Belopp vid årets utgång	**7 800**	**243 826**	**26 878**	**278 503**

Moderbolaget	Aktie-kapital	Reserv-fond	Balanserat resultat	Årets resultat	Totalt
Belopp vid årets ingång	7 800	1 560	123 698	26 504	**159 563**
Disposition enligt beslut av årets årsstämma:					
Utdelning					
Utdelning			-12 000		**-12 000**
Överföring resultat fg år			26 504	-26 504	**0**
Årets resultat				20 162	**20 162**
Belopp vid årets utgång	**7 800**	**1 560**	**138 202**	**20 162**	**167 725**

Dokument-ID 09222115557573796490 Signerat PB, MS, AJ, PL, AdJ, KEC, UD, ER, VO, PM, YH

Förslag till vinstdisposition

Styrelsen föreslår att till förfogande stående vinstmedel (kronor):

balanserad vinst	138 202 693
årets vinst	20 162 309
	158 365 002

disponeras så att	
till aktieägare utdelas (153,846 kr per aktie)	12 000 000
i ny räkning överföres	146 365 002
	158 365 002

Styrelsen föreslås bemyndigas att besluta om tidpunkt då utdelningen skall betalas.

Styrelsen anser att förslaget är förenligt med försiktighetsregeln i 17 kap. 3 § aktiebolagslagen enligt följande redogörelse: Utifrån prognoserna för de kommande åren och kassaflödet för det senaste året beslutade styrelsen att föreslå årstämman en aktieutdelning om 12 000 000 kr.

Koncernens och moderbolagets resultat och ställning i övrigt framgår av efterföljande resultat- och balansräkningar samt kassaflödesanalyser med noter.

Dokument-ID 09222115557573796490 Signerat PB, MS, AJ, PL, AdJ, KEC, UD, ER, VO, PM, YH

Koncernens Resultaträkning

Tkr

	Not	2025-01-01 -2025-12-31	2024-01-01 -2024-12-31
Nettoomsättning	2	384 272	382 152
		384 272	**382 152**
Rörelsens kostnader			
Övriga externa kostnader	3, 4	-133 681	-130 561
Personalkostnader	5	-184 958	-177 173
Avskrivningar och nedskrivningar av materiella och immateriella anläggningstillgångar		-33 489	-32 325
		-352 128	**-340 059**
Rörelseresultat		**32 144**	**42 092**
Resultat från finansiella poster			
Resultat från andelar i intresseföretag	6	66	0
Övriga ränteintäkter och liknande resultatposter		1 396	2 228
Räntekostnader och liknande resultatposter		567	-474
		2 029	**1 754**
Resultat efter finansiella poster		**34 173**	**43 846**
Resultat före skatt		**34 173**	**43 846**
Skatt på årets resultat	7	-4 769	-6 887
Uppskjuten skatt	7	-2 526	-2 343
Årets resultat		26 878	34 616

Koncernens Balansräkning

Tkr

	Not	2025-12-31	2024-12-31
TILLGÅNGAR			
Anläggningstillgångar			
Materiella anläggningstillgångar			
Byggnader och mark	8	33 871	33 228
Maskiner och andra tekniska anläggningar	9	145 724	127 843
Pågående nyanläggningar och förskott avseende materiella anläggningstillgångar	10	1 118	30 619
		180 713	**191 691**
Finansiella anläggningstillgångar			
Andelar i koncernföretag	11	0	0
Andra långfristiga värdepappersinnehav	12	186	186
Uppskjuten skattefordran	7	115	0
		301	**186**
Summa anläggningstillgångar		**181 014**	**191 876**
Omsättningstillgångar			
Varulager m m			
Färdiga varor och handelsvaror		5 797	4 886
		5 797	**4 886**
Kortfristiga fordringar			
Kundfordringar		67 569	56 301
Aktuella skattefordringar		6 145	4 208
Övriga fordringar		6 975	12 808
Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter	13	8 452	8 776
		89 141	**82 093**
Kassa och bank	14	102 420	99 718
		102 420	**99 718**
Summa omsättningstillgångar		**197 358**	**186 697**
SUMMA TILLGÅNGAR		**378 372**	**378 573**

Dokument-ID 09222115557573796490 Signerat PB, MS, AJ, PL, AdJ, KEC, UD, ER, VO, PM, YH

Koncernens Balansräkning

Tkr

	Not	2025-12-31	2024-12-31
EGET KAPITAL OCH SKULDER			
Eget kapital			
Aktiekapital		7 800	7 800
Bundna reserver		86 481	76 566
Fria reserver		157 344	144 642
Årets resultat		26 878	34 617
Summa eget kapital		**278 503**	**263 626**
Avsättningar	15		
Avsättningar för uppskjuten skatt		21 762	19 121
		21 762	**19 121**
Kortfristiga skulder			
Leverantörsskulder		28 730	53 517
Aktuella skatteskulder		3 284	2 996
Övriga skulder		4 323	4 526
Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter	16	41 770	34 788
		78 107	**95 826**
SUMMA EGET KAPITAL OCH SKULDER		**378 372**	**378 573**

Dokument-ID 09222115557573796490 Signerat PB, MS, AJ, PL, AdJ, KEC, UD, ER, VO, PM, YH

Koncernens Kassaflödesanalys

Tkr

	Not	2025-01-01 -2025-12-31	2024-01-01 -2024-12-31
Den löpande verksamheten			
Resultat efter finansiella poster		34 173	43 847
Justeringar för poster som inte ingår i kassaflödet m.m	17	32 992	29 970
Betald skatt		-6 389	-1 719
Kassaflöde från den löpande verksamheten före förändringar av rörelsekapital		**60 776**	**72 098**
Kassaflöde från förändringar i rörelsekapital			
Förändring av varulager och pågående arbeten		-912	378
Förändring kundfordringar		-11 268	958
Förändring av kortfristiga fordringar		9 600	-21 871
Förändring leverantörsskulder		-24 787	18 211
Förändring av kortfristiga skulder		4 065	6 803
Kassaflöde från den löpande verksamheten		**37 474**	**76 576**
Investeringsverksamheten			
Investeringar i materiella anläggningstillgångar		-22 595	-16 364
Försäljning av materiella anläggningstillgångar		572	2 640
Investeringar i finansiella anläggningstillgångar		-750	0
Kassaflöde från investeringsverksamheten		**-22 773**	**-13 724**
Finansieringsverksamheten			
Utbetald utdelning		-12 000	-8 000
Kassaflöde från finansieringsverksamheten		**-12 000**	**-8 000**
Årets kassaflöde		**2 701**	**54 852**
Likvida medel vid årets början			
Likvida medel vid årets början		99 718	44 864
Likvida medel vid årets slut	18	**102 420**	**99 717**

Dokument-ID 09222115557573796490 Signerat PB, MS, AJ, PL, AdJ, KEC, UD, ER, VO, PM, YH

Moderbolagets Resultaträkning

Tkr

	Not	2025-01-01 -2025-12-31	2024-01-01 -2024-12-31
Nettoomsättning	2	337 904	335 000
		337 904	**335 000**
Rörelsens kostnader			
Övriga externa kostnader	3, 4	-115 003	-113 070
Personalkostnader	5	-169 393	-162 130
Avskrivningar av materiella anläggningstillgångar		-25 261	-22 384
		-309 657	**-297 584**
Rörelseresultat	19	**28 247**	**37 417**
Resultat från finansiella poster			
Resultat från andelar i koncernföretag	6	6 000	4 500
Övriga ränteintäkter och liknande resultatposter		1 376	2 153
Räntekostnader och liknande resultatposter		617	-185
		7 993	**6 469**
Resultat efter finansiella poster		**36 240**	**43 885**
Bokslutsdispositioner	20	-12 077	-11 429
Resultat före skatt		**24 163**	**32 456**
Skatt på årets resultat	7	-4 001	-5 952
Årets resultat		**20 162**	**26 504**

Moderbolagets Balansräkning

Tkr

	Not	2025-12-31	2024-12-31
TILLGÅNGAR			
Anläggningstillgångar			
Materiella anläggningstillgångar			
Byggnader och mark	8	24 468	23 597
Maskiner och andra tekniska anläggningar	9	124 272	98 790
Pågående nyanläggningar och förskott avseende materiella anläggningstillgångar	10	1 118	30 619
		149 858	**153 006**
Finansiella anläggningstillgångar			
Andelar i koncernföretag	11	2 343	1 593
		2 343	**1 593**
Summa anläggningstillgångar		**152 201**	**154 599**
Omsättningstillgångar			
Varulager m m			
Färdiga varor och handelsvaror		4 214	4 218
		4 214	**4 218**
Kortfristiga fordringar			
Kundfordringar		55 351	43 874
Fordringar hos koncernföretag	21	3 544	6 289
Aktuella skattefordringar		5 545	3 588
Övriga fordringar		2 234	5 704
Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter	13	7 090	7 399
		73 763	**66 854**
Kassa och bank	14	102 238	93 193
Summa omsättningstillgångar		**180 215**	**164 264**
SUMMA TILLGÅNGAR		**332 416**	**318 863**

Dokument-ID 09222115557573796490 Signerat PB, MS, AJ, PL, AdJ, KEC, UD, ER, VO, PM, YH

Moderbolagets Balansräkning

Tkr

	Not	2025-12-31	2024-12-31
EGET KAPITAL OCH SKULDER			
Eget kapital	22, 23		
Bundet eget kapital			
Aktiekapital		7 800	7 800
Reservfond		1 560	1 560
		9 360	**9 360**
Fritt eget kapital			
Balanserad vinst eller förlust		138 203	123 698
Årets resultat		20 162	26 504
		158 365	**150 203**
Summa eget kapital		**167 725**	**159 563**
Obeskattade reserver	24	88 235	76 157
Avsättningar			
Övriga avsättningar	15	146	138
Summa avsättningar		**146**	**138**
Kortfristiga skulder			
Leverantörsskulder		20 189	45 860
Skulder till koncernföretag	25	11 620	52
Aktuella skatteskulder		2 965	2 705
Övriga skulder		2 906	2 729
Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter	16	38 630	31 659
Summa kortfristiga skulder		**76 310**	**83 005**
SUMMA EGET KAPITAL OCH SKULDER		**332 416**	**318 863**

Dokument-ID 09222115557573796490 Signerat PB, MS, AJ, PL, AdJ, KEC, UD, ER, VO, PM, YH

Moderbolagets Kassaflödesanalys

Tkr

	Not	2025-01-01 -2025-12-31	2024-01-01 -2024-12-31
Den löpande verksamheten			
Resultat efter finansiella poster		36 240	43 885
Justeringar för poster som inte ingår i kassaflödet	17	24 772	20 884
Betald skatt		-5 455	-2 500
Kassaflöde från den löpande verksamheten före förändring av rörelsekapital		**55 557**	**62 270**
Kassaflöde från förändring av rörelsekapitalet			
Förändring av varulager och pågående arbete		4	365
Förändring av kundfordringar		-11 477	349
Förändring av kortfristiga fordringar		6 289	-22 718
Förändring av leverantörsskulder		-25 671	20 531
Förändring av kortfristiga skulder		7 156	2 222
Kassaflöde från den löpande verksamheten		**31 858**	**63 019**
Investeringsverksamheten			
Investeringar i materiella anläggningstillgångar		-22 195	-13 351
Försäljning av materiella anläggningstillgångar		572	1 785
Investeringar i finansiella anläggningstillgångar		-750	0
Kassaflöde från investeringsverksamheten		**-22 373**	**-11 566**
Finansieringsverksamheten			
Utbetald utdelning		-12 000	-8 000
Kassaflöde från finansieringsverksamheten		**-12 000**	**-8 000**
Årets kassaflöde		**-2 515**	**43 453**
Likvida medel vid årets början			
Likvida medel vid årets början		93 193	49 740
Likvida medel vid årets slut	18	**90 678**	**93 193**

Noter

Tkr

Not 1 Redovisnings- och värderingsprinciper

Allmänna upplysningar

Årsredovisningen och koncernredovisningen är upprättad i enlighet med årsredovisningslagen och BFNAR 2012:1 Årsredovisning och koncernredovisning (K3).

Fordringar och skulder i utländsk valuta har värderats till balansdagens kurs. Kursvinster och kursförluster på rörelsefordringar och rörelseskulder redovisas i rörelseresultatet medan kursvinster och kursförluster på finansiella fordringar och skulder redovisas som finansiella poster.

Moderföretaget och koncernen tillämpar samma redovisningsprinciper om inte annat framgår nedan.

Intäktsredovisning

Intäkter har tagits upp till verkligt värde av vad som erhållits eller kommer att erhållas och redovisas i den omfattning det är sannolikt att de ekonomiska fördelarna kommer att tillgodogöras bolaget och intäkterna kan beräknas på ett tillförlitligt sätt.

Vid försäljning av varor redovisas normalt inkomsten som intäkt när de väsentliga förmåner och risker som är förknippade med ägandet av varan har överförts från företaget till köparen.

Ersättning i form av ränta, royalty eller utdelning redovisas som intäkt när det är sannolikt att företaget kommer att få de ekonomiska fördelar som är förknippade med transaktionen och när inkomsten kan beräknas på ett tillförlitligt sätt.

Ränta redovisas som intäkt enligt den så kallade effektivräntemetoden. Royalty periodiseras i enlighet med den aktuella överenskommelsens ekonomiska innebörd. Utdelning redovisas som intäkt när företagets rätt till betalning är säkerställd.

Koncernredovisning

Koncernredovisningen omfattar moderbolag samt dess dotterbolag. Med dotterbolag avses de företag i vilka moderbolaget, direkt eller indirekt, har ett bestämmande inflytande.

I koncernredovisningen faller koncernbolagens bokslutsdispositioner bort och ingår i det redovisade resultatet efter avdrag för uppskjuten skatt. Detta innebär att koncernbolagens obeskattade reserver i koncernens balansräkning fördelas mellan uppskjuten skatteskuld och eget kapital.

Utöver vad som framgår om bokslutsdispositioner och obeskattade reserver så överensstämmer samtliga i koncernredovisningen tillämpade redovisnings- och värderingsprinciper med de som beskrivs och tillämpas av moderbolaget.

Konsolideringsmetod

Koncernredovisningen har upprättats enligt förvärvsmetoden. Detta innebär att förvärvade verksamheters identifierbara tillgångar och skulder redovisas till marknadsvärde enligt upprättad förvärvsanalys. Överstiger verksamhetens anskaffningsvärde det beräknade marknadsvärdet av de förväntade nettotillgångarna enligt förvärvsanalysen redovisas skillnaden som goodwill.

Anläggningstillgångar
Immateriella och materiella anläggningstillgångar redovisas till anskaffningsvärde minskat med ackumulerade avskrivningar enligt plan och eventuella nedskrivningar.

Avskrivning sker linjärt över den förväntade nyttjandeperioden med hänsyn till väsentligt restvärde. Följande avskrivningsprocent tillämpas:

Markanläggning	20 år
Byggnader	30-80 år
Hamnkranar och kranaläggningar på kaj	10-30 år
Maskiner och andra tekniska anläggningar	5-10 år
Inventarier, verktyg och installationer	3-7 år

Finansiella anläggningstillgångar
Finansiella anläggningstillgångar värderas utifrån anskaffningsvärdet.

Leasingavtal
Företaget redovisar samtliga leasingavtal, som operationella leasingavtal. Operationella leasingavtal redovisas som en kostnad linjärt över leasingperioden.

Varulager
Varulager har värderats till 97 % av det samlade anskaffningsvärdet för både moderbolaget och i koncernredovisningen vilket understiger varulagrets nettoförsäljningsvärde på balansdagen. Med nettoförsäljningsvärde avses varornas beräknade försäljningspris minskat med försäljningskostnader. Den valda värderingsmetoden innebär att eventuell inkurans i varulagret har beaktats.

Inkomstskatter
Total skatt utgörs av aktuell skatt och uppskjuten skatt. Skatter redovisas i resultaträkningen, utom då underliggande transaktion redovisas direkt mot eget kapital varvid tillhörande skatteeffekter redovisas i eget kapital.

Aktuell skatt
Aktuell skatt avser inkomstskatt för innevarande räkenskapsår samt den del av tidigare räkenskapsårs inkomstskatt som ännu inte redovisats. Aktuell skatt beräknas utifrån den skattesats som gäller per balansdagen.

Uppskjuten skatt
Uppskjuten skatt är inkomstskatt som avser framtida räkenskapsår till följd av tidigare händelser. Redovisning sker enligt balansräkningsmetoden. Enligt denna metod redovisas uppskjutna skatteskulder och uppskjutna skattefordringar på temporära skillnader som uppstår mellan bokförda respektive skattemässiga värden för tillgångar och skulder samt för övriga skattemässiga avdrag eller underskott.

Uppskjutna skattefordringar nettoredovisas mot uppskjutna skatteskulder endast om de kan betalas med ett nettobelopp. Uppskjuten skatt beräknas utifrån gällande skattesats på balansdagen. Effekter av förändringar i gällande skattesatser resultatförs i den period förändringen lagstadgats. Uppskjuten skattefordran redovisas som finansiell anläggningstillgång och uppskjuten skatteskuld som avsättning.

Uppskjuten skattefordran avseende underskottsavdrag eller andra framtida skattemässiga avdrag redovisas i den omfattning det är sannolikt att avdragen kan avräknas mot framtida skattemässiga överskott.

På grund av sambandet mellan redovisning och beskattning särredovisas inte den uppskjutna skatteskulden som är hänförlig till obeskattade reserver.

Avsättningar
Som avsättning har redovisats förpliktelser gentemot tredje man som är hänförliga till räkenskapsåret eller tidigare räkenskapsår och som på balansdagen antingen är säkra eller sannolika till sin förekomst men oviss till belopp eller till den tidpunkt då de ska infrias.

Ersättningar till anställda efter avslutad anställning
Utgifter för avgiftsbestämda planer redovisas som en kostnad under den period de anställda utför de tjänster som ligger till grund för förpliktelsen.

Moderbolaget och koncernen har förmånsbestämda pensionsplaner som finansieras via Alecta, vilka redovisas som avgiftsbestämda planer då det inte finns tillräcklig information för att redovisa planen som förmånsbestämd.

Fordringar, skulder och avsättningar
Om inget annat anges ovan värderas kortfristiga fordringar till det lägsta av dess anskaffningsvärde och det belopp varmed de beräknas bli reglerade. Långfristiga fordringar och långfristiga skulder värderas efter det första värderingstillfället till upplupet anskaffningsvärde. Övriga skulder och avsättningar värderas till de belopp varmed de beräknas bli reglerade. Övriga tillgångar redovisas till anskaffningsvärde om inget annat anges ovan.

Kassaflödesanalys
Kassaflödesanalysen upprättas enligt indirekt metod. Det redovisade kassaflödet omfattar endast transaktioner som medfört in- eller utbetalningar.

Som likvida medel klassificerar företaget, förutom kassamedel, disponibla tillgodohavanden hos banker och andra kreditinstitut samt kortfristiga likvida placeringar som är noterade på en marknadsplats och har en kortare löptid än tre månader från anskaffningstidpunkten. Förändringar i spärrade medel redovisas i investeringsverksamheten.

Nyckeltalsdefinitioner

Nettoomsättning
Rörelsens huvudintäkter, fakturerade kostnader, sidointäkter samt intäktskorrigeringar.

Resultat efter finansiella poster*
Resultat efter finansiella intäkter och kostnader men före bokslutsdispositioner och skatter.

Rörelsemarginal (%)
Rörelseresultat i procent av omsättningen.

Avkastning på eget kap. (%)
Resultat efter finansiella poster i procent av justerat eget kapital (eget kapital och obeskattade reserver med avdrag för uppskjuten skatt).

Avkastning på totalt kap. (%)
Rörelseresultat plus finansiella intäkter i procent av balansomslutningen.

Avkast. på sysselsatt kap. (%)
Rörelseresultat plus finansiella intäkter i procent av sysselsatt kapital.

Balansomslutning
Företagets samlade tillgångar.

Soliditet (%)
Justerat eget kapital (eget kapital och obeskattade reserver med avdrag för uppskjuten skatt) i procent av balansomslutning.

Antal anställda
Medelantal anställda under räkenskapsåret.

Not 2 Nettoomsättningens fördelning

Koncernen

	2025	2024
Nettoomsättningen per rörelsegren		
ShoreLink AB (stuveri-, terminal- & transportverksamhet)	337 904	335 000
ShoreLink Transport AB (Uthyrning maskiner, dagmaskiner via BDX)	48 736	49 120
ShoreLink Shipping AB (Skeppsklarering)	8 069	8 042
ShoreLink Industri AB (Uthyrning personal)	245	0
Koncerneliminering	-10 682	-10 010
Öresutj	0	0
	384 272	**382 152**
Rörelseresultat per rörelsegren		
ShoreLink AB (stuveri-, terminal- & transportverksamhet)	28 247	37 417
ShoreLink Transport AB (Uthyrning maskiner, dagmaskiner via BDX)	4 110	4 566
ShoreLink Shipping AB (Skeppsklarering)	346	111
ShoreLink Industri (Uthyrning personal)	-559	0
	32 145	**42 093**

Moderbolaget

	2025	2024
Nettoomsättningen per rörelsegren		
ShoreLink AB (stuveri-, terminal- & transportverksamhet)	337 904	335 000
	337 904	**335 000**
Rörelseresultat per rörelsegren		
ShoreLink AB (stuveri-, terminal- & transportverksamhet)	28 247	37 417
	28 247	**37 417**

Not 3 Arvode till revisorer

Koncernen

Med revisionsuppdrag avses granskning av årsredovisningen och bokföringen samt styrelsens och verkställande direktörens förvaltning, övriga arbetsuppgifter som det ankommer på bolagets revisor att utföra samt rådgivning eller annat biträde som föranleds av iakttagelser vid sådan granskning eller genomförandet av sådana övriga arbetsuppgifter.

	2025	2024
Revisionsuppdrag	307	283
	307	**283**

Moderbolaget

	2025	2024
Revisionsuppdrag	173	186
	173	**186**

Not 4 Leasing

Koncernen

Årets leasingkostnader avseende leasingavtal, uppgår till 1 842 (1 549).
Framtida leasingavgifter, för icke uppsägningsbara leasingavtal, förfaller till betalning enligt följande:

	2025	2024
Inom ett år	656	535
Senare än ett år men inom fem år	414	700
	1 070	**1 234**

Moderbolaget

Årets leasingkostnader avseende leasingavtal, uppgår till 1 831 (1 549).
Framtida leasingavgifter, för icke uppsägningsbara leasingavtal, förfaller till betalning enligt följande:

	2025	2024
Inom ett år	528	535
Senare än ett år men inom fem år	169	700
	697	**1 235**

Not 5 Anställda och personalkostnader

Koncernen

	2025	2024
Medelantalet anställda		
Kvinnor	43	35
Män	197	192
	240	**227**
Löner och andra ersättningar		
Styrelse och verkställande direktör	2 701	2 534
Övriga anställda	124 510	120 313
	127 211	**122 847**
Sociala kostnader		
Pensionskostnader för styrelse och verkställande direktör	826	736

Pensionskostnader för övriga anställda	11 903	10 537
Övriga sociala avgifter enligt lag och avtal	41 708	39 897
Återbetalning AGS åren 2004-2008	-165	-157
	54 272	**51 013**
Totala löner, ersättningar, sociala kostnader och pensionskostnader	**181 483**	**173 860**

Avtal om avgångsvederlag
I villkoren för VDs anställning i moderbolaget ingår sex månaders uppsägningstid och avgångsvederlag uppgående till 1 årslön.

Moderbolaget

	2025	**2024**
Medelantalet anställda		
Kvinnor	41	34
Män	177	171
	218	**205**
Löner och andra ersättningar		
Styrelse och verkställande direktör	2 701	2 534
Övriga anställda	113 718	109 772
	116 419	**112 306**
Sociala kostnader		
Pensionskostnader för styrelse och verkställande direktör	826	736
Pensionskostnader för övriga anställda	11 017	9 691
Övriga sociala avgifter enligt lag och avtal	38 119	36 416
Återbetalning AGS åren 2004-2008	-165	-157
	49 797	**46 686**
Totala löner, ersättningar, sociala kostnader och pensionskostnader	**166 216**	**158 992**
Könsfördelning bland ledande befattningshavare		
Andel kvinnor i styrelsen	43 %	55 %
Andel män i styrelsen	57 %	45 %
Andel kvinnor bland övriga ledande befattningshavare	38 %	43 %
Andel män bland övriga ledande befattningshavare	63 %	57 %

Avtal om avgångsvederlag
I villkoren för VDs anställning i moderbolaget ingår sex månaders uppsägningstid och avgångsvederlag uppgående till 1 årslön.

Dokument-ID 09222115557573796490 Signerat PB, MS, AJ, PL, AdJ, KEC, UD, ER, VO, PM, YH

Not 6 Resultat från andelar i dotterföretag och intresseföretag

Koncernen

	2025	2024
Erhållna utdelningar	66	0
	66	**0**

Moderbolaget

	2025	2024
Erhållna utdelningar	6 000	4 500
	6 000	**4 500**

Not 7 Aktuell och uppskjuten skatt

Koncernen

	2025	2024
Skatt på årets resultat		
Aktuell skatt	4 769	6 887
Förändring av uppskjuten skatt avseende temporära skillnader	2 526	2 343
Totalt redovisad skatt	**7 295**	**9 230**

Uppskjuten skatt på underskott för ShoreLink Industri är bokfört med 115 tkr.

Avstämning av effektiv skatt

	2025		2024	
	Procent	**Belopp**	**Procent**	**Belopp**
Redovisat resultat före skatt		34 173		43 847
Skatt enligt gällande skattesats	20,6	-7 040	20,6	-9 033
Ej avdragsgilla kostnader	0,5	-167	0,3	-141
Ej skattepliktiga intäkter	-0,1	34	-0,1	38
Skillnad mellan bokföringsmässiga och skattemässiga avskrivningar på byggnader	0,0	-8		
Schablonintäkt periodiseringsfonder	0,3	-116	0,2	-94
Redovisad effektiv skatt	**21,3**	**-7 295**	**21,0**	**-9 230**

Moderbolaget

	2025	2024
Skatt på årets resultat		
Aktuell skatt	3 993	5 949
Förändring av uppskjuten skatt avseende temporära skillnader	8	3
Totalt redovisad skatt	**4 001**	**5 952**

Avstämning av effektiv skatt

	Procent	2025 Belopp	Procent	2024 Belopp
Redovisat resultat före skatt		24 163		32 456
Skatt enligt gällande skattesats	20,6	-4 978	20,6	-6 686
Ej avdragsgilla kostnader	0,6	-155	0,4	-131
Ej skattepliktiga intäkter	-5,2	1 246	-2,9	955
Schablonintäkt periodiseringsfonder	0,4	-106	0,3	-90
Skillnad mellan bokföringsmässiga och skattemässiga avskrivningar på byggnader	0,0	-8		
Redovisad effektiv skatt	**16,6**	**-4 001**	**18,3**	**-5 952**

Upplysning om uppskjuten skattefordran och skatteskuld:
Vad avser förändringen av uppskjuten skatteskuld, se not Avsättningar.

Not 8 Byggnader och mark

Koncernen

	2025-12-31	2024-12-31
Ingående anskaffningsvärden	67 653	67 055
Inköp	1 292	598
Försäljningar/utrangeringar	-282	0
Omklassificeringar	583	0
Utgående ackumulerade anskaffningsvärden	**69 246**	**67 653**
Ingående avskrivningar	-34 424	-33 263
Försäljningar/utrangeringar	199	0
Årets avskrivningar	-1 150	-1 161
Utgående ackumulerade avskrivningar	**-35 375**	**-34 424**
Utgående redovisat värde	**33 871**	**33 228**

Moderbolaget

	2025-12-31	2024-12-31
Ingående anskaffningsvärden	53 136	52 539
Inköp	1 292	598
Försäljningar/utrangeringar	-282	
Omklassificeringar	583	
Utgående ackumulerade anskaffningsvärden	**54 729**	**53 137**
Ingående avskrivningar	-29 539	-28 620
Försäljningar/utrangeringar	199	
Årets avskrivningar	-921	-919
Utgående ackumulerade avskrivningar	**-30 261**	**-29 539**
Utgående redovisat värde	**24 468**	**23 598**

Dokument-ID 09222115557573796490 Signerat PB, MS, AJ, PL, AdJ, KEC, UD, ER, VO, PM, YH

Not 9 Maskiner och andra tekniska anläggningar

Koncernen

	2025-12-31	2024-12-31
Ingående anskaffningsvärden	438 747	445 288
Inköp	20 184	15 766
Försäljningar/utrangeringar	-3 956	-22 308
Omklassificeringar	30 036	0
Utgående ackumulerade anskaffningsvärden	**485 012**	**438 747**
Ingående avskrivningar	-310 903	-301 762
Försäljningar/utrangeringar	3 956	22 023
Årets avskrivningar	-32 340	-31 164
Utgående ackumulerade avskrivningar	**-339 287**	**-310 903**
Utgående redovisat värde	**145 724**	**127 843**

Moderbolaget

	2025-12-31	2024-12-31
Ingående anskaffningsvärden	339 825	339 640
Inköp	19 784	12 753
Försäljningar/utrangeringar	-3 956	-12 569
Omklassificeringar	30 036	
Utgående ackumulerade anskaffningsvärden	**385 689**	**339 824**
Ingående avskrivningar	-241 034	-231 853
Försäljningar/utrangeringar	3 956	12 284
Årets avskrivningar	-24 339	-21 465
Utgående ackumulerade avskrivningar	**-261 417**	**-241 034**
Utgående redovisat värde	**124 272**	**98 790**

Not 10 Pågående nyanläggningar och förskott avseende materiella anläggningar

Koncernen

	2025-12-31	2024-12-31
Ingående anskaffningsvärden	30 619	10 262
Inköp	1 118	20 357
Omklassificeringar	-30 619	0
	1 118	**30 619**

Moderbolaget

	2025-12-31	2024-12-31
Ingående anskaffningsvärden	30 619	10 262
Inköp	1 118	20 357
Omklassificeringar	-30 619	0
	1 118	**30 619**

Not 11 Specifikation andelar i koncernföretag (utan marknadsvärde)

Koncernen

Namn	Kapital-andel	Rösträtts-andel	Antal andelar	Bokfört värde
ShoreLink Transport AB	100%	100%	1 000	650
ShoreLink Shipping AB	100%	100%	9 800	943
ShoreLink Industri AB	100%	100%	500	50
				1 643

	Org.nr	Säte	Eget kapital	Resultat
ShoreLink Transport AB	556117-8533	Piteå	25 146	2 993
ShoreLink Shipping AB	556045-5676	Piteå	5 400	189
ShoreLink Industri AB	559528-9165	Piteå	306	-444

Villkorat aktieägartillskatt om 700 000 kr är lämnat till ShoreLink Industri AB

Moderbolaget

Namn	Kapital-andel	Rösträtts-andel	Antal andelar	Bokfört värde
ShoreLink Transport AB	100%	100%	1 000	650
ShoreLink Shipping AB	100%	100%	9 800	943
ShoreLink Industri AB	100%	100%	500	50
				1 643

	Org.nr	Säte	Eget kapital	Resultat
ShoreLink Transport AB	556117-8533	Piteå	25 146	2 993
ShoreLink Shipping AB	556045-5676	Piteå	5 400	189
ShoreLink Industri AB	559528-9165	Piteå	306	-444

Villkorat aktieägartillskatt om 700 000 kr är lämnat till ShoreLink Industri AB

Not 12 Andra långfristiga värdepappersinnehav

Koncernen

	2025-12-31	2024-12-31
Ingående anskaffningsvärden	186	186
Utgående ackumulerade anskaffningsvärden	**186**	**186**
Utgående redovisat värde	**186**	**186**

Not 13 Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter

Koncernen

	2025-12-31	2024-12-31
Periodiseringar	4 394	3 172
Upplupna intäkter	165	1 377
Förutbetalda leasingavgifter	0	19
Koncessionsavgift Piteå Hamn	650	0
Förutbetalda Portside pension	1 441	2 061
Förutbetalda försäkringspremier	743	713
Övriga förutbetalda kostnader & upplupna intäkter	95	217
Självfaktura BDX	652	521
Upplupna arvoden	311	695
	8 452	**8 776**

Moderbolaget

	2025-12-31	2024-12-31
Periodiseringar	4 043	3 012
Upplupna intäkter	118	1 377
Förutbetalda leasingavgifter		19
Koncessionsavgift Piteå Hamn	650	0
Förutbetalda IT licenser		0
Förutbetalda Portside pension	1 441	2 061
Förutbetalda försäkringspremier	743	713
Övriga förutbetalda kostnader & upplupna intäkter	95	217
	7 090	**7 399**

Not 14 Likvida medel

Koncernen

	2025-12-31	2024-12-31
Likvida medel		
Kassamedel	0	31
Banktillgodohavanden	237	611
Tillgodohavanden på koncernkonto	58 600	51 230
Kortfristiga placeringar, jämställda med likvida medel	43 583	47 846
	102 420	**99 719**

Moderbolaget

	2025-12-31	2024-12-31
Likvida medel		
Banktillgodohavanden	55	57
Tillgodohavanden på koncernkonto	58 600	45 289
Kortfristiga placeringar, jämställda med likvida medel	43 583	47 846
	102 238	**93 192**

Not 15 Avsättningar

Koncernen

	2025-12-31	2024-12-31
Uppskjuten skatteskuld		
Belopp vid årets ingång	19 121	16 778
Årets avsättning	2 641	2 343
	21 762	**19 121**

Moderbolaget

	2025-12-31	2024-12-31
Uppskjuten skatteskuld		
Belopp vid årets ingång	138	135
Årets avsättning	8	3
	146	**138**

Not 16 Upplupna kostnader

Koncernen

	2025-12-31	2024-12-31
Upplupna löner	6 029	5 802
Upplupna semesterlöner	13 442	14 294
Upplupna sociala avgifter	9 605	9 477
Övriga upplupna kostnader	12 693	5 215
	41 770	**34 788**

Moderbolaget

	2025-12-31	2024-12-31
Upplupna löner	5 625	5 437
Upplupna semesterlöner	12 027	12 699
Upplupna sociala avgifter	8 675	8 599
Övriga upplupna kostnader	12 303	4 924
	38 630	**31 659**

Not 17 Justering för poster som inte ingår i kassaflödet

Koncernen

	2025-12-31	2024-12-31
Avskrivningar	33 481	32 325
Vinst vid försäljning av anläggningstillgångar	-572	-2 391
Förlust vid försäljning av anläggningstillgångar	83	37
	32 992	**29 970**

Moderbolaget

	2025-12-31	2024-12-31
Avskrivningar	25 261	22 384
Vinst vid försäljning av anläggningstillgångar	-572	-1 536
Förlust vid försäljning av anläggningstillgångar	83	37
	24 772	**20 885**

Dokument-ID 09222115557573796490 Signerat PB, MS, AJ, PL, AdJ, KEC, UD, ER, VO, PM, YH

Not 18 Likvida medel Kassaflödesanalys
Koncernen

	2025-12-31	2024-12-31
Likvida medel		
Kassamedel	0	31
Banktillgodohavanden	237	611
Tillgodohavanden på koncernkonto	58 600	51 230
Kortfristiga placeringar, jämställda med likvida medel	43 583	47 846
	102 420	**99 718**

Moderbolaget

	2025-12-31	2024-12-31
Likvida medel		
Banktillgodohavanden	55	57
Tillgodohavanden på koncernkonto	47 040	45 289
Kortfristiga placeringar, jämställda med likvida medel	43 583	47 846
	90 678	**93 192**

Not 19 Inköp och försäljning mellan koncernföretag
Moderbolaget

	2025	2024
Andel av årets totala inköp som skett från andra företag i koncernen	0,1 %	0,2 %
Andel av årets totala försäljningar som skett till andra företag i koncernen	3,1 %	2,9 %

Not 20 Bokslutsdispositioner
Koncernen
Moderbolaget

	2025	2024
Avsättning till periodiseringsfond	6 461	9 627
Förändring av överavskrivningar	5 616	1 802
	12 077	**11 429**

Not 21 Fordringar hos koncernföretag
Moderbolaget

	2025-12-31	2024-12-31
Kundfordringar ShoreLink Transport AB	1 546	2 129
Kundfordringar ShoreLink Shipping AB	1 994	1 160
Kundfordringar ShoreLink Industri AB	4	
Outtagen vinst ShoreLink Transport AB		3 000
	3 544	**6 289**

Dokument-ID 09222115557573796490 Signerat PB, MS, AJ, PL, AdJ, KEC, UD, ER, VO, PM, YH

Not 22 Disposition av vinst eller förlust
Moderbolaget

	2025-12-31
Förslag till vinstdisposition	
Styrelsen föreslår att till förfogande stående vinstmedel:	
balanserad vinst	138 203
årets vinst	20 162
	158 365
disponeras så att	
till aktieägare utdelas (153,846 kr per aktie)	12 000
i ny räkning överföres	146 365
	158 365

Not 23 Förändringar i eget kapital
Koncernen

Antal aktier: 78 000

	Aktie-kapital	Övrigt tillskjutet kapital	Annat eget kapital inkl. årets resultat	Totalt
Belopp vid årets ingång	7 800	221 208	34 617	**263 625**
Disposition enligt beslut av årsstämman:				
Utdelning		-12 000		**-12 000**
Överföring resultat fg år		34 617	-34 617	**0**
Årets resultat			26 878	**26 878**
Belopp vid årets utgång	**7 800**	**243 825**	**26 878**	**278 503**

Kvotvärde uppgår till 100 kr per aktie.

Moderbolaget

Antal aktier: 78 000

	Aktie-kapital	Reserv-fond	Balanserat resultat	Årets resultat	Totalt
Belopp vid årets ingång	7 800	1 560	123 699	26 504	**159 563**
Disposition enligt beslut av årets årsstämma:					
Utdelning					
Utdelning			-12 000		**-12 000**
Överföring resultat fg år			26 504	-26 504	**0**
Årets resultat				20 162	**20 162**
Belopp vid årets utgång	**7 800**	**1 560**	**138 203**	**20 162**	**167 725**

Kvotvärde uppgår till 100 kr per aktie.

Not 24 Obeskattade reserver
Moderbolaget

	2025-12-31	2024-12-31
Ackumulerade överavskrivningar	55 423	49 807
Periodiseringsfond 2022	13 404	13 404
Periodiseringsfond 2023	3 320	3 320
Periodiseringsfond 2024	9 627	9 627
Periodiseringsfond 2025	6 461	0
	88 235	**76 158**
Skatteeffekt av schablonränta på periodiseringsfond	106	90

Not 25 Skulder hos koncernföretag
Moderbolaget

	2025-12-31	2024-12-31
Leverantörsskuld ShoreLink Transport AB	0	0
Leverantörsskuld ShoreLink Shipping AB	60	52
Leverantörsskuld ShoreLink Industri AB	0	0
Koncernkonto skuld till ShoreLink Transport AB	8 570	
Koncernkonto skuld till ShoreLink Shipping AB	2 882	
Koncernkonto skuld till ShoreLink Industri AB	108	
	11 620	**52**

Not 26 Väsentliga händelser efter räkenskapsårets slut
Moderbolaget

En övervägande del av det gods som ShoreLink AB hanterar går med sjöfrakt. ShoreLink ABs arbete med att länka ihop olika transportslag är en viktig del för att skapa nya affärer. Projektlaster till vårt närområde är betydelsefulla för ShoreLink AB. Uppdragens omfattning är emellertid beroende av ett flertal externa faktorer och kan variera över tid. Inför 2026 förväntas omfattning av projektlaster öka och prognosen för de närmaste åren ser gynnsamma ut. I Luleå har vi vunnit den nya koncessionsupphandlingen som börjar gälla från 1 april 2026, med en koncessionstid på åtta år med möjlighet till förlängning upp till tio år.

Not 27 Ställda säkerheter
Moderbolaget

	2025-12-31	2024-12-31
Företagsinteckningar	16 300	16 300
Fastighetsinteckningar	3 550	3 550
	19 850	**19 850**

Not 28 Eventualförpliktelser
Moderbolaget

Inga eventualförpliktelser under 2025 och 2024.

Årsredovisningen beslutades

Piteå

Patrik Bäckström
Ordförande

Magnus Svensson

Anja Johansson

Patric Lundström

Annica de Jong

Kristina Elg Christoffersson

Ulf Degerstedt

Erik Renström
Arbetstagarrepresentant

Victoria Olofsson
Arbetstagarrepresentant

Peter Mörtlund
Verkställande direktör

Vår revisionsberättelse har lämnats

Money Sverige AB

Yvonne Hendler
Auktoriserad revisor

Revisionsberättelse

Till bolagsstämman i ShoreLink AB
Org.nr 556053-7168

Rapport om årsredovisningen och koncernredovisningen

Uttalanden
Vi har utfört en revision av årsredovisningen och koncernredovisningen för ShoreLink AB för räkenskapsåret 2025.

Enligt vår uppfattning har årsredovisningen och koncernredovisningen upprättats i enlighet med årsredovisningslagen och ger en i alla väsentliga avseenden rättvisande bild av moderbolagets och koncernens finansiella ställning per den 2025-12-31 och av dessas finansiella resultat och kassaflöde för året enligt årsredovisningslagen. Förvaltningsberättelsen är förenlig med årsredovisningens och koncernredovisningens övriga delar.

Vi tillstyrker därför att bolagsstämman fastställer resultaträkningen och balansräkningen för moderbolaget och koncernen.

Grund för uttalanden
Vi har utfört revisionen enligt International Standards on Auditing (ISA) och god revisionssed i Sverige. Vårt ansvar enligt dessa standarder beskrivs närmare i avsnittet *Revisorns ansvar*. Vi är oberoende i förhållande till moderbolaget och koncernen enligt god revisorssed i Sverige och har i övrigt fullgjort vårt yrkesetiska ansvar enligt dessa krav.

Vi anser att de revisionsbevis vi har inhämtat är tillräckliga och ändamålsenliga som grund för våra uttalanden.

Styrelsens och verkställande direktörens ansvar
Det är styrelsen och verkställande direktören som har ansvaret för att årsredovisningen och koncernredovisningen upprättas och att de ger en rättvisande bild enligt årsredovisningslagen. Styrelsen och verkställande direktören ansvarar även för den interna kontroll som de bedömer är nödvändig för att upprätta en årsredovisning och koncernredovisning som inte innehåller några väsentliga felaktigheter, vare sig dessa beror på oegentligheter eller misstag.

Vid upprättandet av årsredovisningen och koncernredovisningen ansvarar styrelsen och verkställande direktören för bedömningen av bolagets och koncernens förmåga att fortsätta verksamheten. De upplyser, när så är tillämpligt, om förhållanden som kan påverka förmågan att fortsätta verksamheten och att använda antagandet om fortsatt drift. Antagandet om fortsatt drift tillämpas dock inte om styrelsen och verkställande direktören avser att likvidera bolaget, upphöra med verksamheten eller inte har något realistiskt alternativ till att göra något av detta.

Revisorns ansvar
Våra mål är att uppnå en rimlig grad av säkerhet om huruvida årsredovisningen och koncernredovisningen som helhet inte innehåller några väsentliga felaktigheter, vare sig dessa beror på oegentligheter eller misstag, och att lämna en revisionsberättelse som innehåller våra uttalanden. Rimlig säkerhet är en hög grad av säkerhet, men är ingen garanti för att en revision som utförs enligt ISA och god revisionssed i Sverige alltid kommer att upptäcka en väsentlig felaktighet om en sådan finns. Felaktigheter kan uppstå på grund av oegentligheter eller misstag och anses vara väsentliga om de enskilt eller tillsammans rimligen kan förväntas

Penneo dokumentnyckel: X7QRO-G9PPG-D9FX9-I1GCD-T5TCF-WO2AE

påverka de ekonomiska beslut som användare fattar med grund i årsredovisningen och koncernredovisningen.

Som del av en revision enligt ISA använder vi professionellt omdöme och har en professionellt skeptisk inställning under hela revisionen. Dessutom:

- identifierar och bedömer vi riskerna för väsentliga felaktigheter i årsredovisningen och koncernredovisningen, vare sig dessa beror på oegentligheter eller misstag, utformar och utför granskningsåtgärder bland annat utifrån dessa risker och inhämtar revisionsbevis som är tillräckliga och ändamålsenliga för att utgöra en grund för våra uttalanden. Risken för att inte upptäcka en väsentlig felaktighet till följd av oegentligheter är högre än för en väsentlig felaktighet som beror på misstag, eftersom oegentligheter kan innefatta agerande i maskopi, förfalskning, avsiktliga utelämnanden, felaktig information eller åsidosättande av intern kontroll.

- skaffar vi oss en förståelse av den del av bolagets interna kontroll som har betydelse för vår revision för att utforma granskningsåtgärder som är lämpliga med hänsyn till omständigheterna, men inte för att uttala oss om effektiviteten i den interna kontrollen.

- utvärderar vi lämpligheten i de redovisningsprinciper som används och rimligheten i styrelsens och verkställande direktörens uppskattningar i redovisningen och tillhörande upplysningar.

- drar vi en slutsats om lämpligheten i att styrelsen och verkställande direktören använder antagandet om fortsatt drift vid upprättandet av årsredovisningen och koncernredovisningen. Vi drar också en slutsats, med grund i de inhämtade revisionsbevisen, om huruvida det finns någon väsentlig osäkerhetsfaktor som avser sådana händelser eller förhållanden som kan leda till betydande tvivel om bolagets och koncernens förmåga att fortsätta verksamheten. Om vi drar slutsatsen att det finns en väsentlig osäkerhetsfaktor, måste vi i revisionsberättelsen fästa uppmärksamheten på upplysningarna i årsredovisningen och koncernredovisningen om den väsentliga osäkerhetsfaktorn eller, om sådana upplysningar är otillräckliga, modifiera uttalandet om årsredovisningen och koncernredovisningen. Våra slutsatser baseras på de revisionsbevis som inhämtas fram till datumet för revisionsberättelsen. Dock kan framtida händelser eller förhållanden göra att ett bolag och en koncern inte längre kan fortsätta verksamheten.

- utvärderar vi den övergripande presentationen, strukturen och innehållet i årsredovisningen och koncernredovisningen, däribland upplysningarna, och om årsredovisningen och koncernredovisningen återger de underliggande transaktionerna och händelserna på ett sätt som ger en rättvisande bild.

- inhämtar vi tillräckliga och ändamålsenliga revisionsbevis avseende den finansiella informationen för enheterna eller affärsaktiviteterna inom koncernen för att göra ett uttalande avseende koncernredovisningen. Vi ansvarar för styrning, övervakning och utförande av koncernrevisionen. Vi är ensamt ansvariga för våra uttalanden.

Vi måste informera styrelsen om bland annat revisionens planerade omfattning och inriktning samt tidpunkten för den. Vi måste också informera om betydelsefulla iakttagelser under revisionen, däribland de eventuella betydande brister i den interna kontrollen som vi identifierat.

Rapport om andra krav enligt lagar och andra författningar

Uttalanden

Utöver vår revision av årsredovisningen och koncernredovisningen har vi även utfört en revision av styrelsens och verkställande direktörens förvaltning för ShoreLink AB för räkenskapsåret 2025 samt av förslaget till dispositioner beträffande bolagets vinst eller förlust.

Vi tillstyrker att bolagsstämman disponerar vinsten enligt förslaget i förvaltningsberättelsen och beviljar

Penneo dokumentnyckel: X7QRO-G9PPG-D9FX9-I1GCD-TSTCF-WO2AE

styrelsens ledamöter och verkställande direktören ansvarsfrihet för räkenskapsåret.

Grund för uttalanden
Vi har utfört revisionen enligt god revisionssed i Sverige. Vårt ansvar enligt denna beskrivs närmare i avsnittet Revisorns ansvar. Vi är oberoende i förhållande till moderbolaget och koncernen enligt god revisorssed i Sverige och har i övrigt fullgjort vårt yrkesetiska ansvar enligt dessa krav.

Vi anser att de revisionsbevis vi har inhämtat är tillräckliga och ändamålsenliga som grund för våra uttalanden.

Styrelsens och verkställande direktörens ansvar
Det är styrelsen som har ansvaret för förslaget till dispositioner beträffande bolagets vinst eller förlust. Vid förslag till utdelning innefattar detta bland annat en bedömning av om utdelningen är försvarlig med hänsyn till de krav som bolagets och koncernens verksamhetsart, omfattning och risker ställer på storleken av moderbolagets och koncernens egna kapital, konsolideringsbehov, likviditet och ställning i övrigt.

Styrelsen ansvarar för bolagets organisation och förvaltningen av bolagets angelägenheter. Detta innefattar bland annat att fortlöpande bedöma bolagets och koncernens ekonomiska situation och att tillse att bolagets organisation är utformad så att bokföringen, medelsförvaltningen och bolagets ekonomiska angelägenheter i övrigt kontrolleras på ett betryggande sätt. Verkställande direktören ska sköta den löpande förvaltningen enligt styrelsens riktlinjer och anvisningar och bland annat vidta de åtgärder som är nödvändiga för att bolagets bokföring ska fullgöras i överensstämmelse med lag och för att medelsförvaltningen ska skötas på ett betryggande sätt.

Revisorns ansvar
Vårt mål beträffande revisionen av förvaltningen, och därmed vårt uttalande om ansvarsfrihet, är att inhämta revisionsbevis för att med en rimlig grad av säkerhet kunna bedöma om någon styrelseledamot eller verkställande direktören i något väsentligt avseende:

- företagit någon åtgärd eller gjort sig skyldig till någon försummelse som kan föranleda ersättningsskyldighet mot bolaget, eller

- på något annat sätt handlat i strid med aktiebolagslagen, årsredovisningslagen eller bolagsordningen.

Vårt mål beträffande revisionen av förslaget till dispositioner av bolagets vinst eller förlust, och därmed vårt uttalande om detta, är att med rimlig grad av säkerhet bedöma om förslaget är förenligt med aktiebolagslagen.

Rimlig säkerhet är en hög grad av säkerhet, men ingen garanti för att en revision som utförs enligt god revisionssed i Sverige alltid kommer att upptäcka åtgärder eller försummelser som kan föranleda ersättningsskyldighet mot bolaget, eller att ett förslag till dispositioner av bolagets vinst eller förlust inte är förenligt med aktiebolagslagen.

Som en del av en revision enligt god revisionssed i Sverige använder vi professionellt omdöme och har en professionellt skeptisk inställning under hela revisionen. Granskningen av förvaltningen och förslaget till dispositioner av bolagets vinst eller förlust grundar sig främst på revisionen av räkenskaperna. Vilka tillkommande granskningsåtgärder som utförs baseras på vår professionella bedömning med utgångspunkt i risk och väsentlighet. Det innebär att vi fokuserar granskningen på sådana åtgärder, områden och förhållanden som är väsentliga för verksamheten och där avsteg och överträdelser skulle ha särskild betydelse för bolagets situation. Vi går igenom och prövar fattade beslut, beslutsunderlag, vidtagna åtgärder och andra förhållanden som är relevanta för vårt uttalande om ansvarsfrihet. Som underlag för vårt uttalande om styrelsens förslag till dispositioner beträffande bolagets vinst eller förlust har vi granskat styrelsens motiverade yttrande samt ett urval av underlagen för detta för att kunna bedöma om förslaget är förenligt med aktiebolagslagen.

Penneo dokumentnyckel: X7QRO-G9PPG-D9FX9-I1GCD-TSTCF-WO2AE

§ 128

Uppsikt över verksamheten 2025 i delägda bolaget Arctic Business Incubator AB

Ärendenr 2026/1128-1.4.1.1

Kommunstyrelsens arbetsutskotts förslag till beslut

Kommunstyrelsen beslutar att uttala att bolaget har bedrivit sin verksamhet under 2025 på ett sätt som har varit förenligt med det fastställda kommunala ändamålet och utförts inom ramen för de kommunala befogenheterna.

Sammanfattning av ärendet

Enligt 6 kap. § 9 i kommunallagen ska kommunstyrelsen i årliga beslut för varje delägt kommunalt bolag pröva om den verksamhet som bolaget har bedrivit under föregående kalenderår har varit förenlig med det fastställda kommunala ändamålet och utförts inom ramen för de kommunala befogenheterna. Om kommunstyrelsen finner att så inte är fallet, ska den lämna förslag till kommunfullmäktige om nödvändiga åtgärder.

Bedömningen har gjorts utifrån dokumentation i aktieägaravtal, bolagsordning och ägardirektiv samt bolagets rapportering i form av årsredovisning och styrelsens uttalande rörande verksamhetens överensstämmelse med ägardirektiv och bolagsordning. Även lekmannarevisorernas granskningsrapport utgör underlag för beslutet.

Bolagsordningen anger att bolaget ska bistå entreprenörer och potentiella tillväxtföretag med aktiv och anpassad managementsupport, finansiella, tekniska och kommersiella nätverk, en kreativ tillväxtmiljö ävensom idka därmed förenlig verksamhet. Projekten kan ha uppkommit vid eller i samverkan med Luleå tekniska universitet eller ha koppling till forskning och utbildning inom universitetet eller avse projekt med påtaglig innovativ höjd.

Luleå kommun ägde år 2025 16 procent av bolaget Arctic Business Incubator AB. Aktieägaravtalet som beslutades under år 2023 anger aktieägarnas grundfinansiering. Luleå kommun finansierade bolaget med 1 600 000 kronor under 2025 vilket innebär 19 procent av ägarbidragen till bolaget och 19,9 kronor per invånare. Under 2026 pågår en process att flytta ägarskapet av bolaget från Luleå kommun till Luleå Kommunföretag AB.

Årsredovisningen för år 2025 beskriver att cirka 50 entreprenörer och team har fått stöd under 6-9 månader för att utvärdera och förbättra sina idéer, och därefter kunna göra en kvalificerad bedömning om att starta bolag utifrån affärsidén eller avstå. Utöver detta har Arctic Business stöttat 25 bolag som valts ut utifrån kriterier såsom skalbarhet, innovationshöjd, bidrag till hållbarhet och team. Dessa bolag har under 2025 attraherat 30 mkr i extern finansiering till sina respektive verksamheter.

Under året har Arctic Business även drivit ett antal projekt och sektorsatsningar som kompletterar och stärker kärnverksamheten. Exempel är ESA BIC Sweden och ett uppdrag åt ESA (Europeiska rymdorganisationen) och Rymdstyrelsen och Collab Composites (att attrahera start-ups och SMF -små och medelstora företag) till Piteå Science Park för att lösa industriutmaningar) samt Swedish Space Innovation Cooperation.

Bolaget hade ett positivt resultat efter finansiella poster på 289 tkr, jämfört med negativt resultat på -176 tkr år 2024. Soliditeten är 22,0 procent jämfört med 21,8 procent föregående år.

Kommunstyrelseförvaltningen har föreslagit kommunstyrelsen besluta att uttala att bolaget har bedrivit sin verksamhet under 2025 på ett sätt som har varit förenligt med det fastställda kommunala ändamålet och utförts inom ramen för de kommunala befogenheterna.

Sammanträdet
Kommunstyrelseförvaltningen föredrar ärendet.

Beslutsgång
Ordföranden ställer kommunstyrelseförvaltningens förslag under proposition och finner att arbetsutskottet bifaller förslaget.

Dialog
Dialog har förts inom kommunstyrelseförvaltningen.

Beslutsunderlag
- Årsredovisning för Arctic Business Incubator AB räkenskapsåret 2025, KLF Hid: 2026.7734
- Revisionsberättelse Arctic Business Incubator AB 2025, KLF Hid: 2026.7733
- Kommunstyrelseförvaltningens förslag till beslut gällande uppsikt över verksamheten 2025 i delägda bolaget Arctic Business Incubator AB, KLF Hid: 2026.8355

Årsredovisning

för

Arctic Business Incubator AB

556668-3198

Räkenskapsåret

2025

Styrelsen och verkställande direktören för Arctic Business Incubator AB avger följande årsredovisning för räkenskapsåret 2025.

Årsredovisningen är upprättad i svenska kronor, SEK. Om inte annat särskilt anges, redovisas alla belopp i hela kronor (kr). Uppgifter inom parentes avser föregående år.

Förvaltningsberättelse

Verksamheten

Arctic Business Incubator AB är Sveriges nordligaste inkubator och verkar från Skellefteå i söder till Kiruna i norr. Bolagets uppgift är att utveckla entreprenörer och deras affärsidéer till lönsamma, långsiktiga, internationella och hållbara tillväxtbolag som i sin tur genererar exportintäkter och arbetstillfällen i regionen. Bolaget verkar också för att öka regionens attraktionskraft genom att skapa kvalificerade arbetstillfällen och stärka viljan att etablera bolag här.

Under 2025 har Arctic Business mött cirka 165 innovatörer och entreprenörer i Norr- och Västerbotten, samt en växande andel nationella och internationella entreprenörer. Det osäkra omvärldsläget, den svaga ekonomiska utvecklingen och minskad tillgång på riskvilligt kapital i Sverige gör att det tar längre tid än tidigare år för idéer att utvecklas till nya bolag.

Cirka 50 entreprenörer och team har fått stöd under 6–9 månader för att utvärdera och förbättra sina idéer, och därefter kunna göra en kvalificerad bedömning om att starta bolag utifrån affärsidén eller avstå. Utöver detta har Arctic Business stöttat 25 bolag som valts ut utifrån kriterier såsom skalbarhet, innovationshöjd, bidrag till hållbarhet och team. Dessa bolag har under 2025 attraherat 30 MSEK i extern finansiering till sina respektive verksamheter.

Under året har Arctic Business även drivit ett antal projekt och sektorsatsningar som kompletterar och stärker kärnverksamheten. Exempel är ESA BIC Sweden – ett uppdrag åt ESA (Europeiska rymdorganisationen) och Rymdstyrelsen – Collab Composites (att attrahera startups och SMF – små och medelstora företag – till Piteå Science Park för att lösa industriutmaningar) samt Swedish Space Innovation Cooperation.

Från den 1 februari 2025 till den 1 december 2025 har Peter Ericson varit tillförordnad VD under tiden som ordinarie VD Jens Lundström varit tjänstledig för att med stipendium från Marianne & Marcus Wallenbergs stiftelse verka från Nordic Innovation House i Palo Alto.

Arctic Business förvaltar tre affärsängelbolag: Arctic Ventures Ett AB (fullinvesterat och där innehav nu börjar avyttras), Arctic Ventures Två AB (fullinvesterat) och Arctic Ventures Tre AB, som under året investerar i inkubatorbolag.

Hållbarhetsarbete

Arctic Business hållbarhetsarbete genomförs på två nivåer, först inom den egna verksamheten och sen genom de innovatörer och bolag som Arctic Business stöttar. På båda nivåerna prioriteras social- och ekonomisk hållbarhet genom att mäta och sätta mål på olika nyckeltal som bidrar till utveckling både ekonomiskt och socialt. Självklart betonas även vikten av ekologisk hållbarhet och både Arctic Business och dess bolag, som alla är väldigt små och i olika branscher, ska följa gällande lagstiftning inom detta, och genom sin verksamhet och erbjudande undvika att påverka miljön negativt. Hållbarhetsarbete och arbete med målsättning är en löpande del i rådgivning och uppföljning mot alla startups.

Ekonomisk hållbarhet

Genom Arctic Business grunduppdrag bidrar vi till ekonomisk hållbarhet för samhället. Grunduppdraget är att stötta innovativa och långsiktigt hållbara startups genom att utveckla och stötta hållbara affärsmodeller, attrahera finansiering till bolagen och påvisa konkurrensfördelar. För att mäta effekt och sätta mål använder Arctic Business nyckeltal för bransch, antal anställda, antal sysselsatta samt statliga och kommunala intäkter som bolagen genererar.

Social hållbarhet

Arctic Business är öppet och stöttande för idéer och innovatörer i tidiga skeenden med ett brett och inkluderande bemötande och sökande. För de bolag som sedan blir utvalda till inkubatorn så sätts stora resurser in på att bygga kompletta och diversifierade team. För att mäta och säkerställa effekt använder Arctic Business nyckeltal för att följa upp ursprung till affärsidén, sammansättningen avseende kön och nationalitet, i både grundarteam, ledningsgrupp och styrelse i alla bolag.

Ekologisk hållbarhet

Runt ekologisk hållbarhet har Arctic Business en relevant intern policy runt resande och förhållningssätt till detta. Till våra bolag så informerar vi och jobbar med att de kan förstå och följa gällande regler och lagstiftning som i Sverige är mycket bra och omfattande inom detta område.

Planer framåt

Under 2026 kommer Arctic Business att jobba fokuserat med att fortsätta öka inflödet av innovatörer och entreprenörer, då främst ur LTU och runt deep-tech men även ur de riktade projekt och sektorsatsningar som vi driver under året (främst rymd och Collab, både nationellt och internationellt). Verksamheten kommer även etableras och startas i Kiruna.

Företaget har sitt säte i Luleå.

Flerårsöversikt (Tkr)	**2025**	**2024**	**2023**	**2022**	**2021**
Summa övriga rörelseintäkter	18 735	17 246	18 552	17 938	17 510
Resultat efter finansiella poster	289	-176	67	-56	2 321
Soliditet (%)	22,0	21,8	21,4	24,3	32,2
Nettoomsättning	2 317	1 872	1 520	1 319	1 148

Förändringar i eget kapital

	Aktie-kapital	Balanserat resultat	Årets resultat	Totalt
Belopp vid årets ingång	100 000	3 090 777	3 766	**3 194 543**
Disposition enligt beslut av årsstämman:				
Balanseras i ny räkning		3 766	-3 766	**0**
Årets resultat			289 272	**289 272**
Belopp vid årets utgång	**100 000**	**3 094 543**	**289 272**	**3 483 815**

Resultatdisposition

Styrelsen föreslår att till förfogande stående vinstmedel (kronor):

balanserad vinst	3 094 544
årets vinst	289 272
	3 383 816
disponeras så att	
i ny räkning överföres	3 383 816
	3 383 816

Företagets resultat och ställning i övrigt framgår av efterföljande resultat- och balansräkning med noter.

Resultaträkning

	Not	2025-01-01 -2025-12-31	2024-01-01 -2024-12-31
Rörelseintäkter, lagerförändringar m. m.			
Nettoomsättning		2 317 409	1 871 706
Övriga rörelseintäkter	2	18 734 772	17 246 311
Summa rörelseintäkter, lagerförändringar m.m.		**21 052 181**	**19 118 017**
Rörelsekostnader			
Övriga externa kostnader		-6 214 298	-7 881 801
Personalkostnader	3	-14 563 339	-11 541 163
Av- och nedskrivningar av materiella och immateriella anläggningstillgångar		-35 265	-31 267
Övriga rörelsekostnader		-31 960	-24 728
Summa rörelsekostnader		**-20 844 862**	**-19 478 959**
Rörelseresultat		**207 319**	**-360 942**
Finansiella poster			
Övriga ränteintäkter och liknande resultatposter		188 100	205 246
Nedskrivningar av finansiella anläggningstillgångar och kortfristiga placeringar		-14 104	-20 406
Räntekostnader och liknande resultatposter		-855	-236
Summa finansiella poster		**173 141**	**184 604**
Resultat efter finansiella poster		**380 460**	**-176 338**
Bokslutsdispositioner			
Förändring av periodiseringsfonder		-55 000	300 000
Summa bokslutsdispositioner		**-55 000**	**300 000**
Resultat före skatt		**325 460**	**123 662**
Skatter			
Skatt på årets resultat		-36 188	-119 896
Årets resultat		**289 272**	**3 766**

Balansräkning

	Not	2025-12-31	2024-12-31
TILLGÅNGAR			
Anläggningstillgångar			
Materiella anläggningstillgångar			
Inventarier, verktyg och installationer	4	37 694	72 958
Summa materiella anläggningstillgångar		**37 694**	**72 958**
Finansiella anläggningstillgångar			
Andelar i koncernföretag	5	230 665	244 769
Summa finansiella anläggningstillgångar		**230 665**	**244 769**
Summa anläggningstillgångar		**268 359**	**317 727**
Omsättningstillgångar			
Kortfristiga fordringar			
Kundfordringar		1 290 454	442 504
Fordringar hos intresseföretag och gemensamt styrda företag		230 520	183 454
Övriga fordringar		668 460	721 061
Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter		1 327 622	1 979 813
Summa kortfristiga fordringar		**3 517 056**	**3 326 832**
Kassa och bank			
Kassa och bank		13 002 015	11 931 284
Summa kassa och bank		**13 002 015**	**11 931 284**
Summa omsättningstillgångar		**16 519 071**	**15 258 116**
SUMMA TILLGÅNGAR		**16 787 430**	**15 575 843**

Balansräkning

	Not	2025-12-31	2024-12-31
EGET KAPITAL OCH SKULDER			
Eget kapital			
Bundet eget kapital			
Aktiekapital		100 000	100 000
Summa bundet eget kapital		**100 000**	**100 000**
Fritt eget kapital			
Balanserat resultat		3 094 544	3 090 777
Årets resultat		289 272	3 766
Summa fritt eget kapital		**3 383 816**	**3 094 543**
Summa eget kapital		**3 483 816**	**3 194 543**
Obeskattade reserver			
Periodiseringsfonder	6	245 000	190 000
Summa obeskattade reserver		**245 000**	**190 000**
Kortfristiga skulder			
Leverantörsskulder		1 214 495	1 985 040
Övriga skulder		5 883 799	6 290 819
Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter	7	5 960 320	3 915 441
Summa kortfristiga skulder		**13 058 614**	**12 191 300**
SUMMA EGET KAPITAL OCH SKULDER		**16 787 430**	**15 575 843**

Noter

Not 1 Redovisningsprinciper

Allmänna upplysningar
Årsredovisningen är upprättad i enlighet med årsredovisningslagen och Bokföringsnämndens allmänna råd (BFNAR 2016:10) om årsredovisning i mindre företag.

Avskrivning
Inventarier kopplade till projekt har skrivits av på ett år.

Materiella anläggningstillgångar

Inventarier, verktyg och installationer	20%	5år

Nyckeltalsdefinitioner
Soliditet = Justerat eget kapital / Totalt kapital
Kommentar: Justerat eget kapital beräknas som eget kapital plus 79,4 % av obeskattade reserver.

Not 2 Övriga rörelseintäkter

	2025	**2024**
Driftsbidrag	13 050 000	13 300 000
Projektintäkter	4 223 226	2 474 468
Övriga ersättningar och intäkter	1 461 546	1 471 843
	18 734 772	**17 246 311**

Not 3 Medelantalet anställda

	2025	**2024**
Medelantalet anställda	14	11

Not 4 Inventarier, verktyg och installationer

	2025-12-31	**2024-12-31**
Ingående anskaffningsvärden	410 584	410 584
Inköp	107 358	0
Försäljningar/utrangeringar	-107 358	0
Utgående ackumulerade anskaffningsvärden	**410 584**	**410 584**
Ingående avskrivningar	-337 625	-306 358
Försäljningar/utrangeringar	0	0
Årets avskrivningar	-35 265	-31 268
Utgående ackumulerade avskrivningar	**-372 890**	**-337 626**
Utgående redovisat värde	**37 694**	**72 958**

Not 5 Andelar i koncernföretag

	2025-12-31	2024-12-31
Ingående anskaffningsvärden	350 000	150 000
Aktieägartillskott	0	200 000
Utgående ackumulerade anskaffningsvärden	**350 000**	**350 000**
Ingående nedskrivningar	-105 231	-84 825
Årets nedskrivningar	-14 104	-20 406
Utgående ackumulerade nedskrivningar	**-119 335**	**-105 231**
Utgående redovisat värde	**230 665**	**244 769**

Not 6 Obeskattade reserver

	2025-12-31	2024-12-31
Beskattningsår 2021	190 000	190 000
Beskattningsår 2025	55 000	0
	245 000	**190 000**
Skatteeffekt av schablonränta på periodiseringsfond	1 978	2 645

Not 7 Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter

	2025-12-31	2024-12-31
Upplupna arvoden och löner	1 846 957	1 431 312
Upplupna sociala avgifter på arvoden och löner	566 541	432 637
Förutbetalda intäkter	3 384 099	2 011 492
Upplupna kostnader	162 723	40 000
	5 960 320	**3 915 441**

Not 8 Ställda säkerheter

Ställda säkerheter	Inga	Inga
Eventualförpliktelser	Inga	Inga

Årsredovisningen beslutades den 19 februari 2026

Luleå

Underskriven den dag som framgår av min elektroniska underskrift

Lars-Olov Söderström
Ordförande

Gry Holmgren Hafskjold

Karin Holmqvist

Helena Eriksson

Per Gustafsson

Jens Lundström
Verkställande direktör

Min revisionsberättelse har lämnats den dag som framgår av min elektroniska underskrift

Hans Öystilä
Auktoriserad revisor

Revisionsberättelse

Till bolagsstämman i Arctic Business Incubator AB, org.nr 556668-3198

Rapport om årsredovisningen

Uttalanden
Jag har utfört en revision av årsredovisningen för Arctic Business Incubator AB för år 2025.

Enligt min uppfattning har årsredovisningen upprättats i enlighet med årsredovisningslagen och ger en i alla väsentliga avseenden rättvisande bild av Arctic Business Incubator ABs finansiella ställning per den 31 december 2025 och av dess finansiella resultat för året enligt årsredovisningslagen. Förvaltningsberättelsen är förenlig med årsredovisningens övriga delar.

Jag tillstyrker därför att bolagsstämman fastställer resultaträkningen och balansräkningen.

Grund för uttalanden
Jag har utfört revisionen enligt International Standards on Auditing (ISA) och god revisionssed i Sverige. Mitt ansvar enligt dessa standarder beskrivs närmare i avsnittet *Revisorns ansvar*. Jag är oberoende i förhållande till Arctic Business Incubator AB enligt god revisorssed i Sverige och har i övrigt fullgjort mitt yrkesetiska ansvar enligt dessa krav.

Jag anser att de revisionsbevis jag har inhämtat är tillräckliga och ändamålsenliga som grund för mina uttalanden.

Styrelsens och verkställande direktörens ansvar
Det är styrelsen och verkställande direktören som har ansvaret för att årsredovisningen upprättas och att den ger en rättvisande bild enligt årsredovisningslagen. Styrelsen och verkställande direktören ansvarar även för den interna kontroll som de bedömer är nödvändig för att upprätta en årsredovisning som inte innehåller några väsentliga felaktigheter, vare sig dessa beror på oegentligheter eller misstag.

Vid upprättandet av årsredovisningen ansvarar styrelsen och verkställande direktören för bedömningen av bolagets förmåga att fortsätta verksamheten. De upplyser, när så är tillämpligt, om förhållanden som kan påverka förmågan att fortsätta verksamheten och att använda antagandet om fortsatt drift. Antagandet om fortsatt drift tillämpas dock inte om beslut har fattats om att avveckla verksamheten.

Revisorns ansvar
Mina mål är att uppnå en rimlig grad av säkerhet om huruvida årsredovisningen som helhet inte innehåller några väsentliga felaktigheter, vare sig dessa beror på oegentligheter eller misstag, och att lämna en revisionsberättelse som innehåller mina uttalanden. Rimlig säkerhet är en hög grad av säkerhet, men är ingen garanti för att en revision som utförs enligt ISA och god revisionssed i Sverige alltid kommer att upptäcka en väsentlig felaktighet om en sådan finns. Felaktigheter kan uppstå på grund av oegentligheter eller misstag och anses vara väsentliga om de enskilt eller tillsammans rimligen kan förväntas påverka de ekonomiska beslut som användare fattar med grund i årsredovisningen.

Som del av en revision enligt ISA använder jag professionellt omdöme och har en professionellt skeptisk inställning under hela revisionen. Dessutom:

- identifierar och bedömer jag riskerna för väsentliga felaktigheter i årsredovisningen, vare sig dessa beror på oegentligheter eller misstag, utformar och utför granskningsåtgärder bland annat utifrån dessa risker och inhämtar revisionsbevis som är tillräckliga och ändamålsenliga för att utgöra en grund för mina uttalanden. Risken för att inte upptäcka en väsentlig felaktighet till följd av oegentligheter är högre än för en väsentlig felaktighet som beror på misstag, eftersom oegentligheter kan innefatta agerande i maskopi, förfalskning, avsiktliga utelämnanden, felaktig information eller åsidosättande av intern kontroll.

- skaffar jag mig en förståelse av den del av bolagets interna kontroll som har betydelse för min revision för att utforma granskningsåtgärder som är lämpliga med hänsyn till omständigheterna, men inte för att uttala mig om effektiviteten i den interna kontrollen.
- utvärderar jag lämpligheten i de redovisningsprinciper som används och rimligheten i styrelsens och verkställande direktörens uppskattningar i redovisningen och tillhörande upplysningar.
- drar jag en slutsats om lämpligheten i att styrelsen och verkställande direktören använder antagandet om fortsatt drift vid upprättandet av årsredovisningen. Jag drar också en slutsats, med grund i de inhämtade revisionsbevisen, om huruvida det finns någon väsentlig osäkerhetsfaktor som avser sådana händelser eller förhållanden som kan leda till betydande tvivel om bolagets förmåga att fortsätta verksamheten. Om jag drar slutsatsen att det finns en väsentlig osäkerhetsfaktor, måste jag i revisionsberättelsen fästa uppmärksamheten på upplysningarna i årsredovisningen om den väsentliga osäkerhetsfaktorn eller, om sådana upplysningar är otillräckliga, modifiera uttalandet om årsredovisningen. Mina slutsatser baseras på de revisionsbevis som inhämtas fram till datumet för revisionsberättelsen. Dock kan framtida händelser eller förhållanden göra att ett bolag inte längre kan fortsätta verksamheten.
- utvärderar jag den övergripande presentationen, strukturen och innehållet i årsredovisningen, däribland upplysningarna, och om årsredovisningen återger de underliggande transaktionerna och händelserna på ett sätt som ger en rättvisande bild.

Jag måste informera styrelsen om bland annat revisionens planerade omfattning och inriktning samt tidpunkten för den. Jag måste också informera om betydelsefulla iakttagelser under revisionen, däribland de eventuella betydande brister i den interna kontrollen som jag identifierat.

Rapport om andra krav enligt lagar och andra författningar

Uttalanden
Utöver min revision av årsredovisningen har jag även utfört en revision av styrelsens och verkställande direktörens förvaltning för Arctic Business Incubator AB för år 2025 samt av förslaget till dispositioner beträffande bolagets vinst eller förlust.

Jag tillstyrker att bolagsstämman disponerar vinsten enligt förslaget i förvaltningsberättelsen och beviljar styrelsens ledamöter och verkställande direktörer ansvarsfrihet för räkenskapsåret.

Grund för uttalanden
Jag har utfört revisionen enligt god revisionssed i Sverige. Mitt ansvar enligt denna beskrivs närmare i avsnittet *Revisorns ansvar*. Jag är oberoende i förhållande till Arctic Business Incubator AB enligt god revisorssed i Sverige och har i övrigt fullgjort mitt yrkesetiska ansvar enligt dessa krav.

Jag anser att de revisionsbevis jag har inhämtat är tillräckliga och ändamålsenliga som grund för mina uttalanden.

Styrelsens och verkställande direktörens ansvar
Det är styrelsen som har ansvaret för förslaget till dispositioner beträffande bolagets vinst eller förlust. Vid förslag till utdelning innefattar detta bland annat en bedömning av om utdelningen är försvarlig med hänsyn till de krav som bolagets verksamhetsart, omfattning och risker ställer på storleken av bolagets egna kapital, konsolideringsbehov, likviditet och ställning i övrigt.

Styrelsen ansvarar för bolagets organisation och förvaltningen av bolagets angelägenheter. Detta innefattar bland annat att fortlöpande bedöma bolagets ekonomiska situation och att tillse att bolagets organisation är utformad så att bokföringen, medelsförvaltningen och bolagets ekonomiska angelägenheter i övrigt kontrolleras på ett betryggande sätt. Verkställande direktören ska sköta den löpande förvaltningen enligt styrelsens riktlinjer och anvisningar och bland annat vidta de åtgärder som är nödvändiga för att bolagets bokföring ska fullgöras i överensstämmelse med lag och för att medelsförvaltningen ska skötas på ett betryggande sätt.

Revisorns ansvar
Mitt mål beträffande revisionen av förvaltningen, och därmed mitt uttalande om ansvarsfrihet, är att inhämta revisionsbevis för att med en rimlig grad av säkerhet kunna bedöma om någon styrelseledamot eller verkställande direktör i något väsentligt avseende:

- företagit någon åtgärd eller gjort sig skyldig till någon försummelse som kan föranleda ersättningsskyldighet mot bolaget, eller
- på något annat sätt handlat i strid med aktiebolagslagen, årsredovisningslagen eller bolagsordningen.

Mitt mål beträffande revisionen av förslaget till dispositioner av bolagets vinst eller förlust, och därmed mitt uttalande om detta, är att med rimlig grad av säkerhet bedöma om förslaget är förenligt med aktiebolagslagen.

Rimlig säkerhet är en hög grad av säkerhet, men ingen garanti för att en revision som utförs enligt god revisionssed i Sverige alltid kommer att upptäcka åtgärder eller försummelser som kan föranleda ersättningsskyldighet mot bolaget, eller att ett förslag till dispositioner av bolagets vinst eller förlust inte är förenligt med aktiebolagslagen.

Som en del av en revision enligt god revisionssed i Sverige använder jag professionellt omdöme och har en professionellt skeptisk inställning under hela revisionen. Granskningen av förvaltningen och förslaget till dispositioner av bolagets vinst eller förlust grundar sig främst på revisionen av räkenskaperna. Vilka tillkommande granskningsåtgärder som utförs baseras på min professionella bedömning med utgångspunkt i risk och väsentlighet. Det innebär att jag fokuserar granskningen på sådana åtgärder, områden och förhållanden som är väsentliga för verksamheten och där avsteg och överträdelser skulle ha särskild betydelse för bolagets situation. Jag går igenom och prövar fattade beslut, beslutsunderlag, vidtagna åtgärder och andra förhållanden som är relevanta för mitt uttalande om ansvarsfrihet. Som underlag för mitt uttalande om styrelsens förslag till dispositioner beträffande bolagets vinst eller förlust har jag granskat om förslaget är förenligt med aktiebolagslagen.

Luleå den

Hans Öystilä
Auktoriserad revisor

§ 129

Uppsikt över verksamheten 2025 i delägda bolaget BD Pop AB

Ärendenr 2026/1129-1.4.1.1

Kommunstyrelsens arbetsutskotts förslag till beslut

Kommunstyrelsen beslutar att uttala att bolaget har bedrivit sin verksamhet under 2025 på ett sätt som har varit förenligt med det fastställda kommunala ändamålet och utförts inom ramen för de kommunala befogenheterna.

Sammanfattning av ärendet

Enligt 6 kap. § 9 i kommunallagen ska kommunstyrelsen i årliga beslut för varje delägt kommunalt bolag pröva om den verksamhet som bolaget har bedrivit under föregående kalenderår har varit förenlig med det fastställda kommunala ändamålet och utförts inom ramen för de kommunala befogenheterna. Om kommunstyrelsen finner att så inte är fallet, ska den lämna förslag till kommunfullmäktige om nödvändiga åtgärder.

Bedömningen har gjorts utifrån dokument för styrning, uppföljning och uppsikt över de kommunala bolagen såsom aktieägaravtal, bolagsordning, ägardirektiv och andra styrdokument.

Bolagets rapportering i form av årsredovisning, uppföljning av ägardirektiv per hel- och halvår samt lekmannarevisionens rapport har gett underlag för bedömningen.

Luleå kommun äger 20 procent av BD Pop AB. Aktieägaravtalet anger att kommunerna ska ge aktieägartillskott med minst 6 kronor per invånare. Luleå kommun finansierade bolaget 2025 med totalt 880 000 kr vilket ger 11 kr per invånare.

Under 2025 rekryterades en ny VD för bolaget. Bolaget har under året haft igång 13 samproduktioner, bland andra Malin Verheij, Sara Wohlin Zerpe, Yet Strangers, Petter Alatalo och Vera Vinter. Under året genomfördes även den första omgången av tre i projektet Equalizer Music Network som vänder sig till kvinnor och icke-binära i Norrbotten. Under projektet kommer 27 kvinnliga musiker mellan 16-35 år i Norrbotten ha stärkts med kunskap, nätverk och kontaktytor. Målet är att musikbranschen i Norrbotten ska bli mer jämställd.

Nytt ägardirektiv antogs på årsstämman 2025 med mindre justeringar.

Bolaget hade ett negativt resultat efter finansiella poster på -109 tkr (-358 tkr 2024).

Soliditeten var 45 % 2025 (58 % 2024).

Kommunstyrelseförvaltningen har föreslagit kommunstyrelsen besluta att uttala att bolaget har bedrivit sin verksamhet under 2025 på ett sätt som har varit förenligt med det fastställda kommunala ändamålet och utförts inom ramen för de kommunala befogenheterna.

Sammanträdet
Kommunstyrelseförvaltningen föredrar ärendet.

Beslutsgång
Ordföranden ställer utskottets förslag under proposition och finner att kommunstyrelsen bifaller förslaget.

Dialog
Dialog har förts inom kommunstyrelseförvaltningen.

Beslutsunderlag
- Årsredovisning och Revisionsberättelse 2025 BD Pop AB, KLF Hid: 2026.7737
- Granskningsrapport 2025 BD Pop AB, KLF Hid: 2026.7736
- Uttalande från företagsledningen BD Pop AB 2025, KLF Hid: 2026.7735
- Kommunstyrelseförvaltningens förslag till beslut gällande uppsikt över verksamheten 2025 i delägda bolaget BD Pop AB, KLF Hid: 2026.8356

Årsredovisning

BD Pop AB

556841-3438

Styrelsen avger följande årsredovisning för
räkenskapsåret 2025-01-01 - 2025-12-31.

Om inte annat särskilt anges, redovisas alla belopp i hela kronor (sek).

INNEHÅLLSFÖRTECKNING SIDA

- Förvaltningsberättelse	2 - 3
- Resultaträkning	4
- Balansräkning	5 - 6
- Noter	7 - 8
- Underskrifter	8

Electronically signed / Sähköisesti allekirjoitettu / Elektroniskt signerats / Elektronisk signert / Elektronisk underskrevet
https://sign.visma.net/en/document-check/0eafc3a4-cd4f-4d70-b65f-8c081d7490d8

visma sign
www.vismasign.com

FÖRVALTNINGSBERÄTTELSE

VERKSAMHETEN

Allmänt om verksamheten
BD Pop AB är ett utvecklingsbolag för populärmusik i syfte att stödja talanger, stärka den regionala musikbranschen och stimulera tillväxten av kreativa näringar.

Bolaget styrs genom ägardirektiv till styrelsen och finansieras i huvudsak med aktieägartillskott (driftbidrag). 2025 var bolagets femtonde verksamhetsår. Verksamheten har bedrivits med fem anställda samt köpta tjänster för ekonomi/administration, projektledning och del av året extern interims VD. Bolaget ägs av Region Norrbotten och åtta av länets kommuner, Boden, Jokkmokk, Luleå, Pajala, Piteå, Älvsbyn, Överkalix och Övertorneå.

Företaget har sitt säte i Luleå.

Väsentliga händelser under räkenskapsåret
Under året rekryterades en ny VD för bolaget som sedan 1/7-2025 är på plats på heltid. En ny popkonsulent har även rekryterats som börjar 1/1-2026.

Som ett led i att bolaget jobbat mer med labeln DigiNorth har även utvecklingen av det interna PR-arbetet för artister och band prioriterats under 2025.

Bolaget har under året haft igång 13 samproduktioner, bland andra Malin Verheij, Sara Wohlin Zerpe, Yet Strangers, Petter Alatalo och Vera Vinter.

Projektet "Let's Create Music" i samverkan med LTU är inne i sin avslutande period. Tack vare projektet har EU medel tillförts regionen. Under 2025 genomfördes flertalet både digitala och fysiska låtskrivningscamps med över 40 låtskrivare från Norr- och Västerbotten tillsammans med låtskrivare från hela världen.

Under året genomfördes även den första omgången av tre i projektet Equalizer Music Network som vänder sig till kvinnor och icke-binära i Norrbotten. Under projektet kommer 27 kvinnliga musiker mellan 16-35 år i Norrbotten ha stärkts med kunskap, nätverk och kontaktytor. Målet är att musikbranschen i Norrbotten ska bli mer jämställd.

Studion har nyttjats 246 dagar.

FLERÅRSÖVERSIKT

	2501-2512	**2401-2412**	**2301-2312**	**2201-2212**
Nettoomsättning	160 476	145 215	273 779	415 954
Resultat efter finansiella poster	-108 937	-357 781	614 189	207 157
Soliditet %	45	58	61	59

Electronically signed / Sähköisesti allekirjoitettu / Elektroniskt signerats / Elektronisk signert / Elektronisk underskrevet
https://sign.visma.net/en/document-check/0eafc3a4-cd4f-4d70-b65f-8c081d7490d8

visma sign
www.vismasign.com

FÖRÄNDRINGAR I EGET KAPITAL

	Aktiekapital	**Balanserat resultat**	**Årets resultat**	**Totalt**
Belopp vid årets ingång	400 000	1 156 993	-120 212	**1 436 781**
Resultatdisposition enligt bolagsstämman				
Balanseras i ny räkning		-120 212	120 212	**0**
Årets resultat			65 743	**65 743**
Belopp vid årets utgång	**400 000**	**1 036 781**	**65 743**	**1 502 524**

RESULTATDISPOSITION

Till årsstämmans förfogande står följande medel:	
Balanserat resultat	1 036 781
Årets resultat	65 743
Summa	*1 102 524*
Styrelsen föreslår att medlen disponeras enligt följande:	
Balanseras i ny räkning	1 102 524
Summa	*1 102 524*

Electronically signed / Sähköisesti allekirjoitettu / Elektroniskt signerats / Elektronisk signert / Elektronisk underskrevet
https://sign.visma.net/en/document-check/0eafc3a4-cd4f-4d70-b65f-8c081d7490d8

visma sign
www.vismasign.com

RESULTATRÄKNING

1

		2025-01-01 2025-12-31	2024-01-01 2024-12-31
Rörelseintäkter, lagerförändringar m.m.			
Nettoomsättning		160 476	145 215
Övriga rörelseintäkter	2	7 001 893	5 173 415
Summa rörelseintäkter, lagerförändringar m.m.		**7 162 369**	**5 318 630**
Rörelsekostnader			
Övriga externa kostnader		-3 763 068	-3 513 815
Personalkostnader	3	-3 491 919	-2 161 985
Av- och nedskrivningar av materiella och immateriella anläggningstillgångar		-29 208	-40 152
Övriga rörelsekostnader		-260	–
Summa rörelsekostnader		**-7 284 455**	**-5 715 952**
Rörelseresultat		***-122 086***	***-397 322***
Finansiella poster			
Övriga ränteintäkter och liknande resultatposter		14 781	39 630
Räntekostnader och liknande resultatposter		-1 632	-89
Summa finansiella poster		**13 149**	**39 541**
Resultat efter finansiella poster		***-108 937***	***-357 781***
Bokslutsdispositioner			
Förändring av periodiseringsfonder		179 968	226 625
Förändring av överavskrivningar		–	10 944
Summa bokslutsdispositioner		**179 968**	**237 569**
Resultat före skatt		***71 031***	***-120 212***
Skatter			
Skatt på årets resultat		-5 288	–
Årets resultat		***65 743***	***-120 212***

Electronically signed / Sähköisesti allekirjoitettu / Elektroniskt signerats / Elektronisk signert / Elektronisk underskrevet
https://sign.visma.net/en/document-check/0eafc3a4-cd4f-4d70-b65f-8c081d7490d8

visma sign
www.vismasign.com

BALANSRÄKNING 1

		2025-12-31	2024-12-31
TILLGÅNGAR			
Anläggningstillgångar			
Materiella anläggningstillgångar			
Inventarier, verktyg och installationer	4	0	0
Förbättringsutgifter på annans fastighet	5	130 998	160 206
Summa materiella anläggningstillgångar		*130 998*	*160 206*
Summa anläggningstillgångar		**130 998**	**160 206**
Omsättningstillgångar			
Kortfristiga fordringar			
Övriga fordringar		257 180	172 943
Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter		687 401	294 644
Summa kortfristiga fordringar		*944 581*	*467 587*
Kassa och bank			
Kassa och bank		2 295 004	2 091 450
Summa kassa och bank		*2 295 004*	*2 091 450*
Summa omsättningstillgångar		**3 239 585**	**2 559 037**
SUMMA TILLGÅNGAR		**3 370 583**	**2 719 243**

Electronically signed / Sähköisesti allekirjoitettu / Elektroniskt signerats / Elektronisk signert / Elektronisk underskrevet
https://sign.visma.net/en/document-check/0eafc3a4-cd4f-4d70-b65f-8c081d7490d8

visma sign
www.vismasign.com

	2025-12-31	2024-12-31
EGET KAPITAL OCH SKULDER		
Eget kapital		
Bundet eget kapital		
Aktiekapital	400 000	400 000
Summa bundet eget kapital	*400 000*	*400 000*
Fritt eget kapital		
Balanserat resultat	1 036 781	1 156 993
Årets resultat	65 743	-120 212
Summa fritt eget kapital	*1 102 524*	*1 036 781*
Summa eget kapital	**1 502 524**	**1 436 781**
Obeskattade reserver		
Periodiseringsfonder	–	179 968
Summa obeskattade reserver	**–**	**179 968**
Kortfristiga skulder		
Leverantörsskulder	317 989	285 386
Skatteskulder	–	58 020
Övriga skulder	631 574	137 435
Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter	918 496	621 653
Summa kortfristiga skulder	**1 868 059**	**1 102 494**
SUMMA EGET KAPITAL OCH SKULDER	**3 370 583**	**2 719 243**

Electronically signed / Sähköisesti allekirjoitettu / Elektroniskt signerats / Elektronisk signert / Elektronisk underskrevet
https://sign.visma.net/en/document-check/0eafc3a4-cd4f-4d70-b65f-8c081d7490d8

visma sign
www.vismasign.com

NOTER

Not 1 Redovisningsprinciper

Enligt BFNAR 2016:10
Årsredovisningen har upprättats enligt årsredovisningslagen och BFNAR 2016:10 Årsredovisning i mindre företag (K2).

Materiella anläggningstillgångar
Nedan finns nyttjandeperioderna angivna för företagets materiella anläggningstillgångar.

	Procent	*År*
Förbättringsutgifter på annans fastighet	5	20

Nyckeltalsdefinitioner
Nedan definieras nyckeltalen i förvaltningsberättelsens flerårsöversikt.

Soliditet = Justerat eget kapital / Totalt kapital
Kommentar: Justerat eget kapital beräknas som eget kapital plus 79,4 % av obeskattade reserver.

Not 2 Övriga rörelseintäkter

	2025	2024
Kommunala bidrag	1 552 891	1 551 425
Bidrag från Region Norrbotten	3 618 500	3 618 500
Projektbidrag	1 827 393	2 361
Övrigt	3 109	1 129
SUMMA	7 001 893	5 173 415

Not 3 Medelantalet anställda

	2025	2024
Medelantalet anställda	5	4

Not 4 Inventarier, verktyg och installationer

	2025-12-31	2024-12-31
Ingående anskaffningsvärden	937 032	937 032
Utgående anskaffningsvärden	937 032	937 032
Ingående avskrivningar	-937 032	-926 089
Förändringar av avskrivningar		
Årets avskrivningar	–	-10 943
Utgående avskrivningar	-937 032	-937 032
Redovisat värde	**0**	**0**

Electronically signed / Sähköisesti allekirjoitettu / Elektroniskt signerats / Elektronisk signert / Elektronisk underskrevet
https://sign.visma.net/en/document-check/0eafc3a4-cd4f-4d70-b65f-8c081d7490d8

visma sign
www.vismasign.com

Not 5 Förbättringsutgifter på annans fastighet	2025-12-31	2024-12-31
Ingående anskaffningsvärden	584 165	584 165
Utgående anskaffningsvärden	584 165	584 165
Ingående avskrivningar	-423 959	-394 751
Förändringar av avskrivningar		
Årets avskrivningar	-29 208	-29 208
Utgående avskrivningar	-453 167	-423 959
Redovisat värde	**130 998**	**160 206**

Not 6 Ställda säkerheter	2025-12-31	2024-12-31
Företagsinteckningar	1 000 000	1 000 000
Summa ställda säkerheter	**1 000 000**	**1 000 000**

Den dag årsredovisningens innehåll slutligen bestämdes 2026-03-03

UNDERSKRIFTER

Undertecknad den dag som framgår av våra elektroniska underskrifter

Elin Fagerlund Grunditz
Verkställande direktör

Lenita Ericson
Styrelseordförande

Lars Nylin

Anna-Karin Gullberg

John Rosén

Pontus Sillrén

Min revisionsberättelse har lämnats den dag som framgår av min elektroniska underskrift

Hans Öystilä
Auktoriserad revisor

Electronically signed / Sähköisesti allekirjoitettu / Elektroniskt signerats / Elektronisk signert / Elektronisk underskrevet
https://sign.visma.net/en/document-check/0eafc3a4-cd4f-4d70-b65f-8c081d7490d8

visma sign
www.vismasign.com

Revisionsberättelse

Till bolagsstämman i BD Pop AB, org.nr 556841-3438

Rapport om årsredovisningen

Uttalanden
Jag har utfört en revision av årsredovisningen för BD Pop AB för år 2025.

Enligt min uppfattning har årsredovisningen upprättats i enlighet med årsredovisningslagen och ger en i alla väsentliga avseenden rättvisande bild av BD Pop ABs finansiella ställning per den 31 december 2025 och av dess finansiella resultat för året enligt årsredovisningslagen. Förvaltningsberättelsen är förenlig med årsredovisningens övriga delar.

Jag tillstyrker därför att bolagsstämman fastställer resultaträkningen och balansräkningen.

Grund för uttalanden
Jag har utfört revisionen enligt International Standards on Auditing (ISA) och god revisionssed i Sverige. Mitt ansvar enligt dessa standarder beskrivs närmare i avsnittet *Revisorns ansvar*. Jag är oberoende i förhållande till BD Pop AB enligt god revisorssed i Sverige och har i övrigt fullgjort mitt yrkesetiska ansvar enligt dessa krav.

Jag anser att de revisionsbevis jag har inhämtat är tillräckliga och ändamålsenliga som grund för mina uttalanden.

Styrelsens och verkställande direktörens ansvar
Det är styrelsen och verkställande direktören som har ansvaret för att årsredovisningen upprättas och att den ger en rättvisande bild enligt årsredovisningslagen. Styrelsen och verkställande direktören ansvarar även för den interna kontroll som de bedömer är nödvändig för att upprätta en årsredovisning som inte innehåller några väsentliga felaktigheter, vare sig dessa beror på oegentligheter eller misstag.

Vid upprättandet av årsredovisningen ansvarar styrelsen och verkställande direktören för bedömningen av bolagets förmåga att fortsätta verksamheten. De upplyser, när så är tillämpligt, om förhållanden som kan påverka förmågan att fortsätta verksamheten och att använda antagandet om fortsatt drift. Antagandet om fortsatt drift tillämpas dock inte om beslut har fattats om att avveckla verksamheten.

Revisorns ansvar
Mina mål är att uppnå en rimlig grad av säkerhet om huruvida årsredovisningen som helhet inte innehåller några väsentliga felaktigheter, vare sig dessa beror på oegentligheter eller misstag, och att lämna en revisionsberättelse som innehåller mina uttalanden. Rimlig säkerhet är en hög grad av säkerhet, men är ingen garanti för att en revision som utförs enligt ISA och god revisionssed i Sverige alltid kommer att upptäcka en väsentlig felaktighet om en sådan finns. Felaktigheter kan uppstå på grund av oegentligheter eller misstag och anses vara väsentliga om de enskilt eller tillsammans rimligen kan förväntas påverka de ekonomiska beslut som användare fattar med grund i årsredovisningen.

Som del av en revision enligt ISA använder jag professionellt omdöme och har en professionellt skeptisk inställning under hela revisionen. Dessutom:

- identifierar och bedömer jag riskerna för väsentliga felaktigheter i årsredovisningen, vare sig dessa beror på oegentligheter eller misstag, utformar och utför granskningsåtgärder bland annat utifrån dessa risker och inhämtar revisionsbevis som är tillräckliga och ändamålsenliga för att utgöra en grund för mina uttalanden. Risken för att inte upptäcka en väsentlig felaktighet till följd av oegentligheter är högre än för en väsentlig felaktighet som beror på misstag, eftersom oegentligheter kan innefatta agerande i maskopi, förfalskning, avsiktliga utelämnanden, felaktig information eller åsidosättande av intern kontroll.

Electronically signed / Sähköisesti allekirjoitettu / Elektroniskt signerats / Elektronisk signert / Elektronisk underskrevet
https://sign.visma.net/sv/document-check/f0fb6590-ff07-4c59-bc06-72563ceb676f

visma sign
www.vismasign.com

- skaffar jag mig en förståelse av den del av bolagets interna kontroll som har betydelse för min revision för att utforma granskningsåtgärder som är lämpliga med hänsyn till omständigheterna, men inte för att uttala mig om effektiviteten i den interna kontrollen.
- utvärderar jag lämpligheten i de redovisningsprinciper som används och rimligheten i styrelsens och verkställande direktörens uppskattningar i redovisningen och tillhörande upplysningar.
- drar jag en slutsats om lämpligheten i att styrelsen och verkställande direktören använder antagandet om fortsatt drift vid upprättandet av årsredovisningen. Jag drar också en slutsats, med grund i de inhämtade revisionsbevisen, om huruvida det finns någon väsentlig osäkerhetsfaktor som avser sådana händelser eller förhållanden som kan leda till betydande tvivel om bolagets förmåga att fortsätta verksamheten. Om jag drar slutsatsen att det finns en väsentlig osäkerhetsfaktor, måste jag i revisionsberättelsen fästa uppmärksamheten på upplysningarna i årsredovisningen om den väsentliga osäkerhetsfaktorn eller, om sådana upplysningar är otillräckliga, modifiera uttalandet om årsredovisningen. Mina slutsatser baseras på de revisionsbevis som inhämtas fram till datumet för revisionsberättelsen. Dock kan framtida händelser eller förhållanden göra att ett bolag inte längre kan fortsätta verksamheten.
- utvärderar jag den övergripande presentationen, strukturen och innehållet i årsredovisningen, däribland upplysningarna, och om årsredovisningen återger de underliggande transaktionerna och händelserna på ett sätt som ger en rättvisande bild.

Jag måste informera styrelsen om bland annat revisionens planerade omfattning och inriktning samt tidpunkten för den. Jag måste också informera om betydelsefulla iakttagelser under revisionen, däribland de eventuella betydande brister i den interna kontrollen som jag identifierat.

Rapport om andra krav enligt lagar och andra författningar

Uttalanden
Utöver min revision av årsredovisningen har jag även utfört en revision av styrelsens och verkställande direktörens förvaltning för BD Pop AB för år 2025 samt av förslaget till dispositioner beträffande bolagets vinst eller förlust.

Jag tillstyrker att bolagsstämman disponerar vinsten enligt förslaget i förvaltningsberättelsen och beviljar styrelsens ledamöter och verkställande direktör ansvarsfrihet för räkenskapsåret.

Grund för uttalanden
Jag har utfört revisionen enligt god revisionssed i Sverige. Mitt ansvar enligt denna beskrivs närmare i avsnittet *Revisorns ansvar*. Jag är oberoende i förhållande till BD Pop AB enligt god revisorssed i Sverige och har i övrigt fullgjort mitt yrkesetiska ansvar enligt dessa krav.

Jag anser att de revisionsbevis jag har inhämtat är tillräckliga och ändamålsenliga som grund för mina uttalanden.

Styrelsens och verkställande direktörens ansvar
Det är styrelsen som har ansvaret för förslaget till dispositioner beträffande bolagets vinst eller förlust. Vid förslag till utdelning innefattar detta bland annat en bedömning av om utdelningen är försvarlig med hänsyn till de krav som bolagets verksamhetsart, omfattning och risker ställer på storleken av bolagets egna kapital, konsolideringsbehov, likviditet och ställning i övrigt.

Styrelsen ansvarar för bolagets organisation och förvaltningen av bolagets angelägenheter. Detta innefattar bland annat att fortlöpande bedöma bolagets ekonomiska situation och att tillse att bolagets organisation är utformad så att bokföringen, medelsförvaltningen och bolagets ekonomiska angelägenheter i övrigt kontrolleras på ett betryggande sätt. Verkställande direktören ska sköta den löpande förvaltningen enligt styrelsens riktlinjer och anvisningar och bland annat vidta de åtgärder som är nödvändiga för att bolagets bokföring ska fullgöras i överensstämmelse med lag och för att medelsförvaltningen ska skötas på ett betryggande sätt.

Electronically signed / Sähköisesti allekirjoitettu / Elektroniskt signerats / Elektronisk signert / Elektronisk underskrevet
https://sign.visma.net/sv/document-check/f0fb6590-ff07-4c59-bc06-72563ceb676f

visma sign
www.vismasign.com

Revisorns ansvar
Mitt mål beträffande revisionen av förvaltningen, och därmed mitt uttalande om ansvarsfrihet, är att inhämta revisionsbevis för att med en rimlig grad av säkerhet kunna bedöma om någon styrelseledamot eller verkställande direktören i något väsentligt avseende:

- företagit någon åtgärd eller gjort sig skyldig till någon försummelse som kan föranleda ersättningsskyldighet mot bolaget, eller
- på något annat sätt handlat i strid med aktiebolagslagen, årsredovisningslagen eller bolagsordningen.

Mitt mål beträffande revisionen av förslaget till dispositioner av bolagets vinst eller förlust, och därmed mitt uttalande om detta, är att med rimlig grad av säkerhet bedöma om förslaget är förenligt med aktiebolagslagen.

Rimlig säkerhet är en hög grad av säkerhet, men ingen garanti för att en revision som utförs enligt god revisionssed i Sverige alltid kommer att upptäcka åtgärder eller försummelser som kan föranleda ersättningsskyldighet mot bolaget, eller att ett förslag till dispositioner av bolagets vinst eller förlust inte är förenligt med aktiebolagslagen.

Som en del av en revision enligt god revisionssed i Sverige använder jag professionellt omdöme och har en professionellt skeptisk inställning under hela revisionen. Granskningen av förvaltningen och förslaget till dispositioner av bolagets vinst eller förlust grundar sig främst på revisionen av räkenskaperna. Vilka tillkommande granskningsåtgärder som utförs baseras på min professionella bedömning med utgångspunkt i risk och väsentlighet. Det innebär att jag fokuserar granskningen på sådana åtgärder, områden och förhållanden som är väsentliga för verksamheten och där avsteg och överträdelser skulle ha särskild betydelse för bolagets situation. Jag går igenom och prövar fattade beslut, beslutsunderlag, vidtagna åtgärder och andra förhållanden som är relevanta för mitt uttalande om ansvarsfrihet. Som underlag för mitt uttalande om styrelsens förslag till dispositioner beträffande bolagets vinst eller förlust har jag granskat om förslaget är förenligt med aktiebolagslagen.

Luleå den

Hans Öystilä
Auktoriserad revisor

Electronically signed / Sähköisesti allekirjoitettu / Elektroniskt signerats / Elektronisk signert / Elektronisk underskrevet
https://sign.visma.net/sv/document-check/f0fb6590-ff07-4c59-bc06-72563ceb676f

visma sign
www.vismasign.com

Lekmannarevisorn i BD Pop AB

Till bolagsstämman i

BD Pop AB

Org nr 556841-3428

Granskningsrapport för 2025

Jag, av fullmäktige i Region Norrbotten utsedd lekmannarevisor har granskat BD Pop AB:s verksamhet för 2025. Granskningen har utförts av sakkunniga från PwC som biträder lekmannarevisorn.

Styrelse och VD ansvarar för att verksamheten bedrivs enligt gällande bolagsordning, ägardirektiv och beslut samt de lagar och föreskrifter som gäller för verksamheten.

Lekmannarevisorn ska granska om bolagets verksamhet sköts på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt samt om bolagets interna kontroll är tillräcklig.

Granskningen har utförts enligt aktiebolagslagen, kommunallagen och god revisionssed i kommunal verksamhet samt utifrån bolagsordning och av bolagsstämman fastställda ägardirektiv.

Granskningen har genomförts med den inriktning och omfattning som behövs för att ge rimlig grund för bedömning och prövning. Detta har skett genom grundläggande granskning avseende måluppfyllelse samt styrning och intern kontroll.

Jag anser att de revisionsbevis jag inhämtat är tillräckliga som grund för mina uttalanden nedan. Utifrån genomförd granskning gör jag följande bedömningar avseende revisionsåret 2025:

Att bolagets verksamhet sammantaget har skötts på ett ändamålsenligt sätt.

Att bolagets verksamhet har bedrivits på ett från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt.

Att bolagets interna kontroll har varit tillräcklig.

Datum som framgår av min elektroniska signatur

_____

Robert Edin

Lekmannarevisor

Signerat 2026-03-27 14:05:17 UTC

Oneflow ID 14141518

Hans Öystilä
Ready AB
Midgårdsvägen 9A
973 34 Luleå

Luleå den

Detta uttalande lämnas i anslutning till er revision av företagets årsredovisning för det räkenskapsår som slutade 31 december 2025 och syftar till att ni ska ge uttryck för er uppfattning om huruvida årsredovisningen i alla väsentliga avseenden ger en rättvisande bild enligt årsredovisningslagen.

Vi bekräftar utifrån vår bästa kunskap och övertygelse, efter att ha gjort sådana förfrågningar som vi ansett nödvändiga för att på ett lämpligt sätt informera oss, följande:

Årsredovisningen

1. Vi har tagit vårt ansvar för upprättandet av årsredovisningen i enlighet med vad som framgår av uppdragsbrevet daterat den 3 april 2019 och då i synnerhet att årsredovisningen ger en rättvisande bild enligt årsredovisningslagen.

2. De metoder som vi använt för att göra bedömningar och betydelsefulla antaganden avseende uppskattningar i redovisningen, däribland sådana som bygger på verkligt värde, är rimliga.

3. Alla händelser efter räkenskapsårets utgång som enligt årsredovisningslagen kräver justeringar eller att upplysningar lämnas har beaktats på ett korrekt sätt i årsredovisningen.

Lämnad information

4. Vi har försett er med;

   - tillgång till all information som vi har kännedom om och som är relevant för upprättandet av årsredovisningen, t ex bokföring, dokumentation och annat;

   - ytterligare information som ni har begärt av oss för revisionens syfte; och

   - obegränsad tillgång till personer inom företaget som ni har bedömt att det är nödvändigt att inhämta revisionsbevis ifrån.

5. Alla transaktioner har bokförts i räkenskapsmaterialet och avspeglas i årsredovisningen.

6. Vi bekräftar vårt ansvar för en sådan intern kontroll som vi bedömer är nödvändig för att upprätta en årsredovisning som inte innehåller väsentliga felaktigheter, vare sig dessa beror på oegentligheter eller på fel. Vi bekräftar särskilt vårt ansvar för utformning, införande och upprätthållande av interna kontroller i syfte att förhindra och upptäcka oegentligheter och fel.

   Vi har upplyst er om utfallet av vår bedömning av risken för att årsredovisningen kan innehålla väsentliga felaktigheter som beror på oegentligheter.

7. Vi bekräftar att:

   (a) Det inte har förekommit oegentligheter eller misstänkta oegentligheter som vi är medvetna om och som påverkar företaget vilket innefattar:

   - företagsledningen
   - medarbetare som har väsentliga roller vid utövandet eller övervakningen av den interna kontrollen, eller
   - andra där oegentligheter kan ha väsentlig betydelse för årsredovisningen

Electronically signed / Sähköisesti allekirjoitettu / Elektroniskt signerats / Elektronisk signert / Elektronisk underskrevet
https://sign.visma.net/sv/document-check/77a6edfd-d743-4e8c-bf38-07a06cb0aab8
visma sign
www.vismasign.com

(b) Det inte har förekommit några anklagelser om oegentligheter, eller misstänkta oegentligheter, som påverkar företagets årsredovisning som vi har fått kännedom om genom anställda, tidigare anställda, eventuella analytiker som följer företaget, tillsynsmyndigheter eller andra.

8. Vi har upplyst er om alla kända eller misstänkta fall av överträdelser av lagar och andra författningar vars effekter ska beaktas när årsredovisningen upprättas. Upplysningar ska i förekommande fall även lämnas om överträdelser av Aktiebolagslagen (ABL) där ni som revisorer har granskningsplikt enligt samma lag; exempelvis s k förbjudna lån enligt kapitel 21 i ABL och otillåtna värdeöverföringar enligt definitionen i Aktiebolagslagens 17 kapitel.

   Vidare har vi upplyst er om och korrekt bokfört och/eller lämnat upplysning i årsredovisningen om alla förhandlingar, tvister och skadestånd vars effekter ska övervägas vid upprättandet av årsredovisningen. Bokföringen/upplysningen har skett i överensstämmelse med årsredovisningslagen.

9. Vi har upplyst er om vilka företagets närstående är och om alla närståenderelationer och närståendetransaktioner som vi känner till. Alla närståenderelationer och närståendetransaktioner har blivit bokförda och upplysta om i enlighet med årsredovisningslagen.

Med vänlig hälsning

BD Pop AB

Elin Fagerlund Grunditz
Verkställande direktör

Electronically signed / Sähköisesti allekirjoitettu / Elektroniskt signerats / Elektronisk signert / Elektronisk underskrevet
https://sign.visma.net/sv/document-check/77a6edfd-d743-4e8c-bf38-07a06cb0aab8
visma sign
www.vismasign.com

§ 130

Uppsikt över verksamheten 2025 i delägda bolaget Filmpool Nord AB

Ärendenr 2026/1130-1.4.1.1

Kommunstyrelsens arbetsutskotts förslag till beslut

Kommunstyrelsen beslutar att uttala att bolaget har bedrivit sin verksamhet under 2025 på ett sätt som har varit förenligt med det fastställda kommunala ändamålet och utförts inom ramen för de kommunala befogenheterna.

Sammanfattning av ärendet

Enligt 6 kap. § 9 i kommunallagen ska kommunstyrelsen i årliga beslut för varje delägt kommunalt bolag pröva om den verksamhet som bolaget har bedrivit under föregående kalenderår har varit förenlig med det fastställda kommunala ändamålet och utförts inom ramen för de kommunala befogenheterna. Om kommunstyrelsen finner att så inte är fallet, ska den lämna förslag till kommunfullmäktige om nödvändiga åtgärder.

Bedömningen har gjorts utifrån dokument för styrning, uppföljning och uppsikt över de kommunala bolagen såsom aktieägaravtal, bolagsordning, ägardirektiv och andra styrdokument.

Bolagets rapportering i form av årsredovisning samt uppföljning av ägardirektiv per hel- och halvår samt lekmannarevisionens rapport har gett underlag för bedömningen.

Luleå kommun äger 16 procent av Filmpool Nord AB. Aktieägaravtalet anger att kommunerna ska ge aktieägartillskott med minst 17 kronor per invånare. Luleå kommun har finansierat bolaget under 2025 med totalt 4 078 mkr, 51 kronor per invånare.

En grundläggande granskning har av PWC utförts för 2025 som syftade till att ge lekmannarevisor ett underlag till uttalande i sin granskningsrapport och där inga avvikelser noterades.

Filmpool Nord AB genomförde under 2025 omfattande investeringar i film- och tv-produktioner om cirka 17,7 miljoner kronor. De största satsningarna gjordes i produktionerna Förbannelsen, Jag for ner till bror, Tystnaden, Riksmord och Arne goes to Space. Verksamhetsåret präglades av flera framgångs-

rika samproduktioner. Julkalendern Snödrömmar blev en stor publikframgång med cirka 2,6 miljoner tittare per avsnitt och bidrog samtidigt till positiva effekter för lokala näringar och den samiska kulturen. Bolagets samproduktioner nominerades sammanlagt till tio Guldbaggar inför 2026, där långfilmen Rörelser erhöll åtta nomineringar.

Bolaget hade ett resultat efter finansiella poster på 545 tkr (1122 tkr 2024.).

Soliditeten är 62 % (59 % 2024).

Kommunstyrelseförvaltningen har föreslagit kommunstyrelsen besluta att uttala att bolaget har bedrivit sin verksamhet under 2025 på ett sätt som har varit förenligt med det fastställda kommunala ändamålet och utförts inom ramen för de kommunala befogenheterna.

Sammanträdet
Kommunstyrelseförvaltningen föredrar ärendet.

Beslutsgång
Ordföranden ställer utskottets förslag under proposition och finner att kommunstyrelsen bifaller förslaget.

Dialog
Dialog har förts inom kommunstyrelseförvaltningen.

Beslutsunderlag
- Årsredovisning 2025 Filmpool Nord AB, KLF Hid: 2026.7741
- Revisionsberättelse 2025 Filmpool Nord AB, KLF Hid: 2026.7740
- Grundläggande granskning av Filmpool Nord AB 2025, KLF Hid: 2026.7739
- Granskningsrapport Filmpool Nord AB 2025, lekmannarevisor, KLF Hid: 2026.7738
- Kommunstyrelseförvaltningens förslag till beslut gällande uppsikt över verksamheten 2025 i delägda bolaget Filmpool Nord AB, KLF Hid: 2026.8357

Årsredovisning för

Filmpool Nord AB

556529-8790

Räkenskapsåret
2025-01-01 - 2025-12-31

Innehållsförteckning: **Sida**

Förvaltningsberättelse	1-2
Resultaträkning	3
Balansräkning	4-5
Noter	6-7
Underskrifter	8

Electronically signed / Sähköisesti allekirjoitettu / Elektroniskt signerats / Elektronisk signert / Elektronisk underskrevet
https://sign.visma.net/sv/document-check/52244127-2942-4b3b-b1bf-1b948f1a8e0d

visma sign
www.vismasign.com

Förvaltningsberättelse

Styrelsen för Filmpool Nord AB, 556529-8790, med säte i Luleå, får härmed avge årsredovisning för 2025, bolagets 30:e räkenskapsår.

Verksamheten

Allmänt om verksamheten

Filmpool Nord är en regional filmorganisation vars uppdrag täcker film/tv/rörlig bild som bransch, näring, kulturellt uttryck och pedagogiskt verktyg. Bolaget investerar i film- och tv-produktion samt ger personellt och tekniskt stöd till professionella, semiprofessionella, talanger, föreningar, pedagoger, barn och unga. Bolaget grundades 1996 och ägs av Region Norrbotten och tretton av länets kommuner, Arjeplog, Boden, Gällivare, Haparanda, Jokkmokk, Kalix, Kiruna, Luleå, Pajala, Piteå, Älvsbyn, Överkalix och Övertorneå.

Väsentliga händelser under räkenskapsåret

Filmpool Nord har under året investerat ca 17,7 miljoner sek i tv-dramatik, långfilm, dokumentärer och kortfiktion. De största satsningarna var *Förbannelsen*, *Jag for ner till bro*r, *Tystnaden*, *Riksmord* och *Arne goes to spac*e.

Filmåret 2025 var framgångsrikt för flera av våra samproduktioner. Julkalendern *Snödrömmar* blev en enorm publiksuccé med hela 2,6 miljoner tittare av varje avsnitt och med positiva effekter både på lokala näringar och för den samiska kulturen. Filmpool Nords samproduktioner nominerades till 10 Guldbaggar inför 2026. Långfilmen *Rörelser* som är producerad regionalt och av regionala aktörer fick 8 nomineringar. *Kronprinsen och tyrannens återkomst* och *The Dance Club* fick varsin nominering. Tidigare Guldbaggevinnaren Fariba Haidari vann priset som bästa regissör för kortfilmen *Leila* på den kanadensiska filmfestivalen MENA i Vancouver. Långfilmen *Bert sabbar allt* blev den mest sedda svenska biograffilmen under året. Med tv-serien *Jag for ner till bror* nådde vi inte bara en yngre målgrupp utan den blev en tittarsuccé på SVT/SVT Play med hittills drygt 1,5 miljoner som sett varje avsnitt. Även *Vargasommar* på TV4 nådde höga publiksiffror med över 1,5 miljoner i snitt på varje avsnitt. Vi vann priser på olika festivaler ex Kristallen för årets bästa barnprogram *Snödrömmar*, Tromsöpalmen för *In My Hand* och bästa dokumentärfilm *The boarder* vid Nordic Docs i Norge. Flera filmer spelades in under året till exempel debutlångfilmen *Arne goes to Space* av Luleåregissören Lars Vega, Tv-serien *Tystnaden*, TV-serien *Jag for ner till bro*r och *Förbannelsen*.

Den så kallade guldfebern är över och beställningar av tv-serier och filmer är färre och produktioner svårare att fullfinansiera - något som märks av i hela landet. Filmpool Nord äskade och erhöll indexuppräkning från och med nästa år. Något som är välbehövligt då kostnaderna för att göra film/tv-serier har stigit och vi kommer att fortsätta äska om medelstilldelning nästa år.

Filmpool Nords samarbete med UR minoritetsspråk har varit lyckat, under året publicerades dokumentärserien *I skapandet lever vårt arv* och *Fyra årstider vid Valkkikurkkioforsen*. Vi samproducerar även en ny säsong av *Alias Tornedalen* samt dokumentärfilmen *Jaakon lempeä laulu* - alla produktioner produceras av norrbottniska bolag.

Flera av våra kort och dokumentärfilmer visades på festivaler i Sverige och utomlands exempelvis debutlångfilmen *La belle année* av regissören Angelica Ruffier från Luleå får världspremiär på Rotterdams filmfestival i prestigefyllda Tiger Competition.
För att möta den framtida arbetsmarknaden inom filmbranschen i Norrbotten har vi genomfört en förstudie, tillsammans med Luleå Tekniska Universitet, som nu ligger som underlag inför kommande EU-ansökan.

Filmpool Nords mest genomgripande filmpedagogiska insats på nationell och regional nivå är vårt fortsatta arbete med Filmriket play. Nya långsiktiga avtal med distributörer har slutits, vi har tekniskt förbättrat Filmrikets digitala plattform och tagit fram nya handledningar inom vår playtjänst. Vidare har vi erhållit ekonomiskt stöd från Kulturrådet ytterligare ett år för att vidareutveckla Filmriket som filmpedagogisk plattform samt fått mer pengar både av Sparbanken Nord och Region Norrbotten för detta.

Electronically signed / Sähköisesti allekirjoitettu / Elektroniskt signerats / Elektronisk signert / Elektronisk underskrevet
https://sign.visma.net/sv/document-check/52244127-2942-4b3b-b1bf-1b948f1a8e0d

visma sign
www.vismasign.com

Vi samarbetar med film-och tv-industrins parter och centrala aktörer via Yrkesnämnden. Föreningen ska verka för branschens kompetensförsörjning genom att främja yrkesutbildning, kompetensutveckling och rekrytering inom film och tv. Vi erbjuder produktionsbolagen ett digitalt planeringsverktyg, Greentime, för att underlätta arbetet utifrån FN:s globala hållbarnhetsmål. Vi kommer att gå över till ett nytt system nästa år- NES - Nordisk ekologisk standard.

Under året genomfördes även flera satsningar på talanger. Både kurs i regi, kurs för miljökoordinatorer vid inspelning, Ung hjärta film för de yngre samt en utvecklingsinvestering i långfilmen *Arne goes to space*.

Vi fortsatte talangarbetet gällande kortfilm och dokumentärer även för oetablerade filmare och samarbetet med Film i Västerbotten gällande talangfilmer över länsgränserna.

Filmpool Nord på turné, där vi visar lokalproducerad film i Norrbotten, fortsatte med fysiska visningar för att nå ut till hela Norrbotten.

Flerårsöversikt

	2025	*2024*	*2023*	*Belopp i kr* *2022*
Nettoomsättning	28 312 708	28 636 045	28 990 325	29 518 145
Resultat efter finansiella poster	545 155	1 122 380	2 741 481	716 111
Soliditet, %	62	59	54	58

Eget kapital

	Aktie-kapital	*Reserv-fond*	*Fritt eget kapital*
Vid årets början	3 000 000	220 000	4 413 643
Årets resultat			278 567
Vid årets slut	**3 000 000**	**220 000**	**4 692 210**

Resultatdisposition

	Belopp i kr
Styrelsen föreslår att till förfogande stående medel:	
balanserat resultat	4 413 643
årets resultat	278 567
Totalt	4 692 210
disponeras för,	
balanseras i ny räkning	4 692 210
Summa	4 692 210

Bolagets resultat och ställning framgår av efterföljande resultat- och balansräkningar med tilläggsupplysningar.

Electronically signed / Sähköisesti allekirjoitettu / Elektroniskt signerats / Elektronisk signert / Elektronisk underskrevet
https://sign.visma.net/sv/document-check/52244127-2942-4b3b-b1bf-1b948f1a8e0d

visma sign
www.vismasign.com

Resultaträkning

Belopp i kr	*Not*	*2025-01-01-2025-12-31*	*2024-01-01-2024-12-31*
Rörelseintäkter			
Nettoomsättning		28 312 708	28 636 045
Summa rörelseintäkter		28 312 708	28 636 045
Rörelsekostnader			
Övriga externa kostnader		-21 191 028	-21 102 047
Personalkostnader	*2*	-6 594 820	-6 603 670
Avskrivningar av materiella anläggningstillgångar		-47 893	-48 086
Övriga rörelsekostnader		-	-3 006
Summa rörelsekostnader		-27 833 741	-27 756 809
Rörelseresultat		478 967	879 236
Finansiella poster			
Ränteintäkter och liknande resultatposter		76 227	247 634
Räntekostnader och liknande resultatposter		-10 039	-4 490
Summa finansiella poster		66 188	243 144
Resultat efter finansiella poster		545 155	1 122 380
Bokslutsdispositioner			
Förändring av periodiseringsfonder		-148 827	-323 104
Summa bokslutsdispositioner		-148 827	-323 104
Resultat före skatt		396 328	799 276
Skatter			
Skatt på årets resultat		-117 761	-197 853
Årets resultat		**278 567**	**601 423**

Electronically signed / Sähköisesti allekirjoitettu / Elektroniskt signerats / Elektronisk signert / Elektronisk underskrevet
https://sign.visma.net/sv/document-check/52244127-2942-4b3b-b1bf-1b948f1a8e0d

visma sign
www.vismasign.com

Balansräkning

Belopp i kr	*Not*	*2025-12-31*	*2024-12-31*
TILLGÅNGAR			
Anläggningstillgångar			
Materiella anläggningstillgångar			
Inventarier	*3*	69 579	117 472
Summa materiella anläggningstillgångar		69 579	117 472
Summa anläggningstillgångar		69 579	117 472
Omsättningstillgångar			
Kortfristiga fordringar			
Kundfordringar		46 898	1 208 598
Övriga fordringar		1 128 103	565 982
Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter		254 301	560 761
Summa kortfristiga fordringar		1 429 302	2 335 341
Kassa och bank			
Kassa och bank		13 760 519	12 946 434
Summa kassa och bank		13 760 519	12 946 434
Summa omsättningstillgångar		15 189 821	15 281 775
SUMMA TILLGÅNGAR		15 259 400	15 399 247

Electronically signed / Sähköisesti allekirjoitettu / Elektroniskt signerats / Elektronisk signert / Elektronisk underskrevet
https://sign.visma.net/sv/document-check/52244127-2942-4b3b-b1bf-1b948f1a8e0d

visma sign
www.vismasign.com

Balansräkning

Belopp i kr	*Not*	*2025-12-31*	*2024-12-31*
EGET KAPITAL OCH SKULDER			
Eget kapital			
Bundet eget kapital			
Aktiekapital		3 000 000	3 000 000
Reservfond		220 000	220 000
Summa bundet eget kapital		3 220 000	3 220 000
Fritt eget kapital			
Balanserat resultat		4 413 643	3 812 221
Årets resultat		278 567	601 423
Summa fritt eget kapital		4 692 210	4 413 644
Summa eget kapital		7 912 210	7 633 644
Obeskattade reserver			
Periodiseringsfonder		1 953 758	1 804 931
Summa obeskattade reserver		1 953 758	1 804 931
Kortfristiga skulder			
Leverantörsskulder		4 023 464	4 474 679
Skatteskulder		266 106	326 052
Övriga skulder		198 596	203 513
Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter		905 266	956 428
Summa kortfristiga skulder		5 393 432	5 960 672
SUMMA EGET KAPITAL OCH SKULDER		15 259 400	15 399 247

Electronically signed / Sähköisesti allekirjoitettu / Elektroniskt signerats / Elektronisk signert / Elektronisk underskrevet
https://sign.visma.net/sv/document-check/52244127-2942-4b3b-b1bf-1b948f1a8e0d

visma sign
www.vismasign.com

Noter

Belopp i kr om inget annat anges.

Not 1 Redovisningsprinciper

Årsredovisningen har upprättats i enlighet med Årsredovisningslagen och Bokföringsnämndens allmänna råd BFNAR 2016:10 Årsredovisning i mindre företag.

Avskrivningsprinciper för anläggningstillgångar

Avskrivningar enligt plan baseras på ursprungliga anskaffningsvärden och beräknad nyttjandeperiod. Följande avskrivningstider tillämpas:

Anläggningstillgångar	*År*
Materiella anläggningstillgångar:	
-Inventarier	5
-Datorer	3

Definition av nyckeltal

Nettoomsättning
Rörelsens huvudintäkter, fakturerade kostnader, sidointäkter samt intäktskorrigeringar.

Resultat efter finansiella poster
Resultat efter finansiella intäkter och kostnader, men före extraordinära intäkter och kostnader.

Soliditet
Eget kapital och obeskattade reserver med avdrag för uppskjuten skatt (20,6 %) i förhållande till balansomslutningen.

Not 2 Anställda och personalkostnader

Personal

	2025-01-01-2025-12-31	*2024-01-01-2024-12-31*
Medelantalet anställda	7	7
Summa	**7**	**7**

Electronically signed / Sähköisesti allekirjoitettu / Elektroniskt signerats / Elektronisk signert / Elektronisk underskrevet
https://sign.visma.net/sv/document-check/52244127-2942-4b3b-b1bf-1b948f1a8e0d

visma sign
www.vismasign.com

Not 3 Inventarier, verktyg och installationer

	2025-12-31	*2024-12-31*
Ackumulerade anskaffningsvärden:		
-Vid årets början	829 105	973 279
-Nyanskaffningar	-	38 800
-Avyttringar och utrangeringar	-74 285	-182 974
Vid årets slut	754 820	829 105
Ackumulerade avskrivningar enligt plan:		
-Vid årets början	-711 633	-843 515
-Återförda avskrivningar på avyttringar och utrangeringar	74 285	179 968
-Årets avskrivning anskaffningsvärden	-47 893	-48 086
Vid årets slut	-685 241	-711 633
Redovisat värde vid årets slut	**69 579**	**117 472**

Not 4 Ställda säkerheter och eventualförpliktelser

Ställda säkerheter

	2025-12-31	*2024-12-31*
Panter och därmed jämförliga säkerheter som har ställts för egna skulder och avsättningar		
Företagsinteckningar	1 000 000	1 000 000
Övriga ställda panter och därmed jämförliga säkerheter	-	-
Summa ställda säkerheter	**1 000 000**	**1 000 000**

Eventualförpliktelser

Eventualförpliktelser	*Inga*	*Inga*

Electronically signed / Sähköisesti allekirjoitettu / Elektroniskt signerats / Elektronisk signert / Elektronisk underskrevet
https://sign.visma.net/sv/document-check/52244127-2942-4b3b-b1bf-1b948f1a8e0d

visma sign
www.vismasign.com

Underskrifter

Luleå

Årsredovisningens innehåll blev klart 2026-02-19

Lennart Håkansson Styrelseordförande	Sandra Warg Verkställande direktör
Helena Åkerman	Pär Jonsson
Sonja Harr-Lundqvist	Stefan Baron

Min revisionsberättelse har lämnats den februari 2026

Hans Öystilä
Auktoriserad revisor

Electronically signed / Sähköisesti allekirjoitettu / Elektroniskt signerats / Elektronisk signert / Elektronisk underskrevet
https://sign.visma.net/sv/document-check/52244127-2942-4b3b-b1bf-1b948f1a8e0d

visma sign
www.vismasign.com

Revisionsberättelse

Till bolagsstämman i Filmpool Nord AB, org.nr 556529-8790

Rapport om årsredovisningen

Uttalanden
Jag har utfört en revision av årsredovisningen för Filmpool Nord AB för år 2025.

Enligt min uppfattning har årsredovisningen upprättats i enlighet med årsredovisningslagen och ger en i alla väsentliga avseenden rättvisande bild av Filmpool Nord ABs finansiella ställning per den 31 december 2025 och av dess finansiella resultat för året enligt årsredovisningslagen. Förvaltningsberättelsen är förenlig med årsredovisningens övriga delar.

Jag tillstyrker därför att bolagsstämman fastställer resultaträkningen och balansräkningen.

Grund för uttalanden
Jag har utfört revisionen enligt International Standards on Auditing (ISA) och god revisionssed i Sverige. Mitt ansvar enligt dessa standarder beskrivs närmare i avsnittet *Revisorns ansvar*. Jag är oberoende i förhållande till Filmpool Nord AB enligt god revisorssed i Sverige och har i övrigt fullgjort mitt yrkesetiska ansvar enligt dessa krav.

Jag anser att de revisionsbevis jag har inhämtat är tillräckliga och ändamålsenliga som grund för mina uttalanden.

Styrelsens och verkställande direktörens ansvar
Det är styrelsen och verkställande direktören som har ansvaret för att årsredovisningen upprättas och att den ger en rättvisande bild enligt årsredovisningslagen. Styrelsen och verkställande direktören ansvarar även för den interna kontroll som de bedömer är nödvändig för att upprätta en årsredovisning som inte innehåller några väsentliga felaktigheter, vare sig dessa beror på oegentligheter eller misstag.

Vid upprättandet av årsredovisningen ansvarar styrelsen och verkställande direktören för bedömningen av bolagets förmåga att fortsätta verksamheten. De upplyser, när så är tillämpligt, om förhållanden som kan påverka förmågan att fortsätta verksamheten och att använda antagandet om fortsatt drift. Antagandet om fortsatt drift tillämpas dock inte om beslut har fattats om att avveckla verksamheten.

Revisorns ansvar
Mina mål är att uppnå en rimlig grad av säkerhet om huruvida årsredovisningen som helhet inte innehåller några väsentliga felaktigheter, vare sig dessa beror på oegentligheter eller misstag, och att lämna en revisionsberättelse som innehåller mina uttalanden. Rimlig säkerhet är en hög grad av säkerhet, men är ingen garanti för att en revision som utförs enligt ISA och god revisionssed i Sverige alltid kommer att upptäcka en väsentlig felaktighet om en sådan finns. Felaktigheter kan uppstå på grund av oegentligheter eller misstag och anses vara väsentliga om de enskilt eller tillsammans rimligen kan förväntas påverka de ekonomiska beslut som användare fattar med grund i årsredovisningen.

Som del av en revision enligt ISA använder jag professionellt omdöme och har en professionellt skeptisk inställning under hela revisionen. Dessutom:

- identifierar och bedömer jag riskerna för väsentliga felaktigheter i årsredovisningen, vare sig dessa beror på oegentligheter eller misstag, utformar och utför granskningsåtgärder bland annat utifrån dessa risker och inhämtar revisionsbevis som är tillräckliga och ändamålsenliga för att utgöra en grund för mina uttalanden. Risken för att inte upptäcka en väsentlig felaktighet till följd av oegentligheter är högre än för en väsentlig felaktighet som beror på misstag, eftersom oegentligheter kan innefatta agerande i maskopi, förfalskning, avsiktliga utelämnanden, felaktig information eller åsidosättande av intern kontroll.

Electronically signed / Sähköisesti allekirjoitettu / Elektroniskt signerats / Elektronisk signert / Elektronisk underskrevet
https://sign.visma.net/sv/document-check/d9e95388-d44a-4da4-a675-aadf04c284df

visma sign
www.vismasign.com

- skaffar jag mig en förståelse av den del av bolagets interna kontroll som har betydelse för min revision för att utforma granskningsåtgärder som är lämpliga med hänsyn till omständigheterna, men inte för att uttala mig om effektiviteten i den interna kontrollen.
- utvärderar jag lämpligheten i de redovisningsprinciper som används och rimligheten i styrelsens och verkställande direktörens uppskattningar i redovisningen och tillhörande upplysningar.
- drar jag en slutsats om lämpligheten i att styrelsen och verkställande direktören använder antagandet om fortsatt drift vid upprättandet av årsredovisningen. Jag drar också en slutsats, med grund i de inhämtade revisionsbevisen, om huruvida det finns någon väsentlig osäkerhetsfaktor som avser sådana händelser eller förhållanden som kan leda till betydande tvivel om bolagets förmåga att fortsätta verksamheten. Om jag drar slutsatsen att det finns en väsentlig osäkerhetsfaktor, måste jag i revisionsberättelsen fästa uppmärksamheten på upplysningarna i årsredovisningen om den väsentliga osäkerhetsfaktorn eller, om sådana upplysningar är otillräckliga, modifiera uttalandet om årsredovisningen. Mina slutsatser baseras på de revisionsbevis som inhämtas fram till datumet för revisionsberättelsen. Dock kan framtida händelser eller förhållanden göra att ett bolag inte längre kan fortsätta verksamheten.
- utvärderar jag den övergripande presentationen, strukturen och innehållet i årsredovisningen, däribland upplysningarna, och om årsredovisningen återger de underliggande transaktionerna och händelserna på ett sätt som ger en rättvisande bild.

Jag måste informera styrelsen om bland annat revisionens planerade omfattning och inriktning samt tidpunkten för den. Jag måste också informera om betydelsefulla iakttagelser under revisionen, däribland de eventuella betydande brister i den interna kontrollen som jag identifierat.

Rapport om andra krav enligt lagar och andra författningar

Uttalanden
Utöver min revision av årsredovisningen har jag även utfört en revision av styrelsens och verkställande direktörens förvaltning för Filmpool Nord AB för år 2025 samt av förslaget till dispositioner beträffande bolagets vinst eller förlust.

Jag tillstyrker att bolagsstämman disponerar vinsten enligt förslaget i förvaltningsberättelsen och beviljar styrelsens ledamöter och verkställande direktören ansvarsfrihet för räkenskapsåret.

Grund för uttalanden
Jag har utfört revisionen enligt god revisionssed i Sverige. Mitt ansvar enligt denna beskrivs närmare i avsnittet *Revisorns ansvar*. Jag är oberoende i förhållande till Filmpool Nord AB enligt god revisorssed i Sverige och har i övrigt fullgjort mitt yrkesetiska ansvar enligt dessa krav.

Jag anser att de revisionsbevis jag har inhämtat är tillräckliga och ändamålsenliga som grund för mina uttalanden.

Styrelsens och verkställande direktörens ansvar
Det är styrelsen som har ansvaret för förslaget till dispositioner beträffande bolagets vinst eller förlust. Vid förslag till utdelning innefattar detta bland annat en bedömning av om utdelningen är försvarlig med hänsyn till de krav som bolagets verksamhetsart, omfattning och risker ställer på storleken av bolagets egna kapital, konsolideringsbehov, likviditet och ställning i övrigt.

Styrelsen ansvarar för bolagets organisation och förvaltningen av bolagets angelägenheter. Detta innefattar bland annat att fortlöpande bedöma bolagets ekonomiska situation och att tillse att bolagets organisation är utformad så att bokföringen, medelsförvaltningen och bolagets ekonomiska angelägenheter i övrigt kontrolleras på ett betryggande sätt. Verkställande direktören ska sköta den löpande förvaltningen enligt styrelsens riktlinjer och anvisningar och bland annat vidta de åtgärder som är nödvändiga för att bolagets bokföring ska fullgöras i överensstämmelse med lag och för att medelsförvaltningen ska skötas på ett betryggande sätt.

Electronically signed / Sähköisesti allekirjoitettu / Elektroniskt signerats / Elektronisk signert / Elektronisk underskrevet
https://sign.visma.net/sv/document-check/d9e95388-d44a-4da4-a675-aadf04c284df

visma sign
www.vismasign.com

Revisorns ansvar
Mitt mål beträffande revisionen av förvaltningen, och därmed mitt uttalande om ansvarsfrihet, är att inhämta revisionsbevis för att med en rimlig grad av säkerhet kunna bedöma om någon styrelseledamot eller verkställande direktören i något väsentligt avseende:

- företagit någon åtgärd eller gjort sig skyldig till någon försummelse som kan föranleda ersättningsskyldighet mot bolaget, eller
- på något annat sätt handlat i strid med aktiebolagslagen, årsredovisningslagen eller bolagsordningen.

Mitt mål beträffande revisionen av förslaget till dispositioner av bolagets vinst eller förlust, och därmed mitt uttalande om detta, är att med rimlig grad av säkerhet bedöma om förslaget är förenligt med aktiebolagslagen.

Rimlig säkerhet är en hög grad av säkerhet, men ingen garanti för att en revision som utförs enligt god revisionssed i Sverige alltid kommer att upptäcka åtgärder eller försummelser som kan föranleda ersättningsskyldighet mot bolaget, eller att ett förslag till dispositioner av bolagets vinst eller förlust inte är förenligt med aktiebolagslagen.

Som en del av en revision enligt god revisionssed i Sverige använder jag professionellt omdöme och har en professionellt skeptisk inställning under hela revisionen. Granskningen av förvaltningen och förslaget till dispositioner av bolagets vinst eller förlust grundar sig främst på revisionen av räkenskaperna. Vilka tillkommande granskningsåtgärder som utförs baseras på min professionella bedömning med utgångspunkt i risk och väsentlighet. Det innebär att jag fokuserar granskningen på sådana åtgärder, områden och förhållanden som är väsentliga för verksamheten och där avsteg och överträdelser skulle ha särskild betydelse för bolagets situation. Jag går igenom och prövar fattade beslut, beslutsunderlag, vidtagna åtgärder och andra förhållanden som är relevanta för mitt uttalande om ansvarsfrihet. Som underlag för mitt uttalande om styrelsens förslag till dispositioner beträffande bolagets vinst eller förlust har jag granskat om förslaget är förenligt med aktiebolagslagen.

Luleå den

Hans Öystilä
Auktoriserad revisor

Electronically signed / Sähköisesti allekirjoitettu / Elektroniskt signerats / Elektronisk signert / Elektronisk underskrevet
https://sign.visma.net/sv/document-check/d9e95388-d44a-4da4-a675-aadf04c284df

visma sign
www.vismasign.com

Grundläggande granskning 2025

Filmpool Nord AB

Mars 2026

Inledning

Bakgrund

Av lagstiftning och god revisionssed följer att regionens revisorer årligen ska granska alla verkställande organ som bedriver kommunal verksamhet.

Bolagsstyrelsen ska förvalta och genomföra verksamheten i enlighet med ägarens uppdrag, lagar och föreskrifter. För att fullgöra uppdraget måste styrelsen bygga upp system och rutiner för styrning, uppföljning, kontroll och rapportering samt säkerställa att dessa rutiner tillämpas på avsett sätt. En bristfällig styrning och kontroll kan riskera att verksamheten inte bedrivs och utvecklas på avsett sätt.

Revisionsobjekt i granskningen är aktiebolaget Filmpool Nord AB.

Syfte och revisionsfrågor

Syftet med den översiktliga granskningen är att ge lekmannarevisor ett underlag till uttalande i granskningsrapport. I dess uppdrag ingår att pröva om verksamheten sköts på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt samt om den interna kontrollen är tillräcklig.

Följande övergripande revisionsfrågor ska besvaras:

1. Utövar och vidtar bolagsstyrelsen tillräcklig styrning, kontroll och åtgärder inom sina ansvarsområden?
2. Är redovisat resultat för verksamheten förenligt med beslutade mål?
3. Är redovisat resultat för ekonomin förenligt med beslutade mål?

Därutöver sker även en kompletterande granskning inom följande område:

I bilaga redovisas underliggande revisionsfrågor.

Revisionskriterier

Med revisionskriterier avses de bedömningsgrunder som bildar underlag för revisionens analyser och bedömningar. Följande revisionskriterier används i granskningen:

- Aktiebolagslagen 8:4-5
- Följsamhet till mål och budget för år 2025
- I övrigt se avsnitt ”syfte och revisionsfrågor”.

Avgränsning

I tid avgränsas granskningen i huvudsak till år 2025. I övrigt se avsnitt ”syfte och revisionsfrågor”.

Metod

Analys för granskningen relevant dokumentation, främst mötesprotokoll, delårsrapport samt årsredovisning.

Revisionell bedömning av respektive revisionsfråga sker utifrån en tregradig skala: ja/uppfyllt (grön); delvis uppfyllt (gul); nej/ej uppfyllt (röd).

Rapportens innehåll har faktakontrollerats av bolagets VD.

Rapporten har kvalitetssäkrats i enlighet med PwC:s interna rutiner och checklistor för kvalitetssäkring.

Granskningsresultat

Iakttagelser

Styrelsen har år 2025 haft fyra sammanträden (exkluderat årsstämman) och har vid dessa tillfällen hanterat 55 ärenden.

Den övergripande styrningen av bolagets verksamhet sker genom dess ägardirektiv, strategi- och måldokument samt budget. Ägardirektivet fastställdes av årsstämman den 6 maj 2025. Styrelsen fastställde sitt strategi- och måldokument för år 2025 på sitt styrelsemöte den 5 december 2024. Verksamhetsmålen består av 10 mätbara mål. Mål återfinns inom bl.a. produktion, barn/ungdomsverksamhet, branschverksamhet, talangutveckling samt visning/spridning. Budget för år 2025 fastställdes på styrelsemötet den 17 februari 2025. Budgeten består av en resultatbudget som redogör för årets intäkter och kostnader.

Direktiv för återrapportering återfinns i bolagets ägardirektiv, styrelsens arbetsordning samt i VD-instruktioner. Styrelsens arbetsordning och VD-instruktioner fastställdes i § 22 på styrelsemötet den 21 maj 2025. Av arbetsordningen framgår instruktioner om när styrelsen önskar behandla olika typer av ärenden under året. Av VD-instruktionerna framgår även vilka instruktioner VD har för att hålla styrelsen informerad om bolagets verksamhet.

Uppföljning och rapportering avseende måluppfyllelse sker både i halvårs- och helårsrapport samt i en separat uppföljning av verksamhetsmålen som skett på styrelsemötet i september och december (§ 38 respektive § 49). Dessa innehåller även en årsprognos för måluppfyllelsen. Granskningen visar att halvårsrapporten enbart redogör för vilka insatser som har gjorts under året, men det går inte att utläsa till vilket verksamhetsmål insatserna hör till. Vid behandling av helårsrapporten bifogades uppföljningen av verksamhetsmålen som bilaga. I helårsrapporten kan man utläsa att 10 av 10 verksamhetsmål för året har uppnåtts för året. Vidare kan man utläsa styrelsens bedömning om sin följsamhet gentemot uppdragen i ägardirektivet.

Uppföljning och rapportering avseende ekonomin sker i första hand genom budgetuppföljning, halvårsrapport samt helårsrapport. Granskningen visar att styrelsen har behandlat budgetuppföljning vid tre av årets sammanträden, närmare bestämt i §§ 18, 32 samt 53. Dessa innehåller även en årsprognos för ekonomin. Halvårsrapporten behandlades i § 37 vid styrelsemötet i september. Halvårsrapporten innehåller en redogörelse vilka projekt som har finansierats och vilka insatser som har gjorts utifrån respektive budgetpost i fastställd budget. Vid årsbokslut redovisar bolaget ett positivt resultat på 278 567 kr.

I bilaga redovisas underliggande revisionsfrågor.

Bedömning

Revisionsfråga: 1. Utövar och vidtar styrelsen tillräcklig styrning, kontroll och åtgärder inom sina ansvarsområden?

Styrning, kontroll och åtgärder **Ja.**

Revisionsfråga: 2. Är redovisat resultat för verksamheten förenligt med beslutade mål?

Måluppfyllelse verksamhet **Ja.**

Revisionsfråga: 3. Är redovisat resultat för ekonomin förenligt med beslutade mål?

Måluppfyllelse ekonomi **Ja.**

Bilagor

Delfrågor		
1	Har styrelsen antagit en plan för verksamheten?	Grön
2	Har styrelsen antagit en budget för verksamheten?	Grön
3	Finns mål formulerade för bolagets verksamhet?	Grön
4	Finns mål formulerade för bolagets ekonomi?	Grön
5	Är målen uppföljningsbara (mätbara)?	Grön
6	Har styrelsen upprättat instruktion för rapportering till styrelsen?	Grön
7	Fokuserar rapportering på måluppfyllelse för verksamhet?	Grön
8	Fokuserar rapportering på måluppfyllelse för ekonomi?	Grön
9	Vidtar styrelsen tydliga åtgärder för att nå mål för verksamheten?	Grön
10	Vidtar styrelsen tydliga åtgärder för att nå mål för ekonomin?	Grön
11	Når bolaget uppsatta mål för verksamheten?	Grön
12	Når bolaget uppsatta mål för ekonomin?	Grön

Ägardirektiv		
1	Når bolaget verksamhetsmål i ägardirektiv?	Grön
2	Når bolaget ekonomiska mål i ägardirektiv?	Grön

Lekmannarevisorn i Filmpool Nord AB

Till bolagsstämman i

Filmpool Nord AB

Org nr 556529-8790

Granskningsrapport för 2025

Jag, av fullmäktige i Region Norrbotten utsedd lekmannarevisor har granskat Filmpool Nord AB:s verksamhet för 2025. Granskningen har utförts av sakkunniga från PwC som biträder lekmannarevisorn.

Styrelse och VD ansvarar för att verksamheten bedrivs enligt gällande bolagsordning, ägardirektiv och beslut samt de lagar och föreskrifter som gäller för verksamheten.

Lekmannarevisorn ska granska om bolagets verksamhet sköts på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt samt om bolagets interna kontroll är tillräcklig.

Granskningen har utförts enligt aktiebolagslagen, kommunallagen och god revisionssed i kommunal verksamhet samt utifrån bolagsordning och av bolagsstämman fastställda ägardirektiv.

Granskningen har genomförts med den inriktning och omfattning som behövs för att ge rimlig grund för bedömning och prövning. Detta har skett genom grundläggande granskning avseende måluppfyllelse samt styrning och intern kontroll.

Vi anser att de revisionsbevis jag inhämtat är tillräckliga som grund för mina uttalanden nedan. Utifrån genomförd granskning gör jag följande bedömningar avseende revisionsåret 2025:

Att bolagets verksamhet sammantaget har skötts på ett ändamålsenligt sätt.

Att bolagets verksamhet har bedrivits på ett från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt.

Att bolagets interna kontroll har varit tillräcklig.

Datum som framgår av min elektroniska signatur

_____

Marita Björkman-Forsman

Lekmannarevisor

§ 131

Uppsikt över verksamheten 2025 i delägda bolaget Energikontor Norr AB

Ärendenr 2026/1131-1.4.1.1

Kommunstyrelsens arbetsutskotts förslag till beslut

Kommunstyrelsen beslutar att uttala att bolaget har bedrivit sin verksamhet under 2025 på ett sätt som har varit förenligt med det fastställda kommunala ändamålet och utförts inom ramen för de kommunala befogenheterna.

Sammanfattning av ärendet

Enligt 6 kap. § 9 i kommunallagen ska kommunstyrelsen i årliga beslut för varje delägt kommunalt bolag pröva om den verksamhet som bolaget har bedrivit under föregående kalenderår har varit förenlig med det fastställda kommunala ändamålet och utförts inom ramen för de kommunala befogenheterna. Om kommunstyrelsen finner att så inte är fallet, ska den lämna förslag till kommunfullmäktige om nödvändiga åtgärder.

Bedömningen har gjorts utifrån dokument för styrning, uppföljning och uppsikt över de kommunala bolagen såsom aktieägaravtal, bolagsordning, ägardirektiv och andra styrdokument.

Bolagets rapportering i form av årsredovisning samt uppföljning av ägardirektiv per hel- och halvår samt lekmannarevisionens rapport har gett underlag för bedömningen.

Luleå kommun äger 3,57 % av Energikontor Norr AB. Aktieägaravtalet anger att kommunerna ska ge aktieägartillskott med 2 kronor per invånare. Luleå kommun har finansierat bolaget med 210 tkr under 2025 där summan inkluderar medfinansiering för projektet Greenably.

Bolagsordning och ägardirektiv reviderades och beslutades våren 2025 med mindre justeringar. Bolagsordningen justerades med avseende på likställighet med de andra regionmanagerade bolagen.

Föremålet för bolagets verksamhet är att driva energi- och klimatfrågor på lokal och regional nivå i ett internationellt perspektiv. Bolagets ändamål är att med iakttagande av kommunal likställighets-, självkostnads- och lokaliseringsprincip:

- arbeta för en ökad andel av förnybar energi
- arbeta för energieffektivisering
- bidra till utvecklingen av samarbete inom energi- och klimatområdet
- stödja och utveckla regionsamverkan i ett internationellt perspektiv

Bolaget hade ett resultat efter finansiella poster på 537 tkr (419 tkr 2024).

Soliditeten 2025 är 61 % (57 % 2024).

Kommunstyrelseförvaltningen har föreslagit kommunstyrelsen besluta att uttala att bolaget har bedrivit sin verksamhet under 2025 på ett sätt som har varit förenligt med det fastställda kommunala ändamålet och utförts inom ramen för de kommunala befogenheterna.

Sammanträdet
Kommunstyrelseförvaltningen föredrar ärendet.

Beslutsgång
Ordföranden ställer kommunstyrelseförvaltningens förslag under proposition och finner att arbetsutskottet bifaller förslaget.

Dialog
Dialog har förts inom kommunstyrelseförvaltningen.

Beslutsunderlag
- Årsredovisning och Revisionsberättelse 2025 Energikontor Norr AB, KLF Hid: 2026.7745
- Granskningsrapport 2025 Energikontor Norr AB, KLF Hid: 2026.7744
- Kommunstyrelseförvaltningens förslag till beslut gällande uppsikt över verksamheten 2025 i delägda bolaget Energikontor Norr AB, KLF Hid: 2026.8358

UTT, TL, EN, JN, UOEW, SLKT, SL, EMCR – Powered by TellusTalk: ID 7jvibh8

Årsredovisning

för

Energikontor Norr AB

556595-9151

Räkenskapsåret

2025

Styrelsen och verkställande direktören för Energikontor Norr AB avger följande årsredovisning för räkenskapsåret 2025.

Årsredovisningen är upprättad i svenska kronor, SEK. Om inte annat särskilt anges, redovisas alla belopp i hela kronor (kr). Uppgifter inom parentes avser föregående år.

Förvaltningsberättelse

Verksamheten

Allmänt om verksamheten
Bolaget ägs av Region Norrbotten och de 14 kommunerna i länet och har sitt säte i Luleå. Bolaget ska driva energi- och klimatarbetet på lokal och regional nivå i ett nationellt och internationellt perspektiv. Bolagets mål är att verka for en ökad andel förnybar energi i regionen, arbeta för en effektivare användning av energi och resurser, bidra till utvecklingen av samarbete inom energi- och klimatområdet och att stödja och utveckla samverkan mellan regioner, nationellt och internationellt.

Energi har de senaste åren blivit allt viktigare i samhället då det från EU-nivå via nationell och regional nivå till lokal nivå blivit ett kraftigt ökat fokus på konkurrenskraft, nyindustrialisering, energikostnaderna, klimatmålen och beredskapsfrågorna.

Mycket av arbetet drivs i form av projekt där målgruppen oftast är kommuner, offentliga aktörer och små och medelstora företag samt övriga nyckelaktörer i länet.

Väsentliga händelser under räkenskapsåret
Under räkenskapsåret har bolaget fortsatt att aktivt stötta och driva energiomställningen i Norrbotten i syfte att öka industriell konkurrenskraft, hållbar utveckling och regional attraktivitet. Verksamheten hjälper till att stärka kapaciteten hos kommuner, näringsliv och andra aktörer i länet inom strategiska energi- och klimatfrågor. Samverkan och samarbeten med bolagets nyckelintressenter som Länsstyrelsen, LTU, Norrbottens Kommuner, Energimarknadsinspektionen, Energimyndigheten med flera har varit fortsatt stark vilket därmed stärker regionen i omställningsarbetet.

Under året anordnade bolaget sin första stora energikonferens, Energidag Norr, som kraftsamlar Norrbottens energiaktörer för den fortsatta energiomställningen. Energidag Norr kommer att arrangeras årligen framöver.

Bolagets ekonomiska ställning är god och stabil över tid med ett tillfredsställande resultat för helåret. Projektportföljen är välpositionerad och omfattar flera strategiskt viktiga områden som stöttar energiomställningen i regionen. Exempelvis bedrivs projekten Disco (utveckling inom fjärrvärme), ESUDA (energieffektivisering med stöd av AI), RUL (stöd till kommunala energi- och klimatrådgivare) samt E-fekt (stöd till små och medelstora företag i energifrågor) med god framdrift.

Under året har bolaget vunnit nya projekt, där Accelererad kommunal energiplanering är viktigt. Projektet adresserar kommunernas energiplaner för tillväxt, beredskap och robust energiförsörjning. Vidare har Energiväskor tagits fram för att hjälpa kommunerna medborgare energieffektivisera sina bostäder. Därutöver är ytterligare projektansökningar under arbete.

Bolaget arbetar med ständiga förbättringar för upprätthålla effektiva arbetssätt och god arbetsmiljö vilket har blivit en av framgångsfaktorerna för bolaget.

Sammantaget är bolaget väl rustat för att möta framtidens utmaningar.

UTT, TL, EN, JN, UOEW, SLKT, SL, EMCR – Powered by TellusTalk: ID 7jvibh8

Flerårsöversikt (Tkr)	**2025**	**2024**	**2023**	**2022**
Nettoomsättning	15 926	14 322	14 243	14 217
Resultat efter finansiella poster	537	419	-2 042	1 331
Soliditet (%)	61	57	38	55

Förändringar i eget kapital

	Aktie-kapital	**Reserv-fond**	**Balanserat resultat**	**Årets resultat**	**Totalt**
Belopp vid årets ingång	280 000	26 000	3 141 452	567 685	**4 015 137**
Disposition enligt beslut av årsstämman:					
Balanseras i ny räkning			567 685	-567 685	**0**
Årets resultat				207 650	**207 650**
Belopp vid årets utgång	**280 000**	**26 000**	**3 709 137**	**207 650**	**4 222 787**

Resultatdisposition

Styrelsen föreslår att till förfogande stående vinstmedel (kronor):

balanserad vinst	3 709 137
årets vinst	207 650
	3 916 787
disponeras så att	
i ny räkning överföres	3 916 787
	3 916 787

Företagets resultat och ställning i övrigt framgår av efterföljande resultat- och balansräkning med noter.

UTT, TL, EN, JN, UOEW, SLKT, SL, EMCR – Powered by TellusTalk: ID 7jvibh8

Resultaträkning

	Not	2025-01-01 -2025-12-31	2024-01-01 -2024-12-31
Rörelseintäkter			
Nettoomsättning		10 729 029	8 953 245
Övriga rörelseintäkter		5 197 166	5 369 018
Summa rörelseintäkter		**15 926 195**	**14 322 262**
Rörelsekostnader			
Övriga externa kostnader		-4 336 793	-3 858 512
Personalkostnader	2	-11 376 201	-9 993 881
Summa rörelsekostnader		**-15 712 994**	**-13 852 393**
Rörelseresultat		**213 202**	**469 870**
Finansiella poster			
Övriga ränteintäkter och liknande resultatposter		5 034	43 186
Räntekostnader och liknande resultatposter		-10 587	-94 370
Summa finansiella poster		**-5 552**	**-51 184**
Resultat efter finansiella poster		**207 650**	**418 685**
Bokslutsdispositioner			
Förändringar av periodiseringsfonder		0	149 000
Summa bokslutsdispositioner		**0**	**149 000**
Resultat före skatt		**207 650**	**567 685**
Årets resultat		**207 650**	**567 685**

UTT, TL, EN, JN, UOEW, SLKT, SL, EMCR – Powered by TellusTalk: ID 7jvibh8

Balansräkning

	Not	2025-12-31	2024-12-31
TILLGÅNGAR			
Anläggningstillgångar			
Materiella anläggningstillgångar			
Maskiner och andra tekniska anläggningar	3	0	0
Inventarier, verktyg och installationer	4	0	0
Summa materiella anläggningstillgångar		**0**	**0**
Summa anläggningstillgångar		**0**	**0**
Omsättningstillgångar			
Kortfristiga fordringar			
Kundfordringar		37 500	612 715
Övriga fordringar		1 661 478	360 121
Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter		4 971 707	3 993 786
Summa kortfristiga fordringar		**6 670 685**	**4 966 622**
Kassa och bank			
Bank		202 005	2 132 061
Summa kassa och bank		**202 005**	**2 132 061**
Summa omsättningstillgångar		**6 872 689**	**7 098 683**
SUMMA TILLGÅNGAR		**6 872 689**	**7 098 683**

UTT, TL, EN, JN, UOEW, SLKT, SL, EMCR – Powered by TellusTalk: ID 7jvibh8

Balansräkning

	Not	2025-12-31	2024-12-31
EGET KAPITAL OCH SKULDER			
Eget kapital			
Bundet eget kapital			
Aktiekapital		280 000	280 000
Reservfond		26 000	26 000
Summa bundet eget kapital		**306 000**	**306 000**
Fritt eget kapital			
Balanserat resultat		3 709 137	3 141 452
Årets resultat		207 650	567 685
Summa fritt eget kapital		**3 916 787**	**3 709 137**
Summa eget kapital		**4 222 787**	**4 015 137**
Kortfristiga skulder			
Leverantörsskulder		207 561	373 967
Övriga skulder		1 736 474	573 382
Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter		705 867	2 136 197
Summa kortfristiga skulder		**2 649 902**	**3 083 545**
SUMMA EGET KAPITAL OCH SKULDER		**6 872 689**	**7 098 683**

UTT, TL, EN, JN, UOEW, SLKT, SL, EMCR – Powered by TellusTalk: ID 7jvibh8

Noter

Not 1 Redovisningsprinciper

Allmänna upplysningar
Årsredovisningen är upprättad i enlighet med årsredovisningslagen och Bokföringsnämndens allmänna råd (BFNAR 2016:10) om årsredovisning i mindre företag.

Avskrivning
Tillämpade avskrivningstider:

Materiella anläggningstillgångar	
Maskiner och andra tekniska anläggningar	5 år
Inventarier, verktyg och installationer	5 år

Not 2 Medelantalet anställda

	2025	2024
Medelantalet anställda	11	11

Not 3 Maskiner och andra tekniska anläggningar

	2025-12-31	2024-12-31
Ingående anskaffningsvärden	77 710	77 710
Utgående ackumulerade anskaffningsvärden	**77 710**	**77 710**
Ingående avskrivningar	-77 710	-77 710
Utgående ackumulerade avskrivningar	**-77 710**	**-77 710**
Utgående redovisat värde	**0**	**0**

UTT, TL, EN, JN, UOEW, SLKT, SL, EMCR – Powered by TellusTalk: ID 7jvibh8

Not 4 Inventarier, verktyg och installationer

	2025-12-31	2024-12-31
Ingående anskaffningsvärden	138 498	138 498
Utgående ackumulerade anskaffningsvärden	**138 498**	**138 498**
Ingående avskrivningar	-138 498	-138 498
Utgående ackumulerade avskrivningar	**-138 498**	**-138 498**
Utgående redovisat värde	**0**	**0**

Not 5 Checkräkningskredit

	2025-12-31	2024-12-31
Beviljat belopp på checkräkningskredit uppgår till	500 000	500 000
Utnyttjad kredit uppgår till	0	0

Not 6 Ställda säkerheter

	2025-12-31	2024-12-31
Företagsinteckning	500 000	500 000
	500 000	**500 000**

UTT, TL, EN, JN, UOEW, SLKT, SL, EMCR – Powered by TellusTalk: ID 7jvibh8

Resultat- och balansräkningen kommer att föreläggas på årsstämma för fastställelse.

Årsredovisningen beslutades 2026-03-26

Luleå

Underskriven den dag som framgår av min elektroniska underskrift

Tomas Lejon
Ordförande

Stefan Lundmark

Ulf Westerberg

Sara Thorgren

Charlotte Reinholdt

Jörgen Nilsson
Verkställande direktör

Min revisionsberättelse har lämnats den dag som framgår av min elektroniska underskrift

Thomas Taavo
Auktoriserad revisor

UTT, TL, EN, JN, UOEW, SLKT, SL, EMCR – Powered by TellusTalk: ID 7jvibh8

Revisionsberättelse

Till bolagsstämman i Energikontor Norr AB, org.nr 556595-9151

Rapport om årsredovisningen

Uttalanden

Jag har utfört en revision av årsredovisningen för Energikontor Norr AB för år 2025.
Enligt min uppfattning har årsredovisningen upprättats i enlighet med årsredovisningslagen och ger en i alla väsentliga avseenden rättvisande bild av Energikontor Norr ABs finansiella ställning per den 31 december 2025 och av dess finansiella resultat för året enligt årsredovisningslagen. Förvaltningsberättelsen är förenlig med årsredovisningens övriga delar.
Jag tillstyrker därför att bolagsstämman fastställer resultaträkningen och balansräkningen.

Grund för uttalanden

Jag har utfört revisionen enligt International Standards on Auditing (ISA) och god revisionssed i Sverige. Mitt ansvar enligt dessa standarder beskrivs närmare i avsnittet *Revisorns ansvar*. Jag är oberoende i förhållande till Energikontor Norr AB enligt god revisorssed i Sverige och har i övrigt fullgjort mitt yrkesetiska ansvar enligt dessa krav.
Jag anser att de revisionsbevis jag har inhämtat är tillräckliga och ändamålsenliga som grund för mina uttalanden.

Styrelsens och verkställande direktörens ansvar

Det är styrelsen och verkställande direktören som har ansvaret för att årsredovisningen upprättas och att den ger en rättvisande bild enligt årsredovisningslagen. Styrelsen och verkställande direktören ansvarar även för den interna kontroll som de bedömer är nödvändig för att upprätta en årsredovisning som inte innehåller några väsentliga felaktigheter, vare sig dessa beror på oegentligheter eller misstag.
Vid upprättandet av årsredovisningen ansvarar styrelsen och verkställande direktören för bedömningen av bolagets förmåga att fortsätta verksamheten. De upplyser, när så är tillämpligt, om förhållanden som kan påverka förmågan att fortsätta verksamheten och att använda antagandet om fortsatt drift. Antagandet om fortsatt drift tillämpas dock inte om beslut har fattats om att avveckla verksamheten.

Revisorns ansvar

Mina mål är att uppnå en rimlig grad av säkerhet om huruvida årsredovisningen som helhet inte innehåller några väsentliga felaktigheter, vare sig dessa beror på oegentligheter eller misstag, och att lämna en revisionsberättelse som innehåller mina uttalanden. Rimlig säkerhet är en hög grad av säkerhet, men är ingen garanti för att en revision som utförs enligt ISA och god revisionssed i Sverige alltid kommer att upptäcka en väsentlig felaktighet om en sådan finns. Felaktigheter kan uppstå på grund av oegentligheter eller misstag och anses vara väsentliga om de enskilt eller tillsammans rimligen kan förväntas påverka de ekonomiska beslut som användare fattar med grund i årsredovisningen.
En ytterligare beskrivning av mitt ansvar för revisionen av årsredovisningen finns på Revisorsinspektionens webbplats: www.revisorsinspektionen.se/revisornsansvar. Denna beskrivning är en del av revisionsberättelsen.

Rapport om andra krav enligt lagar och andra författningar

Uttalanden

Utöver min revision av årsredovisningen har jag även utfört en revision av styrelsens och verkställande direktörens förvaltning för Energikontor Norr AB för år 2025 samt av förslaget till dispositioner beträffande bolagets vinst eller förlust.
Jag tillstyrker att bolagsstämman disponerar vinsten enligt förslaget i förvaltningsberättelsen och beviljar styrelsens ledamöter och verkställande direktören ansvarsfrihet för räkenskapsåret.

Grund för uttalanden

Jag har utfört revisionen enligt god revisionssed i Sverige. Mitt ansvar enligt denna beskrivs närmare i avsnittet *Revisorns ansvar*. Jag är oberoende i förhållande till Energikontor Norr AB enligt god revisorssed i Sverige och har i övrigt fullgjort mitt yrkesetiska ansvar enligt dessa krav.
Jag anser att de revisionsbevis jag har inhämtat är tillräckliga och ändamålsenliga som grund för mina uttalanden.

Styrelsens och verkställande direktörens ansvar

Det är styrelsen som har ansvaret för förslaget till dispositioner beträffande bolagets vinst eller förlust. Vid förslag till utdelning innefattar detta bland annat en bedömning av om utdelningen är försvarlig med hänsyn till de krav som bolagets verksamhetsart, omfattning och risker ställer på storleken av bolagets egna kapital, konsolideringsbehov, likviditet och ställning i övrigt.
Styrelsen ansvarar för bolagets organisation och förvaltningen av bolagets angelägenheter. Detta innefattar bland annat att fortlöpande bedöma bolagets ekonomiska situation och att tillse att bolagets organisation är utformad så att bokföringen, medelsförvaltningen och bolagets ekonomiska angelägenheter i övrigt kontrolleras på ett betryggande sätt. Verkställande direktören ska sköta den löpande förvaltningen enligt styrelsens riktlinjer och anvisningar och bland annat vidta de åtgärder som är nödvändiga för att bolagets bokföring ska fullgöras i överensstämmelse med lag och för att medelsförvaltningen ska skötas på ett betryggande sätt.

Revisorns ansvar

Mitt mål beträffande revisionen av förvaltningen, och därmed mitt uttalande om ansvarsfrihet, är att inhämta revisionsbevis för att med en rimlig grad av säkerhet kunna bedöma om någon styrelseledamot eller verkställande direktören i något väsentligt avseende:
- företagit någon åtgärd eller gjort sig skyldig till någon försummelse som kan föranleda ersättningsskyldighet mot bolaget, eller
- på något annat sätt handlat i strid med aktiebolagslagen, årsredovisningslagen eller bolagsordningen.

Mitt mål beträffande revisionen av förslaget till dispositioner av bolagets vinst eller förlust, och därmed mitt uttalande om detta, är att med rimlig grad av säkerhet bedöma om förslaget är förenligt med aktiebolagslagen.
Rimlig säkerhet är en hög grad av säkerhet, men ingen garanti för att en revision som utförs enligt god revisionssed i Sverige alltid kommer att upptäcka åtgärder eller försummelser som kan föranleda ersättningsskyldighet mot bolaget, eller att ett förslag till dispositioner av bolagets vinst eller förlust inte är förenligt med aktiebolagslagen.
En ytterligare beskrivning av mitt ansvar för revisionen av förvaltningen finns på Revisorsinspektionens webbplats: www.revisorsinspektionen.se/rn/showdocument/documents/rev_dok/revisors_ansvar.pdf. Denna beskrivning är en del av revisionsberättelsen.

Luleå den dag som framgår av min elektroniska underskrift

Thomas Taavo
Auktoriserad revisor

Lekmannarevisorn i Energikontor Norr AB

Till bolagsstämman i

Energikontor Norr AB

Org nr 556595-9151

Granskningsrapport för 2025

Jag, av fullmäktige i Region Norrbotten utsedd lekmannarevisor har granskat Energikontor Norr AB:s verksamhet för 2025. Granskningen har utförts av sakkunniga från PwC som biträder lekmannarevisorn.

Styrelse och VD ansvarar för att verksamheten bedrivs enligt gällande bolagsordning, ägardirektiv och beslut samt de lagar och föreskrifter som gäller för verksamheten.

Lekmannarevisorn ska granska om bolagets verksamhet sköts på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt samt om bolagets interna kontroll är tillräcklig.

Granskningen har utförts enligt aktiebolagslagen, kommunallagen och god revisionssed i kommunal verksamhet samt utifrån bolagsordning och av bolagsstämman fastställda ägardirektiv.

Granskningen har genomförts med den inriktning och omfattning som behövs för att ge rimlig grund för bedömning och prövning. Detta har skett genom grundläggande granskning avseende måluppfyllelse samt styrning och intern kontroll.

Jag anser att de revisionsbevis jag inhämtat är tillräckliga som grund för mina uttalanden nedan. Utifrån genomförd granskning gör jag följande bedömningar avseende revisionsåret 2025:

Att bolagets verksamhet sammantaget har skötts på ett ändamålsenligt sätt.

Att bolagets verksamhet har bedrivits på ett från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt.

Att bolagets interna kontroll har varit tillräcklig.

Datum som framgår av min elektroniska signatur

_____

Anna Hövenmark

Lekmannarevisor

Signerat 2026-03-27 12:26:01 UTC

Oneflow ID 14142205

§ 132

Uppsikt över verksamheten 2025 i delägda bolaget Investeringar i Norrbotten AB (Invest i Norrbotten AB)

Ärendenr 2026/1132-1.4.1.1

Kommunstyrelsens arbetsutskotts förslag till beslut

Kommunstyrelsen beslutar att uttala att bolaget har bedrivit sin verksamhet under 2025 på ett sätt som har varit förenligt med det fastställda kommunala ändamålet och utförts inom ramen för de kommunala befogenheterna.

Sammanfattning av ärendet

Enligt 6 kap. § 9 i kommunallagen ska kommunstyrelsen i årliga beslut för varje delägt kommunalt bolag pröva om den verksamhet som bolaget har bedrivit under föregående kalenderår har varit förenlig med det fastställda kommunala ändamålet och utförts inom ramen för de kommunala befogenheterna. Om kommunstyrelsen finner att så inte är fallet, ska den lämna förslag till kommunfullmäktige om nödvändiga åtgärder.

Bedömningen har gjorts utifrån dokument för styrning, uppföljning och uppsikt över de kommunala bolagen såsom aktieägaravtal, bolagsordning, ägardirektiv och andra styrdokument.

Bolagets rapportering i form av årsredovisning samt uppföljning av ägardirektiv per hel- och halvår samt lekmannarevisionens granskningsrapport har gett underlag för bedömningen.

Luleå kommun äger 3,4 procent av Investeringar i Norrbotten AB (Invest in Norrbotten). Enligt aktieägaravtalet skall vi tillföra bolaget ett årligt ägartillskott i form av driftsbidrag. Minimibelopp att tillföra bolaget årligen är 1,60 kronor per invånare i respektive kommun. Luleå kommun tillförde 125 000 kr i enlighet med aktieägaravtalet.

Ny VD började i februari 2025 och bolaget har lanserat en ny strategi för perioden 2026–2028 som ska stärka lokal förankring och träffsäkerhet i insatserna. Arbetet med vätgas, hållbara drivmedel och livsmedelsresiliens har intensifierats, och planeringen för Demo North Summit 2026 är i full gång.

En grundläggande granskning har av PWC utförts för 2025 som syftade till att ge lekmannarevisor ett underlag till uttalande i sin granskningsrapport och där inga avvikelser noterades.

2024 års resultat efter finansiella poster var -196 tkr (325 tkr 2024).

Soliditeten 68 % (78 % 2024).

Kommunstyrelseförvaltningen har föreslagit kommunstyrelsen besluta att uttala att bolaget har bedrivit sin verksamhet under 2025 på ett sätt som har varit förenligt med det fastställda kommunala ändamålet och utförts inom ramen för de kommunala befogenheterna.

Sammanträdet
Kommunstyrelseförvaltningen föredrar ärendet.

Beslutsgång
Ordföranden ställer kommunstyrelseförvaltningens förslag under proposition och finner att arbetsutskottet bifaller förslaget.

Dialog
Dialog har förts inom kommunstyrelseförvaltningen.

Beslutsunderlag
- Årsredovisning 2025 Investeringar i Norrbotten AB (Invest i Norrbotten AB), KLF Hid: 2026.7749
- Revisionsberättelse Investeringar i Norrbotten AB (Invest i Norrbotten AB), KLF Hid: 2026.7748
- Grundläggande granskning Investeringar i Norrbotten AB (Invest i Norrbotten AB), KLF Hid: 2026.7747
- Granskningsrapport Investeringar i Norrbotten AB (Invest i Norrbotten AB), KLF Hid: 2026.7746
- Kommunstyrelseförvaltningens förslag till beslut gällande uppsikt över verksamheten 2025 i delägda bolaget Investeringar i Norrbotten AB (Invest i Norrbotten AB), KLF Hid: 2026.8359

Lekmannarevisorn i Investeringar i Norrbotten AB

Till bolagsstämman i

Investeringar i Norrbotten AB

Org nr 556903-8119

Granskningsrapport för 2025

Jag, av fullmäktige i Region Norrbotten utsedd lekmannarevisor har granskat Investeringar i Norrbotten AB:s verksamhet för 2025. Granskningen har utförts av sakkunniga från PwC som biträder lekmannarevisorn.

Styrelse och VD ansvarar för att verksamheten bedrivs enligt gällande bolagsordning, ägardirektiv och beslut samt de lagar och föreskrifter som gäller för verksamheten.

Lekmannarevisorn ska granska om bolagets verksamhet sköts på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt samt om bolagets interna kontroll är tillräcklig.

Granskningen har utförts enligt aktiebolagslagen, kommunallagen och god revisionssed i kommunal verksamhet samt utifrån bolagsordning och av bolagsstämman fastställda ägardirektiv.

Granskningen har genomförts med den inriktning och omfattning som behövs för att ge rimlig grund för bedömning och prövning. Detta har skett genom grundläggande granskning avseende måluppfyllelse samt styrning och intern kontroll.

Jag anser att de revisionsbevis jag inhämtat är tillräckliga som grund för mina uttalanden nedan. Utifrån genomförd granskning gör jag följande bedömningar avseende revisionsåret 2025:

Att bolagets verksamhet sammantaget har skötts på ett ändamålsenligt sätt.

Att bolagets verksamhet har bedrivits på ett från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt.

Att bolagets interna kontroll har varit tillräcklig.

Datum som framgår av min elektroniska signatur

_____

Robert Edin

Lekmannarevisor

Signerat 2026-03-27 14:04:39 UTC

Oneflow ID 14141550

Grundläggande granskning 2025

Investeringar i Norrbotten AB

Mars 2026

Inledning

Bakgrund

Av lagstiftning och god revisionssed följer att regionens revisorer årligen ska granska alla verkställande organ som bedriver kommunal verksamhet.

Bolagsstyrelsen ska förvalta och genomföra verksamheten i enlighet med ägarens uppdrag, lagar och föreskrifter. För att fullgöra uppdraget måste styrelsen bygga upp system och rutiner för styrning, uppföljning, kontroll och rapportering samt säkerställa att dessa rutiner tillämpas på avsett sätt. En bristfällig styrning och kontroll kan riskera att verksamheten inte bedrivs och utvecklas på avsett sätt.

Revisionsobjekt i granskningen är aktiebolaget Investeringar i Norrbotten AB.

Syfte och revisionsfrågor

Syftet med den översiktliga granskningen är att ge lekmannarevisor ett underlag till uttalande i granskningsrapport. I dess uppdrag ingår att pröva om verksamheten sköts på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt samt om den interna kontrollen är tillräcklig.

Följande övergripande revisionsfrågor ska besvaras:

1. Utövar och vidtar bolagsstyrelsen tillräcklig styrning, kontroll och åtgärder inom sina ansvarsområden?
2. Är redovisat resultat för verksamheten förenligt med beslutade mål?
3. Är redovisat resultat för ekonomin förenligt med beslutade mål?

I bilaga redovisas underliggande revisionsfrågor.

Revisionskriterier

Med revisionskriterier avses de bedömningsgrunder som bildar underlag för revisionens analyser och bedömningar. Följande revisionskriterier används i granskningen:

- Aktiebolagslagen 8:4-5
- Följsamhet till mål och budget för år 2025
- I övrigt se avsnitt ”syfte och revisionsfrågor”.

Avgränsning

I tid avgränsas granskningen i huvudsak till år 2025. I övrigt se avsnitt ”syfte och revisionsfrågor”.

Metod

Analys för granskningen relevant dokumentation, främst mötesprotokoll, delårsrapport samt årsredovisning.

Revisionell bedömning av respektive revisionsfråga sker utifrån en tregradig skala: ja/uppfyllt (grön); delvis uppfyllt (gul); nej/ej uppfyllt (röd).

Rapportens innehåll har faktakontrollerats av bolagets VD och Project Coordinator.

Rapporten har kvalitetssäkrats i enlighet med PwC:s interna rutiner och checklistor för kvalitetssäkring.

Granskningsresultat

Iakttagelser

Styrelsen har år 2025 haft fyra sammanträden (exklusive årsstämman) och behandalat 52 ärenden.

Den övergripande styrningen av bolagets verksamhet sker genom dess ägardirektiv, verksamhetsplan och budget. Ägardirektivet fastställdes av årsstämman den 6 maj 2025. Av ägardirektivet fastställs bland annat verksamhetens inriktning, hållbarhetsmål samt ekonomiskt och finansiellt mål. Ägardirektivet redogör bland annat för att bolaget ska en god finansiell stabilitet. Verksamhetsplan och budget för år 2025 fastställdes på styrelsemötet den 13 december 2024. Verksamhetsplanen innehåller bland annat information om vilka prioriterade investeringsområden som bolaget ska arbeta med under året, vilken budget som finns tillgängligt för respektive investeringsområde samt fem indikatorer/uppföljningsbara mål som syftar till att mäta huruvida bolaget uppnår de övergripande målen i ägardirektivet. Därutöver finns ytterligare några strävansmål som projekmål/delmål.

Direktiv för återrapportering återfinns i bolagets ägardirektiv, styrelsens arbetsordning samt i VD-instruktion. Av ägardirektivet framgår övergripande rapporteringsinstruktioner till ägarna. Styrelsens arbetsordning och VD-instruktion fastställdes av styrelsen på styrelsemötet den 2 juni 2025. Av styrelsens arbetsordningen och VD-instruktion framgår rapporteringsinstruktioner till styrelsen. T.ex. anges det i arbetsordningen när på året styrelsen t.ex. vill fastställa ägardirektivet och behandla bolagets strategiplan m.m. Här framgår även att en ekonomisk uppföljning med avstämning av resultat- och balansräkningar samt utfall mot budget ska presenteras vid varje styrelsesammanträde. Av VD-instruktionen framgår bland annat att VD ska ge löpande information om utvecklingen i aktuella ärenden till styrelsen.

Uppföljning och rapportering avseende måluppfyllelse sker i huvudsak vid styrelsemötena i samband med punkten ”måluppfyllelse”. Uppföljning av måluppfyllelsen har behandlats vid årets samtliga fyra styrelsesammanträden. Vid styrelsemötet i december redogjordes det för en prognos om att samtliga målen för året beräknas uppnås. I årsberättelsen följs målen/följsamheten till ägardirektivet upp tillsammans med de strategiska målen för år 2025. Av den redovisningen framgår att samtliga mål i ägardirektivet samt alla utom ett strategiskt mål för år 2025 har uppnåtts under året. Målet som inte uppnåtts är ”Minst 5 av dessa (75 kontakter/relationer med potentiella kunder) ska leda till skarpare investeringsmöjligheter”.

Uppföljning och rapportering avseende ekonomin sker i huvudsak i samband med ärendet om ekonomi på styrelsemötena samt i tertial- och årsrapport. Styrelsen har tagit del av en ekonomirapport vid fyra

tillfällen under året. Vid styrelsemötet i juni redovisades det för styrelsen att årets resultat ”ser ut att bli blygsamt” på grund av externa kostnader. Vid styrelsemötet i oktober redovisades en årsprognos på ett +/-0-resultat. Vid styrelsemötet i december redovisades det att helårsprognosen pekar på ett negativt resultat på -284 tkr. Avvikelse från budget uppges bero till största del på oförutsedda konsultkostnader inom HR och juridik, samt stöd i projektansökningar. Styrelsen har inte fattat något beslut med anledning av ekonomiprognosernas utveckling. Vid årsredovisningen redovisar bolaget ett negativt resultat på -10 419 kr efter bokslutsdispositioner och skatt. Bolaget har en stabil ekonomi över tid, sett till dess flerårsöversikt och soliditetsmått. Soliditeten ligger på 68 % år 2025.

I bilaga redovisas underliggande revisionsfrågor.

Bedömning

Revisionsfråga: 1. Utövar och vidtar styrelsen tillräcklig styrning, kontroll och åtgärder inom sina ansvarsområden?

Styrning, kontroll och åtgärder	**Ja.**	

Revisionsfråga: 2. Är redovisat resultat för verksamheten förenligt med beslutade mål?

Måluppfyllelse verksamhet	**Ja.**	

Revisionsfråga: 3. Är redovisat resultat för ekonomin förenligt med beslutade mål?

Måluppfyllelse ekonomi	**Ja.**	

Bilagor

Delfrågor		
1	Har styrelsen antagit en plan för verksamheten?	Grön
2	Har styrelsen antagit en budget för verksamheten?	Grön
3	Finns mål formulerade för bolagets verksamhet?	Grön
4	Finns mål formulerade för bolagets ekonomi?	Grön
5	Är målen uppföljningsbara (mätbara)?	Grön
6	Har styrelsen upprättat instruktion för rapportering till styrelsen?	Grön
7	Fokuserar rapportering på måluppfyllelse för verksamhet?	Grön
8	Fokuserar rapportering på måluppfyllelse för ekonomi?	Grön
9	Vidtar styrelsen tydliga åtgärder för att nå mål för verksamheten?	Grön
10	Vidtar styrelsen tydliga åtgärder för att nå mål för ekonomin?	Grön
11	Når bolaget uppsatta mål för verksamheten?	Grön
12	Når bolaget uppsatta mål för ekonomin?	Grön

Ägardirektiv		
1	Når bolaget verksamhetsmål i ägardirektiv?	Grön
2	Når bolaget ekonomiska mål i ägardirektiv?	Grön

Revisionsberättelse

Till bolagsstämman i Investeringar i Norrbotten AB, org.nr 556903-8119

Rapport om årsredovisningen

Uttalanden
Jag har utfört en revision av årsredovisningen för Investeringar i Norrbotten AB för år 2025.

Enligt min uppfattning har årsredovisningen upprättats i enlighet med årsredovisningslagen och ger en i alla väsentliga avseenden rättvisande bild av Investeringar i Norrbotten ABs finansiella ställning per den 31 december 2025 och av dess finansiella resultat för året enligt årsredovisningslagen. Förvaltningsberättelsen är förenlig med årsredovisningens övriga delar.

Jag tillstyrker därför att bolagsstämman fastställer resultaträkningen och balansräkningen.

Grund för uttalanden
Jag har utfört revisionen enligt International Standards on Auditing (ISA) och god revisionssed i Sverige. Mitt ansvar enligt dessa standarder beskrivs närmare i avsnittet *Revisorns ansvar*. Jag är oberoende i förhållande till Investeringar i Norrbotten AB enligt god revisorssed i Sverige och har i övrigt fullgjort mitt yrkesetiska ansvar enligt dessa krav.

Jag anser att de revisionsbevis jag har inhämtat är tillräckliga och ändamålsenliga som grund för mina uttalanden.

Styrelsens och verkställande direktörens ansvar
Det är styrelsen och verkställande direktören som har ansvaret för att årsredovisningen upprättas och att den ger en rättvisande bild enligt årsredovisningslagen. Styrelsen och verkställande direktören ansvarar även för den interna kontroll som de bedömer är nödvändig för att upprätta en årsredovisning som inte innehåller några väsentliga felaktigheter, vare sig dessa beror på oegentligheter eller misstag.

Vid upprättandet av årsredovisningen ansvarar styrelsen och verkställande direktören för bedömningen av bolagets förmåga att fortsätta verksamheten. De upplyser, när så är tillämpligt, om förhållanden som kan påverka förmågan att fortsätta verksamheten och att använda antagandet om fortsatt drift. Antagandet om fortsatt drift tillämpas dock inte om beslut har fattats om att avveckla verksamheten.

Revisorns ansvar
Mina mål är att uppnå en rimlig grad av säkerhet om huruvida årsredovisningen som helhet inte innehåller några väsentliga felaktigheter, vare sig dessa beror på oegentligheter eller misstag, och att lämna en revisionsberättelse som innehåller mina uttalanden. Rimlig säkerhet är en hög grad av säkerhet, men är ingen garanti för att en revision som utförs enligt ISA och god revisionssed i Sverige alltid kommer att upptäcka en väsentlig felaktighet om en sådan finns. Felaktigheter kan uppstå på grund av oegentligheter eller misstag och anses vara väsentliga om de enskilt eller tillsammans rimligen kan förväntas påverka de ekonomiska beslut som användare fattar med grund i årsredovisningen.

Som del av en revision enligt ISA använder jag professionellt omdöme och har en professionellt skeptisk inställning under hela revisionen. Dessutom:

- identifierar och bedömer jag riskerna för väsentliga felaktigheter i årsredovisningen, vare sig dessa beror på oegentligheter eller misstag, utformar och utför granskningsåtgärder bland annat utifrån dessa risker och inhämtar revisionsbevis som är tillräckliga och ändamålsenliga för att utgöra en grund för mina uttalanden. Risken för att inte upptäcka en väsentlig felaktighet till följd av oegentligheter är högre än för en väsentlig felaktighet som beror på misstag, eftersom oegentligheter kan innefatta agerande i maskopi, förfalskning, avsiktliga utelämnanden, felaktig information eller åsidosättande av intern kontroll.

Electronically signed / Sähköisesti allekirjoitettu / Elektroniskt signerats / Elektronisk signert / Elektronisk underskrevet
https://sign.visma.net/sv/document-check/1cfb55a7-cd33-485a-9fb7-97c85fb4de69

visma sign
www.vismasign.com

- skaffar jag mig en förståelse av den del av bolagets interna kontroll som har betydelse för min revision för att utforma granskningsåtgärder som är lämpliga med hänsyn till omständigheterna, men inte för att uttala mig om effektiviteten i den interna kontrollen.
- utvärderar jag lämpligheten i de redovisningsprinciper som används och rimligheten i styrelsens och verkställande direktörens uppskattningar i redovisningen och tillhörande upplysningar.
- drar jag en slutsats om lämpligheten i att styrelsen och verkställande direktören använder antagandet om fortsatt drift vid upprättandet av årsredovisningen. Jag drar också en slutsats, med grund i de inhämtade revisionsbevisen, om huruvida det finns någon väsentlig osäkerhetsfaktor som avser sådana händelser eller förhållanden som kan leda till betydande tvivel om bolagets förmåga att fortsätta verksamheten. Om jag drar slutsatsen att det finns en väsentlig osäkerhetsfaktor, måste jag i revisionsberättelsen fästa uppmärksamheten på upplysningarna i årsredovisningen om den väsentliga osäkerhetsfaktorn eller, om sådana upplysningar är otillräckliga, modifiera uttalandet om årsredovisningen. Mina slutsatser baseras på de revisionsbevis som inhämtas fram till datumet för revisionsberättelsen. Dock kan framtida händelser eller förhållanden göra att ett bolag inte längre kan fortsätta verksamheten.
- utvärderar jag den övergripande presentationen, strukturen och innehållet i årsredovisningen, däribland upplysningarna, och om årsredovisningen återger de underliggande transaktionerna och händelserna på ett sätt som ger en rättvisande bild.

Jag måste informera styrelsen om bland annat revisionens planerade omfattning och inriktning samt tidpunkten för den. Jag måste också informera om betydelsefulla iakttagelser under revisionen, däribland de eventuella betydande brister i den interna kontrollen som jag identifierat.

Rapport om andra krav enligt lagar och andra författningar

Uttalanden
Utöver min revision av årsredovisningen har jag även utfört en revision av styrelsens och verkställande direktörens förvaltning för Investeringar i Norrbotten AB för år 2025 samt av förslaget till dispositioner beträffande bolagets vinst eller förlust.

Jag tillstyrker att bolagsstämman disponerar vinsten enligt förslaget i förvaltningsberättelsen och beviljar styrelsens ledamöter och verkställande direktören ansvarsfrihet för räkenskapsåret.

Grund för uttalanden
Jag har utfört revisionen enligt god revisionssed i Sverige. Mitt ansvar enligt denna beskrivs närmare i avsnittet *Revisorns ansvar*. Jag är oberoende i förhållande till Investeringar i Norrbotten AB enligt god revisorssed i Sverige och har i övrigt fullgjort mitt yrkesetiska ansvar enligt dessa krav.

Jag anser att de revisionsbevis jag har inhämtat är tillräckliga och ändamålsenliga som grund för mina uttalanden.

Styrelsens och verkställande direktörens ansvar
Det är styrelsen som har ansvaret för förslaget till dispositioner beträffande bolagets vinst eller förlust. Vid förslag till utdelning innefattar detta bland annat en bedömning av om utdelningen är försvarlig med hänsyn till de krav som bolagets verksamhetsart, omfattning och risker ställer på storleken av bolagets egna kapital, konsolideringsbehov, likviditet och ställning i övrigt.

Styrelsen ansvarar för bolagets organisation och förvaltningen av bolagets angelägenheter. Detta innefattar bland annat att fortlöpande bedöma bolagets ekonomiska situation och att tillse att bolagets organisation är utformad så att bokföringen, medelsförvaltningen och bolagets ekonomiska angelägenheter i övrigt kontrolleras på ett betryggande sätt. Verkställande direktören ska sköta den löpande förvaltningen enligt styrelsens riktlinjer och anvisningar och bland annat vidta de åtgärder som är nödvändiga för att bolagets bokföring ska fullgöras i överensstämmelse med lag och för att medelsförvaltningen ska skötas på ett betryggande sätt.

Electronically signed / Sähköisesti allekirjoitettu / Elektroniskt signerats / Elektronisk signert / Elektronisk underskrevet
https://sign.visma.net/sv/document-check/1cfb55a7-cd33-485a-9fb7-97c85fb4de69

visma sign
www.vismasign.com

Revisorns ansvar
Mitt mål beträffande revisionen av förvaltningen, och därmed mitt uttalande om ansvarsfrihet, är att inhämta revisionsbevis för att med en rimlig grad av säkerhet kunna bedöma om någon styrelseledamot eller verkställande direktören i något väsentligt avseende:

- företagit någon åtgärd eller gjort sig skyldig till någon försummelse som kan föranleda ersättningsskyldighet mot bolaget, eller
- på något annat sätt handlat i strid med aktiebolagslagen, årsredovisningslagen eller bolagsordningen.

Mitt mål beträffande revisionen av förslaget till dispositioner av bolagets vinst eller förlust, och därmed mitt uttalande om detta, är att med rimlig grad av säkerhet bedöma om förslaget är förenligt med aktiebolagslagen.

Rimlig säkerhet är en hög grad av säkerhet, men ingen garanti för att en revision som utförs enligt god revisionssed i Sverige alltid kommer att upptäcka åtgärder eller försummelser som kan föranleda ersättningsskyldighet mot bolaget, eller att ett förslag till dispositioner av bolagets vinst eller förlust inte är förenligt med aktiebolagslagen.

Som en del av en revision enligt god revisionssed i Sverige använder jag professionellt omdöme och har en professionellt skeptisk inställning under hela revisionen. Granskningen av förvaltningen och förslaget till dispositioner av bolagets vinst eller förlust grundar sig främst på revisionen av räkenskaperna. Vilka tillkommande granskningsåtgärder som utförs baseras på min professionella bedömning med utgångspunkt i risk och väsentlighet. Det innebär att jag fokuserar granskningen på sådana åtgärder, områden och förhållanden som är väsentliga för verksamheten och där avsteg och överträdelser skulle ha särskild betydelse för bolagets situation. Jag går igenom och prövar fattade beslut, beslutsunderlag, vidtagna åtgärder och andra förhållanden som är relevanta för mitt uttalande om ansvarsfrihet. Som underlag för mitt uttalande om styrelsens förslag till dispositioner beträffande bolagets vinst eller förlust har jag granskat om förslaget är förenligt med aktiebolagslagen.

Luleå den

Hans Öystilä
Auktoriserad revisor

Electronically signed / Sähköisesti allekirjoitettu / Elektroniskt signerats / Elektronisk signert / Elektronisk underskrevet
https://sign.visma.net/sv/document-check/1cfb55a7-cd33-485a-9fb7-97c85fb4de69

visma sign
www.vismasign.com

Årsredovisning

för

Investeringar i Norrbotten AB

556903-8119

Räkenskapsåret

2025

Electronically signed / Sähköisesti allekirjoitettu / Elektroniskt signerats / Elektronisk signert / Elektronisk underskrevet
https://sign.visma.net/sv/document-check/[illegible]
visma sign
www.vismasign.com

Styrelsen och verkställande direktören för Investeringar i Norrbotten AB avger följande årsredovisning för räkenskapsåret 2025.

Årsredovisningen är upprättad i svenska kronor, SEK. Om inte annat särskilt anges, redovisas alla belopp i hela kronor (kr). Uppgifter inom parentes avser föregående år.

Förvaltningsberättelse

Verksamheten

Allmänt om verksamheten

Bolagets vision: *Norrbotten den mest självklara platsen för långsiktigt hållbara investeringar*
Bolagets mission: *I global konkurrens attrahera internationella företag som bidrar till hållbar tillväxt i Norrbotten*

Under 2025 har Invest in Norrbotten fortsatt att arbeta utifrån sin strategi att stärka regionens internationalisering och attraktionskraft för hållbara investeringar. Fokus har varit att utveckla konkreta investeringsmöjligheter inom nyckelområden som fossilfri industri, förnybar energi, foodtech, cirkulär ekonomi och besöksnäring i nära samverkan med kommuner, regionen och andra aktörer i ekosystemet.

Norrbotten står mitt i en historisk industriell omvandling som får nationell och internationell uppmärksamhet. Regionen är redan idag globalt positionerad som en ledare inom den gröna omställningen, med starka resurser i form av gruvnäring, bioekonomi, billig fossilfri el och tekniskt kunnande. Bolaget verkar för att dessa tillgångar omvandlas till långsiktig tillväxt genom internationella etableringar och investeringar.

Företaget har sitt säte i Luleå.

Väsentliga händelser under räkenskapsåret

Under 2025 har Invest in Norrbotten fortsatt stärka regionens attraktionskraft genom proaktivt arbete inom etableringsfrämjande, internationell marknadsföring och strategisk samverkan. Fokus har legat på att positionera Norrbotten inom framtidsområden som grön energi, foodtech, cirkulär industri, besöksnäring och bostadsutveckling.

Året har präglats av ett utökat internationellt engagemang, där deltagande på mässor och investerardialoger lett till nya kontakter och skarpa investeringscase. Samtidigt har ett ökat fokus lagts på att stärka kommunernas kapacitet för etableringar och att utveckla konkreta investeringserbjudanden.

Bolaget har lanserat en ny strategi för perioden 20262028 som stärker lokal förankring och träffsäkerhet i insatserna. Arbetet med vätgas, hållbara drivmedel och livsmedelsresiliens har

Electronically signed / Sähköisesti allekirjoitettu / Elektroniskt signerats / Elektronisk signert / Elektronisk underskrevet
https://sign.visma.net/sv/document-check/[redacted]
visma sign
www.vismasign.com

intensifierats, och planeringen för Demo North Summit 2026 är i full gång.

Den organisatoriska kapaciteten har säkrats genom nyrekryteringar och anpassningar inom teamet, bl a tillträdde Mikael Aamisepp som VD den 1 februari.

Framtidsutsikter

Inför 2026 står bolaget starkt positionerat för att ta en ännu mer aktiv roll i genomförandet av den gröna industriella omställningen i norra Sverige. Fokus ligger på att förverkliga strategin 20262028 genom konkret projekt- och etableringsarbete som stärker regionens kapacitet, kompetensförsörjning och attraktionskraft.

Genom fortsatt samverkan, internationell närvaro och strategiska partnerskap ska Invest in Norrbotten bidra till att regionen utvecklas som en förebild för hållbar tillväxt och investeringar.

Flerårsöversikt (Tkr)	**2025**	**2024**	**2023**	**2022**	**2021**
Nettoomsättning	13 158	14 586	10 238	4 692	3 438
Resultat efter finansiella poster	-196	325	311	700	835
Soliditet (%)	68	78	72	73	75

För definitioner av nyckeltal, se Not 1 Redovisningsprinciper.

Förändringar i eget kapital

	Aktie-kapital	**Balanserat resultat**	**Årets resultat**	**Totalt**
Belopp vid årets ingång	200 000	3 800 707	295 475	**4 296 182**
Disposition enligt beslut av årsstämman:				
Balanseras i ny räkning		295 475	-295 475	**0**
Årets resultat			-10 419	**-10 419**
Belopp vid årets utgång	**200 000**	**4 096 182**	**-10 419**	**4 285 763**

Resultatdisposition

Styrelsen föreslår att till förfogande stående vinstmedel (kronor):

balanserad vinst	4 096 182
årets förlust	-10 419
	4 085 763
disponeras så att	
i ny räkning överföres	4 085 763
	4 085 763

Företagets resultat och ställning i övrigt framgår av efterföljande resultat- och balansräkning med noter.

Electronically signed / Sähköisesti allekirjoitettu / Elektroniskt signerats / Elektronisk signert / Elektronisk underskrevet
https://sign.visma.net/sv/document-check/[redacted]
visma sign
www.vismasign.com

Resultaträkning

	Not	2025-01-01 -2025-12-31	2024-01-01 -2024-12-31
Rörelseintäkter, lagerförändringar m. m.			
Nettoomsättning	2	13 158 116	14 586 329
Övriga rörelseintäkter		5 391	4 399
Summa rörelseintäkter, lagerförändringar m.m.		**13 163 507**	**14 590 728**
Rörelsekostnader			
Övriga externa kostnader		-7 286 288	-9 095 313
Personalkostnader	3	-6 138 745	-5 332 654
Övriga rörelsekostnader		-960	-11 228
Summa rörelsekostnader		**-13 425 993**	**-14 439 195**
Rörelseresultat		**-262 486**	**151 533**
Finansiella poster			
Övriga ränteintäkter och liknande resultatposter		66 207	173 024
Summa finansiella poster		**66 207**	**173 024**
Resultat efter finansiella poster		**-196 279**	**324 557**
Bokslutsdispositioner			
Förändring av periodiseringsfonder		204 500	73 312
Summa bokslutsdispositioner		**204 500**	**73 312**
Resultat före skatt		**8 221**	**397 869**
Skatter			
Skatt på årets resultat		-18 640	-102 394
Årets resultat		**-10 419**	**295 475**

Electronically signed / Sähköisesti allekirjoitettu / Elektroniskt signerats / Elektronisk signert / Elektronisk underskrevet
https://sign.visma.net/sv/document-check/[illegible]
visma sign
www.vismasign.com

Balansräkning

	Not	2025-12-31	2024-12-31
TILLGÅNGAR			
Omsättningstillgångar			
Kortfristiga fordringar			
Kundfordringar		187 500	62 155
Övriga fordringar	4	3 317 732	2 468 288
Summa kortfristiga fordringar		**3 505 232**	**2 530 443**
Kassa och bank			
Kassa och bank		4 013 841	4 244 096
Summa kassa och bank		**4 013 841**	**4 244 096**
Summa omsättningstillgångar		**7 519 073**	**6 774 539**
SUMMA TILLGÅNGAR		**7 519 073**	**6 774 539**

Electronically signed / Sähköisesti allekirjoitettu / Elektroniskt signerats / Elektronisk signert / Elektronisk underskrevet
https://sign.visma.net/sv/document-check/[illegible]
visma sign
www.vismasign.com

Balansräkning

	Not	2025-12-31	2024-12-31
EGET KAPITAL OCH SKULDER			
Eget kapital			
Bundet eget kapital			
Aktiekapital		200 000	200 000
Summa bundet eget kapital		**200 000**	**200 000**
Fritt eget kapital			
Balanserat resultat		4 096 182	3 800 707
Årets resultat		-10 419	295 475
Summa fritt eget kapital		**4 085 763**	**4 096 182**
Summa eget kapital		**4 285 763**	**4 296 182**
Obeskattade reserver			
Periodiseringsfonder		1 028 608	1 233 108
Summa obeskattade reserver		**1 028 608**	**1 233 108**
Kortfristiga skulder			
Leverantörsskulder		934 354	823 584
Övriga skulder	5	1 004 186	76 106
Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter		266 162	345 558
Summa kortfristiga skulder		**2 204 702**	**1 245 248**
SUMMA EGET KAPITAL OCH SKULDER		**7 519 073**	**6 774 538**

Electronically signed / Sähköisesti allekirjoitettu / Elektroniskt signerats / Elektronisk signert / Elektronisk underskrevet
https://sign.visma.net/sv/document-check/[illegible]
visma sign
www.vismasign.com

Noter

Not 1 Redovisningsprinciper

Allmänna upplysningar
Årsredovisningen är upprättad i enlighet med årsredovisningslagen och Bokföringsnämndens allmänna råd (BFNAR 2016:10) om årsredovisning i mindre företag.

Nyckeltalsdefinitioner
Nettoomsättning
Rörelsens huvudintäkter, fakturerade kostnader, sidointäkter samt intäktskorrigeringar.

Resultat efter finansiella poster
Resultat efter finansiella intäkter och kostnader men före bokslutsdispositioner och skatter.

Soliditet (%)
Justerat eget kapital (eget kapital och obeskattade reserver med avdrag för uppskjuten skatt) i procent av balansomslutning.

Not 2 Nettoomsättning

	2025	2024
Fakturerade intäkter	5 906 211	7 771 931
Periodiseringar	-469 477	992 496
Region Norrbotten	3 697 769	2 443 344
Tillväxtveket	3 573 623	2 428 558
Luleå Kommun	100 000	300 000
Sparbanken Nord	350 000	350 000
Längmanska Företagarfonden	0	300 000
	13 158 126	**14 586 329**

Not 3 Medelantalet anställda

	2025	2024
Medelantalet anställda	6	4,5

Not 4 Övriga fordringar

	2025-12-31	2024-12-31
Upparbetade intäkter	2 372 190	1 891 667
Skatteverket	397 531	572 385
Fordran hos leverantörer	0	4 236
Förutbetalda kostnader och intäkter projekt	548 011	0
	3 317 732	**2 468 288**

Electronically signed / Sähköisesti allekirjoitettu / Elektroniskt signerats / Elektronisk signert / Elektronisk underskrevet
https://sign.visma.net/sv/document-check/[redacted]
visma sign
www.vismasign.com

Not 5 Övriga kortfristiga skulder

	2025-12-31	2024-12-31
Skattedeklaration	204 186	76 106
Förskott i projekt	800 000	0
	1 004 186	**76 106**

Electronically signed / Sähköisesti allekirjoitettu / Elektroniskt signerats / Elektronisk signert / Elektronisk underskrevet
https://sign.visma.net/sv/document-check/[redacted]
visma sign
www.vismasign.com

Resultat- och balansräkningen kommer att föreläggas på årsstämma för fastställelse.

Årsredovisningen beslutades den 16 mars 2026

Luleå

Underskriven den dag som framgår av min elektroniska underskrift

Britta Flinkfeldt
Ordförande

Mats Brännström

Jonas Söderberg

Eva Nordmark

Raine Vasanoja

Mikael Aamisepp
Verkställande direktör

Min revisionsberättelse har lämnats den dag som framgår av min elektroniska underskrift

Hans Öystilä
Auktoriserad revisor

Electronically signed / Sähköisesti allekirjoitettu / Elektroniskt signerats / Elektronisk signert / Elektronisk underskrevet
https://sign.visma.net/sv/document-check/[redacted]
visma sign
www.vismasign.com

§ 133

Uppsikt över verksamheten 2025 i delägda bolaget IT-Norrbotten AB

Ärendenr 2026/1134-1.4.1.1

Kommunstyrelsens arbetsutskotts förslag till beslut

Kommunstyrelsen beslutar att uttala att bolaget har bedrivit sin verksamhet under 2025 på ett sätt som har varit förenligt med det fastställda kommunala ändamålet och utförts inom ramen för de kommunala befogenheterna.

Sammanfattning av ärendet

Enligt 6 kap. § 9 i kommunallagen ska kommunstyrelsen i årliga beslut för varje delägt kommunalt bolag pröva om den verksamhet som bolaget har bedrivit under föregående kalenderår har varit förenlig med det fastställda kommunala ändamålet och utförts inom ramen för de kommunala befogenheterna. Om kommunstyrelsen finner att så inte är fallet, ska den lämna förslag till kommunfullmäktige om nödvändiga åtgärder.

Bedömningen har gjorts utifrån dokument för styrning, uppföljning och uppsikt över de kommunala bolagen såsom aktieägaravtal, bolagsordning, ägardirektiv och andra styrdokument.

Bolagets rapportering i form av årsredovisning, uppföljning av ägardirektiv per hel- och halvår samt lekmannarevisorns granskningsrapport har gett underlag för bedömningen.

Luleå kommun äger 3,78 procent av Informationsteknik i Norrbotten AB (IT Norrbotten AB). Bolaget har 2025 aktieägartillskott avseende extern förhyrning av fiber för 15 år på totalt 1 429 926 kronor.

Kommunfullmäktige har 2025-03-24 § 52 och § 57 beslutat att godkänna genomgripande förändringar i ägardirektiv respektive bolagsordning för IT Norrbotten AB.

IT Norrbotten har enligt ägardirektiven som antogs i mars 2025 haft i uppdrag att ta fram ett förslag på nytt Regionnätsavtal med de kommunala ägarna. Uppdraget lägesrapporterades vid ägarsamrådet hösten 2025 och slutredovisades vid ägarsamråd i mars 2026.

Bolaget hade ett resultat 2025 på 444 tkr efter finansiella poster (0 kr 2024).

Soliditeten är 11,4 % (13 % 2023).

Kommunstyrelseförvaltningen har föreslagit kommunstyrelsen besluta att uttala att bolaget har bedrivit sin verksamhet under 2025 på ett sätt som har varit förenligt med det fastställda kommunala ändamålet och utförts inom ramen för de kommunala befogenheterna.

Sammanträdet
Kommunstyrelseförvaltningen föredrar ärendet.

Beslutsgång
Ordföranden ställer utskottets förslag under proposition och finner att kommunstyrelsen bifaller förslaget.

Dialog
Dialog har förts inom kommunstyrelseförvaltningen.

Beslutsunderlag
- Årsredovisning och Revisionsberättelse 2025 IT-Norrbotten AB, KLF Hid: 2026.7750
- Uppföljning av ägardirektiv och veksamhetsberättelse 2025, IT-Norrbotten AB, KLF Hid: 2026.7751
- Kommunstyrelseförvaltningens förslag till beslut gällande uppsikt över verksamheten 2025 i delägda bolaget IT-Norrbotten AB, KLF Hid: 2026.8360

InformationsTeknik i Norrbotten AB
Org nr 556537-6877

Årsredovisning för räkenskapsåret 2025

Styrelsen och verkställande direktören avger följande årsredovisning.

Innehåll Sida

- förvaltningsberättelse 2
- resultaträkning 7
- balansräkning 8
- noter med redovisningsprinciper och bokslutskommentarer 10

Om inte annat särskilt anges, redovisas alla belopp i kronor. Uppgifter inom parentes avser föregående år.

Förvaltningsberättelse

Verksamheten

Allmänt om verksamheten

Bolagets affärsidé
Via det regionala fibernätet och med de lokala stadsnäten, i rollen som nätgrossist och kommunikationsoperatör, möter vi marknadens behov av digitala kommunikationslösningar och samhällets behov för digital utveckling.

Bolagets övergripande verksamhet och mål
Bolaget har till föremål för sin verksamhet att:

för ägarnas räkning förvalta, utveckla samt tillgängliggöra det länsgemensamma fiberbaserade höghastighetsnätet för interna och externa aktörers behov av digital kommunikation

erbjuda ägarna och dess bolag anpassade och ändamålsenliga digitala kommunikationstjänster och genom samverkan bidra till utveckling av de kommunala stadsnäten

efter överenskommelse bistå med förvaltningen av stadsnät

samordna de beredskapsinsatser som ankommer ägarna och dess bolag inom sektorn elektronisk kommunikation.

Bolagets ändamål är att främja regional utveckling och tillväxt inom bolagets verksamhetsområden.

Bolaget har sitt säte i Boden.

Särskilda strategiska uppdrag från ägarna
Bolaget ska:

ta fram förslag på nytt upplåtelse och förvaltningsavtal med de kommunala ägarna i enlighet med tidigare utredning och kartläggning. Uppdraget ska lägesrapporteras vid ägarsamrådet hösten 2025 och slutredovisas vid ägarsamrådet våren 2026

kartlägga, planera och etablera ett rådigt kommunikationsnät där ägarna inte kan tillgodose det gemensamma behovet av ett offentligt höghastighetsnät genom nuvarande och kommande upplåtelse och förvaltningsavtal. Uppdraget ska lägesrapporteras vid ägarsamråden hösten 2025 och våren 2026

fortsätta samarbeta med de kommunala stadsnäten för att öka nyttjandegraden i de offentligägda fibernäten och stadfästa samarbetet med likformade samarbetsavtal för att möjliggöra att även större nationella aktörer kan nå verksamhetsställen i hela Norrbotten. Uppdraget slutredovisas vid ägarsamrådet hösten 2025

i sin roll som regional beredskapssamordnare särskilt beakta myndigheters, branschen och det länsspecifika beredskapsarbetets kontinuerliga utveckling inom området telekommunikation. Uppdraget ska lägesrapporteras vid ägarsamråden hösten 2025 och våren 2026.

Samtliga uppdrag pågår. Huvudfokus har legat på beredskapsarbete, avtalsarbete och realiserandet av ett rådigt regionnät. Uppdragen är viktiga för att skapa grund för en framgångsrik digital utveckling för Norrbotten. Viktigast är dock länets rådighet över regionnätet och kommunernas rådighet över de lokala stadsnäten. Det är den avgörande viktiga grunden för digital suveränitet, trygghet och säkerhet.

Ägare
Bolaget ägs av Norrbottens 14 kommuner samt Region Norrbotten. Norrbottens kommuner äger tillsammans 53 procent av bolagets aktier och Region Norrbotten 47 procent.

Styrelsen
Styrelsen har sitt säte i Bodens kommun, och består av fem ledamöter. Under året har sju styrelsemöten genomförts, varav ett konstituerande möte.

Personal och organisation
Bolaget har kontor på Boden Business Park i Sävast. Bolagets affärer bedrivs i två affärsområden - Wholesale och Stadsnät i Samverkan. Därutöver har bolaget funktioner för marknad, nät & infrastruktur, projekt samt ekonomi. Bolaget har 7 anställda inklusive VD.

Beskrivning av verksamhetsåret

Ett försämrat säkerhetspolitiskt tillstånd i världen
Konsekvenserna av Ukraina-kriget präglar fortsatt verksamheten planeringsmässigt ur ett beredskapsperspektiv. Numera förstärkt av ett i överlag ansträngt säkerhetsläge i världen. Den digitala infrastrukturen är en livsviktig tillgång såväl i freds- som i orostider. Sveriges digitala beredskapsförmåga håller på att rustas upp. I det hänseendet har bolaget en nyckelroll i egenskap av regional beredskapssamordnare för norra Sverige.

Styrdokument för framtiden
Under året har enligt uppdrag från ägarna, ett intensivt arbete bedrivits att ta fram nya och uppdaterade styrdokument för bolaget. Det handlar om Aktieägaravtal, Bolagsordning och Ägardirektiv. Dokumenten behöver förnyas för att bättre spegla den roll som bolaget kommit att få och vara hållbara i framtiden. Därutöver har arbetet med ett nytt Upplåtelse- och Förvaltningsavtal inletts, där remissarbetet startat. Det senare är det grundläggande verksamhetsavtal som reglerar bolagets samarbete med stadsnäten (ägarna) rörande det regionala fibernätet och länets tillgång till en rådig samhällskritisk digital infrastruktur.

Marknad
Bolaget har genomfört marknadsaktiviteter för att öka försäljningen av sina tjänster till både befintliga och nya kunder, men också i syfte att stärka varumärket IT Norrbotten.

Bolaget har vidareutvecklat sitt samarbete med både nationella och internationella partners bland annat inom samarbetet Easy fiber, en samverkan för att tillsammans nå en större marknad och via digitala lösningar öka Norrbottens tillväxt.

Bolaget har utökat sin samverkan inom Norrland och över Sverige som helhet. Telekommarknaden har i allt högre grad blivit rikstäckande, med regional klusterindelning för samordning av det lokala. Det gör bolagets roll som klusteransvarig för Norrbotten tydlig och mycket viktig.

Informationsspridning
En del i bolagets arbete har varit att sprida information om verksamheten, lokalt, regionalt och nationellt. För affärer, för att lyfta fram bolagets arbete kopplat till ägardirektiven och för opinionsbildning.

Wholesale
Bolagets försäljningsverksamhet har kommit till nytta både för kommunernas stadsnät samt det regionala nätet. Den grundläggande principen är att vi har ett gemensamt nät i Norrbotten. Bolagets försäljning har bidragit till ökade nätaffärer och intäkter och därmed även ökade intäkter för kommunernas stadsnät.

Huvudinriktningen för försäljningen inom Wholesale, har varit nätgrossistprodukter till kundkategorierna tjänsteleverantörer, operatörer, offentliga organisationer samt privata företag. Året har motsvarat tidigare år avseende marknadens intresse för affärer.

Genom affärsverksamheten erhåller bolaget intäkter som kommer ägarna till godo genom reinvesteringar i regionnätet (kommunernas nättillgångar) och genom utvecklingsprojekt som IT Norrbotten driver åt ägarna.

Nät & Infrastruktur
En viktig del i bolagets uppdrag är att förvalta det regionala bredbandsnätet åt Norrbottens 14 kommuner, och att i nätet producera och leverera tjänster för både interna och externa kunder. I det regionala bredbandsnätet levereras produkterna fiber, kapacitet, våglängd och nodplats, med redundans för högsta tillgänglighet.
Under året har bolaget fortsatt bygga ut fibernätet och reinvesterat i utrustning för kapacitet och våglängder. Allt för att möta högre kvalitets- och kapacitetskrav samt ägarnas och marknadens behov digital kommunikation.

Stadsnät i samverkan - SIS
Genom att arbeta tillsammans blir vi större, vi skapar volymfördelar, blir effektivare och intressanta för fler tjänsteleverantörer. Affärsområdet stadsnät i samverkan har därför utvecklats vidare. Ett större tjänsteutbud ger ökad konkurrens och bättre priser. Samordnad drift ger högre tillgänglighet och driftsäkerhet. Bolaget har därför under året tagit steg för utökat driftsamarbete.
Bolagets affärsmodell är viktig för att mindre stadsnät genom samverkan ska kunna erbjuda sina innevånare likvärdiga digitala möjligheter, som i en större stad.

Utbyggnad
Under året har bolaget koordinerat kommunernas/stadsnätens praktiska utbyggnad av fiberinfrastruktur via hjälp till enskilda kommuner i deras respektive utbyggnadsprojekt. Bolaget har även bistått den regionala bredbandskoordinatorn i arbetet med underlag för bredbandsstöd. Vidare har bolaget fortsatt rollen att koordinera stöd inom ERUF 2021-2027, i ett så kallat "Projekt med flera parter".

Samverkan Norrbotten
Stadsnätsforum är en samlingsplats för länets samtliga stadsnät. Syftet med forumet är att informera om och koordinera gemensamma bredbandsaktiviteter samt stödja arbetet och utvecklingen av Norrbotten inom bredband och digitalisering.

Tillsammans med Norrbottens e-nämnd har bolaget fortsatt arbetet att med regionnätet som grund leverera lösningar för Norrbottens 14 kommuner, för deras syfte att uppnå effektivitet, säkerhet och samordning avseende digital kommunikation för offentliga verksamheter och system.

Bolaget samverkar med Region Norrbotten avseende bredbands- och digitaliseringskoordinering.

Utveckling
Bolaget har fortsatt utvecklingen av så kallade sensornät för Internet of Things. IT Norrbotten agerar för kommunernas räkning som koordinerande part i en rikstäckande allians. Via samverkan når vi bästa möjliga utfall.

Svenska Stadsnätsföreningen
Bolaget är engagerade i stadsnätens egen intresseförening Svenska Stadsnätsföreningen, i styrelsen och i olika utvecklingsprojekt för branschens bästa. Stadsnätsföreningen har en viktig opinionsbildande roll i förhållande till myndigheter, departement och Post- och telestyrelsen, samt bidrar starkt till stadsnätsutvecklingen i Sverige i sin helhet.

Sammanfattning
Bolaget har tillsammans med andra nätpartners som stöder öppet nät principen utvecklat både den lokala och den globala kommunikationsnärvaron för Norrbotten. Norrbotten har en viktig position på Nordkalotten. Genom bolagets nät och tjänster har nya företag kunnat etablera sig samt utvidgat sin verksamhet i Norrbotten, vilket i sin tur skapat nya arbetstillfällen och ekonomisk tillväxt. I enlighet med lagar och förordningar har bolaget fortsatt jobba med att, utifrån regionnätets säkerhet och funktioner, stärka förutsättningarna för länets digitala resiliens och uthållighet. Det säkerhetspolitiska läget i Europa och världen gör ett intensifierat beredskapsarbete avgörande viktigt.

Bolaget har jobbat med antagna kärnvärdena "Tillgängligt, Möjligt, Rådigt" samt devisen "Make Progress Possible", under mottot "Vi ska vara en kompetent partner med ett driftsäkert och modernt nät, för affärsmässig digital samhällsnytta i Norrbotten".

Bolagets verksamhet följer angiven verksamhetsplan. Ekonomin är god med ett helårsresultat bättre än budget, då finansiering av projekt i form av extraordinärt underhåll av regionnätet inte har utfallit i aviserad omfattning. Bolaget är självfinansierat och erhåller inga ägartillskott.

Förväntningar på den framtida utvecklingen
Att komma i mål med realiserandet av ett rådigt ägt regionalt fibernät är fortsatt kritiskt viktigt. Likaså att ta fram de nödvändiga samverkansavtal för regionnätet som är avgörande för att vi tillsammans med ägarna och stadsnäten ska kunna driva den gemensamma tillgången regionnätet.

Vi förväntar oss att den generella positiva utveckling som Norrbotten som län upplever fortsätter spegla av sig på bolagets roll i att leverera högkvalitativ digital kommunikation till marknadens telekomoperatörer och företag.

Bolaget kommer utveckla funktionen Stadsnät i Samverkan ytterligare, i form av samverkan med stadsnät kring funktionslösningar för system. Genom att samarbeta inom Norrbotten med andra parter rörande systemplattformar uppnår vi inte bara en ökad samverkan, utan också en ökad hållbarhet. Vi tillvaratar och bygger upp länets kompetens inom området på ett bättre sätt.

En samhällsägd kritisk infrastruktur, med redundans och diversitet, är avgörande för ett digitalt uthålligt Norrbotten. Genom att länet rår över (äger) de lokala fibernäten och en heltäckande digital motorväg som angör samtliga kommuner kan vi uppnå digital autonomi (ödrift) för den händelse kris eller ofred skulle uppstå. IT Norrbotten kommer fortsätta vara en nyckel i det arbetet.

Flerårsöversikt

		2025	2024	2023	2022
Nettoomsättning	tkr	53 773	54 456	50 738	47 829
Resultat efter finansiella poster	tkr	444	0	0	-82
Soliditet	%	11,4	13,0	12,5	11,4

Nyckeltalsdefinitioner framgår av not 1

Förändringar i eget kapital

	Aktie-kapital	Reserv-fond	Balanserat resultat	Årets resultat	Totalt
Belopp vid årets ingång enligt fastställd balansräkning	450 000	450 000	5 454 890	0	6 354 890
Resultatdisposition enligt årsstämman					
Balanseras i ny räkning					0
Årets resultat				165 829	165 829
Belopp vid årets utgång	450 000	450 000	5 454 890	165 829	6 520 719

Aktiekapitalet består av 450 st aktier.

Resultatdisposition

Till årsstämmans förfogande står följande vinstmedel:

Balanserat resultat	5 454 890
Årets resultat	165 829
Totalt	5 620 719

Styrelsen och verkställande direktören föreslår att vinstmedlen disponeras enligt följande

Balanseras i ny räkning	5 620 720
Totalt	5 620 720

Resultaträkning	Not	2025-01-01 -2025-12-31	2024-01-01 -2024-12-31
Rörelseintäkter			
Nettoomsättning		53 772 927	54 456 444
Erhållna bidrag och övriga rörelseintäkter	2	1 132 709	1 959 387
Summa rörelseintäkter		54 905 636	56 415 831
Rörelsekostnader			
Material och underentreprenörer		-37 950 674	-39 424 869
Övriga externa kostnader		-6 167 079	-5 826 955
Personalkostnader	3	-9 627 238	-9 541 282
Avskrivningar av materiella anläggningstillgångar		-2 465 752	-2 364 061
Övriga rörelsekostnader		-17 127	-2 152
Summa rörelsekostnader		-56 227 870	-57 159 319
Rörelseresultat		-1 322 234	-743 488
Finansiella poster			
Övriga ränteintäkter och liknande resultatposter		1 766 709	746 973
Räntekostnader och liknande resultatposter		-646	-3 485
Summa finansiella poster		1 766 063	743 488
Resultat efter finansiella poster		443 829	0
Bokslutsdispositioner			
Förändringar av överavskrivningar		-278 000	0
Summa bokslutsdispositioner		-278 000	0
Resultat före skatt		165 829	0
Årets resultat		165 829	0

Balansräkning	Not	2025-12-31	2024-12-31
Tillgångar			
Anläggningstillgångar			
Materiella anläggningstillgångar			
Inventarier, verktyg och installationer	4	4 893 112	5 892 353
Pågående nyanläggningar och förskott avseende materiella anläggningstillgångar	5	4 572 816	5 040 653
Summa materiella anläggningstillgångar		9 465 928	10 933 006
Summa anläggningstillgångar		9 465 928	10 933 006
Omsättningstillgångar			
Kortfristiga fordringar			
Kundfordringar		9 997 545	3 984 753
Övriga fordringar		1 765 310	1 669 289
Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter	6	14 852 232	8 662 291
Summa kortfristiga fordringar		26 615 087	14 316 333
Kortfristiga placeringar			
Övriga kortfristiga placeringar		11 129 514	9 684 670
Summa kortfristiga placeringar		11 129 514	9 684 670
Kassa och bank			
Kassa och Bank		12 184 796	13 824 256
Summa kassa och bank		12 184 796	13 824 256
Summa omsättningstillgångar		49 929 397	37 825 259
Summa tillgångar		59 395 325	48 758 265

Balansräkning	**Not**	**2025-12-31**	**2024-12-31**
Eget kapital och skulder			
Eget kapital			
Bundet eget kapital			
Aktiekapital		450 000	450 000
Reservfond		450 000	450 000
Summa bundet eget kapital		900 000	900 000
Fritt eget kapital			
Balanserat resultat		5 454 890	5 454 890
Årets resultat		165 829	0
Summa fritt eget kapital		5 620 719	5 454 890
Summa eget kapital		6 520 719	6 354 890
Obeskattade reserver			
Ackumulerade överavskrivningar		278 000	0
Summa obeskattade reserver		278 000	0
Kortfristiga skulder			
Leverantörsskulder		8 116 792	5 227 287
Övriga skulder		424 732	408 442
Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter	7	44 055 082	36 767 646
Summa kortfristiga skulder		52 596 606	42 403 375
Summa eget kapital och skulder		59 395 325	48 758 265

HB

AJ

Noter med redovisningsprinciper och bokslutskommentarer

Not 1 Redovisnings- och värderingsprinciper

Årsredovisningen har upprättats i enlighet med BFNAR 2016:10 Årsredovisning i mindre företag.

Avskrivningar
Tillämpade avskrivningstider:
Inventarier, verktyg och installationer 5 år

Nyckeltalsdefinitioner
Soliditet
Eget kapital och obeskattade reserver (med avdrag för uppskjuten skatt) i förhållande till balansomslutningen.

Upplysningar till resultaträkningen

Not 2 Erhållna bidrag och övriga rörelseintäkter

	2025-01-01 -2025-12-31	2024-01-01 -2024-12-31
Erhållna bidrag	552 308	1 892 675
Övriga rörelseintäkter	580 401	66 712
Summa	1 132 709	1 959 387

Av erhållna bidrag under året avser 561 tkr (1 877 tkr) bidrag från Post- och telestyrelsen, 3 tkr (12 tkr) bidrag från Region Norrbotten och -12 tkr (4 tkr) bidrag från Tillväxtverket. Bolaget redovisar ett negativt bidrag från Tillväxtverket 2025 till följd av omklassificering av stöd för anläggningstillgång. Bidragen avser statligt stöd för åtgärd för driftsäkra och robusta elektroniska kommunikationer.

Not 3 Medelantalet anställda

	2025-01-01 -2025-12-31	2024-01-01 -2024-12-31
Medelantalet anställda under räkenskapsåret har varit	7,0	7,0

Upplysningar till balansräkningen

Not 4 Inventarier, verktyg och installationer

	2025-12-31	2024-12-31
Ingående anskaffningsvärden	15 490 198	13 404 208
- Inköp	1 466 511	2 085 990
Utgående anskaffningsvärden	16 956 709	15 490 198
Ingående avskrivningar	-9 597 845	-7 233 783
- Årets avskrivningar	-2 465 752	-2 364 062
Utgående avskrivningar	-12 063 597	-9 597 845
Redovisat värde	4 893 112	5 892 353

Not 5 Pågående nyanläggningar och förskott avseende materiella anläggningstillgångar

	2025-12-31	2024-12-31
Ingående anskaffningsvärden	5 040 653	0
- Inköp	3 028 343	5 448 393
- Avgår offentliga stöd	-3 496 180	-407 740
Utgående anskaffningsvärden	4 572 816	5 040 653
Redovisat värde	4 572 816	5 040 653
Erhållna offentliga stöd har reducerat det ackumulerade anskaffningsvärdet med	3 903 920	407 740

Not 6 Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter

	2025-01-01 -2025-12-31	2024-01-01 -2024-12-31
Upplupna projektintäkter	1 040 187	2 106 368
Förutbetalda kapacitet- och fiberkostnader	4 551 173	4 851 220
Upplupen ränteintäkt	0	283 364
Förubetald hyra	127 077	124 239
Övriga förutbetalda kostnader	9 133 795	1 297 100
Summa	14 852 232	8 662 291

Not 7 Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter

	2025-01-01 -2025-12-31	2024-01-01 -2024-12-31
Förutbetalda försäljningsintäkter	35 149 451	27 464 430
Upplupna semesterlöner	1 166 748	1 138 054
Upplupna sociala avgifter	366 593	357 577
Övriga interima skulder	7 372 290	7 807 586
Summa	44 055 082	36 767 647

Årsredovisningen beslutades 2026-02-06

Boden 2026-02-06

Anders Lundkvist
Ordförande

Inger Eriksson

Daniel Ström

Ulrica Hammarström

Mikael Andreasson

Tomas Sundström
Verkställande direktör

Min revisionsberättelse har lämnats 2026-02-06

Hans Öystilä
Auktoriserad Revisor

Ready

Revisionsberättelse

Till bolagsstämman i InformationsTeknik i Norrbotten AB, org.nr 556537-6877

Rapport om årsredovisningen

Uttalanden

Jag har utfört en revision av årsredovisningen för InformationsTeknik i Norrbotten AB för år 2025.

Enligt min uppfattning har årsredovisningen upprättats i enlighet med årsredovisningslagen och ger en i alla väsentliga avseenden rättvisande bild av InformationsTeknik i Norrbotten ABs finansiella ställning per den 31 december 2025 och av dess finansiella resultat för året enligt årsredovisningslagen. Förvaltningsberättelsen är förenlig med årsredovisningens övriga delar.

Jag tillstyrker därför att bolagsstämman fastställer resultaträkningen och balansräkningen.

Grund för uttalanden

Jag har utfört revisionen enligt International Standards on Auditing (ISA) och god revisionssed i Sverige. Mitt ansvar enligt dessa standarder beskrivs närmare i avsnittet *Revisorns ansvar*. Jag är oberoende i förhållande till InformationsTeknik i Norrbotten AB enligt god revisorssed i Sverige och har i övrigt fullgjort mitt yrkesetiska ansvar enligt dessa krav.

Jag anser att de revisionsbevis jag har inhämtat är tillräckliga och ändamålsenliga som grund för mina uttalanden.

Styrelsens och verkställande direktörens ansvar

Det är styrelsen och verkställande direktören som har ansvaret för att årsredovisningen upprättas och att den ger en rättvisande bild enligt årsredovisningslagen. Styrelsen och verkställande direktören ansvarar även för den interna kontroll som de bedömer är nödvändig för att upprätta en årsredovisning som inte innehåller några väsentliga felaktigheter, vare sig dessa beror på oegentligheter eller misstag.

Vid upprättandet av årsredovisningen ansvarar styrelsen och verkställande direktören för bedömningen av bolagets förmåga att fortsätta verksamheten. De upplyser, när så är tillämpligt, om förhållanden som kan påverka förmågan att fortsätta verksamheten och att använda antagandet om fortsatt drift. Antagandet om fortsatt drift tillämpas dock inte om beslut har fattats om att avveckla verksamheten.

Revisorns ansvar

Mina mål är att uppnå en rimlig grad av säkerhet om huruvida årsredovisningen som helhet inte innehåller några väsentliga felaktigheter, vare sig dessa beror på oegentligheter eller misstag, och att lämna en revisionsberättelse som innehåller mina uttalanden. Rimlig säkerhet är en hög grad av säkerhet, men är ingen garanti för att en revision som utförs enligt ISA och god revisionssed i Sverige alltid kommer att upptäcka en väsentlig felaktighet om en sådan finns. Felaktigheter kan uppstå på grund av oegentligheter eller misstag och anses vara väsentliga om de enskilt eller tillsammans rimligen kan förväntas påverka de ekonomiska beslut som användare fattar med grund i årsredovisningen.

Som del av en revision enligt ISA använder jag professionellt omdöme och har en professionellt skeptisk inställning under hela revisionen. Dessutom:

- identifierar och bedömer jag riskerna för väsentliga felaktigheter i årsredovisningen, vare sig dessa beror på oegentligheter eller misstag, utformar och utför granskningsåtgärder bland annat utifrån dessa risker och inhämtar revisionsbevis som är tillräckliga och ändamålsenliga för att utgöra en grund för mina uttalanden. Risken för att inte upptäcka en väsentlig felaktighet till följd av oegentligheter är högre än för en väsentlig felaktighet som beror på misstag, eftersom oegentligheter kan innefatta agerande i maskopi, förfalskning, avsiktliga utelämnanden, felaktig information eller åsidosättande av intern kontroll.

- skaffar jag mig en förståelse av den del av bolagets interna kontroll som har betydelse för min revision för att utforma granskningsåtgärder som är lämpliga med hänsyn till omständigheterna, men inte för att uttala mig om effektiviteten i den interna kontrollen.
- utvärderar jag lämpligheten i de redovisningsprinciper som används och rimligheten i styrelsens och verkställande direktörens uppskattningar i redovisningen och tillhörande upplysningar.
- drar jag en slutsats om lämpligheten i att styrelsen och verkställande direktören använder antagandet om fortsatt drift vid upprättandet av årsredovisningen. Jag drar också en slutsats, med grund i de inhämtade revisionsbevisen, om huruvida det finns någon väsentlig osäkerhetsfaktor som avser sådana händelser eller förhållanden som kan leda till betydande tvivel om bolagets förmåga att fortsätta verksamheten. Om jag drar slutsatsen att det finns en väsentlig osäkerhetsfaktor, måste jag i revisionsberättelsen fästa uppmärksamheten på upplysningarna i årsredovisningen om den väsentliga osäkerhetsfaktorn eller, om sådana upplysningar är otillräckliga, modifiera uttalandet om årsredovisningen. Mina slutsatser baseras på de revisionsbevis som inhämtas fram till datumet för revisionsberättelsen. Dock kan framtida händelser eller förhållanden göra att ett bolag inte längre kan fortsätta verksamheten.
- utvärderar jag den övergripande presentationen, strukturen och innehållet i årsredovisningen, däribland upplysningarna, och om årsredovisningen återger de underliggande transaktionerna och händelserna på ett sätt som ger en rättvisande bild.

Jag måste informera styrelsen om bland annat revisionens planerade omfattning och inriktning samt tidpunkten för den. Jag måste också informera om betydelsefulla iakttagelser under revisionen, däribland de eventuella betydande brister i den interna kontrollen som jag identifierat.

Rapport om andra krav enligt lagar och andra författningar

Uttalanden
Utöver min revision av årsredovisningen har jag även utfört en revision av styrelsens och verkställande direktörens förvaltning för InformationsTeknik i Norrbotten AB för år 2025 samt av förslaget till dispositioner beträffande bolagets vinst eller förlust.

Jag tillstyrker att bolagsstämman disponerar vinsten enligt förslaget i förvaltningsberättelsen och beviljar styrelsens ledamöter och verkställande direktörer ansvarsfrihet för räkenskapsåret.

Grund för uttalanden
Jag har utfört revisionen enligt god revisionssed i Sverige. Mitt ansvar enligt denna beskrivs närmare i avsnittet *Revisorns ansvar*. Jag är oberoende i förhållande till InformationsTeknik i Norrbotten AB enligt god revisorssed i Sverige och har i övrigt fullgjort mitt yrkesetiska ansvar enligt dessa krav.

Jag anser att de revisionsbevis jag har inhämtat är tillräckliga och ändamålsenliga som grund för mina uttalanden.

Styrelsens och verkställande direktörens ansvar
Det är styrelsen som har ansvaret för förslaget till dispositioner beträffande bolagets vinst eller förlust. Vid förslag till utdelning innefattar detta bland annat en bedömning av om utdelningen är försvarlig med hänsyn till de krav som bolagets verksamhetsart, omfattning och risker ställer på storleken av bolagets egna kapital, konsolideringsbehov, likviditet och ställning i övrigt.

Styrelsen ansvarar för bolagets organisation och förvaltningen av bolagets angelägenheter. Detta innefattar bland annat att fortlöpande bedöma bolagets ekonomiska situation och att tillse att bolagets organisation är utformad så att bokföringen, medelsförvaltningen och bolagets ekonomiska angelägenheter i övrigt kontrolleras på ett betryggande sätt. Verkställande direktören ska sköta den löpande förvaltningen enligt styrelsens riktlinjer och anvisningar och bland annat vidta de åtgärder som är nödvändiga för att bolagets bokföring ska fullgöras i överensstämmelse med lag och för att medelsförvaltningen ska skötas på ett betryggande sätt.

Revisorns ansvar
Mitt mål beträffande revisionen av förvaltningen, och därmed mitt uttalande om ansvarsfrihet, är att inhämta revisionsbevis för att med en rimlig grad av säkerhet kunna bedöma om någon styrelseledamot eller verkställande direktör i något väsentligt avseende:

- företagit någon åtgärd eller gjort sig skyldig till någon försummelse som kan föranleda ersättningsskyldighet mot bolaget, eller
- på något annat sätt handlat i strid med aktiebolagslagen, årsredovisningslagen eller bolagsordningen.

Mitt mål beträffande revisionen av förslaget till dispositioner av bolagets vinst eller förlust, och därmed mitt uttalande om detta, är att med rimlig grad av säkerhet bedöma om förslaget är förenligt med aktiebolagslagen.

Rimlig säkerhet är en hög grad av säkerhet, men ingen garanti för att en revision som utförs enligt god revisionssed i Sverige alltid kommer att upptäcka åtgärder eller försummelser som kan föranleda ersättningsskyldighet mot bolaget, eller att ett förslag till dispositioner av bolagets vinst eller förlust inte är förenligt med aktiebolagslagen.

Som en del av en revision enligt god revisionssed i Sverige använder jag professionellt omdöme och har en professionellt skeptisk inställning under hela revisionen. Granskningen av förvaltningen och förslaget till dispositioner av bolagets vinst eller förlust grundar sig främst på revisionen av räkenskaperna. Vilka tillkommande granskningsåtgärder som utförs baseras på min professionella bedömning med utgångspunkt i risk och väsentlighet. Det innebär att jag fokuserar granskningen på sådana åtgärder, områden och förhållanden som är väsentliga för verksamheten och där avsteg och överträdelser skulle ha särskild betydelse för bolagets situation. Jag går igenom och prövar fattade beslut, beslutsunderlag, vidtagna åtgärder och andra förhållanden som är relevanta för mitt uttalande om ansvarsfrihet. Som underlag för mitt uttalande om styrelsens förslag till dispositioner beträffande bolagets vinst eller förlust har jag granskat om förslaget är förenligt med aktiebolagslagen.

Luleå den 6 februari 2026

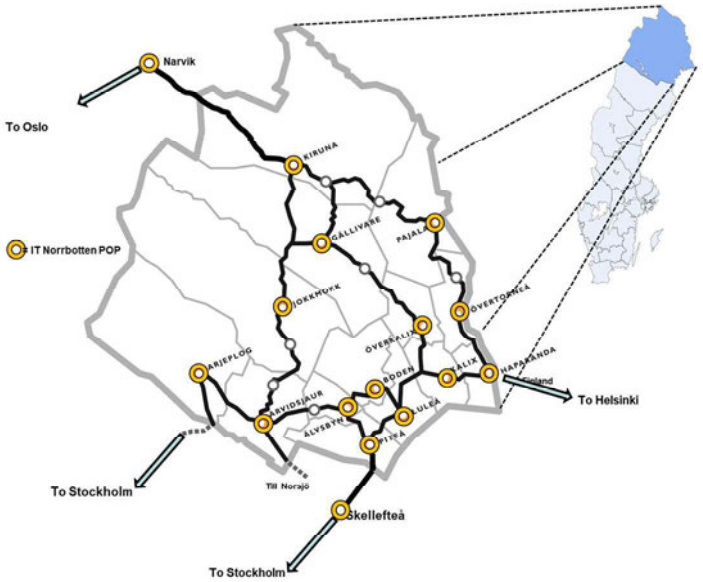
Hans Öystilä
Auktoriserad revisor

IT Norrbotten AB

Uppföljning ägardirektiv och Verksamhetsberättelse

Tidsperiod: 20250101–20251231

Ägare
Arjeplogs kommun
Arvidsjaurs kommun
Bodens kommun
Gällivare kommun
Haparanda stad
Jokkmokks kommun
Kalix kommun
Kiruna kommun
Luleå kommun
Pajala kommun
Piteå kommun
Älvsbyns kommun
Överkalix kommun
Övertorneå kommun
Region Norrbotten

Bolagets övergripande verksamhet och ändamål		
Bolaget har till föremål för sin verksamhet att för ägarnas räkning förvalta, utveckla samt tillgängliggöra det länsgemensamma fiberbaserade höghastighetsnätet för interna och externa aktörers behov av digital kommunikation. Bolaget ska erbjuda ägarna och dess bolag anpassade och ändamålsenliga digitala kommunikations-tjänster och genom samverkan bidra till utveckling av de kommunala stadsnäten. Bolaget kan också efter överenskommelse bistå med förvaltningen av stadsnät. Bolaget ska även samordna de beredskaps-insatser som ankommer ägarna och dess bolag inom sektorn elektronisk kommunikation. Bolagets ändamål är att främja regional utveckling och tillväxt inom bolagets verksamhetsområden. Bolaget ska i verksamheten iaktta likställighets-, självkostnads- och lokaliseringsprincipen med beaktande av för bolaget aktuell lagstiftning samt rättspraxis.		
Bolagets särskilda inriktning på verksamheten åren 2025 – 2027		
Bolaget ska fortsätta att utveckla ett sammanhållet fiberbaserat höghastighetsnät med konnektivitet i hela länet, med inriktning att anlägga, bibehålla och säkerställa ett rådigt ägt regionalt fibernät.	Vårt viktigaste huvuduppdrag enligt flera år tillbaka som pågår enligt plan. 	
Bolaget ska fortsätta tillhandahålla och utveckla specifika och anpassade kommunikationstjänster till bolaget ägare och dess bolag som därigenom kommer till nytta för Norrbottens invånare med upprätthållande av offentlig rådighet och säkerställande av prioritet i händelse av störningar.	Sedan tidigare har vi viktiga leveranser till samtliga ägare. Initiativ finns i hur dessa kan utvecklas ytterligare för att gynna ägarna och stärka bolagets roll.	
Bolaget ska fortsätta tillgängliggöra det länsgemensamma fiberbaserade höghastighetsnätet för både offentliga och privata aktörer i samverkan med de kommunala stadsnäten och därigenom på ett affärsmässigt sätt tillgodose behovet av digital kommunikation och en utveckling i hela länet.	En bärande del av verksamheten som skapar samhällsnytta och ekonomiskt utrymme för både regionnätet och stadsnäten existera och fortsätta utvecklas.	
Bolaget ska även bedriva en löpande omvärldsanalys inom sitt verksamhetsområde samt samverka med liknande offentliga aktörer, (stadsnätskluster), som tillsammans med bolaget kan stärka länets utveckling och ge andra synergier på både lokal och regional nivå. Bolaget ska härigenom särskilt verka som koordinator för kompetensutvecklingsinsatser för de kommunala stadsnäten i länet.	 Vår samverkan med stadsnäten i Norrbotten och övriga regionala kluster i Sverige ger oss tillsammans med ökad kompetens, en högre beredskapsförmåga och en förmåga att tillgodose marknadens behov av digital kommunikation	
Bolaget ska genom samverkan med andra lokala, regionala och rikstäckande aktörer fortsätta understödja de kommunala stadsnäten och utveckla länets samlade beredskapsförmåga inom området telekommunikation. Härigenom ska bolaget inneha rollen som regional beredskapssamordnare och därigenom säkerställa en samordnad beredskapsförmåga avseende materiel och personella resurser.	 Uppdraget fortlöper där vi synkroniserar rikstäckande initiativ med lokala behov för att åstadkomma en uthållig helhet	
Bolagets arbete ska bedrivas i linje med Regional utvecklingsstrategi och följa andra nuvarande och tillkommande för bolaget relevanta regionala strategier.	Integrerad del av bolagets verksamhet via interna processer och samverkan med ägarna	

Bolagets särskilda uppdrag och rapportering		
Bolaget ska ta fram förslag på nytt upplåtelse och förvaltningsavtal med de kommunala ägarna i enlighet med tidigare utredning och kartläggning. Uppdraget ska lägesrapporteras vid ägarsamrådet hösten 2025 och slutredovisas vid ägarsamrådet våren 2026.	Pågår enligt plan med en representativ och kompetent arbetsgrupp från 5 kommuner/nätägare (Kiruna, Älvsbyn, Arvidsjaur, Överkalix och Piteå)	
Bolaget ska kartlägga, planera och etablera ett rådigt kommunikationsnät där ägarna inte kan tillgodose det gemensamma behovet av ett offentligt höghastighetsnät genom nuvarande och kommande upplåtelse och förvaltningsavtal. Uppdraget ska lägesrapporteras vid ägarsamråden hösten 2025 och våren 2026.	Arbetet fortgår enligt plan där vi säkerställer fortsatt upplåtelse av rådig fiber från ägarna, bygger vissa nya sträckor där rådig fiber saknas, hyr vissa sträckor där rådig fiber saknas och byggande f n är ekonomiskt svårt.	
Bolaget ska fortsätta samarbeta med de kommunala stadsnäten för att öka nyttjandegraden i de offentligägda fibernäten och stadfästa samarbetet med likformade samarbetsavtal för att möjliggöra att även större nationella aktörer kan nå verksamhetsställen i hela Norrbotten. Uppdraget slutredovisas vid ägarsamrådet hösten 2025.	Framtagande av Samarbetsavtal med stadsnäten i Norrbotten sker inom ramen för arbetet med det nya Regionnätsavtalet (Upplåtelse och Förvaltning avseende regionnätet).	
Bolaget ska i sin roll som regional beredskapssamordnare särskilt beakta myndigheters, branschen och det länsspecifika beredskapsarbetets kontinuerliga utveckling inom området telekommunikation. Uppdraget ska lägesrapporteras vid ägarsamråden hösten 2025 och våren 2026.	Bransch- och regionsamverkan fortsätter enligt plan. SiSG Stadsnätens infrastruktur samverkansgrupp	
De kommunalrättsliga principerna		
Bolaget ska i verksamheten iaktta likställighets-, självkostnads- och lokaliseringsprincipen med beaktande av för bolaget aktuell lagstiftning samt rättspraxis. Bolaget ska särskilt följa rättsutvecklingen för kommunala bolag som lyder under lagen om elektronisk kommunikation.		
Hållbarhet		
Bolaget ska bidra till ett långsiktigt hållbart samhälle genom att i sin verksamhet bedriva ett aktivt, integrerat och proaktivt hållbarhetsarbete som syftar till att uppnå målen i Agenda 2030.		
Värdegrund		
Bolagets arbete ska vila på styrande principer för mänskliga rättigheter. Arbete med jämställdhet, integration och mångfald ska genomgående beaktas i bolagets verksamhet. Bolaget ska ha policy/riktlinjer för representation som utgår från Region Norrbottens riktlinjer.		
Ekonomiska och finansiella mål		
Bolaget ska ha en god finansiell stabilitet. Bolaget ska fortsätta sitt arbete med att vara självfinansierande. Ägarna ser positivt på att bolaget kan använda sina medel som medfinansiering i projekt inom ramen för bolagets kärnverksamhet och på så sätt växlas upp med annan finansiering.	Se tabell. Bolagets medel används för uppväxling av stöd avseende nytt rådigt regionnät.	

EKONOMI & NYCKELTAL
(jan-jun)

	2025	2024	2023		2018
Omsättning	53,8 MKr	54,4 MKr	50,7 Mkr		40,3 Mkr
Resultat före skatt	0,44 Mkr	0 Mkr	0 Mkr		0,8 Mkr
Antal anställda	7	7	7		9

MÅLUPPFYLLELSE

Nedan representerar de strategiska mål som används i verksamheten.

Område		Mål 2025	Bokslut 2025
	Wholesale	Samverkansavtal stadsnäten	Integreras i Nytt Regionnätsavtal
	Wholesale	Kluster-LIME och Cesar-integration	Klart
	Verksamhetssystem	Nya rapportsystem och mallar i bruk	Klart
	SIS	Ny BNG-lösning	Klart
	Drift	Nya avtal drift, service och support aktivt nät	Klart
	Regionnätet	Töre ny NOD i Regionnätet	Klart
	Regionnätet	Utredning fiberanvändning	Klart
	Beredskap	Reservkraft och tankstationer utplacerade (MoU)	Klart
Ägaruppdrag			
1	**Bredbandsutbyggnad och Bredbandsmål**	PTS-stödområden och ERUF	Klart
2	**Beredskap och säkerhet**	Cybersäkerhetslagen (NIS2) implementerad	
		Avtal med stadsnäten om hantering av gemensamma kostnader för beredskapsuppdrag	PTS ersätter delvis. Regionnätsavtal hanterar övrigt
3	**Rådighet**	Avtal om hyrfiber i regionnätet efter 20250630 (4 sträckor)	Klart
		Nytt aktieägaravtal i kraft	Beslutprocess kvar hos 3 ägare
		Nytt Regionnätsavtal (förvaltnings- och upplåtelseavtal) framtaget	Framtaget
			Ägarremiss pågår

Boden 2025-01-23

Tomas Sundström
VD

§ 134

Uppsikt över verksamheten 2025 i gemensamt ägda bolaget Norrbotniabanan AB

Ärendenr 2026/1180-1.4.1.1

Kommunstyrelsens arbetsutskotts förslag till beslut

Kommunstyrelsen beslutar att uttala att bolaget har bedrivit sin verksamhet under 2025 på ett sätt som har varit förenligt med det fastställda kommunala ändamålet och utförts inom ramen för de kommunala befogenheterna.

Sammanfattning av ärendet

Enligt 6 kap. § 9 i kommunallagen ska kommunstyrelsen i årliga beslut för varje delägt kommunalt bolag pröva om den verksamhet som bolaget har bedrivit under föregående kalenderår har varit förenlig med det fastställda kommunala ändamålet och utförts inom ramen för de kommunala befogenheterna. Om kommunstyrelsen finner att så inte är fallet, ska den lämna förslag till kommunfullmäktige om nödvändiga åtgärder.

Bedömningen har gjorts utifrån dokument för styrning, uppföljning och uppsikt över de kommunala bolagen såsom aktieägaravtal, bolagsordning, ägardirektiv och andra styrdokument.

Bolagets rapportering i form av årsredovisning samt lekmannarevisionens rapport har gett underlag för bedömningen.

Luleå kommun äger 7,1 procent i Norrbottniabanan AB. Delägare ska enligt aktieägaravtalet tillföra bolaget ägartillskott i proportion till ägarandelarna. Beloppets storlek föreslås per treårsperiod av styrelsen och behandlas i respektive ägarkommun.

Enligt bolagsordningen är ändamålet med bolaget att arbeta för att en ny järnväg (Norrbotniabanan) byggs sträckan mellan Umeå och Haparanda samt därmed förenlig verksamhet.

För 2024 noterades det i lekmannarevisorns granskningsrapport att bolagsordning och ägardirektiv behöver revideras, detta har inte gjorts ännu och kommenteras i granskningsrapporten.

2025 års resultat efter finansiella poster var 2 tkr (2 tkr 2024).

Soliditeten 2025 var 72 % (52 % 2024).

Kommunstyrelseförvaltningen har föreslagit kommunstyrelsen besluta att uttala att bolaget har bedrivit sin verksamhet under 2025 på ett sätt som har varit förenligt med det fastställda kommunala ändamålet och utförts inom ramen för de kommunala befogenheterna.

Sammanträdet
Kommunstyrelseförvaltningen föredrar ärendet.

Beslutsgång
Ordföranden ställer kommunstyrelseförvaltningens förslag under proposition och finner att arbetsutskottet bifaller förslaget.

Dialog
Dialog har förts inom kommunstyrelseförvaltningen.

Beslutsunderlag
- Årsredovisning 2025, Norrbotniabanan AB, KLF Hid: 2026.8033
- Revisionsrapport - Bokslutsgranskning 2025, Norrbotniabanan AB, KLF Hid: 2026.8035
- Grundläggande granskning år 2025, Norrbotniabanan AB, KLF Hid: 2026.8034
- Kommunstyrelseförvaltningens föreslag till beslut gällande uppsikt över verksamheten 2025 i gemensamt ägda bolaget Norrbotniabanan AB, KLF Hid: 2026.8361

Årsredovisning för

Norrbotniabanan AB

556755-2517

Räkenskapsåret
2025-01-01 - 2025-12-31

Innehållsförteckning: **Sida**

Förvaltningsberättelse	1-3
Resultaträkning	4
Balansräkning	5-6
Kassaflödesanalys	7
Noter	8-10
Styrelsens underskrifter	11

Förvaltningsberättelse

Styrelsen för Norrbottniabanan AB, org nr 556755-2517 får härmed avge årsredovisning för räkenskapsåret 2025.

Verksamheten

Allmänt om verksamheten

Bolaget ska bedriva konsultverksamhet avseende Norrbotniabanan samt även därmed förenlig verksamhet.

Ändamålet med bolagets verksamhet är att arbeta för att en ny järnväg byggs sträckan mellan Umeå och Haparanda.

Sätet för bolaget är i Piteå kommun.

Väsentliga händelser under räkenskapsåret

Styrande för bolagets verksamhet under året har varit ägardirektiv, bolagsordning, verksamhetsplan samt konsekvenserna av de olika beslut som fattats av främst regering och riksdag samt av Trafikverket.

Efter tillskott av finansiering för byggandet av järnvägen Dåva - Skellefteå är den delen äntligen i gång. Projektet har även erhållit finansiering för planering av sträckan Skellefteå-Luleå. Dock saknas fortfarande betydande finansiering för att slutföra projektet. Planeringen koncentreras i huvudsak på in- och utfarterna i Piteå och Luleå. Ytterligare positivt är att Trafikverket i sitt förslag till ny Nationell Transportplan har prioriterat projektet högt. Vi uppfattar också att detta förslag är väl förankrat hos regeringen. Positivt är också att EU via sitt CEF-organ har utsett såväl byggandet av Norrbotniabanan som dragningen av E4 genom Skellefteå till att ingå som två av fyra europeiska så kallade "Project of common interest". Detta bör innebära ökade möjligheter att erhålla EU-stöd.

Under året har Norrbotníabanan AB haft löpande diskussioner med Trafikverket angående hur en nödvändig intensifiering av byggande av banan kan åstadkommas. Detta har resulterat i att bolaget hai utarbetat ett förslag till bildande av ett särskilt byggbolag tillsammans med regeringen. Regeringen har också tillsatt två utredningar med samma uppdrag. Utredningarna följer samma upplägg som vårt förslag, där man slår fast att fortsatt byggande av sträckan Skellefteå - Luleå med fördel skulle kunna vara ett lämpligt projekt för ett sådant upplägg.

Fullt fokus kommer för Norrbotniabanan ABs del att under 2026 inriktas på att tillsammans med regeringen konkretisera liggande förslag till bolagisering av fortsatt byggande. Idag måste vi tyvärr konstatera att vi fortfarande saknar en konkret och gemensam tidplan för fortsättningen, vilket är förödande för andra berörda, exempelvis näringslivet, kommunerna med flera, som står inför stora investeringar.

Sammanfattningsvis kan vi konstatera att hela Norrbotniabaneprojektet står starkare och bättre positionerat än på många år. Detta får dock inte låta oss tro att intensiteten i vårt arbete kan avta. Vi har en bra bit kvar innan vi når vårt mål!

Väsentliga händelser efter räkenskapsårets utgång

Regeringen har den 27/4 2026 beslutat om den nationella transportinfrastrukturplanen för 2026-2037. Den slår fast att Norrbotniabanan ska byggas i sin helhet, vilket måste anses som en stor framgång. Detta med undantag för att regeringens beslut inte innehåller någon konkret tidplan för när Norrbotniabanan i sin helhet ska vara färdig för trafik, att inget beslut om att sträckan Skellefteå-Luleå ska byggas av ett av staten och berörda kommuner och regioner ägt produktionsbolag samt att inte full finansiering finns med i planen. Tyvärr justeras anslagen för sträckan Skellefteå-Luleå också ner med 150 mkr vilket ger sämre kapacitet och sämre förutsättningar för trafikeringen på en av landets viktigaste framtida järnvägssträckor. Totalt tillförs ca 14.5 mdkr utöver tidigare tilldelade medel vilket ger en brist på ca 4 mdkr enligt nuvarande kalkyler.
Sammantaget innebär planbeslutet rimligtvis att banans framdrift är tryggad och går in i ett tydligt

byggskede där samverkan mellan staten, regeringen och Trafikverket måste organiseras, intensifieras och konkretiseras på ett annat sätt än vad som nu är fallet.

Framtiden

Bolagets verksamhet är i hög grad avhängigt av vilka beslut som kommer att fattas av regeringen och Trafikverket. Ambitionen och målet är att arbetet i allt väsentligt kommer att inriktas på de frågor som följer av att finansiering och val av produktionsorganisation beslutas. I samband med detta bör också frågan om Norrbotniabanan ABs framtida roll och uppgifter, bli föremål för en översyn.

Ägarstruktur

Bolagets ägarstruktur framgår av nedanstående sammanställning av aktieinnehav:

Region Norrbotten	2 000 aktier
Region Västerbotten	2 000 "
Piteå kommun	500 "
Luleå kommun	500 "
Skellefteå kommun	500 "
Umeå kommun	500 "
Haparanda kommun	250 "
Kalix kommun	250 "
Bodens kommun	250 "
Robertsfors kommun	250 "
Totalt	*7 000 aktier*

Flerårsöversikt

Belopp i kkr

	2025	*2024*	*2023*	*2022*
Resultat efter finansiella poster tkr	2	2	-60	815
Balansomslutning tkr	2 131	2 954	2 290	2 672
Soliditet %	72	52	67	59

Eget kapital

	Aktie-kapital	*Reserv-fond*	*Fritt eget kapital*
Vid årets början	700		663
Årets resultat			0
Vid årets slut	**700**		**663**

Resultatdisposition

Belopp i kkr

Styrelsen föreslår att till förfogande stående medel:	
balanserat resultat	663
årets resultat	0
Totalt	663
disponeras för att	
balanseras i ny räkning	663
Summa	663

Redovisningsenhet: SEK
Mätenhet: Kkr

Bolagets resultat och ställning framgår av efterföljande resultat- och balansräkningar med tilläggsupplysningar.

Resultaträkning

Belopp i kkr	*Not*	*2025-01-01-2025-12-31*	*2024-01-01-2024-12-31*
Rörelseintäkter, lagerförändring m.m.			
Övriga rörelseintäkter		1 898	2 063
Summa rörelseintäkter, lagerförändring m.m.		1 898	2 063
Rörelsekostnader			
Övriga externa kostnader		-743	-925
Personalkostnader	*2*	-1 156	-1 174
Summa rörelsekostnader		-1 899	-2 099
Rörelseresultat		-1	-36
Finansiella poster			
Övriga ränteintäkter och liknande resultatposter		14	50
Räntekostnader och liknande resultatposter		-11	-11
Summa finansiella poster		3	39
Resultat efter finansiella poster		2	3
Bokslutsdispositioner			
Resultat före skatt		2	3
Skatter			
Skatt på årets resultat		-2	-2
Årets resultat		**-**	**1**

Balansräkning

Belopp i kkr	*Not*	*2025-12-31*	*2024-12-31*
TILLGÅNGAR			
Anläggningstillgångar			
Materiella anläggningstillgångar			
Pågående nyanläggningar och förskott avseende materiella anläggningstillgångar	*3*	477	477
Summa materiella anläggningstillgångar		477	477
Summa anläggningstillgångar		477	477
Omsättningstillgångar			
Kortfristiga fordringar			
Övriga fordringar		271	520
Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter	*4*	198	88
Summa kortfristiga fordringar		469	608
Kassa och bank			
Kassa och bank		1 185	1 869
Summa kassa och bank	*5*	1 185	1 869
Summa omsättningstillgångar		1 654	2 477
SUMMA TILLGÅNGAR		2 131	2 954

Balansräkning

Belopp i kkr	*Not*	*2025-12-31*	*2024-12-31*
EGET KAPITAL OCH SKULDER			
Eget kapital			
Bundet eget kapital			
Aktiekapital (7000 aktier)		700	700
Summa bundet eget kapital		700	700
Fritt eget kapital			
Balanserat resultat		663	663
Årets resultat		-	1
Summa fritt eget kapital		663	664
Summa eget kapital		1 363	1 364
Obeskattade reserver			
Periodiseringsfonder		214	214
Summa obeskattade reserver		214	214
Kortfristiga skulder			
Leverantörsskulder		35	12
Övriga skulder		91	99
Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter	*6*	428	1 265
Summa kortfristiga skulder		554	1 376
SUMMA EGET KAPITAL OCH SKULDER		2 131	2 954

Kassaflödesanalys

Belopp i kkr	*2025-01-01-2025-12-31*	*2024-01-01-2024-12-31*
Den löpande verksamheten		
Resultat efter finansiella poster	2	2
	2	2
Betald skatt	-2	-2
Kassaflöde från den löpande verksamheten före förändringar av rörelsekapital	**-**	**-**
Kassaflöde från förändringar i rörelsekapital		
Ökning(-)/Minskning (+) av rörelsefordringar	139	-228
Ökning(+)/Minskning (-) av rörelseskulder	-823	664
Kassaflöde från den löpande verksamheten	**-684**	**436**
Finansieringsverksamheten	**-**	**-**
Kassaflöde från finansieringsverksamheten	**-**	**-**
Årets kassaflöde	**-684**	**436**
Likvida medel vid årets början	**1 869**	**1 433**
Likvida medel vid årets slut	**1 185**	**1 869**

Noter

Belopp i kkr om inget annat anges.

Not 1 Redovisningsprinciper

Årsredovisningen har upprättats i enlighet med Årsredovisningslagen och Bokföringsnämndens allmänna råd BFNAR 2016:10 Årsredovisning i mindre företag.

Ersättningar till anställda
Ersättningar till anställda avser alla typer av ersättningar som bolaget lämnar till de anställda. Redovisning sker i takt med intjänandet.

Skatt
Skatt avser inkomstskatt för innevarande räkenskapsår och beräknas utifrån den skattesats som gäller per balansdagen.

Anläggningstillgångar
Materiella anläggningstillgångar redovisas till anskaffningsvärde minskat med ackumulerade avskrivningar och eventuella nedskrivningar.
Offentliga bidrag som hänför sig till förvärv av en anläggningstillgång minskar tillgångens anskffningsvärde.

Leverantörsskulder
Leverantörsskulder redovisas initialt till anskaffningsvärde efter avdrag för transaktionskostnader.

Fordringar och skulder
Om inget annat anges ovan värderas kortfristiga fordringar till det lägsta av dess anskaffningsvärde och det belopp varmed de beräknas bli reglerade. Övriga skulder värderas till de belopp varmed de beräknas bli reglerade.

Kassaflödesanalys
Kassaflödesanalysen upprättas enligt indirekt metod. Det redovisade kassaflödet omfattar transaktioner som medfört in- eller utbetalningar.

Not 2 Anställda och personalkostnader

Personal

	2025-01-01-2025-12-31	*2024-01-01-2024-12-31*
Medelantalet anställda	1	1
Summa	**1**	**1**

Könsfördelning i företagsledning

	2025-12-31	*2024-12-31*
Andel kvinnor		
Styrelsen	20%	40%
Övriga ledande befattningshavare	0%	0%

Löner, andra ersättningar och sociala kostnader

	2025-01-01-2025-12-31	*2024-01-01-2024-12-31*
Styrelse	144	153
Verkställande direktör	684	684
Summa	**828**	**837**
Sociala kostnader	305	308
(varav pensionskostnader)	194	194

Not 3 Pågående nyanläggningar och förskott materiella anläggningstillgångar

	2025-12-31	*2024-12-31*
Vid årets början	10 563	10 563
Summa	*10 563*	*10 563*
Erhållna bidrag vid årets början	-10 086	-10 086
Summa	*-10 086*	*-10 086*
Redovisat värde vid årets slut	**477**	**477**

Not 4 Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter

	2025-12-31	*2024-12-31*
Hyror	12	13
Annonser och marknadsföring	-	63
Driftbidrag	161	-
Övriga poster	25	12
	198	**88**

Not 5 Checkräkningskredit

	2025-12-31	*2024-12-31*
Beviljad kreditlimit	4 000	4 000
Outnyttjad del	-4 000	-4 000
Utnyttjat kreditbelopp	**-**	**-**

Not 6 Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter

	2025-12-31	*2024-12-31*
Driftbidrag	-	445
Konsultkostnader	-	389
Revisionsarvoden	77	81
Lokalhyra	350	350
Övrigt	1	-
	428	**1 265**

Not 7 Ställda säkerheter och eventualförpliktelser

Ställda säkerheter

	2025-12-31	*2024-12-31*
Panter och därmed jämförliga säkerheter som har ställts för egna skulder och avsättningar	-	-
Övriga ställda panter och därmed jämförliga säkerheter	-	-
Summa ställda säkerheter	**-**	**-**

Eventualförpliktelser

Övriga eventualförpliktelser	-	-
Summa eventualförpliktelser	**-**	**-**

Styrelsens underskrifter

Årsredovisningens innehåll blev färdigställt 2026-04-29

Digital signering, se bilaga

_____

Ort och datum

Hans Lindberg
Styrelseordförande

Gusten Granström
Verkställande direktör

Lorents Burman

Johannes Sundelin

Lilly Bäcklund

Patric Lundström

Vår revisionsberättelse har lämnats den dag som framgår av min elektroniska signatur

Azets Revision och Rådgivning AB
Johan Franzén
Auktoriserad revisor

Rapportering bokslutsgranskning

Norrbotniabanan AB

2026-01-30

Till styrelsen och företagsledningen i Norrbotniabanan AB

Denna rapport sammanfattar granskning av årsbokslutet och övrigripande kontroller och syftar till att sammanfatta avvikelser och väsentliga iakttagelser från vår granskning av räkenskaper och förvaltning avseende räkenskapsåret 2025.

Vårt mål är att nyttja den kunskap om företaget som vi erhållit under vår granskning för att bidra med kommentarer och rekommendationer. Vi vill göra er uppmärksamma på att vårt arbete primärt är inriktat på att uttala oss om årsredovisningen, inte att upptäcka fel och oegentligheter som inte är väsentliga i relation till årsredovisningen som helhet.

Vår rapport är utformad för att inkludera rekommendationer, som kan bidra till en förbättrad kontrollmiljö och därmed reducera risken för väsentliga förluster eller fel. Det är ert ansvar att vidta de åtgärder som krävs för att avhjälpa de brister vi har uppmärksammat.

Iakttagelser har diskuterats med företagsledningen.

Örnsköldsvik, 30 januari 2026

Johan Franzén
Auktoriserad revisor

Therese Bylin
Uppdragsledare

Begränsningar i distribution
Denna rapport är avsedd endast för information till Bolaget. Rapporten avlämnas baserat på att den inte kommer att distribueras till andra parter (om inte detta krävs enligt lag); att den inte kommer att citeras eller hänvisas till, i sin helhet eller delvis, utan vårt skriftliga godkännande; och att vi inte tar ansvar mot någon tredje part i förhållande till den.

Innehåll

01 Sammanfattning 3
02 Risker och fokusområden i revisionen 4
03 Tillämpade redovisningsprinciper och andra områden 5
04 Uppföljning från föregående års rapport 6
05 Iakttagelser från granskning av årsbokslut 7
06 Bolagets övergripande förebyggande och uppföljande kontroller 8

01. Sammanfattning

Fokusområden i revisionen

En sammanfattning av våra fokusområden i revisionen behandlas på sidan 6.

Ej korrigerade fel

Vi har inte noterat några väsentliga fel i årsbokslutet.

Utestående frågor

- Uttalande från företagsledningen
- Slutföra revisionsberättelsen och underteckna

Identifierade brister i intern kontroll

Betydande brist i intern kontroll	1
Brist i intern kontroll	0
Mindre brist i intern kontroll	0
Åtgärdad brist i intern kontroll	0

02. Risker och fokusområden i revisionen

Nr	Område	Granskning och kommentar Azets
1.	**Övriga intäkter - Driftsbidrag från ägare**	• Vi har i bokslutsgranskningen kontrollerat driftsbidrag från ägare mot underlag och inbetalningar. • Vi har även i samband med bokslutet kontrollerat periodiserade bidrag. • Azets har inte funnit något som tyder på att redovisade övriga intäkter är väsentligt felaktiga.
2.	**Övriga externa kostnader**	• Vi har i bokslutsgranskningen stickprovsvis kontrollerat övriga externa kostnader mot underlag. • Vi har i bokslutet även kontrollerat att utestående skulder är avstämda och att periodisering har skett. • Azets har inte funnit något som tyder på att redovisade övriga externa kostnader är väsentligt felaktiga.

03. Tillämpade redovisningsprinciper och andra områden

Område	Sammanfattning av iakttagelser
Väsentliga förändringar av redovisningsprinciper eller tillämpningen av redovisningsprinciper	Vi har inte noterat några förändringar i bolagets redovisningsprinciper.
Efterlevnad av skattelagstiftning och annan lagstiftning	Vi har inte noterat några brister i bolagets avgifts- och skattehantering.
Skadeståndskrav och tvister	Inga väsentliga tvister eller skadeståndskrav har noterats.
Utvärdering av redovisningsfunktion	Redovisningsfunktionen för bolaget är väl fungerade och med en god intern kontroll inom denna.
Problem i revisionen	Vi har haft god hjälp av bolaget i samband med planering och utförande av vår revision i bolaget.
Arbetsordning för styrelse och VD	Vi har tagit del av antagen VD-instruktion och arbetsordning för styrelsen i bolaget.
Redovisningshandbok/ processbeskrivningar	Vi har tagit del av riktlinjer för redovisning och processbeskrivningar för väsentliga processer.

04. Uppföljning från föregående års rapport från KPMG

Område	Granskning och kommentar KPMG	Resultat/rekommendation KPMG	Ledningens kommentar	Gradering Azets
Förvaltning	Vi har i samband med granskning av bolagets förvaltning noterat att bolaget saknar försäkring då detta ej anses behövas.	Vi rekommenderar bolaget att kontinuerligt se över huruvida behovet ändras.	Bolaget följer årligen upp eventuellt behov.	
Framflyttande av driftsbidrag	Vi har under revisionen noterat att ej nyttjade medel om 237 tkr flyttas fram.	Vår rekommendation är att det av beslut, tydligt framgår att ej nyttjade medel ska flyttas fram så att det av extern part inte ses som ett sätt att exempelvis undvika beskattning.		

Gradering			
Hög risknivå – åtgärder bör initieras omgående	Medium risknivå – åtgärder bör initieras på medellång sikt	Låg risknivå – åtgärder kan genomföras på längre sikt	Iakttagelse åtgärdad

05. Iakttagelser från granskning av årsbokslut

Område	Granskning och kommentar Azets	Resultat/rekommendation	Ledningens kommentar

06. Bolagets övergripande förebyggande och uppföljande kontroller

Område	Övergripande kontroller och processer	Slutsatser	Gradering	Kommentar från bolaget
Bankbehörigheter	Vi har i vår granskning kontrollerat aktuella fullmakter från bank för att säkerställa att bolaget har uppdaterade behörigheter för att förebygga att felaktiga kostnader ej belastar bolaget.	Bolaget har aktuella behörigheter för utvald personal. Dock kan bankbehöriga ensamt göra utbetalningar från bolagets bankkonto. Vår rekommendation är att betalningar sker med två i förening.	■	
Resultatuppföljning	Vi har i vår granskning kontrollerat protokoll, och resultatuppföljning på tertialsbasis för bedömning av hur bolaget följer upp verksamheten samt bolagets resultat och finansiella ställning.	Vår slutsats är att bolaget har en god rutin och intern kontroll för att följa upp verksamheten och det ekonomiska utfallet på tertialsbasis		
Avstämningsrutiner	Vi har i vår granskning kontrollerat att avstämningar och attest av avstämningar sker för att förebygga fel i månadsbokslut, tertial- och årsbokslut.	Bolagets månatliga avstämningar samt delårsavstämningar signeras och attesteras ej. Vi rekommenderar bolaget att avstämningar signeras och attesteras av två personer.		
Rutin för fastställande av löner och andra ersättningar till ledande befattningshavare	VDs ersättning beslutas av ordförande. Arvode till styrelsen beslutas på årsstämma. Vi har inte noterat några avvikelser från detta.	VDs lön har inte uppdaterats under året. Lönen stämmer överens med 2023 års lönerevision. Vår slutsats är att bolaget har en god intern kontroll avseende lönehantering för ledande befattningshavare.		
Attestinstruktioner	Vi har i vår granskning kontrollerat att bolaget har en rutin för godkännande av inköp och andra kostnader som belastar bolaget.	Bolaget har en antagen attestinstruktion där förutsättningar för respektive befattning framgår. Kostnader granskas och attesteras av två personer innan betalning sker. Vår slutsats är att bolaget har en väl utformad attestinstruktion.		
Attest av manuella bokföringsorders	Vi har i vår granskning kontrollerat att manuella bokföringsorders attesteras av annan än upprättaren.	Vår slutsats är att bolagen har bra rutiner för attest av manuella bokföringsorders.		

Gradering			
■ Hög risknivå – åtgärder bör initieras omgående	◆ Medium risknivå – åtgärder bör initieras på medellång sikt	● Låg risknivå – åtgärder kan genomföras på längre sikt	● Iakttagelse åtgärdad

AZETS

Grundläggande granskning år 2025

Norrbotniabanan AB

Foto: Magnus Ström

Februari 2026
Olov Andersson
Revisionskontoret
Region Västerbotten

Innehåll

1. Sammanfattande analys **3**

Bedömningar 3

Rekommendationer 3

2. Bakgrund **4**

Lekmannarevisorernas uppdrag 4

Iakttagelser i 2024 års granskning 5

Rekommendationer 5

Syfte och revisionsfrågor i 2025 års granskning 5

Revisionskriterier 6

Metod 6

3. Bolagets uppdrag och mål **6**

Ägarnas uppdrag till bolaget 6

Styrelsens verksamhetsplan för år 2025 7

4. Granskningens resultat **9**

Styrelsens styrdokument 9

Styrelsens löpande kontroll 10

Styrelsens interna kontroll 10

Styrelsens årsredovisning 10

Uppföljning av rekommendationer från år 2024 11

5. Svar på revisionsfrågor **11**

Rekommendationer 12

UTKAST

1. Sammanfattande analys

Bedömningar

Vi bedömer att verksamheten år 2025 blev genomförd på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt. För år 2025 hade bolaget ett noll-resultat efter finansiella poster och en balansomslutning på drygt 2,1 miljoner kronor. I bolagsstyrningsrapporten bedömde styrelsen att verksamheten under året var genomförd i enlighet med den kommunala kompetensen. Vi uppfattar att styrelsen bedömde att verksamheten var genomförd i enlighet med de kommunala befogenheterna. Vi gör i detta avseende ingen annan bedömning.

Bolagets verksamhet är begränsad. Vi bedömer att styrelsen i huvudsak hade en tillräcklig styrning och kontroll.

Granskningen visar att styrelsen beslutade om en verksamhetsplan för år 2025 men att den i stort är densamma som tidigare år. Styrelsen beslutade om budget och internkontrollplan för år 2025. Sedan tidigare har styrelsen beslutat om grundläggande styrdokument som exempelvis affärsplan, arbetsordning, instruktion till VD och attestordning. Vi noterade som i granskningen år 2024 att flera dokument är gamla och kan vara i behov av revideringar. Med hjälp av protokoll, VD-rapporter och årsredovisning kan vi se att styrelsen höll sig informerad om bolagets verksamhet.

Rekommendationer

Vi rekommenderar styrelsen att:

- se över och vid behov revidera styrande dokument som är flera år gamla.
- i årsredovisningen, utöver resultat- och balansräkning, även redovisa resultatet i förhållande till budget.

UTKAST

2. Bakgrund

Trafikverket har ansvaret att utreda, planera och bygga den 27 mil långa Norrbotniabanan mellan Umeå och Haparanda. År 2018 påbörjade Trafikverket bygget av den första sträckan mellan Umeå och Dåva på 12 kilometer. Sträckan Umeå – Dåva beräknas öppna för trafik år 2026. Regeringen har år 2025 meddelat byggstartsbeslut för sträckan mellan Dåva och Skellefteå. Regeringen har också gett i uppdrag till Trafikverket att påbörja planeringen av sträckan Skellefteå – Luleå med byggstart före år 2033. I juni 2022 beslutade regeringen om den nationella infrastrukturplanen för perioden 2022 – 2033. I den infrastrukturplanen finns Norrbotniabanan med i hela sin längd. Beslutet innebär att banan kan byggas och att det är möjligt att söka medfinansiering från EU. Finansieringen av hela banan är ännu inte löst. Sammanlagt beräknas Norrbotniabanan kosta cirka 40 miljarder kronor (2021 års prisnivå) och det finns för närvarande drygt 15 miljarder i finansiering. Det är osäkert när regeringen tillskjuter ytterligare finansiering för att färdigställa bygget av Norrbotniabanan och det saknas ett mål för när hela banan ska vara färdig.

Regionerna Västerbotten och Norrbotten och kommunerna Umeå, Robertsfors, Skellefteå, Piteå, Luleå, Boden, Kalix och Haparanda äger tillsammans bolaget Norrbotniabanan AB. Bolaget har i uppdrag att verka för att den nya järnvägen mellan Umeå och Haparanda byggs. Det gör bolaget genom att vara en plattform för samordning mellan ägarna och föra dialog med Regeringskansliet och Trafikverket i arbetet med att förbereda byggandet av den nya järnvägen. Bolaget har sökt och fått EU-bidrag för att finansiera planeringen av Norrbotniabanan. Planeringen har också finansierats via Västerbottens och Norrbottens regionala transportplaner. Enligt bolagets budget ska bolagets ägare bidra med 13 miljoner kronor i driftsbidrag åren 2024 – 2025. För år 2024 hade bolaget nära nog ett nollresultat och en balansomslutning på 2,9 miljoner kronor.

Norrbotniabanan AB leds av en styrelse och en VD. Styrelsen har fem ledamöter och tre suppleanter. Bolagets säte är i Piteå.

Lekmannarevisorernas uppdrag

Lekmannarevisorns uppdrag regleras i kommunallagen och aktiebolagslagen. Lekmannarevisorn granskar bolagets styrelse och VD. Lekmannarevisorn ska granska och pröva om verksamheten sköts på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt. Lekmannarevisorn ska också granska om den interna kontrollen är tillräcklig. Prövningen av verksamhetens ändamålsenlighet och om ekonomin är tillfredsställande utgår från ägarnas, det vill säga fullmäktiges, direktiv och beslut för bolaget.

Enligt bolagsordningen ska regionerna Västerbotten och Norrbotten gemensamt utse en lekmannarevisor. För år 2023 – 2026 är Bert Öhlund utsedd till lekmannarevisor. Enligt kommunallagen ska lekmannarevisor ta hjälp av sakkunnigt stöd (12 kap. 8 §). Lekmannarevisorn bestämmer själv omfattningen på det sakkunniga stödet. För år 2025 har lekmannarevisor anlitat Olov Andersson på Region Västerbottens revisionskontor som sakkunnigt stöd.

Efter avslutad granskning ska lekmannarevisorn överlämna sin årliga granskningsrapport till ägarnas revisorer. Lekmannarevisorn ska också överlämna sin rapport till bolagets bolagsstämma. Lekmannarevisorns granskning är en del av den samordnade revisionen hos ägarnas revisorer. Det innebär att ägarnas revisorer ska

bifoga granskningsrapporter och revisionsberättelser från de kommunala företagen till sina revisionsberättelser för regionerna och kommunerna. Med stöd av den samordnade revisionen ska respektive fullmäktige ta ställning till instruktioner för sina ombud inför efterföljande bolagsstämmor.

Auktoriserade revisorns uppdrag

Kommunala bolag ska också granskas av en auktoriserad revisor. Den auktoriserade revisorn väljs av bolagsstämman och har i uppdrag att granska bokföring, årsredovisning, intern kontroll samt styrelsens och VD:s förvaltning. Bolagets auktoriserade revisor skriver en revisionsberättelse som överlämnas till bolagsstämman. Den auktoriserade revisorn ska också överlämna sin revisionsberättelse till ägarnas revisorer.

Lekmannarevisorn och bolagets auktoriserade revisor är två separata bolagsorgan med olika uppdrag. Uppdragen syftar till att ge ägarna ett så brett underlag som möjligt i sin bedömning i ansvarsfrågan avseende styrning, verksamhet och räkenskaper. Uppdragen är delvis överlappande när det gäller granskning av den interna kontrollen.

Iakttagelser i 2024 års granskning

Vi bedömde att verksamheten år 2024 blev genomförd på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt. Bolaget hade när nog ett noll-resultat. I bolagsstyrningsrapporten bedömde styrelsen att verksamheten under året var genomförd i enlighet med den kommunala kompetensen. Vi uppfattade att styrelsen bedömde att verksamheten var genomförd i enlighet med de kommunala befogenheterna. Vi gjorde i detta avseende ingen annan bedömning.

Bolagets verksamhet var begränsad. Vi bedömde att styrelsen i huvudsak hade en tillräcklig styrning och kontroll. För år 2024 beslutade styrelsen inte om någon verksamhetsplan. Den plan som styrelsen beslutade om inför år 2023 gällde tills vidare. Det var positivt att styrelsen i december 2024 beslutade om en verksamhetsplan för år 2025. Styrelsen beslutade om en budget och en internkontrollplan för år 2024. Sedan tidigare har styrelsen beslutat om grundläggande styrdokument som exempelvis affärsplan, arbetsordning, instruktion till VD och attestordning. Lekmannarevisor noterade att affärsplanen var från år 2009 och övriga dokument var från år 2019 och kunde vara i behov av revidering. Med hjälp av protokoll, VD-rapporter och årsredovisning kunde vi se att styrelsen höll sig informerad om bolagets verksamhet.

Rekommendationer

Med anledning av våra iakttagelser lämnade vi följande rekommendationer:

- Se över och vid behov revidera styrande dokument som är flera år gamla.
- I årsredovisningen bör styrelsen, utöver resultat- och balansräkning, även redovisa resultatet i förhållande till budget.

Syfte och revisionsfrågor i 2025 års granskning

Med utgångspunkt av en riskanalys har bolagets lekmannarevisor beslutat att 2024 års granskning skulle avgränsas till en grundläggande granskning. En grundläggande granskning ska ge underlag för lekmannarevisors bedömningar i den årliga

granskningsrapporten. Lekmannarevisorn ska granska och pröva om verksamheten sköts på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt. Lekmannarevisorn ska också granska om den interna kontrollen är tillräcklig. Frågan om verksamheten är ändamålsenlig och om ekonomin är tillfredsställande utgår från ägarens, dvs. fullmäktiges, direktiv och beslut för bolaget.

Den grundläggande granskningen är översiktlig med inriktning mot bolagets resultat för år 2024 och styrelsens system för styrning och kontroll. För granskningen har vi formulerat följande övergripande revisionsfrågor:

- Har styrelsen med hjälp av grundläggande styrdokument säkerställt att verksamheten är genomförd i enlighet med fullmäktiges direktiv?
- Har styrelsen löpande under året haft tillräcklig kontroll över att beslutade styrdokument följs?
- Har styrelsen med hjälp av uppföljning vid årets slut säkerställt att verksamheten är genomförd i enlighet med fullmäktiges direktiv?
- Har styrelsen vidtagit tillräckliga åtgärder med anledning av rekommendationer i 2024 års granskning?

I en bilaga till denna rapport finns exempel på underliggande revisionsfrågor som vi använt för att svara på de övergripande revisionsfrågorna.

Revisionskriterier

Revisionskriterierna utgör de bedömningsgrunder som bildar underlag för granskningens analyser, slutsatser och bedömningar. Revisionskriterier för denna granskning är:

- Kommunallagen, 2, 5 och 10 kap.
- Aktiebolagslagen, 8 kap.
- Årsredovisningslagen, 6 kap.
- Bolagsordning
- Ägardirektiv

Metod

Granskningen är genomförd med hjälp av dokumentationsstudier av styrelsens styrande och redovisande dokument samt av styrelsens protokoll. Vid behov har vi gjort avstämningar med bolagets VD, controller och VD-assistent som också getts möjlighet att lämna synpunkter på rapportutkast.

3. Bolagets uppdrag och mål

Ägarnas uppdrag till bolaget

Enligt bolagsordningen ska bolaget arbeta för att en ny järnväg (Norrbotniabanan) byggs mellan Umeå och Haparanda. Av ägardirektivet framgår följande krav på bolaget:

- Verksamhet ska bedrivas med full kostnadstäckning baserat på ägarnas årliga ersättning till bolaget.

- Budgetar för drift och investeringar samt verksamhetsbeskrivningar och verksamhetsmål ska bolaget besluta om senast i oktober året före aktuellt budgetår.
- Styrelsen ska besluta om årsbokslut och delårsbokslut per april och per augusti. Årsbokslutet ska innehålla uppgifter om VD:s lön och anställningsförmåner och om styrelsens arvoden.
- Styrelsen ska löpande till ägarna lämna information om viktiga händelser. Bolaget ska 1–2 gånger per år bjuda in ägarna till ägarsamråd.
- Styrelsen ska besluta om en VD-instruktion.

Vår kommentar

Bolagsordning och ägardirektiv är som noterat tidigare år i behov av revideringar. I bolagsordningen anges inte vilka kommunala befogenheter som utgör ram för bolagets verksamheter vilket är ett krav enligt kommunallagen. Bolagsordningen innehåller heller inte uppgifter om att bolagets syfte inte är att leverera vinster. Enligt aktiebolagslagen måste det framgå av bolagsordningen om bolagets verksamhet har ett annat syfte än att ge vinster till ägarna (ABL 3 kap. 3§). Enligt kommunallagen får en kommun eller ett kommunalt bolag heller inte drivas i syfte att ge vinster. Undantag från vinstförbudet finns för energibolag och bostadsbolag.

I ägardirektivet ställs inga krav på att styrelsen ska utvärdera och rapportera om verksamheten är genomförd i enlighet med det kommunala ändamålet och kommunala befogenheterna.

Styrelsens verksamhetsplan för år 2025

Den 17 december 2024 beslutade styrelsen om verksamhetsplan för år 2025. I planen som beslutades framgick att bolaget efter årsskiftet 2024/2025 hade för avsikt att ta fram en ny strategisk plan. Fram till att den nya planen hade tagits fram gällde tidigare års verksamhetsplan. I verksamhetsplanen kan man läsa att bolagets arbete skulle vara inriktat på att verka för:

- Resterande finansiering av sträckan Dåva – Skellefteå.
- Fortsatt finansiering av planeringsarbetet för sträckan Skellefteå – Luleå.

I tabellen nedan har vi sammanställt aktiviteter och mål som styrelsen beslutade om i verksamhetsplanen.

UTKAST

Bakgrund	Aktivitet	Mål
Ansvars- och arbetsfördelning mellan staten, bolagets ägare och bolaget behöver få en lösning.	Bolaget ska under året ta upp frågan på ett formellt sätt med regeringen.	Staten ska överta det faktiska och finansiella ansvaret för Norrbotniabaneprojektet.
Påverka tidplanen för Norrbotniabaneprojektet i den nationella transportplanen.	Riktade aktiviteter i samverkan med Norrbotniabanegruppen, bolagets ägare med flera.	Nå nationell enighet om att Norrbotniabanan är högt prioriterad i kommande översyn av den nationella transportplanen. Utverka finansiellt stöd från EU.
Finansieringsfrågor. Bolagets huvudlinje är att staten ska ansvara för finansieringen. Eventuell regional medfinansiering bör fastställas så snart som möjligt.	Bolaget ska under året inleda överläggningar med Infrastrukturdepartementet om finansieringen. I samråd med ägarna ska bolaget ta fram en plan för ett finansiellt upplägg.	Förutsättningarna för finansieringen ska klarläggas.
Fortsatt stöd från EU är nödvändigt för Norrbotniabaneprojektet.	I samverkan med Norrbotniabanegruppen, Trafikverket och i linje med regeringens ambitioner vårda relationer med EU inför kommande ansökningar om EU-stöd.	Bereda väg för positivt beslut om fortsatt finansiellt stöd från EU.
Medverkan i Trafikverkets planeringsarbete. Bolaget har två representanter i den projektgrupp som leder planeringsarbetet. Bolaget samverkar också med Trafikverket i rapporteringen till EU.	Bolaget ska fortsätta samverka med Trafikverket i planeringsarbetet och vara pådrivande.	Fortsatt god samverkan med Trafikverket och att rapportering till EU håller fortsatt hög kvalitet.

4. Granskningens resultat

Styrelsens styrdokument

I tabellen nedan har vi sammanställt i vilken grad styrelsen beslutade om grundläggande styrdokument för år 2025.

Styrdokument	Beslut	Vår kommentar
Affärsplan	Ja	Den 1 december 2009. Affärsplanen är 15 år gammal och kan vara i behov av revidering.
Arbetsordning	Ja	Den 8 augusti 2019, §30/19. Arbetsordningen är 5 år gammal och kan vara i behov av revidering.
Instruktion till VD	Ja	Den 8 augusti 2019, §30/19. Instruktionen är 5 år gammal och kan vara i behov av revidering.
Instruktion om rapportering	Ja	Framgår av arbetsordning, instruktion till VD samt instruktion för ekonomisk rapportering.
Verksamhetsplan för år 2025	Ja	Den 17 december 2024 beslutade styrelsen om verksamhetsplan för år 2025, §29/24. Verksamhetsplanen är i stort densamma som styrelsen beslutade om för år 2023 och 2024.
Mätbara mål för år 2025	Nej	
Budget år 2025	Ja	Den 17 december 2024 beslutade styrelsen att anta budget för 2025, §27/24.
Internkontrollplan för år 2025	Ja	Den 17 december 2024, §28/24
Attestordning	Ja	Den 8 augusti 2019, §30/19. Attestordningen är 5 år gammal och kan vara i behov av revidering.
Delegationsordning eller motsvarande	Ja	Befogenheter framgår av arbetsordning och attestordning
Dokumenthanteringsplan	Nej	Finns inget formellt krav på dokumenthanteringsplan

Vår kommentar

Styrelsen har beslutat om styrdokument. Affärsplanen är från år 2009 och flera andra dokument är från år 2019 och kan vara i behov av revideringar. Styrelsen har beslutat om verksamhetsplan för år 2025. I verksamhetsplanen framgår att bolaget hade för avsikt att ta fram en ny strategisk plan efter årsskiftet 2024/2025. Bolaget har inte under året tagit fram en ny strategisk plan. Årets verksamhetsplan är i stort densamma som tidigare år. Verksamhetsplanen saknar mätbara mål för att styra och följa upp verksamheten.

Styrelsens löpande kontroll

År 2025 hade bolagets styrelse tre protokollförda sammanträden. En genomgång visar att protokollen är informativa. I protokollen finns översiktliga ärendetexter och hänvisningar till underlag i bilagor. Av protokollen framgår styrelsens beslut och med vilka underlag besluten var fattade. Enligt protokollen fick styrelsen vid sina sammanträden rapporter från VD om arbetsläge och händelser i arbetet med planeringen av den nya järnvägen, ekonomi med mera.

Vår kommentar

Mot bakgrund av att bolagets verksamhet är begränsad bedömer vi att styrelsen hade tillräcklig löpande kontroll över verksamheten.

Styrelsens interna kontroll

Styrelsens internkontrollplan och uppföljning

Styrelsen beslutade den 17 december 2024 (§28/24) om en internkontrollplan för år 2025. Utgångspunkter för beslutet var en riskanalys. I internkontrollplanen identifierade styrelsen ett 10-tal risker och kontrollområden. Av internkontrollplanen framgår vilka som var ansvariga för att kontroller skulle bli genomförda. I internkontrollplanen fanns översiktlig information om hur kontrollerna skulle genomföras. Den största risken som styrelsen identifierade var att det skulle saknas tillräcklig med finansiering för Norrbotniabanan på grund av politiska beslut eller uteblivna politiska beslut. Den 16 december 2025 godkände styrelsen en uppföljning av internkontrollplanen för år 2025. Uppföljningen var översiktlig. Med hjälp av texter beskrevs vilka aktiviteter som hade blivit genomförda.

Vår kommentar

Det är positivt att styrelsen med hjälp av en riskanalys beslutade om en internkontrollplan för år 2025 och att styrelsen följde upp planen.

Styrelsens årsredovisning

Krav på årsredovisningen

Enligt årsredovisningslagen ska styrelsens förvaltningsberättelse innehålla en rättvisande översikt över utvecklingen av bolagets verksamhet, ställning och resultat. Styrelsen ska redogöra för händelser av väsentlig betydelse för företaget som inträffat under räkenskapsåret. Ägarna för Norrbotniabanan AB har inte ställt krav på hur bolagets styrelse ska återrapportera genomförd verksamhet.

Styrelsens årsredovisning för år 2025

Förvaltningsberättelsen inleds med att styrelsen lämnar information om väsentliga händelser under räkenskapsåret. I förvaltningsberättelsen beskriver styrelsen att byggandet av järnväg mellan Dåva och Skellefteå är i gång efter tillskott av finansiering. Projektet har även fått finansiering för planering av sträckan Skellefteå-Luleå. Dock saknas finansiering för att slutföra projektet. Positivt är att Trafikverket i förslag till ny nationell transportplan prioriterat projektet högt. Positivt är även ökade möjligheter att få EU-stöd då Norrbotniabanan klassats som ett projekt av allmänt intresse av EU.

Styrelsen beskriver att de tagit fram ett förslag till bildande av ett särskilt byggbolag tillsammans med regeringen. Regeringen har under året tillsatt två utredningar

som slår fast att fortsatt byggande av sträckan Skellefteå – Luleå skulle kunna vara lämpligt för ett sådant upplägg. Styrelsen skriver att fokus för 2026 kommer inriktas på att tillsammans med regeringen konkretisera förslaget till bolagisering av fortsatt byggande. Det saknas dock en tydlig plan för fortsättningen av Norrbotniabanan.

Styrelsen ser sammanfattningsvis att hela Norrbotniabaneprojektet står starkare och bättre positionerat än på många år men att arbete fortsatt krävs för att komma i mål.

Norrbotniabanan redovisade ett nollresultat för år 2025 och hade en balansomslutning på 2,1 miljoner kronor (2,9 miljoner kronor år 2024). Årsredovisningen saknar uppgifter om bolagets budget för år 2025 och det går inte att utläsa om resultatet var förenligt med budgeten.

I den 16 december 2025 beslutade styrelsen om en bolagsstyrningsrapport. I bolagsstyrningsrapporten uppgav styrelsen att den bedrivit verksamheten i enlighet med den ”kommunala kompetensen” och samordnat det praktiska internkontrollarbetet på övergripande bolagsnivå.

Vår kommentar

I förvaltningsberättelsen lämnar styrelsen en redogörelse av väsentliga händelser. Som framgått ställer varken ägare eller styrelse några krav på hur bolagets verksamhet ska följas upp och utvärderas i samband med årsredovisningen. Vi har i granskningar tidigare år uppmärksammat att styrelsen på ett enkelt sätt skulle kunde utveckla sin styrning av bolagets verksamhet genom att besluta om mål som är mätbara. Årsredovisningen för år 2025 saknar även avstämning i förhållande till budget. Vi rekommenderar att styrelsen i årsredovisningen, utöver resultat- och balansräkning, även redovisar resultat i förhållande till budget.

Uppföljning av rekommendationer från år 2024

Av tabellen nedan framgår att styrelsen inte har vidtagit åtgärder med anledning av rekommendationer som lämnades i 2024 års granskning.

Rekommendation	Vår kommentar
Se över och vid behov revidera styrande dokument som är flera år gamla.	Nej
I årsredovisningen bör styrelsen, utöver resultat- och balansräkning, även redovisa resultat i förhållande till budget.	Nej

5. Svar på revisionsfrågor

Vi bedömer att verksamheten år 2025 blev genomförd på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt.

Granskningen visar att styrelsen beslutade om en verksamhetsplan för år 2025 men att den i stort är densamma som tidigare år. Styrelsen beslutade om budget och internkontrollplan för år 2025. Vi noterade som i granskningen år 2024 att flera dokument är gamla och kan vara i behov av revideringar.

Med hjälp av styrelsens protokoll kan vi se att styrelsen höll sig informerad om bolagets verksamhet. Mot bakgrund av bolagets begränsade verksamhet bedömer vi att styrningen och kontrollen i huvudsak var tillräcklig.

I bolagsstyrningsrapporten för år 2025 bedömer bolagets styrelse att verksamheten under året var genomförd i enlighet med ”den kommunala kompetensen”. Vi uppfattar att styrelsen bedömer att verksamheten är genomförd i enlighet med de kommunala befogenheterna. Vi gör i detta avseende ingen annan bedömning. I tabellen nedan finns svar på våra underliggande revisionsfrågor.

Revisionsfråga	Vår Bedömning
Har styrelsen med hjälp av grundläggande styrdokument säkerställt att verksamheten är genomförd i enlighet med fullmäktiges direktiv?	Ja
Har styrelsen löpande under året haft tillräcklig kontroll över att beslutade styrdokument följs?	Ja, flera dokument är dock från år 2019 och kan vara i behov av revidering.
Har styrelsen med hjälp av uppföljning vid årets slut säkerställt att verksamheten är genomförd i enlighet med fullmäktiges direktiv?	Ja. Ägarna ställer inga särskilda krav på uppföljningen. Uppföljningen skulle bli tydligare om styrelsen följde upp det ekonomiska resultatet i förhållande till budget och genomförd verksamhet i förhållande till mätbara mål.
Har styrelsen vidtagit tillräckliga åtgärder med anledning av rekommendationer i 2024 års granskning?	Nej. Styrelsen har inte vidtagit åtgärder med anledning av rekommendationer som lämnades i 2024 års granskning.

Rekommendationer

Vi rekommenderar styrelsen att:

- se över och vid behov revidera styrande dokument som är flera år gamla.
- i årsredovisningen, utöver resultat- och balansräkning, även redovisa resultatet i förhållande till budget.

Umeå den 27 februari 2026

Olov Andersson
Revisionskontoret
Region Västerbotten

§ 135

Granskning av delegationsordningar och delegationsbeslut

Ärendenr 2025/1655-1.3.2.3

Kommunstyrelsens arbetsutskotts förslag till beslut

Kommunstyrelsen beslutar att anta kommunstyrelseförvaltningens yttrande som sitt eget och avge nedan som svar till kommunrevisionen.

Sammanfattning av ärendet

Azets Revision & Rådgivning AB har av Luleå kommuns revisorer fått i uppdrag att granska kommunstyrelsen och nämndernas rutiner kring delegation och delegationsbeslut. Syftet med granskningen har varit att bedöma om delegationsordningarna är ändamålsenliga samt om styrelsen och nämnder har tillräcklig uppföljning och kontroll av fattade beslut med stöd av delegation.

Revisonens samlade bedömning utifrån granskningens syfte är att kommunstyrelsen endast delvis har ändamålsenlig delegationsordning.

Revisionen bedömer att kommunstyrelsen endast delvis har tillräcklig kontroll och uppföljning av fattade beslut med stöd av delegation.

Bakgrunden till revisionens samlade bedömning är att granskningen visat att delegationsordningarnas inledande texter inte är liktydiga i sina beskrivningar av motsvarande områden. Begreppet verkställighet definieras på olika sätt mellan nämnderna, vilket i sin tur får konsekvenser på tillämpligheten. Revisionen anser att dispositionen av delegationsordningarna saknar samsyn. Delegationsordningarnas olika disposition innebär att det är svårare att få en överblick över vilka beslut som är delegerade av nämnden i de olika nämnderna vilket i sig försvårar läsarbarheten för allmänheten.

Gällande uppföljningen av delegationsbeslut konstaterar revisionen att samtliga nämnder och styrelsen behöver säkerställa tillräcklig kunskap kring delegation samt uppföljning av delegation och delegationsbeslut.
Revisionen konstaterar att det inte råder en samstämmighet kring vilka grundläggande beslutspunkter som en delegationsordning ska innehålla exempelvis inom områdena inköp och upphandling och inom personalområdet.

Utifrån genomförd granskning rekommenderar revisionen kommunstyrelsen att:

- Utforma en kommungemensam mall för delegationsordningar innehållande disposition, inledande sidor samt kommungemensamma beslutspunkter.
- Tillse ett kommungemensamt förhållningssätt gällande delegation inom de allmänna områden som omfattar samtliga nämnder såsom personal, upphandling och inköp, beslutsattest, dataskyddsförordningen och allmänna förvaltningsärenden.
- Tillse att det finns ett kommungemensamt ställningstagande gällande verkställighet och beslutsfattande.
- Verka för kommungemensam likvärdig hantering av delegation och delegationsbeslut.
- Utforma kommungemensam utbildning kring delegation.
- Tillse att det finns ett kommungemensamt arbetssätt för uppföljning och kvalitetssäkring av delegationsbeslut.

Kommunstyrelseförvaltningens yttrande
Den genomförda granskningen omfattar flera olika områden, men ett genomgående tema är att delegationsordningarna skiljer sig åt mellan nämnderna och styrelsen. Revisionen bedömer att detta kan innebära att delegationsordningarna inte är fullt ut ändamålsenliga för respektive nämnd.

Kommunstyrelseförvaltningen ser positivt på en ökad samsyn kring delegationsordningarna inom kommunövergripande processer, exempelvis inköp och HR. Ett sådant arbete behöver dock bedrivas över förvaltningsgränserna och utifrån de olika verksamhetsområdenas förutsättningar.

Med granskningen som grund kommer kommunstyrelseförvaltningen att inleda en dialog kring de olika bedömningar och definitioner som idag tillämpas avseende beslutanderätt, verkställighet och faktiskt handlande inom HR-området. Syftet är att skapa en större samsyn och, där det är möjligt, gemensamma bedömningar som kan ligga till grund för reviderade delegationsordningar.

Fastställandet av en ny delegationsordning kräver dock beslut i respektive nämnd. Det innebär att nämnderna och styrelsen även fortsättningsvis kan göra olika bedömningar utifrån sina respektive verksamheter och behov.

Även inom inköpsområdet har ett arbete tidigare initierats av kommunstyrelseförvaltningen i syfte att skapa en större samsyn kring upphandling och beloppsnivåer. I det arbetet har det framkommit önskemål om att kunna anpassa

såväl delegater som beloppsgränser utifrån respektive nämnds storlek och verksamhet.

Kommunstyrelseförvaltningen delar revisionens bedömning av fördelarna med en större samsyn inom gemensamma och kommunövergripande områden. Granskningen kommer därför att utgöra ett underlag för det fortsatta arbetet med att utveckla gemensamma definitioner och bedömningar avseende delegation, verkställighet och faktiskt handlande.

I den kommungemensamma rutinen ”Ärendehantering i Luleå kommun” finns en generell beskrivning av vad ett delegationsbeslut är och hur sådana beslut ska hanteras, bland annat när det gäller anmälan till nämnd. Kommunstyrelseförvaltningen har även en egen rutin för att skriva och anmäla delegationsbeslut.

Det finns samtidigt anledning att se över och utveckla informationen om delegationsbeslut. Detta bör ske i samband med att informationen på intranätet som rör ärendehantering ses över och omarbetas. Tydligare och mer gemensamma beskrivningar av delegation och delegationsbeslut kan skapa bättre förutsättningar för medarbetare som ska handlägga och/eller fatta delegationsbeslut, inte minst vid introduktion av nya medarbetare. En mer strukturerad introduktion till arbetsuppgifterna kan därmed bidra till en högre kvalitet och en mer enhetlig hantering. Uppföljning och kontroll av arbetet med delegationsbeslut bör ingå i ordinarie processer för uppföljning såsom delårsuppföljningar och/eller intern kontroll.

Kommunstyrelseförvaltningen har föreslagit kommunstyrelsen besluta att anta kommunstyrelseförvaltningens yttrande som sitt eget och avge ovan som svar till kommunrevisionen.

Sammanträdet
Kommunstyrelseförvaltningen föredrar ärendet.

Beslutsgång
Ordföranden ställer kommunstyrelseförvaltningens förslag under proposition och finner att arbetsutskottet bifaller förslaget.

Dialog
Dialog har förts internt inom kommunstyrelseförvaltningen.

Beslutsunderlag

- Justerat slutdokument Granskning av delegationsordningar och delegationsbeslut, KLF Hid: 2026.4227
- Granskning av delegationsordningar och delegationsbeslut, KLF Hid: 2026.4236
- Kommunstyrelseförvaltningens föreslag till beslut gällande granskning av delegationsordningar och delegationsbeslut, KLF Hid: 2026.8362

LULEÅ KOMMUN
Kommunrevisionen

SLUTDOKUMENT
2026-04-08

För kännedom:
Kommunfullmäktige
Partigruppledare

Till:
Kommunstyrelsen, arbetsmarknads- och gymnasienämnden, barn- och utbildningsnämnden, infrastruktur- och servicenämnden, kultur- och fritidsnämnden, miljö- och byggnadsnämnden, socialnämnden samt E-nämnden.

Granskning av delegationsordningar och delegationsbeslut

Azets Revision & Rådgivning AB har av Luleå kommuns revisorer fått i uppdrag att granska kommunstyrelsen och nämndernas rutiner kring delegation och delegationsbeslut. Uppdraget ingår i revisionsplanen för år 2025.

Syftet med granskningen har varit att bedöma om delegationsordningarna är ändamålsenliga samt om styrelsen och nämnder har tillräcklig uppföljning och kontroll av fattade beslut med stöd av delegation.

Vår samlade bedömning utifrån granskningens syfte är att kommunstyrelsen, infrastruktur- och servicenämnden samt kultur- och fritidsnämnden endast delvis har ändamålsenliga delegationsordningar. Vi bedömer att arbetsmarknads- och gymnasienämnden, barn- och utbildningsnämnden, miljö- och byggnämnden, socialnämnden och e-nämnden i allt väsentligt har ändamålsenliga delegationsordningar.

Vi bedömer att kommunstyrelsen, arbetsmarknads- och gymnasienämnden, barn- och utbildningsnämnden, infrastruktur- och servicenämnden, kultur- och fritidsnämnden och socialnämnden endast delvis har tillräcklig kontroll och uppföljning av fattade beslut med stöd av delegation.

Vi bedömer att miljö- och byggnämnden och e-nämnden inte har tillräcklig kontroll och uppföljning av fattade beslut med stöd av delegation.

Bakgrunden till vår samlade bedömning är att granskningen har visat att delegationsordningarnas inledande texter inte är liktydiga i sina beskrivningar av motsvarande områden. Begreppet verkställighet definieras på olika sätt mellan nämnderna, vilket i sin tur får konsekvenser på tillämpligheten. Det innebär att behandling av samma ärende inte är likvärdig inom kommunstyrelsen och granskande nämnder.

Dispositionen av delegationsordningarna saknar samsyn. Delegationsordningarnas disposition för kommunstyrelsen, kultur-och fritidsnämnden och infrastruktur- och servicenämnden innebär att det är svårare att få en överblick över vilka beslut som är delegerade av nämnden, vilket i sig försvårar läsarbarheten för allmänheten.

Gällande uppföljningen av delegationsbeslut kan vi konstatera att samtliga nämnder och styrelsen behöver säkerställa tillräcklig kunskap kring delegation samt uppföljning av delegation och delegationsbeslut. Vi har även i granskningen funnit att miljö- och byggnämnden och e-nämndens hantering av delegationsbeslut har stora brister.

Vi har i vår granskning konstaterat att det inte råder en samstämmighet kring vilka grundläggande beslutspunkter som en delegationsordning ska innehålla för processer som samtliga nämnder och styrelsen omfattas av. Exempel på detta är områdena inköp och upphandling, beslutsattest, allmänna förvaltningsärenden, dataskyddsförordningen och inom personalområdet.

Utifrån våra iakttagelser och bedömningar rekommenderar vi kommunstyrelsen att:

- Utforma en kommungemensam mall för delegationsordningar innehållande disposition, inledande sidor samt kommungemensamma beslutspunkter.

- Tillse ett kommungemensamt förhållningssätt gällande delegation inom de allmänna områden som omfattar samtliga nämnder såsom personal, upphandling och inköp, beslutsattest, dataskyddsförordningen och allmänna förvaltningsärenden.

- Tillse att det finns ett kommungemensamt ställningstagande gällande verkställighet och beslutsfattande.

- Verka för kommungemensam likvärdig hantering av delegation och delegationsbeslut.

- Utforma kommungemensam utbildning kring delegation.

- Tillse att det finns ett kommungemensamt arbetssätt för uppföljning och kvalitetssäkring av delegationsbeslut.

Utifrån våra iakttagelser och bedömningar rekommenderar vi granskande nämnder att:

- Säkerställa följsamhet till det kommunstyrelsen beslutar gällande delegationsordningar, delegationsbeslut inom allmänna områden, anmälan till nämnden, definition av delegerat beslutfattande och verkställighet.

- Säkerställa att det finns tillräcklig kunskap kring delegation samt uppföljning av delegation och delegationsbeslut.

Utifrån våra iakttagelser och bedömningar rekommenderar vi miljö- och byggnämnden, socialnämnden och E-nämnden att:

- För samtliga beslutspunkter i delegationsordningen att det upprättas delegationsbeslut enligt angiven mall.

Utifrån våra iakttagelser och bedömningar rekommenderar vi miljö- och byggnämnden och E-nämnden att:

- Samtliga delegationsbeslut anmäls till nämndens näst kommande sammanträde.

Vi, revisorer, överlämnar härmed granskningsrapporten för kännedom och yttrande. Yttrande ska innehållande plan för genomförande av åtgärder och tidsplan för genomförande från granskande nämnder och styrelsen senast 15 oktober 2026

2026-03-24

För Luleå kommuns förtroendevalda revisorer

Kjell Nilsson	Lars Lassinantti
Ordförande, revisionen	Vice ordförande, revisonen
Bernt Johansson	Ove Bucht
Anette Sundström	Lars Anehagen
Folke Sundberg	

Revisorerna godkände utlåtandet på revisionssammanträdet 2026-04-08

Granskning av delegationsordningar och delegationsbeslut

Luleå kommun

2026-04-08

Antal sidor 41

Antal bilagor 3

1 INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1 Sammanfattning 3

2 Bakgrund 7

3 Syfte, revisionsfrågor och avgränsning 7

3.1 Avgränsning och ansvarig styrelse/nämnd/fullmäktigeberedning 7

4 Revisionskriterier 8

5 Metod 8

6 Resultat av Granskningen 9

6.1 Övergripande styrande dokument 9

6.2 Reglementen För Styrelse och Nämnder 9

6.3 Delegationsordningar 9

6.3.1 Kommunstyrelsen 9

6.3.2 Bedömning 12

6.3.3 Arbetsmarknads- och gymnasienämnden och barn- och utbildningsnämnden 14

6.3.4 Bedömning 17

6.3.5 Infrastruktur - och servicenämnden 19

6.3.6 Bedömning 22

6.3.7 Kultur- och fritidsnämnden 23

6.3.8 Bedömning 26

6.3.9 Miljö- och byggnadsnämnden 27

6.3.10 Bedömning 30

6.3.11 Socialnämnden 32

6.3.12 Bedömning 35

7.2.3 E-nämnden 36

7.2.8 Samlade iakttagelser 38

7 Samlad bedömning och rekommendationer 40

8 Bilagor 42

1 SAMMANFATTNING

Azets Revision & Rådgivning AB har av Luleå kommuns revisorer fått i uppdrag att granska kommunstyrelsen och nämndernas rutiner kring delegation och delegationsbeslut. Uppdraget ingår i revisionsplanen för år 2025.

Syftet med granskningen har varit att bedöma om delegationsordningarna är ändamålsenliga samt om styrelsen och nämnder har tillräcklig uppföljning och kontroll av fattade beslut med stöd av delegation.

Vår samlade bedömning utifrån granskningens syfte är att kommunstyrelsen, infrastruktur- och servicenämnden samt kultur- och fritidsnämnden endast delvis har ändamålsenliga delegationsordningar. Vi bedömer att arbetsmarknads- och gymnasienämnden, barn- och utbildningsnämnden, miljö- och byggnämnden, socialnämnden och e-nämnden i allt väsentligt har ändamålsenliga delegationsordningar.

Vi bedömer att kommunstyrelsen, arbetsmarknads- och gymnasienämnden, barn- och utbildningsnämnden, infrastruktur- och servicenämnden, kultur- och fritidsnämnden och socialnämnden endast delvis har tillräcklig kontroll och uppföljning av fattade beslut med stöd av delegation.

Vi bedömer att miljö- och byggnämnden och e-nämnden inte har tillräcklig kontroll och uppföljning av fattade beslut med stöd av delegation.

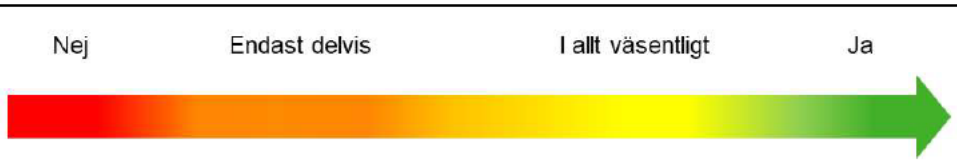
Bakgrunden till vår samlade bedömning är att granskningen har visat att delegationsordningarnas inledande texter inte är liktydiga i sina beskrivningar av motsvarande områden. Begreppet verkställighet definieras på olika sätt mellan nämnderna, vilket i sin tur får konsekvenser på tillämpligheten. Det innebär att behandling av samma ärende inte är likvärdig inom kommunstyrelsen och granskande nämnder.

Dispositionen av delegationsordningarna saknar samsyn. Delegationsordningarnas disposition för kommunstyrelsen, kultur-och fritidsnämnden och infrastruktur- och servicenämnden innebär att det är svårare att få en överblick över vilka beslut som är delegerade av nämnden, vilket i sig försvårar läsarbarheten för allmänheten.

Gällande uppföljningen av delegationsbeslut kan vi konstatera att samtliga nämnder och styrelsen behöver säkerställa tillräcklig kunskap kring delegation samt uppföljning av delegation och delegationsbeslut. Vi har även i granskningen funnit att miljö- och byggnämnden och e-nämndens hantering av delegationsbeslut har stora brister.

Vi har i vår granskning konstaterat att det inte råder en samstämmighet kring vilka grundläggande beslutspunkter som en delegationsordning ska innehålla för processer som samtliga nämnder och styrelsen omfattas av. Exempel på detta är områdena inköp och upphandling, beslutsattest, allmänna förvaltningsärenden, dataskyddsförordningen och inom personalområdet.

I det följande redovisas samlad bedömning av revisionsfrågan per revisionsobjekt.

Har styrelsen och nämnderna säkerställt att delegation sker i enlighet med lag och föreskrifter samt på annat sätt som inte är olämpligt?	
Kommunstyrelsen	Endast delvis
Arbetsmarknads- och gymnasienämnden	Endast delvis
Barn- och utbildningsnämnden	Endast delvis
Infrastruktur- och servicenämnden	Endast delvis
Kultur- och fritidsnämnden	Endast delvis
Miljö- och byggnadsnämnden	Endast delvis
Socialnämnden	I allt väsentligt
E-nämnden	Nej
Har styrelsen och nämnderna säkerställt att det tydligt framgår vilken och till vilken funktion beslutanderätt har delegerats?	
Kommunstyrelsen	Endast delvis
Arbetsmarknads- och gymnasienämnden	I allt väsentligt
Barn- och utbildningsnämnden	I allt väsentligt
Infrastruktur- och servicenämnden	Endast delvis
Kultur- och fritidsnämnden	Endast delvis
Miljö- och byggnadsnämnden	I allt väsentligt
Socialnämnden	I allt väsentligt
E-nämnden	Nej
Har styrelsen och nämnderna säkerställt att gällande delegationsordningar efterlevs?	
Kommunstyrelsen	Endast delvis

Arbetsmarknads- och gymnasienämnden	Endast delvis
Barn- och utbildningsnämnden	Endast delvis
Infrastruktur- och servicenämnden	Endast delvis
Kultur- och fritidsnämnden	Endast delvis
Miljö- och byggnadsnämnden	Nej
Socialnämnden	Endast delvis
E-nämnden	Nej

För närmare beskrivning av bakgrunden till våra bedömningar hänvisar vi till respektive avsnitt i revisionsrapporten.

Utifrån våra iakttagelser och bedömningar rekommenderar vi kommunstyrelsen att:

- Utforma en kommungemensam mall för delegationsordningar innehållande disposition, inledande sidor samt kommungemensamma beslutspunkter.
- Tillse ett kommungemensamt förhållningssätt gällande delegation inom de allmänna områden som omfattar samtliga nämnder såsom personal, upphandling och inköp, beslutsattest, dataskyddsförordningen och allmänna förvaltningsärenden.
- Tillse att det finns ett kommungemensamt ställningstagande gällande verkställighet och beslutsfattande.
- Verka för kommungemensam likvärdig hantering av delegation och delegationsbeslut.
- Utforma kommungemensam utbildning kring delegation.
- Tillse att det finns ett kommungemensamt arbetssätt för uppföljning och kvalitetssäkring av delegationsbeslut.

Utifrån våra iakttagelser och bedömningar rekommenderar vi granskande nämnder att:

- Säkerställa följsamhet till det kommunstyrelsen beslutar gällande delegationsordningar, delegationsbeslut inom allmänna områden, anmälan till nämnden, definition av delegerat beslutfattande och verkställighet.
- Säkerställa att det finns tillräcklig kunskap kring delegation samt uppföljning av delegation och delegationsbeslut.

Utifrån våra iakttagelser och bedömningar rekommenderar vi miljö- och byggnämnden, socialnämnden och E-nämnden att:

- För samtliga beslutspunkter i delegationsordningen att det upprättas delegationsbeslut enligt angiven mall.

Utifrån våra iakttagelser och bedömningar rekommenderar vi miljö- och byggnämnden och E-nämnden att:

- Samtliga delegationsbeslut anmäls till nämndens näst kommande sammanträde.

2 BAKGRUND

Azets Revision & Rådgivning AB har fått i uppdrag av Luleå kommuns revisorer att granska kommunens rutiner kring delegation och delegationsbeslut. Uppdraget ingår i revisionsplanen för år 2025.

Vid tidigare granskning gällande direktupphandling identifierades ett flertal brister kopplade till delegation. Det har uppmärksammats genom de olika revisionsaktiviteterna som genomförts att det kan finnas brister i hantering av delegation inom de olika nämnderna och styrelsen.

Revisorerna bedömer att det finns en risk för att delegationen från nämnd till förvaltning är alltför långtgående. Revisorerna bedömer även att det finns en risk för att styrelsen och nämnderna inte har en tillräcklig uppföljning och kontroll av fattade beslut med stöd av delegation.

3 SYFTE, REVISIONSFRÅGOR OCH AVGRÄNSNING

Syftet med granskningen har varit att bedöma om delegationsordningen är ändamålsenlig samt om styrelse och nämnder har tillräcklig uppföljning och kontroll av fattade beslut med stöd av delegation.

Granskningen har omfattat följande revisionsfrågor:

- Har styrelsen och nämnderna säkerställt att delegation sker i enlighet med lag och föreskrifter samt på annat sätt som inte är olämpligt?
- Har styrelsen och nämnderna säkerställt att det tydligt framgår vilken beslutanderätt som har delegerat till vilken funktion beslutanderätt har delegerats?
    - Har styrelse och nämnd säkerställt att delegation och ansvarsfördelning är uppdaterad och anpassad till verksamhet och organisation?
- Har styrelsen och nämnd säkerställt att gällande delegationsordningar efterlevs?
    - Finns och efterlevs fastställda regler och rutiner för anmälan av beslut som fattas med stöd av delegation?

3.1 AVGRÄNSNING OCH ANSVARIG STYRELSE/NÄMND/FULLMÄKTIGEBEREDNING

Granskningen omfattar kommunstyrelsen, arbetsmarknads- och gymnasienämnden, barn- och utbildningsnämnden, infrastruktur- och servicenämnden, kultur- och fritidsnämnden, miljö- och byggnadsnämnden, socialnämnden och e-nämnden.

Granskningen har avgränsats till ett urval av delegationsbeslut fattade under år 2025 för stickprovskontrollen. Granskningen omfattar en översiktlig översyn av de delegerade besluten. Granskningen har inte innefattat att delegation av speciallagstiftning.

4 REVISIONSKRITERIER

I granskningen har revisionskriterierna utgjorts av:

- 6 kap. 6, 37,38,39,40, 44§§ och 7 kap. 5 och 6 §§ Kommunallagen (2017:725)
- 5 § Förvaltningslagen (2017:900)
- Luleå kommuns reglementen för nämnder och styrelse

5 METOD

Granskningen har genomförts genom:

- Dokumentstudier av delegationsordningar, reglemente, riktlinjer och rutiner.
- Intervjuer med kommunstyrelsens ordförande och vice ordförande samt granskad nämnds ordförande, kommunsekreterare, registratorer, förvaltningsdirektörer för samtliga nämnder, avdelningschefer, kanslichef kommunstyrelseförvaltningen samt kommundirektör samt vice kommundirektören.
- Stickprovskontroller av delegationsbeslut från respektive granskad nämnd och kommunstyrelsen.

Intervjuerna har genomförts för förståelse för styrelsens och nämndernas arbetssätt med delegationsordningen och delegationsbeslut. Intervjuerna har baserat på övergripande frågeställningar. Alla delar som rapporten omfattar har inte berörts vid intervjuerna.

Stickprovsvisa kontroller av delegationsbeslut har genomförts inom respektive granskad nämnd och kommunstyrelsen. För e-nämnden har det inte redovisats några delegationsbeslut.

Förteckningar över delegationsbeslut för månaderna januari år 2025, april år 2025 och september år 2025 har inhämtats från respektive styrelse och nämnd. Utifrån dessa har därefter ett urval om tre delegationsbeslut per nämnd/styrelse begärts in och granskats enligt ett granskningsprogram.

De bedömningar som avlämnas i granskningen har utgått ifrån följande bedömningsnivåer.

Samtliga intervjuade har beretts möjlighet att faktakontrollera granskningen.

6 RESULTAT AV GRANSKNINGEN

6.1 ÖVERGRIPANDE STYRANDE DOKUMENT

På kommunens hemsida[1] finns styrdokumentet ”ärendehantering för politiska beslut”, som är beslutat av kommundirektören och anges gälla för alla nämnder. Detta dokument har upphört att gälla och kommer enligt uppgift ersättas med vägledande texter på intranätet.

Det beskrivs att varje nämnd är en egen myndighet och det finns inte några kommungemensamma riktlinjer över utformning av delegationsordningar vare sig när det gäller disposition, centrala begrepp och synsätt eller för de kommungemensamma processerna.

6.2 REGLEMENTEN FÖR STYRELSE OCH NÄMNDER

Vi har genomfört en genomlysning av samtliga reglementen för att tillse att delegationsordningarna överensstämmer med reglementena. Vi har inte uppmärksammat att kommunstyrelsen eller någon av nämndernas delegationsordningar skiljer sig från de verksamhetsområden som anges i reglementena, se bilaga 1.

6.3 DELEGATIONSORDNINGAR

6.3.1 Kommunstyrelsen

Kommunstyrelsens delegationsordning fastställdes 2025-05-05[2]. Delegationsordningen senaste revidering var 2024-01-15 med giltighetstid tillsvidare. Vi noterar att datumet för senast revidering är tidigare datum för fastställande.

6.3.1.1 Inledande sidor

Översiktlig redogörelse av väsentliga iakttagelser i kronologisk ordning.

- Kännetecknande för ett beslut är att det föreligger alternativa lösningar och att beslutsfattarna måste göra vissa överväganden och bedömningar. Jämfört med verkställighet eller faktiskt handlande.
- Delegerad beslutanderätt får endast nyttjas inom ramen för budgeterade medel och i enlighet med gällande lagar, avtal, mål och riktlinjer, anvisningar etc.
- Verkställighet/faktiskt handlande anges vara:
  - Anställningsbeslut som är kortare än 12 månader.
  - Direktupphandlingar understigande 100 tkr betraktas som faktiskt handlande.
  - Avskrivning av fodringar när kundförlust är konstaterad genom underlag från myndighet, konkursförvaltare, inkassobolag eller om gäldenären är avliden.
  - Avskrivning när fordringsbeloppet understiger ansökningsavgiften för ansökan om betalningsföreläggande anses också vara faktiskt handlande.

[1] Kontroll av hemsidan 2026-02-25
[2] Kommunstyrelsen 2025-05-05 § 121

- Beslut som fattas med stöd av delegation jämställs med ett beslut som nämnden själv har fattat och kan överklagas, antingen genom förvaltningsbesvär eller bli föremål för laglighetsprövning genom kommunalbesvär.
- Nämnden kan när som helst återkalla en lämnad delegering. Detta kan göras både generellt och i ett enskilt ärende. Detta kan till exempel gälla ett ärende som nämnden bedömer som så principiellt viktigt att den själv bör besluta om ärendet.
- Principiella beslut kan inte delegeras, vilket innebär att delegerad beslutanderätt inte får utövas i ärenden som avser verksamhetens mål, inriktning, omfattning eller kvalitet (6 kap 38 § p 1 KL). I dessa ärenden beslutar kommunstyrelsen.
- Överordnad tjänsteperson har generell rätt att besluta i ärenden som tillkommer underordnad delegat vid dennes frånvaro.
- Delegerande beslutanderätten får inte utövas i ärenden som berör delegatens egna personliga förhållanden eller där jäv föreligger.
- Förvaltningschef har rätt att vidaredelegera till annan anställd inom förvaltningen förutom när det framgår att det inte får ske.
- Brådskande beslut kan fattas av ordföranden med vice ordförande som ersättare.
- Beslut fattade på delegation av kommunstyrelsen ska anmälas till kommunstyrelsen på nästföljande tillgängliga/möjliga sammanträde förutom finanscontrollerns delegationsbeslut rapporteras via separat finansrapport där beslut fattade föregående månad framgår.

6.3.1.2 Beslutspunkter

Beslutspunkterna är organiserade efter vilken delegation som tilldelats olika funktioner. Flertalet funktioner saknar angiven ersättare. Beslutspunkterna är inte kategoriserade utifrån områden såsom personal, administration, inköp eller ekonomi.

Det finns beslutspunkter för flertalet funktioner som får fatta beslut om att avropa från inköpscentral, anta anbud och teckna avtal för varor för olika avtalsvärden inom kommunstyrelsens förvaltningar alternativt fler än en förvaltning/bolag. De olika funktionerna har olika beloppsnivåer angivna. Exempelvis är arbetsutskottets delegation för denna beslutspunkt på belopp överstigande 15 miljoner kronor. Det framgår inte någon övre beloppsnivå.

Av beslutspunkterna framgår att funktionen biträdande kommundirektören med funktionen samhällsbyggnadsdirektören som ersättare har rätt att inom kommunstyrelseförvaltningens ansvarsområde omfördela medel av kommunstyrelsen fastställd internbudget samt utse beslutsattestanter för dessa.

Funktionen HR-chef har beslutanderätt för avgångsersättning och omställningsersättning och funktionen ekonomichef har beslutanderätt för avskrivningar av fordringar utan några angivna beloppsnivåer.

Av attestreglementet[3], framgår att kommunstyrelsen och respektive nämnd ska inom sin nämnds verksamhetsområde utse eller delegera till annan att utse en eller flera

[3] Beslutad av kommunstyrelsen 2020-01-13 § 14

beslutsattestanter samt ersättare för dess. Beslutet ska fattas varje kalenderår. Av vår genomlysning av styrelsens protokoll för år 2025 framgår inte att styrelsen har beslutat om beslutattester samt ersättare för dessa.

Av attestreglementet och tillämpningsanvisningarna för attestreglementet framgår inte några ekonomiska ramar.

Av beslutspunkterna framgår inte delegation att upphandla ramavtal över direktupphandlingsgränsen.

Inom området personal har flertalet funktioner rätt att anställda, säga upp och avskeda direkt underställd personal. Det framgår dock inte av beslutspunkterna att någon funktion har delegation på avstängning och varning av personal.

Funktionen kommunstyrelsens ordförande med funktionen vice ordföranden som ersättare har delegation att fastställa lön för kommundirektören och funktionen kommundirektören fastställer lön för samtliga direktörer och direkt underställd personal. Utöver dessa funktioner har inte att någon funktion delegation på att fastställa lön för medarbetare. Vidare finns det beslutspunkten om att förbjuda bisyssla med funktionen kommundirektör som delegat gällande övriga direktörer och övrig direkt underställd personal. För övriga funktioner saknas delegation gällande att förbjuda bisyssla.

I intervju uppges att det uppmärksammats att det inte finns något delegerat beslutfattande att inte svara på remisser exempelvis från Regeringskansliet. Samtidigt som det beskrivs att ställningstagande har gjorts inom förvaltningen att vissa remisser inte ska besvaras.

6.3.1.3 Kompletterande rutiner / Processer

Vid intervju framkommer att disposition för delegationsordningen har tillämpats under en längre tid och utformats med fokus på ändamålsenlighet. Enligt intervju innebär dispositionen att varje funktion enkelt tar del av sin specifika beslutanderätt. Till skillnad från när delegationen utgår från olika verksamhetsområden.

Det beskrivs att revidering av delegationsordning sker med jämna mellanrum utefter de behov som framkommer.

I intervjuer beskrivs att då varje nämnd är sin egen myndighet sker det inte någon styrning från kommunstyrelsen av innehållet för de inledande sidorna i delegationsordningarna eller delegation för exempelvis de kommungemensamma processerna. Det beskrivs att från de stödjande funktionerna finns det försök att samordna detta för samtliga nämnder, exempelvis inom området inköp och upphandling.

I intervjuer framgår även att det saknats kännedom om att det inte är en samsyn inom vissa kommungemensamma processerna exempelvis inom personalområdet. I kommande avsnitt i rapporten redogörs för arbetsmarknads- och gymnasienämnden, barn- och utbildningsnämndens samt infrastruktur- och servicenämndens beslut att hantering av personalärenden är verkställighet och inte ett delegationsbeslut, se avsnitt 6.3.3.2 och 6.3.5.2.

Det uppges vid intervju att utbildning kring delegation ingår i introduktionsprocessen vid nyanställning men det finns inte någon systematisering att ge återkommande utbildningar inom området.

I samband med att medarbetaren får tillgång till ärendehanteringssystemet får de även tillgång till mallen för delegationsbeslut. Vid intervju uppges att registratorn har till uppgift att kvalitetssäkra att det är rätt delegat som har signerat beslutet i enlighet med delegationen. Vidare beskrivs att det är delegatens ansvar att skicka beslutet till registraturen för nämnden.

Det beskrivs vid intervju att det till nämndens sammanträde finns en förteckning över fattade delegationsbeslut. Innan förteckningen godkänns finns det möjlighet för ledamöterna att ställa frågor om de olika delegationsbesluten.

Vi har i granskningen tagit del av en rutin för att skriva och anmäla delegationsbeslut som gäller för kommunstyrelsen[4]. Enligt rutinen ska mallen för delegationsbeslut från ärendehanteringssystemet användas för delegationsbeslut. Av delegationsbeslutet ska tydligt anges när beslutet är fattat, vem som fattat det samt vilket beslut som fattats. Det ska även framgå vilken beslutspunkt i delegationsordningen beslutet baseras på med beslutspunktens lydelse återgiven. Beslutet ska även vara undertecknad av delegat. Delegatens ansvar att se till att beslutet anmäls till nämnden. Det framgår inte av rutinen att registrator ska kvalitetssäkra beslutet.

Därtill har vi i granskningen även tagit del av en checklista för ärenden till kommunstyrelsen. Av den framgår bland annat att registratur ska sammanställa förteckning över meddelanden och delegationer löpande.

6.3.1.4 Stickprovskontroll

För samtliga delegationsbeslut har mallen använts och behörig delegat har fattat besluten. Av besluten framgår inte vilken beslutspunkt som beslutet baseras på enligt delegationsordningen. Ett av besluten anmäldes vid tredje sammanträdet efter att beslutet fattats.

6.3.2 Bedömning

Vi bedömer att styrelsen **endast delvis** säkerställt att delegation sker i enlighet med lag och föreskrifter samt på annat sätt som inte är olämpligt.

Vi baserar vår bedömning på att det inte råder en samsyn mellan kommunens olika nämnder för de inledande sidorna samt för de kommungemensamma processerna.

Vi bedömer att kommunstyrelsen har förutsättningar för att tillse att det finns en samsyn kring delegation, generellt och särskilt för beslut för de kommungemensamma processerna.

Av kommunallagen framgår att kommunstyrelsen har en ledande och samordnade roll för förvaltningen i kommunen samt ska utöva uppsikt över andra nämnder. Av kommentaren till kommunallagen framgår att detta innefattar rätt att lämna råd, anvisningar och förslag till åtgärder som styrelsen anser bör vidtas. Om detta inte följs, får styrelsen initiera ett ärende till kommunfullmäktige att ge nämnden direktiv. Det finns därav enligt vår

[4] Daterad 2021-01-13, beslutad av förvaltningschef

bedömning ytterst en möjlighet för kommunstyrelsen att vända sig till kommunfullmäktige för att få ett mandat för att tillse en samsyn i dessa frågor om så behövs.

Därtill framgår det av reglementet att styrelsen ansvarar för att en ändamålsenlig organisation upprätthålls i kommunal verksamhet genom att planera, leda och samordna utformningen av strategiska mål, riktlinjer och ramar för styrningen av hela den kommunala koncernensverksamheten. Därutöver ska styrelsen planera, leda och samordna upp kommunens personalpolitik. Ur ett rättssäkerhets-, personal- och allmänhetens perspektiv är det stor betydelse att det finns en samordning och samsyn i detta.

Vi bedömer att det ska framgå ekonomiska ramar för beslutspunkter. Ett sådant exempel är omställnings- och avgångsersättning för personal.

Vi bedömer att det saknas beslutspunkt för att upphandla ramavtal över direktupphandlingsgränsen.

Därtill bedömer vi ska det fastställas beslutsattester i kommunstyrelsen med beloppsnivåer i enlighet med vad som anges i attestreglementet.

Vi bedömer att ytterligare beslutspunkter inom personalområdet som ska ingå i delegationsordningen är till exempel lönesättning, avstängning samt utfärdandet av varning för personal. Det är av vikt att det inom detta område finns en samsyn inom hela kommunen.

Därutöver bedömer vi att det ska förtydligas att det är beslutsfattande att avstå från att vidta en handling. Till exempel att inte svara på remisser till Regeringskansliet för olika utredningar innehåller ställningstaganden och överväganden.

Vi bedömer att det finns en risk med att direktupphandling under 100 000 kr anses vara verkställighet. Det innebär att det går genomföra inköp på så stora belopp som 95 000 kr utan styrning i delegationsordningen.

Vi bedömer delegationsordningen gällande inköp och upphandling behöver förtydligas. Av delegationsordningen framgår det inte några regleringar gällande avrop från befintliga avtal.

Vår bedömning är att styrelse **endast delvis** har säkerställt att det tydligt framgår vilken och till vilken funktion beslutanderätt har delegerats.

Vi bedömer att utformningen av delegationsordning utifrån från funktion i stället för ämnesområden utgör en risk gällande tydlighet. Detta då denna disposition gör det svårare att få en överblick över de olika delegerade besluten inom samma ämnesområde, vilket kan riskera rättssäkerheten samtidigt som läsbarheten av delegationsordningen försvåras för utomstående såsom medborgare.

Vi bedömer även att det är av vikt att det finns en samsyn inom kommunens samtliga nämnder och styrelsen gällande datumsättningen av de styrande dokumenten. Bristen på samsyn i dessa delar innebär en otydlighet.

Vi bedömer att det ska råda en samsyn gällande de generella inledande sidorna, delegationsordningarnas disposition samt för de kommungemensamma processerna. Det är

av vikt att kommunen har ett gemensamt förhållningssätt gällande så väsentliga delar som delegation och beslutsfattande. Samma ärende ska behandlas på ett likvärdigt sätt inom samtliga nämnder och styrelsen i kommunen.

Vi bedömer att ersättarfunktionen för ordinarie delegat ska förtydligas. För flertalet av funktionerna som har delegerad beslutanderätt saknas det även angiven ersättare. Vi förstår att skrivelsen i de inledande sidorna, att överordnad tjänsteperson har generell rätt att besluta i alla de ärenden som tillkommer underordnad delegat vid dennes frånvaro då gäller. Det kan dock finns en risk för otydlighet genom denna skrivelse då exempelvis funktionen biträdande kommundirektören har funktionen samhällsbyggnadsdirektören som ersättare som vi har förstått det inte är överordnad för den biträdande kommundirektören.

Därtill bedömer vi att översyn av formuleringar i del olika beslutspunkterna bör genomföras. Det är flertalet beslutspunkter som innehåller överflödig information samt det kan vara flera beslut i en beslutspunkt.

Vi bedömer att styrelsen **endast delvis** har säkerställt att gällande delegationsordning efterlevs.

Vi bedömer att översyn av delegationsordningen bör systematiseras. Vi har vid vår granskning funnit att lagstiftning som ändrats ingår i delegationsordningen. Även om det uppges att översyn sker av delegationsordningen är det av vikt att det med regelbundenhet finns en kontroll av delegationsordningens riktighet till lagstiftning och organisationen.

Vi bedömer att det finns ett behov att systematisera utbildning kring delegation. Introduktion för nya medarbetare uppges ske, dock saknas det uppföljande utbildningar. Genom systematiserade utbildningar kring delegation minimeras även risken för att beslut på delegation inte dokumenteras och anmäls i laga ordning.

Vi bedömer att uppföljning av efterlevnaden av delegationsordningen bör ske. Det uppges att registrator kvalitetssäkrar att beslutet är fattat av rätt delegat. Vår stickprovskontroll har visat det inte framgår av delegationsbeslutet vilken beslutspunkts lydelse som beslutet är fattat enligt samt att det finns brist i anmälan till nämnden.

6.3.3 Arbetsmarknads- och gymnasienämnden och barn- och utbildningsnämnden

Vi redovisar dessa nämnder gemensamt då nämnderna har gemensam förvaltning som arbetar med nämndernas delegationsordningar.

Arbetsmarknads- och gymnasienämnden delegationsordning fastställdes 2025-09-16 [5]. Den senaste revideringen var 2025-05-13 med giltighetstid tillsvidare.

Barn- och utbildningsnämnden delegationsordning fastställdes 2025-09-17[6], reviderades 2024-11-20 med giltighetstid tillsvidare.

Det senaste reviderade datumen är tidigare än datum för fastställandet. Det uppges att senast reviderad är den tidigare versionen.

[5] Arbetsmarknads- och gymnasienämnden 2025-09-16 § 80
[6] Barn- och utbildningsnämnden 2025-09-17 § 88

6.3.3.1 Inledande sidor

Översiktlig redogörelse av väsentliga iakttagelser i kronologisk ordning:

- Lagtext för kommunallagens regler om delegation.
- Lagtext för kommunallagens regler om när beslutande inte får delegeras.
- Redogörelse för hälso- och sjukvårdslagstiftning om att medicinsk delegering inte är delegation enlig kommunallagen.
- Det framgår inte att vissa beslut enligt skollagen inte är delegation enligt kommunallagen[7] .
- Förvaltningsdirektören har möjlighet att vidaredelegera beslut och att denna beslutanderätt kan i sin tur inte vidaredelegeras.
- Delegaten kan överlåta beslutanderätten till nämnden i ett specifikt ärende av viktigare eller prejudicerande art även om ärendet är delegerat.
- Vid verkställighet finns det inte utrymme för några självständiga bedömningar ex.:
  - Utse beslutsattestanter
  - Åtgärder som följer av arbetsrättslagstiftning och gällande avtal, till exempel samverkansavtal samt personaladministration enligt lagstiftning, personalpolitiska riktlinjer och kommunens riktlinjer.
- Anmälan av delegationsbeslut ska ske till nämnden vid det första sammanträdet efter tidpunkten för beslutet.
- Anmälan av beslut fattade efter vidaredelegation sker tillbaka till arbetsmarknads- och utbildningsdirektören och anmäls till nämndens nästkommande sammanträde.
- Vid förfall hos delegat överförs beslutanderätten till ersättaren. Vid kortare eller vid jäv övertas beslutanderätten av delegatens närmaste chef. Vid dennes förfall och ärendet är brådskande är beslutar direktören i ärendet. Vid dennes förfall övergår beslutanderätten till biträdande direktör/annan utsedd ställföreträdare för direktören.
- Beslutanderätt får inte utövas i ärende som berör delegatens egna personliga förhållanden eller där jäv enligt kommunallagen föreligger.
- Delegationsbeslut kan överklagas genom förvaltningsbesvär eller genom laglighetsprövning enligt kommunallagen.
- Delegationsbeslut kontrolleras en gång per år. Kontrollen innefattar delegationsordningens efterlevnad, beslut fattat av rätt delegat med rätt information samt att det anmälts till nämndens nästkommande sammanträde.

6.3.3.2 Beslutspunkter

Delegationsordningens beslutspunkter är indelade efter olika ämnesområden såsom allmänt, ekonomiärenden och respektive ansvarsområde inom skolan.

Den är strukturerad med följande rubriker: ärendetyp, delegat, lagrum och kommentar. Lagrum anges för merparten av beslutspunkterna.

Flertalet beslutspunkter är delegerade till fler olika delegater utan inbördes ordning/ansvar. Exempelvis för arbetsmarknads- och gymnasienämnden ”Besluta att en person som saknar lärarlegitimation och behörighet ska användas för undervisning under längre tid än sex månader, dock högst ett år i sänder”. I barn- och utbildningsnämndens delegationsordning

[7] Finns särskild rutin för delegation enligt skollagen som anges finnas publicerad på intranätet.

har exempelvis beslutspunkten ”Ansöka om statsbidrag” och beslutspunkten ”Besluta om fördelning av statsbidrag” flertalet delegater utan angivet inbördes ordning/ansvar för de olika delegaterna.

Inom området ekonomiärenden har arbetsutskottet beslutanderätt gällande upphandling till ett värde överstigande 10 mkr. Någon övre beloppsnivå är inte angiven. Därtill har flertalet chefer delegation på direktupphandling från 100 000 kr upp till direktupphandlingsvärdet. Det saknas motsvarande delegation gällande avrop från befintliga avtal. Inköp under 100 000 kr är inte reglerade i delegationsordningen.

Nämnderna har fastställt tillämpningsansvar för attestreglementet. Av tillämpningsanvisningarna[8] framgår att rätten att utse beslutattestanter är ett verkställighetsbeslut. I tillämpningsanvisningen sker hänvisning till attestförteckningen på intranätet. Tillämpningsanvisningarna innehåller inte några beloppsnivåer för inköp. Det uppges att de beloppsnivåer som finns framgår i delegationsordningens avsnitt 2. Ekonomi gällande upphandling.

Av delegationsordningen framgår inte någon beslutspunkt gällande anställning av medarbetare.

Det saknas även beslutspunkter inom fler delar av personalområdet exempelvis misskötsamhet. Av de inledande sidorna framgår att detta anses vara verkställighet. Vi har i granskning tagit del av rutin för personaladministration[9] som är beslutad av förvaltningsdirektör. Av rutinen framgår olika beslut inom personalområdet exempelvis avsked, avstängning, uppsägning, disciplinpåföljd, förbud mot utövande av bisyssla, överenskommelse om omställningsersättning har namngivna funktioner rätt att underteckna. I intervju beskrivs att nämnderna har uppfattat att det finns ett kommungemensamt tillvägagångsätt gällande dessa ärenden.

6.3.3.3 Kompletterande rutiner / processer

Det beskrivs vid intervjuer att de inledande sidorna i nämndernas delegationsordningar utgår från kommunstyrelsens utformning och från kommunallagens bestämmelser. Resterande delar av delegationsordningarna uppges vara anpassade efter nämndernas behov.

Det beskrivs att det sker revideringar av delegationsordningen kontinuerligt, exempelvis vid förändringar av lagstiftningen och minst en gång per år. Vilket finns regleras i nämndplaneringen och/eller kansliets verksamhetsplan enligt underlag som vi har tagit del av i samband med granskningen.

I intervju beskrivs att det sker utbildningar kring delegation med jämna mellanrum som där registratorerna kan hjälpa till att utbilda. Det sker även individuella riktade utbildningsinsatser för olika målgrupper inom olika verksamhetsområden om delegation.

[8] Daterade 2025-10-06 dnr 2025/271–2.4.0.2
[9] Rutin för personaladministration 2024-03-27

Därutöver ges utbildning i samband med introduktionen för nyanställda. Vi har inte tagit del av underlag som bekräftar detta.

Enligt intervjuuppgift är det registratorerna som får en begäran av chef att skapa ärenden i diariesystemet för aktuellt ärende och ta fram mall för delegationsbeslut. Det är handläggaren som fyller i själva delegationsbeslutets innehåll som sedan skickar det till registratorerna som ombesörjer att beslutet e-signeras. Det beskrivs att registratorerna har i uppdrag att kontrollera att rätt befattningshavare har fattat beslutet.

I företeckningen över anmälda beslut till nämnden framgår vem som fattat beslutet och vilken typ av ärende det är. Vill ledamot i nämnden ta del av ett beslutet kan ledamoten ta del av beslutet.

I delegationsordningen framgår även ”handläggningsrutin för delegationsärenden”. Av rutinen framgår bland annat att mallen i ärendehanteringssystemet ska användas, motivera beslutet om det är myndighetsutövning, hänvisa till lagrum, kontroll av vem som är delegat samt att punkten i delegationsordningen ska anges.

6.3.3.4 Stickprovskontroll

Följande beslut har ingått i stickprovskontrollen

Arbetsmarknads- och gymnasienämnden:

Mallen använts för samtliga delegationsbeslut och det är behörig delegat för samtliga av besluten. Ett av besluten hänvisar till barn- och utbildningsnämndens delegationsordning vilket är korrekt då det är delgetts nämnden som ett delgivningsärende. Ett av besluten inrymmer två olika beslut. Samtliga beslut är anmälda till nämnden.

Barn- och utbildningsnämnden:

Mallen använts för samtliga delegationsbeslut med hänvisning till beslutspunkt i delegationsordningen och med rätt delegat. Två av besluten saknar fullständig datumangivelse.

6.3.4 Bedömning

Vi bedömer att arbetsmarknads- och gymnasienämnden och barn- och utbildningsnämnden **endast delvis** säkerställt att delegation sker i enlighet med lag och föreskrifter samt på annat sätt som inte är olämpligt**.**

Vi bedömer att delar av det nämnderna beslutat vara verkställighet är ett beslutsfattande. Ett sådant exempel är personalområdet där arbetsrättsliga åtgärder ingår. Att besluta olika arbetsrättsliga åtgärder såsom avsked eller uppsägning innehåller flertalet självständiga bedömningar som är baserat på praxis och förarbeten. Att avskeda någon utan rättslig grund kan innebära stora kostnader för kommunen och lidande för den enskilde om beslutet är felaktigt. Beslutet kan även ytterst prövas av domstol. Detta utgör därmed inte verkställighet utan är ett beslutsfattande som ska regleras i delegationsordningen eller fattas av nämnden själv.

Vi bedömer att anställa medarbetare är ett beslutsfattande. Justitieombudsmannen har uttalat sig kring att ett landsting (region) hade, med undantag för vissa chefsbefattningar, behandlat anställningsbeslut som ren verkställighet.[10] Justitieombudsmannens bedömning var att landstinget hade förskjutit gränsen mellan vad som i rättsligt hänseende är ”beslut”, respektive ”ren verkställighet” på ett sätt som går längre än vad som i förarbetsuttalandena till kommunallag (1991:900)[11] förutsattes kunna ske. I propositionen till den äldre kommunallagen anges det att åtgärder som inte kan anses som beslut i lagens mening utan är av rent förberedande eller rent verkställande art omfattas inte av anmälnings-skyldigheten. Justitieombudsmannens slutsats var att kommunallagens bestämmelser om delegation och överklagande som regel är tillämpliga när det gäller beslut om anställningar. Justitieombudsmannen såg allvarligt på att landstinget i fråga om de flesta anställningsbeslut inte följer kommunallagens reglering beträffande delegationsbeslut.

Därtill bedömer vi att det inte är verkställighet att besluta om beslutattestanter. Enligt attestreglementet är det ett beslutsfattande.

Vi bedömer även att det ska framgå beloppsnivåer för attestanter.

Vi bedömer att det ska finns en övre beloppsnivå för de beslut som arbetsutskottet kan fatta. Med en övre beloppsnivå anges då beslutet ska tas av nämnden.

Vi bedömer att av delegationsordningen ska det framgå beslutspunkter gällande avrop från befintliga avtal med angivna beloppsnivåer. Därtill bedömer vi att direktupphandlingar under 100 000 kr ska regleras.

Vår bedömning är att arbetsmarknads- och gymnasienämnden och barn- och utbildningsnämnden **i allt väsentligt** har säkerställt att det tydligt framgår vilken och till vilken funktion beslutanderätt har delegerats.

Vi bedömer att det framgår vad delegationsbeslutet avser och vem som har fått beslutanderätten.

Vi bedömer även att det är av vikt att det finns en samsyn inom kommunens samtliga nämnder och styrelsen gällande datumsättningen av styrande dokumenten. Bristen på samsyn i dessa delar innebär en otydlighet.

Vi bedömer att det ska råda en samsyn gällande de generella inledande sidorna, delegationsordningarnas disposition samt för de kommungemensamma processerna. Det är av vikt att kommunen är en kommun gällande så väsentliga delar som delegerat beslutsfattande. Samma ärende ska behandlas på ett likvärdigt sätt inom samtliga nämnder och styrelsen i kommunen.

[10] Fråga om ett landstings handläggning av beslut om anställningar. Landstinget hade, med undantag för vissa chefsbefattningar, behandlat anställningsbeslut som ren verkställighet, vilket medfört att landstinget i fråga om ett stort antal anställningsbeslut inte följt kommunallagens (1991:900) reglering beträffande delegationsbeslut. Justitieombudsmannen 2009-10-19. Diarienummer: 448–2008.
[11] Regeringens proposition 1990/91:117. 1991-03-07.

Vi bedömer att det ska framgå av delegationsordningen att skollagsbeslut, likväl som det framgår att delegation enligt hälsosjukvårdslagen, inte är delegation enligt kommunallagen och därav inte ingår i delegationsordningen.

Vi bedömer att om det finns flera delegater i beslutspunkterna ska det framgå hur delegationen gäller för de olika delegaterna.

Vi bedömer att arbetsmarknads- och gymnasienämnden och barn- och utbildningsnämnden **endast delvis** har säkerställt att gällande delegationsordningar efterlevs.

Vi bedömer att det finns ett behov att systematisera utbildning kring delegation. Introduktion för nya medarbetare uppges ske samt riktade insatser. Genom systematiserade utbildningar kring delegation minimeras även risken för att beslut på delegation inte dokumenteras och anmäls i laga ordning.

Vi bedömer att uppföljning av efterlevnaden av delegationsordningen bör ske. Det uppges att registrator kvalitetssäkrar att beslutet är fattat av rätt delegat. Vår stickprovskontroll för arbetsmarknads- och gymnasienämnden har inte visat på några brister. Vår stickprovskontroll för barn- och utbildningsnämnden har visat att två av besluten saknar datumangivelse.

6.3.5 Infrastruktur - och servicenämnden

Infrastruktur- och servicenämndens delegationsordning fastställdes 2024-10-31[12]. Det framgår att den senast reviderades 2023-12-21 med giltighetstid tillsvidare.

Det senaste reviderade datumen är tidigare än datum för fastställandet.

6.3.5.1 Inledande sidor

Översiktlig redogörelse av väsentliga iakttagelser i kronologisk ordning:

- Reglerna om delegering återfinns i kommunallagen.
- Av delegationsordningen framgår vilken beslutanderätt som delegeras och till vem beslutanderätten överlåts.
- Beslut som fattas med stöd av delegation samt skrivelser, avtal och andra handlingar som upprättas ska undertecknas av den som fattat beslutet.
- Överordnad tjänsteperson har generell rätt att besluta i alla de ärenden som tillkommer underordnad delegat vid dennes frånvaro.
- Delegerad beslutanderätt får inte utövas i ärende som berör delegatens egna personliga förhållanden eller där jäv föreligger.
- Nämnden kan föregripa en delegats beslut i ett enskilt ärende genom att själv ta över ärendet och besluta. Detta kan till exempel gälla ett ärende som nämnden bedömer som så principiellt viktigt att den själv bör besluta.

[12] Infrastruktur- och servicenämnden 2024-10-31 § 120

- Infrastruktur- och servicedirektör har rätt att vidaredelegera sin beslutanderätt till annan anställd inom sin förvaltning, utom i de fall där det särskilt står i delegationsordningen att vidaredelegering inte får ske.
- Beslut fattade på delegation av infrastruktur- och servicenämnden ska anmälas till nämnden på nästföljande sammanträde.
- En sammanställning görs av samtliga delegationsbeslut som framgår i protokollet. Infrastruktur- och serviceförvaltningen har särskild rutin för handläggning av delegationer.
- Beslut av verkställighetskaraktär och åtgärder som normalt finns inom tjänstepersonens område/ansvar/befattning:
  - Interna beslut och ställningstaganden som rör den inre verksamheten, till exempel de flesta personaladministrativa besluten och beslut gällande den löpande driften, räknas till verkställighet.
  - Sådana beslut kan framgå av projektdirektiv (enligt projektmodellen), uppdragsbeskrivningar, rutiner, och andra styrande dokument eller liknande inom verksamheten.
  - Direktupphandlingar understigande 100 000 kr betraktas som verkställighet.
- Principiella beslut kan inte delegeras, delegerad beslutanderätt inte får utövas i ärenden som avser verksamhetens mål, inriktning, omfattning eller kvalitet. I dessa ärenden beslutar infrastruktur- och servicenämnden.
- Delegerad beslutanderätt får endast nyttjas inom ramen för budgeterade medel och i enlighet med gällande lagar, avtal, mål och riktlinjer, anvisningar etc.
- Brådskande beslut att infrastruktur- och servicenämndens avgörande inte kan inväntas, beslutar ordföranden, med vice ordförande som ersättare.
- Det framgår inte av de inledande sidorna att delegationsbeslut kan överklagas.

6.3.5.2 Beslutspunkter

Beslutspunkterna är strukturerade utifrån den delegation som tilldelats olika funktioner, i likhet med kommunstyrelsens dispositionsmodell. Detta innebär att varje beslutspunkt hänförs till den funktion som erhållit delegation, såsom ordförande, direktör, avdelningschef, sektionschef eller motsvarande.

Funktionen utskott har delegation på igångsättningstillstånd inom ramen för beviljade investeringsmedel överstigande 10 000 000 kronor samt att omfördela investeringsbudget mellan projekt inom tilldelad totalram i samband med igångsättning överstigande 500 000 kr. Någon övre beloppsnivå saknas för dessa beslut.

Funktionen direktören har delegation på att utse beslutsattestanter med angivande av eventuella beloppsbegränsningar samt ersättare. Av attestförteckningen framgår olika funktioners beloppsnivåer för attest, exempelvis får enhetschef fastighet eller motsvarande attestera upp till 100 000 kr.

Av beslutspunkterna framgår det inte någon delegation för driftsbudget utan endast investeringsbudget. I intervju beskrivs att driftsbudgeten anses vara verkställighet och befogenhetsram ges i attestförteckningen.

Vi noterar att beslutspunkten direktupphandlingar, tilldelning av kontrakt och beslut om avrop från inköpscentral inte anger något belopp för avrop. I övrigt saknas det beslutspunkter gällande avrop från ramavtal.

I intervju beskrivs att när direktören är bortrest utser hon en ersättare vid kortare frånvaro. Det framgår inte av delegationsordningen att det kan utses ersättare och dess befogenhet för ersättaren.

Inom personalområdet saknas det beslutspunkter då det bedöms vara verkställighet. Det finns en rutin[13] som är beslutad av direktören där det framgår vem bland annat som är behörig att anställa, omplacera, stänga av medarbetare, säga upp av olika skäl och avskeda.

6.3.5.3 Kompletterande rutiner / processer

Det beskrivs vid intervju att delegationsordningen revideras vid behov, till exempel vid omorganisering.

Det beskrivs att när det är påkallat sker revidering av delegationsordningen exempelvis vid omorganisation. För de inledande texterna har de utgått från kommunstyrelsens texter. Vid intervju beskrivs att dispositionen utefter funktioner fungerar bra då de inte har så många beslutspunkter i delegationsordningen.

I intervjuer beskrivs att i samband med introduktionen ges utbildning kring delegationsbeslut samt registraturen ger även stöd kring delegationsbeslut.

Det beskrivs att registraturen kontrollerar att behörig delegat har signerat beslutet och mallen för delegationsbeslut används alltid. Vidare beskrivs att registraturen registrerar i ärendehanteringssystemet delegationsbesluten som ska anmälas till nämnden. Det uppges vid intervju att ledamöter kan efterfråga information om ett beslut under sammanträdet.

Av intervju framgår att när beslutet är skickat för e-signering ska det skickas vidare till ärendehanteringssystemet. Om det inte sker försvinner beslutet efter 90 dagar. Vilket innebär att den person som har delegationsrätt måste veta att e-signeringen inte är något arkiv för delegationer utan beslutet måste skickas vidare för att bli diarieført.

Det finns en handläggningsrutin för delegationsärenden[14]. Av rutinen framgår att om ett ärende inte anmäls till nämnden kan det överklagas i all framtid. Vidare beskrivs att mallen i ärendehanteringssystemet ska användas och beslutet ska signeras digitalt. Registraturen registrerar delegationsbeslutet i ärendet och anmäler det till nämnden via förteckning.

[13] Fastställd av förvaltningsdirektör 24-01-09
[14] Handläggningsrutin

6.3.5.4 Stickprovskontroll

Följande beslut har ingått i stickprovskontrollen:

Mallen för delegationsbeslut har använts, rätt delegat har fattat besluten, angiven beslutspunkt från delegationsordningen framgår och besluten är e-signerade med beslutsdatum angivet.

6.3.6 Bedömning

Vi bedömer att infrastruktur- och servicenämnden **endast delvis** har säkerställt att delegation sker i enlighet med lag och föreskrifter samt på annat sätt som inte är olämpligt.

Vi baserar vår bedömning gällande definitionen av verkställighet i delegationsordningen. Att besluta om olika arbetsrättsliga åtgärder såsom ett avsked eller uppsägning innehåller självständiga bedömningar, som vi tidigare har beskrivit i avsnitt 6.3.4. Även att anställa bedömer vi är ett beslutsfattande, som vi tidigare har beskrivit i avsnitt 6.3.4.

Vi bedömer att det ska finns en övre beloppsnivå för de beslut som arbetsutskottet kan fatta. Med en övre beloppsnivå anges då beslutet ska tas av nämnden.

Vi bedömer att det ska finnas beslutspunkter för delegation med beloppsnivåer som omfattar både drift- och investeringsmedel.

Vi bedömer att det av delegationsordningen ska framgå beslutspunkter gällande avrop från befintliga avtal med angivna beloppsnivåer. Därtill bedömer vi att inköp under 100 000 kr ska regleras.

Vi bedömer det ska finns delegation gällande att utse ersättare vid kortare frånvaro för förvaltningsdirektören samt ersättarens befogenhet.

Vi bedömer det ska framgå av delegationsordningen att delegationsbeslut kan överklagas. Genom att det framgår att beslutet kan överklagas visar det på betydelsen att beslutet upprättas och att det anmälas till nämnden.

Vår bedömning är infrastruktur- och servicenämnden **endast delvis** har säkerställt att det tydligt framgår vilken och till vilken funktion beslutanderätten har delegerats.

Vi bedömer att utformningen av delegationsordning utifrån från funktion i stället för ämnesområden utgör en risk gällande tydlighet. Detta då denna disposition gör det svårare att få en överblick över de olika delegerade besluten inom samma ämnesområden vilket kan riskera rättssäkerheten samtidigt som läsbarheten av delegationsordningen försvåras för utomstående såsom medborgare.

Vi bedömer även att det är av vikt att det finns en samsyn inom kommunens samtliga nämnder och styrelsen gällande datumsättningen av styrande dokumenten. Bristen på samsyn i dessa delar innebär en otydlighet.

Vi bedömer att det ska råda en samsyn gällande de generella inledande sidorna, delegationsordningarnas disposition samt för de kommungemensamma processerna. Det är av vikt att kommunen är en kommun gällande så väsentliga delar som delegerat beslutsfattande. Samma ärende ska behandlas på ett likvärdigt sätt inom samtliga nämnder och styrelsen i kommunen.

Vi bedömer att det framgår tydligt vem som är delegat av delegationsordningen.

Vi bedömer att infrastruktur- och servicenämnden **endast delvis** säkerställt att gällande delegationsordningar efterlevs.

Vi bedömer att översyn av delegationsordningarna bör systematiseras. Även om det uppges att översyn sker av delegationsordningen är det av vikt att det med regelbundenhet finns en kontroll av delegationsordningens riktighet till lagstiftning och organisationen.

Vi bedömer att det finns ett behov att systematisera utbildning kring delegation. Introduktion för nya medarbetare uppges ske. Genom systematiserade utbildningar kring delegation minimeras även risken för att beslut på delegation inte dokumenteras och anmäls i laga ordning.

Vi bedömer att uppföljning av efterlevnaden av delegationsordningen bör ske. Det uppges att registrator kvalitetssäkrar att beslutet är fattat av rätt delegat. Vår stickprovskontroll visar även en fungerande hantering av delegationsbeslut.

6.3.7 Kultur- och fritidsnämnden

Kultur- och fritidsnämndens delegationsordning fastställdes 2024-10-25[15]. Det framgår att den senast reviderades 2023-05-21 med giltighetstid tillsvidare.

Datumet senast reviderat är innan datumet för fastställande.

6.3.7.1 Inledande sidor

Översiktlig redogörelse av väsentliga iakttagelser i kronologisk ordning:

- Regler om delegering av nämndärenden finns i kommunallagen.
- Framgår vilken beslutanderätt som delegeras och till vem beslutanderätten överlåts.
- Gäller endast verklig beslutanderätt i kommunallagens mening till skillnad från så kallad verkställighet. Kännetecknande för ett beslut är bland annat att det föreligger alternativa lösningar och att beslutsfattarna måste göra vissa överväganden och bedömningar.
- Beslutet kan överklagas, antingen genom förvaltningsbesvär eller bli föremål för laglighetsprövning genom kommunalbesvär.

[15] Kultur- och fritidsnämnden 2024-10-25 § 126

- Förvaltningschef som fått delegation kan vidaredelegera sin beslutanderätt till en annan anställd i kommunen.
- Principiella beslut kan inte delegeras, vilket innebär att delegerad beslutanderätt inte får utövas i ärenden som avser verksamhetens mål, inriktning, omfattning eller kvalitet. I dessa ärenden beslutar kultur- och fritidsnämnden.
- Delegerad beslutanderätt får endast nyttjas inom ramen för budgeterade medel och i enlighet med gällande lagar, avtal, mål och riktlinjer, anvisningar med mera.
- Anställningsbeslut som är kortare än 12 månader betraktas som verkställighet. Beslut om öppettider gällande den löpande verksamheten betraktas som verkställighet. Inköp/upphandling av varor och tjänster/tecknande av avtal under 100 000 kr betraktas som verkställighet.
- Delegat har rätt att i vissa ärenden avstå från att fatta beslut och i stället hänskjuta ärendet till närmast överordnad tjänsteman, utskott eller kultur- och fritidsnämnden.
- Delegerad beslutanderätt får inte utövas i ärende som berör delegatens egna personliga förhållanden eller där jäv föreligger.
- Överordnad tjänsteman har generell rätt att besluta i alla ärenden som tillkommer underordnad delegat.
- Brådskande ärenden kan fattas av ordföranden med vice ordförande som ersättare.
- Delegationsbesluten ska anmälas till nästkommande sammanträde för nämnden.

6.3.7.2 Beslutspunkter

Beslutspunkterna är, likt kommunstyrelsen och infrastruktur- och servicenämnden, uppdelade i funktioner i stället för ämnesområden.

Funktionen utskottet har delegation på om att upphandla varor och tjänster, som omfattas av inköpspolicy, samt försäljning av konferenser och konserter inom nämndens verksamhetsområde i de fall summan (anbudssumman eller dylikt) för varje enskilt avslut överstiger 1 500 000 kr. Någon övre beloppsgräns saknas.

Funktionen direktör har delegation att tilldela attesträtt till ekonomi-och personalsystemet inom förvaltningen.

Flertalet funktioner har rätt att teckna avtal/upphandla varor och tjänster inom nämndens verksamhetsområde som omfattas av kommunens inköpspolicy enligt angivet belopp.

Det framgår inte av delegationsordningen avrop från befintliga avtal med angivna beloppsnivåer.

Flertalet funktioner har delegation på bidrag till föreningar/organisationer med olika beloppsnivåer.

Inom personalområdet finns det olika beslutspunkter exempelvis avsked, uppsägning, varning, förbjuda bisysslor samt anställning av personal. Det framgår inte någon

beslutspunkt gällande avstängning, avgångsersättning och omställningsersättning samt lönesättning av personal.

6.3.7.3 Kompletterande rutiner / processer

Intervjuer beskrivs att delegationsordningen revideras vid behov exempelvis i samband med förändringar i organisationen.

Av intervjuer framgår att det kan finnas ett mörkertal gällande anmälan av delegationsbeslut till nämnden då antalet anmälda beslut har minskat. Vidare beskrivs att det är en fråga som det arbetas med så att beslut anmäls till nämnden. När det gäller delegationsbeslut för föreningsbidrag anmäls de till nämnden en gång i kvartalet, som ett beslut, vilket det inte framgår av delegationsordningen.

Det uppges vid intervju att registraturfunktionen ska genomföra en utbildning för personer när de blir tilldelade rätten att fatta beslut på/med/genom delegation. I intervju beskrivs att de hade en personalaktivet i förvaltningen där de fick leta efter vem som var delegat för olika beslut i delegationsordningen. Det beskrivs att det blev mycket bläddrande i delegationsordningen då den är uppdelad efter funktioner och inte ämnesområden.

Vid intervju beskrivs att registrator är behjälplig med att använda mallen för delegationsbeslut samt kvalitetssäkrar beslutet att det är rätt delegat som fattat beslutet. Vi har inte tagit del av uppgifter att det sker någon samlad dokumenterad uppföljning av delegationsbeslut.

Därefter anmäls beslutet till nämnden, näst kommande sammanträde. I nämnden kan det efterfrågas att få information om olika delegationsbeslut.

6.3.7.4 Stickprovskontroll

Mallen för delegationsbeslut har använts. Ett av besluten har innehållit flertalet beslut under en tidsperiod. Ett av besluten saknar hänvisning till beslutspunkt i delegationsordningen.

6.3.8 Bedömning

Vi bedömer att kultur- och fritidsnämnden **endast delvis** har säkerställt att delegation sker i enlighet med lag och föreskrifter samt på annat sätt som inte är olämpligt.

Vi bedömer att det ska förtydligas i delegationsordningen vad ett beslutfattande är och vad som utgörs vara verkställighet. Beskrivningen gällande verkställighet anges bland annat att vara inköp/upphandling av varor och tjänster/tecknande av avtal under 100 000 kr. Det angivna exemplet innehåller flertalet handlingsalternativ som har rättskraft mot annan part.

Vi bedömer att det för funktionen utskottet ska framgå ett beloppstak för deras delegation.

Vi bedömer att avrop från ramavtal med angivna beloppsgränser ska framgå av delegationsordningen.

Vi bedömer det finns fler delegationer inom personalområdet än de som är angivna. Några av dem är avstängning, avgångsersättning och omställningsersättning samt lönesättning av personal.

Vår bedömning är att kultur- och fritidsnämnden **endast delvis** har säkerställt att det tydligt framgår vilken och till vilken funktion beslutanderätten har delegerats.

Vi bedömer att utformningen av delegationsordning utifrån från funktion i stället för ämnesområden utgör en risk gällande tydlighet. Detta då denna disposition gör det svårare att få en överblick över de olika delegerade besluten inom samma ämnesområden vilket kan riskera rättssäkerheten samtidigt som läsbarheten av delegationsordningen försvåras för utomstående såsom medborgare.

Vi bedömer även att det är av vikt att det finns en samsyn inom kommunens samtliga nämnder och styrelsen gällande datumsättningen av styrande dokumenten. Bristen på samsyn i dessa delar innebär en otydlighet.

Vi bedömer att det ska råda en samsyn gällande de generella inledande sidorna, delegationsordningarnas disposition samt för de kommungemensamma processerna. Det är av vikt att kommunen är en kommun gällande så väsentliga delar som delegerat beslutsfattande. Samma ärende ska behandlas på ett likvärdigt sätt inom samtliga nämnder och styrelsen i kommunen.

Vi bedömer att delegationsbesluten är tydligt utformade.

Vi bedömer att kultur- och fritidsnämnden **endast delvis** har säkerställt att gällande delegationsordningar efterlevs.

Vi bedömer att den disposition som finns för nämndens delegationsordning utefter funktioner innebär att det är svårt att få en överblick av beslutspunkter inom samma område, exempelvis för samma beslut finns det på flera ställen då olika delegater har olika beslutsmandat för olika beloppsnivåer.

Vi bedömer att utbildning sker kring delegationsbeslut samt att registrator säkerställer att behörig delegat har fattat beslutet. Då det är intervjuuppgifter har det påverkat vår bedömning.

Vår stickprovskontroll har visat att ett delegationsbeslut innehåller flertalet beslut vilket inte är i enlighet med delegationsordningen. Varje delegationsbeslut är ett eget beslut och ska anmälas enskilt. Ett av besluten har även saknat hänvisning till beslutspunkt i delegationsordningen.

6.3.9 Miljö- och byggnadsnämnden

Miljö- och byggnadsnämndens delegationsordning fastställdes 2025-11-19[16]. Det framgår att den senast reviderades 2025-11-19 och är giltig från och med 2025-11-19. Samtliga datum är likalydande för fastställd, senast reviderad och giltig från och med.

6.3.9.1 Inledande sidor

Översiktlig redogörelse av väsentliga iakttagelser i kronologisk ordning:

- Delegering av nämndens beslutanderätt är för att avlasta nämnden med mindre viktiga ärenden för att möjliggöra en effektivare kommunal förvaltning med snabbare beslutsvägar och kortare handläggningstider.
- Beslut som fattas med stöd av delegation ska anmälas till nämnden.
- Delegationsrätten omfattar inte ärenden som är av principiell beskaffenhet eller annars av större vikt. Sådana ärenden ska av delegaten hänskjutas till nämnden för avgörande.
- En delegats beslutanderätt är begränsad till det egna verksamhetsområdet, delegation kan aldrig omfatta något utanför bygg- och miljönämndens verksamhet.
- Delegering får inte ske av beslutsrätten i följande slag av ärenden;
    - ärenden som rör verksamhetens mål, inriktning, omfattning och kvalitet,
    - framställningar eller yttranden till kommunfullmäktige liksom yttranden med anledning av att beslut i nämnden i dess helhet eller av kommunfullmäktige har överklagats,

[16] Miljö- och byggnadsnämnden 2025-11-19 § 156

    - ärenden som rör myndighetsutövning mot enskilda, om de är av principiell beskaffenhet eller av annars större vikt samt
    - ärenden som enligt lag eller annan författning inte får delegeras.
- Överordnad tjänsteperson har generell rätt att besluta i alla de ärenden som tillkommer underordnad delegat vid dennes frånvaro, vilket innebär att beslut kan fattas vid den ordinarie befattningshavarens frånvaro.
- Delegerad beslutanderätt får inte utövas i ärende som berör delegatens egna personliga förhållanden eller där jäv föreligger.
- Delegationsbeslut ska anmälas till nästföljande tillgängliga/möjliga sammanträde.
- En sammanställning av samtliga delegationsbeslut ska framgå av protokollet.
- Beslut fattade av ordföranden som ett brådskande beslut ska anmälas till nästkommande sammanträde. Beslutsrätt som är delegerad till ordförande är också vid förfall för ordförande i nämnden delegerad till nämndens förste vice ordförande.
- Vid förfall för ordinarie delegat, och då beslut inte utan olägenhet kan uppskjutas, har överordnad tjänsteperson, förordnad vikarie, eller annan tjänsteperson inom verksamhetsområdet med samma funktion rätt att fatta beslut i stället för ordinarie tjänsteperson. Den överordnade tjänstepersonen bestämmer i ett sådant fall vem av dessa som ska fatta beslut.
- Det framgår inte att delegationsbeslut kan överklagas.
- Någon beskrivning av skillnaden av beslut och verkställighet framgår inte.
- Av delegationsordningen framgår inte att beslut ska anmälas på annat sätt än vid nästkommande sammanträde.

6.3.9.2 Beslutspunkter

Beslutspunkterna i denna delegationsordning är strukturerade utifrån respektive lagrum och omfattar bland annat administrativa och allmänna ärenden. Beslutspunkterna är indelade under rubrikerna paragraf, beslutsrätt och beslutsfattare.

I nämndens delegationsordning anges allmänna ärenden till exempel avse representation vid kurser och konferenser samt att avslå begäran om allmän handling. Andra exempel är mer administrativa ärenden som att anställda, sätta lön, besluta om tjänstledighet och tilldelningsbeslut under 1 mnkr.

Delegationsordningen har flertalet beslutspunkter som har delegerats till två eller flera funktioner utan angivande av inbördes prioritet. Exempelvis har sektionschef, stadsarkitekt, bygglovshandläggare och byggnadsinspektör beslutanderätt i ärenden som avser ny- eller tillbyggnad av komplementbyggnad. Det beskrivs vid intervju att även om flera funktioner har samma delegation är det inte någon risk då varje funktion har sitt ansvarsområde.

I delegationsordningen framgår inte någon beslutspunkt gällande avgångsersättning eller omställningsersättning. I intervju beskrivs att denna fråga hanteras inom kommunstyrelsens delegationsordning.

Av beslutspunkterna framgår att avdelningschef har delegation på att köpa eller beställa vara eller tjänst enligt inköpspolicy och inom ramen för budgeten. Några beloppsnivåer är inte angivna.

6.3.9.3 Kompletterande rutiner / processer

Det beskrivs vid intervju att det sker ständiga förändringar i lagstiftningen inom nämndens område, vilket medför att revideringar i delegationsordningen kan behöva genomföras.

Av intervju framgår att det sker en introduktion av delegation och delegationsbeslut vid nyanställning.

Det har i intervjuer lämnats olika uppgifter gällande administratörernas funktion att kontrollera att behörig delegat har undertecknat delegationsbeslutet. Det uppges även att det finns en lathund som används för det praktiska arbetet med delegationslistan. Vi har inte tagit den lathunden men det beskrivs vid intervju att den används vid kvalitetssäkring av delegationslistan. Vidare framgår att kvalitetssäkringen ska säkerställa att rätt roll/funktion med personens namn är angivet i underlaget och att detta är ett vedertaget arbetssätt.

Det anges vid intervju att det skickas en Excel-lista över fattade delegationsbeslut i kallelsen till nämnden. Av listan för delegationsbeslut framgår diarienummer, rubrik för ärendet, fastighetsbeteckning, ägarens namn, händelsedatum, handläggarens namn samt en ärendemening. Av listorna framgår det om ärendet är ett L-ärende (byggärende), M-ärende (miljöärende) eller ett A-ärende (allmänt ärende).

Vi har tagit del av skilda uppgifter kring anmälan av allmänna ärenden till nämnden. Vid en del intervjuer uppges det att det enbart är L-ärenden och M-ärenden som delges nämnden. Det framförs att delegationsbeslut som är allmänna ärenden enligt delegationsordningen inte anmäls till nämnden då de är få och i princip aldrig hanteras som delegationsärenden. I andra intervjuer uppges det att allmänna ärenden alltid anmäls till nämnden.

Vi har begärt listor för fattade delegationsbeslut för perioden 2023-12-03 till och med 2025-11-02. Vi noterar att totalt 13 allmänna ärenden finns angivna i de delegationslistor vi tagit del av.

Vid genomgång av nämndens samtliga protokoll för åren 2023 till och med 2025 noterar vi att det inte framgår av protokollen vilka delegationsbeslut som är anmälda till nämnden. Av protokollen framgår att det genomförts en redovisning av delegationsbeslut samt att nämnden godkänner redovisningen av anmälda delegationsbeslut. I beskrivning av ärendet framgår att beslut fattade på delegation ska till nämnden vid näst kommande sammanträde. Av protokollen framgår det även att ”delegationslista” och ”bostadsanpassning” är beslut som redovisas enligt gällande delegationsordning.

Det uppges vid intervju att det sker ”djupdykningar” i olika delegationsbeslut under nämndens sammanträden. Det beskrivs att nämnden får mer ingående redogörelser av cirka tio olika beslut från delegationslistan vid sammanträdet.

6.3.9.4 Stickprovskontroll

Mallen för delegationsbeslut har använts. För ett av besluten framgår det inte tydligt vilket beslut som har fattats och för ett annat beslut saknas hänvisning till beslutspunkt från delegationsordningen.

Av protokollsutdrag[17] från nämndsammanträden framgår: Redovisning av delegationsbeslut samt att nämnden godkänner redovisningen av anmälda delegationsbeslut. I beskrivning av ärendet framgår att ”beslut fattade på delegation ska anmälas näst kommande sammanträde”. Följande beslut redovisas enligt gällande delegationsordning: ”Delegationslista och Bostadsanpassning.”

Protokollsutdragen visar att någon anmälan av delegationsbeslut för allmänna ärenden till nämnden har inte skett vid dessa datum.

6.3.10 Bedömning

Vi bedömer att miljö- och byggnadsnämnden **endast delvis** har säkerställt att delegation sker i enlighet med lag och föreskrifter samt på annat sätt som inte är olämpligt.

Vi baserar vår bedömning på att det saknas en beskrivning på vad som är verkställighet och beslutsfattande samt det inte framgår av delegationsordningen att besluten kan överklagas.

Vi bedömer att samtliga delegationsbeslut ska anmälas till nämnden. Av delegationsordningen framgår att samtliga beslut ska anmälas vid näst kommande sammanträde.

Vi konstaterar att det saknas det beslutspunkter inom personalområdet gällande avgångsersättning och omställningsersättning för personal.

Vi bedömer att det ska framgå beloppsnivåer för inköp och avrop från ramavtal.

Vi bedömer att det ska framgå av delegationsordningen att delegationsbeslut kan överklagas. Genom att det framgår att beslutet kan överklagas visar det på betydelsen att beslutet upprättas och att det anmälas till nämnden.

[17] Protokollsutdrag MBN: 2025-02-26 § 25, 2025-05.07 § 65, 2025-05-21 § 73 samt 2025-11-22 § 147.

Vår bedömning är att bygg- och miljönämnden **i allt väsentligt** har säkerställt att det tydligt framgår vilken och till vilken funktion beslutanderätten har delegerats.

Vi bedömer att det att det finns flertalet beslutspunkter med flera beslutsfunktioner utan inbördes ordning. Det är av vikt att det anges en ordning när det är flera beslutsfunktioner för samma delegationsbeslut.

Vi bedömer även att det är av vikt att det finns en samsyn inom kommunens samtliga nämnder och styrelsen gällande datumsättningen av styrande dokumenten. Bristen på samsyn i dessa delar innebär en otydlighet.

Vi bedömer att det ska råda en samsyn gällande de generella inledande sidorna, delegationsordningarnas disposition samt för de kommungemensamma processerna.

Det är av vikt att kommunen är en kommun gällande så väsentliga delar som delegerat beslutsfattande. Samma ärende ska behandlas på ett likvärdigt sätt inom samtliga nämnder och styrelsen i kommunen.

Vi bedömer att miljö- och byggnaden **inte** har säkerställt att gällande delegationsordningar efterlevs.

Vi bedömer att alla beslut enligt delegationsordningen ska anmälas till nämnden vid näst kommande sammanträde. Vi kan konstatera att det inte framgår av nämndens protokoll vilka delegationsbeslut som har anmälts till nämnden. Vi bedömer att detta ska framgå av protokollet. Vi bedömer att en avsaknad av denna information försvårar allmänhetens insyn i nämndens verksamhet.

Vi baserar vår bedömning på att en del intervjuuppgifter indikerar på att allmänna ärenden inte har hanterats i enlighet med vad delegationsordningen anger kring vad som ska anmälas till nämnden vid näst kommande sammanträde. Vår bedömning baseras vidare på att även antalet allmänna ärenden som anmälts till nämnden under åren 2024 och 2025 indikerar på att hanteringen av allmänna ärenden inte har skett i enlighet med vad som anges i delegationsordningen.

Vi bedömer även att det är vikt att det genomförs systematiserad utbildning kring delegationsbeslut. Vi har inte tagit del uppgifter annat än vid intervju som visar på hur detta sker.

Vi bedömer att det är av vikt att det sker en kvalitetssäkring att behörig delegat fattat delegationsbeslutet. Vi har tagit del av intervjuuppgifter som anger att det sker kvalitetssäkring av att rätt delegat har fattat beslutet. Vi har inte tagit skriftligt underlag som bekräftar detta.

6.3.11 Socialnämnden

Socialnämndens delegationsordning reviderades senast 2025-06-19[18]. Det framgår att delegationsordningen fastställdes 2023-03-30 och är giltig till 2027-03-30. Av denna beskrivning framgår att den senaste revideringen är den gällande versionen.

6.3.11.1 Inledande sidor

Översiktlig redogörelse av väsentliga iakttagelser i dess kronologiska ordning.

- Nämnden kan bara delegera beslut som faller inom sitt verksamhetsområde enligt lag och reglemente. Den som får beslutanderätten kallas delegat.
- Delegat kan överlämna ett ärende till överordnad chef eller till nämnden för avgörande om det finns anledning att nämnden prövar frågan
- Delegat som anges i delegationsordningen är lägsta beslutsnivå.
- Möjlighet till delegering av ärenden följer av bestämmelser i kommunallagen.
- Delegering som följer av särskild yrkeskompetens enligt hälso- och sjukvårdslagen ska inte anmälas till socialnämnden.
- Delegering i följande ärenden får inte ske av nämnden:
    - ärenden som avser verksamhetens mål, inriktning, omfattning eller kvalitet,
    - framställningar eller yttranden till fullmäktige liksom yttranden med anledning av att beslut av nämnden i dess helhet eller av fullmäktige har överklagats,
    - ärenden som rör myndighetsutövning mot enskilda, om de är av principiell beskaffenhet eller annars av större vikt,
    - ärenden som väckts genom medborgarförslag (Luleåförslaget) och som lämnats över till nämnden samt
    - ärenden som enligt lag eller annan författning inte får delegeras.

- Kommunallagen skiljer mellan beslut som måste delegeras och beslut som innebär ren verkställighet. Gränsdragningen mellan delegering och ren verkställighet är inte helt klar.
- Delegering innebär överlåtande av beslutanderätt, vilket betyder att delegaten – den som fått rätten att fatta ett visst beslut – inträder i nämndens ställe.
- Delegering innebär överlåtande av beslutanderätt. Kännetecknande för denna typ av beslut är, att de regleras i lag, att det finns alternativa lösningar och att beslutsfattaren måste göra vissa överväganden och bedömningar. Beslutet ska kunna överklagas antingen genom laglighetsprövning eller förvaltningsbesvär.
- Beslut av verkställighetskaraktär innebär åtgärder som normalt finns inom tjänstepersonens område. Beslut av rutinmässig karaktär som fattas av tjänsteperson i kraft av sin tjänsteställning. Oftast reglerade i lag, avtal, riktlinjer, beslut eller styrdokument. Verkställighetsärenden behöver inte anmälas till nämnden.
- Chef som anställs har omgående beslutanderätt enligt delegationsordningen. Övrig personal erhåller beslutanderätt efter individuell bedömning av överordnad chef

[18] Socialnämnden 2025-06-19 § 122

- För anställd anges i delegationsordningen till vilken kategori av befattningshavarens delegation lämnats.
- Enhetschefer inom barn-, unga och familj ersätter varandra. Övriga enhetschefer inom myndighet ersätter varandra.
- Delegerad beslutanderätt får inte utövas i ärende som berör delegatens egna personliga förhållanden eller där jäv föreligger.
- Socialdirektören får vidaredelegera sin beslutanderätt om det framgår av delegationsordningen.
- Anmälan av delegationsbeslut ska göras till nämndens nästa sammanträde avseende:
    - Delegationsbeslut som registreras som beslut i verksamhetssystem. Redovisas via lista från verksamhetssystemet.
    - Om beslutet inte går att koda in som ett beslut i verksamhetssystemet ska beslutsfattaren överväga om/eller hur anmälan av delegationsbeslutet ska ske till nämnden.
    - Delegationsbeslut som registreras i diariet.

- Ärenden som inte behöver anmälas till nämnd framgår i kolumnen anmärkning i delegationsordningen.

6.3.11.2 Beslutspunkter

I likhet med miljö- och byggnadsnämnden har även socialnämnden strukturerat sina beslutspunkter utifrån tillämpliga lagrum.

Delegationsordningen omfattar därutöver övriga administrativa beslut, inköp och upphandling, organisatoriska frågor, behandling av personuppgifter och informationssäkerhet samt beslut om ersättningar, vilka samlas under en gemensam rubrik benämnd ”Övrigt”.

Delegationsordningens beslutspunkter är rubricerade enligt följande kategorier: ärende, lagrum, delegat och anmärkning.

Nämnden har ett särskilt avsnitt avseende personaldelegation, vilken bland annat omfattar anställning, misskötsamhet, avstängning, samverkan, strejkfrågor och arbetsmiljö. Dessa beslut ska inte anmälas till nämnden. Det framgår exempelvis inte var avstängning och varning ska dokumenteras.

Delegation för enskild överenskommelse utanför AB:s regler saknas det angivna beloppsnivåer.

Det kan noteras att vissa beslutspunkter är försedda med anmärkningen ”Anmäls inte till SN”, exempelvis punkt 18.11 avseende ”Ansökan om tidsbegränsat uppehållstillstånd för betänketid”.

Vidare framgår att vissa delegationsbeslut tilldelats flera funktioner som delegat. Exempelvis kan socialsekreterare, biståndshandläggare, LSS-handläggare och specialistsocionom samtliga vara delegat för yttranden till Skatteverket med anledning av ansökan om skyddad identitet utan rangordning mellan dem. Av uppgift framgår att de har många olika roller som har samma beslutanderätt och har samma befogenhetsram.

Upphandling finns reglerat i delegationsordningen. Direktupphandling under 100 000 kr är även ett delegerat beslutsfattande. Upphandling över 1000 000 kr är arbetsutskottet delegat. Det saknas övre beloppsgräns för denna delegation.

Av delegationsordningen framgår det inte någon delegation gällande att inleda upphandling för ramavtal samt avrop från ramavtal med angivna beloppsnivåer.

6.3.11.3 Kompletterande rutiner / processer

I intervju beskrivs att det sker en översyn av delegationsordningen två gånger per år.

Det ges uttryck för att det vore lämpligt om det fanns en samsyn kring utformningen av delegationsordningarna i kommunen.

Registratorn har enligt intervju i uppgift att kvalitetssäkra delegationsbesluten så att det är rätt delegat som har fattat beslutet. Någon strukturerad introduktion/utbildning i delegation saknas utan det är varje chefs ansvar att de som har delegation ska få introduktion i ämnet. Det uppges att det är påbörjat en planering för att delegationsordningen ska vara en del av introduktionen för nya chefer. Information till övriga medarbetare saknas.

Det uppges vid intervju att mallen för delegationsbeslut används vid beslut fattade av utskott och för avtal och överenskommelser som är signerade digitalt eller fysiskt av delegat.

Vidare beskrivs att ärenden anmäls till nämnden och till nämndens presenteras det en företeckning över alla beslut som är fattade på delegation. Nämnden har möjlighet vid sammanträdet att ställa frågor om delegationsbesluten.

Av delegationsordningen framgår även en rutin: Arbetsgång - handläggning av delegationsärenden i diariet.

Av den framgår bland annat; kontrollera i delegationsordningen vem som är delegat, d.v.s. vem som har rätt att fatta beslut, mallen i ärendehanteringssystemet för delegationsbeslut ska användas, registrator är behjälplig med ärendenummer och beslutsmall samt hänvisa i beslutet till rätt kapitel och punkt i delegationsordningen

Det är delegaten som ska meddela registrator om fattat beslut som därefter anmäler beslutet till nästkommande socialnämnd.

6.3.11.4 Stickprovskontroll

För ett av besluten har mallen för delegationsbeslut inte används, utan det är en överenskommelse som utgör beslutet. Två av besluten saknar hänvisning till beslutspunkt i delegationsordningen.

6.3.12 Bedömning

Vi bedömer att socialnämnden **i allt väsentligt** har säkerställt att delegation sker i enlighet med lag och föreskrifter samt på annat sätt som inte är olämpligt.

Vi baserar vår bedömning på att det finns tydligt angivet i delegationsordningen vad som gäller vid delegation samt ur ett översiktligt perspektiv har nämnden delegerat de väsentliga delarna. Det finns även en tydlighet i beslutspunkterna och hela delegationsordningen uppfattas som genomarbetad.

Vi bedömer dock att beskrivningen gällande verkställighets behöver justeras. Verkställighet är inte något beslutsfattande och det sker i rutinbaserade uppgifter såsom uttagande av avgift enligt taxa.

Vi bedömer även att beslutspunkter gällande avrop från ramavtal med angivna beloppsnivåer samt inleda upphandling om ramavtal ska ingå i delegationsordningen.

Vår bedömning är att socialnämnden **i allt väsentligt** säkerställt att det tydligt framgår vilken och till vilken funktion beslutanderätten har delegerats.

Vi baserar vår bedömning att det framgår vilken funktion som beslutande rätten har delegerats till och vilken beslutanderätt beslutet avser.

Hänvisningar till aktuellt lagrum samt anmärkningarna med beskrivande texter om tillämpligheten förtydligar hur beslutanderätten ska utföras.

Vi bedömer dock att i vissa beslut med flera delegater bör det anges tydligare anger befogenhetsram.

Vi bedömer även att det är av vikt att det finns en samsyn inom kommunens samtliga nämnder och styrelsen gällande datumsättningen för de styrande dokumenten.

Vi bedömer att det ska råda en samsyn gällande de generella inledande sidorna samt delegationsordningarnas disposition.

Vi bedömer att socialnämnden **endast delvis** har säkerställt att gällande delegationsordningar efterlevs.

Vi baserar vår bedömning på att det finns behov av att systematisera introduktion och utbildning kring delegation samt att kvalitetssäkringen av beslut behöver förstärkas. Vår stickprovskontroll har visat att mallen för delegationsbeslut inte alltid använts samt att två av besluten saknar hänvisning till beslutspunkt i delegationsordningen

7.2.3 E-nämnden

Av E-nämndens delegationsordnings försättsblad saknas information om när den senast reviderades, fastställdes och giltighetstid.

6.3.12.1 Inledande sidor

Översiktlig redogörelse av väsentliga iakttagelser i dess kronologiska ordning

- Delegering av nämndärenden finns och innebär överlåtande av beslutsfunktion.
- Beslut som avses i delegationsordningen gäller endast verklig beslutanderätt. Kännetecknande för ett beslut är det föreligger alternativa lösningar och att beslutsfattarna måste göra vissa övervägande och bedömningar.
- Beslutet kan överklagas, antingen genom förvaltningsbesvär eller bli föremål för laglighetsprövning genom kommunalbesvär.
- Den som har fått delegation kan i ett enskilt ärende välja att inte själv utnyttja sin beslutanderätt utan i stället hänskjuta avgörandet till nämnden.
- Principiella beslut kan inte delegeras, vilket innebär att delegerad beslutanderätt inte får utövas i ärenden som avser verksamhetens mål, inriktning, omfattning eller kvalitet. I dessa ärenden beslutar nämnden.
- Delegerad beslutanderätt får endast nyttjas inom ramen för budgeterade medel och i enlighet med gällande lagar, avtal, mål och riktlinjer, anvisningar med mera.
- Överordnad tjänsteperson har generell rätt att besluta i alla de ärenden som tillkommer underordnad delegat vid dennes frånvaro
- Delegat har rätt att i vissa ärenden avstå från att fatta beslut och i stället hänskjuta ärendet till närmast överordnad tjänsteperson eller nämnden.
- Beslutanderätt får inte utövas i ärende som berör delegatens egna personliga förhållanden eller där jäv föreligger.
- Brådskande avgörande som inte kan avvaktas, beslutar ordföranden, med vice ordföranden som ersättare.
- Alla delegationsbeslut anmäls till nämnden på nästföljande sammanträde.

6.3.12.2 Beslutspunkter

Nämnden har totalt sju delegationspunkter som varken är uppdelad inom ämnesområde eller per funktion. Inom beslutspunkterna redogör nämnden för vilka funktioner som har delegat samt ersättare finns vid tre av beslutspunkterna.

Beslutspunkter avser exempelvis:

- Teckna nämndens firma inom ramen för fattade beslut,
- beslut om avtalsförlängning,
- tilldelningsbeslut i ramavtalsupphandlingar,
- omfördelning av driftsbudget inom totalram,
- löpande inköp och beställningar till och med ett prisbasbelopp.

Det framgår inte beslutspunkter inom området för GDPR såsom anmälan av personuppgiftsincident till tillsynsmyndighet, begäran om registerutdrag med mera. I intervju beskrivs att de personuppgifter som de hanterar är inom nämndens verksamhetsområde.

Beslutspunkt gällande utlämnande av allmän handling saknas i delegationsordning. I intervju beskrivs att det ibland kommer en begära om handlingar så det kan behöva ingå i delegationsordningen.

Vi noterar att det är samma delegat för löpande inköp och beställningar som är delegat för beslutsattest av fakturor. I intervju uppges att e-nämnden arbetar enligt Luleå kommuns rutiner för hantering av fakturor enligt denna ska en faktura alltid hanteras av två personer.

I intervjuer beskrivs att de är en liten nämnd med fyra sammanträden per år och de fattar få beslut.

6.3.12.3 Kompletterande rutiner / processer

I intervju framgår att inköp har skett men det har saknats kunskap om att inköp ska anmälas till nämnden som ett delegationsbeslut.

6.3.12.4 Stickprovskontroll

Några delegationsbeslut har inte redovisats till nämnden sedan 2023.

6.3.12.5 Bedömning

Vi bedömer att e-nämnden **inte** har säkerställt att delegation sker i enlighet med lag och föreskrifter samt på annat sätt som inte är olämpligt.

Vi baserar vår bedömning på att det saknas flertalet beslutspunkter i delegationsordningen som ingår, oavsett verksamhet som nämnden har. Det finns ett behov av genomlysning av basdelegationsuppgifterna som ska ingå i en delegationsordning. De som anges i granskningen ska endast se som exempel och är inte uttömmande.

Vi bedömer även att det ska framgå av delegationsordningen första sidan när den är beslutad i likhet med andra styrande dokument i Luleå kommun.

Vi bedömer att det är olämpligt att funktionen som har delegation för inköp även är beslutattestant. Det bör ske en översyn av beslutsattest för inköp.

Vår bedömning är att e-nämnden **i allt väsentligt** säkerställt att det tydligt framgår vilken och till vilken funktion beslutanderätten har delegerats.

Vi baserar vår bedömning på att de beslutspunkter som ingår i delegationsordningen är tydlig. Det behöver dock framgå tydligare vem som är överordnad tjänsteperson.

Vi bedömer även att det är av vikt att det finns en samsyn inom kommunens samtliga nämnder och styrelsen gällande datumsättningen av styrande dokumenten. Bristen på samsyn i dessa delar innebär en otydlighet.

Vi bedömer att det ska råda en samsyn gällande de generella inledande sidorna, delegationsordningarnas disposition samt för de kommungemensamma processerna. Det är av vikt att kommunen är en kommun gällande så väsentliga delar som delegerat beslutsfattande. Samma ärende ska behandlas på ett likvärdigt sätt inom samtliga nämnder och styrelsen i kommunen.

Vi bedömer att e-nämnden **inte** säkerställt att gällande delegationsordningar efterlevs.

Vi baserar vår bedömning på att delegationsbeslut inte anmälts. Det saknas kunskap i att det ska upprättas ett beslut och det ska anmälas till nämnden.

7.2.8 Samlade iakttagelser

Det framgår i intervjuerna att det finns arbetssätt i nämnderna och styrelsen med att genomföra översyn av delegationsordningen i samband med exempelvis omorganisationer och förändrad lagstiftning.

Nämndsadministrationen för sekreterare för nämnderna och styrelsen är centraliserade och ingår inom kommunstyrelseförvaltningens kansli. Registratorerna finns däremot i de olika nämnderna.

Det råder inte en samsyn i de inledande sidorna för kommunstyrelsen och nämndernas respektive delegationsordningar. Vissa av nämnderna har utgått från kommunstyrelsen skrivelser i de inledande sidorna. Det uppges att varje nämnd är en egen myndighet utformningen av delegationsordningen är upptill varje nämnd. Kommunstyrelsen har inte heller som uppdrag att tillse att en likriktning mellan de olika nämnderna.

Därtill noterar vi att dispositionen gällande beslutspunkter skiljer mellan nämnderna. Kommunstyrelsen, kultur-och fritidsnämnden och infrastruktur -och servicenämnden delegationsordningar har delat upp beslutspunkterna utifrån vilken funktion som är behörig delegat. För barn-och utbildningsnämnden, arbetsmarknads- och gymnasienämnden, socialnämnden samt e-nämnden är delegationsordningen uppdelad efter ämnesområde, exempelvis administration, ekonomi och inköp.

Beskrivningarna kring vad som är beslutfattande och vad som är verkställighet skiljer sig åt mellan kommunstyrelsen och de olika nämndernas delegationsordningar. Detta får i sin tur effekter för beslutsfattandet och tillämpligheten i exempelvis kommungemensammaprocesser såsom personalfrågor, upphandling och beslutsattest för nämnder och styrelsen. Några av nämnderna har beslutat att personalfrågor är verkställighet och för andra nämnder ingår det i delegationsordningen som beslutspunkter.

Det saknas även ett systematiserat arbetssätt med utbildningar om delegation. I granskningen har det framgått att mallen för delegationsbeslut används i stor utsträckning.

Vi ser även att arbetet med kvalitetssäkring av delegationsbeslut förstärkas. Det är överlag en god ordning gällande att besluten anmäls vid näst kommande sammanträde och att det genomförs kvalitetssäkring av beslutsfattaren är behörig delegat.

Vi har vid en övergripande översyn av beslutspunkterna i delegationsordningarna sett det finns ett samlat behov för samtliga nämnder och styrelsen att genomföra en översyn av hur beslutspunkterna är formulerade men även av själva delegationen. Ett sådant exempel är att det saknas ett över tak för att ingå avtal för utskotten. Därtill saknar vi en beslutspunkt i samtliga delegationsordningar gällande besluta om att upphandla ramavtal överstigande direktupphandlingsgränsen samt avrop från ramavtal med angivna beloppsnivåer,

7 SAMLAD BEDÖMNING OCH REKOMMENDATIONER

Syftet med granskningen har varit att bedöma om delegationsordningarna är ändamålsenliga samt om styrelse och nämnd har tillräcklig uppföljning och kontroll av fattade beslut med stöd av delegation.

Vår samlade bedömning utifrån granskningens syfte är att kommunstyrelsen, infrastruktur- och servicenämnden samt kultur- och fritidsnämnden endast delvis har ändamålsenliga delegationsordningar. Vi bedömer att arbetsmarknad- och gymnasienämnden, barn- och utbildningsnämnden, socialnämnden och e-nämnden i allt väsentligt har ändamålsenliga delegationsordningar.

Vi bedömer att kommunstyrelsen, arbetsmarknad- och gymnasienämnden, barn- och utbildningsnämnden, infrastruktur- och servicenämnden, kultur- och fritidsnämnden och socialnämnden endast delvis har tillräcklig kontroll och uppföljning av fattade beslut med stöd av delegation.

Vi bedömer att miljö- och byggnämnden och e-nämnden inte har tillräcklig kontroll och uppföljning av fattade beslut med stöd av delegation.

Se inledning samt respektive rapportkapitel för en mer detaljerad beskrivning.

Utifrån våra iakttagelser och bedömningar rekommenderar vi kommunstyrelsen att:

- Utforma en kommungemensam mall för delegationsordningar innehållande disposition, inledande sidor samt kommungemensamma beslutspunkter.
- Tillse ett kommungemensamt förhållningssätt gällande delegation inom de allmänna områden som omfattar samtliga nämnder såsom personal, upphandling och inköp, beslutsattest, dataskyddsförordningen och allmänna förvaltningsärenden.
- Tillse att det finns ett kommungemensamt ställningstagande gällande verkställighet och beslutsfattande.
- Verka för kommungemensam likvärdig hantering av delegation och delegationsbeslut.
- Utforma kommungemensam utbildning kring delegation
- Tillse ett kommungemensamt arbetssätt för uppföljning och kvalitetssäkring av delegationsbeslut.

Utifrån våra iakttagelser och bedömningar rekommenderar vi granskande nämnder att:

- Säkerställa följsamhet till det kommunstyrelsen beslutar gällande delegationsordningar, delegationsbeslut inom allmänna områden, anmälan till nämnden, definition av delegerat beslutfattande och verkställighet.

- Säkerställa att det finns tillräcklig kunskap kring delegation samt uppföljning av delegation och delegationsbeslut.

Utifrån våra iakttagelser och bedömningar rekommenderar vi miljö- och byggnämnden, socialnämnden och E-nämnden att:

- För samtliga beslutspunkter i delegationsordningen att det upprättas delegationsbeslut enligt angiven mall.

Utifrån våra iakttagelser och bedömningar rekommenderar vi miljö- och byggnämnden och E-nämnden att:

- Samtliga delegationsbeslut anmäls till nämndens näst kommande sammanträde.

Datum som ovan

Azets Revision & Rådgivning AB

Micaela Hedin	Maria Wiksten
Certifierad kommunal revisor	*Verksamhetsrevisor*

8 BILAGOR

BILAGA 1 REGLEMENTEN FÖR STYRELSEN OCH NÄMNDER[19]

Kommunstyrelsen

Styrelsen det övergripande ansvaret för hela den kommunala verksamheten. Detta omfattar såväl utvecklingen av de kommunala bolagen som deras ekonomiska ställning, liksom att säkerställa en effektiv planering och samordning av kommunens arbete och åtagande.

Kommunstyrelsen ansvarar vidare för att en effektiv och ändamålsenlig organisation upprätthålls inom den kommunal verksamheten. Styrelsens ansvarsområde omfattar bland annat översiktsplanering, frågor rörande demokrati och tillgänglighet samt arbete med hållbar utveckling.

Arbetsmarknads- och gymnasienämnden

Nämnden har bland annat ansvarar för gymnasieskolan, den anpassad gymnasieskola samt den kommunala vuxenutbildningen. Nämnden fullgör de uppgifter som åligger hemkommunen enligt skollagen (2010:800), inklusive det kommunala aktivitetsansvaret för ungdomar.

Vidare har nämnden vårdgivaransvar enligt hälso- och sjukvårdslagen, fungera som kommunens arbetsmarknadsorgan och utgör även arbetslöshetsnämnd enligt lagen (1944:475). Nämnden ansvarar dessutom för bosättning av nyanlända, deras etablering samt frågor som rör integration.

Barn- och utbildningsnämnden

Nämndens är kommunens huvudman i enlighet med skollagen (2010:800) och fullgör de uppgifter som åligger hemkommunen. Nämnden har dessutom vårdgivaransvar samt ansvar i egenskap av arbetsgivare och arbetsmiljöfrågor.

Nämndens verksamhetsområde omfattar förskola, förskoleklass, fritidshem, grundskola, anpassad grundskola och annan pedagogisk verksamhet. Nämnden ansvarar även för kulturskolan.

Infrastruktur- och servicenämnden

Nämnden ansvarar bland annat för att främja god byggnadskultur, bistå kommunstyrelsen i arbetet med den översiktliga användningen av mark och vatten samt säkerställa genomförandet av detaljplaner och tillhörande avtal. Nämnden ansvarar även för lokalbanken och för att samordna samt tillgodose de kommunala verksamheternas behov av ändamålsenliga lokaler, bostäder och utomhusmiljöer. Vidare omfattar nämndens uppdrag inköp och förmedling av kommunens fordon i enlighet med fastställda styrdokument.

[19] Kommunfullmäktige 2023-12-18 § 240

Kultur- och fritidsnämnden
Nämnden ansvarar bland annat för att främja kultur- och fritidsverksamhet, utveckla och förvalta kommunala kulturhistoriska miljöer samt administrera ansökningar och genomföra utbetalningar av bidrag. Nämnden ska även skapa förutsättningar för ungas delaktighet och inflytande.

Miljö- och byggnadsnämnden
Nämnden ansvarar för myndighetsutövning enligt plan och bygglagen (2010:900) med undantag för planläggning av mark och vatten, delta aktivt i samhällsplaneringen, följa samhällsutvecklingen samt ansvara för utbetalning av bostadsanpassningsbidrag. Vidare ska nämnden svara för den kontroll och rapportering som åligger kommunens miljökvalitetsnormer.

Socialnämnden
Nämnden ansvarar för att fullgöra kommunens uppgifter avseende insatser i egen regi för service, vård och omsorg. Nämnden ska även fullgöra de uppgifter som åligger kommunen enligt socialtjänstlagen, lagen om stöd och service, hälso- och sjukvårdslagen samt de bestämmelser som i övrigt gäller för socialnämnder enligt lag.

Vidare ansvarar nämnden för det brottsförebyggande arbetet inom Luleå kommun samt för att besvara Migrationsverkets förslag till andelstal avseende mottagande av ensamkommande barn.

E-nämnden
Nämnden ska fungera som en samverkansplattform för medlemskommunernas arbete inom digital förvaltning. Nämndens huvudsakliga uppgift är att samordna medlemskommunens arbete med att gemensamt utarbeta frågor kopplade till digital förvaltning samt att ta fram underlag inför samordnad upphandling av digitala lösningar.

BILAGA 2 STICKPROVKONTROLL

En stickprovsgranskning för att kontrollera följande aspekter av delegationsbesluten:

- Om det framgår vem som är beslutsfattare
- Om beslutet är fattat av behörig delegat
- Datum för beslut
- Vilket beslut som fattats
- Om delegationsbeslutet är undertecknat
- Specifik punkt som åberopas i delegationsordningen
- Om delegationsbeslutet är anmält till nämnden på första sammanträdet efter tidpunkten för beslutet

Vi har begärt in tre beslut som är tagna på delegation enligt förvaltningarnas förteckning av delegationsbeslut från januari 2025, april 2025 och september 2025.

BILAGA 3 RÄTTSLIGA FÖRUTSÄTTNINGAR VID DELEGATION.

Allmänt

Av kommunallagen (2017:725), KL, framgår att fullmäktige får uppdra åt en nämnd att i fullmäktiges ställe besluta i ett visst ärende eller i en viss grupp av ärenden[20], förutom i de fall som framgår av 5 kap. 1 § KL.

Enligt 5 kap. 1 § KL framgår bland annat att ärenden av principiell beskaffenhet eller annars av större vikt beslutas av fullmäktige.

Delegering från styrelse/nämnd

Allmänt om delegering

Kommunfullmäktige ska, enligt kommunallagen[21], besluta om reglementen för styrelsen och nämnderna. Reglementet ska innehålla deras verksamhet och arbetsformer.

Styrelsen och nämnderna kan ge delegation inom sin verksamhet och arbetsformer inom vad som anges i reglementet. Under förutsättning att det inte finns någon form av begränsning i lag eller annan reglering att uppgiften inte kan delegeras.

Av kommunallagen[22] framgår vilka ärenden som nämnden inte får delegera. Det gäller till exempel ärenden som avser verksamhetens mål, inriktning, omfattning eller kvalitet. Motivet till delegationsförbudet är att nämnderna/styrelsen ska ha kvar det övergripande ansvaret för verksamheten.

Det finns även i speciallagstiftning regleringar kring delegation exempelvis socialtjänstlagen och skollagen som påverkar hur nämnden kan delegera i vissa frågor.

Ett beslut ska vara skriftligt, oavsett om det är fattat av styrelsen/nämnden vid sammanträde eller om beslutet är fattat genom delegation.

Det är lämpligt att delegeringen framgår av delegationsordningen som är beslutad av styrelsen/nämnden för att på så sätt samla den delegation som nämnden/styrelsen lämnat. Beslut om delegering kan även dokumenteras i ett protokoll. En nämnd/styrelse får enligt kommunallagen[23] uppdra åt till presidiet, ett utskott, en ledamot, en ersättare eller anställd att fatta beslut i ett visst ärende eller en viss grupp av ärenden.

När nämnden/styrelsen delegerar sin beslutanderätt ska det anges vilken beslutanderätt som delegeras och till vem beslutanderätten överlåts. Nämnden/styrelsen kan inte besluta om en blandad delegering, det vill säga till anställd och förtroendevald i förening.[24]

I ärenden som är så brådskande att nämndens/styrelsens avgörande inte kan avvaktas får nämnden uppdra till ordförande eller annan ledamot som nämnden utsett att besluta på nämndens vägnar.[25]

[20] 5 kap. 2 § KL
[21] 6 kap. 44 § KL
[22] 6 kap. 38 § KL
[23] 7 kap. 5 § KL
[24] Prop. 2016/17:171
[25] 6 kap. 39 § KL

Om styrelsen/nämnden uppdrar åt en förvaltningschef[26] inom nämndens/styrelsens verksamhetsområde att fatta beslut, får nämnden överlåta åt förvaltningschefen att i sin tur uppdra åt en annan anställd inom kommunen eller regionen att fatta beslutet[27].

Anmälan av delegationsbeslut

Alla beslut som fattas på delegation ska[28] anmälas till den nämnd/styrelse som delegerat beslutanderätten.

Beslut som fattas med stöd av vidaredelegation från förvaltningschef ska anmälas till förvaltningschefen. Något uttrycklig skyldighet för förvaltningschefen eller delegaten att vidareanmäla besluten till nämnden finns inte, men nämnden kan ställa sådana krav som villkor för att godkänna vidaredelegering. Brådskande beslut som fattas med stöd av kommunallagen[29] ska anmälas vid nämndens nästa sammanträde.

Utebliven anmälan påverkar inte det fattade beslutets giltighet men däremot vinner beslutet inte laga kraft om klagotiden inte löpt ut, vilket förutsätter en anmälan till nämnden/styrelsen.

Ren verkställighet eller delegering

Gränsen mellan beslut som kräver delegering och sådana åtgärder som anses vara ren verkställighet är inte alltid tydlig. Med beslut fattade av nämnder/styrelse avses beslut fattade av nämnder/styrelse eller av en delegat med stöd av delegering av nämnd/styrelse.

Med verkställighet avses att någon verkställer ett redan fattat beslut och det saknas ett eget ställningstagande. Exempel på ren verkställighet är avgiftsdebitering enligt fastställd taxa eller tilldelning av förskoleplats enligt en klar turordningsprincip.

Gränsdragning mellan vad som är beslutsfattande och ren verkställighet har betydelse för möjligheten att överklaga beslutet genom laglighetsprövning[30]. Enligt 13 kap. 2 § KL kan nämnds/styrelsebeslut och delegationsbeslut överklagas genom laglighetsprövning medan beslut som är ren verkställighet eller av förberedande art inte kan överklagas, då det inte är

[26] 7 kap. 5 § KL
[27] 7 kap. 6 § KL
[28] 6 kap. 40 § KL
[29] 6 kap. 38 § KL
[30] Laglighetsprövningen innebär, som namnet antyder, en kontroll av beslutets laglighet. Vid en överklagan genom laglighetsprövning kan förvaltningsrätten upphäva eller godkänna beslutet men inte ändra det.

Förslag till beslut gällande finansrapport september 2026

Ärendenr 2026/1329-2.4.0.2

Kommunstyrelseförvaltningens förslag till beslut

Kommunstyrelsen beslutar att lägga informationen till handlingarna.

Sammanfattning av ärendet

Kommunstyrelsen delges information gällande finansrapport september 2026.

Finansrapporten visar kommunkoncernens likvida ställning, placeringar och lån. Kommunkoncernen består av Luleå kommun och Luleå Kommunföretag AB med dotterbolag. Rapporten följer upp finanspolicyn och riktlinjer för finansverksamheten. I rapporten delges även beslut som är fattade utifrån kommunstyrelsens respektive Luleå Kommunföretag AB:s styrelses delegationsordningar avseende finansverksamheten.

§ 90

Motion (C) om markbyte i Gammelstad/Kyrkbyn - Mattisberget

Ärendenr 2024/678-1.1.1.5

Samhällsbyggnadsutskottets förslag till beslut

Kommunfullmäktige beslutar att bifalla motionen.

Sammanfattning av ärendet

Arne Nykänen (C), Anne-Lie Ottosson (C) och Eric Lundvall (C) har lämnat in en motion om markbyte i Gammelstad/Kyrkbyn – Mattisberget. Motionärerna skriver att frågan har aktualiserats i och med att kommunstyrelsen i mars 2024 beslutat att Mattisberget ska utredas som ett naturreservatsobjekt.
Motionen anmäldes vid kommunfullmäktige 2024-04-22 § 66.

Med anledning av vad står skrivet i motionen föreslår motionärerna:

- att Luleå kommun förhandlar med markägaren om ett markbyte där Luleå kommun övertar delar av fastigheten Luleå Gammelstaden 6:1 och samtidigt ger markägaren lämplig ersättningsmark.

Kommunstyrelseförvaltningen har under våren 2026 fört dialog med markägaren. Parterna är i grunden positiva till en lösning som innebär att kommunen förvärvar den aktuella marken genom köp eller markbyte. Det finns därmed en ömsesidig vilja att nå en överenskommelse.

För att en affär ska kunna genomföras krävs dock att parterna enas om de ekonomiska villkoren. Som underlag för de fortsatta förhandlingarna har kommunen beställt en oberoende värdering av de berörda markområdena. När värderingen är genomförd kommer den att ligga till grund för fortsatt dialog och ställningstagande kring en eventuell marköverlåtelse.

Mot bakgrund av att dialog redan pågår och att kommunen har initierat ett arbete för att utreda förutsättningarna för en marköverlåtelse bedöms motionens intentioner vara tillgodosedda.

Kommunstyrelseförvaltningen har föreslagit kommunfullmäktige besluta att bifalla motionen.

Sammanträdet
Kommunstyrelseförvaltningen föredrar ärendet.

Beslutsgång
Ordföranden ställer kommunstyrelseförvaltningens förslag under proposition och finner att samhällsbyggnadsutskottet bifaller förslaget.

Dialog
Dialog har förts med markägare samt internt inom kommunstyrelseförvaltningen med naturekolog.

Beslutsunderlag
- Motion (C) om markbyte i Gammelstad/Kyrkbyn – Mattisberget, KLF Hid: 2024.3004
- Kommunstyrelseförvaltningens förslag till beslut gällande motion (C) om markbyte i Gammelstad/Kyrkbyn – Mattisberget, KLF Hid: 2026.8711

Motion om markbyte i Gammelstad/Kyrkbyn - Mattisberget

I juni 2021 behandlade kommunfullmäktige en motion från Centerpartiet med förslag om att Luleå kommun skulle förhandla om ett markbyte där kommunen skulle överta delar av fastigheten Luleå Gammelstaden 6:1 och samtidigt ge ägaren (Svenska kyrkan) lämplig ersättningsmark. Detta för att säkerställa utvecklingen av friluftsområdet vid Mattisberget. Motionen avslogs av kommunfullmäktige.

Nu har frågan aktualiserats i och med att kommunstyrelsen i mars 2024 beslutat att Mattisberget ska utredas som ett naturreservatsobjekt. I kommunstyrelsens beslut framgår att Luleå kommun ska söka en samförståndslösning med markägaren. Vi anser att kommunen inte ska påbörja utredningar om naturreservatsbildningar av mark som inte ägs av kommunen innan man nått en samförståndslösning med markägaren. I rådande läge anser vi att kommunen snarast ska förhandla med markägaren om ett markbyte. Ett markbyte skulle ge förutsättningar för att utveckla både friluftslivet och skogsbruket i kommunen.

Vi föreslår:

- att Luleå kommun förhandlar med markägaren om ett markbyte där Luleå kommun övertar delar av fastigheten Luleå Gammelstaden 6:1 och samtidigt ger markägaren lämplig ersättningsmark.

Luleå 2024-04-05

Arne Nykänen, Centerpartiet

Anne-Lie Ottosson, Centerpartiet

Eric Lundvall, Centerpartiet

Centerpartiet

Information om budgetjusteringar

Ärendenr 2026/1392-2.4.0.2

Kommunstyrelseförvaltningens förslag till beslut

Kommunstyrelsen beslutar att lägga informationen till handlingarna.

Sammanfattning av ärendet

Kommunstyrelseförvaltningen delger kommunstyrelsen information om förslag till budgetjusteringar 2027-2029 som kommer att hanteras vid styrelsens möte i november 2026.

Information om internkontroll - Riskidentifiering inför internkontrollplanen 2027

Ärendenr 2026/1393-1.3.2.2

Kommunstyrelseförvaltningens förslag till beslut

Kommunstyrelsen beslutar att lägga informationen till handlingarna.

Sammanfattning av ärendet

Kommunstyrelseförvaltningen ger information om internkontroll där kommunstyrelsen som nämnd ansvarar för verksamheten i kommunstyrelseförvaltningen. Den interna kontrollen ska säkerställa att verksamheten är ändamålsenlig och kostnadseffektiv, har en tillförlitlig finansiell rapportering och följer tillämpliga lagar, föreskrifter, riktlinjer med mera.

Inför framtagandet av internkontrollplan för 2027 identifieras risker, riskområden och riskbedömning görs.